

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Наталія КАШЕВАРОВА

**Діяльність
Оперативного штабу Розенберга
з вивчення нацистами “східного простору”
(1940–1945)**

Частина 2
Документи

Київ 2014

УДК 930.25(430.21)“1940/1945”
ББК 79.3

Відповідальний редактор:
Геннадій БОРЯК

Рецензенти:
Ірина ВОЙЦЕХІВСЬКА,
Сергій КОТ

*Затверджено до друку
Вченою радою Інституту історії України НАН України
26 листопада 2009 р., протокол № 9*

Кашеварова Н. Г.

Діяльність Оперативного штабу Розенберга з вивчення нацистами “східного простору” (1940–1945) / Н. Г. Кашеварова ; НАН України, Інститут історії України. – К. : Інститут історії України, 2014. – Ч. 2 : Документи. – 992 с.

У другій частині монографії “Діяльність Оперативного штабу Розенберга з вивчення нацистами “східного простору” (1940–1945)” представлено низку документів Оперативного штабу за 1941 – початок 1945 рр. у вигляді факсиміле, супроводжених перекладом українською мовою. Вони висвітлюють засади створення Оперативного штабу, дають уявлення про ідеологічне підґрунтя та напрями його діяльності й структуру, її реорганізації, роль і місце різних підрозділів Оперативного штабу – окремих відділів Управління штабу, головних робочих груп “Остланд”, “Україна”, “Центр”, зондерштабів – щодо пошуку та конфіскації книжкових, архівних, музейних зібрань, наукових цінностей на окупованих східних територіях, узагальнення та первинного наукового опрацювання ними інформації про окуповані території Радянського Союзу, а також використання результатів роботи Оперативного штабу іншими установами та організаціями.

Видання розраховане на істориків, джерелознавців, усіх, хто цікавиться питаннями Другої світової війни.

*В оформленні обкладинки використані демонстраційні матеріали,
виготовлені в Оперативному штабі Розенберга (1943)*

За сприяння Фонду Катедр Українознавства (США)

ISBN 978-966-02-7048-0
ISBN 978-966-02-7050-3 (ч. 2)

© Н. Г. Кашеварова, 2014
© Інститут історії України НАН України, 2014

**NATIONALE AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN DER UKRAINE
INSTITUT FÜR GESCHICHTE DER UKRAINE**

Natalija KASCHEWAROWA

**Der Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
und die nationalsozialistische Ostraumforschung
(1940–1945)**

**Teil 2
Dokumente**

Kiew 2014

Wissenschaftliche Redaktion:
Hennadij BORJAK

Rezension:
Iryna WOJZECHOWSKA
Serhij KOT

Kaschewarowa N.

Der Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg und die nationalsozialistische Ostraumforschung (1940–1945) / N. Kaschewarowa ; Institut für Geschichte der Ukraine der Nationalen Akademie der Wissenschaften der Ukraine. – Kiew : Institut für Geschichte der Ukraine, 2014. – Teil 2 : Dokumente. – 992 S.

Kaševarova N.

Dijal'nist' Operatyvnoho štabu Rozenberga z vyvčennja nacystamy "schidnoho prostoru" (1940–1945) / N. Kaševarova ; NAN Ukraïny, Instytut istorii Ukraïny. – K. : Instytut istorii Ukraïny, 2014. – Č. 2 : Dokumenty. – 992 s.

Der zweite Teil der Monographie "Der Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg und die nationalsozialistische Ostraumforschung (1940–1945)" enthält ausgewählte Dokumente des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg aus den Jahren 1941 bis 1945 über die Tätigkeit des Einsatzstabes in den besetzten Ostgebieten im Bereich der Ostraumforschung und der Ostforschung, insbesondere im Zusammenhang mit der nationalsozialistischen Besatzungspolitik im Osteuropa im Sinne des Kampfes gegen den Bolschewismus. Zusammenfassende Berichte, Meldungen, Dienstsanweisungen und Schriftwechsel der Hauptarbeitsgruppen und Sonderstäbe des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg sowie einzelnen Mitarbeiter geben Einblicke in den Aktivitäten des Einsatzstabes in den besetzten Gebieten der Sowjetunion und der baltischen Länder im Bereich der wissenschaftlichen Bearbeitung von durch den Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg beschlagnahmten sowjetischen Materialien für die weitere Benutzung im Reich, vor allem für die nationalsozialistische Forschung und Lehre. In den einzelnen Dokumenten der Stabsführung, der Hauptarbeitsgruppen Ukraine, Ostland und Mitte werden auch die Gründung des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg, seine organisatorische Struktur und Aufgaben sowie die Beziehungen des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg zu anderen Reichsbehörden, Dienststellen der Wehrmacht, NS-Institutionen, wissenschaftlichen Einrichtungen und einzelnen Wissenschaftlern beleuchtet.

Das Buch verfügt über ein Personenregister, ein Ortsregister und ein Register der Einrichtungen und Organisationen.

Das Buch richtet sich an Historiker, Fachleute für die Quellenkunde und alle, die sich für die Geschichte des Nationalsozialismus und des Zweiten Weltkrieges interessieren.

Umschlagabbildung: Collage aus propagandistischen Bildern über die Tätigkeit des ERR, die in der Stabsführung des ERR hergestellt wurden (Berlin, ca. Ende 1943)

Unter Förderung durch den Ukrainian Studies Fund (USA)

ISBN 978-966-02-7048-0
ISBN 978-966-02-7050-3 (T. 2)

© N. Kaschewarowa, 2014
© Institut für Geschichte der Ukraine, 2014

ЗМІСТ

Умовні скорочення	7
Передмова	17
Перелік документів	31
Документи	61
Організаційно-розпорядчі документи Оперативного штабу Розенберга	63
Документи з організації пошуку, збирання та опрацювання Оперативним штабом Розенберга матеріалів аналітичного та наукового характеру	295
Документи з питань використання матеріалів Оперативного штабу Розенберга іншими службами	791
Показчики	901
Показчик імен	901
Географічний показчик	933
Показчик установ та організацій	951
Summary	990
Анотація	991

INHALT

Abkürzungsverzeichnis	9
Einleitung	25
Verzeichnis der Dokumente	47
Dokumente	61
Dokumente über die organisatorische Struktur und Aufgaben des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg	63
Dokumente über die wissenschaftliche Bearbeitung von durch den Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg beschlagnahmten Materialien für die nationalsozialistische Forschung und Lehre	295
Dokumente über die Beziehungen des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg zu anderen Dienststellen und wissenschaftlichen Einrichtungen	791
Register	917
Personenregister	917
Ortsregister	943
Register der Einrichtungen und Organisationen	973
Summary	990
Аннотация	991

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

арк.	аркуш / arkuš / Blatt
ГРГ / HAG	Головна робоча група / Hauptarbeitsgruppe
док.	документ
досл.	дослівно
ДПУ	Державне політичне управління
д-р	доктор
ест.	естонська
зв.	зворот
інж.	інженер
КПРС	Комуністична партія Радянського Союзу
крб.	карбованець
лат.	латиська
м.	місто
н. е.	нашої ери
нім.	німецька
НК	Надзвичайна комісія, повна назва: Всеросійська надзвичайна комісія з боротьби з контрреволюцією і саботажем
НКВС	Народний комісаріат внутрішніх справ
НСДАП / NSDAP	Націонал-соціалістська німецька робітничка партія / Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei
оп.	опис / opys / Bestandskategorie
ОШР / ERR	Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга / Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
п.	пункт
пг. / Pg.	партайгеноссе / Parteigenosse
польськ.	польська
проф.	професор
р., рр.	рік, роки
РВА	Російська визвольна армія
РГ / AG	Робоча група / Arbeitsgruppe
РНК	Рада народних комісарів
РР / RR	райхсляйтер Розенберг / Reichsleiter Rosenberg

РРФСР	Російська Радянська Федеративна Соціалістична Республіка
рукоп.	рукопис, рукописний
СА / SA	Штурмові загони / Sturmabteilung
СД / SD	Служба безпеки / Sicherheitsdienst
СРСР	Союз Радянських Соціалістичних Республік
СС / SS	Охоронні загони / Schutzstaffel
спр.	справа / sprava / Akte
стор.	сторінка, сторінки
укр.	українська
ф.	фонд / fond / Bestand
ЦБВШ / ZVHS	Центральна бібліотека Вищої школи / Zentralbibliothek der Hohen Schule
ЦВК	Центральний виконавчий комітет
ЦДАВО України	Центральний державний архів вищих органів влади та управління України / Āentral'nyj derŹavnyj archiv vyščych orhaniv vlady ta upravlinnja Ukraїny / Zentrales Staatsarchiv der obersten Macht- und Verwaltungsorgane der Ukraine
ЦК	Центральний Комітет
чеськ.	чеська

ABKÜRZUNGSVERZEICHNIS

Abt.	Abteilung
Abt. Erf.	Abteilung Erfassung
Abt. E.u.S.	Abteilung Erfassung und Sichtung
Abt. K.Verw.	Abteilung Kriegsverwaltung
Abtl.	Abteilung
Abtlg	Abteilung
Abw.H.	Abwesenheit
Adj.	Adjutant
AEG	Allgemeine Elektrizitäts-Gesellschaft
AG	Aktiengesellschaft
AG	Arbeitsgruppe
AGL	Arbeitsgruppenleiter
AG-Ltr	Arbeitsgruppenleiter
ähnl.	ähnlich
Akt.Zch.	Aktenzeichen
allg.	allgemein
Anf.	Anfang
Antikomintern	Gesamtverband Deutscher antikommunistischer Vereinigungen e. V.
arch.	archäologisch
ark.	arkuš / Blatt / аркуш
Aufbaustab K	Aufbaustab Kaukasus
Aufbaustab R	Aufbaustab Rußland
a.v.H.	arbeitsverwendungsfähig Heimat
Az.	Aktenzeichen
BArch	Bundesarchiv (Berlin)
Bd	Band
BdO	Befehlshaber der Ordnungspolizei
Berlin-Charltb.	Berlin-Charlottenburg
Berlin NW	Berlin Nordwesten
Berlin SO	Berlin Südosten
Berlin SW	Berlin Südwesten
Berlin W	Berlin-Wilmersdorf
bes. Ostgeb.	besetzte Ostgebiete

bes.	besonders
betr.	betreffend
bezw.	beziehungsweise
Bibl.	Bibliothek
Bln	Berlin
bolschew.	bolschewistisch
Brdbg	Brandenburg
b.w.!	bitte wenden!
ČDAVO Ukraïny	Čentral'nyj deržavnyj archiv vyščych orhaniv vlady ta upravlinnja Ukraïny / Zentrales Staatsarchiv der obersten Macht- und Verwaltungsorgane der Ukraine / Центральний державний архів вищих органів влади та управління України
Chefgruppe W.	Chefgruppe Wirtschaft
DAF	Deutsche Arbeitsfront
Dbl.	Dublette
dergl.	dergleiche
Dez.	Dezember
d. h.	das heißt
Dienstantr.	Dienstantritt
Dienstst.	Dienststelle
Dir.	Direktor
d.J.	dieses Jahres
Dnjepro	Dnjepropetrowsk
Dok.	Dokument
Dolm.	Dolmetscher / Dolmetscherin
Dolmetscher-Komp.	Dolmetscher-Kompanie
Dr.	Doktor
DRK	Deutsches Rotes Kreuz
dt.	deutsch
Du.	Durchschlag
EF	Einsatzführer
EFn	Einsatzführerin
EH	Einsatzhelfer
einschl.	einschließlich
EK	Einsatzkommando

Entw.	Entwicklung
Erf.	Erfassung
ERR	Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
Ers.Batl.	Ersatzbataillon
evtl.	eventuell
Fahrber.	Fahrbereitschaft
f.	fond / Bestand / фонд
Frl.	Fräulein
g.	geheim
geb.	geboren
gem.	gemacht
Gen.Qu.	Generalquartiermeister
Gen.st.d.H.	Generalstab des Heeres
gesch.	geschichtlich
gez.	gezeichnet
GFP	Geheime Feldpolizei
G.m.b.H.	Gesellschaft mit beschränkter Haftung
GPU	Gosudarstvennoje političeskoje upravlenije / Staatliche politische Verwaltung
GUS	Gosudarstvennyj učenyj sovet / Staatlicher Wissenschaftsrat
gvF	garnisonsverwendungsfähig Feld
gvH	garnisonsverwendungsfähig Heimat
H.	Heft
HA	Hauptabteilung
HAG	Hauptarbeitsgruppe
HAGL	Hauptarbeitsgruppenleiter
HAG-Ltr	Hauptarbeitsgruppenleiter
Halle (S)	Halle (Saale)
handschr.	handschriftlich
Hauptabt.	Hauptabteilung
HEF	Haupteinsatzführer
HEH	Haupteinsatzhelfer
HEHn	Haupteinsatzhelferin
H.Qu.	Hauptquartier
H.S.	Hohe Schule
HVF	Hauptverwaltungsführer

i.A.	im Auftrag
I.G.	Interessengemeinschaft
i.L.	in Liquidation
i.V.	in Vertretung
IdP	Informationen der Presse
Inf.	Infanterie
Ing.	Ingenieur
Institut für B. u. R.	Institut für Biologie und Rassenlehre
J.	Jahr
Jahrh.	Jahrhundert
Jg.	Jahrgang
Jhdt	Jahrhundert
Jud.	Juden
Kap.	Kapitel
Kart.	Kartographie
Kolchosen	kollektivnoe chozjajstvo / Kollektivwirtschaft
komm.	kommiszarisch
KPdSU	Kommunistische Partei der Sowjetunion
kv	kriegsverwendungsfähig
K.V.Chef	Kriegsverwaltungschef
KVK	Kriegsverdienstkreuz
La	Landwirtschaft
landw.	landwirtschaftlich
LdS	Leiter des Sonderstabes
LOKAF	Literaturnoe ob'edinenie Krasnoj Armii i Flota / Literarische Vereinigung der Roten Armee und Marine
Lt.	Leiter
Ltr	Leiter
Luftgeo.	Luftgeographie
M.d.R.	Major der Reserve
milit.	militärisch
Min.-Rat.	Ministerialrat
Mitarb.	Mitarbeiter
Mob.	Mobilisation
Mon.	Monat

MTS	Maschinen-Traktoren-Stationen
Nachr.Dolm.Ers. u. Ausb.Abt.	Nachrichten-Dolmetscher-Ersatz- und Ausbildungs-Abteilung
Naturw.	Naturwissenschaft
naz.-soz.	nationalsozialistisch
NKWD	Narodnyj kommissariat vnutrennich del / Volkskommissariat für innere Angelegenheiten
Nov.	November
NS	nationalsozialistisch
NSDAP	Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei
NSFO	Nationalsozialistischer Führungsoffizier
NSK	Nationalsozialistische Parteikorrespondenz
NSKK	Nationalsozialistisches Kraftfahrkorps
Oberkom.	Oberkommando
Oblt.	Oberleutnant
OBR	Ostbücherei Rosenberg
ObSEF	Obersteinsatzführer
o. Dat.	ohne Datum
OEF	Obereinsatzführer
Offz.	Offizier
OKH	Oberkommando des Heeres
Okt.	Oktober
OKVR	Oberkriegsverwaltungsrat
OKW	Oberkommando der Wehrmacht
op.	opys / Bestandskategorie / опис
osteurop.	osteuropäisch
Ostgeb.	Ostgebiete
Ostminist.	Ostministerium
OT	Organisation Todt
O.U.	Ortsunterkunft
Pers.	Personal
persönl.	persönlich
Pg	Parteigenosse
Pgn	Parteigenossin
Pkt	Punkt
PKW	Personenkraftwagen
pol.	politisch

Pom.	Pommern
Pr.	Preußen
Prof.	Professor
Prop.-Abt.	Propaganda-Abteilung
Prop.-Abt. W.	Propaganda-Abteilung der Wehrmacht
R.Arbeitsministerium	Reichsarbeitsministerium
Reg.	Regierung
Reg.Rat	Regierungsrat
RFSS	Reichsführer-SS
Rk.	Reichskanzlei
RM	Reichsmark
RMfdbO	Reichsministerium für die besetzten Ostgebiete
ROA	Russkaja osvoboditel'naja armija / Russische Befreiungsarmee
RR	Reichsleiter Rosenberg
RSFSR	Rossijskaja sovetskaja federativnaja socialističeskaja respublika / Russische Sozialistische Föderative Sowjetrepublik
russ.	russisch
SA	Sturmabteilung
SAGS	Otdel zapisej aktov graždanskogo sostojanija / Standesamt
Schles.	Schlesien
Schreibm.	Schreibmaschine
SD	Sicherheitsdienst (des Reichsführers-SS)
Sdk.	Sonderkommando
SEF	Stabseinsatzführer
Sekret.	Sekretär / Sekretärin
Sept.	September
Sk.	Sonderkommando
sog.	sogenannt
Sondergr.	Sondergruppe
Sonderstab A.	Sonderstab Archive
Sonderstab BHS	Sonderstab Bibliothek der Hohen Schule
Sonderstab B.K.	Sonderstab Bildende Kunst
Sonderstab V.G.	Sonderstab Vorgeschichte

Sonderstab V.K.	Sonderstab Volkskunde
Sonderstab W.	Sonderstab Wissenschaft
Sonderstab W.I.	Sonderstab Wissenschaft
Sowchos	sovetskoe chozjajstvo / Sowjetwirtschaft
sowj.	sowjetisch
Spr.	Sprache
SS	Schutzstaffel
SSSR	Sojus Sowjetskich Sozialistitscheskich Respublik / Union der Sozialistischen Sowjetrepubliken
S.St.	Sonderstab
SS-Stbf	SS-Sturmabführer
SS-Stf	Sturmführer
Stabsf.	Stabsführung
StEF	Stabseinsatzführer
Stellvertr.	Stellvertreter
Stenotyp.	Stenotypistin
Str.	Straße
STRALO	Straßentransportleitung Ost
Stud.	Student / Studentin
SzD	Sovetskie železnye dorogi / Sowjetischen Eisenbahnen
t.v.H	[teilweise] verwendungsfähig Heimat
Taugl.Gr.	tauglicher Grad
Tbc	Tuberkulose
Tscheka (WeTscheKa)	Vserossijskaja čresvyčajnaja komissija po bor'be s kontrrevoljuciej, spekuljaciej i sabotažem / Außerordentliche Allrussische Kommission zur Bekämpfung von Konterrevolution, Spekulation und Sabotage
UdSSR	Union der Sozialistischen Sowjetrepubliken
Uffz.	Unteroffizier
Uk	Unabkömmlichstellung
ukr.	ukrainisch
ul.	unleserlich
Univ.	Universität
Url.	Urlaub
U.v.D.	Unteroffizier vom Dienst

Übers.	Übersetzer(in) / Übersetzung
Verw.	Verwaltung
VF	Verwaltungsführer
Vg.	Vorgenannte / vorgeannt
v.H.	vom Hundert
Vogtl.	Vogtland
Volksaufkl.	Volksaufklärung
Vorgesch.	Vorgeschichte
vorh.	vorhanden
WiKo	Wirtschaftskommando
wiss.	wissenschaftlich
WKP(b)	Vsesojuznaja Kommunističeskaja Partija (bol'sevikov) / Kommunistische Allunions- Partei (Bolschewiki)
z. B.	zum Beispiel
ZBHS	Zentralbibliothek der Hohen Schule
z.d.A.	zu den Akten
z.H.	zu Händen
z.Hdn	zu Händen
Zim.	Zimmer
ZK	Central'nyj komitet / Zentralkomitee
z.T.	zum Teil
Z.W.	Zentralabteilung des OKW
z.Zt.	zurzeit

ПЕРЕДМОВА

У другій частині видання “Діяльність Оперативного штабу Розенберга з вивчення нацистами “східного простору” (1940–1945)” увазі читача представлено низку документів Оперативного штабу райхсляйтера Розенберга (далі ОШР або Штаб), що охоплюють період з 1 травня 1941 р. по 27 січня 1945 р. та значною мірою доповнюють основне дослідження.

Із величезного масиву документів ОШР, що збереглися (а це кілька десятків тисяч), було відібрано лише 117. Вони мають своїм основним завданням не лише проілюструвати його діяльність щодо масового пограбування та вивезення культурних цінностей, а й рельєфно окреслити основні засади збирання, обліку, наукового опрацювання та використання матеріалів, конфіскованих на окупованих територіях країн Східної Європи, а також навести приклади забезпечення цією інформацією інших служб, структур, установ як у самому Третьому райху, так і за його межами. При відборі документальних матеріалів до збірника переслідувалася мета представити в ньому основні види документів, створених Штабом.

Публіковані документи супроводжено окремим переліком, що складається з редакційних заголовків. Тексти подаються у паралельній двосторонній формі: ліворуч – факсиміле німецькомовного оригіналу, праворуч – його переклад українською мовою. Це дозволяє читачеві не лише побачити оригінальний німецький документ з усіма його зовнішніми ознаками, але й сприйняти його зміст. Частина документів (№№ 3, 4, 24, 78, 81, 83, 117) – це републікації, що подаються за виданням У. Гартунг¹. Документи № 2 та № 74 також опубліковано у ньому, але у скороченому вигляді. У нашому виданні перший із зазначених документів відтворено повністю, другий – у скороченому вигляді, але з поданням іншої його частини порівняно з виданням У. Гартунг. Уся згадана група документів в українському перекладі публікується вперше, тому їх розміщено у виданні за тим самим принципом, що й оригінальні німецькі документи, аби не порушувати загальної структури. Документи, що публікувалися раніше українською мовою у перекладі Н. І. Малолетової (№№ 88, 93, 104, 111), супроводжуються факсимільним відтворенням німецькомовного оригіналу. Подекуди переклад Н. І. Малолетової зазнав певних редакційних уточнень, здійснених упорядницею. Документи № 15 та № 94 раніше були опубліковані у перекладі Н. Г. Кашеварової у виданні “Історія державної служби в Україні”² та в часопису “Архіви України”³.

¹ *Hartung U.* Verschleppt und verschollen : eine Dokumentation deutscher, sowjetischer und amerikanischer Akten zum NS-Kunstraub in der Sowjetunion (1941–1948) / Ulrike Hartung. – Bremen : Ed. Temmen, 2000. – 359 S.

² Історія державної служби в Україні: у 5 т. / [відп. ред. Т. В. Мотренко, В. А. Смолій; редкол. : С. В. Кульчицький та ін.] ; Голов. упр. держ. служби України, Ін-т історії України НАН України. – К. : Ніка-Центр, 2009. – Т. 5 : Документи і матеріали. Книга 1. 1914–1991 / [упоряд. : Г. В. Борjak (кер. кол. упоряд.), Л. Я. Демченко, Р. Б. Воробей] – С. 386–388.

³ *Кашеварова Н. Г.* Обґрунтування історичних прав на українські території в ідеологічній доктрині нацизму: промова гауптінзацфюрера Оскара Венднэгеля на відкритті історико-археологічної виставки у Харкові 1 листопада 1942 р. / Н. Г. Кашеварова // Архіви України. – 2005. – № 1–3. – С. 221–232.

Загалом із 117-ти документів 15 є археографічними репліками, з яких у перекладі українською мовою – лише шість.

У разі відсутності оригіналу документа публікується його засвідчена копія або засвідчена копія з копії. Частина розпорядчих документів Управління штабу подано за їхніми публікаціями в офіційному інформаційному бюлетені Штабу “Розпорядження та повідомлення”. Документи створено німецькою мовою, виняток становить документ № 75, що є факсимільною копією інструкції Штабу, призначеної для співробітників-громадян СРСР і тиражованої у вигляді склографічного відбитка.

Переклад документів здійснено Н. Г. Кашеваровою, за винятком документів №№ 88, 93, 104 та 111, що подаються у перекладі Н. І. Малолетової.

Низка документів походить з Федерального архіву в Берліні, а саме з його оцифрованих зібрань, представлених у відкритому доступі на сайті архіву⁴. Фонд NS 30 (“Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg”) представлений документами №№ 2, 4, 9, 10, 35, 41, 43, 70, 71, 73, 86, 87, 89, 103, фонд NS 8 (“Kanzlei Rosenberg”) – документами № 28 та № 107. Легенди до них оформлено згідно з рекомендованою формою посилань, представленою Федеральним архівом, наприклад: BAarch NS 30/55/5–8. Відмінність посилань на онлайн-ресурси пов’язана з тим, що на сайті Федерального архіву потрапити до необхідної справи можна лише через загальний опис справ фонду. Посилання на окрему оцифровану сторінку генерується у досить складній та громіздкій формі. Відповідно, реальна нумерація у паперовій справі відрізняється від нумерації її електронного варіанту, як правило, – на два порядкових номери. Цю різницю складають оцифровані обкладинка справи та її титульний аркуш, що є непронумерованими в оригінальній справі, але мають свої порядкові кадрові номери в її цифровій копії.

Усі інші документи походять з фонду 3676 (“Штаб імперського керівника (рейхсляйтера) Розенберга для окупованих східних областей”) ЦДАВО України⁵.

При передаванні українською мовою німецькомовних власних назв дотримано рекомендацій Т. Себти, зокрема щодо фонографічних засад їх відтворення⁶. Згідно з цими рекомендаціями у німецькомовних власних назвах та неперекладних термінах, що зустрічаються в представлених текстах, голосна *ä* та її архаїчний варіант *ae* передається як *e* (Baerent як Берент), голосна *ü* (її архаїчний варіант *eu*) – як *i* на початку слова (Üxküll як Ікскюль) та як *ю* в інших випадках (Dünaburg як Дюнабург). Дифтонги (сполучення двох голосних звуків) *ai*, *ei* передаються як *ай* (райх), а після *l* – як *яй* (Leiter – ляйтер, Leipzig – Ляйпциг), *au* передається через *ау* (Brethauer як Бретгауер). Сполучення *ch* передається через

⁴ Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg : NS 30 : 1917–1945 [Опис архіву Оперативного штабу райхсляйтера Розенберга (ф. NS 30 в Федеральному архіві в Берліні)] [Elektronische Ressource] / bearb. von Jana Blumberg ; Bundesarchiv. – Online verfügbar unter : http://www.argus.bundesarchiv.de/NS30_25600/index.htm (zuletzt geprüft am: 03.05.2014).

⁵ Коллекция документов Оперативного штаба рейхсляйтера Розенберга. – Электрон. текст. дан. – Режим доступа : <http://err.tsdavo.gov.ua/> – Загл. с экрана. – Дата обращения: 03.05.2014.

⁶ Себта Т. М. Методичні рекомендації до видання іншомовних писемних джерел XIX – початку XXI ст. / Т. М. Себта / НАН України, Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. – К., 2008. – 76 с.

х: München як Мюнхен, але у випадку перед приголосною *r* передається через *k* (Christel як Крістель); подовжений звук *ie* – як *i* (Friedrich як Фрідріх), а *ß* передається як *c* (Stampfuß як Штампус). Приголосна *g* передається як *r*, а не *z* (Königsberg, а не Кьонігсберг). Виняток зроблений у випадку голосної *ö* (її архаїчний варіант *eo*): всупереч правилам чинного правопису, за яким *ö* передається як *e* (Göring (Goering) як Герінг, Königsberg як Кенігсберг), у перекладах *ö* подано у максимально наближеному до оригіналу звучанні *ьо* (Гьорінг, Кьонігсберг).

У німецьких документах подекуди вживаються старі назви адміністративно-територіальних населених пунктів та одиниць, прийняті на той час у Німеччині. З метою уникнення плутанини, точної ідентифікації установ, географічних об'єктів та територіально-адміністративних одиниць упорядницею збережено лексику оригінальних текстів щодо назв країн, населених пунктів, наприклад “Reval”, а не “Tallinn”. Але для таких позицій сучасні варіанти їхнього найменування, зокрема назви населених пунктів, наведені у примітках та коментарях, а також представлені у покажчику. Водночас застарілу і маловживану назву Білорусії, а саме “Weißruthenien”, подано у варіанті перекладу “Білорусія”, а не “Білорутенія”. Але поширена нині німецька назва Білорусії – “Weißrußland” – у документах ОШР майже не зустрічається. Окрім того, у документах подекуди зустрічаються кілька варіантів назви однієї установи, часто – побутова або скорочена назва, інколи – її спотворений варіант. У такому випадку коректний варіант назви також наведений у примітці та відображений у покажчику установ та організацій. У перекладах відтворюється варіант німецького оригіналу, наприклад, “Східне міністерство”, якщо у німецькому документі зазначено “Ostministerium”, а не “Міністерство окупованих східних територій” (“Reichsministerium für die besetzten Ostgebiete”).

Видання супроводжується довідковим апаратом – двомовними покажчиками імен, установ та організацій, а також географічним покажчиком.

Залишено такі часто вживані перекладні варіанти назв: “Оперативний штаб” замість “Айнзацштаб”, “оперативна команда” замість “айнзацкоманда”, в назвах, де складовою є слово “оперативний”, що походить від німецького слова “Einsatz”. Але залишені варіанти “зондерштаб” замість “особливий штаб” та “зондеркоманда” замість “особлива команда”, в назвах, де складовою є слово “особливий”, “спеціальний”, що походять від німецького слова “Sonder”, та ін.

Діловодні помітки при перекладах не відтворюються. У реквізитній частині документів поштові адреси залишено німецькомовними. Стандартні скорочення (“підп.”, “за доруч.”) не розкриваються. Бланки при перекладах не відтворюються і не перекладаються.

Документи розподілено на три групи, у кожній з яких їх розміщено за хронологією. Першу групу утворюють *організаційно-розпорядчі документи* Оперативного штабу райхсляйтера Розенберга (41 документ). Вони відображають насамперед ідеологічні засади його діяльності, структуру та її зміни. Це переважно матеріали щодо регулювання умов перебування співробітників-німців на окупованих східних територіях, зокрема їх особистої поведінки (документ № 5), розпорядження Управління штабу щодо структури та завдань різних відділів,

оформлення звітів і донесень, листування (документи №№ 17, 19, 22, 30, 36, 40, 41), документи з кадрових питань (документи №№ 27, 39), щодо конфіскації зібрань, опрацювання, обліку, надання матеріалів іншим службам (документи №№ 13⁷, 26⁸, 38) та оприлюднення інформації (документи №№ 33, 34).

Серед документів цієї групи – розпорядження керівника ГРГ “Україна” щодо реорганізації її структури, створення в її складі робочих груп “Західна Україна”, “Південна Україна”, “Східна Україна”, “Крим” (документи №№ 6, 11, 14), з питань конфіскації культурних цінностей та поводження з ними (документ № 7), а також документи щодо створення ГРГ “Центр” (документи №№ 35, 36 та 37). Публікується кадровий звіт ГРГ “Україна” за вересень 1943 р. (документ № 39), який дає уявлення про кадрові зміни всередині структур Штабу на окупованих територіях: призначення та звільнення співробітників, їх переведення з одного підрозділу до іншого, захворювання тощо із зазначенням сфери занять працівника, його посади, службового звання та ін.

Низка документів, пов’язана з відомствами служби Альфреда Розенберга як Уповноваженого фіурера у справі нагляду за загальним духовним і світоглядним навчанням та вихованням у НСДАП (документи №№ 2, 3, 10, 18, 20, 21, 23, 25, 31, 32), містить інформацію про робочі доручення та повноваження зондерштабів, сформованих цими відомствами, у складі Оперативного штабу на окупованих східних територіях. Серед них, зокрема, лист керівника Відомства “Музика” Герберта Герігка із роз’ясненнями щодо завдань Зондерштабу “Музика” (документ № 2), доручення керівникові Зондерштабу “Прадавня та рання історія” Гансові Райнерту (документ № 3) та доручення для зондерштабів “Наука”, “Фольклористика”, “Прадавня та рання історія”, “Бібліотека Вищої школи”, “Архіви”, “Зображальне мистецтво”, “Генеалогія”, “Світоглядна інформація”.

Чотири документи, №№ 4, 15, 16 та 28, пов’язані з іменем Альфреда Розенберга як міністра окупованих східних територій. Ідеться про лист А. Розенберга до райхскомісара України Еріха Коха про повноваження ОШР у справі конфіскації культурних цінностей, витяги з наказу від 26 березня 1942 р. щодо вивчення співробітниками цивільної німецької адміністрації місцевих мов та з пам’ятки для німців, що у службових справах виїздили до Східної Європи, а також доповідну записку керівника ОШР Герхарда Утікаля до Альфреда Розенберга щодо відрядження співробітників Оперативного штабу та служб А. Розенберга до Вермахту.

Більшість документів першої групи була створена самим Штабом, окрема невелика частина походить від інших структур (документи №№ 1, 8, 12, 24). Це, зокрема: доручення райхсмаршала Германа Гьорінга від 1 травня 1941 р. службам НСДАП, району та збройних сил щодо надання підтримки ОШР у виконанні його завдань на окупованих територіях; положення Верховного командування суходільних військ про регулювання діяльності ОШР під час військових операцій Вермахту за листопад 1941 р. та розпорядження Генерального штабу Верховного командування суходільних військ військовим інстанціям щодо сприяння діяльності ОШР; відомий наказ Адольфа Гітлера від 1 березня 1942 р., за яким ОШР

⁷ Його доповнює документ № 44 з другої групи документів.

⁸ Його доповнює документ № 45 з другої групи документів.

був уповноважений проводити ідеологічну боротьбу з більшовизмом, масонством та євреємством.

Друга група джерел збірника, найбільша за обсягом, охоплює документи з № 42 по № 87. Її складають майже виключно документи самого Оперативного штабу – його Управління, головних робочих груп з їхніми структурами та зондерштабів, що висвітлюють питання *організації пошуку, збирання та опрацювання Штабом матеріалів аналітичного і наукового характеру*.

До цієї групи належать, насамперед, матеріали Управління штабу та його відділу “Використання” (пізніше відділ “Облік та контроль”) щодо забезпечення діяльності цього підрозділу, його завдань та напрямів роботи на місцях (документи №№ 48, 49, 70–73, 76, 78–81), а також характеру та змісту матеріалів, призначених як для використання у подальших наукових дослідженнях, так і для задоволення поточних потреб (документи №№ 46, 56, 58). Приписи щодо дотримання конфіденційності при публікації інформації ОШР містяться у документі № 50. Питання надання матеріалів у користування регулює документ № 44, доповнюючи документ № 13, а наступний документ окреслює потреби Управління штабу в терміновому отриманні найактуальніших матеріалів, доповнюючи документ № 26.

Виокремлюються документи № 86 та № 87, що є великими за обсягом і мають комплексний характер. Документ № 86 являє собою текст промови керівника ОШР Герхарда Утікаля на службовій нараді Управління штабу, що відбулась у грудні 1944 р. Промова була присвячена результатам роботи ОШР за період від його створення влітку 1940 р. до кінця осені 1944 р. У ній побіжно окреслені основні досягнення різних підрозділів Штабу, зондерштабів, Східної бібліотеки Розенберга, надано оцінку процесові створення розробок та користування ними, а також підкреслено внесок окремих осіб–співробітників Штабу. Документ № 87 – це заключний звіт керівника зондеркоманди “Схід” ОШР Рудольфа Прокша про роботу ГРГ “Україна” та зондеркоманди “Схід” у 1944 р. Висвітлено питання реорганізації ГРГ “Україна”, процес її переміщення поза межі України, поточні завдання та здійснені роботи, кадровий склад, організацію підготовки розробок та пошуку співробітників, а також її досягнення за цей період. Документ супроводжують п’ять додатків, три з яких публікуються: порівняльний перелік робіт відділу “Контроль” ГРГ “Україна” з тематичним планом Р. Прокша; зведені матеріали щодо роботи відділу “Контроль” ГРГ “Україна” у 1943 р.; донесення Рудольфа Прокша щодо засідання ОШР у Ратіборі з 5 по 7 травня 1944 р.

Доволі велику частину становлять документи Управління штабу та головних робочих груп щодо тематичних планів, які визначали теми розробок – інформаційно-аналітичних розвідок, статей та наукових праць, схеми їхньої класифікації та упорядкування (документи №№ 62, 63, 66–68, 70) переліки підготовлених розробок (документи №№ 66, 67, 69), а також документи робочих груп щодо поточної роботи (документи №№ 64, 71, 75, 77). Документи №№ 82, 84 та 85 являють собою титульні аркуші розробок та рецензій, підготовлених співробітником Штабу на ці роботи для ОШР.

Публікуються також документи головних робочих груп, безпосередньо пов’язані з організацією процесів пошуку, обліку та опрацювання різноманітних

матеріалів, а також щодо завдань головних робочих груп. Так, робочих завдань ГРГ “Україна” стосуються документи № 51–54, перспектив відновлення роботи вищих навчальних закладів у Дніпропетровську – документ № 47, расових досліджень в Україні – документ № 58; документи ГРГ “Остланд” висвітлюють питання організації при ній бюро перекладів та використання (документ № 42), а також поводження з конфіскованими книжковими та журнальними зібраннями (документ № 60).

Друга група представлена й документами зондерштабів, звітами та поточними донесеннями. Так, звіт Зондерштабу “Прадавня та рання історія” за 1942 р. становить основу документа № 74, Зондерштабу “Наука” за 1942 р. – документа № 61, витяг зі звіту Зондерштабу “Зображальне мистецтво” від 1940 до середини 1944 рр. – документа № 84, донесеннями про поточну роботу чи розгляд окремих питань є, по суті, документи №№ 43, 65 та 80.

Третя група документів, що висвітлює процес *забезпечення використання матеріалів Штабу іншими службами*, складається з документів №№ 88–117. Значну їх частину становлять документи, створені іншими установами та організаціями Третього райху. Це, переважно, звернення різних установ, структур цивільної та військової адміністрації, наукових та освітніх установ Третього райху з проханнями про надання матеріалів, конфіскованих Штабом у Східній Європі, для власних потреб: з ідеологічними та пропагандистськими цілями, з метою практичного використання у навчанні, при веденні війни тощо.

Низка документів має відношення до Східної бібліотеки та Центральної бібліотеки Вищої школи. Вони у загальних рисах висвітлюють принципи поповнення фондів (документи №№ 88, 111) та обліку конфіскованих книжкових зібрань (документ № 93), а в документі № 117 від 1 жовтня 1944 р. наведено перелік основних служб та інституцій, які були користувачами Східної бібліотеки.

Частина документів цієї групи є зверненнями різних служб та інституцій з приводу надання Штабом своїх матеріалів для використання. У низці документів Управління штабу йдеться про надання книг на прохання інших установ, наприклад для Міністерства окупованих східних територій та його служб (документи №№ 104, 113), Головного відомства “Навчальні засоби” Уповноваженого фюрера у справі нагляду за загальним духовним і світоглядним навчанням та вихованням у НСДАП (документ № 110), хімічного концерну “I. G. Farbenindustrie” та Головної групи “Сільське господарство” Господарського штабу “Схід” (документ № 96), Генерального штабу міністра авіації та верховного командувача військово-повітряних сил (документ № 89), військово-історичного відділу Генерального штабу Верховного командування Вермахту (документ № 99), Інституту східноєвропейського права університету ім. Альберта у Кьонігсберзі (документ № 101), Фонду імені Р. Гейдріха у Празі (документ № 102), Інституту економіки східноєвропейських країн у Кьонігсберзі (документ № 105), Антикомінтерну (документ № 114), Науково-економічного інституту “Одер-Дунай” у Штеттіні (документ № 116). Певні перспективи використання конфіскованих зібрань Штабу та підготовлених ним розробок викладені у документі № 107, де користувачами мали б виступати відомства Альфреда Розенберга, та у документі № 108, що торкається поширення праці Леонори Пушке-Рецлафф про стан охорони здоров’я у СРСР.

До даної групи входять також документи, що відображають інші форми діяльності Штабу, пов'язані з навчальною, популяризаторською, громадською діяльністю тощо. Це звіти ГРГ "Остланд" про проведення в її приміщенні у Ризі відкритих заходів для представників цивільних і військових служб та громадськості (документи №№ 90, 109), на яких виголошувалися доповіді на різні політичні та суспільні теми, пов'язані з окупованими східними територіями, відбувалося ознайомлення гостей з основними результатами роботи в Прибалтиці тощо, щодо участі окремих співробітників Штабу у заходах інших установ, зокрема у нараді групи з дослідження Сходу Націонал-соціалістського союзу німецьких викладачів (або Імперського союзу викладачів) (документ № 92), а також у підготовці серії видань Головного відомства "Наддержавні сили" Уповноваженого фюрера у справі нагляду за загальним духовним і світоглядним навчанням та вихованням у НСДАП. Тут також представлено документи з питань публікації праць ідеологічного змісту, підготовлених особами, що співпрацювали зі Штабом (документи №№ 97 та 100), та надання його матеріалів для різних виставок як на території райху, так і поза ним (документи №№ 94, 106). Поряд з ними вміщено перелік публікацій співробітників ОШР у пресі за 1942 р. (документ № 95) та текст промови керівника робочої групи "Харків" ОШР Оскара Венднагеля на відкритті історико-археологічної виставки у Харкові восени 1942 р. (документ № 94).

Серед документів третьої групи виділяються дві угоди, укладені Штабом з іншими структурами: з Головною групою "Сільське господарство" Господарського штабу "Схід" щодо поводження з конфіскованими на території СРСР книжковими зібраннями сільськогосподарської тематики (документ № 98) та з Інститутом зовнішньої політики Берлінського університету про створення при робочих групах ОШР штатних місць для студентів Інституту (документ № 112), які мали сприяти Штабові у його роботі на окупованих східних територіях.

EINLEITUNG

Der zweite Teil dieses Werkes enthält Dokumente des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg (ERR) über seine Tätigkeit in den besetzten Ostgebieten im Bereich der Beschlagnahme und der wissenschaftlichen Bearbeitung von verschiedenen Materialien für die Bekämpfung der weltanschaulichen Gegner des Nationalsozialismus und für die weitere wissenschaftliche Forschung der Ostfragen im Reich.

Zu Beginn des Buches liefert eine nummerierte Tabelle mit Kurzbeschreibungen oder Originaltiteln der 117 ausgewählten Dokumente des ERR. Die Dokumentation behandelt im Kern den Zeitraum der Jahre 1941 bis 1944. Die Dokumente sind thematisch in drei Gruppen eingeteilt. Die Gliederung jeder Gruppe der Akten folgt der Chronologie des Kriegsverlaufs. Für jedes Dokument wird am Ende der ukrainischen Übersetzung die genaue Fundstelle (Archiv, Bestands-, Inventar- und Aktennummer sowie Blattzahl) angeführt. Die Mehrzahl dieser Dokumente wird im Zentralen Staatsarchiv der obersten Macht- und Verwaltungsorgane der Ukraine verwahrt¹. 18 Dokumente gehören zum Bestand NS 30 (Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg) im Bundesarchiv².

Die Mehrzahl dieser Unterlagen wird hier als Faksimile abgedruckt. 14 Dokumente wurden aber bereits früher veröffentlicht (Dok. №№ 2–4, 24, 74, 78, 81, 83, 88, 93, 94, 104, 111, 117). Leider sind einige Faksimiles kaum lesbar. Redaktionelle Anmerkungen und Auslassungen sind in eckige Klammern gesetzt.

Die erste Gruppe beinhaltet Dokumente zu den Fragen der Gründung des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg, seiner organisatorischen Struktur, Grundlagen für seine Tätigkeit und Aufgaben.

Die Gliederung des ERR bestand in ihren Grundzügen aus der Stabsführung in Berlin, aus Hauptarbeitsgruppen und Arbeitsgruppen in den besetzten Gebieten, Außenstellen, Verbindungspunkten, mobilen Sonderkommandos und Einsatzkommandos. Zu dem ERR gehörten auch Sonderstäbe.

Wie aus der „Aufgabenstellung des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg“ hervorgeht, gliederten sich die Aufgaben des ERR am Ende 1942 in vier Gruppen:

“1) Solche, die auf Befehlen des Führers beruhen. 2) Solche, die der Reichsminister für die besetzten Ostgebiete angeordnet hat. 3) Solche, die der Einsatzstab als Dienststelle des Beauftragten des Führers für die Überwachung der gesamten geistigen und weltanschaulichen Schulung und Erziehung der NSDAP zu lösen hat. 4) Solche, die bei Gelegenheit der Durchführung der eigentlichen Arbeit mit anfallen.

I. Der Führerauftrag.

Die ursprünglichen Führerbefehle, wie sie am 29.1.1940 und 5.7.1940 festgestellt sind, wurden umfassend im Führererlass vom 1.3.1942, der am 5.7.1942 mit uner-

¹ <http://tsdavo.gov.ua/>; Коллекция документов Оперативного штаба рейхслайтера Розенберга [Records of Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg]. – Электрон. текст. дан. – Режим доступа : <http://err.tsdavo.gov.ua/> – Загл. с экрана. – Дата обращения: 03.05.2014.

² <http://www.bundesarchiv.de>; Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg : NS 30 : 1917–1945 [Elektronische Ressource] / bearb. von Jana Blumberg ; Bundesarchiv. – Online verfügbar unter : http://www.argus.bundesarchiv.de/NS30_25600/index.htm (zuletzt geprüft am: 03.05.2014).

heblichen Abweichungen seitens des Chefs der Reichskanzlei der obersten Reichsbehörden zugestellt worden ist, geregelt. Dieser Führererlass überträgt dem Einsatzstab die kriegsnotwendige Aufgabe, die planmäßige geistige Bekämpfung der weltanschaulichen Gegner des Nationalsozialismus vorzubereiten und – soweit die Kriegsverhältnisse es erlauben – durchzuführen. Dieser Befehl umfasst drei Teilaufgaben:

a) Materialsammlung.

Diese besteht in der Schaffung eines Arsenal von Material, das für die geistige Bekämpfung der weltanschaulichen Gegner die wissenschaftliche und arbeitsmäßige Grundlage bildet. Unter diesem Gesichtspunkt sind in erster Linie zu schaffen eine umfassende Bücherei über alle Probleme des Judentums, der Freimaurerei und des Bolschewismus, sowie Archive von Filmen, Plakaten, Schallplatten, Fotografien, Gemälden und allen Gegenständen sonstiger Art, die geeignet sind, die geistigen Grundlagen und die Taktik der weltanschaulichen Gegner zu erforschen.

b) Materialvernichtung.

Es ist dafür zu sorgen, dass die geistigen Waffen der weltanschaulichen Gegner, soweit sie nicht für die Materialsammlung benötigt werden, vernichtet werden. Vielfach wird die Vernichtung durch andere Organe, z. B. staatliche Selbstverwaltung in Lettland, Prop.-Abteilungen W im Operationsgebiet, Zivilverwaltung in der Ukraine, durchgeführt werden müssen, der Einsatzstab hat aber dabei anregend und leitend einzugreifen. Hierzu gehört die Entgiftung von Büchereien, Bibliotheken, Antiquariaten, Archiven, Kunstversammlungen und dergleichen, von allen Büchern, Akten, Schriften, Bildern, Plakaten, Filmen etc., die im Dienste der weltanschaulichen Gegner stehen könnten.

c) Durchführung des geistigen Kampfes.

Die planmäßige geistige Bekämpfung der weltanschaulichen Gegner mittels des gesammelten Materials ist die Aufgabe der Auswertung des Einsatzstabes. Sie kann während des Krieges nur in einem kriegsbedingten engen Rahmen durchgeführt werden. Es wird später nötig sein, entweder eine besondere Institution dafür zu schaffen oder in dieser Aufgabe eine friedemässige Fortsetzung des Einsatzstabes zu sehen. Durch die Gründung des Frankfurter Instituts zur Erforschung der Judenfrage ist bereits ein Teil der Aufgaben für eine zukünftige friedemässige Organisation vorgesehen und aus dem Einsatzstab herausgenommen.

II. Befehl des Reichsministers und des Gen Qu des Heeres.

a) In den westlichen besetzten Gebieten handelt es sich um die unter dem Begriff "M-Aktion" laufenden Vorhaben. Gemäß Übereinkunft zwischen dem Ostministerium und dem Einsatzstab sind die unter dem Begriff "M-Aktion" laufenden Arbeiten an das Ostministerium übergeben worden, so dass der Einsatzstab nicht mehr zu tun hat.

b) In den unter Zivilverwaltung gestellten Ostgebieten ergeben sich diese Aufgaben aus der Stellung des Reichsleiters als Reichsminister. In den noch unter Militärverwaltung stehenden Gebieten hat der Einsatzstab als Vortrupp und Treuhändler die Interessen des Reichsministeriums als des zukünftigen Hausherrn bereits vor Einrichtung der Zivilverwaltung wahrzunehmen. In dieser Eigenschaft wird der Einsatzstab entsprechend anerkannt und bei vielen Angelegenheiten eingeschaltet. Die hauptsächlichsten Befehlsunterlagen für die Arbeit des Einsatzstabes aufgrund der Anordnung des Ministers sind die Schreiben des Reichsministers an die Reichskommissare Ostland vom 20.8.1941 und Ukraine vom 3.10.1941, sowie der Erlass des Reichsministers für

die besetzten Ostgebiete vom 7.4.1942 betreffend Errichtung einer Zentralstelle zur Erfassung und Bergung von Kulturgütern in den besetzten Ostgebieten und der Erlass OKW Nr. II / 11564 / 42 Gen St. d H / Gen Qu-Az. Abt. K. Verw. (Verw.) vom 30.9.1942. Aufgrund dieser Befehle sind folgende Aufgaben zu unterscheiden:

1) Durchführung von Sicherungsmaßnahmen.

Kulturgüter aller Art – insbesondere Museumschätze – sind im gesamten Gebiet des Ostens vor Beschädigung, Zerstörung, Verschleppung und Beseitigung zu bewahren.

2) Rückführung entfernter Kulturgüter.

Soweit solche Gegenstände bereits [ul.] geschafft worden sind, sind Nachforschungen darüber anzustellen, wohin diese gelangt sind, damit Unterlagen über den Verbleib geschaffen werden bzw. ihre Rückführung eingeleitet wird.

3) Zentralkartei.

Es ist eine zentrale Übersicht über sämtliche Kulturgüter und Kulturstätten zu schaffen.

III. Aufgaben der Dienststelle Rosenberg.

Es handelt sich hierbei um Aufgaben politischer und wissenschaftlicher Art, sofern die kriegsnotwendig sind. Es ist zu unterscheiden:

1) Förderung der Wissenschaft und Forschung.

a) Der Einsatzstab ist die Organisation, die die politischen Aufgaben der Dienststelle Reichsleiters Rosenberg entsprechend dem Gesamtauftrag des Reichsleiters in den besetzten Gebieten durchzuführen hat.

b) Durch den Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg werden planmäßig deutsche Wissenschaftler und deutsche wissenschaftliche Institute in Verbindung mit den wissenschaftlichen Beständen, Forschungsergebnissen und Instituten des Ostens gebracht durch Entsendung von Wissenschaftlern mit bestimmten Aufträgen und durch Versendung wissenschaftlichen Materials an wissenschaftliche Institute im Reich.

c) Die Ostbücherei Rosenberg ist die Grundlage der wissenschaftlichen Forschung der Ostfragen im Reich und dient mit ihren umfangreichen Dubletten gleichzeitig der Ergänzung der übrigen wissenschaftlichen Bibliotheken im Reich.

2) Einflussnahme auf die Willensbildung des deutschen Volkes.

Es wird durch eine umfangreiche Schulung erreicht werden müssen, dass das deutsche Volk die Aufgaben, die uns der Osten stellt, als seine geschichtliche Sendung erfasst. Die Planung dieses Schulungsauftrages ist eine wichtige Zukunftsaufgabe der Dienststellen des Reichsleiters, die sich ihrerseits auf das Material stützen, das der Einsatzstab für sie deshalb erfasst.

3) Verkörperung des nationalsozialistischen Willens im Osten.

Die Dienststellen des Reichsleiters Rosenberg haben überall Vertreter des dynamischen nationalsozialistischen Prinzips zu sein. Sie haben insbesondere bei Zivilpersonen, Soldaten und gegenüber den Behörden als Verfechter nationalsozialistischen Willens aufzutreten und einen dementsprechenden Einfluss auf die politische Willensbildung zu nehmen.

IV. Nebenleistungen.

Neben den genannten Aufgaben fallen eine Reihe von Leistungen an, die nicht unmittelbar Aufgabe des Einsatzstabes sind. Im einzelnen entscheidet die Stabsführung darüber, ob uns welche Leistungen hierher gehören.

1) Unterstützung der Wehrmacht.

Hierbei kommt infrage Materialbeschaffung auf den verschiedensten Gebieten, z. B. für den Chef der Heeresbüchereien und für andere Dienststellen der Wehrmacht.

2) Wiederinbetriebsetzung von Kulturinstituten.

Z. B. Ordnung und Eröffnung von Bibliotheken, Durchsicht von Schulbüchern etc.

3) Sonstige Nebenleistungen.

Z. B. Unterstützung der später eintreffenden Zivilverwaltung durch Eingliederung von Angehörigen der Zivilverwaltung in den Einsatzstab.”³

Zu der ersten Gruppe der hier vorliegenden Unterlagen gehören auch Anordnungen der Stabsführung des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg in Berlin über ihre Organisation, Personalveränderungen im Einsatzstab, die Grundlagen für die fachliche Arbeit der Abteilungen der Stabsführung und Hauptarbeitsgruppen in den besetzten Ostgebieten und ihren Aufgaben, sowie Anweisungen betreffend die Grundlagen für die Tätigkeit der Sonderstäbe im ERR.

Die Sonderstäbe vertraten im Rahmen des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg die Interessen der Ämter und Hauptämter der Dienststelle des Reichsleiters Rosenberg als Beauftragter des Führers für die Überwachung der gesamten geistigen und weltanschaulichen Schulung und Erziehung der NSDAP⁴. Sie unterstanden sachlich diesen Ämtern und Hauptämtern, aber die Mitarbeiter der Sonderstäbe waren “dem Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg organisatorisch, disziplinar und in der Versorgung unterstellt”.

Zu den Sonderstäben gehörten: Sonderstab Vor- und Frühgeschichte (Leiter: Hans Reinert), Sonderstab Wissenschaft (Leiter: Heinrich Härtle), Sonderstab Volkskunde (Leiter: Hans Strobel), Sonderstab Musik (Leiter: Herbert Gerigk), Sonderstab Bildende Kunst (Leiter: Robert Scholz), Sonderstab Archive (Sonderstab Archivwesen), Sonderstab Weltanschauliche Information (Leiter: Rudolf Frank), Sonderstab Sippenkunde (Sonderstab Sippenforschung), Sonderstab Religionswissenschaft (Sonderstab H), Sonderstab Dr. Abb (Sonderstab Bibliothek, Leiter: Gustav Abb), Sonderstab Zentralbibliothek der Hohen Schule (Leiter: Walter Grothe), Sonderstab Lehrmittel (Leiter: Hans Georg Otto), Sonderstab Judeninstitut (Leiter: Johannes Pohl), Sonderstab Theater (Leiter: Karl Künkler), Sonderstab Presse (Leiter: Otto Biedermann, 1944) und Sonderstab Amerikanismus (Leiter: Herbert Will, 1944). Nur der Sonderstab Zentralbibliothek der Hohen Schule hatte die Aufgabe “die Bibliotheksinteressen der Hohen Schule beim Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg wahrzunehmen und alle bibliothekarischen und bibliothekstechnischen Anliegen zu überwachen, welche mit der Sammelgabe der ZBHS zusammenhängen” und der Sonderstab Sippenkunde hatte die Aufgabe “die Belange des Reichssippensamtes im Operationsgebiet im Osten nach Anweisungen des Leiters des Sonderstabes wahrzunehmen”.

Jeder Sonderstab erhielt einen schriftlichen Auftrag, nach dem er seine Tätigkeit auszurichten hatte. Gemäß diesem Auftrag kommandierte der Leiter der Hauptarbeitsgruppe die Mitarbeiter des Sonderstabes zu den Arbeitsgruppen. Zu den Hauptar-

³ ČDAVO Ukraïny, f. 3676. op. 1, spr. 59, ark. 53–57.

⁴ Die unvollständige Liste der Ämter und Hauptämter der Dienststelle Rosenberg kann man im Register der Einrichtungen und Organisationen des ersten Teils der Monographie finden.

beitsgruppen wurden die Mitarbeiter des Sonderstabes von der Stabsführung versetzt. Für Versetzungen und Abberufungen war nur die Stabsführung des ERR zuständig.

Die erste Gruppe der Dokumente enthält Aufträge für diese Sonderstäbe: Sonderstab Volkskunde (Dok. № 18), Sonderstab Vorgeschichte (Dok. № 20), Sonderstab Wissenschaft (Dok. № 23), Sonderstab Archive (Dok. № 25), Sonderstab Sippenkunde (Dok. № 31) und Sonderstab für weltanschaulichen Information (Dok. № 32). Hier befindet sich auch das Schreiben des Leiters des Amtes Musik im Amt Rosenberg und des Sonderstabes Musik im Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg, Herbert Gerigk, an den Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg über die Aufgaben des Sonderstabes Musik in den besetzten Ostgebieten (Dok. № 2).

Diese Gruppe enthält auch die "Regelung des Einsatzes des Sonderkommandos RR bei militärischen Operationen der deutschen Wehrmacht" (Dok. № 8), das Abkommen zwischen Oberkommando des Heeres und Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg über den "Einsatz von Sonderkommandos des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg für die besetzten Gebiete" (Dok. № 30), die Anordnungen der Stabsführung des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg über die "Zusammenfassung der Aufgaben des Einsatzstabes im 6. Kriegsjahr und die personelle Besetzung der Stabsführung und Sonderkommandos" (Dok. № 41) und die Dienstanweisung der Stabsführung über die Sofortauswertung der wichtigsten durch den ERR beschlagnahmten Materialien (Dok. № 26).

Die zweite Gruppe beinhaltet der Dokumente zu den Fragen der wissenschaftlichen Bearbeitung von durch den Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg beschlagnahmten sowjetischen Materialien für die weitere Benutzung im Reich, vor allem für die nationalsozialistische Forschung und Lehre. Das sind die Dienstanweisungen der Stabsführung betreffend den Abtransport der aktuellen Materialien für die politische und propagandistische Auswertung nach Berlin (Dok. № 45), die Abgabe von Material an andere Dienststellen (Dok. № 44) und die Auswertungsarbeiten nach dem "Plan Proksch" (Auswertungsplan der Stabsführung des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg für die Hauptarbeitsgruppen im Osten) und den Themenplan des Sonderstabes Wissenschaft (Dok. № 67), Aktenvermerke der Mitarbeiter der Abteilung Auswertung der Stabsführung (seit dem Jahr 1943 Abteilung Erfassung und Sichtung) über die wissenschaftliche und propagandistische Auswertung von sichergestellten sowjetischen Materialien (Dok. 46, 48–50, 55, 56, 72, 76, 79).

In dieser Gruppe dokumentieren die Berichte der Abteilung Erfassung und Sichtung der Stabsführung und der Hauptarbeitsgruppen den Fortgang und den Stand ihrer Arbeiten, u.a. auch Verzeichnisse der Ausarbeitungen (Dok. №№ 68, 69, 78). Dazu gehören auch der Jahresbericht des Sonderstabes Wissenschaft für das Jahr 1942 (Dok. № 61), der Bericht über die Arbeit des Sonderstabes Vor- und Frühgeschichte im Jahre 1943 (Dok. № 74) und der Jahresbericht des Sonderkommandos Osten des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg (früher Hauptarbeitsgruppe Ukraine) für das Jahr 1944 (Dok. № 87).

Diese Dokumente geben einen Überblick über die Tätigkeit bei den Sonderstäben und Hauptarbeitsgruppen des ERR vielen deutschen Wissenschaftler⁵. Während der Besatzungszeit von 1941 bis 1944 wurden viele deutsche Vor- und Frühhistoriker,

⁵ Biografische Angaben über diese Wissenschaftler kann man auf Ukrainisch im ersten Teil der Monographie finden.

Kunst- und Osteuropahistoriker, Volkskundler, Bibliothekare, Archivare, Wirtschaftswissenschaftler, Mediziner als Mitarbeitern der Sonderstäbe und Hauptarbeitsgruppen des ERR in den besetzten Ostgebieten tätig. Sie verfassten Auswertungen auf der Basis erbeuteter Fachliteratur, Archivalien, Nachschlagwerken sowie Forschungsberichte, wissenschaftliche und pseudowissenschaftliche Aufsätze (sog. Ausarbeitungen). Sie beschäftigten sich mit verschiedenen Themen: Rassenkunde und Rassenpolitik, Vor- und Frühgeschichte, Geschichte, Volkskunde, Kultur, Sozialforschung, Wirtschaftspolitik. Diese Ausarbeitungen bildeten das Archiv der Originalausarbeitungen des ERR und "Partei, Staat und Wehrmacht" erfuhren "von dort aus eine ständige Information". Die Ausarbeitungen waren "von besonderer Bedeutung zur Erkenntnis der bolschewistischen Wirklichkeit", und das beschlagnahmte sowjetische Schrifttum stand "der politischen Führung des Reichs und der deutschen und europäischen Wissenschaft zur Verfügung". Die Ostbücherei Rosenberg und die Hohe Schule, die mit ihrer Zentralbibliothek und Institutionen die zentrale Stätte der nationalsozialistischen Forschung, Erziehung und Lehre werden sollte, spielten dabei eine wesentliche Rolle. Die Beschlagnahme verschiedenen Materialien (historischer Archivalien, Bücher, Zeitungen, Zeitschriften, Schallplatten, Filme) in den besetzten Ostgebieten zielte nicht nur auf die propagandistische Auswertung im Kampf gegen den Bolschewismus, sondern auch die Rechtfertigung der Eroberung der osteuropäischen Länder durch die Nationalsozialisten.

Die dritte Gruppe enthält Dokumente über die Beziehungen des ERR zu anderen Reichsbehörden und Institutionen, vor allem verschiedenen wissenschaftlichen Einrichtungen und Bibliotheken, nicht nur zu den Instituten der Hohen Schule und der Ostbücherei Rosenberg, sondern auch wissenschaftlichen Instituten an den Universitäten im Reich. Das ist in erster Linie der Schriftwechsel der Stabsführung mit verschiedenen Dienststellen und Einrichtungen betreffend die von ihnen gewünschten Bücher und Zeitschriften (Dok. №№ 89, 96, 101, 105, 113, 116).

Zu dieser Gruppe von Unterlagen gehören auch die Vereinbarung zwischen dem Sonderstab Wissenschaft im ERR und dem Auslandswissenschaftlichen Institut über die Arbeit der Studierenden des Instituts bei den Hauptarbeitsgruppen des ERR (Dok. № 112) und das Abkommen zwischen dem Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg und der Chefgruppe Landwirtschaft des Wirtschaftsstabes Ost über die landwirtschaftlichen Bibliotheken (Dok. № 98). Einige Unterlagen sind der Anschaffungspolitik der Zentralbibliothek der Hohen Schule und Ergänzung der Bestände der Ostbücherei Rosenberg gewidmet (Dok. №№ 88, 104, 111). Dazu gehört ebenfalls das Verzeichnis der mit der Ostbücherei Rosenberg in Verbindung stehenden Dienststellen und Institute (Dok. № 117).

Die vorhandenen Dokumente geben auch einen Überblick über die anderen Tätigkeiten des ERR, z. B. die Veranstaltung der propagandistischen Ausstellungen in den besetzten Gebieten (Dok. № 94) und sog. "Offenen Abende" für die Öffentlichkeit und Angehöriger der Wehrmacht und der Zivilverwaltung (Dok. № 90, 109).

ПЕРЕЛІК ДОКУМЕНТІВ

Організаційно-розпорядчі документи Оперативного штабу Розенберга

- № 1** 1 травня 1941 р. Ставка. – Наказ райхсмаршала Германа Гьорінга службам НСДАП, райху та збройних сил надавати підтримку Оперативному штабу Розенберга у виконанні його завдань на окупованих територіях 64
- № 2** 14 серпня 1941 р. Берлін-Вільмерсдорф. – Лист-відповідь керівника Відомства “Музика” Герберта Герігка до Оперативного штабу Розенберга із роз’ясненнями щодо завдань Зондерштабу “Музика” на окупованих східних територіях 66
- № 3** 21 серпня 1941 р. Берлін-Вільмерсдорф. – Доручення міністра окупованих східних територій Альфреда Розенберга керівникові Відомства “Прадавня і рання історія” Гансові Райнерту щодо збереження знахідок з ранньої та давньої історії на окупованих східних територіях 70
- № 4** 3 жовтня 1941 р. Берлін-Вільмерсдорф. – Лист міністра окупованих східних територій Альфреда Розенберга до райхскомісара України Еріха Коха щодо поширення повноважень Оперативного штабу Розенберга у справі збереження та конфіскації культурних цінностей на окуповані східні території 72
- № 5** 10 жовтня 1941 р. Берлін. – Звернення керівника Оперативного штабу Розенберга Герхарда Утікаля до всіх співробітників Головної робочої групи “Україна” із закликом дотримуватися в умовах війни правил службової та особистої поведінки співробітників на окупованих східних територіях 76
- № 6** 27 листопада 1941 р. Ставка. – Розпорядження керівника Головної робочої групи “Україна” Оперативного штабу Розенберга Франца Зайбота щодо створення в її складі робочих груп “Західна Україна” та “Південна Україна” 80
- № 7** 27 листопада 1941 р. Ставка. – Розпорядження керівника Головної робочої групи “Україна” ОШР Франца Зайбота із роз’ясненням завдань робочих груп на окупованих східних територіях у справі конфіскації культурних цінностей, їхнього перегляду, відбору, переміщення, упорядкування та зберігання 82

- № 8** [Листопад] 1941 р. [Ставка.] – Положення Верховного командування сухоходільних військ про діяльність підрозділів Оперативного штабу Розенберга під час військових операцій Вермахту та розмежування робочих повноважень з різними військовими та іншими структурами у фронтівій і тилівій зонах армій 90
- № 9** 23 грудня 1941 р. Берлін. – Положення щодо засад роботи та становища Зондерштабу “Наука” при Головніій робочій групі “Україна” Оперативного штабу Розенберга, його завдань у сфері перегляду та конфіскації наукових цінностей, політики щодо науки на окупованих східних територіях 94
- № 10** 14 січня 1942 р. Берлін. – Пам’ятка Оперативного штабу Розенберга для співробітників Зондерштабу “Наука” щодо засад і завдань його роботи на окупованих східних територіях 104
- № 11** 21 лютого 1942 р. Ставка. – Розпорядження керівника Головніій робочої групи “Україна” Оперативного штабу Розенберга Франца Зайбота щодо створення в її складі робочих груп “Східна Україна” та “Крим” 110
- № 12** 1 березня 1942 р. Ставка. – Наказ Адольфа Гітлера про завдання Оперативного штабу Розенберга у сфері ідеологічної боротьби із більшовизмом, єврейством та масонством 112
- № 13** 17 квітня 1942 р. Берлін. – Розпорядження Управління штабу щодо надання предметів, конфіскованих Оперативним штабом Розенберга, іншим службам райху, опубліковане в інформаційному бюлетені “Розпорядження та повідомлення” (№ 2 від 8 червня 1942 р.) 114
- № 14** 17 квітня 1942 р. Ставка. – Витяг із розпорядження керівника Головніій робочої групи “Україна” Оперативного штабу Розенберга Франца Зайбота щодо організації роботи Головніій робочої групи “Україна”, її структури та особового складу 116
- № 15** 1 травня 1942 р. Берлін. – Витяг з розпорядження міністра окупованих східних територій Альфреда Розенберга від 26 березня 1942 р. щодо вивчення співробітниками цивільної німецької адміністрації місцевих мов, опублікований в інформаційному бюлетені “Розпорядження та повідомлення” (№ 3 від 8 червня 1942 р.) 122
- № 16** 7 травня 1942 р. Берлін. – Витяг із пам’ятки для німецьких співробітників Оперативного штабу Розенберга, що у службових справах виїзять на окуповані східні території, зокрема до країн Прибалтики, щодо особистого поведження та дотримання службової таємниці 124

№ 17	12 травня 1942 р. Берлін. – Розпорядження Управління штабу щодо службового порядку Оперативного штабу Розенберга: структури Управління штабу, оформлення офіційної документації та листування, функцій його підрозділів і зв'язків між ними, завдань їхніх керівників і співробітників, опубліковане в інформаційному бюлетені “Розпорядження та повідомлення” (№ 2 від 12 травня 1942 р.)	126
№ 18	Не пізніше 15 липня 1942 р. [Берлін]. – Доручення для Зондерштабу “Фольклористика” при Оперативному штабі Розенберга, опубліковане в інформаційному бюлетені “Розпорядження та повідомлення” (№ 4 від 15 липня 1942 р.)	154
№ 19	31 липня 1942 р. Берлін. – Розпорядження Управління штабу щодо підготовки його підрозділами звітної документації, її оформлення, завдань та змісту, опубліковане в інформаційному бюлетені “Розпорядження та повідомлення” (№ 5 від 1 вересня 1942 р.) .	158
№ 20	20 серпня 1942 р. Берлін. – Доручення для Зондерштабу “Прадавня та рання історія” при Оперативному штабі Розенберга, опубліковане в інформаційному бюлетені “Розпорядження та повідомлення” (№ 5 від 1 вересня 1942 р.)	174
№ 21	26 серпня 1942 р. Берлін. – Доручення для Зондерштабу “Бібліотека Вищої школи” при Оперативному штабі Розенберга, опубліковане в інформаційному бюлетені “Розпорядження та повідомлення” (№ 6 від 1 листопада 1942 р.)	176
№ 22	Не пізніше 1 вересня 1942 р. [Берлін] – Повідомлення Управління штабу щодо кадрових змін у складі робочих груп, що працювали на окупованих східних територіях, опубліковане в інформаційному бюлетені “Розпорядження та повідомлення” (№ 5 від 1 вересня 1942 р.)	178
№ 23	24 вересня 1942 р. Берлін. – Доручення для Зондерштабу “Наука” при Оперативному штабі Розенберга, опубліковане в інформаційному бюлетені “Розпорядження та повідомлення” (№ 6 від 1 листопада 1942 р.)	180
№ 24	30 вересня 1942 р. Ставка. – Розпорядження Генерального штабу Верховного командування суходільних військ військовим інстанціям щодо сприяння діяльності Оперативного штабу Розенберга з метою збереження культурних цінностей в умовах бойових дій із роз'ясненням засад і завдань його діяльності у справі захисту культурних цінностей на окупованих східних територіях	182

- № 25** 2 жовтня 1942 р. Берлін. – Доручення для Зондерштабу “Архіви” при Оперативному штабі Розенберга, опубліковане в інформаційному бюлетені “Розпорядження та повідомлення” (№ 7 від 26 січня 1943 р.) 188
- № 26** 31 жовтня 1942 р. Берлін. – Звернення відділу “Використання” Управління штабу до всіх підрозділів із проханням щодо термінового опрацювання актуальних матеріалів ідеологічного змісту, конфіскованих Оперативним штабом Розенберга на окупованих східних територіях, опубліковане в інформаційному бюлетені “Розпорядження та повідомлення” (№ 6 від 1 листопада 1942 р.) . 190
- № 27** 31 жовтня 1942 р. Берлін. – Розпорядження Управління штабу щодо запровадження службових звань в Оперативному штабі Розенберга та їхньої класифікації, опубліковане в інформаційному бюлетені “Розпорядження та повідомлення” (№ 7 від 26 січня 1943 р.) . 194
- № 28** 4 січня 1943 р. Берлін. – Доповідна записка керівника Оперативного штабу Розенберга Герхарда Утікаля до міністра окупованих східних територій райхслайтера Альфреда Розенберга про відрядження співробітників Оперативного штабу Розенберга та Центрального управління Служби Розенберга у розпорядження Вермахту . 196
- № 29** Не пізніше 26 січня 1943 р. Берлін. – Особливе розпорядження Управління штабу щодо діяльності Зондерштабу “Зображальне мистецтво” у сфері конфіскації культурних цінностей на окупованих територіях та його статусу при Оперативному штабі Розенберга, опубліковане в інформаційному бюлетені “Розпорядження та повідомлення” (№ 7 від 26 січня 1943 р.) 224
- № 30** 30 січня 1943 р. Берлін. – Розпорядження Управління штабу про структурні та організаційні зміни у відомстві, опубліковане в інформаційному бюлетені “Розпорядження та повідомлення” (№ 8 від 11 березня 1943 р.) 230
- № 31** 19 лютого 1943 р. Берлін. – Доручення для Зондерштабу “Генеалогія” при Оперативному штабі Розенберга 252
- № 32** [8 березня 1943 р. Берлін.] – Доручення для Зондерштабу “Світотрядна інформація” при Оперативному штабі Розенберга 254
- № 33** Не пізніше 1 квітня 1943 р. Берлін. – Розпорядження Управління штабу про засади публікації та оприлюднення інформації, отриманої Оперативним штабом Розенберга у результаті діяльності на окупованих територіях, опубліковане в інформаційному бюлетені “Розпорядження та повідомлення” (№ 9 від 1 квітня 1943 р.) 258

- № 34** Не пізніше 1 квітня 1943 р. Берлін. – Розпорядження Управління штабу щодо права володіння та відання фотографіями, зробленими як засобами Оперативного штабу Розенберга зі службовою метою, так і власними засобами його співробітників, опубліковане в інформаційному бюлетені “Розпорядження та повідомлення” (№ 9 від 1 квітня 1943 р.) 262
- № 35** 21 травня 1943 р. Мінськ. – Циркуляр Головної робочої групи “Центр” Оперативного штабу Розенберга до всіх новостворених робочих груп та оперативних команд в її складі щодо статусу Головної робочої групи “Центр” та основних засад її діяльності . . 266
- № 36** Не пізніше 25 травня 1943 р. Берлін. – Розпорядження Управління штабу щодо кадрових змін у керівництві головними відділами Управління штабу в Берліні та керівництві новоствореної Головної робочої групи “Центр”, опубліковане в інформаційному бюлетені “Розпорядження та повідомлення” (№ 11 від 25 травня 1943 р.) 270
- № 37** Не пізніше 25 травня 1943 р. Берлін. – Розпорядження Управління штабу щодо створення Головної робочої групи “Центр” Оперативного штабу Розенберга та її складу, опубліковане в інформаційному бюлетені “Розпорядження та повідомлення” (№ 11 від 25 травня 1943 р.) 272
- № 38** Не пізніше 10 серпня 1943 р. Берлін. – Повідомлення Управління штабу про передавання конфіскованих Оперативним штабом Розенберга документів військового походження Верховному командуванню сухопутних військ для Військового архіву в м. Данциг-Олива, опубліковане в інформаційному бюлетені “Розпорядження та повідомлення” (№ 13 від 10 серпня 1943 р.) 274
- № 39** 12 жовтня 1943 р. Трускавець. – Звіт Головної робочої групи “Україна” Оперативного штабу Розенберга про зміни в її кадровому складі у вересні 1943 р. 276
- № 40** 21 березня 1944 р. Берлін. – Повідомлення Управління штабу щодо реорганізації структури Управління у листопаді 1943 р., опубліковане в інформаційному бюлетені “Розпорядження та повідомлення” (№ 16 від 21 березня 1944 р.) 282
- № 41** 20 жовтня 1944 р. Берлін. – Розпорядження Управління штабу щодо завдань Оперативного штабу Розенберга на зламі 1944–1945 рр. та кадрових змін, опубліковане в інформаційному бюлетені “Розпорядження та повідомлення” (№ 18 від 20 жовтня 1944 р.) 284

**Документи з організації пошуку, збирання
та опрацювання Оперативним штабом Розенберга
матеріалів аналітичного і наукового характеру**

- № 42** 15 січня 1942 р. Рига. – План з організації бюро перекладів та використання Головної робочої групи “Остланд” Оперативного штабу Розенберга та робочих груп “Латвія”, “Естонія”, “Литва” . . . 296
- № 43** 2 березня 1942 р. Херсон. – Анкета для опрацювання даних щодо наукових інституцій та вищих навчальних закладів міст України в зоні дії Головної робочої групи “Україна”, складена Зондерштабом “Наука” при Оперативному штабі Розенберга 300
- № 44** 15 березня 1942 р. Берлін. – Розпорядження Управління штабу щодо правил та умов надання різних матеріалів, конфіскованих Оперативним штабом Розенберга на окупованих територіях, різним імперським службам 304
- № 45** 18 березня 1942 р. Берлін. – Розпорядження Управління штабу щодо термінового пересилання до Берліну найбільш актуальних матеріалів ідеологічного та агітаційно-пропагандистського змісту без попереднього опрацювання 306
- № 46** 29 червня 1942 р. [Берлін]. – Доповідна записка співробітника відділу “Використання” Управління штабу Вальдемара Райхардта для керівника Оперативного штабу Розенберга Герхарда Утікаля із пропозицією розширити сферу його повноважень та завдань у справі опрацювання та використання матеріалів, конфіскованих на окупованих східних територіях 310
- № 47** 17 липня 1942 р. Берлін. – Службова записка Вальдемара Райхардта з витягом із тижневого звіту робочої групи “Східна Україна” Оперативного штабу Розенберга з 7 по 13 червня 1942 р. щодо перспектив відновлення роботи вищих навчальних закладів з підготовки фахівців гірничої справи у Дніпропетровську та майбутнього місцевої української інтелігенції 314
- № 48** 31 серпня 1942 р. Берлін. – Службова записка Герхарда Вундера до відділу “Організація” Управління штабу щодо потреби відділу “Використання” у кадрах, приміщеннях, матеріалах і транспортних засобах для його повноцінної роботи 316
- № 49** 8 вересня 1942 р. Берлін. – Службова записка Герхарда Вундера із роз’ясненнями щодо завдань відділу “Використання” Управління штабу та організації роботи підрозділів з використання при головних робочих групах 318

- № 50** 9 вересня 1942 р. Берлін. – Службова записка Вальдемара Райхардта щодо дотримання конфіденційності при публікації інформації, наданої Оперативним штабом Розенберга, а також зазначення авторства при публікації співробітниками Оперативного штабу власних праць 322
- № 51** 26 вересня 1942 р. Київ. – Службові вказівки виконуючого обов’язки керівника Головної робочої групи “Україна” Оперативного штабу Розенберга Георга Антона робочим групам “Київ”, “Харків”, “Сімферополь” та структурам Оперативного штабу у Дніпропетровську та Херсоні із роз’ясненнями до розпорядження керівника Оперативного штабу від 15 серпня 1942 р. щодо розширення структури Головної робочої групи “Україна” та робочих завдань її відділів 324
- № 52** 1 жовтня 1942 р. Київ. – Витяг із розпорядження керівника Головної робочої групи “Україна” Оперативного штабу Розенберга Георга Антона щодо окремих напрямків її роботи, зокрема принципів ресстрації установ і закладів на окупованій території України та засад конфіскації й опрацювання матеріалів для оперативного використання 328
- № 53** 6 жовтня 1942 р. Київ. – План роботи фотолабораторії при Головній робочій групі “Україна” Оперативного штабу Розенберга, складений Гансом-Йоахімом Рудольфом 338
- № 54** 7 жовтня 1942 р. Київ. – Інструкції відділу “Використання” Головної робочої групи “Україна” Оперативного штабу Розенберга для наукових співробітників щодо оформлення наукових донесень, розробок та перекладів 342
- № 55** 10 жовтня 1942 р. Берлін. – Службова записка Герберта Вілля для Герхарда Вундера, співробітника відділу “Використання” Управління штабу, щодо виявлення та використання для потреб Третього райху наукових досліджень, оприлюднених у радянських наукових журналах 344
- № 56** 15 жовтня 1942 р. Берлін. – Службова записка Герберта Ломмача до Управління штабу та його сектора “Схід” щодо підвищення ефективності роботи з використання конфіскованих радянських матеріалів. Перелік тем для опрацювання, підготовлений співробітником Управління штабу Вальдемаром Райхардтом 346
- № 57** 20 жовтня 1942 р. Київ. – Конфіденційне донесення співробітника Головної робочої групи “Україна” Оперативного штабу Розенберга Ганса-Йоахіма Рудольфа для Управління штабу та керівника

	Зондерштабу “Наука” при Оперативному штабі Розенберга Гайнріха Гертле щодо здійснення расових досліджень на окупованій території України	352
№ 58	11 грудня 1942 р. Берлін-Шарлоттенбург 2. – Розпорядження відділу “Використання” Управління штабу підлеглим підрозділам щодо прав володіння та відання конфіскованими на окупованих східних територіях матеріалами та умов їх надання у користування .	356
№ 59	19 грудня 1942 р. Берлін. – Посвідчення співробітника Оперативного штабу Розенберга Георга Брюшвайлера, видане Управлінням штабу, із дорученням здійснювати на окупованих територіях наукову роботу	358
№ 60	28 грудня 1942 р. [Рига]. – Донесення співробітника Головної робочої групи “Остланд” Оперативного штабу Розенберга Ганса Майєра для відділу “Використання” Управління штабу щодо розподілу між різними установами конфіскованих у Ризі німецьких книжкових та журнальних зібрань	360
№ 61	6 січня 1943 р. Берлін. – Річний звіт Зондерштабу “Наука” при Оперативному штабі Розенберга за 1942 р.	364
№ 62	15 лютого 1943 р. Берлін. – Розпорядження відділу “Облік та контроль” Управління штабу головним робочим групам “Україна” та “Остланд” щодо класифікації створюваних ними розробок за тематикою та географічною ознакою. Схема класифікації розробок із примітками	378
№ 63	4 березня 1943 р. Київ. – Витяг з циркуляра Головної робочої групи “Україна” Оперативного штабу Розенберга щодо впровадження тематичного плану підготовки розробок з різних сфер життя СРСР, складеного співробітником Головної робочої групи “Україна” Рудольфом Прокшем	390
№ 64	8 березня 1943 р. Дніпропетровськ. – Спеціальне донесення керівника робочої групи “Дніпропетровськ” Оскара Венднґеля до Головної робочої групи “Україна” щодо стану підготовки розробок у Дніпропетровську згідно з тематичним планом Прокша	394
№ 65	9 березня 1943 р. [Берлін]. – Донесення заступника Зондерштабу “Наука” при Оперативному штабі Розенберга Ганса Брауна Головній робочій групі “Україна” щодо намірів Інституту біології та расової теорії Вищої школи провести у Києві навесні 1943 р. антропологічні дослідження	400

- № 66** 12 березня 1943 р. Київ. – Циркуляр Головної робочої групи “Україна” Оперативного штабу Розенберга щодо організації роботи з підготовки розробок: розподілу їх за тематичними галузями, зовнішнього оформлення, перекладу, оцінювання, подальшого використання. Перелік розробок Головної робочої групи “Україна” станом на 1 березня 1943 р.; витяг з промови райхскомісара України Еріха Коха щодо України 404
- № 67** 23 березня 1943 р. Київ. – Циркуляр Головної робочої групи “Україна” Оперативного штабу Розенберга з роз’ясненнями щодо розпоряджень Управління штабу в галузі збирання, обліку та опрацювання різноманітних матеріалів про Радянський Союз. Тематичний план з використання “Схід” для створення розробок; тематичний план для роботи Зондерштабу “Наука” 434
- № 68** 6 квітня 1943 р. Київ. – Витяг з циркуляра Головної робочої групи “Україна” Оперативного штабу Розенберга щодо організації обліку тем з переліком розробок, здійснюваних на замовлення Оперативного штабу у різних містах України 464
- № 69** [Квітень 1943 р. Берлін]. – Перелік розробок, отриманих відділом “Облік та контроль” Управління штабу навесні 1943 р., опублікований у інформаційному бюлетені “Новини Оперативного штабу” (№ 1 за 1943 р.) 474
- № 70** 28 травня 1943 р. Мінськ. – Циркуляр Головної робочої групи “Центр” Оперативного штабу Розенберга її робочим групам та зондеркомандам щодо залучення до роботи зі створення розробок мешканців окупованих східних територій 482
- № 71** 29 травня 1943 р. Мінськ. – Циркуляр Головної робочої групи “Центр” Оперативного штабу Розенберга її робочим групам та іншим підлеглим структурам щодо засад роботи з підготовки розробок та її координації з аналогічною діяльністю Головної робочої групи “Остланд” 484
- № 72** [10 червня 1943 р.]. Мінськ. – Зауваження співробітника Оперативного штабу Розенберга Вальдемара Райхардта для керівника відділу “Облік та контроль” Управління штабу Герхарда Вундера з приводу засідання Оперативного штабу у Мінську в червні 1943 р. із пропозиціями щодо оптимізації роботи зі збирання, опрацювання та пересилання до Берліну матеріалів ідеологічного та агітаційно-пропагандистського змісту 488
- № 73** 10 липня 1943 р. Мінськ. – Циркуляр Головної робочої групи “Центр” Оперативного штабу Розенберга щодо зовнішнього

	оформлення та внутрішньої структури звітної документації щодо використання	492
№ 74	Не пізніше 16 липня 1943 р. Берлін. – Витяги з річного звіту Зондерштабу “Прадавня та рання історія” при Оперативному штабі Розенберга за 1942 р.	496
№ 75	21 липня 1943 р. [Київ]. – Інструкції керівника відділу “Контроль” Головної робочої групи “Україна” Оперативного штабу Розенберга Рудольфа Прокша для місцевих співробітників щодо засад створення розробок: їхньої мети, змісту, структури та джерельної бази	514
№ 76	2 серпня 1943 р. Берлін. – Донесення Ганса-Йоахіма Рудольфа керівникові Оперативного штабу Розенберга Герхарду Утікалю з викладом проекту створення самостійного філіалу відділу “Облік та контроль” Управління штабу з метою збереження матеріалів, конфіскованих робочими групами на окупованих східних територіях, та оптимізації їх опрацювання	516
№ 77	16 вересня 1943 р. Сімферополь. – Донесення керівника робочої групи “Крим” Оперативного штабу Розенберга Отто Вайссера керівникові Головної робочої групи “Україна” щодо кадрових складнощів в організації роботи в Криму та її перспектив. Спеціальне донесення співробітника робочої групи “Крим” Герхарда Теншера	522
№ 78	7 жовтня 1943 р. Ратібор. – Витяги з робочого звіту відділу “Облік та контроль” Управління штабу за 1 липня – 30 вересня 1943 р. щодо загального стану опрацювання отриманих від робочих груп розробок, їхнього перекладу, надання у користування та публікації, а також щодо переміщення до Ратібору окремих зібрань Східної бібліотеки	528
№ 79	4 листопада 1943 р. Ратібор. – Службова записка Ганса-Йоахіма Рудольфа керівникові відділу “Облік та контроль” Управління штабу Герхарду Вундеру щодо переїзду Головної робочої групи “Україна” до Моршина та перспектив її діяльності після переїзду	532
№ 80	22 листопада 1943 р. Берлін. – Донесення заступника Зондерштабу “Наука” при Оперативному штабі Розенберга Ганса Брауна керівникові відділу “Облік та контроль” Управління штабу Герхарду Вундеру щодо пошуку та залучення радянських науковців до роботи у Центральній службі з дослідження Сходу при Міністерстві окупованих східних територій	538

- № 81** [Кінець 1943 р. Берлін]. – Короткий звіт про виконання завдань Оперативного штабу Розенберга у 1943 р. щодо конфіскації різних зібрань “більшовицької тематики” на окупованих східних територіях та їхнього переміщення до райху, організації роботи з поповнення архіву розробок при Оперативному штабі та створення Східної бібліотеки 542
- № 82** 25 лютого 1944 р. Білосток. – Титульний аркуш перекладу роботи Григорія Ващенко “Вплив радянського панування на українську та російську психіку” відділу “Контроль” Головної робочої групи “Україна” Оперативного штабу Розенберга. Експертний висновок співробітника ОШР Мартіна Гранціна 546
- № 83** [Липень 1944 р.]. Берлін. – Витяг зі звіту Зондерштабу “Зображальне мистецтво” при Оперативному штабі Розенберга про роботу за період з жовтня 1940 р. до липня 1944 р. 550
- № 84** 2 листопада 1944 р. Ратібор. – Титульний аркуш перекладу роботи [Н.] Баранової “Радянська художня література як засіб підготовки світової комуністичної війни”. Передмова співробітника Оперативного штабу Розенберга Герберта Ломмача. Експертний висновок співробітника Оперативного штабу Мартіна Гранціна 552
- № 85** 8 листопада 1944 р. Ратібор. – Титульний аркуш перекладу роботи Сирянського “Діалектичний матеріалізм: критичний нарис”, підготовленого до засідання Товариства з дослідження світової більшовицької загрози у Празі з 31 жовтня по 1 листопада 1944 р. Експертний висновок співробітника Оперативного штабу Розенберга Мартіна Гранціна 558
- № 86** 16 грудня 1944 р. Ратібор. – Промова керівника Оперативного штабу Розенберга Герхарда Утікаля на службовій нараді Управління штабу, присвячена результатам роботи Оперативного штабу за період від його створення влітку 1940 р. до кінця 1944 р. 564
- № 87** 27 січня 1945 р. Фрауенберг. – Заключний звіт керівника зондеркоманди “Схід” Оперативного штабу Розенберга Рудольфа Прокша про роботу Головної робочої групи “Україна” та зондеркоманди “Схід” у 1944 р. Додатки: порівняльний перелік робіт відділу “Контроль” ГРГ “Україна” з тематичним планом Прокша; матеріали щодо роботи відділу “Контроль” ГРГ “Україна” у 1943 р.; донесення Рудольфа Прокша щодо засідання Оперативного штабу Розенберга у Ратіборі з 5 по 7 травня 1944 р. 626

Документи з питань використання матеріалів Оперативного штабу Розенберга іншими службами

- № 88** 19 грудня 1941 р. Берлін. – Пам’ятка щодо засад комплектування Центральної бібліотеки Вищої школи 792
- № 89** 13 січня 1942 р. Берлін-Вільмерсдорф. – Звернення 7-го відділу Генерального штабу міністра авіації та верховного командувача військово-повітряних сил до Оперативного штабу Розенберга з проханням надати зі складу конфіскованих зібрань Академії наук у Києві низку радянських книг географічного або господарського змісту про “неокуповану частину СРСР” 800
- № 90** 14 травня 1942 р. Рига. – Зведений звіт Головної робочої групи “Остланд” Оперативного штабу Розенберга про проведення у приміщенні групи з січня по травень 1942 р. десяти відкритих прийомів для представників різних цивільних та військових інстанцій, служб, преси, під час яких виголошувалися доповіді з різних суспільно-політичних тем та демонструвалися радянські кінофільми 804
- № 91** 20 травня 1942 р. Берлін. – Доручення для Отто Валькера при Оперативному штабі Розенберга щодо збирання у різних містах України підручників та посібників для Інституту континентально-європейських досліджень 810
- № 92** 22 вересня 1942 р. Мюнхен. – Запрошення для співробітника Оперативного штабу Розенберга Герхарда Вундера від імені керівника Націонал-соціалістського союзу німецьких викладачів Вальтера Шульце взяти участь у робочій нараді його групи з дослідження Сходу у Позені на початку жовтня 1943 р, присвяченій історичним проблемам народів України та Росії. Програма наради 812
- № 93** 12 жовтня 1943 р. Київ. – Вказівки відділу “Облік та планування” Головної робочої групи “Україна” Оперативного штабу Розенберга підлеглим структурам щодо обліку конфіскованих книг, зокрема для Східної бібліотеки, на підставі звіту про засідання сектора “Схід” Управління штабу у Ризі 29 вересня 1942 р. 818
- № 94** 1 листопада 1942 р. Харків. – Промова керівника робочої групи “Харків” Оперативного штабу Розенберга Оскара Венднагеля на відкритті історико-археологічної виставки у Харкові восени 1942 р. . 820
- № 95** [Не раніше 6 листопада 1942 р. Берлін]. – Перелік донесень суспільно-політичного змісту, опублікованих співробітниками Оперативного штабу Розенберга у пресі в 1942 р. 826

- № 96** 20 листопада 1942 р. Берлін. – Запит відділу “Використання” Управління штабу до головних робочих груп “Остланд” та “Україна” щодо пошуку та пересилання книг з питань народного господарства СРСР для хімічного концерну “I. G. Farbenindustrie” та Головної групи “Сільське господарство” Господарського штабу “Схід” 828
- № 97** 20 листопада 1942 р. Берлін. – Лист відділу “Використання” Управління штабу до Головної робочої групи “Остланд” щодо можливості публікації рукопису співробітника Інституту дослідження єврейського питання Вищої школи Йоганнеса Поля та пересилання до Управління штабу матеріалів на ідиш для потреб Йоганнеса Поля та СД 832
- № 98** 4 грудня 1942 р. Берлін. – Угода між Оперативним штабом Розенберга та Головною групою “Сільське господарство” Господарського штабу “Схід” щодо роботи з конфіскованими на території СРСР книжковими зібраннями сільськогосподарської тематики . . 834
- № 99** 7 грудня 1942 р. Берлін. – Лист відділу “Використання” Управління штабу до Головної робочої групи “Остланд” із проханням надіслати радянські видання з військової справи на запит військово-історичного відділу Генерального штабу Верховного командування Вермахту 836
- № 100** 7 грудня 1942 р. Рига. – Лист Головної робочої групи “Остланд” до відділу “Використання” Управління штабу щодо розподілу накладу праці співробітника Інституту дослідження єврейського питання Вищої школи Йоганнеса Поля “Євреї у Радянському Союзі” 838
- № 101** 12 грудня 1942 р. Берлін. – Лист відділу “Використання” Управління штабу до Головної робочої групи “Остланд” із проханням надати Інституту східноєвропейського права університету ім. Альберта у Кьонігсберзі радянські книги правничої тематики 840
- № 102** 15 грудня 1942 р. Берлін. – Звернення відділу “Використання” Управління штабу до Головної робочої групи “Остланд” щодо додаткового надання матеріалів радянського походження про німців, чехів та словаків для виконання термінового запиту Фонду імені Р. Гейдріха у Празі 846
- № 103** 19 грудня 1942 р. Берлін. – Повідомлення відділу “Використання” Управління штабу керівникові Оперативного штабу Розенберга про виконання запиту Міністерства окупованих східних територій щодо надання радянських кінофільмів та організацію їхнього

	перегляду для райхсляйтера Альфреда Розенберга та запрошених ним гостей	848
№ 104	5 січня 1943 р. Рига. – Витяг зі звіту представника Зондерштабу “Бібліотека Вищої школи” при Оперативному штабі Розенберга Готтліба Нея про роботу за період від 1 листопада 1941 р. до грудня 1942 р.	850
№ 105	15 січня 1943 р. Київ. – Розпорядження відділу “Облік та планування” Головної робочої групи “Україна” Оперативного штабу Розенберга для філіалу у Дніпропетровську щодо надання за запитом Інституту економіки східноєвропейських країн у Кьонігсберзі окремих чисел різних радянських економічних журналів . . .	854
№ 106	5 лютого 1943 р. Берлін. – Доповідна записка для керівника Оперативного штабу Розенберга Герхарда Утікаля щодо надання матеріалів для виставки “10 років приходу до влади НСДАП” у Мюнхені	856
№ 107	8 лютого 1943 р. Берлін. – Доповідна записка Управління штабу райхсляйтерові Альфреду Розенбергу щодо результатів огляду та перспектив використання матеріалів Оперативного штабу Розенберга керівниками окремих відомств служби Розенберга як Уповноваженого фіурера у справі нагляду за загальним духовним і світоглядним навчанням та вихованням у НСДАП	858
№ 108	17 лютого 1943 р. Берлін. – Звернення відділу “Облік та контроль” Управління штабу до Зондерштабу “Наука” при Оперативному штабі Розенберга щодо пересилання праці Леонори Пушке-Рецлафф про стан охорони здоров’я в СРСР із проханням про її подальше поширення серед зацікавлених структур району	862
№ 109	16 березня 1943 р. Рига. – Донесення Головної робочої групи “Остланд” Оперативного штабу Розенберга про проведення 29-го “відкритого вечора” – прийому для представників різних цивільних та військових інстанцій, служб, преси	864
№ 110	28 червня 1943 р. Берлін. – Службова записка співробітника відділу “Облік та контроль” Управління штабу Вальдемара Райхардта з приводу звернення співробітника Головного відомства “Навчальні засоби” Г. Бренделя щодо можливостей використання радянських кінофільмів з метою навчання	868
№ 111	30 червня 1943 р. Київ. – Правила прийому книг у допоміжні книгосховища Східної бібліотеки, надіслані відділом “Облік” Головної робочої групи “Україна” до відділу “Облік та контроль” Управління штабу	872

- № 112** 8 липня 1943 р. Берлін-Шарлоттенбург 2. – Угода між Зондерштабом “Наука” та Інститутом зовнішньої політики Берлінського університету про створення при робочих групах Оперативного штабу Розенберга штатних місць для студентів Інституту з метою роботи на окупованих східних територіях та опрацювання там радянських матеріалів 876
- № 113** 1 вересня 1943 р. Берлін-Шарлоттенбург. – Лист співробітниці Східної бібліотеки Розенберга Редліх до служби Годеса при Міністерстві окупованих східних територій з переліком книг, які необхідно повернути до Східної бібліотеки 880
- № 114** 16 вересня 1943 р. Берлін. – Звернення Антиконтиненту до Головного відомства “Наддержавні сили” служби Розенберга як Уповноваженого фіурера у справі нагляду за загальним духовним і світоглядним навчанням та вихованням у НСДАП щодо надання комплектів радянських журналів та праць теоретиків марксизму . . 882
- № 115** 1 жовтня 1943 р. Берлін. – Повідомлення відділу “Облік та контроль” Управління штабу щодо засад та умов участі Оперативного штабу Розенберга у підготовці серії видань Головного відомства “Наддержавні сили” служби Розенберга як Уповноваженого фіурера у справі нагляду за загальним духовним і світоглядним навчанням та вихованням у НСДАП 884
- № 116** 5 жовтня 1943 р. [Штеттін]. – Звернення керівника Науково-економічного інституту “Одер-Дунай” у Штеттіні Ганса-Юргена Серафіма щодо можливостей надання Інституту видань з історії із фондів Східної бібліотеки 890
- № 117** 1 жовтня 1944 р. [Берлін]. – Перелік служб та інституцій – користувачів Східної бібліотеки Розенберга 892

Verzeichnis der Dokumente

Dokumente über die organisatorische Struktur und Aufgaben des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg

- № 1** 1. Mai 1941. Hauptquartier. – Erlass des Reichsmarschalls des Großdeutschen Reiches, Hermann Göring, an “alle Dienststellen von Partei, Staat und Wehrmacht” mit der Anweisung den Leiter des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg, Reichshauptstellenleiter Gerhard Utikal und seinen Stellvertreter, DRK-Feldführer Kurt von Behr, in der Durchführung ihrer Aufträge die Unterstützung und Hilfe zu geben 64
- № 2** 14. August 1941. Berlin-Wilmersdorf. – Schreiben des Leiters des Amtes Musik im Amt Rosenberg und des Sonderstabes Musik im Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg, Herbert Gerigk, an den Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg über die Aufgaben des Sonderstabes Musik in den besetzten Ostgebieten 66
- № 3** 21. August 1941. Berlin-Wilmersdorf. – Schreiben des Reichsministers für die besetzten Ostgebiete, Alfred Rosenberg, an den Leiter des Sonderstabes Vor- und Frühgeschichte im Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg, Hans Reinerth, über die “Sicherung der vor- und frühgeschichtlichen Funde in den besetzten Ostgebieten” 70
- № 4** 3. Oktober 1941. Berlin-Wilmersdorf. – Anordnung des Reichsministers für die besetzten Ostgebiete, Alfred Rosenberg, an den Reichskommissar für die Ukraine, Erich Koch, über die “Sicherstellung von Kulturgütern in den besetzten Ostgebieten” 72
- № 5** 10. Oktober 1941. Berlin. – Anordnung des Leiters des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg, Gerhard Utikal, an die Mitarbeiter der Hauptarbeitsgruppe der Ukraine über die Haltung in der Durchführung ihrer Aufträge in den besetzten Ostgebieten 76
- № 6** 27. November 1941. O.U.* – Dienstanweisung des Leiters der Hauptarbeitsgruppe Ukraine des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg, Franz Seiboth, über die Errichtung der Arbeitsgruppen Westukraine und Südukraine 80
- № 7** 27. November 1941. O.U. – Dienstanweisung des Leiters der Hauptarbeitsgruppe Ukraine des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg, Franz Seiboth für die Arbeitsgruppen, über die Grundlagen für die fachliche Arbeit der Arbeitsgruppen und ihren Aufgaben 82

* Ortsunterkunft.

№ 8	Ca. November 1941. – “Regelung des Einsatzes des Sonderkommandos RR bei militärischen Operationen der deutschen Wehrmacht”: Aufgaben des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg, Zusammenarbeit zwischen Sonderkommandos RR und den militärischen Kommando-behörden im rückwärtigen Armeegebiet, Verhältnis zur Geheimen Feldpolizei, Abgrenzung zwischen Sonderkommandos RR und Sonderkommandos des Chefs der Sicherheitspolizei und des SD	90
№ 9	23. Dezember 1943. Berlin. – Anordnung des Leiters des Sonderstabes Wissenschaft in der Ukraine, Hans Braun, über die Stellung des Sonderstabes innerhalb der Hauptarbeitsgruppe Ukraine: Grundlagen für die Arbeit des Sonderstabes in den besetzten Ostgebieten, Arbeitsauftrag und die allgemeine Wissenschaftspolitik in den besetzten Ostgebieten	94
№ 10	14. Januar 1942. Berlin. – Merkblatt für Mitarbeiter des Sonderstabes Wissenschaft im Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg	104
№ 11	21. Februar 1942. O.U. – Dienstanweisung des Leiters der Hauptarbeitsgruppe Ukraine, Franz Seiboth, über die Errichtung der Arbeitsgruppen Ostukraine und Krim	110
№ 12	1. März 1942. Hauptquartier. – Führererlass über die Aufgaben des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg und die Zusammenarbeit des Einsatzstabes mit dem Oberkommando der Wehrmacht bei der “geistigen Bekämpfung der weltanschaulichen Gegner des Nationalsozialismus”	112
№ 13	17. April 1942. Berlin. – Anordnung der Stabsführung des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg betreffend die Abgabe von beschlagnahmten Gegenständen an anderen Dienststellen	114
№ 14	17. April 1942. O.U. – Dienstanweisung des Leiters der Hauptarbeitsgruppe Ukraine des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg, Franz Seiboth, über die “Neuorganisation des Einsatzes im Bereich der Hauptarbeitsgruppe Ukraine” (Auszug)	116
№ 15	1. Mai 1942. Berlin. – Anordnung des Reichsministers für die besetzten Ostgebiete, Alfred Rosenberg, über die Erlernung der Landessprache (Auszug)	122
№ 16	7. Mai 1942. Berlin. – Merkblatt für Ostlandfahrer (Auszug)	124
№ 17	12. Mai 1942. Berlin. – Anordnung der Stabsführung über die Geschäftsordnung des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg	126
№ 18	[15. Juli] 1942. [Berlin]. – Auftrag des Sonderstabes Volkskunde im Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg	154

№ 19	31. Juli 1942. Berlin. – Anordnung der Stabsführung des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg: “Betr.: Berichtswesen des Einsatzstabes (ohne Personal- und Kassenberichte)”	158
№ 20	20. August 1942. Berlin. – Arbeitsauftrag des Sonderstabes Vorgeschichte im Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg	174
№ 21	26. August 1942. Berlin. – Arbeitsauftrag des Sonderstabes Zentralbibliothek der Hohen Schule im Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg . .	176
№ 22	[September] 1942. [Berlin.] – Der Leiter des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg, Gerhard Utikal: “Personelle Veränderungen im Einsatzstab”	178
№ 23	24. September 1942. Berlin. – Arbeitsauftrag des Sonderstabes Wissenschaft im Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg	180
№ 24	30. September 1942. – Abkommen zwischen dem Oberkommando des Heeres und dem Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg über den “Einsatz von Sonderkommandos des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg für die besetzten Gebiete” (Auszug)	182
№ 25	2. Oktober 1942. Berlin. – Arbeitsauftrag für den Sonderstab Archive im Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg	188
№ 26	31. Oktober 1942. Berlin. – Anordnung des Leiters der Abteilung Auswertung der Stabsführung, Dr. Wunder, über die Sofortauswertung der wichtigsten beschlagnahmten Materialien: Nachschlagwerken, Wörterbüchern u.a. bei den Hauptarbeitsgruppen des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg und der Abteilung Auswertung der Stabsführung	190
№ 27	31. Oktober 1942. Berlin. – Anordnung der Stabsführung über die Dienstgrade im Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg	194
№ 28	4. Januar 1943. Berlin. – Vermerk des Leiters des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg, Gerhard Utikal, für den Reichsleiter, Alfred Rosenberg, betreffend die “Abgabe von Mitarbeitern des Einsatzstabes und des Zentralamtes für die Wehrmacht”	196
№ 29	[Januar] 1943. Berlin. – Anordnung der Stabsführung des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg über die “Organisation des Einsatzstabes – Sonderregelung über die Sicherstellung von Kunstschatzen” . .	224
№ 30	30. Januar 1943. Berlin. – Anordnung der Stabsführung über die organisatorischen Veränderungen im Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg	230

№ 31	19. Februar 1943. Berlin. – Arbeitsauftrag des Sonderstabes Sippenkunde im Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg	252
№ 32	[8. März] 1943. Berlin. – Arbeitsauftrag des Sonderstabes für weltanschaulichen Information im Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg	254
№ 33	[April] 1943. Berlin. – Anordnung der Stabsführung des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg: “Betr.: Veröffentlichungen im Einsatzstab (Veröffentlichungen von Arbeiten, die ganz oder teilweise aus der Mitarbeit im Einsatzstab oder seinen Sonderstäben stammen)”	258
№ 34	[April] 1943. Berlin. – Anordnung der Stabsführung des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg: “Betr.: Verwertung und Verfügungsrecht über Werke der Fotografie, die ganz oder teilweise aus der Mitarbeit im Einsatzstab RR entstammen”	262
№ 35	21. Mai 1943. Berlin. – Rundschreiben der Hauptarbeitsgruppe Mitte des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg an die Arbeitsgruppen und Einsatzkommandos über die Gründung der Hauptarbeitsgruppe Mitte .	266
№ 36	[Mai] 1943. Berlin. – Anordnung der Stabsführung des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg über die Personalveränderungen	270
№ 37	[Mai] 1943. Berlin. – Anordnung der Stabsführung des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg über die Errichtung der Hauptarbeitsgruppe Mitte	272
№ 38	[10. August] 1943. Berlin. – Mitteilung des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg über die Zuständigkeit der Heeresarchiv-Zweigstelle Danzig für die Bearbeitung und Auswertung “militärischen Akten- und Archivmaterial in den besetzten Ostgebieten”	274
№ 39	12. Oktober 1943. Truskawiec. – Personalbericht der Hauptarbeitsgruppe Ukraine des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg über die Personalveränderungen im Monat September 1943	276
№ 40	21. März 1944. Berlin. – Mitteilung der Stabsführung des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg über die Neuorganisation der Stabsführung .	282
№ 41	20. Oktober 1944. Berlin. – Anordnungen der Stabsführung des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg über die “Zusammenfassung der Aufgaben des Einsatzstabes im 6. Kriegsjahr” und die “personelle Besetzung der Stabsführung und Sonderkommandos”	284

Dokumente über die wissenschaftliche Bearbeitung von durch den Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg beschlagnahmten Materialien für die nationalsozialistische Forschung und Lehre

№ 42	15. Januar 1942. Riga. – “Organisationsplan für das Auswertungs- und Übersetzungsbüro der Hauptarbeitsgruppe Ostland und der Arbeitsgruppen Lettland, Estland, Litauen”	296
№ 43	2. März 1942. Cherson. – Fragebogen des Sonderstabes Wissenschaft bei der Hauptarbeitsgruppe Ukraine des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg zur Bearbeitung von wissenschaftlichen Instituten	300
№ 44	15. März 1942. Berlin. – Anordnung der Stabsführung des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg über die Abgabe von Material an andere Dienststellen	304
№ 45	18. März 1942. Berlin. – Anordnung der Stabsführung des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg über den sofortigen Abtransport der aktuellen Materialien für die politische und propagandistische Auswertung nach Berlin	306
№ 46	29. Juni 1942. [Berlin]. – Aktenvermerk des Mitarbeiters der Abteilung Auswertung der Stabsführung, Waldemar Reichardt, für den Stabsführer, Gerhard Utikal, betreffend seinen Arbeitsbereich und die weiteren Aufgaben der Abteilung Auswertung	310
№ 47	17. Juli 1942. Berlin. – Aktenvermerk des Mitarbeiters der Abteilung Auswertung der Stabsführung, Waldemar Reichardt, für Herbert Will, über die Möglichkeit der Wiederaufbau der Lehranstalten für den Bergbau in Dnjepropetrowsk und die Ausbildung einheimischer Fachkräfte (“Auszug aus dem Wochenbericht der Arbeitsgruppe Ost-Ukraine vom 7.6.–13.6.1942”)	314
№ 48	31. August 1942. Berlin. – Aktenvermerk des Leiters der Abteilung Auswertung der Stabsführung, Gerhard Wunder, für die Abteilung I [Organisation] der Stabsführung betreffend die Bedarfe der Abteilung Auswertung	316
№ 49	8. September 1942. Berlin. – Aktenvermerk des Leiters der Abteilung Auswertung der Stabsführung, Gerhard Wunder, für die Stabsführung des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg über die Aufgaben der Abteilung Auswertung und den Auswertungsbüros bei den Hauptarbeitsgruppen	318
№ 50	9. September 1942. Berlin. – Aktenvermerk des Mitarbeiters der Abteilung Auswertung, Waldemar Reichardt, für den Stellvertreter des	

	Stabsleiters, Hans-Wolfgang Ebeling, betreffend die Veröffentlichungen von Aufsätzen in der Presse	322
№ 51	26. September 1942. Kiew. – Ausführungsbestimmungen des kommissarischen Leiters der Hauptarbeitsgruppe Ukraine des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg, Georg Anton, an die Arbeitsgruppen und Außenstellen der Hauptarbeitsgruppe Ukraine über die Aufgaben der Abteilungen “Erfassung und Sichtung” und “Auswertung” und die Richtlinien für eine systematische Erfassung der beschlagnahmten Materialien	324
№ 52	1. Oktober 1942. Kiew. – Anordnung des Leiters der Hauptarbeitsgruppe Ukraine des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg, Georg Anton, über die Aufstellung der Einsatzstellenkartei und die Erfassung und Auswertung des beschlagnahmten Material (Auszug)	328
№ 53	6. Oktober 1942. Kiew. – Arbeitsplan für das Fotolabor in der Hauptarbeitsgruppe Ukraine des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg	338
№ 54	7. Oktober 1942. Kiew. – Dienstanweisung der Hauptarbeitsgruppe Ukraine des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg an die wissenschaftlichen Mitarbeiter der Hauptarbeitsgruppe Ukraine über die “Bezeichnung aller eingereichten Auswertungsarbeiten und aller Übersetzungen” . .	342
№ 55	10. Oktober 1942. Berlin. – Aktenvermerk des Mitarbeiters der Stabsführung des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg, Herbert Will, für die Abteilung Auswertung der Stabsführung betreffend die Unterredung mit Irene Neander und Herbert Lommatzsch über Fragen der Auswertung von wissenschaftlichen russischen Material	344
№ 56	15. Oktober 1942. Berlin. – Aktenvermerk des Mitarbeiters der Stabsführung des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg, Herbert Lommatzsch, für die Stabsführung betreffend die systematische Auswertungsarbeit und Themenvorschläge für Auswertungsarbeiten	346
№ 57	20. Oktober 1942. Kiew. – Meldung des Mitarbeiters der Hauptarbeitsgruppe Ukraine, Hans-Joachim Rudolph, an die Stabsführung des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg über die rassenkundlichen Untersuchungen in der Ukraine und die Beurteilung der rassischen Struktur des ukrainischen Volkes (vertraulich)	352
№ 58	11. Dezember 1942. Berlin-Charlottenburg 2. – Anordnung der Abteilung Auswertung der Stabsführung des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg betreffend Ausleihbedingungen von den durch Einsatzstab “sichergestellten Bücher, Zeitschriften, Zeitungen, Lehrmittel, Karten und anderen Materialien”	356

№ 59	19. Dezember 1942. Berlin. – Bescheinigung für den wissenschaftlichen Mitarbeiter des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg, Georg Brüschweiler	358
№ 60	28. Dezember 1942. [Riga]. – Schreiben des Mitarbeiters der Hauptarbeitsgruppe Ostland des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg, Hans Maier, an die Abteilung Auswertung der Stabsführung: “Deutsche Buchbestände in Riga”	360
№ 61	6. Januar 1943. Berlin. – Jahresbericht des Sonderstabes Wissenschaft im Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg für das Jahr 1942	364
№ 62	15. Februar 1943. Berlin. – Anweisung der Abteilung Erfassung und Sichtung der Stabsführung des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg an die Hauptarbeitsgruppen Ostland und Ukraine über die Einteilung der Ausarbeitungen nach geographischen Gesichtspunkten und Sachgebieten. Plan der Einteilung	378
№ 63	4. März 1943. Kiew. – Rundschreiben der Hauptarbeitsgruppe Ukraine des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg an den Arbeitsgruppen über die Sichtungsarbeiten nach dem “Plan Proksch” (Auszug)	390
№ 64	8. März 1943. Dnjepropetrowsk. – Sonderbericht der Arbeitsgruppe Dnjepropetrowsk an die Hauptarbeitsgruppe Ukraine des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg und die Stabsführung betreffend die Auswertungsarbeiten nach dem “Plan Proksch”	394
№ 65	9. März 1943. Berlin-Charlottenburg 2. – Schreiben des Leiters des Sonderstabes Wissenschaft bei der Hauptarbeitsgruppe Ukraine des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg, Hans Braun, an die Hauptarbeitsgruppe Ukraine betreffend die anthropologischen Untersuchungen in Kiew und Umgebung	400
№ 66	12. März 1943. Kiew. – Rundschreiben der Leiters der Hauptarbeitsgruppe Ukraine, Georg Anton, über die Sichtungsarbeiten: Einteilung nach Fachgebieten, Beurteilung der Sichtungsarbeiten, Genauigkeit der Übersetzungen, Einbeziehung von Sonderberichten u.a. Anlagen: Verzeichnis der Sichtungsarbeiten der Hauptarbeitsgruppe Ukraine, Auszug aus der Rede des Reichskommissars für die Ukraine, Erich Koch, vom 5.3.1943	404
№ 67	23. März 1943. Kiew. – Rundschreiben des Leiters der Hauptarbeitsgruppe Ukraine des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg, Georg Anton, über die Einordnung aller Übersetzungen und Ausarbeitungen nach dem sogenannten “Sichtungsplan Ost” (Auswertungsplan der Stabsführung des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg für die Haupt-	

	arbeitsgruppen im Osten). Themenplan des Sonderstabes Wissenschaft und Arbeitsrichtlinien für die Bearbeiter der Sichtungsthemen in den Arbeitsgruppen	434
№ 68	6. April 1943. Kiew. – Rundschreiben des Leiters der Hauptarbeitsgruppe Ukraine des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg, Georg Anton, über die in der Hauptarbeitsgruppe Ukraine laufenden Sichtungsarbeiten (Auszug)	464
№ 69	[April 1943. Berlin]. – “Übersicht über die bei der Abteilung Erfassung und Sichtung der Stabsführung eingegangenen Ausarbeitungen” (Auszug)	474
№ 70	28. Mai 1943. Minsk. – Rundschreiben des Leiters der Hauptarbeitsgruppe Mitte des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg, Hermann Langkopf, betreffend die “Anlegung einer Kartei der einheimischen Mitarbeiter für Ausarbeitungen”	482
№ 71	29. Mai 1943. Minsk. – Rundschreiben des Leiters der Hauptarbeitsgruppe Mitte des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg, Hermann Langkopf, betreffend die Erstellung von Ausarbeitungen	484
№ 72	[10. Juni] 1943. Minsk. – Vermerk des Mitarbeiters [der Abteilung Erfassung und Sichtung] der Stabsführung, Waldemar Reichardt, für den Leiter der Abteilung Erfassung und Sichtung, Gerhard Wunder, über die Tagung des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg in Minsk betreffend die wissenschaftliche und propagandistische Auswertung von sichergestellten sowjetischen Materialien	488
№ 73	10. Juli 1943. Minsk. – Rundschreiben des Leiters der Hauptarbeitsgruppe Mitte des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg, Hermann Langkopf, über die Wochen- und Monatsberichte in “Auswertungsangelegenheiten”	492
№ 74	[16. Juli] 1943. Berlin. – Bericht über die Arbeit des Sonderstabes Vor- und Frühgeschichte im Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg im Jahre 1943 (Auszüge)	496
№ 75	21. Juli 1943. [Kiew]. – Arbeitsrichtlinien der Hauptarbeitsgruppe Ukraine des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg, Abteilung Sichtung, für die Auswertungsarbeiten: Ziel jeder Arbeit, “Kritik, Beurteilung und weitere Behandlung der eingehenden Auswertungsarbeiten” (auf Russisch*)	514

* Dieselbe Arbeitsrichtlinien auf Deutsch s. Dokument № 87, S. 754, 756.

- № 76** 2. August 1943. Berlin. – Schreiben des Mitarbeiters der Abteilung Erfassung und Sichtung der Stabsführung, Hans-Joachim Rudolf, an den Stabsleiter, Gerhard Utikal, betreffend den “Entwurf für die Errichtung einer Zweigstelle der Abteilung Erfassung und Sichtung” . . . 516
- № 77** 16. September 1943. Simferopol. – Mitteilung des Leiters der Arbeitsgruppe Krim der Hauptarbeitsgruppe Ukraine, Otto Weisser, über die Sonderbericht des Mitarbeiters der Arbeitsgruppe Krim, Gerhard Tenschert, zur Frage “Politische Sichtungsarbeiten in der AG Krim” 522
- № 78** 7. Oktober 1943. Ratibor. – Arbeitsbericht der Abteilung Erfassung und Sichtung der Stabsführung des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg für die Zeit vom 1.7.–30.9.1943 (Auszug) 528
- № 79** 4. November 1943. Ratibor. – Vermerk des Mitarbeiters der Abteilung Erfassung und Sichtung der Stabsführung, Hans-Joachim Rudolph, für den Leiter der Abteilung Erfassung und Sichtung, Gerhard Wunder, betreffend die Besprechung mit Rudolf Proksch über die Umsiedlung der Hauptarbeitsgruppe Ukraine in Morszyn bei Stryj und Personalfragen und Möglichkeiten für die Arbeit 532
- № 80** 22. November 1943. Berlin. – Schreiben des Leiters des Sonderstabes Wissenschaft bei der Hauptarbeitsgruppe Ukraine, Hans Braun, an die Abteilung Erfassung und Sichtung der Stabsführung: “Betr.: Einsatz sowjetischer Mitarbeiter” 538
- № 81** O. Dat. [ca. Ende 1943]. – Abschlußbericht der [Abteilung Erfassung und Sichtung] der Stabsführung des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg 542
- № 82** 25. Februar 1944. Bialystok. – Die Hauptarbeitsgruppe Ukraine, Abteilung Sichtung: Deckblatt und Beurteilungsblatt der Übersetzung der Ausarbeitung von Prof. Waschtschenko “Einfluß der Sowjetherrschaft auf die ukrainische und russische Volkspsyche” 546
- № 83** [Juli 1944. Berlin]. – Arbeitsbericht des Sonderstabes Bildende Kunst im Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg über die Zeit von Oktober 1940 bis Juli 1944 (Auszug) 550
- № 84** 2. November 1944. Ratibor. – Hauptabteilung I b der Stabsführung des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg, Übersetzerbüro: Deckblatt und Beurteilungsblatt der Übersetzung der Ausarbeitung von Frau Baranowa “Die sowjetische schöne Literatur als Werkzeug zur Vorbereitung des kommunistischen Weltkrieges” mit der Vorbemerkung von Herbert Lommatzsch 552

- № 85** 8. November 1944. Ratibor. – Hauptabteilung I b der Stabsführung des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg, Übersetzerbüro: Deckblatt und Beurteilungsblatt der Übersetzung der Ausarbeitung von Prof. Syrjanskij “Der dialektische Materialismus (kritischer Überblick)” mit der Vorbemerkung des Leiters des Übersetzerbüros, Obereinsatzführers Benrath 558
- № 86** 16. Dezember 1944. Ratibor. – Ansprache des Stabsleiters Gerhard Utikal zur Dienstbesprechung am 16.12.1944 in Ratibor über die Arbeitsergebnisse des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg von Juli 1940 bis Ende 1944 564
- № 87** 27. Januar 1945. Frauenberg. – Jahresbericht des Sonderkommandos Osten des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg (früher Hauptarbeitsgruppe Ukraine) für das Jahr 1944 (Auszüge). Anlagen: Planvergleich der Arbeiten der Hauptarbeitsgruppe Ukraine, Abteilung Sichtung, mit Plan Proksch (Stand: 1.3.1944), Materialien aus der Arbeitspraxis der Abteilung Sichtung der Hauptarbeitsgruppe Ukraine, Auszug aus dem Referat von Rudolf Proksch zu der Frage “Ostplan der Stabsführung” (Auszüge) 626

Dokumente über die Beziehungen des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg zu anderen Dienststellen und wissenschaftlichen Einrichtungen

- № 88** 19. Dezember 1941. Berlin. – Merkblatt zur Anschaffungspolitik der Zentralbibliothek der Hohen Schule (nur für internen Gebrauch) 792
- № 89** 13. Januar 1942. Berlin-Wilmersdorf. – Schreiben der 7. Abteilung des Generalstabes der Luftwaffe an die Stabsführung des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg: “Betr.: Russisches Schrifttum über den unbesetzten Teil der Sowjetunion” 800
- № 90** 14. Mai 1942. Riga. – Der Leiter der Hauptarbeitsgruppe Ostland des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg, Gerhard Wunder: “Zusammenfassender Bericht über die 10 Offenen Abende der Dienststelle Riga” 804
- № 91** 20. Mai 1942. Berlin. – Arbeitsauftrag des wissenschaftlichen Mitarbeiters des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg, Otto Walker 810
- № 92** 22. September 1942. München. – Einladung des Ostarbeitskreises bei der Reichsdozentenführung an den Mitarbeiter des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg, Gerhard Wunder, zu erster Arbeitsbespre-

	chung des Ostarbeitskreises (in der Zeit vom 1.–3. Oktober 1942, Posen). Anlage: das Programm der Arbeitsbesprechung	812
№ 93	12. Oktober 1942. Kiew. – Anweisungen der Abteilung Erfassung und Planung der Hauptarbeitsgruppe Ukraine betreffend die Ostbücherei Rosenberg und die Erfassung der wichtigsten beschlagnahmten Buchbestände	818
№ 94	1. November 1942. Charkow. – Rede des Leiters der Arbeitsgruppe Charkow der Hauptarbeitsgruppe Ukraine, Oskar Wendnagel, bei der Eröffnung der vorgeschichtlichen Ausstellung des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg in Charkow	820
№ 95	[November 1942. Berlin]. – Liste der in die Presse veröffentlichten Berichte der Mitarbeiter des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg . . .	826
№ 96	20. November 1942. Berlin. – Die Stabsführung des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg, Abteilung Auswertung, an die Hauptarbeitsgruppen Ostland und Ukraine: Liste der von der I.G. Farbenindustrie AG, dem Reichsministerium für die besetzten Ostgebiete und dem Wirtschaftsstab Ost gewünschten Bücher	828
№ 97	20. November 1942. Berlin. – Schreiben des Leiters der Abteilung Auswertung der Stabsführung, Gerhard Wunder, an die Hauptarbeitsgruppe Ostland betreffend das Manuskript von Johannes Pohl über die jiddischen Presse im zaristischen Rußland und in der Sowjetunion . . .	832
№ 98	4. Dezember 1942. Berlin. – Abkommen zwischen dem Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg und der Chefgruppe Landwirtschaft des Wirtschaftsstabes Ost über die landwirtschaftlichen Bibliotheken . . .	834
№ 99	7. Dezember 1942. Berlin. – Schreiben der Stabsführung des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg, Abteilung Auswertung, an die Hauptarbeitsgruppe Ostland: “Betr.: Russisches Schrifttum über Wehrwesen” .	836
№ 100	7. Dezember 1942. Riga. – Schreiben des kommissarischen Leiters der Hauptarbeitsgruppe Ostland des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg, Otto Nerling, an die Abteilung Auswertung der Stabsführung: “Betr.: Schrift von Dr. Pohl “Die Juden in den Sowjetunion”	838
№ 101	12. Dezember 1942. Berlin. – Schreiben der Stabsführung, Abteilung Auswertung, an die Hauptarbeitsgruppe Ostland über die Buchanforderungen des Instituts für osteuropäisches Recht. Anlage: Schreiben des Instituts für osteuropäisches Recht an die Stabsführung des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg	840

- № 102** 15. Dezember 1942. Berlin. – Schreiben der Abteilung Auswertung der Stabsführung an die Hauptarbeitsgruppe Ostland über die Zusendung von Material über das Tschechentum in Böhmen und Mähren (auf Grund einer Anforderung der Reinhard Heydrich Stiftung in Prag) 846
- № 103** 19. Dezember 1942. Berlin. – Mitteilung der Stabsführung des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg, Abteilung Auswertung, an den Stabsleiter, Gerhard Utikal, über die Filmveranstaltung für den Reichsminister für die besetzten Ostgebiete, Alfred Rosenberg 848
- № 104** 5. Januar 1943. Riga. – Arbeitsbericht des Mitarbeiters des Sonderstabes Bibliothek der Hohen Schule im Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg, Gottlieb Ney, von November 1941 bis Dezember 1942 (Auszüge) 850
- № 105** 15. Januar 1943. Kiew. – Schreiben der Abteilung Erfassung und Planung der Hauptarbeitsgruppe Ukraine an die Außenstelle des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg in Dnjepropetrowsk: “Betr.: Zeitschriften für das Wirtschaftsinstitut für die Oststaaten in Königsberg” 854
- № 106** 5. Februar 1943. Berlin. – Aktenvermerk der Abteilung Erfassung und Sichtung der Stabsführung für den Stabsleiter, Gerhard Utikal: “Betr.: München, Ausstellung 10 Jahre Machübernahme der NSDAP am 3. März 1943” 856
- № 107** 8. Februar 1943. Berlin. – Aktenvermerk des Leiters des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg, Gerhard Utikal, für den Reichsminister für die besetzten Ostgebiete, Alfred Rosenberg: “Betr.: Besichtigung des Einsatzstabmaterials durch die Amtsleiter” 858
- № 108** 17. Februar 1943. Berlin. – Schreiben der Abteilung Erfassung und Sichtung der Stabsführung an den Sonderstab Wissenschaft betreffend die Übersendung von Auszügen aus der Arbeit von Frau Puschke-Retzlaff über die Gesundheitswesen in der Sowjetunion 862
- № 109** 16. März 1943. Riga. – Bericht des Leiters der Hauptarbeitsgruppe Ostland, Otto Nerling: “29. Offener Abend am 3. März 1943” 864
- № 110** 26. Juni 1943. Berlin. – Aktenvermerk des Mitarbeiters der Stabsführung, Abteilung Erfassung und Sichtung, Waldemar Reichardt: “Betr.: Filmeinsatz von Sowjet-Filmen für Schulungszwecke” 868
- № 111** 30. Juni 1943. Kiew. – Die Stabsführung, Abteilung Erfassung der Hauptarbeitsgruppe Ukraine: Regeln für die Aufnahme von Büchern in die Ergänzungsmagazine 872

- № 112** 8. Juli 1943. Berlin-Charlottenburg 2. – Vereinbarung zwischen dem Sonderstab Wissenschaft des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg und dem Auslandswissenschaftlichen Institut über die Arbeit der Studierenden des Instituts bei den Hauptarbeitsgruppen des Einsatzstabes 876
- № 113** 1. September 1943. Berlin-Charlottenburg. – Schreiben der Stabsführung des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg, Abteilung Erfassung und Sichtung, an die Dienststelle Gohdes im Reichsministerium für die besetzten Ostgebiete betreffend aus der Ostbücherei Rosenberg entliehenden Bücher 880
- № 114** 16. September 1943. Berlin. – Schreiben der Antikomintern an den Leiter des Hauptamtes Überstaatliche Mächte im Amt Rosenberg, Hans Hagemeyer, über die Beschaffung bolschewistischen Buchmaterials 882
- № 115** 1. Oktober 1943. Berlin. – Meldung des Leiters der Abteilung Erfassung und Sichtung der Stabsführung des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg, Gerhard Wunder: “Betr.: Mitarbeit in der Schriftenreihe der NSDAP” 884
- № 116** 5. Oktober 1943. [Stettin]. – Schreiben des Leiters des Wirtschaftswissenschaftlichen Instituts Oder-Donau, Peter-Heinz Seraphim, an den Leiter des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg, Stabsführer Gerhard Utikal, betreffend die wirtschaftswissenschaftlichen Bücher aus der Ostbücherei Rosenberg 890
- № 117** [1. Oktober 1944. Berlin.] – Verzeichnis der mit der Ostbücherei Rosenberg in Verbindung stehenden Dienststellen und Institute 892

Документи

Dokumente

**Організаційно-розпорядчі документи
Оперативного штабу Розенберга**

**Dokumente über die organisatorische
Struktur und Aufgaben des Einsatzstabes
Reichsleiter Rosenberg**

№ 1

Abschrift

Der Reichsmarschall
des Grossdeutschen Reiches

Hauptquartier, den 1. Mai 1941

Der Kampf gegen Juden, Freimaurer und der ihnen verbündeten und sonstigen weltanschaulichen und gegnerischen Mächte ist eine vordringliche Aufgabe des Nationalsozialismus während des Krieges.

Ich habe daher den Entschluss des Reichleiters Rosenberg begrüsst, Einsatzstabe in allen besetzten Gebieten zu errichten mit der Aufgabe, alles Forachungsmaterial und die Kulturgüter der so gekennzeichneten Kreise sicherzustellen und nach Deutschland abzutransportieren.

Alle Dienststellen von Partei, Staat und Wehrmacht sind daher angewiesen, dem Stabsführer der Einsatzstäbe des Reichleiters Rosenberg, Reichshauptstellenleiter P g. U t i k a l , und seinem Stellvertreter, DRK-Feldführer von B e h r , in Durchführung ihrer Aufträge jede nur denkbare Unterstützung und Hilfe angedeihen zu lassen. Die Obengenannten sind angewiesen, mir über die Arbeit, insbesondere aber über entstehende Schwierigkeiten zu berichten.

ges. Göring

.....

Die Richtigkeit der
Abschrift wird bescheinigt:

Rudolph
(Rudolph)

Leiter der Arbeitsgruppe West-Ukrains.

№ 1

Копія

Райхсмаршал
Великонімецького району

Ставка, 1 травня 1941 р.

Боротьба проти євреїв, масонів та пов'язаних з ними ідеологічних та ворожих сил є першочерговим завданням націонал-соціалізму під час війни.

Тому я вітаю рішення райхслайтера Розенберга створити Оперативний штаб для всіх окупованих територій із завданням конфісковувати весь дослідницький матеріал і культурні цінності у визначених колах та транспортувати їх до Німеччини.

Через це всім службам партії, держави та збройних сил доручено надавати всю можливу підтримку та допомогу керівникові Оперативного штабу райхслайтера Розенберга, райхсгауптштелленляйтерові пг. Утікалю та його заступникові, фельдфюрерові DRK* фон Бери у здійсненні їхніх завдань. Вищеназваним особам наказано доповідати про роботу, передусім про труднощі, що виникають.

підп. Гьорінг
[підпис відсутній]

Відповідність копії
засвідчено
[підпис]
Рудольф,
керівник робочої групи “Західна Україна”

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 44, арк. 53. Засвідчена копія. Машинопис. Мова німецька.

* DRK (“Deutsches Rotes Kreuz”) – Німецький Червоний Хрест.

Abschrift.

Amt Musik
Dr. Gk/Thü.

Berlin W 35, den 14.8.1941
Bismarckstr. 1, 425256

An den
Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
für die besetzten Gebiete

im H a u s e .

Betrifft: Ihre Anfrage vom 12.8.1941.

Die Aufgaben des Sonderstabes Musik im Osten lassen sich nur grundsätzlich umreißen, weil uns für eine Ausarbeitung eines genauen Arbeitsplanes die Kenntnis des in den russischen Städten vorhandenen Materials fehlt. Die Angaben in Nachschlagewerken sind weder zuverlässig noch erschöpfend genug, um darauf einen Arbeitsplan aufzubauen, der genaue Dispositionen zulässt.

Im Rahmen der kriegsmässigen Notwendigkeiten erscheinen die folgenden Aufgaben vorzüglich:

- 1) die sofortige, schlagartige Erfassung, Kontrolle und Neuausrichtung der Schallplattenproduktion und damit verbunden das Musikapparatebaus,
- 2) die sofortige, schlagartige Erfassung, Kontrolle und Neuausrichtung der Schallarchive bei den Rundfunksendern,
- 3) die vorläufige Versiegelung und möglichst umgehende Bearbeitung der Akten und Korrespondenzen der zwischenstaatlichen und der russischen Musikgesellschaften und Vereinigungen,
- 4) die sofortige Versiegelung und möglichst umgehende Bearbeitung der Bestände, namentlich der Bibliotheken der Musikschulen (Konservatorien usw.), der Universitätsinstitute für Musikwissenschaft und der musikwissenschaftlich akustischen Labortorien,
- 5) die sofortige Versiegelung und Überprüfung der wissenschaftlichen Musikbibliotheken und der musikalischen Volksbüchereien,
- 6) die sofortige Versiegelung und Sicherstellung wichtigen Materials im Privatbesitz von jüdischen Emigranten und von in Russland ansässigen Juden, sowie von besonders exponierten russischen Persönlichkeiten des Musiklebens und die Durcharbeitung im Hinblick auf Material, das staatsgefährlichen oder zersetzenden Charakter hat, oder das unter Umgehung der bestehenden Gesetze aus dem Reichsgebiet nach dort geschafft worden ist.

Es handelt sich bei sämtlichen zunächst zu erledigenden Arbeiten

№ 2

Копія

Відомство “Музика”
Dr. Gk/Thu**

Берлін В. 35*, 14.8.1941
Bismarckstr. 1, 425256

До Оперативного штабу райхсляйтера Розенберга
для окупованих територій
безпосередньо

Щодо: Ваш запит від 12.8.1941

Завдання Зондерштабу “Музика” на Сході можна окреслити лише в загальних рисах, оскільки для розроблення чіткого плану нам бракує знань про те, який матеріал наявний у російських містах. Дані у довідкових виданнях не заслуговують на довіру та недостатньо вичерпні, щоб розробити робочий план з чіткою структурою.

У рамках військових потреб актуальними видаються такі завдання:

- 1) терміновий, швидкий облік, контроль та нова організація виробництва платівок та пов’язаного з ним виробництва музичної апаратури;
- 2) терміновий, швидкий облік, контроль та реорганізація архівів при радіостанціях;
- 3) попереднє опечатування та якомога повніше опрацювання документів і кореспонденції міждержавних та російських музичних товариств та об’єднань;
- 4) термінове опечатування та якомога повніше опрацювання зібрань, зокрема бібліотек музичних шкіл (консерваторій тощо), університетських інститутів у сфері музикознавства та музикознавчих акустичних лабораторій;
- 5) термінове опечатування та перевірка музикознавчих бібліотек і народних музичних бібліотек;
- 6) термінове опечатування та конфіскація важливих матеріалів, що перебувають у власності єврейських емігрантів та євреїв, що проживають у Росії, як і найвідоміших російських особистостей – представників музичного життя, та опрацювання на предмет наявності матеріалу, що є небезпечним для держави та має руйнівний характер, або був створений всупереч законам райху.

Йдеться, передусім, про всі без винятку здійснювані роботи з вилучення

* Тут і далі – Берлін-Вільмерсдорф, один з адміністративних округів Берліну, з 2001 р. – округ Шарлоттенбург-Вільмерсдорф.

** [Д-р Герік / Тюрінгія].

um die Ausmerzung (Überführung des für die Arbeit der Hohen Schule oder für Dienststellen von Partei und Staat wichtigen Materials ins Reich und Vernichtung des übrigen Materials) des staatsgefährdenden, des zersetzenden und des jüdischen Materials. In den Musikschulen und in den grossen Bibliotheken muss sofort überprüft werden, ob der Besitz an wertvollen Handschriften -darunter befinden sich sehr viele deutsche, italienische und französische Handschriften- entsprechend den Katalogen vorhanden ist, oder ob wertvolle Stücke geraubt wurden. Gegebenenfalls muss für die Sicherstellung der Bestände in ausreichender Weise gesorgt werden. Falls eine Gefährdung bestimmter Orte vorhanden ist, müssten umfangreiche fotografische Erfassungsaktionen sofort eingeleitet werden. Wieweit noch andere Aufgaben anfallen -beispielsweise bei der Erfassung und Ausrichtung von Spezialverlagen für Musik usw.- kann erst übersehen werden, wenn die Arbeit in grösseren Städten des Ostens aufgenommen worden ist.

Der Umfang der von uns zu leistenden Arbeit schliesst die Inangriffnahme von Arbeitsvorhaben aus, die zu einem späteren Zeitpunkt bzw. nach Kriegsende ebenfalls noch erledigt werden können. Die räumlichen Entfernungen der für uns wichtigen Grossstädte machen den Einsatz mehrerer Arbeitsgruppe notwendig, die unabhängig voneinander für alle Sparten, die besonders wichtig sind, mit Fachkennern besetzt werden müssen.

Heil Hitler !
gez. Br. Gerigk
Reichshauptstellenleiter.

(переміщення матеріалів, важливих для Вищої школи чи для служб партії та держави, до райху та знищення решти матеріалів) небезпечних для держави та єврейських матеріалів. У музичних школах та великих бібліотеках необхідно швидко перевірити, чи є в їхніх фондах цінні рукописи, в т.ч. німецькі, італійські, французькі рукописи – відповідно до каталогів, чи не були викрадені цінні екземпляри. За необхідності має бути організований належний захист зібрань. У випадку, якщо існує небезпека для вказаних місць, мають бути здійснені широкі термінові заходи з облікового фотографування. Те, якою мірою постають інші завдання, наприклад, при облікові та організації спеціальних музичних видавництв тощо, може бути розглянуто, коли буде розпочато роботу у великих містах Сходу.

Обсяг виконуваного нами виключає початок намічених робіт, що можуть бути зроблені у пізніший період, зокрема після закінчення війни. Просторова віддаленість важливих для нас великих міст робить необхідним задіяння більшої кількості робочих груп, що незалежно одна від одної мають бути укомплектовані спеціалістами за всіма напрямками, що є особливо важливими.

Хайль Гітлер!
підп. д-р Герігк,
райхсгауптштелленляйтер

*BArch, NS 30/160/9–10. Kopія. Машинопис. Мова німецька. Цифрову копію онлайн див.: http://startext.net-build.de:8080/barch/MidosasSEARCH/NS30_25600/index.htm
Опубл.: Hartung U. Verschleppt und verschollen: eine Dokumentation deutscher, sowjetischer und amerikanischer Akten zum NS-Kunstraub in der Sowjetunion (1941–1948). – Bremen: Ed. Temmen, 2000. – S. 78–79.*

№ 3

Abschrift

Der Reichsminister
für die besetzten Ostgebiete

Berlin W 35, den 21. Aug.1941
Rauchsstr. 17/18
Fernsprecher: 219515 u. 395046
Drahtanschrift/Reichsministerost

Nr. IIIa/II

An Herrn
Reichsamtsleiter
Professor Dr. H. Reinerth

in Berlin W 35
Matthäikirchplatz 8

Betr.: Sicherung der vor- und frühgeschichtlichen Funde in den besetzten Ostgebieten

Ich beauftrage Sie mit der Feststellung, Sicherung und Erforschung der vor- und frühgeschichtlichen, germanischen wie slawischen Funde und sonstigen Hinterlassenschaft in den Museen, wissenschaftlichen Instituten, Privatsammlungen und an sonstigen Orten der besetzten Ostgebiete, soweit diese meiner Verwaltung unterstellt sind. Für die Dauer dieses Auftrages treten Sie als ehrenamtlicher Mitarbeiter zu den Hauptabteilungen II und III meines Ministeriums. Genauere Anweisungen werden Ihnen demnächst zugehen. Abschrift meines Schreibens an den Herrn Reichskommissar für das Ostland füge ich in der Anlage bei.

gez. A. Rosenberg

№ 3

Копія

Міністр
окупованих східних територій

Берлін В. 35, 21 серп[ня] 1941 р.
Rauchsstr. 17/18
Fernsprecher: 219515 u. 395046
Drahtanschrift/Reichsministerost

№ Ша/П

Панові
райхсамтсляйтеру
професору д-ру Г. Райнерту

in Berlin W 35
Matthäikirchplatz 8

Щодо: Збереження знахідок з ранньої та давньої історії на окупованих східних територіях

Я уповноважую Вас у справі збирання, збереження та дослідження знахідок з ранньої та давньої історії, як германських, так і слов'янських, такого ж спадку в музеях, наукових інститутах, приватних колекціях та подібних до них місцях окупованих східних територій, якщо вони підпадають під моє управління. Під час виконання цього доручення Ви у якості [позаштатного] співробітника зараховуєтесь до головних відділів II та III мого міністерства. Більш точні інструкції надійдуть Вам пізніше. Копію цього листа для пана райхскомісара Остланда я додаю як додаток*.

підп. А. Розенберг

Опубл.: Hartung U. Verschleppt und verschollen: eine Dokumentation deutscher, sowjetischer und amerikanischer Akten zum NS-Kunstraub in der Sowjetunion (1941–1948). – Bremen: Ed. Temmen, 2000. – S. 80.

* Додаток у публікації відсутній.

Der Reichsminister für die besetzten Ostgebiete

Berlin W 35, den 3. Oktober 1941
Raustrasse 17/18
Fernsprecher: 219515 und 395046
Druckanschrift: Reichsministerium

Nr. 00129/R/H.

Es wird gebeten, diesen Geschäftszeichen und dem
Gegenstand bei weiteren Schreiben anzugeben.

An den
Herrn Reichskommissar für die Ukraine
Н о в н о

Betrifft: Sicherstellung von Kulturgütern in den besetzten
Ostgebieten.

Wie Sie wissen, hat ein Einsatzstab von mir in meiner
Eigenschaft als Beauftragter des Führers für die Überwachung
der gesamten geistigen und weltanschaulichen Schulung und
Erziehung der NSDAP. in den gesamten westlichen besetzten
Gebieten und auf dem ganzen Balkan Sicherstellungen von Kul-
turgütern durchgeführt, die für eine kommende nationalsozia-
listische Forschung von Wert sein können. Ich habe angeordnet,
in den besetzten Ostgebieten den gleichen Einsatzstab in Er-
tätigkeit treten zu lassen. Im Bereich des Reichskommissariats
Ostland ist die Arbeit bereits aufgenommen. Der Leiter des
Einsatzstabes, Reichshauptstellenleiter Gerhard U t i k a l ,
hat zur Durchführung der Aufgaben im Ostland eine Arbeits-
gruppe gebildet, die beim Reichskommissar für das Ostland an-
geschlossen wurde. Er hat nun Vorbereitungen für die Durch-
führung des Einsatzstabes in den anderen besetzten Gebieten
des Ostens getroffen und wird sich zu gegebener Zeit zwecks
Errichtung einer Arbeitsgruppe im Bereich Ihres Reichskommis-
sariats einfinden.

Um die Grundlagen für diese Arbeit zu schaffen, beauf-
trage ich Sie hiermit, innerhalb Ihres Reichskommissariates
alle Kulturgüter sicherzustellen, die zur Erforschung der
weltanschaulichen Gegner des Nationalsozialismus und für die
nationalsozialistische Forschung allgemein geeignet sind.

№ 4

Міністр
окупованих східних територій

Берлін В. 35, 3 жовтня 1941 р.
Rauchsstr. 17/18
Fernsprecher: 219515 u. 395046
Drahtanschrift/Reichsministerost

№. 00129/R/H

Прохання зазначати службовий номер цього документа та його тему при подальшому листуванні

До пана райхскомісара України
Рівне

Щодо: Конфіскація культурних цінностей на окупованих східних територіях

Як Вам відомо, Оперативний штаб від мого імені як Уповноваженого фюрера у справі нагляду за загальним духовним і світоглядним навчанням та вихованням у НСДАП на всіх окупованих західних територіях та на Балканах здійснює конфіскацію культурних цінностей, які можуть мати цінність для майбутнього націонал-соціалістського дослідження. Я розпорядився поширити діяльність Оперативного штабу і на окуповані східні території. В зоні райхскомісаріату “Остланд” роботу вже розпочато. Керівник Оперативного штабу, райхсгауптштелленляйтер Герхард Утікаль, для виконання завдань на Сході створив у Остланді робочу групу, яка приєднана до райхскомісара Остланду. Він розпочав підготовку до розгортання структур Оперативного штабу на інших окупованих територіях Сходу та у належний строк прибуде до Вашого райхскомісаріату з метою створення тут робочої групи.

Щоб створити підґрунтя для даної роботи, я цим уповноважую Вас конфісковувати у своєму райхскомісаріаті всі культурні цінності, що придатні для вивчення ідеологічних ворогів націонал-соціалізму та загалом для націонал-соціалістського дослідження.

Mine Arbeitsgruppe des Hg. Utikal steht Ihnen zur Durchführung dieser Aufgaben zur Verfügung. Reichshauptstellenleiter Utikal ist als Leiter des gesamten Einsatzstabes meines Ministeriums direkt unterstellt und von mir mit näheren Weisungen versehen.

Die Durchführung der Aufgabe wird zweckmäßigerweise wie bisher vor sich gehen, dass die Polizei die gewünschten Beschlagnahmungen durchführt und dass dann durch meinen Einsatzstab eine Sichtung der Bestände vorgenommen wird. Ich lege Ihnen die entsprechenden Befehle für den Festen bei. Ich bitte, ausdrücklich zu unterlegen, dass irgendwelche Kulturgüter aus Ihren Reichskommissariat ohne Genehmigung ihrerseits von irgendwelchen Stellen fortgeführt werden. Das von Beschlagnahmten Kulturgütern im Reichskommissariat Ukraine verbleibt und was evtl. für die Forschungsarbeit der Hohen Schule eingesetzt wird, muss einer späteren Regelung unterliegen. Ich bitte, die Ihnen nachgeordneten General- und Gebietskommissare von dieser Weisung zu unterrichten.

Die staatliche Vermitlung von Museen, Bibliotheken usw. bleibt unbeschadet des Rechts der Einsichtnahme und Bestandsaufnahme seitens des Einsatzstabes durch diese Anweisung unberührt.

Hochachtungsvoll
Heil Hitler!

Rosenberg

Anlagen

Робоча група пг. Утікаля для здійснення цього завдання перебуватиме у Вашому розпорядженні. Райхсгауптштелленляйтер Утікаль як керівник усього Оперативного штабу підпорядковується безпосередньо моєму міністерству та буде отримувати від мене подальші розпорядження*.

Виконання завдання доцільно здійснювати таким чином: поліція здійснює бажані конфіскації, потім Оперативний штаб проводить перегляд зібрань. Я додаю для Вас відповідний наказ для Заходу. Я прошу суворо заборонити будь-яким службам переміщувати будь-які культурні цінності з Вашого райхскомісаріату без погодження з Вашої сторони. Те, що з конфіскованих культурних цінностей залишиться в райхскомісаріаті “Україна”, і те, що за певних обставин буде надане для дослідницької роботи Вищої школи, буде визначене окремим регулюванням. Я прошу проінформувати підпорядкованих Вам генералкомісарів та гебітскомісарів.

Державне управління музеями, бібліотеками тощо залишається дійсним незважаючи на право перегляду та вилучення зібрань зі сторони Оперативного штабу згідно з цим розпорядженням.

Хайль Гітлер!
[підпис]
Розенберг

Додатки**

BArch, NS 8/259/113–114. Оригінал. Машинопис. Мова німецька. Цифрову копію онлайн див.: <http://startext.net-build.de:8080/barch/Midosasearch/NS8/index.htm>

Опубл.: Hartung U. Verschleppt und verschollen: eine Dokumentation deutscher, sowjetischer und amerikanischer Akten zum NS-Kunstraub in der Sowjetunion (1941–1948). – Bremen: Ed. Temmen, 2000. – S. 70.

* Оперативний штаб не входив до складу Міністерства окупованих східних територій, а головні робочі групи на місцях насправді не були приєднані до райхскомісаріатів. Документ належить до раннього етапу роботи підрозділів Штабу на окупованій території СРСР, коли їхній статус і структура ще не були чітко і остаточно визначені.

** Додатки у документі відсутні.

Stabsstab Reichsleiter Rosenberg
die besetzten Gebiete

Berlin, den 10. Oktober 1941
U/Sz

Der Stabsführer

An die
Gefolgschaft der Hauptarbeitsgruppe Berlin

Kameraden, Kameradinnen!

Wir werden im Auftrag von Partei und Staat nach dem besetzten Osten geschickt und haben uns dort stets als Vertreter der nationalsozialistischen Weltanschauung zu fühlen. In jeder Situation ist dementsprechend die notwendige Haltung an den Tag zu legen. Den Angehörigen der anderen Volksgruppen gegenüber zeigen wir uns äusserlich straff, in der Rede kurz und bestimmt, nur sachlich unter Zurückstellung alles Persönlichen. Gerade ihnen gegenüber haben wir uns in der allgemeinen Lebensführung stets korrekt zu benehmen und durch unser Beispiel zu wirken. Der Nationalsozialismus ist ethisch gebunden an Führer und Volk. Das Schicksal hat uns Deutsche nunmehr bestimmt, die Führung Europas zu übernehmen, in dieser Aufgabe muss sich jeder von uns bewähren.

Untereinander bilden wir eine verschworene Gemeinschaft und halten in treuester Kameradschaft zusammen. Dem Leiter unseres Kommandos sind wir unbedingt Gehorsam schuldig und haben seinen Anordnungen zu gehorchen. Er muss jederzeit unterrichtet sein über das Tun und Treiben der Gefolgschaftsmitglieder und er bittet darum, ihm in persönlichen Angelegenheiten mit vollstem Vertrauen entgegenzukommen.

Unser Auftrag ist durch das Kriegsgeschehen bedingt und darf daher nach aussen insbesondere nicht der einheimischen Bevölkerung gegenüber bekannt werden. Verstösse gegen die Geheimhaltung werden nach den Kriegsgesetzen besonders schaff bestraft. Jeder von uns muss sich in die neuen Verhältnisse einfühlen. Persönliche Wünsche und Bequemlichkeiten müssen hinter den Erfordernissen unserer Aufgabe zurückstehen. Der

№ 5

Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга
для окупованих територій
Керівник штабу

Берлін, 10 жовтня 1941 р.
U/Sz*

До всіх співробітників Головної робочої групи “Україна”

Товариші і товаришки!

Відповідно до доручення партії та держави нас направлено на Схід, і ми повинні почувати себе тут як представники націонал-соціалістського світогляду. Відповідно до цього в кожній ситуації слід дотримуватися необхідної позиції. Щодо співробітників інших народів ми зовні тримаємося суворо, у розмові – коротко і чітко, лише за темою, оминаючи все особисте. Саме по відношенню до них ми маємо у загальному способі життя повсякчас вести себе коректно та впливати власним прикладом. Націонал-соціалізм етично пов’язаний з фіюрером та народом. Відтепер доля призначила нас, німців, перейняти керівництво Європою. Кожен з нас має зарекомендувати себе у цьому завданні.

Один з одним ми складаємо стійкий колектив та тримаємося разом у вірному товаристві. Ми маємо належним чином дотримуватися безумовної слухняності перед керівником нашої команди та виконувати його розпорядження. Він у будь-який час мусить знати про поведінку та вчинки членів колективу і тому він просить з найповнішою довірою йти йому назустріч у особистих справах.

Наше завдання обумовлене подіями війни та тому не може розголошуватися, особливо місцевому населенню. Порушення таємниці буде особливо суворо покаране за військовими законами. Кожен з нас має проникнутися новими умовами. Особисті бажання та зручності мають поступитися потребам

* Тут і далі – ініціали відправника та отримувача (службова позначка на документах). Подеколи замість ініціалів проставлялися інші діловодні позначки (номери справ, індекси структурних підрозділів тощо).

Einsatz eines jeden einzelnen erfolgt nach seinen Fähigkeiten und den Notwendigkeiten der Arbeit.

Zum Leiter der Hauptarbeitsgruppe Ukraine habe ich den Gauamtsleiter Parteigenossen Seiboth bestimmt. Parteigenosse Seiboth gibt mir aufgrund seiner Parteitätigkeit und Mitarbeit in der Dienststelle des Reichsleiters Rosenberg, sowie aufgrund seiner Erfahrungen innerhalb des Einsatzstabes in Frankreich und Griechenland die Gewähr dafür, dass die uns gestellten grossen Aufgaben in der Ukraine im nationalsozialistischen Sinne gelöst werden. Parteigenosse Seiboth ist mir für die Arbeit in der Arbeitsgruppe Ukraine verantwortlich, so wie ich dem Reichsleiter gegenüber für den Gesamteinsatz verantwortlich bin. Dementsprechend ist jeder Mitarbeiter der Gruppe Ukraine dem Parteigenossen Seiboth für seine Arbeit voll verantwortlich. Wer gegen diese Grundsätze verstösst, muss mit sofortiger Entlassung aus unserer Arbeit rechnen.

Wir befinden uns in Feindesland und haben auch mit Gefahren für Leib und Leben zu rechnen, denen wir nur durch äusserste Vorsicht und Haltung strengster Disziplin begegnen können. Dabei sind wir ganz auf uns selbst angewiesen und müssen uns daher unter Verzicht auf manchen persönlichen Wunsch und Eingenwilligkeit auf die Gemeinschaft einstellen. Leben wir dieser Gemeinschaft und der gemeinsamen Arbeit, so wird sie uns tragen und zu den allerbesten Leistungen befähigen, die wir dem Führer und Alfred Rosenberg schuldig sind.

(Utikal)

нашого завдання. Залучення до роботи кожного відбувається відповідно до його здібностей та потреб роботи.

Керівником Головної робочої групи “Україна” я призначив гауамтслайтера партайгеноссе Зайбота. Партайгеноссе Зайбот, ґрунтуючись на досвіді своєї партійної діяльності та співпраці з райхслайтером Розенбергом, а також роботи в Оперативному штабі у Франції та Греції, дав мені гарантію того, що доручені нам великі завдання в Україні будуть вирішені у націонал-соціалістському змісті. Партайгеноссе Зайбот відповідальний перед мною за роботу робочої групи “Україна”, в той час як я відповідальний перед райхслайтером за загальну діяльність. Відповідно до цього кожен співробітник групи “Україна” повністю відповідальний перед партайгеноссе Зайботом за свою роботу. Той, хто порушить цей принцип, має рахуватися з можливістю негайного відсторонення від нашої роботи.

Ми знаходимось у ворожій країні та маємо враховувати небезпеку для життя, якій ми можемо протиставити лише найбільшу обережність та дотримання найсуворішої дисципліни. При цьому ми маємо повністю покладатися на себе і тому підлаштовуватися під товариство, відмовлятися від багатьох особистих бажань на користь колективу. Якщо ми житимемо спільною роботою у цьому колективі, то вона буде підтримувати нас та сприяти найкращим досягненням, що є нашим обов’язком перед фюрером та Альфредом Розенбергом.

[підпис]
Утікаль

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 59, арк. 185–186. Оригінал. Машинопис. Мова німецька.

STAB REICHSLEITER ROSENBERG
DIE BESETZTEN GEBIETE
ARBEITSGRUPPE UKRAINE

147

O.J., am 27. November 1941.
S./R.

Dienstweisung Nr. 2.

**Errichtung der Arbeitsgruppen Westukraine
und Südukraine.**

**Vorbereitung des Einsatzes auf der Halb-
insel Krim.**

Mit Zustimmung des Stabsführers der Einsatzstäbe Reichsleiter Rosenberg für die besetzten Gebiete sind im Rahmen der Hauptarbeitsgruppe Ukraine die Arbeitsgruppen Westukraine und Südukraine errichtet worden. Im Einvernehmen mit dem Stabsführer habe ich zum Leiter der Arbeitsgruppe Westukraine den Pg. Reichsstellenleiter Herbert Clausberg ernannt. Der Dienstsitz der Arbeitsgruppe Westukraine ist Kiew. Mitarbeiter der Arbeitsgruppe Westukraine sind: die Parteigenossen Dr. Torges, von Franque, Otto Klein, Piper, und die Schreibkräfte Fräulein Sager und Fräulein Siedschlag. Weitere Mitarbeiter und Fahrer werden der Arbeitsgruppe von der Verbindungsstelle beim Reichskommissar Ukraine zugeteilt. Die neuen Mitarbeiter sind der Hauptarbeitsgruppe umgehend zu melden.

Zum Leiter der Arbeitsgruppe Südukraine ernenne ich im Einvernehmen mit Stabsführer Utikal den Pg. HJ-Stammführer Hans-Joachim Rudolph. Dienstsitz der Arbeitsgruppe Südukraine ist vorläufig Nikolajew. Aus technischen und sachlichen Gründen wird der Sitz der Arbeitsgruppe im Laufe der nächsten zehn Tage nach Cherson verlegt. Mitarbeiter der Arbeitsgruppe Südukraine sind: die Parteigenossen Richard Wühl, Ernst Lange und Fräulein Ellen Reiche für den Bürodienst. Die gegenwärtig in Nikolajew diensttuenden Kraftfahrer bleiben bis auf weiteres der Hauptarbeitsgruppe unterstellt.

Die Arbeitsgruppen sind Dienststellen der Hauptarbeitsgruppe Ukraine, und die Leiter der Arbeitsgruppen unterstehen disziplinar und fachlich dem Leiter der Hauptarbeitsgruppe; die Mitarbeiter, Schreibkräfte und Fahrer unterstehen disziplinar und fachlich dem Leiter der Arbeitsgruppe.

Mit der Vorbereitung des Einsatzes auf der Halbinsel Krim beauftrage ich den Pg. Gauhauptstellenleiter Herbert Schmidt. Zu seiner Unterstützung wird ihm Pg. Heinrich Berent zugeteilt. Arbeitsanweisungen empfängt Pg. Herbert Schmidt vom Leiter der Hauptarbeitsgruppe.

Der Sitz der Hauptarbeitsgruppe befindet sich bis auf weiteres jeweils am Dienstsitz der Arbeitsgruppe Südukraine.

Verteiler:
Arbeitsgruppe Westukraine,
Arbeitsgruppe Südukraine,
Stabsführung Berlin (2fach)
Reichskommissar Ukraine,
Verbindungsstelle beim Reichs-
kommissar Ukraine,
Akten Hauptarbeitsgruppe.

Der Leiter der Hauptarbeitsgruppe
Ukraine

Seiboth
Gauamtsleiter.

№ 6

Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга [Ставка] *, 27 листопада 1941 р.
для окупованих територій S./R.
Головна робоча група “Україна”

Службове розпорядження № 2
Створення робочих груп “Західна Україна”
та “Південна Україна”
Підготовка просування ** на півострові Крим

За погодженням з керівником Оперативного штабу райхсляйтера Розенберга для окупованих територій у рамках Головної робочої групи “Україна” створюються робочі групи “Західна Україна” та “Південна Україна”. За згодою керівника Штабу я призначив керівником робочої групи “Західна Україна” пг. райхсштелленляйтера Герберта Клаусберга. Місце перебування робочої групи “Західна Україна” – Київ. Співробітниками робочої групи “Західна Україна” є: партайгеноссе д-р Торгес, фон Франке, Отто Кляйн, Піпер та друкарки фройляйн Загер та фройляйн Зідшлаг. Інших співробітників і водіїв групи виділяє зв’язковий пункт при райхскомісарі України. Про нових співробітників необхідно невідкладно доповідати Головній робочій групі.

Керівником робочої групи “Південна Україна” за погодженням з керівником Штабу Утікалем я призначаю пг. штаммфюрера організації “Тітлерюгенд” Ганса-Йоахіма Рудольфа. Місцем перебування робочої групи “Південна Україна” попередньо є Миколаїв. З технічних та об’єктивних причин протягом десяти наступних днів місцем перебування робочої групи стане Херсон. Співробітниками робочої групи “Південна Україна” є: партайгеноссе Ріхард Воль, Ернст Ланге та фройляйн Еллен Райхе для роботи в канцелярії. Водії, що на даний момент перебувають на службі у Миколаєві, залишаються у підпорядкуванні Головної робочої групи.

Робочі групи є службами Головної робочої групи, а керівники робочих груп дисциплінарно та службово підпорядковуються керівникові Головної робочої групи; співробітники, канцелярські співробітники та водії дисциплінарно та службово підпорядковуються керівникові робочої групи.

Щодо підготовки просування на півострові Крим я уповноважую пг. гаугаупштелленляйтера Герберта Шмідта. Йому в поміч призначений пг. Гайнріх Берент. Робочі вказівки пг. Герберт Шмідт отримує від керівника Головної робочої групи.

Місцем перебування Головної робочої групи є поки що місце перебування робочої групи “Південна Україна”.

Керівник Головної робочої групи “Україна”
[підпис]
Зайбот,
гауамтсляйтер

Отримувачі:
Робоча група “Західна Україна”;
Робоча група “Південна Україна”;
Управління штабу, Берлін (2 прим.);
Райхскомісар України;
Зв’язковий пункт при райхскомісарі України;
Канцелярія Головної робочої групи.

ЩДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 59, арк. 177. Оригінал. Машинопис. Мова німецька.

* O.U. (Ortsunterkunft) – військовий термін, що означав місце дислокації. Тут і далі, ймовірно, місце перебування Головної робочої групи “Україна”, що станом на листопад 1941 р. ще не було остаточно визначене як офіційне.

** Тут і далі в документі під словом “просування” мається на увазі створення майбутньої стаціонарної робочої групи.

ZSTAB REICHSLEITER ROSENBERG
 DIE BESETZTEN GEBIETE
 ARBEITSGRUPPE UKRAINE

O.L., den 27.11.1941.
 S./H.

163

Dienstanweisung Nr. 3.

Arbeitsanweisung für die Arbeitsgruppen.

Grundlage für die fachliche Arbeit der Arbeitsgruppen ist

- 1.) der Erlaß des Führers über die Vorbereitung der Hohen Schule vom 29. Januar 1940,
- 2.) der vom Chef des OKW unter Nr. 2850/40 g Adj. Chef OKW bekenntgegebene Führerbefehl vom 5.7.1940.
- 3.) Die Anordnung des Reichsmarschalls des Großdeutschen Reiches vom 1. Mai 1941,
- 4.) das Schreiben des Reichsministeriums für die besetzten Ostgebiete Nr. 00129/R/H. an den Herrn Reichskommissar für die Ukraine vom 3. Oktober 1941.

Der unter Punkt 2) erwähnte vom OKW bekenntgegebene Führerbefehl findet zufolge der Anordnung des Reichsmarschalls des Großdeutschen Reiches und des Schreibens des Reichsministers für die besetzten Ostgebiete an den Reichskommissar für die Ukraine analoge Anwendung auf die Arbeit in den besetzten Ostgebieten.

Als wesentlich ist besonders festzuhalten der in dem unter Punkt 4.) erwähnten Schreiben ausgesprochene Auftrag, alle Kulturgüter sicherzustellen, die zur Erforschung der weltanschaulichen Gegner des Nationalsozialismus und für die nationalsozialistische Forschung allgemein geeignet sind.

Von den Arbeitsgruppen werden deshalb zu bearbeiten sein:

- a) alle Arten von Bibliothek; private nur dann, wenn sie als herrenloser Besitz anzusprechen sind, oder Personen gehören, die nach den im Osten geltenden Regeln als Reichsfeinde gelten.
- b) Die Kanzleien und Archive der Kirchenbehörden und konfessionellen Vereinigungen;
- c) sämtliche Organisationsstellen der kommunistischen Partei und ihrer "Gliederungen" (z.B. Gottlosen-Verband);
- d) Alle Arten von Schulen;
- e) Institute kulturell-wissenschaftlichen Charakters;
- f) Museen aller Art;
- g) Verlage, Redaktionen und Buchhandlungen;
- h) Filmproduktionsstätten und -Verleihe;
- i) Archive der verschiedenen Kommunalwesen;
- k) Archive anderer Art;

№ 7

Оперативний штаб райхслайтера Розенберга
для окупованих територій
Головна робоча група “Україна”

[Ставка], 27.11.1941
С.Н.

Службова вказівка № 3

Робоча вказівка для робочих груп

Підставою для професійної діяльності робочих груп є:

1. Наказ фюрера від 29 січня 1940 р. про підготовку Вищої школи;
2. Наказ фюрера, оприлюднений [через ад’ютанта від імені] Верховного головнокомандувача збройних сил за № 2850/40 від 5.7.1940 “g”^{*};
3. Розпорядження райхсмаршала Великонімецького району від 1 травня 1941 р.;
4. Лист міністра окупованих східних територій № 00129/R/H панові райхс-комісару України від 3 жовтня 1941 р.

Згаданий під пунктом 2 наказ фюрера, оголошений Верховним головнокомандуванням збройних сил, згідно з розпорядженням райхсмаршала Великонімецького району та листа міністра окупованих східних територій панові райхс-комісару України знаходить аналогічне застосування при роботі на окупованих східних територіях.

Важливим слід вважати окремо згаданий під пунктом 4 лист із дорученням конфіскувати всі культурні цінності, що є придатними для вивчення світоглядних ворогів націонал-соціалізму та загалом для націонал-соціалістського дослідження.

Тому робочими групами мають опрацюватися:

- а) всі види бібліотек, що є приватними лише тоді, коли визнаються майном, що не має господаря або належить особам, які підпадають під визнання ворогами району відповідно до правил, що діють на Сході;
- б) канцелярії та архіви всіх церковних органів і конфесійних об’єднань;
- в) всі організаційні установи комуністичної партії та її “структур” (наприклад, Спілка безвірників);
- г) всі види шкіл;
- д) інституції культурно-наукового характеру;
- є) музеї будь-якого роду;
- ж) видавництва, редакції та книготоргівельні установи;
- з) установи з виробництва фільмів та прокату;
- й) архіви різних комунальних установ;
- і) архіви будь-якого роду;

* Тут і далі “g” [“Geheim”] – “Таємно” (службова позначка на документі).

- 1) Dienststellen und Zentralen verschiedener internationaler Verbände (z.B. Verband der Freunde der Sowjet-Union, Internationaler Journalistenverband u.s.w.)
- m) Dienststellen ehemals in der Sowjet-Union tätiger ausländischer Propagandaorganisationen, deren Tätigkeit gegen das Reich gerichtet war;
- n) Zentralen illegaler contrasowjetischer Organisationen;
- o) alle sonstigen Einrichtungen, die vom Standpunkt unserer Aufgabe gesehen von Interesse sind.

Bei der Bearbeitung der einzelnen Einsatzstellen, die am zweckmäßigsten an Hand eines von der Kommunalverwaltung hergestellten Verzeichnisses festgestellt werden, ist nach Möglichkeit folgender Arbeitsgang zu wählen:

- 1.) Sicherung der vorhandenen kulturellen Bestände durch Verhinderung ihrer öffentlichen Benützung. Dies geschieht am zweckmäßigsten durch Versiegelung der Hauptzugänge mit Versiegelungstreifen. Der Versiegelungstreifen muß folgenden Wortlaut tragen: "Beschlagnahmt und sichergestellt im Auftrage des Reichskommissars für die Ukraine. Betreten des Gebäudes und Entfernen des Siegels ist verboten." Der Versiegelungstreifen muß außerdem den Stempel der Arbeitsgruppe und die Unterschrift des Arbeitsgruppenleiters aufweisen. Versiegelt dürfen natürlich nur solche Objekte werden, deren Benützung durch die Öffentlichkeit von der Behörde des Reichskommissars nicht freigegeben ist. Nach durchgeführter Versiegelung haben die Leiter der betreffenden Kulturinstitute oder -Institutionen die bekannte Verpflichtung zu unterschreiben, daß sie samt ihren Angestellten für das Verbleiben der Kulturgüter im Institut bis zur Freigabe desselben Sorge tragen werden. Die Vordrucke befinden sich bei den Arbeitsgruppen. Nach erfolgter Verpflichtung ist dem Leiter des Institutes, der Bibliothek u.s.w. eine Bescheinigung auszustellen, mit der er sich als der Arbeitsgruppe verpflichtet ausweisen kann. Die Vordrucke dieser Bescheinigung sind ebenfalls bei den Arbeitsgruppen.

Die Verpflichtungsscheine sind bei der Arbeitsgruppe in einer eigenen Mappe abzuliegen. Über jede Versiegelung und Verpflichtung ist Buch zu führen.

- 2.) Nach erfolgter Versiegelung sind sämtliche Bestände des betreffenden Instituts genau zu sichten. Alles Material, wel-

- к) служби та органи різних інтернаціональних союзів (наприклад, Союзу друзів Радянського Союзу, Інтернаціонального союзу журналістів тощо);
- л) служби колишніх пропагандистських організацій, що колись діяли у Радянському Союзі, чия діяльність була спрямована проти райху;
- м) органи нелегальних антирадянських організацій;
- н) всі подібні заклади, які представляють інтерес у світлі наших завдань.

При опрацюванні окремих місць роботи, що переважно визначені на підставі переліку, складеного комунальним управлінням^{*}, по можливості слід дотримуватися такого порядку роботи:

1. Забезпечення збереженості існуючих культурних зібрань шляхом обмеження їхнього публічного використання. Це відбувається шляхом цілеспрямованого опечатування головного входу стрічкою для опечатування. Стрічки для опечатування повинні мати такий напис: “Конфісковано та вилучено за дорученням райхскомісара України. Доступ до будівлі та зняття стрічки заборонені”. Стрічки для опечатування, крім цього, повинні мати штампель робочої групи та підпис керівника робочої групи. Безумовно, слід опечатувати лише ті об’єкти, публічне використання яких органами влади райхскомісара України не дозволене. Для здійснення опечатування керівники інституцій чи установ культури, до яких це відноситься, повинні підписати відповідний документ, згідно з яким вони разом зі своїми підлеглими зобов’язуються піклуватися про культурні цінності, що перебувають в інституті, до моменту їхнього передання. Відповідні бланки знаходяться при робочих групах. Після взяття зобов’язань керівникові інституту, бібліотеки тощо слід виготовити посвідчення, з яким він може діяти як зобов’язаний робочою групою. Бланки цих посвідчень також знаходяться у робочій групі.
Розписки про прийняття зобов’язань необхідно підшивати в окрему папку. Для фіксації кожного опечатування та взяття зобов’язань слід вести книгу.
2. Після здійснення опечатування слід ретельно переглянути всі зібрання інституту. Весь матеріал, що з політично-ідейних причин більше не може

^{*} Управління комунальної власності міської управи.

ches aus politisch-weltanschaulichen Gründen nicht mehr der Öffentlichkeit zugänglich gemacht werden kann und darüber hinaus jenes Material, welches dem Anschein nach für uns von Wert sein könnte, ist auszuscheiden und in einem eigenen Lagerraum der Arbeitsgruppe, welcher rechtzeitig vorher vorbereitet werden muss, gesondert von dem aus anderen Instituten entnommenen Material zu lagern. Über die einzelnen Entnahmen ist, nach Einsatzstellen geordnet, Buch zu führen. Das Muster einer Seite des Entnahmebuches liegt der Dienstanweisung gesondert bei.

- 3.) Das in die Lagerräume der Arbeitsgruppen gebrachte Material ist wie folgt zu ordnen:
- a) Material, welches vernichtet oder als Altpapier verwertet werden soll (z.B. tausendfach vorkommende Literatur, durch Beschädigung unbrauchbar gewordene Schriften, belangloser Kitsch u. s. w.).
 - b) Material, welches Bibliotheken, Instituten, Museen und anderen kulturellen Einrichtungen im Reichskommissariat Ukraine zurückersetzt oder zur Verfügung gestellt werden soll.
 - c) Material, welches für die nationalsozialistische Forschung wertvoll ist und deshalb nach dem Reich abtransportiert werden soll.

Das so geordnete Material ist möglichst genau listenmässig zu erfassen. Die Verzeichnisse sind der Hauptarbeitsgruppe einzureichen, von wo sie zwecks Herbeiführung einer endgültigen Entscheidung über das Schicksal der sichergestellten Kulturgüter an den Reichskommissar weitergegeben werden.

- 4.) Nach der Entscheidung des Reichskommissars hat die Arbeitsgruppe für den Abtransport des gelagerten Materials Sorge zu tragen. Richtlinien für den Abtransport ergehen rechtzeitig.

Die vorher gegebenen Arbeiterrichtlinien können natürlich nicht schematisch für alle Einsatzstellen Anwendung finden. Je nach den Verhältnissen wird es Aufgabe des Arbeitsgruppenleiters sein, für einzelne Einsatzstellen wie z.B. Schulen, gewisse Museen, Buchhandlungen, städtische Archive u. s. w. zweckdienlichere Arbeitsmethoden anzuwenden. Die Arbeitsvorhaben sind vor Inangriffnahme der eigentlichen Arbeit den zuständigen

перебувати у доступі для широкого загалу, і, більше того, той матеріал, що здається таким, що може мати для нас цінність, необхідно вилучити та відсортувати в окремому заздалегідь підготовленому приміщенні, щоб зберігати його окремо від матеріалу, забраного в іншого інституту. Після того як матеріали на місцях будуть впорядковані, слід завести книгу для реєстрації окремих вилучень. Зразок сторінки книги реєстрації вилучень додається до службової вказівки.

3. Матеріал, переміщений до приміщень робочої групи, слід впорядковувати наступним чином:

- а) матеріал, що має бути знищений або використовуватиметься як старий папір (наприклад, література в численних примірниках, література, яку неможливо використовувати через пошкодження, малозначуща халтура* тощо);
- б) матеріал, що має бути повернутий або наданий у користування бібліотекам, інститутам, музеям та іншим культурним установам в райхскомісаріаті “Україна”;
- в) матеріал, що є цінним для націонал-соціалістського дослідження і тому має бути переправлений до райху.

Таким чином впорядкований матеріал слід обліковувати якомога точніше. Переліки подавати Головній робочій групі, звідки вони мають бути передані райхскомісару з метою винесення остаточного рішення про долю конфіскованих культурних цінностей.

4. Після рішення райхскомісара робочі групи мають потурбуватися про транспортування зібраного матеріалу. Керівні вказівки щодо транспортування надходять вчасно.

Раніше надані робочі інструкції, звичайно, не повинні застосовуватися схематично для всіх місць роботи. Залежно від обставин завданням керівника робочої групи має бути застосування відповідних методів роботи для окремих місць роботи, як, наприклад, шкіл, музеїв, книгарень, міських архівів тощо. До початку фактичної роботи про заплановані робочі заходи необхідно

* Так у тексті.

166

Referenten bei den General- oder Gebietskommissaren anzuzeigen, wie überhaupt auf engste Zusammenarbeit mit den Dienststellen der deutschen Verwaltung im Reichskommissariat Ukraine Wert gelegt werden muss.

Der Leiter der Verbindungsstelle beim Reichskommissar Ukraine ist beauftragt, diese Dienstanweisung dem Reichskommissar zur Genehmigung vorzulegen. Die Dienstanweisung tritt erst in Kraft, wenn die Arbeitsgruppen vom Leiter der Verbindungsstelle beim Reichskommissar Ukraine benachrichtigt sind, dass die Genehmigung der Dienstanweisung durch den Reichskommissar erfolgt ist.

Der Leiter der Hauptarbeitsgruppe
Ukraine:

Seiboth
(Seiboth)
Gruppenleiter

Verteiler:

- Reichskommissar Ukraine,
- Verbindungsstelle beim Reichskommissar Ukraine,
- Stabsführung Berlin (2-fach),
- Arbeitsgruppe Westukraine,
- Arbeitsgruppe Südukraine,
- Akten Hauptarbeitsgruppe.

повідомити відповідальних осіб при генерал- та гебітскомісарах, оскільки в цілому слід надавати значення тісній співпраці зі службами німецької адміністрації у райхскомісаріаті “Україна”.

Керівник зв’язкового пункту при райхскомісарі України уповноважений надати цю службову інструкцію райхскомісару. Службова інструкція набуває чинності, коли керівник зв’язкового пункту при райхскомісарі України повідомить робочим групам, що службову інструкцію [Штабу] погоджено з райхскомісаріатом “Україна”.

Керівник Головної робочої групи “Україна”

[підпис]

Зайбот,

гауамтслайтер

Отримувачі:

Райхскомісар України;

Зв’язковий пункт при райхскомісарі України;

Управління штабу, Берлін (2 прим.);

Робоча група “Західна Україна”;

Робоча група “Південна Україна”;

Канцелярія Головної робочої групи.

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 59, арк. 163–166. Оригінал. Машинопис. Мова німецька.

№ 8

Regelung des Einsatzes der Sonderkommandos RR (Reichsleiter Rosenberg) bei militärischen Operationen der deutschen Wehrmacht.

Der Kampf gegen Juden und Freimaurer sowie die ihnen verbündeten weltanschaulichen Mächte ist eine vordringliche Aufgabe des Nationalsozialismus während des Krieges. Zur Durchführung besonderer, durch die Befehle des Führers (OKW vom 5.7.40 Nr. 2850/40 g Adj. Chef OKW und vom 17.9.40 2 f 28.14/W.Z.Nr. 3812/40 g) gekennzeichneten Aufgaben ausserhalb der Truppe ist der Einsatz von Sonderkommandos des Reichsleiters Rosenberg im Operationsgebiet erforderlich. Mit Zustimmung des Reichsleiters Rosenberg wird der Einsatz der Sonderkommandos im Operationsgebiet unter Angliederung an eine durch OKII/GenStdH/GenQu von Fall zu Fall festzulegende Dienststelle des Heeres geregelt.

1. Aufgaben:

Aufgaben der Sonderkommandos RR (Reichsleiter Rosenberg) sind:

- a) die öffentlichen Bibliotheken und Archive sowie die Kanzleien der hohen Kirchenbehörden, der Freimaurerlogen und jüdischen Vereinigungen nach gegen das Reich gerichteten politischen Vorgängen zu durchforschen zu lassen.
- b) alles Material zur Erforschung der Geschichte des Weltbolschewismus und seiner Gesamteinrichtungen sicherzustellen und beschlagnahmen zu lassen,
- c) die Kulturgüter aus dem Besitze von Juden, jüdischen Vereinigungen und Freimaurerlogen sicherzustellen und nach Deutschland abzutransportieren.

Der Oberbefehlshaber der Armee kann den Einsatz der Sonderkommandos in Teilen des Armeegebietes ausschliessen, in denen durch den Einsatz Störungen der Operationen eintreten können. Für die Zusammenarbeit mit den Abwehroffizieren bzw. Abwehrstellen gelten die mit der Abwehrabtl. getroffenen Absprachen.

2. Zusammenarbeit zwischen Sonderkommandos und den militärischen Kommandobehörden im rückwärtigen Armeegebiet.

Die Sonderkommandos des Reichsleiters führen ihre Aufgaben in eigener Verantwortlichkeit und nach den von Reichsleiter

! / .

№ 8

Положення про роботу зондеркоманд РР (райхсляйтера Розенберга)* під час військових операцій німецького Вермахту

Боротьба проти євреїв та масонів, як і проти пов'язаних з ними світ-оглядних сил, є першочерговим завданням націонал-соціалізму під час війни. Для здійснення особливих завдань, визначених наказом фюрера (ОКВ**, від 5.7.1940, оприлюднений [через ад'ютанта від імені] Верховного головнокомандувача Вермахту за № 2850/40 та від 17.9.1940 / W. Z.*** № 3812/40 g), є необхідним залучення зондеркоманд райхсляйтера Розенберга за межами військ у зоні бойових дій. З дозволу райхсляйтера Розенберга діяльність зондеркоманд у зоні бойових дій регулюється шляхом приєднання до армійських служб, визначених в кожному окремому випадку Верховним командуванням суходільних військ / генеральним штабом / начальником тилу діючої армії.

1. Завдання

Завдання зондеркоманд РР (райхсляйтера Розенберга) є такими:

- а) досліджувати публічні бібліотеки та архіви, як і канцелярії вищих церковних установ, масонських лож та єврейських об'єднань, на предмет політичних справ, спрямованих проти району;
- б) збирати та конфісковувати весь матеріал для дослідження історії світового більшовизму та його загального устрою;
- в) конфісковувати та транспортувати до Німеччини культурні цінності, що належали євреям, єврейським об'єднанням та масонським ложам.

Головнокомандувач армії може заборонити роботу зондеркоманд у частинах зони дії армії, якщо ця робота може завадити військовим операціям. Для спільної роботи з офіцерами військової розвідки, як, відповідно, й зі службами розвідки, діють домовленості, досягнуті з відділом військової розвідки.

2. Співпраця між зондеркомандами та військовими командними інстанціями у тилівій зоні армії

Зондеркоманди райхсляйтера виконують свої завдання за власної відповідальності та згідно з інструкціями, виданими райхсляйтером Розенбергом. Вони підпорядковуються військовим службам, визначеним Верховним командуванням суходільних військ / генеральним штабом / начальником тилу діючої армії в тому, що стосується забезпечення, переміщення та проживання.

* Маються на увазі підрозділи Оперативного штабу райхсляйтера Розенберга.

** ОКВ ("Oberkommando der Wehrmacht") – Верховне командування Вермахту.

*** W. Z. [Zentralabteilung des OKW] – Центральний відділ Верховного командування Вермахту.

Rosenberg erlassenen Richtlinien durch. Sie sind den von OKH/GenStdH/GenQu bestimmten militärischen Dienststellen hinsichtlich Versorgung, Marsch und Unterkunft unterstellt. Sie sind bezüglich ihrer Tätigkeit gegebenenfalls einschränkenden Anordnungen der Armeen unterworfen.

Für die zentrale Steuerung dieser Kommandos wird im Bereich jeder Heeresgruppe oder Armee ein Beauftragter des Reichsleiters Rosenberg, der gleichzeitig Leiter des Sonderkommandos im Armeebereich ist, eingesetzt. Dieser ist verpflichtet, die ihm vom Reichsleiter bzw. vom Stabsführer des Reichsleiters zugegangenen Weisungen dem Oberbefehlshaber der Heeresgruppe bzw. Armee rechtzeitig zur Kenntnis zu bringen. Der Oberbefehlshaber ist berechtigt, an den Beauftragten Weisungen zu geben, die zur Vermeidung von Störungen der Operationen erforderlich sind. Diese gehen allen übrigen Weisungen vor. Die Beauftragten sind auf ständige enge Zusammenarbeit mit dem Ic angewiesen, Abstellung eines Verbindungsmannes des Beauftragten zum Ic kann von den Kommandobehörden gefordert werden. Der Ic hat die Aufgaben, der Sonderkommandos mit der militärischen Abwehr und der Tätigkeit der GFP in Einklang zu bringen.

3. Verhältnis zur GFP.

Zur Durchführung der in Ziffer 1) gekennzeichneten Aufgaben im Operationsgebiet hat das Sonderkommando Rosenberg das Recht, Gebäude das Recht, Gebäude nach dem unter la - c festgelegten Material zu durchsuchen und das Material zu beschlagnahmen. Über erfolgte Beschlagnahmen ist die GFP zu unterrichten. Die GFP leistet den Sonderkommandos gegebenenfalls Amtshilfe.

4. Abgrenzung zwischen Sonderkommando Reichsleiter Rosenberg und Sonderkommando des Chefs der Sicherheitspolizei und des SD.

Zur Vermeidung von Überschneidungen bei den Aufträgen der Sonderkommandos des Reichsleiters Rosenberg und den Sonderkommandos des Chefs der Sicherheitspolizei und des SD wird aufgrund früherer Erfahrungen die Abgrenzung der Aufgabengebiete bei den Kommandos durch Sondervereinbarung der beiden Dienststellen in Berlin festgelegt.

За необхідності відносно своєї діяльності вони мають підпорядковуватись обмежувальним розпорядженням військ.

Для центрального управління цими командами у сфері кожної групи армій чи армії призначається уповноважений райхсляйтера Розенберга, що одночасно є керівником зондеркоманди в зоні дії армії. Він зобов'язаний вчасно інформувати головнокомандувача групи армій чи армії щодо вказівок, які надходять від райхсляйтера чи від керівника Штабу райхсляйтера. Головнокомандувач має право давати уповноваженому вказівки, що мають запобігти перешкоджанню військовим операціям. Останні є важливішими за всі інші розпорядження. Уповноважені призначені для постійної тісної взаємодії з Іс*; призначення зв'язкового уповноваженого до Іс можуть вимагати командні інстанції. Іс має завдання організувати взаємодію зондеркоманд з військовою розвідкою та діяльністю GFP**.

3. Зв'язки з GFP

Для здійснення завдань у зоні військових дій, окреслених у п. 1, зондеркоманда Розенберга має право оглядати будівлі та конфіскувати матеріали, вказані у пп. 1а – 1в. Про здійснені конфіскації потрібно повідомляти GFP. GFP за необхідності надає зондеркомандам службове сприяння.

4. Розмежування між зондеркомандою райхсляйтера Розенберга та зондеркомандою керівника таємної поліції та СД

Для запобігання перетинання при виконанні доручень зондеркоманди райхсляйтера Розенберга та зондеркоманди керівника таємної поліції та СД розмежування сфер завдань зондеркоманд чітко встановлюється домовленістю обох служб у Берліні на основі попереднього досвіду.

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 58, арк. 204–205. Копія. Машинопис. Мова німецька.

* Відділ розвідки місцевого підрозділу абверу, органу, що керував розвідкою та контр-розвідкою, його безпосередній керівник.

** “Geheime Feldpolizei” – таємна польова поліція.

Sonderstab Wissenschaft
im Einsatzstab RR,
Hauptarbeitsgruppe Ukraine

Berlin, den 23.12.1941.
B./Dt.

1. Arbeitsgrundlagen

Für den Sonderstab Wissenschaft gelten als allgemeine Arbeitsgrundlagendieselben wie für die Arbeitsgruppe:

- a) der Führer-Erlaß,
- b) der Führer-Befehl,
- c) die Anordnung des Reichsmarschalls,
- d) das Schreiben des Herrn Reichsministers für die besetzten Gebiete an den Reichskommissar für die Ukraine,
- e) der Erlaß des Generalquartiermeisters.

Diese Schriftstücke liegen in Abschriften bei den Arbeitsgruppen vor und stehen den Mitarbeitern des Sonderstabes Wissenschaft zur Verfügung.

2. Arbeitsauftrag

Neben dem Generalauftrag, der Feststellung und Sicherung aller Kulturgüter, die zur Erforschung der weltanschaulichen Gegner des Nationalsozialismus und für eine nationalsozialistische Forschung allgemein geeignet sind, haben die Männer des Sonderstabes Wissenschaft ihre besondere Aufmerksamkeit zu richten auf:

- a) Universitäten,
- b) Hochschulen,
- c) Akademien und Institute,
- d) Forschungsgesellschaften,
- e) wissenschaftliche Vereinigungen,
- f) herrenlosen oder jetzt dem Deutschen Reich zufallenden wissenschaftlichen Besitz von Privatpersonen (Juden, geflüchtete bolschewistische Dozenten).

№ 9

Зондерштаб “Наука”
при Оперативному штабі райхсляйтера Розенберга
Головна робоча група “Україна”

Берлін, 23.12.1941
В./Dt.

1. Підстави для роботи

Для Зондерштабу “Наука” в якості підстав для роботи чинними є, як і для робочих груп:

- а) наказ фюрера;
- б) розпорядження фюрера;
- в) розпорядження райхсмаршала;
- г) лист пана міністра окупованих східних територій до райхскомісара України;
- д) розпорядження генерал-квартирмейстера.

Ці офіційні документи наявні в копіях при робочих групах та перебувають у розпорядженні співробітників Зондерштабу “Наука”.

2. Робоче завдання

Окрім генерального доручення щодо збирання та конфіскації всіх культурних цінностей, придатних для вивчення світоглядних ворогів націонал-соціалізму та для націонал-соціалістського дослідження, співробітники Зондерштабу “Наука” мають звертати особливу увагу на:

- а) університети;
- б) вищі школи;
- в) академії та інститути;
- г) дослідницькі товариства;
- д) наукові об’єднання;
- ж) наукове майно, що залишилося без господаря або таке, що перейшло у власність Німецького райху від приватних осіб (євреїв, доцентів-більшовиків, що втекли).

Zu diesen allgemeinen Arbeitsgrundlagen kommt noch die besondere Vereinbarung zwischen dem Leiter der Einsatzstäbe, Parteigenossen Utikal, und dem Leiter des Hauptamtes Wissenschaft in der Dienststelle des Reichsleiters, Parteigenossen Härtle, wonach im Rahmen des Einsatzstabes und als dessen Mitarbeiter Beauftragte des Hauptamtes Wissenschaft speziell die wissenschaftlichen Einrichtungen in den besetzten Ostgebieten erfassen.

Ausgangspunkt ist eine möglichst lückenlose Feststellung der wissenschaftlichen Institute mit Hilfe der deutschen Dienststellen (Wehrmacht, SD, Zivilverwaltung) und der einheimischen Behörden (Stadtverwaltung, Kulturabteilung, Leiter einzelner Institute). Dann muß ein persönlicher Besuch in den Instituten erfolgen, verbunden mit Sicherstellung am Ort, Versiegelung des Instituts und Verpflichtung des Leiters (Unterlagen sind bei der Arbeitsgruppe vorhanden). Nach diesen Vorarbeiten ist eine Bestandsaufnahme des Instituts, meist unter Verwendung der Institutsangehörigen, durchzuführen, die sich hauptsächlich auf folgende Punkte bezieht:

- a) Personeller Bestand (früher und jetzt),
- b) wissenschaftliche Einrichtungen (Lehrstühle, Abteilungen, Büchereien, Sammlungen, Unterrichts- und Forschungsmaterial, Instrumente) früher und jetzt,
- c) bisherige Aufgabe des Instituts und Arbeitsergebnisse,
- d) Beurteilung der weiteren Arbeitsmöglichkeit (Einsatz für die Wehrmacht und den Wirtschaftsaufbau, Ausbildung von Spezialkräften).

Das Ergebnis der Bestandsaufnahme schafft die Unterlagen für die weitere Behandlung des Instituts, z.B. die Sicherstellung wertvoller Forschungsunterlagen in besonderen Säumen der Arbeitsgruppe, Ordnung und Erhaltung der wissenschaftlichen Einrichtungen usw.

До цих загальних підстав для роботи належить також особлива угода між керівником Оперативного штабу партайгеноссе Утікалем та керівником Головного відомства “Наука” в структурі Служби Розенберга, партайгеноссе Гертле, де в межах Оперативного штабу і в якості його співробітників уповноважені Головного відомства ведуть облік, зокрема, наукових установ на окупованих східних територіях.

Відправним пунктом є якомога повніше виявлення наукових інститутів за допомогою німецьких служб (Вермахт, СД, цивільне управління) та місцевих органів влади (міська управа, відділ культури, керівник окремого інституту). Потім має відбутись особисте відвідання інститутів, пов’язане з забезпеченням захисту на місці, опечатування інституту та покладення обов’язків на керівника (документи наявні у робочих групах). Після даних підготовчих робіт має бути проведена інвентаризація інституту, в основному при залученні його співробітників, що має передбачати такі пункти:

- а) особовий склад (раніше і зараз);
- б) наукові структури (кафедри, відділи, бібліотеки, колекції, матеріал для навчання та викладання, інструменти) раніше і зараз;
- в) попередні завдання інституту та результати роботи;
- г) оцінка подальших можливостей для роботи (використання для Вермахту та відбудови господарства, навчання спеціалістів).

Результати інвентаризації слугують підставою для подальших дій відносно інституту, наприклад, зосередження цінних дослідницьких документів у спеціальних приміщеннях робочої групи, впорядкування та утримання наукових установ тощо.

Bei den gegenwärtigen Transportschwierigkeiten und bei der noch nicht klar erkennbaren Sonderstellung der Ukraine wird es hauptsächlich auf eine Sicherung am Ort oder eine Sicherstellung in besonderen Räumen der Dienststelle ankommen. Maßgebend sind die Richtlinien der Hauptarbeitsgruppe.

3. Stellung des Sonderstabes Wissenschaft innerhalb der Arbeitsgruppe.

a) arbeitsmässig:

Dem riesigen Umfang der Aufgaben entspricht weder beim Einsatzstab noch beim Sonderstab die Zahl der vorhandenen Mitarbeiter.

Nicht die Zuständigkeit, sondern der Umfang und Wichtigkeit der Aufgaben bestimmt darum den Arbeitseinsatz. Steht einer Arbeitsgruppe nicht oder noch nicht ein Beauftragter des Sonderstabes Wissenschaft zur Verfügung, so betreut ein Mitglied des Einsatzstabes das Gebiet der wissenschaftlichen Institute, wie umgekehrt der Beauftragte des Sonderstabes Wissenschaft sich z.B. um Bibliotheken, Archive oder vorgeschichtliche Sammlungen kümmern muß.

Stehen für die einzelnen Sondergebiete die notwendigen Kräfte zur Verfügung, so hat sich der Beauftragte des Sonderstabes Wissenschaft direkt bei dem jeweiligen Fachmann oder an Hand der Berichte beim Leiter der Arbeitsgruppe soweit zu informieren, als es für seine Aufgabe notwendig ist, wie umgekehrt er den anderen Mitarbeitern die Ergebnisse aus seinem Arbeitsbereich zur Verfügung stellt. Der Beauftragte des Sonderstabes Wissenschaft führt seine Aufgabe in enger Zusammenarbeit mit dem Leiter der Arbeitsgruppe durch, der laufend zu unterrichten ist und seinerseits wieder verschiedene Voraussetzungen für die Ar-

При нинішніх складнощах з транспортом та досі недостатньо зрозумілому особливому становищі України, [від цього], в основному, залежатиме організація безпеки на місці або конфіскація до спеціальних приміщень служби. Вирішальними є інструкції Головної робочої групи.

3. Становище Зондерштабу “Наука” у складі робочої групи

а) Щодо роботи:

Великому обсягові завдань не відповідає кількість наявних співробітників ні при Оперативному штабі, ні при Зондерштабі.

Не лише приналежність, а ще й обсяг та важливість завдань визначають роботу. Якщо при робочій групі немає взагалі або ще досі немає уповноваженого Зондерштабу “Наука”, тоді сферу наукових інституцій курає співробітник Оперативного штабу, як і, навпаки, уповноважений Зондерштабу “Наука” має піклуватися про бібліотеки, архіви чи історичні колекції.

Якщо у різних окремих сферах є в розпорядженні необхідна робоча сила, то уповноважений Зондерштабу “Наука” має проінформувати безпосередньо відповідного спеціаліста або шляхом повідомлення керівникові робочої групи, якщо це необхідно для його завдання, яким чином він надає іншим співробітникам у розпорядження результати своєї роботи.

Уповноважений Зондерштабу “Наука” здійснює свої завдання насамперед у тісній співпраці з керівником робочої групи, який постійно має підтримувати і, зі свого боку, створювати відповідні умови для роботи Зондерштабу

beit des Sonderstabes Wissenschaft schafft (z.B. Transport, Sicherstellungsräume, Sonderausweise, Verhandlungen mit anderen Kommandos).

- b) Disziplinar, verwaltungs- und verpflegungs-mässig untersteht der Beauftragte des Sonderstabes Wissenschaft als Mitglied des Einsatzstabes RR dem Leiter der Arbeitsgruppe. Weitere fachliche Weisungen erhält er vom Beauftragten des Sonderstabes Wissenschaft für die Ukraine beim Leiter der Hauptarbeitsgruppe Ukraine. Neben den üblichen Wochenberichten für den Leiter der Arbeitsgruppe sind besondere Arbeitsberichte für das Hauptamt Wissenschaft über die Stabsführung des Einsatzstabes einzureichen (1 Durchschlag für den Beauftragten des Sonderstabes Wissenschaft, 1 Durchschlag für den Leiter der Arbeitsgruppe, 1 Durchschlag an die Stabsführung des Einsatzstabes, das Original an das Hauptamt Wissenschaft (Dienststelle Reichsleiter Rosenberg, Berlin-Charlottenburg, Bismarckstr. 1).

4. Wissenschaftspolitik

Es liegt nicht im eigentlichen Aufgabenbereich, weder des Sonderstabes noch des Einsatzstabes, Wissenschaftspolitik zu treiben. In den Gebieten mit Zivilverwaltung treffen die Entscheidungen über diese Institute (Wiedereröffnung von Instituten, Bezahlung des Personals für die Aufräumungs- und Erhaltungsarbeiten usw.) die zuständigen Dienststellen der Kommissariate. Gleichwohl schaffen wir durch unsere Feststellungen wertvolle Unterlagen zu wissenschaftspolitischen Maßnahmen. Desgleichen stellt unsere Arbeit in den Gebieten mit Militärverwaltung eine wichtige Vorarbeit dar. Eine enge Zusammenarbeit mit den zivilen, wie den militärischen Dienststellen ist

“Наука” (наприклад, транспорт, приміщення, спеціальні посвідчення, зв’язки з іншими командами);

- б) у сфері дисципліни, адміністративно та у сфері продовольчого забезпечення уповноважений Зондерштабу “Наука” як співробітник Оперативного штабу РР підпорядковується керівникові робочої групи. Подальші фахові вказівки він отримує від уповноваженого Зондерштабу “Наука” при керівникові Головної робочої групи “Україна”. Крім звичних тижневих звітів для керівника робочої групи подаються особливі робочі донесення для Головного відомства “Наука” через Управління Оперативного штабу (1 копія для уповноваженого Зондерштабу “Наука”, 1 – для керівника робочої групи, 1 – до Управління Оперативного штабу, оригінал – до Головного відомства “Наука” (Служба райхсляйтера Розенберга, Берлін-Шарлоттенбург, Бісмаркштрассе, 1).

4. Політика в сфері науки

Здійснення політики у сфері науки не перебуває в окремій компетенції ні зондерштабів, ні Оперативного штабу. У сфері цивільного управління рішення щодо цих інститутів (повторне відкриття, оплата штату за роботи з розчищення та забезпечення збереженості тощо) приймають відповідні служби комісаріатів. Але, тим не менш, ми отримуємо шляхом наших розвідок цінний матеріал для науково-політичних заходів. Подібним чином наша діяльність представляє собою підготовчу роботу в областях дії військової адміністрації.

- 5 -

zur Durchführung unseres Auftrages ebenso notwendig, wie er
umgekehrt sich fruchtbar auswirken kann.

J. Braun
(Braun)

Спільна робота як з цивільними, так і з військовими службами є такою ж мірою необхідною для здійснення нашого доручення, як і, навпаки, воно може мати позитивний результат.

[підпис]
Браун

BArch, NS 30/169/15–19. Засвідчена копія. Машинопис. Мова німецька. Цифрову копію онлайн див.: http://startext.net-build.de:8080/barch/MidosasSEARCH/NS30_25600/index.htm

№ 10

Abschrift/Dt.

Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
für die besetzten Gebiete
Berlin W 35, Margaretenstr. 18
Telefon: 21 18 98

M e r k b l a t t

für

Mitarbeiter des Sonderstabes Wissenschaft

- 1) Der Sonderstab stellt eine Zusammenfassung der wissenschaftlichen Kräfte dar, die - dem Aufgabenbereich des Hauptamtes Wissenschaft der Reichsleitung Rosenberg entsprechend - innerhalb der Hauptarbeitsgruppen und Arbeitsgruppen des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg in den besetzten Ostgebieten wissenschaftspolitische und wissenschaftliche Aufgaben wahrzunehmen haben.
- 2) Dieser Aufgabenbereich umfaßt alle wissenschaftlichen Gebiete mit Ausnahme von:
Vor- und Frühgeschichte,
Volkskunde,
Kunstwissenschaften einschl. Musik.
Diese Gebiete werden von anderen Sonderstäben betreut.
- 3) Auf Weisung des Leiters der Hauptarbeitsgruppe der Arbeitsgruppe können den Mitarbeitern des Sonderstabes Wissenschaft auch die Aufgaben der in Pkt. 2 genannten ausgenommenen Fachgebiete übertragen werden, wenn die Hauptarbeitsgruppe oder Arbeitsgruppe über Mitarbeiter auf diesen Gebieten noch nicht verfügt. Das gleiche gilt für die Mitarbeiter anderer Sonderstäbe hinsichtlich der Aufgaben des Sonderstabes Wissenschaft, falls der Sonderstab Wissenschaft über Mitarbeiter in den betreffenden Gebieten nicht verfügt.
- 4) Diese Aufgaben werden im Rahmen des Generalauftrages des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg, der die Feststellung und Sicherung aller Kulturgüter, die zur Erforschung der weltanschaulichen Gegner des Nationalsozialismus und für eine nationalsozialistische Forschung allgemein geeignet sind, wahrgenommen.

№ 10

Копія / [нім.]*

Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга
для окупованих територій

Berlin W 35, Margaretenstr., 18
Telefon: 21 18 98

Пам'ятка
для
співробітників Зондерштабу "Наука"

1. Зондерштаб представляє собою групу науковців, що відповідно до сфери завдань Головного відомства "Наука" [Служби] райхсляйтера Розенберга мають виконувати науково-політичні та наукові завдання в головних робочих групах та робочих групах Оперативного штабу райхсляйтера Розенберга на окупованих східних територіях.
2. Це коло завдань охоплює всі наукові сфери за винятком: прадавньої та ранньої історії, фольклористики, мистецтвознавчих наук, включно з музикою. Цими напрямками опікуються інші зондерштаби.
3. За вказівкою керівника головної робочої групи, робочої групи співробітникам Зондерштабу "Наука" також можуть бути передані завдання зі спеціалізованих сфер, вказаних у п. 2, якщо головна робоча група чи робоча група не має у розпорядженні фахівців у даних сферах. Це ж має силу для співробітників інших зондерштабів відносно завдань Зондерштабу "Наука" у випадку, якщо Зондерштаб "Наука" не має у розпорядженні співробітників у сферах, про які йдеться.
4. Ці завдання виконуються в рамках загального доручення Оперативного штабу райхсляйтера Розенберга, яке передбачає виявлення та збереження всіх культурних цінностей, придатних для дослідження ідеологічного ворога націонал-соціалізму та загалом для націонал-соціалістських досліджень.

* [Німецька мова].

- 5) Da der Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg bereits während der Militärverwaltung seine Arbeit aufnimmt, ist es notwendig, daß die Mitarbeiter des Sonderstabes Wissenschaft sich hinsichtlich der wissenschaftspolitischen Grundsätze und Maßnahmen vorher mit dem zuständigen Sachbearbeiter des Reichsministeriums für die besetzten Ostgebiete ins Benehmen setzen.

In Zusammenarbeit mit den zur Zeit der Militärverwaltung für die Kulturpolitik verantwortlichen Propaganda-Abteilungen und -Staffeln sind die wissenschaftspolitischen Richtlinien des R.M.f.d.b.O. wahrzunehmen.

- 6) Bei Übernahme durch die Zivilverwaltung ergehen hinsichtlich wissenschaftspolitischer Aufgaben an die Mitarbeiter des Sonderstabes Wissenschaft von Fall zu Fall noch besondere Weisungen.
- 7) Zu den wissenschaftspolitischen und wissenschaftlichen Aufgaben gehören vor allem:
- a) Aufnahme des Bestandes an wissenschaftlichen Einrichtungen aller Art (Hochschulen, Akademien, Institute, wissenschaftliche Bibliotheken und Museen, Arbeiter-Universitäten und selbständige Fakultäten; ferner alle wissenschaftlichen Organisationen und Vereinigungen, einschließlich der studentischen Verbindungen), Feststellung der Verwendbarkeit bzw. notwendiger Maßnahmen zu Instandsetzungen.
 - b) Besondere Betreuung aller wissenschaftlichen Einrichtungen, deren Aufrechterhaltung im Interesse der deutschen Kriegswirtschaft und der Gesunderhaltung der deutschen Truppen, der Angehörigen der Zivilverwaltung und der einheimischen Bevölkerung liegen. Das gilt insbesondere für alle wissenschaftlichen Einrichtungen auf den Gebieten der Medizin, Tierheilkunde, Landwirtschaft, Forstwirtschaft und Technik.
 - c) Sicherstellung, Sicherung und Auswertung wissenschaftlichen Materials (s. Pkt. 2) aller wissenschaftlichen Einrichtungen.
 - d) Berichte über die anfallenden Arbeitsergebnisse und die getroffenen Maßnahmen im Rahmen der allgemeinen Richtlinien für die Berichterstattung in den Arbeits- und Hauptarbeitsgruppen. Die

5. Оскільки Оперативний штаб райхслайтера Розенберга розпочав свою роботу ще у період військового управління, необхідно, щоб співробітники Зондерштабу “Наука” відносно науково-політичних принципів та заходів заздалегідь домовлялися з відповідним співробітником з цих питань при Міністерстві окупованих східних територій.

У співробітництві з відділами та підрозділами пропаганди, відповідальними на даний момент за політику у сфері культури за військової адміністрації, потрібно дотримуватися науково-політичних директив Міністерства окупованих східних територій.

6. При передаванні управління цивільній адміністрації співробітникам Зондерштабу “Наука” щодо науково-політичних завдань періодично надходитимуть особливі вказівки.

7. До науково-політичних та наукових завдань передусім належать:

- а) прийняття зібрань наукових установ будь-якого роду (вищі школи, академії, інститути, наукові бібліотеки та музеї, робітничі університети та самостійні факультети; окрім того – всі наукові організації та союзи, зі студентськими союзами включно), виявлення можливостей використання, відповідно, необхідні заходи для їхнього приведення у належний стан;
- б) особливе забезпечення всіх наукових установ, підтримка яких відповідає інтересам німецької військової економіки та медичного забезпечення німецьких військ, службовців цивільної адміністрації та місцевого населення. Це діє також щодо всіх наукових установ у сфері медицини, ветеринарії, сільського господарства, лісового господарства та техніки;
- в) конфіскація, збереження та використання наукових матеріалів (див. п. 2) всіх наукових установ;
- г) інформування щодо поточних результатів роботи та проведених заходів у рамках загальних інструкцій щодо звітування для головних робочих груп та робочих груп.

Berichte sind über die Arbeitsgruppe (Durchschlag Hauptarbeitsgruppe) und die Stabsführung in Berlin an den Leiter des Sonderstabes Wissenschaft zu richten.

- 8) Die Betreuung von Bibliotheken, Archiven und Museen ist Angelegenheit besonderer Beauftragter des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg. Die unter 7a benannten Aufgaben sind daher im Einvernehmen mit diesen Sonderbeauftragten durchzuführen. Soweit die Hauptarbeitsgruppen oder Arbeitsgruppen über Mitarbeiter auf diesen Gebieten nicht verfügen, können auf Weisung des Hauptarbeitsgruppenleiters oder Arbeitsgruppenleiters Mitarbeiter des Sonderstabes Wissenschaft zur Betreuung von Bibliotheken, Archiven und Museen mit herangezogen werden.
- 9) Die Mitarbeiter des Sonderstabes Wissenschaft sind gehalten, mit den Mitarbeitern anderer Sonderstäbe sowie mit den Beauftragten für Bibliotheken, Archiven und Museen engstens zusammenzuarbeiten.

Berlin, den 14. Januar 1942.

gez. Dr. Bader
Sonderstab Wissenschaft

gez. Utikal
Der Stabsführer

Звіти потрібно направляти через робочі групи (копію – до головної робочої групи) та Управління штабу в Берліні для керівника Зондерштабу “Наука”.

8. Забезпечення бібліотек, архівів та музеїв є справою особливого уповноваженого Оперативного штабу райхсляйтера Розенберга. Завдання, визначені у п. 7 а, слід виконувати за погодженням з цим особливим уповноваженим. Якщо головні робочі групи та робочі групи в цих областях не мають у своєму розпорядженні співробітників, за вказівкою керівника головної робочої групи чи керівника робочої групи співробітники Зондерштабу “Наука” можуть бути залучені до забезпечення бібліотек, архівів та музеїв.
9. Співробітники Зондерштабу “Наука” зобов’язані співпрацювати зі співробітниками інших зондерштабів, як і з уповноваженим щодо бібліотек, архівів та музеїв.

Берлін, 14 січня 1942 р.

підп. д-р Бадер
Зондерштаб “Наука”

підп. Утікаль,
керівник Штабу

BArch, NS 30/169/20–22. Копія. Машинопис. Мова німецька. Цифрову копію онлайн див.: http://startext.net-build.de:8080/barch/Midosasearch/NS30_25600/index.htm

STAB REICHSLEITER ROSENBERG
DIE BESETZTEN GEBIETE
ARBEITSGRUPPE UKRAINE

158
O.U., den 21.2.1942.
S./H.

Dienstanzweisung Nr. 6.

Errichtung der Arbeitsgruppen Ost-Ukraine und Krim.

Im Einvernehmen mit Stabsführer Pg. Utikal ordne ich die Errichtung der Arbeitsgruppen Ost-Ukraine und Krim an.

Mit der Bildung und Leitung der Arbeitsgruppe Ost-Ukraine beauftrage ich den Reichshauptstellenleiter Lothar Freund. Als Mitarbeiter werden ihm zugeteilt und disziplinar unterstellt:

Pg. Rudolf Proksch (Sonderstab Wissenschaft)

Pg. Hans Braune

Pg. Josef Ressler

Pgn. Siegrid Körber (Sekretärin)

Pg. Albert Henrich (Fahrer)

Dienstsitz der Arbeitsgruppe ist Dnjepropetrowsk. Äußere Begrenzung des Einsatzbereiches der Arbeitsgruppe Ost-Ukraine sind die Städte: Kirowograd, Kremenschug, Poltawa, Charkow, Saporoshje.

Zum Leiter der Arbeitsgruppe Krim habe ich im Einvernehmen mit dem Stabsführer den Pg. Gauhauptstellenleiter Herbert Schmidt ernannt. Als Mitarbeiter werden ihm zugeteilt und disziplinar unterstellt:

Pg. Otto Weisser

Pg. Heinrich Baerent

Pg. Heinz Neck (Schreibkraft)

Pg. Franz Hingott (Fahrer)

Dienstsitz der Arbeitsgruppe ist Simferopol. Einsatzgebiet der Arbeitsgruppe Krim ist die gesamte Halbinsel Krim (nördlichste Begrenzung Ferekop ausschliesslich) und die Halbinsel Kertsch.

Der Leiter der Hauptarbeitsgruppe

Ukraine:

(Seiboth)
Gauamtsleiter

Verteiler:

Stabsführung Berlin (2-fach)

Leiter der Arbeitsgruppen
(zur Bekanntgabe an Mitarbeiter)

Akten Hauptarbeitsgruppe.

№ 11

Оперативний штаб райхслайтера Розенберга
для окупованих територій
Головна робоча група “Україна”

[Ставка], 21.2.1942
С./Н.

Службове розпорядження № 6 Створення робочих груп “Східна Україна” та “Крим”

За погодженням із керівником Штабу Утікалем я наказую створити робочі групи “Східна Україна” та “Крим”.

Щодо формування робочої групи “Східна Україна” та керівництва нею я уповноважую райхсгауптштелленляйтера Лотара Фройнда. Йому надаються та підпорядковуються в якості співробітників:

пг. Рудольф Прокш (Зондерштаб “Наука”);

пг. Ганс Брауне;

пг. Йозеф Ресслер;

пг. Зігрід Кьорбер (секретарка);

пг. Альберт Гентріх (водій).

Місцем перебування робочої групи є Дніпропетровськ. Зовнішню межу зони дії робочої групи “Східна Україна” становлять міста: Кіровоград, Кременчук, Полтава, Харків, Запоріжжя.

Керівником робочої групи “Крим” за згодою керівника Штабу я призначив пг. гауптштелленляйтера Герберта Шмідта. Йому надаються та підпорядковуються в якості співробітників:

пг. Отто Вайссер;

пг. Гайнріх Берент;

пг. Гайнц Нак (секретар);

пг. Франц Гінготт (водій).

Місцем перебування робочої групи є Сімферополь. Зоною дії робочої групи “Крим” є весь півострів Крим (до північної межі, виключаючи Перекоп) та Керченський півострів.

Керівник Головної робочої групи “Україна”

[підпис]

Зайбот,

гауамтсляйтер

Отримувачі:

Управління штабу, Берлін (2 прим.);

Керівники робочих груп (з ознайомленням співробітників);

Канцелярія Головної робочої групи.

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 59, арк. 158. Оригінал. Машинопис. Мова німецька.

№ 12

Neuer Führererlaß: Aufgaben des Einsatzstabes.

Am 1. März 1942 hat der Führer einen neuen Erlaß über die Aufgaben des Einsatzstabes unterzeichnet. Damit sind für die bisherigen und weiteren Arbeiten des Einsatzstabes eindeutige Rechts- und Befehlsunterlagen geschaffen worden. Sie bilden die unerläßliche Voraussetzung für eine weitere erfolgreiche Arbeit. Alle Auslegungsfragen, die sich in Zukunft aus diesem Führererlaß ergeben, sind über die Stabsführung zu klären, damit eine einheitliche Auslegung und Anwendung gewährleistet ist.

Der Führererlaß lautet:

Juden, Freimaurer und die mit ihnen verbündeten weltanschaulichen Gegner des Nationalsozialismus sind die Urheber des jetzigen gegen das Reich gerichteten Krieges. Die planmäßige Bekämpfung dieser Mächte ist eine kriegsnotwendige Aufgabe.

Ich habe daher den Reichsleiter Alfred Rosenberg beauftragt, diese Aufgabe im Einvernehmen mit dem Chef des Oberkommandos der Wehrmacht durchzuführen. Sein Einsatzstab für die besetzten Gebiete hat das Recht, Bibliotheken, Archive, Logen und sonstige weltanschauliche und kulturelle Einrichtungen aller Art nach entsprechendem Material zu durchforschen und dieses für die weltanschaulichen Aufgaben der NSDAP und die späteren wissenschaftlichen Forschungsarbeiten der Hohen Schule beschlagnahmen zu lassen. Der gleichen Regelung unterliegen Kulturgüter, die im Besitz oder Eigentum von Juden, herrnlos oder nicht einwandfrei zu klärender Herkunft sind. Die Durchführungsbestimmungen über die Zusammenarbeit mit der Wehrmacht erläßt der Chef des Oberkommandos der Wehrmacht im Einvernehmen mit dem Reichsleiter Rosenberg.

Die notwendigen Maßnahmen innerhalb der in deutscher Verwaltung befindlichen Ostgebiete trifft Reichsleiter Rosenberg in seiner Eigenschaft als Reichsminister für die besetzten Ostgebiete.

Gen. Adolf Hitler

Führerhauptquartier, den 1. März 1942

№ 12

Новий наказ фюрера: Завдання Оперативного штабу

1 березня 1942 р. фюрер підписав новий наказ про завдання Оперативного штабу. Цим наказом створено чіткі правові та адміністративні засади щодо попередніх та подальших завдань Оперативного штабу. Вони створюють необхідні передумови для подальшої результативної роботи. Всі питання щодо тлумачення цього наказу, що виникатимуть у майбутньому, слід з'ясувати в Управлінні штабу, щоб гарантувати його уніфіковане тлумачення та застосування.

У наказі фюрера говориться:

Євреї, масони та пов'язані з ними ідейні вороги націонал-соціалізму є ініціаторами нинішньої війни проти райху. Планова боротьба з цими силами є необхідним для війни завданням.

Тому райхсляйтер Альфред Розенберг уповноважений реалізовувати ці завдання за погодженням з керівником Верховного командування Вермахту. Його Оперативний штаб для окупованих територій має право перевіряти бібліотеки та архіви, ложі та подібні до них світоглядні та культурні установи будь-якого роду на наявність подібного матеріалу та конфісковувати його для виконання світоглядних завдань НСДАП та майбутньої науково-дослідницької роботи Вищої школи. Під це регулювання підпадають культурні цінності, що знаходяться у володінні або є майном євреїв, власність, що залишилася без господаря, або така, належність якої неможливо точно встановити. Виконавчі розпорядження щодо співпраці з Вермахтом видає керівник Верховного командування Вермахту за погодженням з райхсляйтером Розенбергом.

Необхідні заходи у східних областях, що перебувають у віданні німецької адміністрації, здійснюються райхсляйтером Розенбергом відповідно до його статусу як міністра окупованих східних територій.

підп. Адольф Гітлер

Ставка фюрера, 1 березня 1942 р.

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, стр. 26 а, арк. 2. Копія. Машинопис. Мова німецька.

Betr.: Abgabe von Gegenständen an andere Dienststellen.

Schreiben von irgendwelchen Dienststellen oder Privatpersonen an die Arbeitsgruppen oder Hauptarbeitsgruppen mit dem Ersuchen um Zusendung irgendwelcher Gegenstände z.B. von Büchern, Plakaten etc. können grundsätzlich durch die Arbeitsgruppen nicht beantwortet werden.

Solche Ersuchen müssen über die Stabsführung gehen. In Ausnahmefällen können, falls es sich um einen langen Postweg handelt, und die Erledigung ohne Schwierigkeiten durchzuführen ist, derartige Gegenstände, wenn ein solches Ersuchen unmittelbar gestellt ist, nach Berlin an die Stabsführung gegeben werden, mit der Anheimgabe, diese Dinge dem Ersuchenden auszuliefern.

Berlin, den 17. April 1942

gez.: Dr. W i l l

- 1942/41 -

№ 13

Щодо: Надання предметів* іншим службам

Робочі групи принципово не можуть надавати відповіді на листи будь-яких служб або приватних осіб до робочих груп чи головних робочих груп з проханням щодо надсилання будь-яких предметів, наприклад книг, плакатів тощо.

Подібні прохання повинні надходити через Управління штабу. У виняткових випадках, коли мова йде про тривалість пересилання і виконання може бути здійснене без труднощів, якщо подібний запит зроблений напряму, подібні предмети надаються до Управління штабу із подальшим передаванням їх тому, хто просить.

Берлін, 17 квітня 1942 р.

підп.: д-р Вілль

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 59, арк. 372. Копія. Машинопис. Мова німецька.

* *Йдеться про конфісковані Штабом культурні цінності.*

**EINSATZSTAB BESCHLEITER ROSENBERG
FÜR DIE BESATZTEN GEBIETE
HAUPTARBEITSGRUPPE UKRAINE**

O.U., den 17.4.42.

Auszug aus

Dienstanweisung Nr. 17.

Neuorganisation des Einsatzes im Bereich der Hauptarbeitsgruppe
Ukraine.

Personelle Veränderungen.

Trotz der immer größer werdenden Aufgaben ist es der Stabsführung nicht möglich, den Arbeitsgruppen in absehbarer Zeit neue Mitarbeiter zuzuteilen.

Um mit dem zur Verfügung stehenden Mitarbeiterstab die gestellten Aufgaben so gut, wie es bei äußerster Anspannung aller Kräfte nur möglich ist, erfüllen zu können, ordne ich im Einvernehmen mit Stabsführer Pg. Utikal folgende Neuorganisation an:

Mit Wirkung vom heutigen Tage gibt es im derzeitigen Einsatzbereich der Hauptarbeitsgruppe Ukraine nur noch 4 Arbeitsgruppen, und zwar:

- AG. West-Ukraine (Kiew), Leiter Pg. H-J Rudolph
- AG. Ost-Ukraine (Dnjepropetrowsk), Leiter Pg. O. Wendnagel
- AG. Süd-Ukraine (Cherson), Leiter Pg. H. Lomatsch
- AG. Krim (Simferopol), Leiter Pg. H. Schmidt.

Die vorgesehene bzw. angeordnete Errichtung der Arbeitsgruppen Nord-Ukraine und Charkow wird zurückgezogen.

Einsatzbereiche der Arbeitsgruppen sind:

AG. West-Ukraine:

Nördliche Begrenzung des Reichskommissariats Ukraine von Brest bis Sumy einschließlich - Romny einschließlich - Prikuly einschließlich - Tscherkassy einschließlich - Winniza einschließlich - Mohilew einschließlich - rumänische Grenze westwärts - Grenze des Generalgouvernements nordwärts bis Brest.

AG. Ost-Ukraine:

Stalino einschließlich - Saporoshje einschließlich - Nikopol einschließlich - Kriwoirog einschließlich - Tscherkassy ausschließlich - Bereichsgrenze zur Arbeitsgruppe West-Ukraine nordwärts und ostwärts bis Sumy ausschließlich - Grenze des Reichskommissariats Ukraine bis Walujky ausschließlich - (Von der Linie Stalino - Walujky nach Osten noch offen).

№ 14

Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга
для окупованих територій
Головна робоча група “Україна”

Ставка, 17.4.1942

Витяг зі службового розпорядження № 17

Нова організація роботи в сфері Головної робочої групи “Україна”

Кадрові зміни

Незважаючи на завдання, що повсякчас зростають, з боку Управління штабу найближчим часом неможливо надати нових співробітників.

Щоб Штаб міг виконувати поставлені завдання так, як це тільки можливо із найширшим залученням всіх сил, я за погодженням з керівником Штабу пг. Утікалем даю розпорядження щодо наступної нової структури:

Від цього дня у районі дії Головної робочої групи “Україна” є лише 4 робочих групи, а саме:

РГ “Західна Україна” (Київ), керівник Г.-Й. Рудольф;

РГ “Східна Україна” (Дніпропетровськ), керівник пг. О. Венднагель;

РГ “Південна Україна” (Херсон), керівник пг. Г. Ломмач* ;

РГ “Крим” (Сімферополь), керівник пг. Г. Шмідт.

Відповідно, попередньо передбачене створення робочих груп “Північна Україна” та “Харків” відкладається.

Областями дії робочих груп є:

РГ “Західна Україна”:

Північна межа райхскомісаріату “Україна” від Бресту до Сум включно – Ромни включно – Прилуки включно – Черкаси включно – Вінниця включно – Могильов включно – до румунського кордону на заході – кордон Генерал-губернаторства на півночі до Бресту;

РГ “Східна Україна”:

Сталіно включно – Запоріжжя включно – Нікополь включно – Кривий Ріг включно – за винятком м. Черкаси – до межі області дії робочої групи “Західна Україна” на півночі та на сході до Сум, виключаючи Суми – кордон райхскомісаріату “Україна”, виключаючи Валуйки (перед лінією Сталіно – Валуйки на сході);

* У німецькому тексті це прізвище подано із помилкою.

AG. Süd-Ukraine:

Transnistrische Grenze von Nikolajew (Einschließlich) bis zur Bereichsbegrenzung der Arbeitsgruppe West-Ukraine südlich Winniza - Bereichsbegrenzung der Arbeitsgruppen West-Ukraine und Ost-Ukraine ostwärts bis Stalino ausschließlich - ostwärts Stalino noch offen - Taganrod einschließlich (ostwärts noch offen) - ab Taganrod Küste des Asowschen Meeres westwärts bis Genitschesk einschließlich - Perekop einschließlich - Küste des Schwarzen Meeres bis Nikolajew.

AG. Krim:

Gesamte Halbinsel Krim und Halbinsel Kertsch, nördlichste Begrenzung Perekop ausschließlich - Genitschesk ausschließlich.

Die Angehörigen aller Sonderstäbe, das sind die Parteigenossen

Hans Braun (Wissenschaft)
Ernst Lange (Wissenschaft)
Rudolf Thiele (Wissenschaft)
Rudolf Proksch (Wissenschaft)
Prof. Dr. Rudolf Stampfuß (Vorgeschichte)
Dr. Werner Hülle (Vorgeschichte)
Dr. Paul Grimm (Vorgeschichte)
Dr. Fritz-Joachim Starke (Bibliothekswesen)
Otto Klein (Bildende Kunst)

gehören am 1. Mai 1942 dauernd zum Personalstand der Hauptarbeitsgruppe. Die Arbeitsaufträge für die einzelnen Sonderstäbe werden von den zuständigen Hauptämtern oder Ämtern der Dienststelle Reichsleiter Rosenberg oder anderen Auftraggebern der Hauptarbeitsgruppe bekannt gegeben. Der Einsatz der einzelnen Angehörigen der Sonderstäbe wird auf Grund dieser Aufträge durch zeitweilige Kommandierung zu den Arbeitsgruppen von der Hauptarbeitsgruppe veranlaßt. Für die Dauer der Kommandierung unterstehen die Angehörigen der Sonderstäbe disziplinar dem zuständigen Arbeitsgruppenleiter, fachlich dem zuständigen Referenten des Sonderstabes bei der Hauptarbeitsgruppe.

Als z.Zt. bis auf weiteres kommandiert gelten:

Pg. Ernst Lange zur AG. West-Ukraine
Pg. Rudolf Proksch zur AG. West-Ukraine
Pg. Rudolf Thiele zur AG. Süd-Ukraine
Pg. Prof. Dr. Rudolf Stampfuß zur AG. West-Ukraine
Dr. Werner Hülle zur AG. West-Ukraine

РГ “Південна Україна”:

Кордон Трансністрії від Миколаєва (включно) до кордону області дії робочої групи “Західна Україна” південніше Вінниці – кордону області дії робочих груп “Західна Україна” та “Східна Україна” на сході до Сталіно, за винятком Сталіно – Таганрога включно (ще далі на схід) – від узбережжя Азовського моря біля Таганрога до Генічеська на заході включно – Перекоп включно – узбережжя Чорного моря до Миколаєва;

РГ “Крим”:

Весь півострів Крим та Керченський півострів, найдавший кордон на півночі – до Перекопа за винятком Перекопа та Генічеська.

Співробітники всіх зондерштабів, а це партайгеноссе:

Ганс Браун (“Наука”);

Ернст Ланге (“Наука”);

Рудольф Тіле (“Наука”);

Рудольф Прокш (“Наука”);

проф. д-р Рудольф Штампфус (“Прадавня історія”);

д-р Пауль Грім (“Прадавня історія”);

д-р Фріц-Йоахім Штарке (“Бібліотечна справа”);

Отто Кляйн (“Зображальне мистецтво”)

з 1 травня 1942 р. належать на тривалий строк до кадрового складу Головної робочої групи. Робочі доручення для окремих зондерштабів надійдуть від компетентних головних відомств чи головних відомств Служби Розенберга або від інших осіб при Головній робочій групі, що дають доручення. Завдання окремих співробітників зондерштабів на підставі цих повноважень ведуть до відрядження їх Головною робочою групою до робочих груп.

Під час відрядження співробітники зондерштабів дисциплінарно підпорядковуються керівникові відповідної робочої групи, службово – відповідному представникові зондерштабу при Головній робочій групі.

На даний момент поки що відряджені:

пг. Ернст Ланге – до РГ “Західна Україна”;

пг. Рудольф Прокш – до РГ “Західна Україна”;

пг. Рудольф Тіле – до РГ “Південна Україна”;

пг. проф. д-р Рудольф Штампфус – до РГ “Західна Україна”;

д-р Вернер Гюлле – до РГ “Західна Україна”;

- 3 -

Dr. Paul Grimm zur AG. West-Ukraine
Dr. Fritz-Joachim Starke zur AG. Süd-Ukraine
Otto Klein zur AG. West-Ukraine.

Referent des Sonderstabes Wissenschaft bei der Hauptarbeitsgruppe ist Pg. Hans Braun, Referent des Sonderstabes Vorgeschichte Pg. Prof. Rudolf Stampfuß. Die Angehörigen der übrigen Sonderstäbe, die bei der Hauptarbeitsgruppe nicht durch eigene Referenten vertreten sind, erhalten ihre fachlichen Anweisungen vom Auftraggeber unmittelbar.

Der Leiter der Hauptarbeitsgruppe
U k r a i n e

gez. Seiboth
Gauamtsleiter

Verteiler:

Stabsführung Berlin 2-fach,
Leiter der Arbeitsgruppen
(zur Bekanntgabe an Mitarbeiter)
Akten Hauptarbeitsgruppe

Für die Richtigkeit:

Kruse
(Kruse)

д-р Пауль Грімм – до РГ “Західна Україна”;
д-р Фріц-Йоахім Штарке – до РГ “Південна Україна”;
Отто Кляйн – до РГ “Західна Україна”.

Представником Зондерштабу “Наука” при Головній робочій групі є пг. Ганс Браун, представником Зондерштабу “Прадавня історія” – пг. проф. Рудольф Штампус. Співробітники інших зондерштабів, що не мають власних представників при Головній робочій групі, отримують спеціальні інструкції безпосередньо від осіб, що дають доручення.

Керівник Головної робочої групи “Україна”
підп. Зайбот,
гауамтсляйтер

Отримувачі:
Управління штабу в Берліні – 2 прим.,
керівники робочих груп
(для ознайомлення співробітників);
канцелярія Головної робочої групи.

З оригіналом згідно:
[підпис]
Крузе

BArch, NS 30/169/33–35. Засвідчена копія. Машинопис. Мова німецька. Цифрову копію онлайн див.: http://startext.net-build.de:8080/barch/MidosasSEARCH/NS30_25600/index.htm

№ 15

Betr.: Erlernung der Landessprache.

1. Ein Erlass des Reichsministers für die besetzten Ostgebiete vom 26.3.1942 trifft hinsichtlich der Erlernung der Landessprache folgende Anordnung, die im Auszug wiedergegeben wird:

In den ehemals baltischen Staaten ist die Erlernung der dortigen Landessprachen durch die Mitglieder der deutschen Zivilverwaltung nicht erforderlich.

In Weissruthenien ist die Erlernung der weissruthenischen Sprache durch die Angehörigen der Zivilverwaltung erwünscht.

Im Reichskommissariat Ukraine wird es den dortigen Angehörigen der Zivilverwaltung zur Pflicht gemacht, die ukrainische Sprache zu erlernen.

Die russische Sprache soll in diesen Gebieten in keinem Fall gefördert werden.

2. Die Arbeitsgruppen und Hauptarbeitsgruppen wollen diesen Erlass sinngemäss anwenden und ebenfalls einen regelmässigen Unterricht in den in Frage kommenden Fremdsprachen für ihre Mitarbeiter einrichten.

Wir bitten, uns zum 1.7.1942 von dem Erfolg dieser Sprachkurse zu unterrichten.

Berlin, den 1. Mai 1942

gez.: Dr. Z e i s s

- 1942/42 -

№ 15

Щодо: Вивчення місцевої мови

1. Наказ міністра окупованих східних територій від 26.3.1942 містить таке розпорядження щодо вивчення місцевої мови, що подається [тут] у формі витягу:

У колишніх балтійських державах вивчення місцевих мов співробітниками німецької цивільної адміністрації не є необхідним.

У Білорусії вивчення білоруської мови службовцями цивільної адміністрації є бажаним.

У райхскомісаріаті “Україна” вивчення української мови вважається обов’язком службовців місцевої цивільної адміністрації.

Російська мова у цих областях у жодному разі не повинна мати підтримки.

2. Робочим групам та головним робочим групам відповідно необхідно виконати цей наказ та організувати для своїх співробітників заняття з тих мов, про які йдеться.

Просимо доповісти нам до 1.7.1942 про результати цих мовних курсів.

Берлін, 1 травня 1942 р.

підп.: д-р Цайсс

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 26 а, арк. 41. Копія. Машинопис. Мова німецька. Опубл.: Історія державної служби в Україні: у 5 т. / [відп. ред. Т. В. Мотренко, В. А. Смолій; редкол.: С. В. Кульчицький та ін.]; Голов. упр. держ. служби України, Ін-т історії України НАН України. – К. : Ніка-Центр, 2009. – Т. 5 : Документи і матеріали. Книга 1. 1914–1991 / [упоряд.: Г. В. Боряк (кер. кол. упоряд.), Л. Я. Демченко, Р. Б. Воробей] – С. 386–388.

№ 16

Merkblatt für Ostlandfahrer.

Dieses Merkblatt ist von jedem Anreisenden vorher durchzulesen.

- 1) Der Osteinsatz im Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg ist Kriegseinsatz. Wer sich zum Osteinsatz meldet, hat keinerlei Ansprüche auf persönliche Bequemlichkeiten, z. B. Einzelzimmer, bestimmte Möbelstücke, bestimmte Freizeit und Urlaub. Die Gewährung solcher Vergünstigungen erfolgt nur, soweit dies sachlich und dienstlich möglich ist.
- 2) Alle Angehörigen des Einsatzstabes unterstehen dem Stabsführer bzw. seinen Hauptarbeitsgruppenleitern und Arbeitsgruppenleitern disziplinar. Insbesondere können sie Dienst- und Urlaubsreisen, Kommandierungen und Versetzungen nur auf dem Dienstweg über ihren Disziplinarvorgesetzten erwirken. Sie sind zum unbedingten Gehorsam gegenüber dienstlichen Anordnungen verpflichtet.
- 3) Von jedem Angehörigen des Einsatzstabes wird unbedingte Einsatzbereitschaft erwartet. Insbesondere kann bei Versetzungen auf private Wünsche in Ort und Zeit keine Rücksicht genommen werden, wenn dienstliche Erfordernisse dem entgegenstehen. Jeder Angehörige des Einsatzstabes muß jederzeit zu einem Ortswechsel bereit sein.
- 4) Jeder Angehörige des Einsatzstabes hat sich in seinem Auftreten gegenüber anderen Völkern, auch gegenüber Angehörigen eines feindlichen Staates, als Deutscher würdig und verantwortungsbewußt zu verhalten. Er hat ebensowohl jedes anmaßende Auftreten wie jede falsche Anbiederung zu vermeiden. Er hat besonders bei politischen Gesprächen, auch in Anwesenheit von Dienstpersonal größte Vorsicht zu üben.
- 5) Das Dienstgeheimnis ist strengstens zu wahren und erstreckt sich auf alle Vorgänge und Tatsachen, die einem Mitarbeiter im Einsatzstab (auch außerhalb des Dienstes) bekannt werden. Auch selbstverfaßte Berichte fallen unter das Dienstgeheimnis und stellen kein persönliches geistiges Eigentum dar.

№ 16

Пам'ятка для тих, хто їде до Остланду*

Цю пам'ятку необхідно заздалегідь прочитати кожному подорожуючому.

1. Завдання на Сході при Оперативному штабі райхслайтера Розенберга є військовим завданням. Той, хто залучається до задач на Сході, не має жодних вимог до особистих зручностей, як, наприклад, окрема кімната, окремі предмети меблів, певний вільний час та відпустка. Надання цих пільг здійснюється тоді, коли це є можливим матеріально, та у службовому порядку.
 2. Всі службовці Оперативного штабу у службовому порядку підпорядковуються керівникові Штабу, та, відповідно, керівникам його головних робочих груп і робочих груп. Зокрема, службові поїздки та поїздки у відпустку, відрядження та переїзди у зв'язку з переведенням по службі здійснюються лише через їхніх безпосередніх керівників. Вони зобов'язані суворо дотримуватися службових інструкцій.
 3. Від кожного службовця Оперативного штабу очікується безумовна готовність до виконання завдань. Зокрема, власні побажання щодо переведень у просторі й часі не можуть бути враховані, якщо їм суперечать службові потреби. Кожен службовець Оперативного штабу повинен повсякчас бути готовим до зміни місця перебування.
 4. Кожен службовець Оперативного штабу зобов'язаний тримати себе як німець, з гідністю та почуттям відповідальності, по відношенню до представників інших народів, а також по відношенню до службовців ворожої держави. Так само він повинен уникати як будь-якого зверхнього ставлення, так і спроб увійти в довіру. Він має бути дуже обережним, особливо в розмовах політичного змісту, а також за присутності робочого персоналу.
 5. Службову таємницю необхідно суворо зберігати, вона поширюється на всі події та факти, що відомі співробітникам при Оперативному штабі (також за межами служби). Власноруч написані донесення також підпадають під службову таємницю та не є особистим надбанням**.
- [...]**

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 145, арк. 144–146. Копія. Машинопис. Мова німецька.

* У даному випадку ця пам'ятка була чинною для всіх співробітників, відряджених для роботи на територіях Східної Європи, окупованих нацистами.

** Пункти 1–5, імовірно, були погоджені, тоді як наступні виконують роль доповнень.

*** Тут вилучено частину, що окреслює практичні рекомендації щодо подорожування з Берліну до окремих міст, зокрема м. Риги та м. Тільзіт (сучасне місто Советськ Калініградської області Російської Федерації).

Anordnungen und Mitteilungen

1942

Berlin, den 12. Mai 1942

Nr. 2

Anordnung 12/42

Geschäftsordnung des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg.

Zur Regelung des Dienstverkehrs innerhalb des Einsatzstabes wird folgende vorläufige Geschäftsordnung erlassen:

I.) Geschäftsverteilung:

Der Umfang der bei der Stabsführung anfallenden Geschäfte macht die nachstehende Geschäftsverteilung notwendig:

Stabsführer: Pg. U t i k a l
 Persönl. Referent:
 Stellvertr.: Pg. E b e l i n g

1.) Abtlg. Organisation: Pg. J a n g k o p f

Gruppe = Innendienst
 Gruppe = Personal
 Gruppe = Beschaffung
 Gruppe = Fahrbereitschaft

2.) Abtlg. Referat Westen und Südosten: Pg. von J n g r a m

Gruppe = Planung
 Gruppe = Bericht

№ 17*

Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга для окупованих територій
Berlin-Charlottenburg 2, Bismarckstraße 1

Лише для службового користування!

Розпорядження та повідомлення

1942

Берлін, 12 травня 1942 р.

№ 2

Розпорядження 12/42

Службовий порядок Оперативного штабу райхсляйтера Розенберга

Для регулювання службових зв'язків у структурі Оперативного штабу вводиться наступний попередній службовий регламент:

I. Розподіл справ

Обсяг поточних справ при Управлінні штабу робить необхідною таку службову організацію:

Керівник штабу:

пг. Утікаль

Особ[истий] референт:

.....

Заступник:

пг. Ебелінг

1. Відділ “Організація”:

пг. Лангкопф

Група “Внутрішня служба”;

Група “Кадри”;

Група “Забезпечення”;

Група “Автогосподарство”.

2. Відділ “Сектор “Захід” та “Південний Схід”:

пг. фон Інграм

Група “Планування”;

Група “Звітність”.

* Документ опублікований починаючи з першої, титульної сторінки бюлетеня.

3.) Abtlg. Referat Osten: Pg. Dr. W i l l

Gruppe = Planung
Gruppe = Bericht

4.) Abtlg. Auswertung: Pg. Dr. B r e t h a u e r

Gruppe = Allgemeine
Gruppe = Büchereien
Gruppe = Inventarisierung
Gruppe = Lichtbild

5.) Abtlg. Sonderaufgaben: Pg. R e h b o c k

Sämtliche bei der Stabsführung beschäftigten Mitarbeiter werden einer dieser 5 Abteilungen zugewiesen.

Der Stellvertreter des Stabsführers vertritt den Stabsführer in allen seinen Aufgaben mit Ausnahme derjenigen, die sich der Stabsführer in dieser Geschäftsordnung oder im Einzelfall vorbehält. Der Stellvertreter des Stabsführers ist Dienstvorgesetzter aller Angehörigen des Einsatzstabes.

II.) Schriftverkehr:

1.) Befreiung von allgemeinen Pflichten, besondere Aufträge, die über die tägliche Geschäftsverteilung hinausgehen und Zusagen irgendwelcher Art sind nur bei schriftlicher Festlegung wirksam.

2.) Alle Schriftstücke der Stabsführung haben folgenden Briefkopf:

"Der Stabsführer"

oder: "Die Stabsführung
Abtlg.:"

3.) Es wird wie folgt gezeichnet:

a.) Der Briefkopf: "Der Stabsführer":

1.) Vom Stabsführer: mit Namen ohne Zusatz

2.) Vom Stellvertreter: "J.V."

3.) Von den Abteilungsleitern, jedoch nur bei besonderem Auftrag: "J.A."

3. Відділ “Сектор “Схід”: пг. д-р Вілль
 Група “Планування”;
 Група “Звітність”.
4. Відділ “Використання”: пг. д-р Бретгауер
 Група “Загальне”;
 Група “Бібліотеки”;
 Група “Облік”;
 Група “Фотографування”.
5. Відділ “Особливі завдання”: пг. Ребок

Усі співробітники, задіяні при Оперативному штабі, будуть приписані до цих п'яти відділів.

Заступник керівника Штабу представляє керівника Штабу в усіх його завданнях, за винятком тих, які керівник залишає за собою згідно з цим регламентом або у виняткових випадках.

Заступник керівника Штабу є безпосереднім керівником усіх службовців Оперативного штабу.

II. Діловодство

1. Позбавлення загальних обов'язків, особливо доручень, що виходять за межі щоденного службового розпорядку, та погодження будь-якого роду повинні бути дійсними лише при письмовому засвідченні.
2. Усі офіційні документи Оперативного штабу мають наступний заголовок:
 “Керівник штабу”
 або “Управління штабу
 Відділ:.....”.
3. Заголовок позначається так:
 - а) шапка: “Керівник штабу”:
 1. Від керівника штабу: з ім'ям без доповнень;
 2. Від заступника: “за заст[упництва]”;
 3. Від керівника відділу, тим більше при особливому дорученні: “за д[орученням]”;

b.) Der Briefkopf: "Die Stabsführung
Abteilung":

- 1.) Vom Abteilungsleiter mit Namen ohne Zusatz
- 2.) Von dem mit Genehmigung
des Stabsführers ein-
gesetzten Beauftragten "J.A....."

Nur die hier bestimmten Stabsangehörigen sind be-
rechtigt, Schriftstücke, die für den Schriftverkehr
bestimmt sind, in der hier vorgeschriebenen Form zu
zeichnen.

4.) Anschrift:

In dienstlichen Angelegenheiten sind persönlich adres-
sierte Briefe unstatthaft.

a.) Alle Schreiben sind an den Einsatzstab mit folgen-
der Anschrift zu richten:

Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
für die besetzten Gebiete
- Stabsführung -
Berlin - Charlottenburg 2
Bismarckstr. 1

Der Zusatz der Abteilung ist zulässig und im Falle
ersichtlicher Zuständigkeit geboten. Persönliche
Anreden und Höflichkeitsformeln fallen innerhalb
des Einsatzstabes grundsätzlich fort.

b.) Die Briefe an die Hauptarbeits- und Arbeitsgruppen
werden entsprechend angeschrieben.

Der Zusatz: "zu Händen von(Arbeitsgruppen-
leiter)" ist auf dem Briefumschlag statthaft. Es
soll jedoch davon nur Gebrauch gemacht werden,
wenn dies zur Vermeidung von Verwechslungen ge-
boten erscheint.

Zu Händen anderer Stabsangehöriger als des Dienst-
stellenleiters sind dienstliche Schreiben nicht zu
richten, da alle dienstlichen Schreiben über den
verantwortlichen Leiter laufen müssen.

- 1942/18 -

- б) шапка: “Управління штабу
Відділ..... ”:
1. Від керівника відділу з іменем без доповнень;
2. Від уповноваженого з
дозволом керівника Штабу “За дорученням...”.

Лише визначені тут службовці Штабу уповноважені підписувати офіційні документи, призначені для службового листування у вищезазначеній формі.

4. Адреса:

У службових справах є неприпустимими персонально адресовані листи.

- а) Усі листи слід направляти до Оперативного штабу за такою адресою:
Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга
для окупованих територій
Управління штабу
Berlin-Charlottenburg 2
Bismarckstr. 1

Зазначення відділу допускається, але у випадку чітко визначеної компетентності не потрібне. Персональні звернення та вирази ввічливості всередині Оперативного штабу принципово скасовуються.

- б) Листи до головних робочих груп та робочих груп оформлюються відповідно.
Припис “у власні руки..... (керівникові робочої групи)” припустимий на конверті листа. При цьому зазначення вживається лише тоді, коли видається необхідним з метою уникнення непорозумінь.
Службові листи не мають передаватися до рук інших службовців Штабу, крім керівника*, оскільки все службове листування має здійснюватися через відповідного керівника.

* Відповідної служби Штабу.

- c.) Vertrauliche Schreiben und Geheimschreiben sind äußerlich als solche sichtbar zu kennzeichnen. Sie dürfen nur an den verantwortlichen Leiter oder dessen Vertreter im Amt gerichtet und nur von ihm geöffnet werden.
- d.) Ist das Schreiben nur für den Leiter, nicht aber für dessen Stellvertreter bestimmt, so ist es als "Streng Persönlich" zu bezeichnen.
- 5.) Unerlässlich ist bei jedem Schriftstück die Angabe des Diktatzeichens, des Betreffsvermerkes und bei vorangegangenen Schriftwechsel die Bezugnahme darauf.

III.) Vorbereitung von Besuchen:

- 1.) Mündliche Vorträge von Stabsangehörigen beim Stabsführer oder dessen Stellvertreter finden nur durch die Abteilungsleiter unmittelbar statt. Alle übrigen Vorträge werden von dem zuständigen Abteilungsleiter vorbereitet, der einen Termin für den Vortrag vereinbart und diesem Vortrag beiwohnen kann.
- 2.) Dieselbe Regelung gilt grundsätzlich auch für Besucher, die dem Einsatzstab nicht angehören. Nur in Ausnahmefällen werden diese ohne Vorgespräch mit dem zuständigen Abteilungsleiter vom Stabsführer oder dessen Stellvertreter empfangen.

- в) Конфіденційні листи та таємні листи мають помічатися виключно як такі. Вони можуть направлятися до виконавчого керівника чи його заступника по службі та бути відкритими лише для них.
 - г) Якщо лист призначений лише для керівника, а не для його заступника, документ слід помічати: “суворо особисто”.
5. Обов’язковими є зазначення на кожному офіційному документі шифру відправника, відносно [якої теми] документ та посилання на листування, що йому передувало.

III. Підготовка до відвідувань:

1. Усні донесення службовців Штабу до керівника Штабу чи його заступника здійснюються лише безпосередньо через керівника відділу*. Всі інші донесення готуються керівником відповідного відділу, який узгоджує термін донесення та може бути присутнім при його поданні.
2. Це регулювання принципово діє також для відвідувачів, що не належать до Оперативного штабу. Лише у виняткових випадках вони можуть бути прийняті керівником Штабу або його заступником без попередньої розмови з керівником відповідного відділу. [...]**

* До якого належить співробітник.

** Випущено тт. IV–X щодо низки службових питань: відпусток, підготовки проїзних документів, переміщень, видавання та приймання обмундирування, використання службового транспорту та завдань водіїв.

XI.) Verhältnis der Hauptarbeitsgruppen zu den Arbeitsgruppen:

Die Arbeitsgruppen sind den Hauptarbeitsgruppen dienstlich unterstellt. Der Hauptarbeitsgruppenleiter trägt die Verantwortung für die ihm unterstellten Arbeitsgruppen.

Beim Verkehr mit irgendwelchen Dienststellen oder Privatpersonen ist auf diese Unterstellung Rücksicht zu nehmen.

- 1942/26 -

XI. Взаємовідносини між головними робочими групами та робочими групами

Робочі групи службово підпорядковуються головним робочим групам. Керівник головної робочої групи несе відповідальність за підпорядковані йому робочі групи.

При листуванні з будь-якими службами чи приватними особами слід брати до уваги зазначене підпорядкування.

- 1.) Schriftverkehr kann lediglich mit gleichgestellten Dienststellen, deren örtliche Zuständigkeit mit der der Arbeitsgruppe übereinstimmt, erfolgen.

Schriftverkehr mit Dienststellen einer umfassenderen örtlichen Zuständigkeit darf nur durch die Hauptarbeitsgruppe bzw. durch die Stabsführung erfolgen. Es können z.B. Arbeitsgruppen mit den Generalkommissariaten, nicht aber mit den Reichskommissariaten Verhandlungen führen.

Die Hauptarbeitsgruppe kann mit den Reichskommissariaten und den diesen gleichgestellten Militärbefehlshabern, nicht aber mit dem Ostministerium oder dem Oberkommando der Wehrmacht verhandeln.

Entsprechendes gilt auch für Verhandlungen mit Privatpersonen, die ausserhalb des Amtsbereiches ihren Wohnsitz haben.

- 2.) Die Arbeitsgruppen sind nicht berechtigt, irgendwelches Material selbständig an örtliche Dienststellen abzugeben. Sie müssen dazu von der Hauptarbeitsgruppe ermächtigt sein. In Eilfällen dürfen sie widerruflich Material ausleihen unter gleichzeitiger Verständigung der Hauptarbeitsgruppe.

- 3.) Geschäftsverkehr zwischen Stabsführung, Hauptarbeits- und Arbeitsgruppen.

a.) Gewöhnlicher Schriftverkehr

von der Stabsführung an die Arbeitsgruppen:

Der Schriftverkehr erfolgt direkt. Der Hauptarbeitsgruppenleiter erhält in jedem Fall eine Durchschrift;

1. Листування може здійснюватися виключно зі службами одного рівня підпорядкування, чиє місцеве підпорядкування узгоджене з робочою групою.
Службове листування зі службами численної місцевої належності може здійснюватися лише через головну робочу групу та, відповідно, через Управління штабу. Наприклад, робочі групи можуть вести переговори з генералкомісаріатами, але не з райхскомісаріатами.
Головна робоча група може мати переговори з райхскомісаріатами та військовими органами подібного рівня, але не зі Східним міністерством чи Верховним командуванням Вермахту.
Відповідно те саме стосується відносин з приватними особами, що проживають поза межами області, на яку поширюється сфера дії службового підрозділу.
2. Робочі групи не уповноважені надавати самостійно будь-який матеріал місцевим службам. Для цього вони повинні мати дозвіл головної робочої групи. Навіть у термінових випадках вони можуть надавати матеріал за умови одночасної згоди головної робочої групи.
3. Службове листування між Управлінням штабу, головними робочими групами та робочими групами.
 - а) Звичайне листування
від Управління штабу до робочих груп:
Службове листування здійснюється напряму. Керівник головної робочої групи в будь-якому випадку отримує копію;

von den Hauptarbeitsgruppen an die Arbeitsgruppen:

Die Hauptarbeitsgruppe unterrichtet die Stabsführung, falls ein Interesse der Stabsführung an diesem Schriftwechsel besteht;

von den Arbeitsgruppen an die Stabsführung:

Der gesamte Schriftwechsel ist grundsätzlich über die Hauptarbeitsgruppe zu leiten.

Die Hauptarbeitsgruppe kann selbst entscheiden. In jedem Fall leitet sie das Schriftstück an die Stabsführung weiter. Wenn es inhaltlich schon erledigt ist, ist die getroffene Entscheidung beizufügen.

Bei besonders schwierigen Postverhältnissen sind die Schreiben unmittelbar an die Stabsführung zu richten. Von jedem Schreiben ist dann ein Durchschlag an die Hauptarbeitsgruppe zu senden.

Ein Vermerk hierüber ist auf jedem Schriftstück, das unmittelbar an die Stabsführung gerichtet wird, zu machen.

Ob ein Fall besonders schwieriger Postverhältnisse vorliegt, entscheidet die Stabsführung, die sich dieserhalb mit dem Leiter der Hauptarbeitsgruppe ins Benehmen setzt.

Auch wenn besonders schwierige Postverhältnisse nicht vorliegen, kann in Eilfällen, wenn dadurch Zeit gewonnen wird, unmittelbar an die Stabsführung geschrieben werden.

Für die Übersendung der Durchschläge gilt die vorgenannte Bestimmung entsprechend.

b.) Der besondere Schriftverkehr (Berichte):

Die Arbeitsgruppen senden alle periodischen Berichte in doppelter Ausfertigung an die Hauptarbeitsgruppe. Der Hauptarbeitsgruppenleiter überwacht die Einhaltung der Termine sowie die Vollständigkeit dieser Berichte und übersendet diese im Original an die Stabsführung, wobei er

- 1942/28 -

від головних робочих груп до робочих груп:

Головна робоча група інформує Управління штабу у випадку, якщо листування зачіпає інтереси Управління;

від робочих груп до Управління штабу:

Загальне листування ведеться виключно через головну робочу групу.

Головна робоча група може вирішувати питання самостійно. У кожному випадку вона переправляє офіційний документ до Управління штабу. Якщо за змістом його вже виконано, слід додавати виконане рішення.

При особливо ускладнених умовах поштового зв'язку листи необхідно направляти безпосередньо до Управління штабу. Тоді копію кожного листа потрібно надсилати до головної робочої групи. Слід робити запис про кожен офіційний документ, направлений до Управління штабу.

У разі особливо складного поштового зв'язку Управління штабу вирішує, чи зв'язуватися при цьому з керівником головної робочої групи.

За відсутності складнощів з поштовим зв'язком, у термінових випадках, коли цим економиться час, можна писати безпосередньо до Управління штабу.

Відповідно вищезазначене розпорядження є чинним і стосовно пересилання копій.

б) Листування особливого значення (донесення):

Робочі групи надсилають усі періодичні звіти у двох примірниках до головної робочої групи. Керівник головної робочої групи контролює дотримання строків, як і повноту цих звітів, та пересилає їх в оригіналі до Управління штабу, причому він, якщо потрібно, висловлює власну точку зору щодо цих звітів.

seinerseits, soweit erforderlich, zu den Be-
richten Stellung nimmt.
Berichte über durchgeführte Arbeitsvorhaben er-
folgen auf den hierfür vorgesehenen Karteikarten.

XII.) Regelung des Geschäftsverkehrs innerhalb der
Arbeitsgruppen:

- 1.) Bei der Verteilung der Aufgaben innerhalb der
Arbeitsgruppen wird grundsätzlich von folgender
Geschäftsordnung auszugehen sein:

Dem Leiter der Arbeitsgruppe unterstehen:

Organisation,
Planung und Einsatz,
Auswertung.

Dem Hauptarbeitsgruppenleiter unterstehen:

Organisation,
Planung und Einsatz,
Auswertung,
Sonderstäbe.

Eine weitere Untergliederung der so verteilten
Aufgaben ist zulässig.

- 2.) In den Arbeitsgruppen tragen alle Schriftstücke
grundsätzlich als Briefkopf:

Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
Hauptarbeitsgruppe.....
Arbeitsgruppe.....

Alle Schriftstücke werden vom Arbeitsgruppen-
leiter und bei seiner Abwesenheit von seinem
Vertreter im Amt unterzeichnet.

Sind Mitarbeiter der Sonderstäbe zu den Arbeits-
stäben kommandiert, so unterzeichnen sie ihre
Schriftstücke selbst. Sie müssen jedoch offen
dem Arbeitsgruppenleiter zur Weiterleitung auf
dem Dienstwege übergeben werden.

- 1942/29 -

Звіти про вжиті робочі заходи [упорядковуються] відповідно до передбаченої тут картотеки.

XII. Регулювання службових зв'язків усередині робочих груп

- 1) При розподілі завдань усередині робочої групи слід керуватися таким службовим порядком:

Керівникові робочої групи підпорядковані:

організація,
планування та визначення завдань,
оцінювання.

Керівникові головної робочої групи підпорядковані:

організація,
планування та визначення завдань,
оцінювання,
зондерштаби.

Дозволений подальший поділ таким чином розподілених завдань.

2. Всі офіційні документи робочих груп містять, як правило, в якості заголовка:

Оперативний штаб райхслайтера Розенберга
Головна робоча група.....
Робоча група.....

Усі офіційні документи підписуються керівником групи або його заступником у разі відсутності керівника.

Якщо співробітники зондерштабів направлені до робочих штабів*, то вони самі підписують їхні офіційні документи. Часто в службовому порядку документи мають бути передані керівникові робочої групи для подальшого відправлення.

* Так в тексті.

Von anderen Mitarbeitern werden für den Schriftverkehr bestimmte Schriftstücke nicht unterzeichnet, es sei denn, dass es sich um persönliche Angelegenheiten handelt.

- 3.) Die Schriftstücke der Hauptarbeitsgruppen tragen als Briefkopf:

Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
Hauptarbeitsgruppe

Diese Briefe können nur vom Hauptarbeitsgruppenleiter und durch seinen Vertreter im Amt mit dem Zusatz: "I.V." unterzeichnet werden.

Der Hauptarbeitsgruppenleiter kann einzelne oder mehrere Leiter der 4 Abteilungen ermächtigen, Schriftstücke selbst zu unterzeichnen.

Diese tragen z.B. dann als Briefkopf:

Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
Hauptarbeitsgruppe

- Organisation -

- 4.) In den Diensträumen ist für das Vorhandensein von Gemeinschaftsräumen zu sorgen.

Die gemeinsame Einnahme von Mahlzeiten ist anzustreben.

Die Hauptarbeits- und Arbeitsgruppenleiter setzen einmal wöchentlich ein gemeinsames abendliches Zusammensein fest.

- 5.) Der Arbeitsgruppenleiter bzw. der Hauptarbeitsgruppenleiter stellt einen allgemeinen Dienstplan auf. In diesem müssen wenigstens enthalten sein:

Zeit des Frühstücks,
" " Arbeitsbeginns,
" der Mittagspause,
" des Dienstschlusses.

Steht kein Hilfspersonal zur Verfügung, so ist in wöchentlicher Ablösung ein Mitarbeiter zu bestimmen, der für das Wecken und die Frühstücksbeschaffung sorgt. Ist Hilfspersonal vorhanden,

- 1942/30 -

Інші співробітники при листуванні подібні документи не підписують, це відбувається лише тоді, коли мова стосується особових справ.

3. Документи головної робочої групи містять у якості заголовка:

Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга
Головна робоча група

Ці листи можуть бути підписані лише керівником головної робочої групи або його заступником (із зазначенням: “за доруч.”*).

Керівник головної робочої групи може уповноважити підписувати документи будь-кого з керівників чотирьох відділів [головної робочої групи]. Тоді вони мають такий заголовок:

Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга
Головна робоча група.....
Організація

4. У службових приміщеннях потрібно дбати про наявність кімнат загального користування.
Необхідно прагнути до спільного приймання їжі.
Керівники головних робочих груп та робочих груп організують щотижневе спільне проведення вільного часу.
5. Керівник робочої групи, як, відповідно, і керівник головної робочої групи, готує загальний службовий розпорядок дня. У ньому щонайменше передбачено:

час сніданку,
" початку роботи,
" обідньої перерви,
" закінчення роботи.

У разі відсутності допоміжного персоналу потрібно визначити щотижневе чергування співробітників, що піклуватимуться про забезпечення ранкового підйому та надання сніданку.

* За дорученням.

so ist jemand zu bestimmen, der die Aufsicht hierüber übernimmt (U.v.D.-Plan).

- 6.) Es ist den Arbeitsgruppenleitern zur Pflicht gemacht, dafür zu sorgen, dass sie selbst und die Mitarbeiter die Landessprache erlernen. Hierfür ist gemeinsamer Unterricht anzusetzen. Welche Sprache zu erlernen ist, entscheidet der Dienststellenleiter im Einvernehmen mit der Stabsführung.

XIII.) Einsatz der Mitarbeiter:

- 1.) Die Abteilungsleiter bestimmt der Stabsführer. Über den Einsatz der übrigen Mitarbeiter bei der Stabsführung entscheidet der Stellvertreter des Stabsführers nach Anhören des Abteilungsleiters.
- 2.) Die Hauptarbeitsgruppenleiter, die Arbeitsgruppenleiter und ihre Vertreter im Amt werden vom Stabsführer eingesetzt. Jede Einsetzung ist zunächst kommissarisch. Nach drei Monaten wird über die endgültige Einsetzung entschieden. Eine längere Stellvertretung in der Leitung von Hauptarbeits- und Arbeitsgruppen ist nicht statthaft. Auch bei kurzer Abwesenheit vom Dienstsitz sind den Vertretern im Amt die laufenden Dienstgeschäfte, die Akten und Schlüssel so zu übergeben, dass eine ungestörte Fortführung der Dienstgeschäfte möglich ist.
- 3.) Der Einsatz der übrigen wissenschaftlichen Mitarbeiter erfolgt auf Vorschlag des zuständigen Abteilungsleiters durch den Stellvertreter des Stabsführers.

- 1942/31 -

За наявності допоміжного персоналу визначають того, хто бере на себе контроль за здійсненням цього (чергового, згідно зі службовим розпорядком дня).

6. Керівники робочих груп зобов'язані дбати про те, щоб вони самі та їхні співробітники вивчали місцеві мови. Для цього слід організувати спільні заняття. Те, яку мову вивчати, вирішує безпосередній керівник за погодженням з Управлінням штабу.

XIII. Завдання співробітників

1. Керівників відділів призначає керівник Штабу. Щодо завдань інших співробітників рішення приймає заступник керівника Штабу після заслуховування керівника відділу.
2. Керівники головних робочих груп, робочих груп та їхні службові заступники призначаються керівником Штабу.
Кожне призначення спочатку є тимчасовим. Після трьох місяців приймається рішення щодо остаточного призначення.
Довше виконання обов'язків з керівництва головною робочою групою або робочою групою неприпустиме.
Крім того, при короткостроковій відсутності на робочому місці необхідно передавати заступникам службові справи, документи та ключі, щоб зробити можливим безперервне вирішення робочих питань.
3. Залучення до роботи всіх наукових співробітників здійснюється за пропозицією відповідного керівника відділу через заступника керівника Штабу.

- 4.) Das technische Personal (Sekretärinnen, Schreibkräfte, Fahrer, Dolmetscher) wird auf Vorschlag des Hauptarbeitsgruppenleiters durch den Leiter der zuständigen Abteilung (2 oder 3) im Einvernehmen mit dem Leiter der Abteilung 1 zugewiesen.
- 5.) Die Einstellung von ortsansässigem Hilfspersonal erfolgt durch den Leiter der Hauptarbeitsgruppe und in den Arbeitsgruppen durch den Arbeitsgruppenleiter im Einvernehmen mit dem Hauptarbeitsgruppenleiter. Die Stabsführung ist darüber im Bericht zu verständigen.
- 6.) Alle im Einsatzstab beschäftigten Mitarbeiter müssen auf Verlangen der Stabsführung wenigstens 1/3 der Dienstzeit in Berlin tätig sein.
- 7.) Der Hauptarbeitsgruppenleiter kann über sämtliche Mitarbeiter innerhalb der Hauptarbeitsgruppe auch durch Versetzung verfügen. Die Arbeitsgruppenleiter können hiergegen bei der Stabsführung Einspruch auf dem Dienstwege einlegen. Bis zur Herbeiführung der Entscheidung in Berlin haben sie jedoch den Anweisungen des Hauptarbeitsgruppenleiters Folge zu leisten.

XIV.) Beschwerden:

Alle Stabsangehörigen haben das Recht, sich beim Stabsführer zu beschweren. Hierbei ist der Dienstweg einzuhalten.

XV.) Dienstanweisung für die Tätigkeit der Sonderstäbe im Einsatzstab:

- 1.) Jeder Sonderstab erhält einen schriftlichen, genau umrissenen Auftrag, nach dem er seine Tätigkeit auszurichten hat. Dieser Auftrag wird im Einvernehmen mit dem Leiter des Sonderstabes in der Stabsführung in Berlin festgelegt.

4. Технічний персонал (секретарі, друкарки, водії, перекладачі) надаватиметься за пропозицією керівника головної робочої групи через керівника відповідного відділу (2 або 3) за погодженням з керівником відділу 1.
5. Прийняття на роботу місцевого допоміжного персоналу здійснюється керівником головної робочої групи та у робочих групах керівником робочої групи за погодженням із керівником головної робочої групи. Про це необхідно повідомити до Управління штабу.
6. Усі співробітники, задіяні при Оперативному штабі, мають за бажанням Управління штабу щонайменше 1/3 строку своєї служби провести у Берліні.
7. Керівник головної робочої групи може також розпоряджатися всіма співробітниками (в структурі) головної робочої групи шляхом переведення по службі. Керівники робочих груп у службовому порядку можуть опротестувати це в Управлінні штабу. До винесення рішення в Берліні вони повинні виконувати вказівки керівника головної робочої групи.

XIV. Скарги

Усі співробітники Штабу мають право звертатися зі скаргами до його керівника. При цьому слід дотримуватися службового порядку.

XV. Службові інструкції щодо діяльності зондерштабів при Оперативному штабі

1. Кожен зондерштаб отримує письмове, чітко окреслене доручення, за яким він має організувати свою діяльність. Це завдання визначається спільно з керівником зондерштабу при Управлінні штабу в Берліні.

- 2.) Die Sonderstäbe und ihre Mitglieder sind nicht berechtigt, Kulturgüter von den Orten, an denen sie sich befinden, zu entfernen, insbesondere sie in das Reichsgebiet zu verbringen. Nur bei dringender Gefahr für den Bestand der Kulturgüter sind Ausnahmen zulässig. Es ist dann jedoch in allen Fällen unverzüglich Mitteilung an die zuständige Arbeitsgruppe des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg zu machen, die eine vorläufige Entscheidung über den Verbleib herbeiführt.
- 3.) Die Sonderstäbe haben Vorschläge auf Abgabe von Kulturgütern an andere Dienststellen oder Wünsche anderer Dienststellen an die Stabsführung weiterzugeben, die die Entscheidung über den Verbleib herbeiführt.
- 4.) Wenn die Behörden, denen die besetzten Gebiete zur Verwaltung übergeben sind, die Überführung der gesicherten Kulturgüter in die Zuständigkeit der Verwaltung verlangen, so ist diesem Wunsche in der Regel zu entsprechen, da sich auch die Tätigkeit der Sonderstäbe im wesentlichen auf die Sicherstellung der Kulturgüter richten muss. Eine kriegsnotwendige Auswertung darf damit nicht unterbrochen werden.
Die Übergabe der Kulturgüter erfolgt jedoch nur durch die zuständigen Stellen des Einsatzstabes.
- 5.) Die Sonderstäbe unterstehen sachlich den Ämtern und Dienststellen, von denen sie entsandt werden (Leiter des Sonderstabes = LdS.). Der LdS. ist sachlich für die Gesamtarbeit seines Sonderstabes verantwortlich. Er berichtet der Stabsführung laufend über die Arbeitsvorhaben. Personelle Veränderungen bedürfen der vorherigen Zustimmung der Stabsführung.

2. Зондерштаби та їхні співробітники не уповноважені вивозити культурні цінності з місць, де вони знаходяться, зокрема переміщувати їх на територію райху. Виняток можливий лише при терміновій загрозі для долі зібрань культурних цінностей. Але в будь-якому випадку потрібно надіслати невідкладне повідомлення до відповідної робочої групи Оперативного штабу, що приймає попереднє рішення про [їхнє] місце-перебування.
3. Зондерштаби мають надсилати пропозиції щодо надання культурних цінностей іншим службам або побажання інших служб до Управління штабу в Берліні, що приймає рішення про їхнє місцеперебування.
4. Якщо державні установи, яким передано в управління окуповані території, вимагають передавання убезпечених культурних цінностей у підпорядкування [цивільного] управління, то цьому бажанню слід піти назустріч, оскільки діяльність зондерштабів, по суті, має бути спрямована на забезпечення збереженості культурних цінностей. При цьому оцінювання, потрібне для ведення війни, не має припинятися. Передавання культурних цінностей здійснюється лише через відповідні служби Оперативного штабу.
5. Фактично зондерштаби підпорядковуються відомствам та службам, якими вони формуються (керівник зондерштабу позначається як КЗШ). Керівник зондерштабу безпосередньо відповідає за його загальну роботу. Він в поточному режимі доповідає Управлінню штабу про результати роботи. Зміни в особовому складі потребують попередньої згоди Управління штабу.

- 6.) Die Mitglieder eines Sonderstabes sind dem Einsatzstab organisatorisch, disziplinar und in der Versorgung unterstellt. Alle für die übrigen Stabsangehörigen erlassenen Ordnungsbestimmungen gelten auch für sie sinngemäss. Sie erhalten die üblichen Tagegelder. Sonderausgaben der Sonderstäbe und ihrer Mitglieder vergütet der Einsatzstab nur nach besonderer Vereinbarung.
- Die Mitglieder des Sonderstabes werden von der Stabsführung zu den Hauptarbeitsgruppen versetzt. Soweit Arbeitsgruppen der Stabsführung unmittelbar unterstellt sind, können sie in diese Arbeitsgruppen überwiesen werden. Für Versetzungen und Abberufungen ist ebenfalls nur die Stabsführung zuständig. Der Hauptarbeitsgruppenleiter kann die sofortige Rückversetzung veranlassen, wenn dies aus dienstlichen Gründen erforderlich ist. Von diesen Fällen muss er die Stabsführung sofort unterrichten.
- Der Leiter der Hauptarbeitsgruppe kommandiert die Mitarbeiter des Sonderstabes gemäss dem Arbeitsauftrag entsprechend zu den Arbeitsgruppen. Unabhängig davon kann er auch eine anderweitige Kommandierung vornehmen, wenn es die dienstlichen Belange erfordern. Jedoch hat er darüber sofort an die Stabsführung zu berichten.
- Sind mehrere Mitglieder eines Sonderstabes zu einer Arbeitsgruppe entsandt, so wird nur einer als der verantwortliche Führer der Gruppe vom LdS. benannt.

- 7.) Der Dienstweg der Sonderstäbe führt über den Leiter der Arbeitsgruppe, den Leiter der Hauptarbeitsgruppe, die Stabsführung zum Leiter des Sonderstabes und umgekehrt.
- Der Schriftverkehr zwischen dem LdS. und den Mitgliedern seines Sonderstabes erfolgt unmittelbar. In jedem Fall ist jedoch ein Durchdruck

6. Члени зондерштабу організаційно, дисциплінарно та матеріально підпорядковуються Оперативному штабові. Всі постанови щодо порядку [призначені] для інших співробітників Штабу відповідно мають силу і для них [співробітників зондерштабу]. Вони отримують загальні добові на щоденне утримання. Особливі витрати зондерштабів та їхніх співробітників Оперативний штаб відшкодовує лише за особливою спільною домовленістю.

Співробітники зондерштабу направляються Управлінням штабу до головних робочих груп. Якщо робочі групи підпорядковуються безпосередньо Управлінню штабу, вони можуть бути переведені до цих робочих груп. Призначення та звільнення також перебувають у компетенції Управління штабу. Керівник головної робочої групи може розпорядитися щодо термінового переведення на попередню службу, якщо це здійснюється зі службових причин. У цих випадках він зобов'язаний терміново проінформувати Управління штабу.

Керівник головної робочої групи відряджає співробітників зондерштабу до робочих груп відповідно до робочого завдання.

Незалежно від цього він може здійснити також інше відрядження, якщо того вимагають службові інтереси. Тим не менш, з приводу зазначеного він повинен доповісти Управлінню штабу.

Якщо до однієї робочої групи відправлено кількох співробітників зондерштабу, одного з них керівник зондерштабу призначає відповідальним керівником групи.

7. Процес управління зондерштабом здійснюється через керівника робочої групи, керівника головної робочої групи, Управління штабу до керівника зондерштабу та так само у зворотньому порядку.

Службове листування між керівником зондерштабу та співробітниками його зондерштабу здійснюється напряму. У кожному випадку відтворену

dieser Mitteilungen auf dem Dienstweg an die Stabsführung zu leiten. Umgekehrt werden die Stabsführung und die Hauptarbeitsgruppen den LdS. von wichtigem und grundsätzlichem Schriftverkehr mit den Mitgliedern des Sonderstabes durch Durchdrucke unterrichten.

Die Dienstanschrift des Sonderstabes bei den Hauptarbeits- und Arbeitsgruppen lautet:

Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
Arbeitsgruppe
Sonderstab

- 8.) Nur die Stabsführung setzt die Mitglieder der Sonderstäbe in Marsch. Reisen von den Einsatzstellen ins Reichsgebiet, in die Bezirke einer anderen Hauptarbeits- oder Arbeitsgruppe dürfen nur mit Genehmigung des Hauptarbeitsgruppenleiters erfolgen.
- 9.) Die Mitglieder der Sonderstäbe haben der Stabsführung auf dem Dienstweg monatlich einen Bericht zu übersenden. Ein Durchschlag des Berichtes geht dem LdS. unmittelbar zu. Ein Wochenbericht ist über den Arbeitsgruppenleiter dem Hauptarbeitsgruppenleiter zuzuleiten.

Berlin, den 16. Mai 1942

gez. U t i k a l
Stabsführer

- 1942/35 -

копію цих повідомлень у службовому порядку слід направляти до Управління штабу. І, навпаки, Управління штабу та головні робочі групи будуть напряму інформувати керівника зондерштабу щодо найважливішого та принципового службового листування зі співробітниками зондерштабу шляхом надання копій.

Зондерштаб при головній робочій групі та робочій групі зазначається на документі так:

Оперативний штаб райхслайтера Розенберга
Робоча група.....
Зондерштаб.....

8. Лише Управління штабу відряджає співробітника зондерштабу. Поїздки з місць перебування служб Оперативного штабу на територію райху, інших головної робочої групи або робочої групи здійснюються лише з дозволу керівника головної робочої групи.
9. Співробітники зондерштабів мають у службовому порядку щомісячно надсилати звіт до Управління штабу. Копія звіту направляється безпосередньо керівникові зондерштабу. Щотижневий звіт слід направляти керівникові головної робочої групи через керівника робочої групи.

підп. Утікаль,
[підпис відсутній]
керівник Штабу

Берлін, [12] травня* 1942 р.

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, стр. 59, арк. 382–401. Копія. Машинопис. Мова німецька.

* У тексті – 16 травня, ймовірно, помилково, оскільки номер бюлетеня “Розпорядження та повідомлення”, де було надруковане розпорядження, датований 12 травня.

№ 18

Auftrag des Sonderstabes Volkskunde.

Das Amt Volkskunde und Fei ergestaltung wird hiermit unter Bezugnahme auf den Erlass des Herrn Reichsministers für die besetzten Ostgebiete vom 7.4.1942 an die Herren Reichskommissare für das Ostland und die Ukraine (Geschäftszeichen: I/1/13/42) beauftragt, bei den dem Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg für die besetzten Gebiete obliegenden Sicherungs- und Ordnungsarbeiten in den besetzten Ostgebieten verantwortlich mitzuwirken.

Die Tätigkeit des Sonderstabes Volkskunde im Einsatzstab wird sich insbesondere auf folgende Gebiete erstrecken:

- 1.) Sicherstellung besonders wertvoller Zeugnisse der Volkskulturen (Sachgüter, Archivalien, Schrifttum usw.) in den besetzten Gebieten, besonders der dortigen Volksdeutschen.
- 2.) Sicherstellung der Zeugnisse für den germanisch-deutschen Einfluss auf die einheimischen Volkskulturen und Feststellung von Zeugnissen indogermanischer Herkunft in den einzelnen Volkstümern.
- 3.) Überprüfung der Museen, Institute, Archive und sonstigen volkskundlichen Einrichtungen, auf ihren Bestand an volkskulturellen Gütern und Studium der Verwendung dieser

- 1942/56 -

№ 18

Доручення Зондерштабу “Фольклористика”

Відомство “Фольклористика та облаштування свят”^{*} згідно з посиланням на наказ пана міністра окупованих східних територій від 7.4.1942 панам райхс-комісарам Остланду та України (службова примітка I/1/13/42) уповноважене при Оперативному штабі райхслайтера Розенберга для окупованих територій брати участь у обов’язкових роботах із забезпечення збереженості та упорядкування [етнографічних матеріалів] на окупованих східних територіях.

Діяльність Зондерштабу “Фольклористика” при Оперативному штабі поширюється, зокрема, на такі сфери:

- 1) Збереження особливо цінних відомостей щодо народної культури (матеріальні цінності, архівні документи, друковані матеріали тощо) в окупованих областях, передусім місцевих німців.
- 2) Збереження свідчень германо-німецького впливу на місцеву народну культуру та збирання свідчень щодо індогерманського походження окремих народностей.
- 3) Перевірка музеїв, інститутів, архівів і подібних до них народознавчих установ на предмет наявності у складі їхніх зібрань культурних цінностей етнографічного характеру та дослідження використання цих цінностей у

^{*} “*Amt Volkskunde und Feiargestaltung*” – одна зі служб т. зв. “Відомства Розенберга” (або “Служби Розенберга”), а саме Уповноваженого фюрера у справі нагляду за загальним духовним і світоглядним навчанням та вихованням у НСДАП.

Güter für Volkstumspropaganda und praktische Volkstumsarbeit der Völker in den besetzten Gebieten.

- 4.) Feststellung der volkskundlichen Voraussetzungen, der Mittel und Wege des politischen Volkstumskampfes.
- 5.) Überprüfung des Volkskunde-Schrifttums in den besetzten Gebieten hinsichtlich seiner Stellung zum deutschen Volkstum, Feststellung der deutsch-feindlichen und weltanschaulich gegnerischen Volkskundeliteratur - Studium der bolschewistischen Volkskunde (Proletarische Volkskunde usw.).
- 6.) Festlegung der Zeugnisse des Kampfes gegen die Volksdeutschen auf kulturellem Gebiete.
- 7.) Sicherstellung an Belegen zum Einfluss der internationalen Kirchen auf die einzelnen Volkskulturen, besonders auf Volksglaube, Volksbrauch und Volksgesittung.

Für die Durchführung des Auftrages im einzelnen gelten die Dienstanweisung für die Sonderstäbe im Einsatzstab und die sonstigen allgemeinen Anweisungen.

пропаганді та практичній роботі з народностями в окупованих областях.

- 4) Виявлення етнографічних передумов, засобів та шляхів політичної боротьби народностей.
- 5) Перевірка етнографічної літератури в окупованих областях з огляду на її ворожість до німецького народу, виявлення етнографічної літератури ідеологічно ворожого до німців змісту – дослідження більшовицької етнографії (пролетарська етнографія тощо).
- 6) Виявлення свідчень боротьби проти етнічних німців у сфері культури.
- 7) Збереження свідчень щодо впливу міжнаціональної церкви на народну культуру, особливо на народні вірування, народні традиції та звичаї.

Для здійснення цього завдання, зокрема, діє службова інструкція для зондерштабів при Оперативному штабі та подібні інструкції загального змісту*.

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 59, арк. 358–359. Копія. Машинопис. Мова німецька.

* Див. документ № 17.

Anordnung 13/42

Betr.: Berichtswesen des Einsatzstabes (ohne Personal- und Kassenberichte).

1. Aufgabe des Berichtswesens.

Die regelmässige Erstattung von Berichten durch Hauptarbeitsgruppen, Arbeitsgruppen und Sonderstäbe soll der Stabsführung Gelegenheit geben, die geleistete Arbeit auszuwerten und ständig Ergebnis und Systematik der bei den Dienststellen geleisteten Arbeit zu überwachen.

Gleichzeitig üben damit alle an der Arbeit eingesetzten Mitarbeiter eine regelmässige Selbstkontrolle ihrer Arbeit aus.

Die Berichte sollen kurz, klar und übersichtlich sein. Es soll sich aus ihnen ergeben, was geleistet wurde und wie das Geleistete für die Arbeit des Einsatzstabes, insbesondere für den Kriegseinsatz der Partei und der Wehrmacht, zu verwerten ist.

2. Art der Berichte.

- a) Die Hauptarbeitsgruppen erstatten Monatsberichte.
- b) Die Arbeitsgruppen erstatten Wochen- und Monatsberichte.
- c) Die Sonderstäbe erstatten Wochenberichte zur Unterrichtung der Hauptarbeitsgruppe und Monatsberichte auf dem Dienstwege an die Stabsführung.
- d) Über die einzelnen Kulturstätten werden Karteikarten angelegt in 4-facher Ausfertigung; 1 für die Arbeitsgruppe, 1 für die Hauptarbeitsgruppe und 2 für die Stabsführung.
- e) Sonderberichte geben einen Überblick über die Notwendigkeit und das Ergebnis besonderer Einsätze, Massnahmen und Planungen (z.B. Dienstreisen, Beschwerden usw.).

- 1942/66 -

№ 19

Розпорядження 13/42

Щодо: Звітність Оперативного штабу (без кадрових та фінансових звітів)

1. Завдання звітності

Регулярне надання звітів головними робочими групами, робочими групами та зондерштабами має уможливлувати для Управління штабу оцінювання виконаної роботи та спостереження за результатами і систематикою роботи, що ведеться у службах (підрозділах).

Водночас усі співробітники, задіяні в роботі, здійснюють регулярний самоконтроль своєї роботи.

Звіти повинні бути короткими, чіткими та наочними. З них має бути зрозуміло, чого було досягнуто та як досягнуте слід використовувати для роботи Оперативного штабу, зокрема для завдань партії та Вермахту у війні.

2. Види звітів

- а) Головні робочі групи подають щомісячні звіти.
- б) Робочі групи подають щотижневі та щомісячні звіти.
- в) Зондерштаби подають щотижневі звіти для ознайомлення головної робочої групи та в службовому порядку – щомісячні звіти до Управління штабу.
- г) На кожне місце роботи складаються облікові картки у 4-х примірниках: один – для робочої групи, один – для головної робочої групи та два – для Управління штабу.
- д) Особливі донесення дають уявлення про необхідність та результати особливих завдань, заходів та планів (наприклад, службових поїздок, скарг тощо).

Anmerkung:

Hauptarbeitsgruppen und Sonderkommandos, die keine dauernden nachgeordneten Arbeitsgruppen haben, gelten im Berichtswesen als Arbeitsgruppen und haben demgemäss Monatsberichte und Wochenberichte anzufertigen.

Es haben abzugeben!

a) Monatsberichte an die Stabsführung: Hauptarbeitsgruppen
Ukraine und Ostland
und alle Sonderstäbe.

b) Monats- und Wochenberichte an die Stabsführung:

Die Hauptarbeitsgruppen Frankreich, Belgien,
Niederlande, die Verbindungsstelle Belgrad,
das Vorkommando Saloniki, Sonderkommando Mitte,
Vorkommando Petersburg und alle Arbeitsgruppen.

3. Inhalt der Berichte.

- a) Die Monatsberichte geben einen Überblick über das Ergebnis der geleisteten Arbeit. Die Zusammenfassung in den Monatsberichten erfolgt mit genauen Zahlenangaben und Bewertung des erfassten Materials. Sie sind bis zum 3. des folgenden Monats abzusenden.
- b) Die Wochenberichte liefern Unterlagen über die laufende Arbeit und die Beschäftigung der einzelnen Mitarbeiter. Die Woche beginnt am Sonntag. Der Bericht ist bis zum Montag der folgenden Woche abzusenden.
- c) Die Sonderstäbe berichten über das Ergebnis ihrer Arbeit bis zum 3. des folgenden Monats an die Hauptarbeitsgruppe in doppelter Ausfertigung; Wochenberichte, in denen über die Tätigkeit im einzelnen berichtet wird, erstatten sie nur den Hauptarbeitsgruppen in einfacher Ausfertigung.
- d) Sonderberichte sind zu erstatten, falls sich die Notwendigkeit dazu ergibt.

Примітка:

Головні робочі групи та зондеркоманди, що не мають постійних підпорядкованих робочих груп, при складанні звітності дотримуються [тих правил, як і] робочі групи, та відповідно готують щомісячні та щотижневі звіти.

Мають подаватися:

- а) щомісячні звіти до Управління штабу: головні робочі групи “Україна” та “Остланд” і всі зондерштаби;
- б) щомісячні та тижневі звіти до Управління штабу: головні робочі групи “Франція”, “Бельгія”, “Нідерланди”, зв’язковий пункт у Белграді, передова команда у Салоніках, зондеркоманда “Центр”, передова команда “Петербург” та всі робочі групи.

3. Зміст звітів

- а) щомісячні звіти є оглядом результатів виконаної роботи. Узагальнення у щомісячних звітах здійснюється з точними числовими даними та оцінкою зібраного матеріалу. Їх відправляють до третього числа поточного місяця;
- б) щотижневі звіти містять відомості про поточну роботу та роботу окремих співробітників. Тиждень починається у неділю. Звіт слід відправляти до понеділка наступного тижня;
- в) зондерштаби звітують про результати своєї роботи до третього числа поточного місяця головній робочій групі (у двох примірниках); щотижневі звіти, у яких доповідається про окремі [питання] діяльності, вони подають лише до головної робочої групи в одному примірнику;
- г) особливі донесення слід подавати, якщо у цьому є необхідність.

4. Sämtliche Berichte der Arbeitsgruppen und der Sonderstäbe sind grundsätzlich über die Hauptarbeitsgruppe an die Stabsführung zu leiten, soweit Ausnahmen nicht schriftlich bestimmt werden. Die Hauptarbeitsgruppe hat auf dem Bericht zu vermerken, dass er bei ihr durchgelaufen ist. Die Hauptarbeitsgruppen überwachen den rechtzeitigen Eingang der Berichte und mahnen diese erforderlichenfalls an. Über säumige Arbeitsgruppen oder Sonderstäbe ist der Stabsführung zu berichten.

5. Berichtsmuster.

Die Wochen- und Monatsberichte werden nach Massgabe der nachstehenden Muster A, B, C angefertigt.

Für Sonderstäbe gilt Muster D.

Für Sonderberichte (Dienstreisen) Muster E.

Über Karteikarten unterrichtet Anlage F.

6. Die Anordnungen über die Erstattung der Personalberichte bleiben unberührt.

A. Muster für Monatsbericht der Hauptarbeitsgruppen

Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg Ort, den

Hauptarbeitsgruppe

Monat

1. Zusammenfassung des Verlaufes der Arbeit, Verhältnis nach aussen (andere Dienststellen) und innen (Betriebsgemeinschaft).
2. Auswertung.
3. Sonderstäbe.
4. Stellungnahme zu der Tätigkeit der Arbeitsgruppen.

4. Усі без винятку звіти робочих груп та зондерштабів потрібно, як правило, направляти до Управління штабу через головну робочу групу, якщо винятки не обумовлено письмово. Головна робоча група позначає на звіті, що його переглянуто [групою]. Головні робочі групи контролюють своєчасне надходження звітів та нагадують про це у разі необхідності. Про робочі групи чи зондерштаби, що роблять це із запізненням, необхідно повідомляти до Управління штабу.

5. Зразки звітів

Щотижневі та щомісячні звіти готуються відповідно до нижченаведених зразків А, В, С.

Для зондерштабів призначений зразок D.

Для особливих донесень (службових поїздок) – зразок E.

Щодо облікових карт інформує додаток F.

6. Інструкції щодо надання кадрових звітів залишаються чинними.

A. Зразок щомісячного звіту головних робочих груп

Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга

Місце, [дата]

Головна робоча група.....

Місяць.....

1. Узагальнення перебігу роботи, зовнішні (з іншими службами) та внутрішні (колектив установи) зв'язки.
2. Використання.
3. Зондерштаби.
4. Оцінка діяльності робочих груп.

5. Besondere Vorkommnisse und Planungen.
6. Fahrbereitschaft (auf gesondertem Blatt) für die Wagen der Hauptarbeitsgruppe. Angaben gesondert für jeden Wagen.
 - a) Genaue Angaben über Kilometerstand am Anfang und Ende des Monats sowie Angabe der insgesamt von allen Wagen gefahrenen Kilometer.
 - b) Benzinverbrauch der einzelnen Wagen und insgesamt.
 - c) Aufzählung der Fahrten nach ausserhalb des Einsatzortes, soweit diese Fahrten für Hin- und Rückreise insgesamt länger als 50 km waren.
 - d) Beurteilung des Zustandes der Wagen.

B. Muster für Monatsbericht der Arbeitsgruppen.

Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg Ort, den

Hauptarbeitsgruppe

Arbeitsgruppe

Monat

1. Zusammenfassung der Gesamtleistung im Monat, Bewertung des insgesamt erfassten Materials, Einsatzbarkeit für den Einsatzstab (mit genauer Zahlenangabe).
2. Verhältnis zu anderen Dienststellen.
3. Hausgemeinschaft, innere Entwicklung der Dienststelle, kameradschaftliche Veranstaltungen und "Offene Abende".
4. Besondere Vorkommnisse und Planungen.
5. Anwesenheit von Sonderstäben (die Tätigkeit der Sonderstäbe braucht hier nicht geschildert zu werden, da sie im Monatsbericht der Hauptarbeitsgruppe erfasst wird.)

5. Особливі події та планування.
6. Автогосподарство (за окремим документом) для транспорту головної робочої групи. Розглядаються дані по кожній машині:
 - а) точні цифри пробігу (кілометражу) на початку та наприкінці місяця, як і загальні дані щодо кілометрів, подоланих усіма машинами;
 - б) витрати бензину окремою машиною та загалом;
 - в) перелік поїздок за межі місця, де іде робота, як також поїздки в один та другий бік, разом довший, ніж 50 км;
 - г) оцінка стану машин.

В. Зразок щомісячного звіту робочих груп

Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга Місце, [дата]
 Головна робоча група.....
 Робоча група.....
 Місяць.....

1. Підбиття загальних результатів за місяць. Оцінка всього зібраного матеріалу, можливість застосування Оперативним штабом (з точними цифрами).
2. Зв'язки з іншими службами.
3. Внутрішнє господарство, внутрішній розвиток служби, товариські заходи та "відкриті вечори".
4. Особливі випадки та планування.
5. Наявність зондерштабів (діяльність зондерштабів тут не має бути відокремлена, оскільки входить до щомісячного звіту головної робочої групи).

6. Fahrbereitschaft (auf gesondertem Blatt). Angaben gesondert für jeden Wagen.
- a) Genaue Angaben über Kilometerstand am Anfang und Ende des Monats sowie Angabe der insgesamt von allen Wagen gefahrenen Kilometer.
 - b) Benzinverbrauch der einzelnen Wagen und insgesamt.
 - c) Aufzählung der Fahrten nach ausserhalb des Einsatzortes, soweit diese Fahrten für Hin- und Rückreise insgesamt länger als 50 km waren.
 - d) Beurteilung des Zustandes der Wagen.

C. Muster für Wochenbericht der Arbeitsgruppen.

Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg Ort, den

Hauptarbeitsgruppe

Arbeitsgruppe

1. Besprechungen.

Verhandlungen, Erkundungen und Feststellungen von Arbeitsmaterial (aber nicht jedes Telefongespräch).

2. Aussendienst.

Sicherstellung und Vorsichtung des Materials, Bearbeitung der Einsatzstellen, kurze Bewertung des erfassten Materials.

3. Bearbeitung.

Sichtung und Auslese, Katalogisierung und Übersetzung in den Arbeitsräumen.

4. Kartei und Auskunft.

Bearbeitung der Karteien und Kataloge, Auskunftserteilung und Materialzusammenstellung.

- 1942/70 -

б. Автогосподарство (за окремим документом) для транспорту головної робочої групи. Розглядаються дані по кожній машині:

- а) точні цифри пробігу (кілометражу) на початку та наприкінці місяця, як і загалом дані щодо кілометрів, подоланих усіма машинами;
- б) витрати бензину окремою машиною та загалом;
- в) перелік поїздок поза межі місця, де іде робота, як також поїздки в один та другий бік, разом довший, ніж 50 км;
- г) оцінка стану машин.

С. Зразок щомісячного звіту робочих груп

Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга Місце, [дата]
Головна робоча група.....
Робоча група.....

1. Обговорення

Переговори, пошук та збирання робочого матеріалу (але не щодо кожної телефонної розмови).

2. Робота поза межами служби

Конфіскація та перегляд матеріалу, робота в окремих місцях, лаконічна оцінка зібраного матеріалу.

3. Опрацювання

Перегляд та сортування, каталогізація та переклад матеріалу в робочих приміщеннях служби.

4. Картотека та інформування

Опрацювання картотек та каталогів, надання довідок та комплектування матеріалу.

5. Auslieferung und Abtransport.

Leihweise Abgabe von Material, Versand und Abtransport von Paketen und Kisten.

6. Auswertung.

7. Bearbeitung an anderen Orten ausserhalb des Sitzes der Arbeitsgruppe, Dienstreisen, Ausstellungen.

8. Besondere Ereignisse.

9. Planungen, Anregungen und Wünsche.

D. Muster für Berichte der Sonderstäbe.

Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg Ort, den
Hauptarbeitsgruppe
Sonderstab
Bearbeiter/.....

E. Muster für Berichte / Dienstreisen
Sonderberichte

Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg Ort, den
Hauptarbeitsgruppe
Arbeitsgruppe

Original an:

Durchschlag an:

Bearbeiter:

Betr.: Dienstreise des vom bis
nach

5. Видавання та вивезення
Тимчасове видавання матеріалу. Відправлення та транспортування пакетів і ящиків.
6. Використання
7. Робота в інших місцях, поза межами місцеперебування робочої групи
8. Надзвичайні події
9. Планування, ініціативи та побажання

D. Зразок звіту зондерштабів

Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга Місце, [дата]
 Головна робоча група.....
 Зондерштаб.....
 Виконавець.....

E. Зразок донесень/донесень про результати службових відряджень/
 особливих донесень

Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга Місце, [дата]
 Головна робоча група.....
 Робоча група.....

Оригінал до:

Копія до:.....

Виконавець:.....

Щодо: Службове відрядження.....зпо.....
 до.....

F. Karteikarten.

1. Karteikarten sind für jede besichtigte und bearbeitete Einsatzstelle in 4 Ausfertigungen auszufüllen. 2 Stücke gehen an die Stabsführung, 1 Stück an die Hauptarbeitsgruppe, 1 Stück verbleibt bei der Arbeitsgruppe.
2. Die Ablage der Karteikarten erfolgt nach Orten.
Den Hauptarbeitsgruppen wird die Einrichtung einer nach Sachgebieten geordneten Kartei empfohlen.
Die Stabsführung führt eine Sachkartei.
3. Die Ausfüllung und Absendung der Karteikarten erfolgt sofort nach Beginn der Bearbeitung an der Einsatzstelle. Wird längere Zeit an einer Einsatzstelle gearbeitet, dann wird am Schluss der Arbeit das Gesamtergebnis auf der ersten Karteikarte vermerkt oder eine neue Karteikarte mit einem Gesamtüberblick angelegt, unter Beachtung des unter 1. genannten Verteilers.
4. Der Text der Karteikarten ist sorgfältig abzufassen.
Die Karteikarte muss folgende Angaben enthalten: Genaue Anschrift, Erhaltungszustand von Gebäude und Material, zahlenmässiger Umfang des Materials, Bedeutung des Materials innerhalb des betreffenden Sachgebietes, Bedeutung für den Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg, veranlasste Massnahmen.
Die Angaben sind ohne Weitschweifigkeit stichwortartig einzutragen.

Beispiel (falsch): Ich konnte zu meiner Freude feststellen, dass die Bücherei gut erhalten ist. Soweit ein Überblick möglich ist, enthält die genannte Bücherei etwa 300.000 Bände. Unter diesen 300.000 Bänden befinden sich insbesondere marxistische Bücher.

Ф. Облікові картки*

1. Облікові картки складаються для кожного місця, де триває робота, яке оглядається та опрацьовується, у 4-х примірниках. Два примірники надходять до Управління штабу, один – до головної робочої групи, один залишається у робочій групі.
2. Архів карток упорядковується за місцями роботи.
Головним робочим групам рекомендовано створювати картотеку за тематичними галузями.
Управління штабу веде предметний каталог.
3. Заповнення та відправлення каталожних карток здійснюється відразу після початку роботи на місці. Якщо на одному місці робота здійснюється тривалий час, після її завершення загальний результат зазначається на першій картці або створюється нова картка із загальним оглядом та із дотриманням порядку щодо переліку отримувачів, вказаного в п. 1.
4. Текст картки має бути ретельно відпрацьованим.
Картка має містити такі дані: точна адреса, стан будівлі та матеріалу, обсяг матеріалу в цифрах, значення матеріалу у сфері, до якої він належить, значення для Оперативного штабу райхсляйтера Розенберга, [необхідні] заходи.

Дані мають бути вписані коротко, без вживання зайвих слів.

Приклад (як не треба робити): Я з радістю міг констатувати, що бібліотека добре збереглася. Оскільки перегляд є можливим, названа бібліотека містить близько 300.000 томів. Серед цих 300.000 томів знаходиться, зокрема, марксистська література.

* *Ідеться про картотеку, яка отримала назву “картотека “Z”*. Див.: *Картотека “Z” Оперативного штабу “Райхсляйтер Розенберг”: Цінності культури на окупованих територіях Росії, України та Білорусії 1941–1942 / підгот. к изд. М. А. Бойцов, Т. А. Васильева. — М. : Изд-во Моск. ун-та, 1998. — 352 с.*

Beispiel (richtig):

Erhaltungszustand: gut
Gebäude: ausreichend, nicht beschädigt
Bestand: etwa 300.000 Bände, vorwiegend marxistisch.

Personal: nur noch zum Teil vorhanden.

Bedeutendste Bücherei des Generalkommissariats.

Folgende Bestände für Einsatzstab RR wichtig:

5. Sind verschiedenartige Bestände in einer Einsatzstelle vorhanden, so sind unter Umständen mehrere Karteikarten anzulegen. Z.B.: Büchersammelstelle Leninstr.10: Reste der Bibliothek der Parteischule.

Büchersammelstelle Leninstrasse 10: Reste der Bücherei der Ingenieure.

Bei Zentral- oder Landesbibliotheken sind mehrere Karteikarten nur dann anzulegen, wenn die betreffende Bibliothek besondere Spezialbüchereien enthält. (Z.B. Radziwill-Bücherei in Minsk.)

6. Neu hinzukommende Mitarbeiter haben die Kartei einzusehen, damit nicht die gleichen Erhebungen mehrmals gemacht werden.
7. Die Mitglieder der Sonderstäbe haben der zuständigen Arbeitsgruppe die ausgefüllten Karteikarten abzuliefern. Eine Bearbeitung der Karteikarten nach Abreise der Sonderstäbe ist unstatthaft.
8. Bis zum Eintreffen neuer, den Erfordernissen im Osten angepasster Karteikarten, sind die bisherigen Muster zu benutzen.

Berlin, den 31. Juli 1942

gez.: i.V. E b e l i n g

- 1942/73 -

Приклад (як потрібно робити):

Стан збереженості:	добрий;
Будівля:	задовільна, не пошкоджена;
Зібрання:	близько 300.000 книг, переважно марксистських;
Штат персоналу:	неповний, наявний частково.
Найзначніша бібліотека генералкомісаріату.	
Наступні зібрання важливі для Оперативного штабу: ...	

5. Якщо у місці, де ведеться робота, наявні зібрання різного роду, то за цих обставин потрібно скласти не одну картку. Наприклад: Місце зберігання книг по вул. Леніна, 10: залишки бібліотеки партійної школи.
Місце зберігання книг по вул. Леніна, 10: залишки бібліотеки [Будинку] інженерів.
У центральних та крайових бібліотеках декілька карток складаються лише тоді, якщо бібліотека містить окремі спеціалізовані зібрання (наприклад, бібліотека Радзивіллів у Мінську).
6. Нові співробітники, що залучаються [до роботи], мають переглядати карто-теку, щоб по декілька разів не робити одну й ту саму роботу.
7. Співробітники зондерштабів мають подавати заповнені картки відповід-ній робочій групі. Опрацювання карток після вибуття із зондерштабу неприпустиме.
8. До надходження нових карток, що більше відповідають [роботі] на Сході, потрібно використовувати попередні зразки.

Берлін, 31 липня 1942 р.

підп.: за доруч. Ебелінг

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, стр. 59, арк. 335–342. Копія. Машинопис. Мова німецька.

№ 20

Betr.: Arbeitsauftrag des Sonderstabes Vorgeschichte

Der Sonderstab Vorgeschichte hat die Aufgabe, die Belange des Reichsamtes Vor- und Frühgeschichte der Dienststelle des Reichsleiters Rosenberg und des Beauftragten für Vor- und Frühgeschichte des Reichsministers für die besetzten Ostgebiete in den besetzten Gebieten nach Anweisungen des Leiters des Sonderstabes Vorgeschichte wahrzunehmen. Der Aufgabenbereich des Sonderstabes Vorgeschichte umfaßt die gesamte Vor- und Frühgeschichte und Archäologie der Gebiete, in denen der Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg Dienststellen unterhält, und die von diesen Ländern ausgreifenden frühgeschichtlichen Kulturen. Innerhalb dieses Aufgabenbereiches dient die Tätigkeit des Sonderstabes Vorgeschichte in erster Linie dem Schutze der durch Kriegseinwirkung gefährdeten Bodenaltertümer und Baudenkmäler, im Gelände, in den Museen, wissenschaftlichen Instituten und Sammlungen, sowie ihrer gleichzeitigen Auswertung (Erforschung) für die nationalsozialistische Bewegung über die Hohe Schule der NSDAP.

Literatur (Bücher, Zeitschriften, Bildmaterial und dergl.) oder sonstige Gegenstände irgendwelcher Art können nur über die Stabsführung, Abtlg. Auswertung, angefordert oder ausgeliefert werden.

- 1942/75 -

Der Leiter des Sonderstabes Vorgeschichte ist Oberbereichsleiter Prof. Dr. Reinerth. Sein Stellvertreter und Verbindungsmann zur Stabsführung des Einsatzstabes ist Abschnittsleiter Dr. Hülle. Die einzelnen vom Sonderstab entsandten Mitarbeiter erhalten im Rahmen dieses Gesamtauftrages schriftlich festgesetzte Einzelaufträge, die im Einvernehmen mit der Stabsführung festgelegt werden.

Im übrigen gilt die Geschäftsordnung des Einsatzstabes vom 12.5.1942, insbesondere Abschnitt XV.

gez. U t i k a l
Stabsführer des Einsatzstabes

№ 20

Щодо: Робоче доручення Зондерштабу “Прадавня історія”

Зондерштаб “Прадавня історія” має завданням на окупованих територіях охороняти інтереси Імперського відомства “Прадавня та рання історія” служби райхсляйтера Розенберга та уповноваженого з питань прадавньої та ранньої історії міністра окупованих східних територій відповідно з інструкціями керівника Зондерштабу “Прадавня історія”. Сфера завдань Зондерштабу “Прадавня історія” охоплює сукупну прадавню і ранню історію та археологію областей, у яких створені служби Оперативного штабу райхсляйтера Розенберга, та давні історичні культури, що виникали на цих землях. У межах цього кола завдань діяльність Зондерштабу “Прадавня історія” насамперед слугує захистові [вкопних старожитностей] та пам’яток історії у [сільській] місцевості, в музеях, наукових інститутах та колекціях, що перебувають під загрозою з огляду на воєнні дії, а також одночасному їхньому використанню (дослідженню) для націонал-соціалістського руху через Вищу школу НСДАП.

Література (книги, журнали, зображальний матеріал тощо) чи подібні речі будь-якого роду можуть замовлятися чи надаватися лише через Управління штабу, відділ “Використання”.

Керівником Зондерштабу “Прадавня історія” є оберберайхсляйтер проф. д-р Райнерт. Його заступником та зв’язковим з Управлінням штабу є абшніттсляйтер д-р Гюлле.

Окремі співробітники, що відряджаються Зондерштабом, отримують в межах цього загального доручення окремі робочі завдання у письмовому вигляді, що погоджуються з Управлінням штабу.

В іншому діє службовий порядок Оперативного штабу від 12.5.1942, зокрема розділ XV*.

Берлін, 20.8.1942

підп. Утікаль,
керівник Штабу

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 59, арк. 344–345. Копія. Машинопис. Мова німецька.

* Див. документ № 17.

№ 23 Betr.: Arbeitsauftrag des Sonderstabes Zentralbibliothek
der Hohen Schule

Der Sonderstab Zentralbibliothek der Hohen Schule hat die Bibliotheksinteressen der Hohen Schule beim Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg wahrzunehmen und alle bibliotheka-

- 1942/92 -

rischen und bibliothekstechnischen Anliegen zu überwachen, welche mit der Sammelaufgabe der ZBHS zusammenhängen.

Leiter des Sonderstabes Zentralbibliothek der Hohen Schule ist Bibliotheksrat Dr. Grothe. Der Leiter der Abteilung Auswertung beim Einsatzstab ist zugleich der Verbindungsmann des Sonderstabes zwischen der Stabsführung, des Einsatzstabes und der Leitung der ZBHS.

Der Sonderstab Zentralbibliothek der Hohen Schule hat die Vorherrschaft bei der Auswahl der beschlagnahmten Buchbestände.

Die Einverleibung verschlagnahmter Buchbestände (Bücher, Zeitschriften, Bildmaterial, Urkunden und dergleichen) in die ZBHS geschieht grundsätzlich nur im Einvernehmen mit der Stabsführung (Abt. Auswertung).

In übrigen gilt die Geschäftsordnung des Einsatzstabes vom 12.5.1942, insbesondere Abschnitt XV. Der Leiter des Sonderstabes ist berechtigt, im Einvernehmen mit der Stabsführung Arbeitsrichtlinien der Durchführungsbestimmungen zu diesem Auftrag zu erlassen.

Berlin, den 26. August 1942

gez. Utikal
Stabsführer

№ 21

Щодо: Робоче доручення Зондерштабу “Центральна бібліотека Вищої школи”

Зондерштаб “Центральна бібліотека Вищої школи” має представляти інтереси бібліотеки Вищої школи при Оперативному штабі райхсляйтера Розенберга та дотримуватися всіх побажань в бібліотечній та бібліотечно-технічній сфері, що пов’язані із завданням по збиранню [літератури] Центральної бібліотеки Вищої школи.

Керівником завдання Зондерштабу “Центральна бібліотека Вищої школи” є бібліотечний радник д-р Гроте. Керівник відділу “Використання” Оперативного штабу при цьому є зв’язковим Оперативного штабу між Управлінням штабу та керівництвом Центральної бібліотеки Вищої школи.

Зондерштаб “Центральна бібліотека Вищої школи” має право першості при відборі конфіскованих книжкових зібрань.

Включення відібраних книжкових зібрань (книг, журналів, зображального матеріалу, документів тощо) до [фондів] Центральної бібліотеки Вищої школи принципово відбувається за погодженням з Управлінням штабу (відділ “Використання”).

В іншому діє службовий порядок Оперативного штабу від 12.5.1942, зокрема розділ XV. Керівник Зондерштабу має право за погодженням з Управлінням штабу надавати робочі інструкції щодо виконання цього робочого доручення.

Берлін, 26 серпня 1942 р.

підп. Утікаль,
керівник Штабу

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 59, арк. 309–310. Копія. Машинопис. Мова німецька.

2 Der Stabsführer.

Betr.: Personelle Veränderungen im Einsatzstab

Hauptarbeitsgruppe Ostland

Pg. Albert S p o r k e t wurde am 26.5.42 zum komm.Leiter der Arbeitsgruppe Litauen --- Pg.Dr.Günther K r a f t am 16.7.42 zum komm.Leiter der Arbeitsgruppe Weißruthenien ernannt.

Am 11.7.42 wurden Pg.Dr.Hans M a i e r als Leiter der Arbeitsgruppe Lettland und Herr Georg Friedrich K r u s e n - s t j e r n als Leiter der Arbeitsgruppe Estland bestätigt.

Mit der komm.Leitung der Hauptarbeitsgruppe Ostland wird Pg.Dr.Otto N e r l i n g für die Dauer der Abwesenheit des Pg.Dr.Wunder betraut.

Berlin, den 14.8.1942

gez. U t i k a l

Auf Wunsch des Vertreters des Ostministeriums bei der Heeresgruppe Mitte, Hauptmann Müller, und auf eigenen Wunsch wurde der bisherige Leiter der Arbeitsgruppe Weißruthenien, Oberleutnant H u s e m a n n , von seinem Amte entbunden.

Berlin, den 10.7.1942

gez. U t i k a l

Hauptarbeitsgruppe Ukraine

Zum komm.Leiter der Hauptarbeitsgruppe Ukraine wird Kreis- amtsleiter SA-Sturmabführer Pg. Georg A n t o n ernannt.

Berlin, den 10.8.1942

gez. U t i k a l

Der bisherige Leiter der Hauptarbeitsgruppe Ukraine, Gauamts- leiter Pg.Franz S e i b o t h , hat um seine Entlassung aus dem Einsatzstab nachgesucht, um ein Amt beim Reichsprotector in Böhmen und Mähren zu übernehmen.

Berlin, den 31.8.42

gez. E b e l i n g

Aus dem Einsatzstab sind ausgeschieden:

10.7.42	Wiss.Mitarbeiter Dr.Georg Müller,	zuletzt in Belgrad
24.7.42	Kraftfahrer Lavrenti Feodoronok,	" " Riga
31.7.42	Wiss.Mitarbeiter Dr.Fritz Joachim Starke,	zuletzt in Cherson
31.7.42	Stenotypistin Bärbl Sommer,	zuletzt in Belgrad
31.7.42	Kraftfahrer Franziskus Herben,	" " Kiew
12.8.42	Kraftfahrer Hans Marcussen,	" " Kiew
14.8.42	Wiss.Mitarbeiter Ernst Lange,	" " Kiew

- 1942/74 -

№ 22

Керівник Штабу

Щодо: Кадрові зміни в Оперативному штабі

Головна робоча група “Остланд”

Пг. Альберт Шпоркет з 28.5.1942 був призначений виконуючим обов’язки керівника робочої групи “Литва”, пг. д-р Гюнтер Крафт з 16.7.1942 був призначений виконуючим обов’язки керівника робочої групи “Білорусія”.

11.7.1942 пг. д-р Ганс Майер був затверджений керівником робочої групи “Латвія”, а пан Георг Фрідріх Крузенштерн – керівником робочої групи “Естонія”.

Тимчасове керівництво Головною робочою групою “Остланд” на час відсутності пг. д-ра Вундера надане пг. д-ру Нерлінгу.

Берлін, 14.8.1942

підп. Утікаль

За бажанням представника Східного міністерства при групі армій “Центр”, гауптманна Мюллера та за власним бажанням колишній керівник робочої групи “Білорусія”, оберлейтенант Гуземанн був відкликаний своїм відомством.

Берлін, 10.7.1942

підп. Утікаль

Головна робоча група “Україна”

Тимчасово виконуючим обов’язки керівника Головної робочої групи “Україна” призначений крайсамтсляйтер, штурмбаннфюрер СА пг. Георг Антон.

Берлін, 10.8.1942

підп. Утікаль

Колишній керівник Головної робочої групи “Україна”, гауамтсляйтер пг. Франц Зайбот звернувся з проханням щодо свого звільнення з Оперативного штабу, щоб обійняти посаду при райхспротекторі Богемії та Моравії.

Берлін, 31.8.1942

підп. Ебелінг

З Оперативного штабу вибули:

10.7.1942 наук. співробітник д-р Георг Мюллер, на останній момент у Белграді

24.7.1942 водій Лаврентій Федоренко " у Ризі

31.7.1942 наук. співробітник д-р Фріц Йоахім Штарке, на останній момент у Херсоні

31.7.1942 стенографістка Бербль Зоммер, на останній момент у Белграді

31.7.1942 водій Францискус Гербен " у Києві

12.8.1942 водій Ганс Мароссен " у Києві

14.8.1942 наук. співробітник Ернст Ланге " у Києві

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 59, арк. 343. Копія. Машинопис. Мова німецька.

Betr. d. Arbeitsauftrags zum Einsatz des Sonderstabes Wissenschaft

1. Der Sonderstab Wissenschaft vertritt im Rahmen des Einsatzstabes R.R. die Interessen des Hauptamtes Wissenschaft der Dienststelle des Reichsleiters.
2. Sein Auftrag erstreckt sich auf wissenschaftliche und wissenschaftspolitische Fragen in den besetzten Gebieten, soweit diese Fragen nicht von anderen Sonderstäben des Einsatzstabes R.R. oder durch besondere Aufträge der Stabsführung vom Einsatzstab R.R. selbst bearbeitet werden.
3. Zu den Aufgaben des Sonderstabes Wissenschaft gehört:
 - a) Sicherstellung wissenschaftlicher Einrichtungen und wissenschaftlichen Materials in den besetzten Gebieten, soweit es für die deutsche Forschung als Ergebnis bolschewistischer Wissenschaft erschlossen werden muss und soweit wissenschaftliche Einrichtungen für die deutsche Wissenschaft vordringlich dienstbar gemacht werden müssen.
 - b) Auswertung des sichergestellten Materials durch ständige oder kurzfristige Mitarbeiter des Sonderstabes Wissenschaft.
 - c) Einsatz von Fachwissenschaftlern mit spezifizierten Aufträgen.

- 1942/93 -

Literatur (Bücher, Zeitschriften, Bildmaterial und dergleichen) oder sonstige Gegenstände können nur über die Stabsführung, Abt. Auswertung, angefordert und ausgeliefert werden.

Der Einsatz der Mitarbeiter des Sonderstabes Wissenschaft erfolgt durch die Stabsführung über die Hauptarbeitsgruppe gemäss Arbeitsauftrag, der vom Leiter des Sonderstabes festgelegt wird. Im Arbeitsauftrag nicht vorgesehene Reisen oder Versetzungen bedürfen ausser dem Einverständnis des Hauptarbeitsgruppenleiters auch der Genehmigung des Leiters des Sonderstabes.

Im übrigen gilt die Geschäftsordnung des Einsatzstabes R.R. vom 12.5.42 insbesondere Abschnitt XV.

lin, den 24. September 1942

gez.: U t i k a l
Stabsführer

№ 23

Щодо: Робоче доручення для Зондерштабу “Наука”

1. Зондерштаб “Наука” в межах Оперативного штабу райхсляйтера Розенберга представляє інтереси Головного відомства “Наука” Служби райхсляйтера*.
2. Його дія поширюється на всі наукові та науково-політичні питання в окупованих областях, оскільки вони не перебувають у межах опрацювання іншими зондерштабами Оперативного штабу райхсляйтера Розенберга або особливих доручень Управління Оперативного штабу райхсляйтера Розенберга.
3. До завдань Зондерштабу “Наука” належать:
 - а) конфіскація [майна] наукових установ та наукових матеріалів в окупованих областях, оскільки вони мають бути застосовані у німецьких дослідженнях досягнень радянської науки та оскільки наукові інституції першочергово повинні стати в нагоді німецькій науці;
 - б) використання конфіскованих матеріалів постійними чи тимчасовими співробітниками Зондерштабу “Наука”;
 - в) залучення до роботи професійних науковців зі спеціальними дорученнями;
 - г) література (книги, журнали, зображальний матеріал тощо) або подібні речі можуть замовлятися та надаватися лише через Управління штабу, відділ “Використання”.
4. Залучення до роботи співробітників Зондерштабу “Наука” здійснюється через Управління штабу, головну робочу групу згідно з робочим дорученням, яке надається керівником зондерштабу. Поїздки чи переведення, не передбачені робочим дорученням, потребують, окрім погодження з керівником головної робочої групи, також дозволу керівника зондерштабу.
5. Щодо іншого діє службовий порядок Оперативного штабу райхсляйтера Розенберга від 12.5.1942, зокрема розділ XV**.

Берлін, 24 вересня 1942 р.

підп. Утікаль,
керівник Штабу

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 59, арк. 310–311. Копія. Машинопис. Мова німецька.

* Мова йде про т. зв. “Відомство Розенберга”, або “Службу Розенберга” – це сукупна назва всіх служб Розенберга, об’єднаних навколо його посади як Уповноваженого фіурера у справі нагляду за загальним духовним і світоглядним навчанням та вихованням у НСДАП.

** Див. документ № 17.

№ 24

Abschrift / 57

Oberkommando des Heeres
Gen St. d H/Gen Qu
Az. Abt.K.Verw. (Verw)
Nr. 11/11 564/42

OKH., den 30.9.1942

Betr.: Einsatz von Sonderkommandos des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg für die besetzten Gebiete

I. Aufgaben:

Der Führer hat mit Erlaß vom 1.3.1942 den Reichsleiter Rosenberg in seiner Eigenschaft als "Beauftragter für die Überwachung der gesamten geistigen und weltanschaulichen Schulung und Erziehung der NSDAP" mit der geistigen Bekämpfung der Juden und Freimaurer, sowie der mit ihnen verbündeten weltanschaulichen Gegner des Nationalsozialismus als den Urhebern des jetzigen Krieges beauftragt. Die planmäßige geistige Bekämpfung dieser Mächte hat der Führer dabei als kriegsnotwendige Aufgabe erklärt. Zu diesem Zweck hat der Führer u.a. angeordnet, daß der "Einsatzstab des Reichsleiters Rosenberg für die besetzten Gebiete" in den unter Militärverwaltung stehenden besetzten Gebieten und in den unter Zivilverwaltung stehenden besetzten Ostgebieten – wozu das Generalgouvernement nicht gehört das Recht haben soll,

a) Bibliotheken, Archive, Logen und sonstige weltanschauliche und kulturelle Einrichtungen aller Art nach geeignetem Material für die Erfüllung seiner Aufgabe zu durchforschen und es beschlagnahmen zu lassen.

b) Kulturgüter, die im Eigentum oder Besitz von Juden stehen, herrenlos sind oder deren Eigentümer nicht einwandfrei festzustellen sind, beschlagnahmen zu lassen.

c) Der Reichsminister für die besetzten Gebiete hat am 12.6.1942 in seinem Ministerium eine "Zentralstelle zur Erfassung und Bergung von Kulturgütern" in den besetzten Ostgebieten errichtet. Sie bedient sich zur Durchführung ihrer Maßnahmen ebenfalls des "Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg für die besetzten Ostgebiete". Von Ausnahmefällen abgesehen, in denen die Sicherung gefährdeter Kulturgüter dringlich ist, wird deren vorläufiger Verbleib an Ort und Stelle angestrebt. Hierzu ist gem. Vereinbarung zwischen OKH/Gen St d H/Gen Qu und Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg diesem zugestanden worden, im Operationsgebiet des Ostens zur Bewahrung vor Beschädigung oder Zerstörung auch solche Kulturgüter, die nicht unter Ziffer b) fallen - insbesondere Museumsschätze zu bergen bzw. sicherzustellen.

Einsatzregelung:

Zur Durchführung der unter I. a), b), c) genannten Aufgaben setzt der "Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg" Sonderkommandos ein. Mit Zustimmung des Reichsleiters Rosenberg wird der Einsatz dieser Sonderkommandos wie folgt geregelt:

1) Für die zentrale Steuerung der Sonderkommandos wird je nach Bedarf beim Oberkommando einer Heeresgruppe oder bei einem Armeeoberkommando ein Beauftragter des Einsatzstabes des Reichsleiters Rosenberg eingesetzt, der Leiter des bzw. der Sonderkommandos im Heeresgruppen- bzw. Armeebereich ist. Dieser ist verpflichtet, die ihm von Reichsleiter Rosenberg oder vom Stabsführer seines Einsatzstabes zugegangenen Weisungen dem Oberbefehlshaber der Heeresgruppe bzw. Armee rechtzeitig zur Kenntnis zu bringen. Der Oberbefehlshaber ist berechtigt, an den

Верховне командування суходільних військ
 Ген. штаб / [начальник тилу діючої армії]
 [Адміністративний відділ]*
 №. 11/11 564/42

ОКН, 30.9.1942

Щодо: Задіяння зондеркоманд** Оперативного штабу райхсляйтера Розенберга в окупованих областях

I. Завдання

Фюрер своїм наказом від 1.3.1942 уповноважив райхсляйтера Розенберга як Уповноваженого у справі нагляду за загальним духовним і світоглядним навчанням та вихованням у НСДАП “щодо ідейної боротьби з євреями та масонами та пов’язаними з ними ідеологічними ворогами націонал-соціалізму як з ініціаторами нинішньої війни”. Планомірну ідейну боротьбу з цими силами фюрер проголосив завданням воєнного значення. З цієї метою, серед іншого, фюрер розпорядився, що “Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга для окупованих областей на територіях, підпорядкованих військовій адміністрації, та на окупованих східних територіях, що перебувають під цивільним управлінням, до яких не відноситься Генерал-губернаторство, має право”:

а) обстежувати бібліотеки, архіви, [масонські] ложі та подібні до них ідеологічні та культурні установи будь-якого роду на предмет наявності необхідного матеріалу для виконання свого завдання та конфісковувати цей матеріал;

б) конфісковувати культурні цінності, що перебувають у власності або володінні євреїв, не мають власника або власників яких неможливо визначити;

в) міністр окупованих територій 12.6.1942 створив у своєму міністерстві “Центральну службу для обліку та захисту культурних цінностей” для окупованих східних територій. У здійсненні своїх заходів вона діє так само, як “Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга для окупованих східних територій”. Окрім винятків, коли захист культурних цінностей, що перебувають у небезпеці, є невідкладним, бажаним є попереднє залишення їх на місці. До того ж, спільною домовленістю між ОКН / Ген[еральним] ш[табом] / [начальником тилу діючої армії] та Оперативним штабом райхсляйтера Розенберга визнається, що у зоні бойових дій на Сході [Штабові належить право] запобігати пошкодженню або знищенню також і тих культурних цінностей, що не підпадають під підпункт “б”, зокрема музейних цінностей.

Порядок дії:

Для здійснення зазначених у п. 1 робіт Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга створює зондеркоманди. За згоди райхсляйтера Розенберга дія цих зондеркоманд регулюється таким чином:

1. Для централізованого управління зондеркомандами за необхідності при верховному командуванні групи армій чи при командуванні армією створюється посада уповноваженого Оперативного штабу райхсляйтера Розенберга, який, відповідно, є керівником зондеркоманди у зоні дії груп армій або армії. Він зобов’язаний доводити до головнокомандувача групи армій чи армії вказівки, які надходять йому від райхсляйтера Розенберга чи від керівника Штабу. Головнокомандувач має давати уповноваженим вказівки, що є бажаними для

* “Abt. K. Verw. (Verw)” – Abteilung Kriegsverwaltung (Verwaltung).

** У документі словом “Sonderkommando” (“зондеркоманда”) позначаються не мобільні структурні підрозділи Штабу, які офіційно називалися “зондеркомандами” та діяли при його територіальних структурах, а загалом будь-які його служби, насамперед головні робочі групи та підпорядковані їм робочі групи.

Beauftragten Weisungen zu geben, die zur Vermeidung von Störungen der Operationen erforderlich sind; sie gehen allen übrigen Weisungen vor. Die Beauftragten sind auf ständige enge Zusammenarbeit mit dem Ic angewiesen. Abstellung eines Verbindungsmannes des Beauftragten zum Ic kann von den Kommandobehörden gefordert werden. Der Ic hat die Aufgaben der Sonderkommandos mit der militärischen Abwehr und der Tätigkeit der GFP in Einklang zu bringen. Für die Zusammenarbeit mit den Abwehroffizieren bzw. Abwehrstellen gelten die vom Einsatzstab Rosenberg mit OKW/Ausland-Abwehr getroffenen Absprachen.

2) Die Sonderkommandos des Reichsleiters Rosenberg führen ihre Aufgaben in eigener Verantwortung und nach den von Reichsleiter Rosenberg erlassenen Richtlinien durch.

3) Zur Durchführung der in Abschnitt I. a), b), c) gekennzeichneten Aufgaben haben die Sonderkommandos Reichsleiter Rosenberg im Operationsgebiet das Recht, Gebäude nach entsprechendem Material zu durchsuchen und dieses zu beschlagnahmen. Über erfolgte Beschlagnahmungen ist die GFP zu unterrichten. Die GFP leistet den Sonderkommandos gegebenenfalls Amtshilfe.

4) Abgrenzung der Aufgabenpflicht zwischen den Sonderkommandos Reichsleiter Rosenberg und den Sonderkommandos des Chefs der Sicherheitspolizei und des SD wird durch unmittelbare Vereinbarung beider Dienststellen geregelt.

5) a) Die Sonderkommandos gehören zum Wehrmachtsgefolge. Sie tragen braune Uniform mit dem Hoheitszeichen.

b) Die Sonderkommandos haben eine Stärke von 20-25 Mann. Ihre Ausrüstung und Ausstattung mit einer entsprechenden Anzahl von Fahrzeugen wird vom Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg sichergestellt.

c) Die Sonderkommandos sind jeweils den Dienststellen, denen sie zur Durchführung ihrer Aufgabe angeschlossen werden, hinsichtlich Versorgung, Marsch und Unterkunft unterstellt. Zur Versorgung gehört auch Anschluß an die Marketenderei.

d) Die Angehörigen der Sonderkommandos weisen sich durch ein dem Soldbuch entsprechendes "Dienstbuch" des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg aus. In diesem Dienstbuch ist jeweils der Dienstgrad des Inhabers einzutragen; es wird ferner vermerkt, wie der Inhaber vergleichbar zu betreuen ist (Mann, Uffz., Offz.). Auf einem hierfür vorgesehenen besonderen Blatt ist von der Dienststelle, der ein Sonderkommando zugeteilt ist, Tatsache und Dauer des Einsatzes als Wehrmachtsgefolge bei ihr zu bescheinigen. Das Dienstbuch gilt als Personalausweis.

[...]

III. Es ist sicherzustellen, daß die obigen Grundsätze jeweils den Kommandobehörden bekannt werden, bei denen Sonderkommandos zum Einsatz kommen.

Die Sonderkommandos Reichsleiter Rosenberg sind bei der Durchführung ihrer Aufgaben in jeder Weise zu unterstützen. Insbesondere ist, soweit die Operationen dies zulassen, gegebenenfalls Einsatz unmittelbar bei der kämpfenden Truppe zu ermöglichen.

IV. Unabhängig von den Aufgaben der Sonderkommandos Reichsleiter Rosenberg gemäß Abschnitt I. a), b), c) sind die Truppen und alle im Operationsgebiet eingesetzten militärischen Dienststellen unverändert angewiesen, wertvolle Kunstdenkmäler nach Möglichkeit zu schonen und vor Zerstörungen oder Beschädigungen zu bewahren.

запобігання порушенню операцій; вони є важливішими за всі інші розпорядження. Передбачається постійна тісна співпраця уповноважених з Іс.* Направлення зв'язкового уповноваженого до Іс може вимагатися з боку командних інстанцій. Іс має узгоджувати завдання зондеркоманд з військовою розвідкою та діяльністю GFP**. У співпраці з офіцерами чи службами абверу мають силу домовленості, досягнуті Оперативним штабом Розенберга з ОКВ / управлінням абверу “Закордон”.

2. Зондеркоманди райхсляйтера Розенберга виконують свої завдання під власну відповідальність та за інструкціями, виданими райхсляйтером Розенбергом.

3. Для здійснення завдань, визначених у пункті I а, б, в, зондеркоманди райхсляйтера Розенберга у зоні бойових дій мають право обстежувати будівлі на предмет наявності відповідного матеріалу та конфіскувати його. Про здійснені конфіскації потрібно повідомляти GFP. GFP за необхідності надає зондеркомандам службову допомогу.

4. Розмежування зобов'язань між зондеркомандами райхсляйтера Розенберга і зондеркомандами керівника поліції безпеки та СД регулюється безпосередньою домовленістю двох служб.

5. а) Зондеркоманди належать до вільнонайманого складу збройних сил. Їхні службовці носять коричневу уніформу зі знаками відзнаки.

б) Зондеркоманди складаються з 20–25 осіб. Їхнє забезпечення та спорядження необхідною кількістю транспортних засобів здійснюється Оперативним штабом райхсляйтера Розенберга.

в) Зондеркоманди у сфері постачання, переміщення та забезпечення житлом підпорядковуються службам, до яких вони приєднані для виконання своїх завдань. До постачання належить також приєднання до [військової лавки].

г) Службовці зондеркоманд засвідчують свою особу “службовою книжкою” Оперативного штабу райхсляйтера Розенберга, що відповідає солдатській книжці. У цій службовій книжці зазначається службове звання власника, вказується, яким чином власник має бути забезпечений (рядовий, [унтер-офіцер, офіцер]). На окремому аркуші служба, до якої прикріплена зондеркоманда, засвідчує факт та тривалість завдання [службовця] як вільнонайманого при цій [службі]. Службова книжка діє як посвідчення особи.

[...]

III. Слід забезпечити те, щоб вищевказані принципи стали відомими командним інстанціям, при яких зондеркоманди виконують своє завдання.

Зондеркоманди райхсляйтера Розенберга необхідно всіляко підтримувати при здійсненні їхніх завдань. Зокрема, якщо операції у певному випадку дозволяють зробити можливим виконання завдань при бойових частинах.

IV. Незалежно від завдань зондеркоманд райхсляйтера Розенберга згідно з підпунктами а, б, в пункту I частинами та всім задіяним у зоні бойових дій військовим підрозділам незмінно наказується по можливості берегти пам'ятки мистецтва та запобігати їх руйнуванням чи пошкодженням.

* Керівник відділу місцевого підрозділу абверу, органу, що керував розвідкою та контррозвідкою.

** “Geheime Feldpolizei” – “Таємна польова поліція”.

Insbesondere in den besetzten Ostgebieten, wo im Gegensatz zum Westen und Südosten von OKH/Gen St d H/Gen Qu keine Organe für Kunstschutz eingesetzt sind, gewinnt die vorläufige Sicherstellung von Kulturgütern, Museen usw. durch die Truppe und militärische Dienststellen unter nachträglicher Verständigung bzw. Abgabe an die Sonderkommandos Reichsleiter Rosenberg besondere Bedeutung.

I.A.
gez. Wagner

Für die Abschrift:
Ratibor, den 15. September 1944
gez. (Lommatzsch)
Stabseinsatzführer

[...]

Зокрема, на окупованих східних територіях, де на противагу Заходу та Південному Сходу ОКН / Ген[еральним] ш[табом] / [начальником тилу діючої армії] не було створено жодних органів для захисту пам'яток мистецтва, особливого значення набуває попереднє забезпечення збереженості культурних цінностей, музеїв тощо військовими підрозділами і службами за додаткового погодження щодо їх передавання зондер-командам райхсляйтера Розенберга.

За доруч.
підп. Вагнер

З оригіналом згідно:
Ратібор, 15 вересня 1944 р.
підп. Ломмач,
штабсайнзацфюрер

[...]*

Опубл.: Hartung U. Verschleppt und verschollen: eine Dokumentation deutscher, sowjetischer und amerikanischer Akten zum NS-Kunstraub in der Sowjetunion (1941–1948). – Bremen: Ed. Temmen, 2000. – S. 73–75.

* Тут вилучено перелік отримувачів цього розпорядження.

Nr. 57 Betr.: Arbeitsauftrag für den Sonderstab Archive

Im Rahmen des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg wird ein Sonderstab Archive gebildet. Die Tätigkeit des Sonderstabes erfolgt gemäss der Geschäftsordnung des Einsatzstabes vom 12. Mai 1942 (insbesondere Abschnitt XV). Den Erlass weiterer organisatorischer Bestimmungen behalte ich mir vor.

Leiter des Sonderstabes Archive ist der Generaldirektor der Staatsarchive und Direktor des Reichsarchivs Potsdam, Kommissar für den Archivschutz, Dr. Zipfel. Seine Stellvertreter und Verbindungsmänner zur Stabsführung sind:

Staatsarchivdirektor Dr. Winter für das rückwärtige Heeresgebiet Süd und

Staatsarchivrat Dr. Mommsen für die rückwärtigen Heeresgebiete Nord und (vorläufig auch) Mitte.

Die zur Mitarbeit bei den Aufgaben des Sonderstabes Archive herangezogenen Angehörigen des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg unterstehen hinsichtlich ihrer sachlichen Arbeitsanweisung dem Leiter des Sonderstabes bzw. seinen Stellvertretern.

Der Sonderstab wird beauftragt, die Archive im Gebiet der ehemaligen Sowjetunion zu betreuen, soweit die Zivilverwaltung sie nicht in ihre Zuständigkeit übernommen hat. Diese Betreuung umfasst Sicherung und vorläufige Ordnung der Archive, damit dieselben zum gegebenen Zeitpunkt von seiten des Einsatzstabes der Zivilverwaltung übergeben werden können. Ausserdem ist dem Sonderstab Archive die Aufgabe gestellt, nach Massgabe des Führererlasses vom 1. 3. 1942, die Archive der ehemaligen Sowjetunion unter dem Gesichtspunkt der Erforschung der weltanschaulichen Gegner des Nationalsozialismus auszuwerten. Die hierbei zu behandelnden Themen werden durch einen Sonderauftrag der Stabsführung des Einsatzstabes im Einvernehmen mit dem Leiter des Sonderstabes festgelegt.

Berlin, 2. Oktober 1942

gez. Utikal
Stabsführer

- 1943/4 -

Щодо: Робоче доручення для Зондерштабу “Архіви”

В рамках Оперативного штабу райхслайтера Розенберга створюється Зондерштаб “Архіви”. Діяльність Зондерштабу здійснюється згідно із службовим порядком Оперативного штабу від 12 травня 1942 р. (зокрема, розділом XV)*. Я залишаю за собою право наказу щодо подальших організаційних розпоряджень.

Керівником Зондерштабу “Архіви” є генеральний директор державних архівів та директор імперського архіву в Потсдамі, комісар у справах захисту архівів д-р Ципфель. Його заступниками та зв’язковими при Управлінні штабу є:

державний архівний директор д-р Вінтер при тиловій зоні
групи армій “Південь” та

державний архівний радник д-р Моммзен при тиловій зоні
групи армій “Північ” та (також попередньо) “Центр”.

Співробітники Оперативного штабу райхслайтера Розенберга, залучені до співробітництва при виконанні завдань Зондерштабу “Архіви”, підпорядковуються з огляду на їхні профільні робочі інструкції керівникові Зондерштабу та, відповідно, його заступникові.

Зондерштаб уповноважений забезпечувати цілісність архівів на території колишнього Радянського Союзу**, оскільки цивільна адміністрація не взяла їх під свою відповідальність. Це піклування охоплює збереження та попереднє упорядкування архівів з тим, щоб у визначений строк їх можна було передати цивільній адміністрації. Крім того, згідно з наказом фюрера від 1.3.1942 перед Зондерштабом “Архіви” поставлене завдання оцінювати архіви колишнього Радянського Союзу з точки зору дослідження ідеологічного ворога націонал-соціалізму. Теми, що при цьому розробляються, будуть визначатися згідно з особливим дорученням Управління Оперативного штабу за погодженням з керівником Зондерштабу.

Берлін, 2 жовтня 1942 р.

підп. Утікаль,
керівник Штабу

ЩДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 26 а, арк. 134. Копія. Машинопис. Мова німецька.

* Див. документ № 17.

** Тут і далі так у тексті.

Betr.: Sofortauswertung

Die Abteilung Auswertung erbittet ausserhalb des üblichen Geschäftsganges zur Sofortbearbeitung Material folgender Art:

1. Nachschlagwerke und Wörterbücher in allen Sprachen, besonders biographische Nachschlagwerke, ferner neuere Jahrbücher, Bibliographien und Reiseführer aller Länder.
2. Material von besonders aktuellem Charakter, unabhängig davon, ob es sich um Zeitschriften, Bücher oder handschriftliches Material handelt, ist entweder bei den Hauptarbeitsgruppen (nach Vereinbarung mit der Abt. Auswertung der Stabsführung) oder bei der Stabsführung vordringlich zu bearbeiten. Im Osten kommt hierbei vor allem neueres geographisches Material in Frage, im Westen Material über Amerika und amerikanische Untriebe.
3. Alles Material über Personen und Werk des Reichsleiters ist ebenfalls gesondert der Stabsführung abt. Auswertung zuzustellen.

- 1942/115 -

Щодо: Термінове використання*

Відділ “Використання” просить поза загальною процедурою про термінове опрацювання матеріалів такого характеру:

1. Довідкові видання та словники усіма мовами, особливо біографічні, крім того – нові щорічники, бібліографія та путівники по різних країнах.
2. Матеріали особливо актуального змісту, незалежно від того, чи йде мова про журнали, книги чи рукописні матеріали, слід терміново опрацювати або при головних робочих групах (за домовленістю з відділом “Використання” Управління штабу) або при Управлінні штабу. На Сході береться до уваги передусім новий матеріал географічного змісту, на Заході – матеріал щодо Америки та американських [махінацій]**.
3. Весь матеріал щодо особистості та праці райхсляйтера у будь-якому разі доставляти до Управління штабу, відділу “Використання”.

* Йдеться про конфісковані Штабом матеріали.

** В оригіналі помилково “Untriebe” замість “Umtriebe”.

4. Im Westen ist ausserdem Material jeder Art über Russland und den Bolschewismus in den verschiedenen Sprachen (auch Baedeker über Russland!) gesondert zu verpacken. Dieses Material wird der Ostbücherei RR angegliedert.

5. Ferner sind Bücher von Emigranten, die nach der Emigration in deutscher Sprache erschienen sind, ebenfalls gesondert für die Abteilung Auswertung zu verpacken.

Berlin, den 31. Oktober 1942

gez. Dr. Wunder

Verteiler: Stabsleiter 1

Stabsführung 20

Sonderstüber 15

Hauptarbeitsgruppe Frankreich 4

Hauptarbeitsgruppe Belgien und Nordfrankreich 4

Hauptarbeitsgruppe Niederlande 4

Hauptarbeitsgruppe Ostland 6

Hauptarbeitsgruppe Ukraine 6

Arbeitsgruppe Estland 2

Arbeitsgruppe Litauen 2

Arbeitsgruppe Weissruthenien 3

Sonderkommando Mitte 2

Außenstelle Dorpat 2

Arbeitsgruppe Lettland 2

Arbeitsgruppe Kiew 2

Arbeitsgruppe Charkow 2

Arbeitsgruppe Krim 3

Sonderkommando Rostow 1

Sonderkommando Kursk 1

Sonderkommando Kaukasien 2

Verbindungsstelle Cherson 1

Außenstelle Dnjepropetrowsk 2

Sonderkommando Saloniki 1

Verbindungsstelle Agram 1

Verbindungsstelle Belgrad 1

Arbeitsgruppe Tüssen 1

Zentralamt 5

Hauptverwaltungsamt 3

Pg. von Behr 1

Pg. Clausberg 1

- 1942/116. -

4. На Заході, крім того, окремо слід запакувати будь-який матеріал щодо Росії та більшовизму різними мовами (путівники щодо Росії також!). Цей матеріал включається до складу Східної бібліотеки РР*.

5. Крім того, книги емігрантів, видані німецькою мовою після еміграції, також потрібно для відділу “Використання” запакувати окремо.

Берлін, 31 жовтня 1942 р.

підп. д-р Вундер

Отримувачі: керівник Штабу – 1;
Управління штабу – 2;
Зондерштаби – 15;
Головна робоча група “Франція” – 4;
Головна робоча група “Бельгія та Північна Франція” – 4;
Головна робоча група “Нідерланди” – 4;
Головна робоча група “Остланд” – 6;
Головна робоча група “Україна” – 6;
Робоча група “Естонія” – 2;
Робоча група “Литва” – 2;
Робоча група “Білорусія” – 3;
Зондеркоманда “Центр” – 2;
Філіал у Дерпті – 2;
Робоча група “Латвія” – 2;
Робоча група “Київ” – 2;
Робоча група “Харків” – 2;
Робоча група “Крим” – 3;
Зондеркоманда “Ростов” – 2;
Зондеркоманда “Курськ” – 1;
Зондеркоманда “Кавказ” – 2;
Зв’язковий пункт у Херсоні – 1;
Філіал у Дніпропетровську – 2;
Зондеркоманда у Салоніках – 1;
Зв’язковий пункт у Аграмі;
Зв’язковий пункт у Белграді;
Робоча група у Фюссені;
Центральне управління – 5;
Головне адміністративне управління – 3;
Пг. фон Бер – 1;
Пг. Клаусберг – 1.

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 59, арк. 332–333. Копія. Машинопис. Мова німецька.

* Райхслайтера Розенберта.

Teil I
Anordnungen

123

56 Betr.: Dienstgrade im Einsatzstab

Auf Grund des Führererlasses vom 1. März 1942 (den Obersten Reichsbehörden zugestellt durch Schreiben des Reichsministeriums und Chef der Reichskanzlei vom 5. Juli 1942, Akt./ch. Rk. 9495 B) in Verbindung mit den Durchführungsbestimmungen des OKH Gen St d H/ Gen Qu Az. Abt. K. Verw. (Verw) Nr. II/11 564/42, setze ich gemäss den Anforderungen des OKH vom 30. September 1942, II 5 d, die folgenden Dienstgrade fest.

Entsprechend dieser Vorschrift wird der Dienstgrad in das Dienstbuch des Einsatzstabes eingetragen, mit dem Vermerk, wie der Dienstbuchinhaber vergleichbar zu betreuen ist. Gemäss dieser Bestimmungen wird der einzutragende, vergleichbare Dienstgrad wie folgt festgesetzt:

1. Helferdienstgrade

Einsatzhelfer	wie einen Soldaten im Mannschaftsstand
Obereinsatzhelfer	wie einen Unteroffizier
Haupteinsatzhelfer	wie einen Unteroffizier mit Portepoe

2. Führerdienstgrade

Einsatzführer	wie einen Offizier
Obereinsatzführer	wie einen Offizier
Haupteinsatzführer	wie einen Offizier
Stabs Einsatzführer	wie einen Stabsoffizier
Oberstab Einsatzführer	wie einen Stabsoffizier
Oberst - Einsatzführer	wie einen Stabsoffizier
Stabsführer	wie einen Stabsoffizier im Range eines Generalmajors

3. Verwaltungsdienstgrade

Verwaltungsführer	wie einen Sekretär
Oberverwaltungsführer	wie einen Inspektor
Hauptverwaltungsführer	wie einen Oberinspektor.

Die Verleihung von Dienstgraden an Angehörige von Sonderstäben erfolgt nach grundsätzlicher Klärung durch den Reichsleiter.

Berlin, 31. 10. 1942

gez. Utikal
Stabsführer

- 1943/3 -

№ 27

Частина I Розпорядження

Щодо: Службові звання в Оперативному штабі

На підставі наказу фюрера від 1 березня 1942 р. (доведений [до відома] вищим органам влади листом Міністерства та голови Імперської канцелярії від 5 липня 1942 р., Akt. Zch. Rk. [Імперської канцелярії] 9495 Б) у зв'язку з виконавчим розпорядженням Верховного командування суходільних військ Gen St d H / Gen Qu Az. Abt. K. Verw (Verw) № II/11 564/42, я запроваджую згідно з розпорядженнями Верховного командування суходільних військ від 30 вересня 1942 р., II 5 d, наступні службові звання.

Відповідно до цього розпорядження службове звання із позначкою заноситься до службової книжки Оперативного штабу, якою забезпечується службовець. Згідно з цією постановою запроваджене відповідне службове звання визначається таким чином:

1. Звання допоміжного персоналу:

айнзацгельфер	як солдат рядового складу;
оберайнзацгельфер	як унтерофіцер;
гауптайнзацгельфер	як унтерофіцер з портупеею.

2. Керівні службові звання:

айнзацфюрер	як офіцер;
оберайнзацфюрер	як офіцер;
гауптайнзацфюрер	як офіцер;
штабсайнзацфюрер	як штабний офіцер;
оберштабсайнзацфюрер	як штабний офіцер;
оберст-айнзацфюрер	як штабний офіцер;
штабсфюрер	як штабний офіцер у чині генерал-майора.

3. Управлінські службові звання:

вервальтунгсфюрер	як секретар;
обервервальтунгсфюрер	як інспектор;
гауптвервальтунгсфюрер	як оберінспектор.

Надання службового звання співробітникам зондерштабів здійснюється після окремого роз'яснення райхслайтером.

Берлін, 31.10.1942

підп. Утікаль,
керівник штабу

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, стр. 26 а, арк. 133. Копія. Машинопис. Мова німецька.

Der Leiter des Einsatzstabes RR
und des Zentralamtes

Berlin, den 4. Januar 1943
U/Sz

Aktenvermerk für den Reichsleiter

Betr.: Abgabe von Mitarbeitern des Einsatzstabes und des Zentralamtes für die Wehrmacht

Der Stabsleiter teilte mir mit, dass General von Unruh am 6.1.43 bei Ihnen, sehr verehrter Reichsleiter, sein wird, um die Frage der Abgabe von Mitarbeitern Ihres Aufgabengebietes für die Wehrmacht zu besprechen. Zu diesem Zweck benötigten Sie dringend Unterlagen über den Personalstand meines Aufgabengebietes und Vorschläge über die Möglichkeit der Abgabe von Mitarbeitern.

Ich gestatte mir, vorweg einige grundsätzliche Ausführungen zu machen, die m.E. für die Besprechung mit dem General von Unruh von grundlegender Bedeutung sein können. Der Einsatzstab RR hat die augenfälligste und grösste Kriegsaufgabe Ihres Aufgabengebietes. Die Arbeit ist vom Führer selbst in seinem Erlass vom 1.3.42 als kriegsnotwendig bezeichnet worden. Obwohl zum 1. April 1942 bereits ein grosser Teil der verantwortlichen Männer des Einsatzstabes auf Grund der allgemeinen Bestimmungen für die Wehrmacht freigegeben werden sollte, ist durch die Vorlage einer entsprechenden Mitarbeiterliste an den Führer entschieden worden, dass die Männer entgegen den allgemein lautenden Bestimmungen zur Abgabe von Mitarbeitern für die Wehrmacht Ihrer Dienststelle erhalten bleiben sollen. Auf Grund dieser Entscheidung des Führers war es überhaupt nur möglich, die Arbeit des Einsatzstabes fortzuführen.

Ich muss aber auch darauf hinweisen, dass nur über Uk-Stellungen für den Einsatzstab die Arbeit der Hauptämter und Ämter der Gesamtdienststelle zum grossen Teil aufrecht erhalten werden konnte. Ich mache darauf aufmerksam, dass folgende Parteigenossen, um nur die wichtigsten herauszugreifen, ihre Arbeit für die Dienststelle nicht hätten leisten können, wenn sie nicht über die Möglichkeiten des Einsatzstabes Uk-gestellt worden wären.

Керівник Оперативного штабу РР
та Центрального управління*

Берлін, 4 січня 1943 р.
U/Sz

Доповідна записка для райхсляйтера

Щодо: Відряджання співробітників Оперативного штабу та Центрального управління до Вермахту

Шановний пане райхсляйтере, штабсляйтер повідомив мені, що генерал фон Унру має бути у Вас б.1.43, щоб обговорити питання відряджання співробітників, [що перебувають у Вашому розпорядженні], до Вермахту. З цією метою Ви терміново потребуватимете інформації щодо особового складу штату, що перебуває у моєму підпорядкуванні, та пропозицій щодо можливості відряджання співробітників.

Я дозволю собі задалегідь зробити декілька основних зауважень, що, на мою думку, можуть мати важливе значення для розмови з генералом фон Унру. Оперативний штаб має найбільш примітні та значні завдання [серед підпорядкованих Вам служб]. Робота була визнана важливою для ведення війни самим фюрером у його наказі від 1.3.42. Незважаючи на те, що ще до 1 квітня 1942 р. значна частина відповідальних співробітників-чоловіків Оперативного штабу на підставі загальної постанови вже мала бути звільнена від [призову] до збройних сил, шляхом [подання] фюрерові проекту списку відповідних співробітників було вирішено, що чоловіки всупереч всім поточним постановам щодо [включення до складу] збройних сил мають залишатися [при] Вашій інстанції. Лише на підставі цього рішення фюрера й було можливо продовжувати роботу Оперативного штабу.

Але я маю також вказати на те, що лише значною мірою завдяки гарантованому звільненню співробітників від військової служби з огляду на незамінність на робочому місці в Оперативному штабі й могла тривати робота головних відомств та відомств усієї Служби**. Я звертаю Вашу увагу, що наступні співробітники, якщо рахувати лише найважливіших, не змогли б вести свою роботу для Служби, якщо [б на них не поширювалася] можливість Оперативного штабу щодо бронювання співробітників:

* Адміністративний підрозділ служби Альфреда Розенберга як Уповноваженого фюрера у справі нагляду за загальним духовним і світоглядним навчанням та вихованням у НСДАП; ця служба відома ще під сукупними назвами "Відомство Розенберга" або "Служба Розенберга".

** Тут і далі – "Служба Розенберга".

1. Oberbereichsleiter H ä r t l e
2. Bereichsleiter O t t o
3. Bereichsleiter Otto S c h m i d t
4. Bereichsleiter Dr. S t r o b e l
5. Bereichsleiter Dr. G e r i g k
6. Abschnittsleiter Dr. H ü l l e
7. Abschnittsleiter Dr. von W e r d e r
8. Pg. Dr. H a i d i n g

Insgesamt wurden auf diese Weise 21 Politische Leiter der Dienststelle über den Einsatzstab für die Dienststelle Uk-gestellt, wobei noch darauf hingewiesen werden kann, dass alle Politischen Leiter des Hauptamtes Wissenschaft und der grösste Teil der Politischen Leiter des Hauptamtes Weltanschauliche Information und Schrifttum hierunter fallen. Die Aufgaben des Zentralamtes sind nur von über den Einsatzstab Uk-gestellten Mitarbeitern durchgeführt worden.

In diesem Zusammenhang möchte ich darauf hinweisen, dass auf dem Sektor des Zentralamtes die Bearbeitung der Neuorganisation der Gesamtdienststelle, die Erstellung und Durchsetzung des vom Reichsschatzmeister inzwischen genehmigten Besoldungsstellenplanes und die damit verbundene Gehaltsaufbesserung für nahezu alle Mitarbeiter und Mitarbeiterinnen der Dienststelle in Zusammenarbeit mit dem Verwaltungsamt, die Bearbeitung und Durchsetzung aller im vergangenen Jahre erfolgten Ernennungen und Beförderungen, die zentrale Ausrichtung und Zusammenfassung aller Aufgaben der Gesamtdienststelle, die allen Hauptämtern und Ämtern gemeinsam sind, wie organisatorische Durchführung von Veranstaltungen, einheitliche Personalbearbeitung und Geschäftsführung, nicht möglich gewesen wäre.

Für die Arbeit der Stabsführung des Einsatzstabes ist folgendes festzustellen:

Auf Grund der militärischen Ereignisse des vergangenen Jahres wurde die Arbeit des Einsatzstabes in Smolensk, Charkow, auf der Krim und im Kaukasus neu aufgezogen. Von Charkow aus wurde je nach Stand der militärischen Operationen die Bearbeitung von Kursk, Woronesch, Woroschilowgrad, Stalino und Rostow in Form von mobilen Kommandos durchgeführt. Es musste mit Rücksicht darauf

1. Оберберайхсляйтер Гертле;
2. Берайхсляйтер Отто;
3. Берайхсляйтер Отто Шмідт;
4. Берайхсляйтер д-р Штробель;
5. Берайхсляйтер д-р Герігк;
6. Абшніттсляйтер д-р Гюлле;
7. Абшніттсляйтер д-р фон Вердер;
8. Пг. д-р Гайдінг.

Загалом, таким чином, [через] Оперативний штаб був заброньований 21 політичний керівник Служби; щодо даного питання також можна зазначити, що під це підпадають всі політичні керівники Головного відомства “Наука” та значна частина політичних керівників головних відомств “Світоглядна інформація” та “Письменство”. Центральне управління також здійснює свої завдання через співробітників, заброньованих Оперативним штабом.

У зв’язку з цим я також хотів би вказати на те, що через сектор Центрального управління не могли б відбуватися нова реорганізація всієї Служби, розроблення та впровадження за цей час планів з оплати, дозволених імперським скарбником, та пов’язане з цим підвищення окладу майже для всіх співробітників та співробітниць Служби у співпраці з Адміністративним управлінням, підготовка та впровадження всіх здійснених минулого року призначень та переміщень, централізоване спрямування та підбиття підсумків виконання усіх завдань всієї Служби, загалом головних відомств і відомств, як і організаційне проведення заходів, уніфіковане опрацювання документації з кадрових питань та питань управління.

Щодо роботи Управління Оперативного штабу слід констатувати таке:

На основі військових досягнень минулого року робота Оперативного штабу у Смоленську, Харкові, у Криму та на Кавказі була знову відновлена. Від Харкова [далі на Схід] залежно від військових операцій у формі діяльності мобільних команд велися роботи в Курську, Воронежі, Ворошиловграді, Сталіно та Ростові.

dass bei allen Einsätzen in der ehemaligen Sowjetunion das gleiche Material anfiel, darauf geachtet werden, dass die Aufgabenstellung für Ostland und Ukraine und innerhalb dieser beiden Hauptarbeitsgruppen bei den einzelnen Arbeitsgruppen und Kommandos so abgeteilt und abgegrenzt wurde, dass Überschneidungen und Doppelarbeit nicht möglich waren. Durch die Errichtung und zentralen Führung der Einsatzstellen-Kartei und der Einführung eines planvollen Erfassungssystems, das ebenfalls von Berlin aus gesteuert wurde, ist es möglich gewesen, die in Deutschland befindliche und arbeitsfähige größte Ostbibliothek mit russischen und deutschem Zettelkatalog aufzustellen und allen Dienststellen der Wehrmacht, des Staates und der Partei für ihre Arbeit zur Verfügung zu stellen. Wichtigstes Material konnte durch diese Arbeitsweise vorwiegend an Dienststellen der Wehrmacht zur Verfügung gestellt werden. Darüber hinaus musste die auf ein Minimum zurückgestellte Arbeit auf dem Balkan wie auch in den westlichen Hauptarbeitsgruppen gesteuert und berücksichtigt werden. Ich mache hierbei insbesondere auf die Schwierigkeiten aufmerksam, die sich im Zusammenhang mit der Sicherstellung von Kunstschatzen aus jüdischem Besitz in Frankreich ergeben haben, die einen grossen Arbeitskomplex von entscheidendster Bedeutung darstellen. Um diese Aufgaben meistern zu können, war es notwendig, dass alle Hauptarbeitsgruppen und Arbeitsgruppen sowie Einsatzstellen von mir und meinen massgeblichen Mitarbeitern besucht, wichtige Entscheidungen über die Arbeit an Ort und Stelle getroffen wurden und so eine einheitliche Führung des gesamten Einsatzstabes gewährleistet war.

Darüber hinaus musste der Einsatzstab als besondere Kriegerformation gegen die verschiedenen Einsprüche und Einwirkungen von aussen her gefestigt und durchgesetzt werden. Mit der Wehrmacht konnte nach mühevollen und monatelangen Verhandlungen endlich die feste Vereinbarung vom 30.9.42 getroffen werden, wonach der Einsatzstab ganz klar als Wehrmachtgefolge an die Wehrmacht angeschlossen und damit endgültig als Kriegerorganisation mit kriegsnotwendigen Aufgaben anerkannt wurde.

Die technische Arbeitsleistung, die seitens der Stabsführung durchgeführt wurde, kann, wenn auch solche Zahlen allein

Слід звернути увагу на те, що повсюдно [на території] колишнього Радянського Союзу, [де велася наша робота], виявлялися матеріали схожого змісту, але при цьому слід підкреслити, що коло робочих завдань для Остланда та України, при цих двох головних робочих групах та їхніх робочих групах та командах, було структуроване та розмежоване таким чином, щоб перехрещення та дублювання роботи були неможливі. Завдяки створенню та центральному веденню картотеки місць, [де працював Оперативний штаб], та запровадженню продуманої системи обліку, керування якою відбувалося з Берліну, стало можливим створення великої Східної бібліотеки з російським та німецьким картковими каталогами, що мала бути у розпорядженні Вермахту, держави та партії для їхньої роботи. Завдяки цьому форматові роботи найважливіші матеріали могли бути надані у користування, передусім службам збройних сил. Більше того, мала бути врахована і зведена до мінімуму робота як на Балканах, так і при західних головних робочих групах. Тут я звертаю увагу, зокрема, на труднощі, які виникали у зв'язку з конфіскацією культурних цінностей з єврейського володіння у Франції, що демонструють комплекс робіт вирішального значення. Для того, щоб можна було впоратись із цими завданнями, потрібно було, щоб усі головні робочі групи та робочі групи, як і [установи], оглянуті мною та моїми компетентними співробітниками, приймали важливі рішення на місці та цим забезпечувалося уніфіковане управління загалом Оперативним штабом.

Крім цього, Оперативний штаб мав зміцніти та закріпитись як особлива військова організація, незважаючи на всілякі труднощі та зовнішні впливи. Після важких переговорів з Вермахтом, що тривали місяцями, нарешті 30.9.42 було досягнуто згоди, за якою досить чітко обумовлено, що Оперативний штаб включений до вільнонайманого складу збройних сил і тому остаточно визнаний як військова організація із завданнями, важливими для ведення війни.

Технічні показники роботи, що велася з боку Управління штабу, якщо самі по собі подібні цифри не можуть дати уявлення про масштаб виробничих сил, свідчать, що з березня 1942 року до Управління штабу надійшло та було опрацьовано понад 16 000 документів.

keinen Masstab für die Arbeitsleistung darstellen, darin gesehen werden, dass seit März 1942 bei der Stabsführung mehr als 16.000 Briefe eingegangen sind und bearbeitet wurden. Das bedeutet, dass am Tage durchschnittlich 50 - 60 Briefe eingegangen sind. Der Briefeingang der Gesamtdienststelle ohne den Einsatzstab hingegen hat einen Tagesdurchschnitt von 45 - 50 Briefen.

Wenn berücksichtigt wird, dass die Mitarbeiter und Mitarbeiterinnen des Einsatzstabes in ein Kriegsbesoldungsverhältnis zur NSDAP. übernommen werden mussten, für das alle Voraussetzungen und Möglichkeiten erst in mühevoller Arbeit mit Fg. B a u e beim Reichsschatzmeister geschaffen werden mussten, dass der grösste Teil über Polizei und Arbeitsamt notdienstverpflichtet und bei männlichen Mitarbeitern in den meisten Fällen die Uk-Stellung erst geklärt werden musste, so ist daraus weiterhin ein Teil der von der Stabsführung geleisteten Arbeit zu ersehen. Wenn ich in diesem Zusammenhang noch darauf hinweise, dass bei einem durchschnittlichen Personalstand des Gesamteinsatzstabes von 350 Menschen, eingerechnet Kraftfahrer, Kurier, Dolmetscher, weibliche und technische Hilfskräfte, im vergangenen Jahre insgesamt rund 330 Mitarbeiter und Mitarbeiterinnen auf Grund Einziehung zur Wehrmacht bzw. im gegenseitigen Einvernehmen oder auf Grund gesundheitlicher Schwierigkeiten oder wegen erwiesener Untauglichkeit für die Arbeit des Einsatzstabes wieder entlassen werden mussten, so gibt auch das einen Einblick in die geleistete Arbeit des Personalsachbearbeiters bei der Stabsführung.

Die Gesamtleistung der Arbeit der Stabsführung im vergangenen Jahre kann jedoch nur anhand der vorhandenen Karteien und Berichte sowie des übersichtlich geordneten und zum grossen Teil übersetzten Materials gesehen und belegt werden. Wegen des nicht ausreichenden Mitarbeiterstandes der Stabsführung war es bisher leider nicht möglich, einen geschlossenen Jahresbericht zu erstellen, der eine Menge dieser Einzelheiten noch ausführen und unterstreichen könnte. Es kann nur darauf hingewiesen werden, dass mit völlig unzulänglichen Mitteln und einer geringen Mitarbeiterzahl im Einsatzstab ein Ergebnis erstellt wurde, für das Dienststellen der Wehrmacht oder des Staates nachweislich ein Vielfaches der dem Einsatzstab zugestandenem Mitarbeiter und Mitarbeiterinnen benötigt hätten.

Це означає, що кожного дня надходило в середньому 50–60 документів. Вхідна кореспонденція всієї Служби без Оперативного штабу складала 45–50 листів.

Якщо врахувати, що співробітники та співробітниці Оперативного штабу в аспекті грошового утримання у воєнний час мали бути передані до НСДАП, всі умови і можливості для цього могли бути створені лише шляхом напруженої роботи з пг. Бауером (Імперська скарбниця); до того ж, велику їхню частину [взято за надзвичайних обставин] через поліцію та біржу праці, а також щодо чоловічого складу у більшості випадків мало бути чітко закріплене бронювання, а тому в цьому слід вбачати подальше виконання Управлінням штабу частини роботи. Якщо у зв'язку з цим я ще зазначу також, що при середній кількості кадрів усього Штабу у 350 осіб, враховуючи водіїв, кур'єрів, перекладачів, жіночі та технічні кадри, у минулому році всього біля 330 співробітників та співробітниць звільнилися на підставі призову до Вермахту і за взаємною згодою, чи на підставі труднощів зі здоров'ям, чи через засвідчену непридатність для роботи в Оперативному штабі, таким чином вимальовується картина проведеної роботи з кадрових питань при Управлінні штабу.

Тим не менш, загальний результат роботи Управління штабу за минулі роки може бути окреслений лише завдяки наявним картотекам та донесенням, як і підтверджений завдяки наочно впорядкованому та значною мірою перекладеному матеріалу. Через недостатню кількість особового складу Управління штабу, на жаль, до цього часу не було можливості підготувати підсумковий річний звіт, що міг би пояснити та підкреслити особливості. Це може вказувати лише на те, що за умов браку засобів та недостатньої кількості співробітників було досягнуто результату, для [отримання] якого служби Вермахту та держави, без сумніву, потребували б велику кількість співробітників та співробітниць, підпорядкованих Оперативному штабові.

Als Grundlage für die Besprechung mit dem General von Unruh hat der Stabsleiter folgende Grundsätze aufgestellt:

Alle Männer, die kv sind und den Jahrgängen 1900 und jünger angehören, die noch nicht gedient haben, müssen jetzt Soldaten werden. Alle Männer, die kv sind, die den Geburtsjahrgängen 1908 und jünger angehören, müssen zur Wehrmacht, sofern sie nicht einen Fronteinsatz von mindestens sechs Monaten aufzuweisen haben. Nach diesen Grundsätzen müssen von der Stabsführung des Einsatzstabes folgende bisher ungediente Männer abgegeben werden:

1. mein Vertreter Pg. E b e l i n g , Hans-Wolfgang, geb. 6.12.05, kv
2. der Leiter des Referates Westen, Pg. Dr. Z e i s s , Friedrich geb. 25.5.07, kv
3. Fahrbereitschaftsleiter W a r r e s , Erich, geb. 14.9.03, kv
4. Kurier W a c h s , Johannes, geb. 27.9.03, kv
5. Kurier S c h ü t t a u f , Alfred, geb. 9.2.01, kv
6. der Leiter der Gruppe Beschaffung und Nachschub, K r ü g e r , Kurt, geb. 8.8.08, kv

Von den gedienten Männern der Stabsführung der Geburtsjahrgänge 08 und jünger, die noch keinen Fronteinsatz haben, müssen zur Wehrmacht:

1. Pg. L a n g k o p f , Hermann, geb. 22.8.12, kv, gedient vom 2.12.40 bis 10.9.41
2. Pg. U t i k a l , Gerhard, geb. 15.4.12, kv, 8 Monate gedient im Ers.Batl.

Mit Rücksicht auf diese Notwendigkeiten habe ich die geschäfts-, personal- und organisationsmässigen Aufgaben der Stabsführung in Personalunion den verantwortlichen Mitarbeitern des Zentralamtes, die dort das gleiche Aufgabengebiet für die Gesamtdienststelle bearbeiten, übertragen. So übernimmt Pg. R a d e h o s e die Abteilung Geschäftsverteilung und Personaleinsatz in der Stabsführung, der im Zentralamt das gleiche Aufgabengebiet für die Gesamtdienststelle bearbeitet. Ihm steht Pg. S k l a s c h u s , der bisherige Personalsachbearbeiter für den Einsatzstab und Pg. G r e i n k e vom Zentralamt zur Verfügung, der anstelle von Pg. K r ü g e r die Aufgaben der Beschaffung und des Nachschubs mitübernehmen muss.

У якості підстави для розмови з генералом фон Унру керівник Штабу висуває такі пропозиції.

Усі чоловіки, придатні для служби у воєнний час, 1900 року народження та молодші, які ще не служили, мають стати солдатами. Усі чоловіки, придатні для служби у воєнний час, 1908 року народження та молодші, мають [увійти до складу] Вермахту, якщо вони [не можуть засвідчити] свого [перебування] на фронті щонайменше протягом шести місяців. Згідно з цими положеннями Управління Оперативного штабу має надати до Вермахту наступних чоловіків, які ще не служили:

1. Мій заступник пг. Ебелінг, Ганс-Вольфганг, народ[ився] 6.12.[19]05, придатний для військової служби;
2. Керівник сектору “Захід”, пг. д-р Цайс, Фрідріх, народ[ився] 25.05.[19]07, придатний для військової служби;
3. Фарберайтшафтслайтер Варрес, Еріх, народ[ився] 14.9.[19]03, придатний для військової служби;
4. Кур’єр Вакс, Йоганнес, народ[ився] 27.9.[19]03, придатний для військової служби;
5. Кур’єр Шюттауф, Альфред, народ[ився] 9.2.[19]01, придатний для військової служби;
6. Керівник групи “Постачання та забезпечення”, Крюгер, Курт, народ[ився] 8.8.[19]08, придатний для військової служби.

Із чоловіків Управління штабу 1908 року народження та молодші, які служили, але ще не були на фронті, до збройних сил мають бути направлені:

1. Пг. Ланкопф, Герман, народ[ився] 22.8.[19]12, придатний для військової служби, служив з 2.12.[19]40 по 10.9.[19]41;
2. Пг. Утікаль, Герхард, народ[ився] 15.4.[19]12, придатний для військової служби, 8 місяців служив у зап[асному] бат[альйоні].

З огляду на зазначену необхідність я поєднав службові, особисті та організаційні завдання Управління штабу із суміщенням цієї ж сфери завдань відповідальних співробітників Центрального управління, що там опрацьовують аналогічні завдання. Отже, пг. Радегозе перебирає на себе відділ “Діловодство та кадрові питання” в Управлінні штабу, він у Центральному управлінні працює у тій же сфері, для всієї Служби.

Die Abteilung Organisation übernimmt der Leiter des Aufgabengebietes Organisation und Veranstaltungen vom Zentralamt, Pg. Z ö l f f e l , der hier insbesondere alle Fragen zu beantworten hat, die sich aus der Tatsache ergeben, dass die Angehörigen des Einsatzstabes Wehrmachtgefolge sind. Hier muss vor allem die Zusammenarbeit mit den Dienststellen des Generalquartiermeisters, die Erstellung der Marschpapiere, Dienstbücher usw. bearbeitet werden. Es steht Pg. Z ö l f f e l noch der Leiter der Hauptstelle Veranstaltungen vom Zentralamt, Pg. G u m m e r t , zur Verfügung. Das Aufgabengebiet, das Pg. Dr. Z e i s s innehat, müsste Pg. Dr. W i l l , der das Referat Osten bearbeitet, gleichzeitig für den Westen noch mitübernehmen. Meine Vertretung und die des Pg. E b e l i n g würde für die Aufgaben des Einsatzstabes Pg. Dr. W u n d e r übernehmen, während die Vertretung für Pg. L a n g k o p f in der Führung der Aufgaben der Zentralstelle Pg. L o m m a t z s c h , der gleichzeitig stark zur Entlastung von Pg. Dr. Wunder eingesetzt werden müsste, mitübernehmen soll.

Für die Durchführung aller organisatorischen und geschäftsmässigen Aufgaben bei der Sicherstellung und Inventarisierung der Kunstschatze aus jüdischem Besitz im Westen müssen seitens der Stabsführung die Parteigenossen von I n g r a m und R e h b o c k dem Sonderstab "Bildende Kunst" zur Verfügung stehen.

Meine Vertretung im Zentralamt würde durch Pg. Radehose voll gewährleistet sein. Die Bearbeitung der Mob- und Uk-Stellungen für die Dienststelle und den Einsatzstab würde unter Oberleitung von Pg. Radehose Pg. R ö h r i c h t übernehmen. Damit würde den Grundsätzen, die für die Wehrdienstleistung der Männer der NSDAP. aufgestellt worden sind, Rechnung getragen werden und die Bearbeitung der Arbeiten des Einsatzstabes wie des Zentralamtes Genüge getan sein.

Der Einsatzstab ist in seiner Aufgabenstellung und im Aufbau seiner Organisation nach aussen hin gefestigt. Gefahr kann ihm nach den letzten Erfahrungen nur noch durch Herabminderung seiner Bedeutung im eigenen Haus und durch überspitzte Forderungen

Йому підпорядковується пг. Склашус, колишній завідуючий кадровими питаннями при Оперативному штабі, та пг. Грайнке з Центрального управління, який має перебрати від пг. Крюгера завдання щодо постачання та забезпечення.

Відділ “Організація” перебирає на себе керівник з організації та проведення заходів Центрального управління пг. Цюльффель, відповідальний за всі подібні питання; це виходить з того факту, що службовці Оперативного штабу є вільнонайманими у складі збройних сил. Перш за все, тут опрацьовуються питання загальної співпраці зі службами командувача з постачання та організації тилу, виготовлення проїзних документів, службових книжок тощо. Пг. Цюльффелю також підпорядковується керівник Головної служби [здійснення офіційних] заходів Центрального управління пг. Гуммерт. Сферу завдань, якою відає пг. д-р Цайс, щодо Заходу мав би одночасно взяти на себе також пг. д-р Вілль, що займається сектором “Схід”. Представництво мене та пг. Ебелінга для [виконання] завдань Оперативного штабу взяв би на себе пг. д-р Вундер, у той час як представництво пг. Лангкофа у його керівництві завданнями Центрального управління має взяти на себе пг. Ломмач, який одночасно призначений також для розвантаження пг. д-ра Вундера.

Для здійснення всіх організаційних та службових завдань при конфіскації та обліку культурних цінностей, що походять з єврейської власності на Заході, Зондерштабові “Зображальне мистецтво” від Управління штабу мають бути надані у розпорядження пг. фон Інграм та пг. Ребок.

Представництво у Центральному управлінні було б повністю забезпечене пг. Радегозе. Опрацювання [питань] щодо [бронювання від мобілізації та військової служби] для Служби та Оперативного штабу перебрав би на себе пг. Рьоріхт під вищим керівництвом пг. Радегозе. Тим самим було б враховано принципи, вироблені для показників військової служби чоловіків[-членів] НСДАП, а також задовільне здійснення робіт як Оперативного штабу, так і Центрального управління.

Оперативний штаб досить стійкий [у зовнішніх умовах] при постановці завдань та розбудові своєї організації. Небезпека, як свідчить останній досвід, могла б загрожувати йому лише у вигляді зменшення його значення у власній структурі* та через завищені вимоги керівників окремих головних відомств та відомств Служби. Управління штабу може підтримувати загальні завдання Оперативного штабу за [нових призначень]. Щоправда, при зменшенні штату неможливо продовжувати їх та розвивати так само, як і минулого року.

* Ймовірно, у структурі служб Розенберта.

einzelner Hauptamts- und Amtschefs der Dienststelle drohen. Die Stabsführung kann unter der neuen Besetzung die Gesamtaufgaben des Einsatzstabes aufrechterhalten. Sie vorwärts zu bringen und auszubauen in gleicher Weise wie im vergangenen Jahre wird bei der Personalverringerung allerdings nicht möglich sein.

Um die neue Aufgabenverteilung einspielen zu lassen, halte ich es für notwendig, dass ich selbst bis zum 31.3.43 noch zur Verfügung stehe. Ich möchte jedoch darum bitten, dass ich ab 1. April 1943 zur Wehrmacht gehen kann, da ich bis zu diesem Zeitpunkt ununterbrochen 2 1/2 Jahre Uk-gestellt bin und als junger und gesunder Mann endlich Gelegenheit zum Fronteinsatz bekommen möchte.

Der Grundsatz, dass Männer vom Jahrgang 1900 und jünger, die noch nicht gedient haben und solche vom Jahrgang 1908 und jünger, die noch keinen Fronteinsatz haben, Soldat werden müssen, kann voraussichtlich innerhalb von 6 - 8 Monaten auch bei den Hauptarbeits- und Arbeitsgruppen verwirklicht werden, wenn es möglich ist, für die für die Wehrmacht freizugebenden Männer Ersatzkräfte zu finden und einzuarbeiten. Ich mache jedoch auf Grund meiner 2 1/2-jährigen Erfahrung darauf aufmerksam, dass es ausserordentlich schwer sein wird, wirklich brauchbare Männer zu finden. Ich habe erlebt, dass Parteigenossen, die sich in der Arbeit im Reich bewährt haben, durchaus nicht immer den Aufgaben draussen gewachsen sind.

Darüber hinaus bitte ich dem General von Unruh vorzuschlagen, dass auch für die von der Stabsführung abzugebenden Männer Kriegsversehrte oder gvH-Leute als Ersatzkräfte zur Verfügung gestellt werden. Ein Hinweis des Generals an die Versehrtienstelle im OKW dürfte unsere Bitte bei dieser Stelle leichter durchsetzen.

Abschliessend erlaube ich mir darauf hinzuweisen, dass Ihre Parteidienststelle, sehr verehrter Reichsleiter, einschliesslich Einsatzstab mit einem sehr geringen Mitarbeiterstand eine sehr ansehnliche Aufgabe gemeistert hat. Obwohl Sie im Vergleich zu anderen Dienststellen bei Kriegsausbruch im Vergleich zu Ihrer Aufgabe über sehr wenig Mitarbeiter verfügten, haben Sie bis zum

Щоб дозволити запровадити новий розподіл завдань, я вважаю за необхідне, аби я сам ще був у розпорядженні до 31.3.43. Я хотів би при цьому просити про те, щоб з 1 квітня 1943 р. міг піти до Вермахту, тому що до цього часу я був заброньований безперервно протягом 2,5 років та хотів би нарешті як молодий та здоровий чоловік дістати можливість [опинитися] на фронті.

Принцип, за яким чоловіки 1900 року народження та молодші, які ще не служили, та такі ж чоловіки 1908 року народження та молодші, які ще не були на фронті, мають стати солдатами, попередньо може бути реалізований у межах 6–8 місяців при головних робочих групах та робочих групах, якщо можливо знайти та залучити для Вермахту аналогічні кадри на заміну чоловікам, що [мали б бути] звільнені. Я на підставі мого 2,5-річного досвіду зверну увагу на те, що дуже важко знайти придатних чоловіків. Я впевнився на власному досвіді, що товариші по партії, які зарекомендували себе у роботі в райху, далеко не завжди підходять для завдань за кордоном.

Крім того, я прошу запропонувати генералові фон Унру, щоб замість чоловіків, яких виділяє Управління штабу, на заміну їм були надані у розпорядження постраждалі від військових дій та придатні для [штабної] служби. Посилання на генерала при зверненні до служби для поранених при Верховному командуванні Вермахту дозволить легше реалізувати наше прохання при цій службі.

На завершення я хотів би дозволити собі зазначити, що Ваша партійна служба, вельмишановний пане райхслайтере, включаючи Оперативний штаб з його дуже вузьким колом співробітників, упоралась із важливим завданням. Незважаючи на те, що Ви, порівняно з іншими службами на початку війни, згідно з отриманим завданням, мали у розпорядженні дуже мало співробітників, Ви до початку 1942 року виконували всі норми щодо відрядження співробітників

Frühjahr 1942 alle Kontingente über Abgabe von Mitarbeitern an die Wehrmacht trotz laufender Zuteilung neuer und grösserer Kriegsaufgaben erfüllt. Durch die Entscheidung des Führers vom März 1942 wurden Ihnen zusätzlich die Mitarbeiter zugebilligt, die Sie zur Durchführung der kriegsnotwendigen Aufgaben unbedingt benötigen. Wenn Sie jetzt Mitarbeiter an die Wehrmacht abgeben, ohne vollgültigen Ersatz zu bekommen, wird es notwendig sein, einen Teil der bestehenden Aufgaben stillzulegen und unter gar keinen Umständen neue Aufgaben in Angriff zu nehmen.

Ich überreiche in der Anlage die Aufstellungen der über den Einsatzstab Uk-gestellten Männer in folgender Anordnung:

1. Stabsführung und Zentralamt
2. Sonderstab "Bildende Kunst"
3. Hauptarbeits- und Arbeitsgruppen nach Einsatzstellen geordnet

Die über Einsatzstab für die übrigen Sonderstäbe Uk-gestellten Mitarbeiter wurden durch die Listen der Hauptämter und Ämter erfasst.

Ich wäre dankbar, wenn ich Ihre Auffassung zu den aufgeworfenen Fragen in einer mündlichen Rücksprache erfahren könnte.

до Вермахту, незважаючи на поточний розподіл нових та значних військових завдань. Завдяки рішенню фюрера у березні 1942 р. Вам надали додаткових співробітників, яких Ви безперечно потребували для виконання завдань першочергового військового значення. Якщо зараз Ви віддаватимете співробітників до Вермахту без повноцінної заміни, виникне потреба загальмувати виконання частини наявних завдань та за жодних обставин не розпочинати роботу над новими.

У додатку я надаю списки чоловіків, заброньованих через Оперативний штаб, у такому порядку:

1. Управління штабу та Центральне управління;
2. Зондерштаб “Зображальне мистецтво”;
3. Головні робочі групи та робочі групи, організовані за місцями роботи.

Співробітники, заброньовані через Оперативний штаб для інших зондерштабів, будуть зафіксовані у списках головних відомств та відомств.

Я був би вдячний, якщо зміг би дізнатися про Вашу точку зору щодо нагальних питань в усній розмові.

[підпис]
Утікаль

uk-gestellte Mitarbeiter des
S-St. Bild. Kunst.

1) 2) 3)	Name Vorname	Geburts- tag	Taugl. Gr.	gedient	Funktion	Bemerkungen
<u>Berlin</u>						
1) 2)	List Hans	6.10.02	?	nein	Kunstmaler	
2)	Kuntze, Dr. Hedr. Franz	1.10.08	kv.?	nein	Kunsthisto- riker	
<u>Riga</u>						
1)	Esser, Dr. Karl Heinz	8. 6.12	kv.	18.7.39 -20.10.41 Gefr.	Kunsthisto- riker	
<u>Kiew</u>						
1)	Klein Otto	23. 5.04	?	16.6.41 -15.9.41 Gefr.	Kunsthisto- riker	
1)	Roskamp Dr. Diet	7. 9.07	av.H.	18.6.40 -29.11.41 Gefr.	Kunsthisto- riker	
<u>Paris</u>						
1)	Fleischer Walter	6. 5.07	kv.	6.6.40 -29.9.40 Gefr.	Stellenleiter in Amt Bild. Kunst	beim Amt erfasst
<u>Wessen</u>						
	Hess Fritz	29.8. 01	?	ja Obergefr.	Photograph	
1)	Jerschel Dr. Heinar.	28.10.06	kv.	6.2.-6.5.39 25.9.39-7.11.40 Gefr.	Kunsthisto- riker	EK II
	Wirth, Dr. Hans -Ulr.	10. 6.10	kv.	25.2.40 -22.10.41 Gefr.	Kunsthisto- riker	

- 1) Mitarbeiter, die bei Aufstellung der Führerliste bereits über den Sonderstab R uk-gestellt waren und auf der Anlage a zur Führerliste stehen,
- 2) Mitarbeiter die auf der Führerliste stehen,
- 3) Mitarbeiter die außerhalb der Führerliste uk-gestellt sind

Заброньовані співробітники
З[ондерштабу] “Зобр[ажальне] мистецтво”

1) Прізвище 2) Ім'я 3)	Дата народження	[Ступінь придатності до служби]	Служив	Посадові обов'язки	Зауваження
<u>Берлін</u> 3) Ліст, Ганс	6.10.[19]02	?	ні	художник	
2) Кунце, Фрід[ріх] Франц, д-р	1.10.[19]08	[пр]идатний ?	ні	історик мистецтва	
<u>Рига</u> 1) Ессер, Карл-Гайнц, д-р	8.6.[19]12	[пр]идатний	18.7.[19]39 – 20.10.[19]41, ефр[ейтор]	історик мистецтва	
<u>Київ</u> 1) Кляйн, Отто	23.5.[19]04	?	16.6.19]41 – 15.9.[19]41, [рядовий піхоти]	історик мистецтва	
1) Роскамп, Діт[ріх], д-р	7.9.[19]07	[придатний до штабної служби]	18.6.[19]40 – 29.11.[19]41 ефр[ейтор]	історик мистецтва	
<u>Париж</u> 1) Фляйшер, Вальтер	6.5.[19]07	[придатний до стройової служби]	6.6.[19]40 – 29.9.[19]40 ефр[ейтор]	керівник служби у Відомстві “Зобр[ажальне] мистецтво”	На обліку при Відомстві
[Фюссен] [1)] Гесс, Фріц	29.8.[19]01	?	так, обер-ефрейтор	фотограф	
1) Йерхель, [Гайн]ріх, д-р	28.10.[19]06	[придатний до стройової служби]	6.2.–6.5.[19]39; 25.9.[19]39– 7.11.[19]40, ефр[ейтор]	історик мистецтва	має Залізний хрест II ступеня
Вірт, Ганс-Уль[ріх], д-р	10.6.[19]10	[придатний до стройової служби]	25.2.[19]40 – 22.10.[19]41, ефр[ейтор]	історик мистецтва	

- 1) Співробітники, які на момент підготовки списку для фюрера вже були заброньовані для Зондерштабу “Зображальне мистецтво”;
- 2) Співробітники, що перебувають у списку для фюрера;
- 3) Співробітники, що заброньовані поза списком фюрера.

* Тут і далі так у тексті.

Mitarbeiter der auswärtigen Dienststellen
des Einsatzstabes (1907 und älter),

- 1) die bei Aufstellung der Führerliste bereits über den Sonderstab R uk-gestellt waren und auf der Anlage a zur Führerliste stehen,
- 2) die auf der Führerliste stehen,
- 3) die außerhalb der Führerliste uk-gestellt sind.

1) 2) 3)	Name Vorname	Geburts- tag	Taugl. Gr.	gedient	Funktion	Bemerkungen
<u>Hauptarbeitsgr. Ostland</u>						
<u>Riga</u>						
1)	Nerling Otto	29. 1.04	kv.	1 1/2 J.	HAG-Ltr.	
3)	Maier Dr.Hans	4. 9.97	kv.	1 1/2 J.	Ag.-Ltr.	beim Amt erfasst
1)	Stöve Güntner	13. 9.08	kv.	6.3.40 -30.9.40	Führer d. Vorkds.Pe- tersburg	beim Amt erfasst
3)	Gotthard Herbert	21. 2.99			Wiss.Mitab.	
3)	Natusch Otto	9. 8.96			Allg. Mitarb.	
2)	Zwiebel August	5.10.00	gv.H.		Fahrber.Ltr.	
2)	Ebel Georg	4.12.01	kv.E.R.I	nein	Fahrer	
2)	Bichner Willy	31. 3.09	kv.	nein	Fahrer	
2)	Bernhard Egidius-Harry	4.10.09	?	ja	Fahrer	
1)	Flöster,Dr. Hans-Hinr.	3. 8.10.	taugl.	nein	Relig. Wiss.	
<u>Reval</u>						
3)	v.Krusentjäm Georg.Friedr	24.6.99		Estld. gedient	Ag.Ltr.	
1)	Peucker Wladimir	6. 9.14	?	russ. Arnee	Allg.Mitarb.	
2)	Wilde Hans	22.11.05	?	nein	Fahrer	

Співробітники служб Оперативного штабу [поза територією району]
(1907 року народження та старші)*

- 1) Співробітники, які на момент підготовки списку для фюрера вже були заброньовані для Зондерштабу “Р” та згадані у додатку до списку для фюрера;
- 2) Співробітники, що перебувають у списку для фюрера;
- 3) Співробітники, що заброньовані поза списком фюрера.

1) Прізвище 2) Ім'я 3)	Дата народження	[Ступінь придатності до служби]	Служив	Посадові обов'язки	Зауваження
<u>Головна робоча група “Остланд”</u>					
<u>Рига</u>					
1) Нерлінг, Отто	29.1.[19]04	[придатний до стройової служби]	1 ½ р[оки]	[керівник] ГРГ	
3) Майер, Ганс, д-р	4.9.[18]97	[придатний до стройової служби]	1 ½ р[оки]	[керівник] РГ	на обліку при Відомстві
1) Штьове, Гюнтер	13.9.[19]08	[придатний до стройової служби]	6.3. [19]40 – 30.9. [19]40	керівник [передової команди] “Петербург”	на обліку при Відомстві
3) Готтхард, Герберт	21.2.[18]99			наук[овий] спів[робітник]	
3) Нагуш, Отто	9.8.[18]96			спів[робітник] заг[альної служби]	
2) Цвібель, Август	5.10.[19]00	[придатний до штабної служби]		кер[івник] [групи водіїв]	
2) Ебель, Георг	4.12.[19]01	[придатний до служби]	ні	водій	
2) Айхнер, Віллі	31.3.[19]09	[придатний до стройової служби]	ні	водій	
2) Бернхард, Егідіус-Гаррі	4.10.[19]09	?	так	водій	
1) Фльотер, Ганс-Гінр[іх], д-р	3.8.[19]10	прид[атний]	ні	[релігієзнавець]	
<u>Ревель</u>					
3) Крузенштерн, Георг Фрідр[іх] фон	24.6.[18]99		[...]*** служив	[керівник РГ]	
1) Пойкер, Володимир	6.9.[19]14	?	російська армія	спів[робітник] заг[альної служби]	
2) Вільде, Ганс	22.11.[19]05	?	ні	водій	

* У тексті рядок закреслений.

** Тут і далі не прочитано.

1) 2) 3)	Name Vorname	Geburts- tag	Taugl. Gr.	gedient	Funktion	Bemerkungen
<u>Wilna</u>						
1)	Schäfer Willi	1.12.09	kv.	2 Jahre	Wiss.Mitarb.	
1)	Straube Eberhard	28.4.13	kv.	2 Jahre	Allg.Mitarb.	
<u>Minsk</u>						
1)	Kraft, Dr. Günther	2. 4.07	?	1 ¼ J.	Ag.-Leiter	
1)	Richard, Dr. Albert	1.12.12	kv.	2 Jahre	Wiss.Mitarb.	
2)	Walter Emil	5. 2.02	kv.	ja	Allg.Mitarb.	Uk- beantragt
<u>Smolensk</u>						
3)	Mücke, Dr. Gustav	1. 7.07	av.H.	1938u.40	Ag.-Leiter	
2)	Pastor Alfred	19. 9.87		2 ¼ J.	Dolmetscher	
1)	Nehanzow Konrad	19.10.05	?	nein	Fahrer	
<u>Hauptarbeitsgruppe Ukraine</u>						
<u>Kiew</u>						
	Anton Georg	5. 2.01	gv.H.	nein	HAG.-Leiter	
1)	Rudolph Hans-Josch	29. 2.04	kv.	11.Mon.	Ag.-Leiter	
3)	Kurzweil Franz	8. 9.93		ja	Wiss.Mitarb.	
3)	Webendörfer Fritz	24. 7.97		ja	Allg.Mitarb.	
1)	Kaulich Ernst-Hub.	5. 8.00	?	1.4. -15.11.40	Allg.Mitarb.	

1) Прізвище 2) Ім'я 3)	Дата народження	[Ступінь придатності до служби]	Служив	Посадові обов'язки	Зауваження
<u>Вільно</u>					
1) Шефер, Вільі	1.12.[19]09	[придатний до стройової служби]	2 роки	наук[овий] спів[робітник]	
1) Штраубе, Еберхард	28.4.[19]13	[придатний до стройової служби]	2 роки	спів[робітник] заг[альної служби]	
<u>Мінськ</u>					
1) Крафт, Гюнтер, д-р	2.4.[19]07	?	1 ¼ роки	керівник РГ	
1) Ріхель, Альберт, д-р	1.12.[19]12	[придатний до стройової служби]	2 роки	наук[овий] спів[робітник]	
3) Вальтер, Еміль	5.2.[19]02	[придатний до стройової служби]	так	спів[робітник] заг[альної служби]	
<u>Смоленськ</u>					
3) Мюке, Густав, д-р	1.7.[19]07	[придатний для служби в тилу]	1938 [та] 1940	керівник РГ	
2) Пастор, Альфред	19.9.[18]87		2 ¼ [роки]	перекладач	
1) Немцов, Конрад	19.10.[19]05	?	ні	водій	
<u>Головна робоча група "Україна"</u>					
<u>Київ</u>					
Антон, Георг	5.2.[19]01	[придатний до штатної служби]	ні	керівник ГРГ	
1) Рудольф, Ганс-Йоах[ім]	29.2.[19]04	[придатний до стройової служби]	11 міс[яців]	керівник РГ	
3) Курцвайль, Франц	8.9.[18]93		так	наук[овий] спів[робітник]	
3) Вебендорфер, Фріц	24.7.[18]97		так	спів[робітник] заг[альної служби]	
1) Кауліх, Ернст-Губ[ерт]	5.8.[19]00	?	1.4.-15.11[19]40	спів[робітник] заг[альної служби]	

- 3 -

1) 2) 3)	Name Vorname	Geburts- tag	Taugl. Gr.	gedient	Funktion	Bemerkungen
3)	Fuchs Reinhard	29. 6.05	----	-----	Allg.Mitarb.	
2)	Proksch Rudolf	16. 8.08	kv.?	29.3.40 -16.7.40 2.1.41 -11.12.41	Wiss.Mitarb.	
3)	Wiese Willi	30. 3.03	kv.	ja	Fahrber.Ltr.	
2)	Nagel Otto	26. 2.03	?	nein	Fahrer	
2)	Hareuter Fritz	25.10.04	kv.?	nein	Fahrer	
3)	Benzing, Dr. Josef	4. 2.04		1 3/4 J.	Ministerium	
1)	Granzin Dr. Martin	19. 5.05	gv.H.	2 J.	Archivwesen	
<u>Charkow</u>						
1)	Wendnagel Oskar	26.11.07	kv.	2 1/4 J.	AG.-Leiter	
3)	Thomsen, Dr. Harry	8. 6.90		ja	Bibliothekar	
1)	Braune Johannes	3. 1.09	kv.	1/2 J.	Wiss.Mitarb.	
<u>Simferopol</u>						
1)	Weisser Otto	16. 9.09	kv.	1 1/2 J.	AG.-Leiter	
3)	Wahl, Dr. Paul	1. 2.92		ja	Bibl. Abb.	
2)	Hingott Franz	10. 7.04	?	nein	Fahrer	
2)	Hentrich Albert	30.10.09	kv.		Fahrer	
<u>Rostow</u>						
	Röck Hans	22. 6.05	kv.	ja	Dienstst.-Ltr.	erfaßt bei Amt Ausstellungen

- 4 -

1) Прізвище 2) Ім'я 3)	Дата народження	[Ступінь придатності до служби]	Служив	Посадові обов'язки	Зауваження
3) Фукс, Райнхард	29.6.[19]05			спів[робітник] заг[альної служби]	
2) Прокш, Рудольф	16.8.[19]08	[придатний до стройової служби]?	23.3.[19]40 – 16.7.[1940]; 2.1.[19]41 – 11.12.[19]41	наук[овий] спів[робітник]	
3) Візе, Віллі	30.3.[19]03	[придатний до стройової служби]	так	кер[івник] [групи водіїв]	
2) Нагель, Отто	26.2.[19]03	?	ні	водій	
2) Гаройтер, Фріц	25.10.[19]04	[придатний до стройової служби]?	ні	водій	
3) Бенцінг, Йозеф, д-р	4.2.[19]04		1 ¾ р[оки]	Міністерство*	
1) Гранцін, Мартін, д-р	19.5.[19]05	[придатний до штабної служби]	2 р[оки]	архівна справа	
<u>Харків</u>					
1) Венднагель, Оскар	26.11.[19]07	[придатний до стройової служби]	2 ¼ р[оки]	керівник РГ	
3) Томсон, Гаррі, д-р	8.6.[18]90		так	бібліотекар	
1) Брауне, Йоганнес	3.1.[19]09	[придатний до стройової служби]	½ р[оки]	наук[овий] спів[робітник]	
<u>Сімферополь</u>					
1) Вайссер, Отто	16.9.[19]09	[придатний до стройової служби]	1 ½ р[оки]	керівник РГ	
3) Валь, Поль, д-р	1.2.[18]92		так	Бібл[іотечна справа], Абб**	
1) Гінггт, Франц		?		водій	
1) Гентріх, Альберт	30.10.[19]09	[придатний до стройової служби]		водій	
<u>Ростов</u>					
Рьок, Ганс	22.6.[19]05	[придатний до стройової служби]	так	керівник [підрозділу]***	на обліку при Відомстві “Виставки”

* Міністерство окупованих східних територій.

** Зондерштаб “Бібліотечна справа” під керівництвом Густава Абба.

*** Тут – зондеркоманда “Ростов/Дон” (скорочений варіант назви – Зондеркоманда “Ростов”).

1) 2) 3)	Name Vorname	Geburts- tag	Taugl. Gr.	gedient	Funktion	Bemerkungen
3)	Klimantat Otto	30. 7.01		nein	Fahrer	

Krasnodar

1)	Schmidt Herbert	7. 4.10	kv.	1 3/4 J.	AG.-Leiter	
3)	Schüller Friedr.	4. 7.98	kv.	20.Mon.	Wiss.Mitarb.	
1)	Pischke William	18. 7.01	kv.	2 3/4 J.	Wiss.Mitarb.	
2)	Wieckberg Friedr.Wilh.	24. 1.95	Du.	1 Jahr	Dolmetscher	
1)	Ressler Josef	25.9. 05		1 1/2 J.	Allg.Mitarb.	
3)	Grese Werner	1. 8.07			Fahrer	

Hauptarbeitsgruppe FrankreichParis

2)	Brethauer Dr. Karl	9. 5.06	kv.	ja	HAG.-Leiter	
1)	Kroske Helmut	11. 2.11	kv.	ja	Gesch-Führer	
2)	Wörnke Peter	18.1094		ja	Wiss.Mitarb.	
3)	Krulick Hans	12.10.02	kv.	17.11.41 - 9.11.42	Allg.Mitarb.	
2)	Baur Albert	4.12.01	kv.E.R.I.	3 Mon.	Fahrer	
2)	Schomburg Werner	5. 9.07	kv.?	Kurzaus- bildung	Fahrer	

Hauptarbeitsgruppe Belgien/Nordfr.Brüssel

2)	Muchow Hans	3. 4.00	kv.	ja	HAG.-Leiter	
----	----------------	---------	-----	----	-------------	--

1) Прізвище 2) Ім'я 3)	Дата народження	[Ступінь придатності до служби]	Служив	Посадові обов'язки	Зауваження
3) Клімантат, Отто	30.7.[19]01		ні	водій	
<u>Краснодар</u>					
1) Шмідт, Герберт	7.4.[19]10	[придатний до стройової служби]	1 ¾ р[оки]	керівник РГ	
3) Шюллер Фрід[ріх]	4.7.[18]98	[придатний до стройової служби]	20 міс[яців]	наук[овий] спів[робітник]	
1) Пішке Вільям	18.7.[19]01	[придатний до стройової служби]	2 ¾ р[оки]	наук[овий] спів[робітник]	
2) Вікберг, Фрід[ріх]-Віль[гельм]	24.1.[18]95	непр[идатний]	1 рік	перекладач	
1) Ресслер, Йозеф	25.9.[19]05		1 ½ р[оки]	спів[робітник] заг[альної служби]	
3) Грезе, Вернер	1.8.[19]07			водій	
<u>Головна робоча група "Франція"</u>					
<u>Париж</u>					
2) Бретгауер, Карл, д-р	9.5.[19]06	[придатний до стройової служби]	так	керівник ГРГ	
1) Кроске, Гельмут	11.2.[19]11	[придатний до стройової служби]	так	керівник [справами]	
2) Вьормке, Петер	18.10.[18]94		так	наук[овий] спів[робітник]	
3) Крулик, Ганс	12.10.[19]02	[придатний до стройової служби]	17.11.[19]41– 9.11.[19]42	спів[робітник] заг[альної служби]	
2) [Баур], Альберт	4.12.[19]01	[придатний до стройової служби]	3 місяці	водій	
2) Шомбург, Вернер	5.9.[19]07	[придатний до стройової служби]?	короткий навчальний курс	водій	
<u>Головна робоча група "Бельгія / Північна Франція"</u>					
<u>Брюссель</u>					
2) Мухов, Ганс	3.4.[19]00	[придатний до стройової служби]	так	керівник ГРГ	

1) 2) 3)	Name Vorname	Geburts- tag	Taugl. Gr.	gedient	Funktion	Bemerkungen
	Freund Lothar	8. 9.00	kv.	6 Mon.	Gesch.-Führer	beim Amt erfaßt
2)	Vogel, Dr. Adolf	12. 3.01	kv.	nein	Wiss.Mitarb.	

Hauptarbeitsgruppe Niederlande

<u>Amsterdam</u>						
3)	Schmidt- Stähler Albert	7. 8.01	kv.B.R.I.	nein	HAG.-Leiter	
1)	Kanitz Horst	20.10.04	gv.H.	nein	Wiss.Mitarb.	
1)	Mayr Ewald	22. 6.09	kv.	nein	Fahrer	

SüdostenBelgrad

2)	Wutz Josef	2.12.05	gv.F.	nein	Dienstst.-Ltr.	
3)	Hille Dr.Franz	27. 1.11	?	nicht gedient	Wiss.Mitarb.	
2)	Schäfer Herbert	12. 4.09	kv.	nein	Fahrer	

Aloniki

1)	Pohl, Dr. Johann	6. 2.04	kv.	nein	Dienstst.-Ltr.	
2)	Untermann Werner	28. 9.01	kv.	Frei- korps	Allg.Mitarb.	

Im ReichMüssenNeuwied

1)	Brecht Alfred	10. 7.04	a.v.H.	1 3/4 J.	Dienstst.-Ltr.	
2)	Apatz Franz	8. 8.08	t.v.H.	2 Mon.	Fahrer	

1) Прізвище 2) Ім'я 3)	Дата народження	[Ступінь придатності до служби]	Служив	Посадові обов'язки	Зауваження
Фройнд, Лотар	8.9.[19]00	[придатний до стройової служби]	6 міс[яців]	керуючий [справами]	на обліку при Відомстві
2) Фогель, Адольф, д-р	12.3.[19]01	[придатний до стройової служби]	ні	наук[овий] спів[робітник]	
<u>Головна робоча група "Нідерланди"</u> <u>Амстердам</u>					
3) Шмідт- Штелер, Альберт	7.8.[19]01	[придатний до стройової служби]	ні	керівник ГРГ	
2) Каніц, Горст	20.10.[19]04	[придатний до штабної служби]	ні	наук[овий] спів[робітник]	
[...] Майр, Евальд	22.6.[19]09	[придатний до стройової служби]	ні	водій	
<u>[Головна робоча група] "Південний Схід"</u> <u>Белград</u>					
2) Вуц, Йозеф	2.12.[19]05	[придатний до штабної служби]	ні	керівник [підрозділу]	
3) Гілле, Франц, д-р	27.1.[19]11	?	не служив	наук[овий] спів[робітник]	
2) Шефер, Герберт	12.4.[19]09	[придатний до стройової служби]	ні	водій	
<u>Салоніки</u>					
[...] д-р Поль, Йоганн	6.2.[19]04	[придатний до стройової служби]	ні	керівник [підрозділу]	
2) Унтерманн, Вернер	28.9.[19]01	[придатний до стройової служби]	[доброволець]	спів[робітник] заг[альної служби]	
<u>У райху:</u> Фюссен —					
<u>Нойвід</u>					
1) Брехт, Альфред	10.7.[19]04	[придатний до штабної служби в тилу]	1 ¾ р[оки]	керівник [підрозділу]	
2) Апац, Франц	8.8.[19]08	[частково придатний до штабної служби в тилу]	2 міс[яці]	водій	

BArch, NS 8/260/55–62, 64–69*. Оригінал. Машинопис. Мова німецька. Цифрову копію онлайн див.: <http://startext.net-build.de:8080/barch/MidosasSEARCH/NS8/index.htm>

* Нумерація аркушів подана за цифровою копією справи, розміщеної за зазначеною адресою на сайті Федерального архіву у Берліні.

№ 29

Betr.: Organisation des Einsatzstabes - Sonderregelung über die Sicherstellung von Kunstschätzen

Die Sicherstellung, Inventarisierung und Bearbeitung von Kunstschätzen aus jüdischem Besitz wird wegen der ausserordentlichen Bedeutung dieser Aktion einer Sonderregelung in der Arbeit des Einsatzstabes unterzogen. Sie wird in sich geschlossen und getrennt von allen anderen Aufgaben des Einsatzstabes durchgeführt. Im Einvernehmen mit dem Leiter des Sonderstabes Bildende Kunst, Bereichsleiter Scholz, wird folgende Regelung ab sofort in Kraft gesetzt:

1. Die gesamte Aktion zur Sicherstellung, Inventarisierung, wissenschaftlichen Bearbeitung und Bergung von Kunstgegenständen im Rahmen des Einsatzstabes wird verantwortlich dem Leiter des Amtes Bildende Kunst, der zugleich Leiter des S.St. Bildende Kunst ist, Bereichsleiter Scholz, übertragen.
2. Sämtliche Arbeitsgruppen und Bergungslager, die wissenschaftlichen Mitarbeiter, die Fotografen, Büro- und Schreibkräfte und alles sonstige Hilfspersonal des Sonderstabes Bildende Kunst unterstehen in allen Fragen unmittelbar dem Leiter des S.St. Bildende Kunst.
Dienstvorgesetzte der Angehörigen des S.St. Bildende Kunst sind
 - a) der Stabsführer des Einsatzstabes
 - b) der Leiter des Sonderstabes Bildende Kunst.Der Stabsführer und die Stabsführung werden in allen Fragen des Sonderstabes Bildende Kunst (einschl. Personaleinsatz) durch den Leiter der Hauptabteilung III (Sonderaufgaben) vertreten, der für dieses Aufgabengebiet nur dem Stabsführer direkt unterstellt und verantwortlich ist.
3. Die Arbeitsgruppen des Sonderstabes Bildende Kunst sind den Aussenstellen (Hauptarbeits- und Arbeitsgruppen) des Einsatzstabes nur versorgungsmässig angeschlossen und führen ihre Aufgaben nach den Weisungen des Leiters des S.St. B.K. selbstständig durch. Die Angehörigen des S.St. B.K. sind den örtlichen Leitern der Aussenstellen des Einsatzstabes also nur hinsichtlich der Einhaltung der Quartierordnung, der Standortvorschriften usw. unterstellt. Für alle sonstigen Fragen ein-

Щодо: Організація Оперативного штабу – особливе регулювання щодо конфіскації культурних цінностей

Конфіскація, облік та опрацювання культурних цінностей з єврейської власності через виключне значення цієї акції підпадає під особливе регулювання у роботі Оперативного штабу. Вона проводиться окремо від усіх інших завдань Оперативного штабу. За домовленістю з керівником Зондерштабу “Зображальне мистецтво”, берайхсляйтером Шольцем, з цього моменту набуває сили наступне розпорядження:

1. Вся операція з конфіскації, обліку, наукового опрацювання та збереження предметів мистецтва в рамках Оперативного штабу відповідально доручається керівникові відомства “Зображальне мистецтво”*, що на даний момент є керівником Зондерштабу “Зображальне мистецтво”, берайхсляйтерові Шольцу.
2. Усі робочі групи та сховища, наукові співробітники, фотографи, працівники канцелярії та весь подібний до них допоміжний персонал Зондерштабу “Зображальне мистецтво” в усіх питаннях підпорядковуються безпосередньо керівникові Зондерштабу “Зображальне мистецтво”. Службовими керівниками Зондерштабу “Зображальне мистецтво” є:
 - а) керівник Оперативного штабу;
 - б) керівник Зондерштабу “Зображальне мистецтво”.Керівника Штабу та Управління штабу в усіх питаннях Зондерштабу “Зображальне мистецтво” (з кадровими питаннями) представляє керівник Головного відділу III (“Спеціальні завдання”), який у цьому завданні безпосередньо підпорядковується лише керівникові Штабу та є відповідальним перед ним.
3. Робочі групи Зондерштабу “Зображальне мистецтво” приєднуються до підрозділів (головних робочих груп і робочих груп) Оперативного штабу лише у [питаннях] забезпечення та здійснюють свої завдання самостійно за вказівками керівника Зондерштабу “Зображальне мистецтво”. Співробітники Зондерштабу “Зображальне мистецтво” також підпорядковуються керівникові місцевого підрозділу Оперативного штабу відносно дотримання порядку проживання, статуту служби тощо. З усіх подібних питань, з особовими

* Відомство “Зображальне мистецтво” при Уповноваженому фюрера у справі нагляду за загальним духовним і світоглядним навчанням та вихованням у НСДАП.

246
Schliesslich Personalangelegenheiten wie Urlaub usw. ist ausschliesslich der Leiter des S.St. Bildende Kunst zuständig. Die örtlichen Leiter der Aussenstellen des Einsatzstabes sind mithin nicht Dienstvorgesetzte der Angehörigen des S.St. B.K. (Verhältnis analog den Standortältesten im Rahmen der Wehrmacht). Sie sind jedoch kameradschaftlich von dem örtlichen Leiter des Sonderstabes über alle Arbeitsvorhaben und -ergebnisse zu unterrichten. Eine Heranziehung der Angehörigen des S.St. B.K. für Sonderdienste ausserhalb des allgemeinen Dienstes im Rahmen der Aussenstellen, z. B. Einteilung zum Führer vom Dienst, Spät- oder Fernsprechdienst an Sonntagen usw. kann nur mit Zustimmung des örtlichen Leiters des S.St. B.K. erfolgen.

Der Dienstweg von den Arbeitsgruppen, den Einzelbeauftragten und den Bergungslagern zum Leiter des S.St. B.K. geht direkt. Von allen Arbeits- und Abschlussberichten erhält die Stabsführung und die zuständige Aussenstelle jeweils einen unterfertigten Durchschlag.

Die Interessen der Stabsführung des Einsatzstabes und die laufende Dienstaufsicht über den S.St. B.K., seine Arbeitsgruppen und Bergungslager werden von dem Leiter der Hauptabteilung III (Sonderaufgaben) in der Stabsführung wahrgenommen, der dem Leiter des S.St. B.K. gleichzeitig für alle organisatorischen und verwaltungsmässigen Fragen beigeordnet wird und als Vertreter des Stabsführers für dieses Aufgabengebiet gilt.

Alle wichtigen Anordnungen an die nachgeordneten Stellen bzw. Mitarbeiter des S.St. B.K. werden von dem Leiter der Hauptabteilung III und dem Leiter des S.St. B.K. gemeinsam unterzeichnet.

Zur Vereinheitlichung des Aktenganges und zur Vermeidung unnötiger Doppelarbeit wird dem Leiter des S.St. B.K. ein Geschäftsführer beigegeben, der zum Personalst and der Stabsführung (Hauptabteilung III) gehört. Der Einsatz des Geschäftsführers und seine Befugnisse werden zwischen dem Leiter der Hauptabteilung III und dem Leiter des S.St. B.K. noch besonders geregelt und vom Stabsführer in Kraft gesetzt.

Die vom Einsatzstab erfassten Kunstgegenstände sind durch den Sonderstab Bildende Kunst nur sicherzustellen, da sich der Führer das Verfügungsrecht über diese Kunstgegenstände selbst vorbehalten hat. Die Verantwortung für die Sicherstellung und sachgemässe Bergung trägt der Leiter des Sonderstabes Bildende Kunst. Es können deshalb sichergestellte Kunstgegenstände an dritte Personen

справами включно, як і щодо відпусток тощо, уповноваженим є виключно керівник Зондерштабу “Зображальне мистецтво”. Керівники місцевих підрозділів Оперативного штабу, відповідно, не є прямими начальниками службовців Зондерштабу “Зображальне мистецтво” (становище є подібним до начальників військових частин в рамках Вермахту). Тим не менш, вони неформальним чином мають бути проінформовані керівником Зондерштабу щодо ходу робіт та їхніх результатів. Залучення службовців Зондерштабу “Зображальне мистецтво” поза загальною службою в рамках філіалу, наприклад [направлення] до керівника служби, вечірне чергування або робота на телефоні, може здійснюватися лише за погодженням із місцевим керівником Зондерштабу “Зображальне мистецтво”.

4. Надходження службових документів від робочих груп, окремих уповноважених осіб та сховищ здійснюється напряму до керівника Зондерштабу “Зображальне мистецтво”. З усіх робочих та підсумкових звітів Управління штабу та відповідний філіал у кожному випадку отримує засвідчену копію.

5. Інтереси Управління Оперативного штабу та поточний службовий контроль відносно Зондерштабу “Зображальне мистецтво”, його робочих груп та сховищ представляє керівник Головного відділу III (“Особливі завдання”), який має зв’язок з керівником Зондерштабу “Зображальне мистецтво” з усіх організаційних та адміністративних питань та виступає як представник керівника Штабу в цій сфері.

Всі важливі розпорядження нижчепідпорядкованим службам, як і співробітникам Зондерштабу “Зображальне мистецтво”, підписуються спільно керівником Головного відділу III та керівником Зондерштабу “Зображальне мистецтво”.

Для уніфікації діловодства та уникнення небажаної подвійної роботи керівником Зондерштабу “Зображальне мистецтво” запроваджена [посада] службовця, який веде справи і належить до [штату] та Управління штабу (Головний відділ III). Завдання цього службовця та його повноваження окремо регулюються керівником Головного відділу III та керівником Зондерштабу “Зображальне мистецтво” та запроваджуються керівником Штабу.

7. Обліковані Оперативним штабом предмети мистецтва повинні бути конфісковані лише Зондерштабом “Зображальне мистецтво”, оскільки фіюрер особисто залишив за собою право розпоряджатися цими предметами мистецтва. Відповідальність за конфіскацію та належне зберігання несе керівник Зондерштабу “Зображальне мистецтво”. Тому конфісковані предмети мистецтва можна надавати третім особам або службам лише у випадках

oder Stellen und Rückgabe in Fällen von Reklamationen grundsätzlich nur mit schriftlicher Zustimmung des Leiters des Sonderstabes Bildende Kunst abgegeben werden. Hierunter fallen aus Gründen einer geordneten Verwaltung auch die Abgabe von Kunstgegenständen an den Führer, den Reichsmarschall und sonstige hochgestellte Persönlichkeiten.

Hinsichtlich der aus der Sonderaktion M stammenden Kunstgegenstände ist so zu verfahren, dass mit Zeitpunkt der Sicherstellung bzw. Übernahme jede weitere Verantwortung und jedes Verfügungsrecht über die erfassten Kunstgegenstände von der Dienststelle Westen des RMfdbO. auf den Einsatzstab, Sonderstab B.K., übergeht. Der vorstehende Absatz findet auch auf diese Kunstgegenstände Anwendung.

8. Die Neuorganisation des S.St. B.K., besonders der Arbeitsgruppe Louvre, führt der Leiter des Sonderstabes in Zusammenarbeit mit dem Leiter der Hauptabteilung III durch. Dabei ist die Tätigkeit des Sonderbeauftragten für den Reichsmarschall, Pg. Dr. Lohse, aus grundsätzlichen Erwägungen von der allgemeinen Aktion personell, sachlich und von der Leitung der A.G.I. zu trennen.
9. Soweit die Geschäftsordnung des Einsatzstabes dieser Sonderregelung widerspricht, wird sie ausser Kraft gesetzt.
10. Für den Einsatz des S.St. B.K. in den besetzten Ostgebieten erfolgen Sonderbestimmungen im Rahmen der vom Reichsleiter in Aussicht genommenen allgemeinen Regelung für die Sonderstäbe.

gez. Scholz
Bereichsleiter
Leiter des Sonderstabes B.K.

gez. Utikal
Stabsführer
Chef des Einsatzstabes

вимоги та принципово за наявності письмової згоди керівника Зондерштабу “Зображальне мистецтво”. Під це правило на основі організованого управління підпадає також надання предметів мистецтва фюреру, райхсмаршалу та іншим особам вищого керівництва.

Відносно предметів мистецтва, заборонених у результаті спеціальної акції “М”*, слід вчиняти так, що з моменту конфіскації чи передавання відповідальність та право на розпорядження конфіскованими предметами мистецтва від служби “Захід” МОСТ** переходять до Оперативного штабу, Зондерштабу “Зображальне мистецтво”. Вищевикладений абзац поширюється також і на ці предмети мистецтва.

8. Реорганізацію Зондерштабу “З. М.”, передусім робочої групи “Лувр”, здійснює керівник Зондерштабу спільно з керівником Головного відділу III. При цьому діяльність спеціального уповноваженого при райхсмаршалі, пг. д-ра Лозе, з об’єктивних міркувань має бути відділена від загальної акції за штатом та [тематичним напрямком], а також від керівництва РГЛ***.
9. Оскільки службовий порядок Оперативного штабу суперечить цьому особливому регулюванню, його буде скасовано.
10. Для завдання ЗДШ “З. М.” на окупованих східних територіях реалізуються спеціальні розпорядження в рамках загального порядку для зондерштабів, що передбачений райхслайтером.

підп. Шольц,
берайхслайтер,
керівник Зондерштабу “З. М.”

підп. Утікаль,
штабсфюрер,
керівник Оперативного штабу

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 59, арк. 285–287. Копія. Машинопис. Мова німецька.

* Акція з конфіскації предметів мистецтва.

** Міністерство окупованих східних територій.

*** Робоча група “Лувр” Зондерштабу “Зображальне мистецтво”.

Nº 30

A n o r d n u n g N r . 6 4

Betr.: Organisatorische Veränderungen

Um die Stabsführung mit den Aufgaben des Zentralamtes der Dienststelle des Beauftragten des Führers für die Überwachung der gesamten geistigen und weltanschaulichen Schulung und Erziehung der NSDAF. und damit der Gesamtdienststelle des Reichsleiters gleichzurichten, verfüge ich folgende organisatorische Veränderungen in der Stabsführung, die mit dem heutigen Tage in Kraft treten:

Die bisherige Abteilung I "Organisation" wird zu einer Hauptabteilung I "Geschäftsführung und Organisation" erhoben. Die Leitung dieser Hauptabteilung übernehme ich selbst. Der Hauptabteilung unterstehen die Abteilung I a "Geschäftsverteilung und Personaleinsatz", deren Leitung ich dem Stabseinsatzführer R a d e h o s e übertrug und die Abteilung I b "Organisation", deren Leitung ich dem Haupteinsatzführer Z ö l f f e l übertrug. Stabseinsatzführer Radehose und Haupteinsatzführer Zölffel unterstehen mir unmittelbar. Die aufgabengebiete der beiden Abteilungen gliedern sich wie folgt:

<u>Abteilung I a</u>	"Geschäftsverteilung und Personaleinsatz"	Stabseinsatzführer	R a d e h o s e
<u>Gruppe</u>	"Personal"	Obereinsatzführer	S k l a s c h u s
<u>Sachbearbeiter</u>		Haupteinsatzhelfer	E l v e r s
<u>Gruppe</u>	"Innendienst"	Obereinsatzführer	G r e i n k e
<u>Sachbearbeiter</u>		Für "Registratur" Einsatzführer	H e c h l e r

№ 30

Розпорядження № 64

Щодо: Організаційні зміни

Щоб скорегувати дії Управління штабу із завданнями Центрального управління служби Уповноваженого фюрера у справі нагляду за загальним духовним і світоглядним навчанням та вихованням у НСДАП та, тим самим, всієї Служби райхслайтера*, я віддаю наступне розпорядження щодо організаційних змін в Управлінні штабу, що набуває сили відсьогодні:

Колишній відділ I “Організація” стає головним відділом “Керівництво справами та організація”. Керівництво цим головним відділом я перебираю на себе. Головний відділ складається з відділу I a – “Діловодство та кадрові питання”, керівництво яким я надаю штабсайнцафюреру Радегозе, та відділу I b – “Організація”, керівництво яким я надаю гауптайнцафюреру Цьольффелю. Штабсайнцафюрер Радегозе та гауптайнцафюрер Цьольффель підпорядковуються безпосередньо мені. Сфера завдань обох відділів поділяється таким чином:

<u>Відділ I a</u>	“Діловодство та кадрові питання” штабсайнцафюрер	Радегозе
<u>Група “Кадри”</u>	оберайнцафюрер	Склашус
<u>Відповідальний виконавець</u>	гауптайнцаггелфер	Ельверс
<u>Група “Внутрішня служба”</u>	оберайнцафюрер	Грайнке
<u>Відповідальний виконавець</u>	айнцафюрер	Гехлер

* Служба Розенберга (або Відомство Розенберга) – сукупність всіх служб Альфреда Розенберга як Уповноваженого фюрера.

117

<u>Sachbearbeiter</u>	für "Beschaffung" Einsatzführer	K r ü g e r
<u>Abteilung I b</u>	"Organisation" Haupteinsatzführer	Z ö l f f e l
<u>Gruppe</u>	"Information" Haupteinsatzführer	Z ö l f f e l
<u>Gruppe</u>	"Wehrmachtsfragen" Obereinsatzführer	G u m m e r t
<u>Sachbearbeiter</u>	für "Marschpapiere" Einsatzführer	E l s n e r
<u>Sachbearbeiter</u>	für "Fahrbereitschaft" Obereinsatzführer	W a r r e s

Die Hauptabteilung II "Einsatz" übernimmt Obersteinsatzführer
E b e l i n g , gleichzeitig Vertreter des Stabsführers. Die
Hauptabteilung gliedert sich wie folgt:

<u>Abteilung II a</u>	"Referat Westen und Südosten" Stabseinsatzführer	Dr. Z e i s s
<u>Abteilung II b</u>	"Referat Osten" Stabseinsatzführer	Dr. W i l l
<u>Sachbearbeiter</u>	Einsatzführer	H e l b i n g
<u>Abteilung II c</u>	"Erfassung und Sichtung" Stabseinsatzführer	Dr. W u n d e r
<u>Vertreter</u>	Stabseinsatzführer	L o m m a t z s c h
<u>Gruppe</u>	"Erfassung" Stabseinsatzführer	L o m m a t z s c h
<u>Gruppe</u>	"Sichtung" Obereinsatzführer	Dr. E n g e l b a c h

	<u>Відповідальний виконавець</u> щодо “Забезпечення” айнзацфюрер	Крюгер
<u>Відділ I b</u>	“Організація” гауптайзацфюрер	Цьольффель
<u>Група</u>	“Інформація” гауптайнзацфюрер	Цьольффель
<u>Група</u>	“Військові питання” оберайнзацфюрер	Гуммерт
	<u>Відповідальний виконавець</u> щодо “Виготовлення проїзних документів” айнзацфюрер	Ельзнер
	<u>Відповідальний виконавець</u> щодо “Автогосподарство” оберайнзацфюрер	Варрес
Керівництво Головним відділом II “Завдання” перебирає на себе оберайнзацфюрер Ебелінг, який водночас є заступником керівника Штабу. Структура Головного відділу виглядає таким чином:		
<u>Відділ II a</u>	“Сектор “Захід та Південний Схід” штабсайнзацфюрер	д-р Цайс
<u>Відділ II b</u>	“Сектор “Схід” штабсайнзацфюрер	д-р Вілль
	<u>Відповідальний виконавець</u> айнзацфюрер	Гельбінг
<u>Відділ II c</u>	“Облік та контроль” штабсайнзацфюрер	д-р Вундер
<u>Заступник</u>	штабсайзацфюрер	Ломмач
<u>Група</u>	“Облік” штабсайнзацфюрер	Ломмач
<u>Група</u>	“Контроль” оберайнзацфюрер	д-р Енгельбах

<u>Gruppe</u>	"Information und Materialabgabe" Stabseinsatzführer	Dr. Wunder
<u>Gruppe</u>	"Ostbücherei" Stabseinsatzführer	Lommatzsch
<u>Gruppe</u>	"Aktuelle Bearbeitungen" Obereinsatzführer	Reichardt
<u>Abteilung II d</u>	"Berichtswesen und Zentralstelle" Stabseinsatzführer	Hankopf
<p>Die Hauptabteilung III "Sonderaufgaben" übernimmt Stabseinsatzführer von Ingram. Der Hauptabteilung unterstehen die</p>		
<u>Abteilung IIIa</u>	"Organisation der Sicherstellung von Kunstgegenständen aus jüdischem Besitz" Stabseinsatzführer	von Ingram
<u>Abteilung IIIb</u>	"Geschäftsführung für Sonderstab "Bildende Kunst" Hauptseinsatzführer	Rehbock

Die Festlegung der Aufgabengebiete der neugeschaffenen Abteilungen I a, I b und II d erfolgt in der Anlage. Die Aufgaben der sonstigen Abteilungen werden hiervon nicht berührt. Die Aufgaben der Abteilung III a sind in der Anordnung vom 21.1.43 enthalten, in der mit Zustimmung des Reichsleiters die Abgrenzung der Aufgaben mit Bereichsleiter Scholz umrissen ist. Die Aufgaben der Abteilung III b werden zu einem späteren Zeitpunkt noch genau umrissen.

Im übrigen sind folgende beiden Punkte zu berücksichtigen:

1. Angelegenheiten, die mehrere Abteilungen oder Hauptabteilungen betreffen, sind zuerst zwischen den betreffenden Hauptabteilungsleitern oder Abteilungsleitern zu besprechen. Grundsätzlich

<u>Група</u> “Інформація та надання матеріалів” штабсайнцафюрер	д-р Вундер
<u>Група</u> “Східна бібліотека” штабсайнцафюрер	Ломмач
<u>Група</u> “Актуальні опрацювання” оберайнцафюрер	Райхардт
<u>Відділ II d</u> “Звітність та центральна служба” штабсайнцафюрер	Лангкопф
Головний відділ III “Спеціальні завдання” перебирає на себе штабсайнцафюрер фон Інграм. Головному відділу підпорядковуються:	
<u>Відділ III a</u> “Організація конфіскації предметів мистецтва з єврейської власності” штабсайнцафюрер	фон Інграм
<u>Відділ III b</u> “Ведення справ Зондерштабу “Зображальне мистецтво” гауптайнцафюрер	Ребок

Визначення сфери завдань новостворених відділів I a, I b та II d викладене у додатку. Завдання інших відділів залишаються тими самими. Завдання відділу III a викладене в розпорядженні від 21.1.43, у якому за згодою райхслайтера окреслене виокремлення завдань берайхслайтера Шольца. Завдання відділу III b будуть уточнені пізніше.

Крім того, слід врахувати обидва наступні пункти:

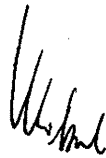
1. Справи, що стосуються кількох відділів чи головних робочих груп, спочатку слід обговорювати між керівниками цих головних робочих груп або керівниками цих відділів.

wichtige Angelegenheiten sind mir immer, andere nur dann zur Entscheidung vorzulegen, wenn die Hauptabteilungsleiter und Abteilungsleiter nicht zu einer gemeinsamen Lösung gekommen sind. Die federführende Abteilung oder Hauptabteilung ist verpflichtet, mich bei der Vorlage von dem gegebenenfalls abweichenden Standpunkt einer anderen Abteilung oder Hauptabteilung zu unterrichten.

Den Referaten Westen und Südosten verbleiben ihre bisherigen Aufgaben in den ihnen unterstellten Gebieten. Sie überwachen und lenken insbesondere den sachlichen Personaleinsatz und den Reiseverkehr in ihren Gebieten und führen die notwendigen Verhandlungen mit fremden Dienststellen und fremden Personen, die ihre Gebiete betreffen. Die Referate sind an Verhandlungen mit den zentralen Wehrmachtsdienststellen in Berlin zu beteiligen, soweit diese Verhandlungen die ihnen unterstellten Arbeitsgruppen betreffen (Einzelheiten siehe Anlage).

Mit sofortiger Wirkung erfolgt die gesamte Postverteilung durch mein Sekretariat. Verantwortlich dafür ist Einsatzführer ~~...~~ R ö h r i c h t . Die Post wird wie bisher durch Einsatzführer K e c h l e r geöffnet und gestempelt und geht dann an Einsatzführer R ö h r i c h t zur Verteilung an die Hauptabteilungen. Die Post für die Abteilung I a und I b geht von meinem Sekretariat direkt an die beiden Abteilungsleiter.

Ich behalte mir von Fall zu Fall die Vorlage der Gesamtpost vor.

(Utikal)

Stabsführer.

Berlin, den 30. Januar 1943
St - U/Sz

Принципово важливі справи слід завжди надавати мені для вирішення, інші – лише тоді, коли керівники робочих груп та керівники відділів не приходять до єдиного спільного рішення. Відповідальний відділ чи головний відділ зобов'язані доповідати мені щодо подання відмінної точки зору іншого відділу або головного відділу.

2. Сектори “Захід” та “Південний Схід” залишають за собою свої попередні завдання в областях, що входять до їхньої компетенції. Вони наглядають та керують, зокрема, в сфері предметних особових завдань та переміщення в областях їхньої компетенції та підтримують необхідні відносини з іноземними службами та особами, що мають відношення до їхніх областей. Відділи мають підтримувати зв'язки із центральними службами Вермахту у Берліні, оскільки ці зв'язки стосуються підпорядкованих їм робочих груп (щодо деталей див. додаток).

Розподіл кореспонденції здійснюється невідкладно через мій секретаріат. Відповідальним за це є айнцацфюрер Рьоріхт. Кореспонденцію, як і раніше, відкриває та штампує айнцацфюрер Гехлер та далі направляє до айнцацфюрера Рьоріхта для розподілу по головних відділах. Кореспонденцію для відділів I a та I b направляють з мого секретаріату напряму до обох керівників відділів.

Подеколи я залишаю за собою подання загальної кореспонденції.

[підпис]
Утікаль,
керівник штабу

Берлін, 30 січня 1943 р.
St. – U/Sz.

A n l a g e
zur Anordnung Nr. 64 v. 30.1.43

Abteilung I a "Geschäftsverteilung und Personaleinsatz"

Der Leiter dieser Abteilung bearbeitet alle den inneren Aufbau der Stabsführung betreffenden Fragen, insbesondere im Rahmen des Geschäftsverteilungsplanes die arbeitsmäßige Abgrenzung der Hauptabteilungen, Abteilungen, Referate und Gruppen und ist dafür verantwortlich, dass die bereits bestehende Geschäftsordnung des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg auf die Dienstordnung des Zentralamtes abgestimmt wird, die auf der Dienstordnung der Gesamtdienststelle des Reichsleiters aufgebaut ist. Zu dem Arbeitsbereich der Abteilung I a gehört in Übereinstimmung mit der Regelung in der Gesamtdienststelle:

Festsetzung und Einhaltung der Dienstzeit

Personeller Einsatz und volle Beschäftigung des gesamten Mitarbeiterstabes der Stabsführung und der Aussendienststellen

Arbeitsraumverteilung und -beschaffung für die Stabsführung

Posteingangs- und -ausgangsstelle und Registratur

Vertretung aller finanziellen und sozialen Forderungen dem Verwaltungsrat der Dienststelle des Reichsleiters gegenüber, auch insofern, als es sich um die Beschaffung von Nachschub, Fahrzeugen usw. handelt.

Unterrichtung aller Hauptabteilungs- und Abteilungsleiter über wichtige Entscheidungen, die der Reichsleiter, der Stabsleiter oder einzelne Haupttäter bzw. Mitarbeiter für die Gesamtdienststelle getroffen haben, soweit sie Innenorganisation und Personalführung betreffen

Durchsetzung der Geschäftsordnung in der Stabsführung

Додаток
до розпорядження № 64 від 30.1.43

Відділ I а “Діловодство та кадрові питання”

Керівник цього відділу опрацьовує всі питання, що стосуються внутрішньої організації Управління штабу, робочого розмежування головних відділів, відділів, секторів та груп, особливо в межах структури розподілу справ, та є відповідальним за те, щоб існуючий службовий порядок Оперативного штабу райхслайтера Розенберга був узгоджений зі службовим порядком Центрального управління, який вибудовано згідно зі службовою організацією всієї Служби Розенберга.

До робочої сфери відділу I а належать у відповідності з порядком всієї Служби [Розенберга]:

визначення та дотримання службових годин (службового часу);

штатні обов'язки та повне задіяння всіх співробітників Управління штабу та його філіалів;

розподіл робочих приміщень та забезпечення приміщеннями Управління штабу;

робота з вхідною та вихідною документацією та діловодство;

подання всіх фінансових та соціальних запитів [до] фінансового відомства Служби райхслайтера, у т. ч. щодо постачання, транспорту тощо;

інформування керівників усіх головних відділів та відділів відносно важливих рішень, які приймає райхслайтер, керівник Штабу чи окремий високий посадовець чи службовець всієї Служби, в тій мірі, в якій це стосується внутрішньої організації та кадрового управління;

запровадження службового порядку в Управлінні штабу.

Die Abteilung führt die Personalakten aller Mitarbeiter und Mitarbeiterinnen, insbesondere bearbeitet sie alle sich aus geplanten Neueinstellungen ergebenden Fragen und hat bei Neueinstellungen zu klären, ob der neue Mitarbeiter den allgemeinen Grundsätzen der Gesamtdienststelle entspricht. Nach der Einstellung erfolgt im Einvernehmen mit dem entsprechenden Hauptabteilungs- oder Abteilungsleiter die Zuweisung an die Abteilung, die damit die Dienstaufsicht über den zugewiesenen Mitarbeiter übernimmt.

Die Abteilungsleiter sind gehalten, infolge von Erkrankungen dem Dienst fernbleibende Mitarbeiter und Mitarbeiterinnen der Abteilung "Geschäftsverteilung und Personaleinsatz" zu melden. Entsprechendes gilt für kurzfristige Beurlaubungen aus besonderen Gründen.

Versetzungen, Entlassungen usw. werden ebenfalls von der Abteilung "Geschäftsverteilung und Personaleinsatz" bearbeitet.

Entsprechend der Aufgabenverteilung im Zentralamt werden in der Abteilung "Geschäftsverteilung und Personaleinsatz" alle Uk-Stellungen, Passangelegenheiten, Verleihungen von Kriegsauszeichnungen bearbeitet. Der Leiter der Abteilung schaltet bei Bearbeitung dieser Fragen im Bedarfsfalle die ihm im Zentralamt unterstellte Hauptstelle "Mob- und Verschlussachen" ein.

Abteilung I b "Organisation"

Der Leiter dieser Abteilung hat die Aufgabe, alle Fragen, insbesondere der Gesamtdienststelle gegenüber, zu bearbeiten, die sich aus der Tatsache ergeben, dass der Einsatzstab als Kriegseinrichtung der Wehrmacht als Wehrmachtgefolge angeschlossen ist. Er ist verantwortlich für die Durchführung der sich aus dem OKH-Erlass vom 30. September 1942 ergebenden Bestimmungen und hat die sich aus diesen Bestimmungen ergebende Zusammenarbeit mit den Wehrmachtsdienststellen, die auf Grund des OKH-Erlasses zentral zuständig sind, zu pflegen, wobei die Referate "Westen und Südosten" und "Osten" an Verhandlungen mit den zentralen

Відділ веде документацію з особового складу всіх співробітників та співробітниць, перш за все опрацьовує питання, що постають у зв'язку з прийняттям на роботу, та має з'ясувати, чи відповідає новий співробітник всім засадам загальної служби. Після прийняття на роботу за погодженням з керівником відповідного головного відділу чи відділу здійснюється направлення до відділу, який бере на себе службовий нагляд за новопризначеним співробітником.

Керівники відділів зобов'язані повідомляти відділ “Діловодство та кадрові питання” у випадку хвороби відсутніх на службі співробітників та співробітниць. Це є чинним також у разі короткострокової відпустки з особливих причин.

Переміщення на іншу посаду, звільнення тощо також опрацьовуються відділом.

Згідно з розподілом обов'язків у Центральному управлінні у відділі “Діловодство та кадрові питання” опрацьовуються всі резервування військовозобов'язаних, паспортні справи, питання надання військових відзнак. Керівник відділу за потреби до опрацювання цих питань підключає Головну службу засекречених документів.

Відділ I b “Організація”

Керівник цього відділу на відміну від всієї Служби має своїм завданням опрацьовувати всі питання, що виходять з того факту, що Оперативний штаб приєднаний до Вермахту як військова організація, що допомагає Вермахту. Він є відповідальним за здійснення призначень, пов'язаних з наказом Верховного командування сухопутних військ від 30 вересня 1942 р., та має дбати про співпрацю з військовими службами, що передбачена ним, причому сектори “Захід та Південний Схід” та “Схід” мають брати участь у зв'язках з центральними військовими службами в Берліні, оскільки ці зв'язки мають відношення до робочих груп, які їм підпорядковані.

Wehrmachtsdienststellen in Berlin zu beteiligen sind, soweit diese Verhandlungen die ihnen unterstellten Arbeitsgruppen betreffen.

Der Leiter dieser Abteilung hat für die Ausstellung der erforderlichen Reise- und Marschpapiere durch den Generalquartiermeister zu sorgen. Er bearbeitet keinen Reiseantrag, der nicht vorschriftsmässig abgezeichnet und von mir genehmigt wird.

Er bearbeitet ferner Disziplinarfragen, die sich aus dem Verhältnis des Einsatzstabes zur Wehrmacht ergeben, wobei vorher die zuständigen Abteilungsleiter bzw. Hauptarbeits- und Arbeitsgruppenleiter zu hören sind. Er sorgt ferner für einheitliche Ausrüstung, Uniformierung, Ausbildung mit der Waffe und das einheitliche Auftreten aller Angehörigen des Einsatzstabes.

Der Leiter dieser Abteilung muss über alle Dienstreisen Auskunft geben können und hat die organisatorische Federführung bei allen Veranstaltungen des Einsatzstabes. Ihm obliegt der gesamte Nachschub an Material, der damit verbundene Kurierdienst, sowie die Fahrbereitschaft. Er führt diese Aufgaben im Einvernehmen mit den zuständigen Abteilungen durch.

Weiter bearbeitet er das Mitteilungsblatt "Anordnungen und Mitteilungen" und sorgt dafür, dass vor der Veröffentlichung der "Anordnungen und Mitteilungen" sämtliche Zuständigkeitsfragen berücksichtigt und geklärt werden. Er leitet allen Hauptämtern und Ämtern des Reichsleiters das Material zu, das vom Einsatzstab zur Unterrichtung über allgemein gültige und grundsätzliche Fragen des Einsatzstabes zur Verfügung gestellt werden kann. Er hat weiterhin alle Hauptabteilungsleiter, Abteilungsleiter usw. über wichtige Entscheidungen des Reichsleiters, des Stabsleiters oder einzelne Hauptämter bzw. Ämter der Dienststelle zu unterrichten, soweit sie weltanschaulich-politische Fragen behandeln, und ist überhaupt für das gesamte Informationswesen des Einsatzstabes zuständig. Verordnungsblätter der Partei, des Staates und der Wehrmacht werden hier durchgearbeitet. Die für den Einsatzstab wichtigen Bestimmungen werden umgehend mir oder bei Abwesenheit meinem Vertreter zugeleitet.

Керівник цього відділу має піклуватися про оформлення потрібних документів для відряджень та переміщення через генералквартирмейстера*. Він не розглядає жодного прохання про переміщення, що не завізоване відповідним чином і не схвалене мною.

Крім того, він у подальшому опікується дисциплінарними питаннями, що випливають із відносин Оперативного штабу з Вермахтом, причому попередньо керівники відповідних відділів, відповідно, мають прислухатися до думки керівників головних робочих груп та робочих груп. Крім того, він опікується [постачанням]**, забезпеченням уніформою, навчанням [поводження] із зброєю та загальною поведінкою всіх службовців Оперативного штабу.

Керівник цього відділу повинен розпоряджатись інформацією щодо всіх службових поїздок та несе організаційну відповідальність за всі заходи Оперативного штабу. Його обов'язком є забезпечення матеріалом, [пов'язаною з ним] кур'єрською службою, як і транспортною службою. Він здійснює ці завдання за погодженням з відповідними відділами.

Далі він займається бюлетенем “Розпорядження та повідомлення” та піклується про те, щоб перед опублікуванням були враховані та висвітлені всі питання, що є в його компетенції. Він направляє всім головним відомствам і службам райхслайтера матеріал, що може бути наданий у розпорядження для інформування щодо всіх [поточних] та важливих питань Оперативного штабу.

Далі він має інформувати всіх керівників головних відділів, відділів тощо щодо важливих рішень райхслайтера, керівника Штабу чи окремих головних відомств та, відповідно, відомств Служби, в тій мірі, в якій вони стосуються ідеологічно-політичних питань та наскільки це в цілому відповідає системі інформування Оперативного штабу. [Друковані органи] партії, держави та Вермахту опрацьовуються тут. Постанови, важливі для Оперативного штабу, терміново направляються мені або моєму заступникові.

* *Generalquartiermeister* – історично це генеральний керівник з постачання діючої армії, але тут – офіцер при Управлінні штабу, який займався питаннями переміщення та розміщення службовців Штабу.

** У німецькому оригіналі у цьому слові помилка.

Abteilung II d "Berichtswesen und Zentralstelle"

a) Berichtswesen

- 1.) Der Leiter dieser Abteilung überwacht den Eingang aller erforderlichen Terminberichte, die Kontrolle der Ausstellung von Einsatzstellenkarten auf Grund der in den Berichten gemachten Angaben, notwendig werdende Auszüge aus Terminberichten für die Ablage der Sonderberichte und die ordnungsgemässe Ablage der Terminberichte. Die Stellungnahme zu den Berichten ist Aufgabe der Referate.
- 2.) Der Abteilung ist die Einsatzstellenkartei des Einsatzstabes unterstellt, und es ist ihre Pflicht, dafür zu sorgen, dass auf Grund aller eingehenden Berichte - einschliesslich der Sonderberichte und der Berichte der Sonderstäbe, eine vollständige Verkartung erfolgt. Die Einsatzstellenkartei ist gegliedert in
 - a) Ortskartei
 - b) Sachkartei
- 3.) Die Abteilung hat die Aufgabe, eingehende Sonderberichte und Berichte von Sonderstäben zu erfassen und zu verkarten. Die Verkartung erfolgt
 - a) nach Berichtablageplätzen
 - b) nach Sachgebieten
- 4.) Der Abteilung untersteht die gesamte karteimässige Vorbereitungs- und Planungsarbeit für neue Einsätze des Einsatzstabes RR in bisher noch nicht bearbeiteten Gebieten.

b) Zentralstelle

Die Zentralstelle ist eine Dienststelle des Ministeriums und gehört nicht im engeren Sinne zur Stabsführung. Die Abteilung Berichtswesen ist Verbindungsstelle zur Zentralstelle des Ministeriums. Die der Zentralstelle obliegenden Arbeiten fallen z.T. mit denen der Abteilung Berichtswesen im Einsatzstab zusammen. Für die Arbeit der Zentralstelle gilt der Erlass des Reichsministers.

Відділ II д “Звітність та центральна служба”

а) Звітність

1. Керівник цього відділу наглядає за надходженням всіх необхідних хронологічних звітів, здійснює контроль за веденням картотеки місць, де проводиться робота, на підставі даних, отриманих з донесень, підготовкою необхідних витягів зі звітів для архіву особливих донесень. Підсумкове оцінювання донесень є завданням відділів.
2. Відділу підпорядкована картотека місць роботи, його завданням є піклуватися про те, щоб на підставі всіх донесень, що надійшли, із особливими донесеннями та донесеннями зондерштабів включно, здійснювався їх повний облік. Картотека місць роботи поділяється на:
 - а) географічний каталог;
 - б) предметний каталог.
3. Відділ має своїм завданням обліковувати та каталогізувати особливі донесення та донесення зондерштабів, що надходять. Каталогізація здійснюється:
 - а) за місцем зберігання;
 - б) за предметними ознаками.
4. Відділові підпорядковуються всі підготовчі роботи з каталогізації та роботи з планування нових місць, де має вестися робота Оперативного штабу в ще не окупованих областях.

б) Центральна служба

Центральна служба є службою Міністерства* та у вузькому розумінні не належить до Управління штабу. Відділ “Звітність” є зв’язковою службою Центральної служби Міністерства. Роботи, що є обов’язком Центральної служби, частково співпадають з роботами відділу “Звітність”. Для роботи Центральної служби є чинним наказ райхсміністра.

* Тут і далі у тексті під Міністерством розуміється Міністерство окупованих східних територій.

Sie bedient sich zur Durchführung ihrer Arbeiten in den besetzten Gebieten hauptsächlich des Einsatzstabes, d.h., dass die für die Zentralstelle in den besetzten Gebieten eingesetzten Mitarbeiter den Referenten bei den Reichskommissaren - das sind die Hauptarbeitsgruppenleiter - unterstellt sind und von diesen wie Angehörige des Einsatzstabes betreut werden.

- 1.) Feststellung des verschleppten Materials und entsprechende Verkartung.
- 2.) Einrichtung einer Einsatzstellenkartei als Ergänzung und im Rahmen der unter 2.) bei der Abt. Berichtswesen des Einsatzstabes genannten Einsatzstellenkartei. Die von der Zentralstelle beigezeichneten Einsatzstellenkarten sind aus den Arbeiten der verschiedenen im Osten tätigen Organisationen und Institute zu erfassen. Die von der Zentralstelle erfassten Einsatzstellen sind auf farbigen Karteikarten zu verzeichnen. Die Gliederung erfolgt wie bei der Abt. Berichtswesen:
 - a) nach Ortskartei
 - b) nach Sachkartei
- 3.) Feststellung und Verkartung als Ergänzung zu der unter Punkt 3.) bei der Abteilung "Berichtswesen" genannten Berichtsverkartung von Berichten über Kulturgüter und Kulturstätten seitens anderer Organisationen und Behörden in fremden Dienststellen.

Die Verkartung erfolgt wie unter Punkt 3.) unter Berichtswesen:

 - a) nach Berichtsablageplätzen
 - b) nach Sachgebieten
- 4.) Überwachung der Abtransportierung und Verschleppung von Materialien und Kulturgütern und Ergreifung von Gegenmassnahmen.
- 5.) Einschaltung der Zivilverwaltung und ihrer untergeordneten Dienststellen bis zu den Gebietskommissariaten bei der Erfassung und nötigenfalls Bergung von Kulturgütern.

При здійсненні робіт в окупованих областях вона послуговується, в основному, [зв'язками з Оперативним штабом], що означає, що співробітники, призначені для Центральної служби в окупованих областях, підпорядковуються референтам при райхскомісарах – керівникам головних робочих груп, що опікуються ними як співробітниками Оперативного штабу.

1. [Облік] вивезеного матеріалу та відповідна каталогізація.
2. Створення картотеки місць роботи для поповнення названої під п. 2 картотеки при відділі “Звітність” Оперативного штабу. Вона має охоплювати картки з інформацією про роботу при різних організаціях та інституціях, що діють на Сході. Місця роботи, обліковані при Центральній службі, слід позначати на кольорових картках. Поділ здійснюється так, як і при відділі “Звітність”:
 - а) за місцем зберігання;
 - б) за предметними ознаками.
3. Виявлення та каталогізація у якості упорядкування згаданої при відділі “Звітність” у п. 3 каталогізації донесень щодо культурних цінностей та установ культури з боку інших організацій та установ при інших службах.

Каталогізація здійснюється як у п. 3 у звітності:

 - а) за місцем зберігання;
 - б) за предметними ознаками.
4. Нагляд за транспортуванням та переміщенням матеріалів і культурних цінностей та вживання контрзаходів.
5. Включення цивільної адміністрації та підпорядкованих їй служб рівня гебітскомсаріатів до обліку та, за потреби, збереження культурних цінностей.

- 6.) Die Zentralstelle hat ausserdem die Aufgabe, besonders die Kulturinstitute und Bildungsstätten im Gebiet der ehemaligen Sowjetunion zu erfassen und ihren Zustand festzustellen. In diesem Zusammenhang ist dafür zu sorgen, dass anhand von Unterlagen festgestellt wird, welche Kulturinstitute im Gebiet der ehemaligen Sowjetunion bestehen. Auf Grund dieser Karteikarten muss eine vollständige Übersicht über alle Kulturinstitute in der Sowjetunion geschaffen werden und aus ihr hervorgehen, in welchem Zustand in absehbarer Zeit eine wissenschaftlich verwertbare Übersicht geschaffen werden kann. Sie hat insbesondere dabei im Auge zu behalten, was von den Sowjets zerstört wurde und was von deutschen Dienststellen in kultureller Aufbauarbeit geleistet wurde.
- 7.) Besondere Erfassung sämtlicher wichtiger Wissenschaftler und Gelehrten der ehemaligen Sowjetunion, die im heutigen besetzten Gebiet oder Reich leben.
- 8.) Bekanntgabe der auf Grund der verschiedenen Erhebungen gemachten Feststellungen der Zentralstelle an
- a) Ostministerium
 - b) sonstige Dienststellen

Abteilungen II a und II b

Um jeden Zweifel auszuschalten, werden nachfolgend noch einmal die wichtigsten Gesichtspunkte für die Arbeit der Referate umrissen:

Die Referate Osten und Westen sind Aufsichts- und Vertretungsorgane für die im Ausland befindlichen Dienststellen des Einsatzstabes.

Sie üben im Auftrage des Stabsführers die Dienstaufsicht aus und sind dem Leiter der Hauptabteilung II in ihrem Aufgabenbereich verantwortlich zugeteilt.

Sie haben bei der Stabsführung die Interessen der unterstellten Dienststellen hinsichtlich der gesamten Betreuung, dem sachlichen

6. Центральна служба, крім цього, має завдання обліковувати передусім культурні інституції та установи освіти в областях колишнього Радянського Союзу та фіксувати їхній стан. У зв'язку з цим потрібно піклуватися, щоб на підставі документів визначалося, які інституції існували в областях Радянського Союзу. На основі цих карток має бути створений вичерпний огляд щодо всіх установ культури в Радянському Союзі, з якого слід встановити, у якому стані за певний час може бути створений науково цінний огляд. Зокрема, увага має бути акцентована на питанні, що було зруйновано Советами і чого було досягнуто німецькими службами у культурній роботі з відбудови.
7. Особливий облік всіх визначних науковців та вчених колишнього Радянського Союзу, що тепер мешкають на окупованих територіях або у райху.
8. Обнародування [узагальнених відомостей], отриманих службами, на підставі різних даних:
 - а) у Східному міністерстві;
 - б) у інших подібних службах.

Відділи II а та II б

Щоб виключити сумніви, ще раз будуть окреслені наступні найважливіші пункти для роботи секторів:

Сектори "Схід" і "Захід" є оглядовими та представницькими органами для служб Оперативного штабу, що знаходяться за кордоном.

Вони за дорученням керівника Штабу здійснюють службовий контроль та є відповідальними перед керівником Головного відділу II у сфері його роботи.

Вони повинні представляти при Управлінні штабу інтереси підпорядкованих служб з огляду на загальне забезпечення, предметні персональні завдання та матеріальне забезпечення.

Personaleinsatz und dem Materialnachschub zu vertreten.

Marschpapiere aller Art für Reisen in die den Referaten unterstellten Gebiete dürfen nur ausgestellt werden, nachdem die entsprechenden Anträge von den Referatsleitern abgezeichnet sind.

Der Personaleinsatz (einschl. Abberufungen, Versetzungen, Beurlaubungen und Entlassungen) erfolgt im Einvernehmen mit den Referaten durch die Abteilung I a, sofern ich mir den Vollzug nicht persönlich vorbehalten habe.

Der Materialnachschub erfolgt im Benehmen mit den Referatsleitern.

Der Referatsleiter formuliert die Anträge und Arbeitsaufgaben für alle eingesetzten Mitarbeiter einschliesslich der Sonderstufe und weist sie den Dienststellen zu.

Der Dienst- und Disziplinarweg führt über den Referatsleiter und den Leiter der Hauptabteilung II zum Stabsführer. Das Referat Osten ist Verbindungsstelle für alle Verhandlungen mit dem Ostministerium, soweit es sich nicht um Uk-Stellungen, Beschaffungsfragen und um den Verkehr mit der Zentralstelle handelt.

(Utikal)
Stabsführer

Berlin, den 30. Januar 1943
St - U/Sz

Документи будь-якого роду для поїздок в [територіальні] області, підпорядковані секторам, можуть бути виготовлені лише тоді, коли будуть завізовані відповідні пропозиції від керівників секторів.

Особові справи (включно з питань призначень, переміщень, відпусток та звільнень) розглядаються за погодженням із секторами через відділ I а, оскільки я не залишив здійснення цього особисто за собою.

Матеріальне забезпечення здійснюється за погодженням з керівниками секторів.

Керівник сектора формулює доручення та робочі завдання для всіх задіяних співробітників, включно із зондерштабами, та надає їх службам.

Ведення справ та дисциплінарний порядок підтримуються через керівників секторів та керівника Головного відділу II до керівника Штабу. Сектор “Схід” є зв’язковою службою для всіх зв’язків зі Східним міністерством, якщо мова йде не про резерв, питання постачання чи листування з Центральною службою.

[підпис]
Утікаль,
керівник штабу

Берлін, 30 січня 1943 р.

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 26а, арк. 176–186. Копія. Машинопис. Мова німецька.

Berlin, den 19. Februar 1943

Arbeitsauftrag für Sonderstab Sippenkunde.

Der Sonderstab Sippenkunde hat die Aufgabe, die Belange des Reichssippenamtes im Operationsgebiet im Osten nach Anweisungen des Leiters des Sonderstabes wahrzunehmen. Er hat insbesondere den Auftrag:

- 1) Kirchenbücher, Personenstandsregister und andere sippenkundliche und bevölkerungspolitische Quellen zu ermitteln und sicherzustellen.
- 2) Soweit erforderlich, dieses Material zum Zwecke der Sicherung im Einvernehmen mit der Wehrmacht und dem Beauftragten des Generaldirektors der Staatsarchive in Berlin in seiner Eigenschaft als Kommissar für den Archivschutz an bestimmten Stellen zu konzentrieren.
- 3) Die spätere Einrichtung von Sippenämtern vorzubereiten und die dringlichsten Aufgaben der späteren Sippenämter wahrzunehmen.

Die Arbeit des Sonderstabes bezieht sich nicht nur auf die sippenkundlichen Quellen der Volksdeutschen, sondern auch auf russisches und sonstiges fremdvölkisches Material.

Literatur (Bücher, Zeitschriften), Bildmaterial und dergleichen¹ oder sonstige Gegenstände irgendwelcher Art, z.B. Personenstandsregister, Kirchenbücher usw. sind grundsätzlich an Ort und Stelle zu belassen, es sei denn, daß im Interesse der Sicherung vor Zerstörung die Fortbringung erforderlich ist. Angefordert oder ausgeliefert werden die genannten Gegenstände nur in besonders begründeten Ausnahmefällen, über die Stabsführung des Einsatzstabes, Abt. Auswertung.

Gemäß Erlaß des Führers vom 1.3.1942 werden nur kriegsnotwendige Aufgaben im Rahmen der bestehenden Arbeitsmöglichkeiten durchgeführt.

Im übrigen gelten für die Durchführung des Auftrages sämtliche allgemeinen Ordnungsbestimmungen des Einsatzstabes, insbesondere die für die Stellung der Sonderstäbe erlassenen Vorschriften.

Берлін, 19 лютого 1943 р.

Робоче доручення Зондерштабу “Генеалогія”*

Зондерштаб “Генеалогія” має своїм завданням представляти інтереси Імперського відомства генеалогії у зоні бойових дій на Сході за вказівками керівника Зондерштабу. Зокрема, він має доручення:

- 1) розшукувати церковні книги та інші подібні генеалогічні та демографічні джерела;
- 2) за необхідності збирати цей матеріал у визначених місцях з метою збереження за погодженням із Вермахтом та уповноваженим генерального директора державного архіву в Берліні як комісаром у справах захисту архівів;
- 3) готувати майбутнє створення генеалогічних служб та [брати на себе] термінові завдання майбутніх генеалогічних служб.

Робота Зондерштабу пов’язана не лише з генеалогічними джерелами фольксдойче, а й з російським та іншим іноземним матеріалом.

Література (книги, журнали), зображальний матеріал та тому подібне або аналогічні речі будь-якого роду, наприклад книги записів актів цивільного стану, церковні книги тощо, необхідно принципово залишати на місці, якщо лише вивезення не потрібне в інтересах збереження від знищення. Видаватися або надаватися названі речі будуть лише в особливих, обґрунтованих випадках, через Управління Оперативного штабу, відділ “Використання”.

Згідно з наказом фюрера від 1 березня 1943 р. виконуються лише важливі для ведення війни завдання, в рамках існуючих робочих можливостей.

В іншому для здійснення доручення діють всі загальні організаційні розпорядження Оперативного штабу, зокрема опубліковані інструкції щодо позиції зондерштабів**.

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 216, арк. 99. Копія. Машинопис. Мова німецька.

* Див. документ № 17.

** Це проект доручення, запропонований Штабові Імперським генеалогічним відомством, наведений у додатку до листа Герхарду Вундеру (сам лист не публікується). Доручення пізніше було опубліковане майже без змін у № 9 інформаційного бюлетеня Штабу “Розпорядження та повідомлення” від першого квітня 1943 р. Див.: ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 59, арк. 260–261.

*Arbeiten zum 2. Teil v. 8. 3. 43
 von der Hauptabteilung...*

2/29

Sonderstab für weltanschauliche Information

I. Aufgaben.

Dem Einsatzstab sind für das Hauptamt Weltanschauliche Information folgende Aufgaben gestellt worden :

1. Information über die organisatorischen und sozialen Einrichtungen der Konfessionen oder anderer religiöser und weltanschaulicher Gruppen.
2. Information über die Mittel und Methoden der konfessionellen Menschenbeeinflussung.
3. Information über die ideologischen antivölkischen Tarnungen der Konfessionen und anderer religiöser und weltanschaulicher Gruppen.

II. Materialbeschaffung :

1. Material zur Information über die organisatorischen Einrichtungen der Konfessionen sind in erster Linie die kirchlichen Jahrbücher, Statistiken, Diözesanschematismen, Diözesankarten, kurz alle "Literatur", aus der die geographischen, statistischen und organisatorischen Einrichtungen der Konfessionen des betr. Landes zu ersehen sind.
2. Material zur Information über Mittel und Methoden der konfessionellen Menschenbeeinflussung ist als konfessionell ausgerichtetes Literatur (Bücher und Broschüren), die sich auf das soziale Problem, Vereinswesen, auf Schul- und Erziehungsfragen, Presse, Film und insbesondere auf die konfessionelle Propaganda, die sog. Apollgetik, auf Liturgie und Askese beziehen. Hierher gehört besonders auch das Schrifttum, das sich mit der konfessionellen Abwehr des Rassengedankens und mit der konfessionellen ~~Kämpfe~~ Streitliteratur gegen den "Mythos" beschäftigt.
3. 3. Material zur Information über die ideologische antivölkischen Tarnungen der Konfessionen ist alle konfessionell bestimmte Literatur, die sich mit den speziellen sog. theologischen Fragen des betr. Raumes befasst (z.B. Jansenismus in Frankreich und Belgien, Calvinismus in den Niederlanden).

Weiterhin Literatur über das spezielle religiöse Volksbrauchstum, über die sog. Landes- und Ortshelligen, Wallfahrtsorte, sog. kirchliche Nationalheiligtümer.

Wichtiges Material sind ferner an Ort und Stelle aufgenommene Film- und Fotoaufnahmen.

III. Ausser der Literatur ist selbstverständlich alles Material, welches als Beleg- oder Anschauungsmaterial zur Aufdeckung und zur Erkenntnis der menschlichen Gegner dient, wichtig. Daher sind z.B. Filme, Fotos (besonders von Pressearchiven, aber auch anderweitiger Herkunft), ferner Kunst- und Kultgegenstände (Kunstmappen usw.) besonders wichtig.

IV. Auswertung.

Die Auswertung des gewonnenen Materials erfolgt nach folgenden Gesichtspunkten :

1. soll mit dem gewonnenen Material der aktiven Politik die

№ 32

Додаток 8.3.43 [...]*

Зондерштаб “Світоглядна інформація”**

I. Завдання

Перед Оперативним штабом для Головного відомства “Світоглядна інформація” поставлені такі завдання:

1. Інформувати про організаційні та соціальні установи конфесій***, інших релігійних або світоглядних груп.
2. Інформувати про засоби та методи впливу конфесій на людей.
3. Інформувати про ідеологічні антинародні маскування конфесій та інших релігійних чи світоглядних груп.

II. Збирання матеріалів

1. Матеріал для інформування про [основні предмети вжитку] конфесій, в першу чергу церковні щорічні книги, метрики, єпархіальні [статистичні документи] прихожан, в цілому вся “література” про географічні, статистичні та організаційні установи країни, про яку йдеться.
2. Матеріал для інформування про засоби і методи впливу конфесій на людей, що визначається як релігійно спрямована література (книги та брошури) з соціальної проблеми, [історію організацій], з питань навчання і виховання, преси, кіно та особливо релігійної пропаганди, як і т. зв. апологетика, літургіка та аскеза. Зокрема, до них належить також література, що має відношення до релігійної [точки зору] на вчення про раси, та література, спрямована проти “Міфу”****.
3. Матеріал для інформування про ідеологічні антинародні маскування конфесій, тобто вся література, релігійна за змістом, яка охоплює спеціальні, т. зв. теологічні, питання на території, про яку йдеться (наприклад, янсенізм у Франції та Бельгії, кальвінізм у Нідерландах).

Крім того, література щодо особливих релігійних звичаїв народу, про т. зв. святих країни чи певного місця, місця паломництва, т. зв. церковні священні місця.

Важливим матеріалом є зроблені на місці фотографії чи кадри кінозйомки.

III. Крім літератури, само собою, значущим є матеріал, що слугує в якості документів чи наочного матеріалу для виявлення та пізнання [цих] ворогів людини. Тому, наприклад, фільми, фотографії (зокрема з архівів преси, а також іншого походження), предмети мистецтва чи культу (альбоми репродукцій) є особливо важливими.

IV. Використання

Використання названих матеріалів здійснюється за такими позиціями:

1. Якщо отриманий матеріал чинної політики засвідчує

* Не прочитано.

** Інший варіант перекладу – “Зондерштаб “Ідеологічна інформація”.

*** Тут під словом “конфесія” розуміється об’єднання віруючих, що дотримуються того чи іншого віросповідання, в тому числі в межах одного релігійного вчення.

**** Тут мається на увазі книга А. Розенберга “Міф ХХ століття”.

die tieferen ideologischen Hintergründe und machtpolitischen Tarnungen der Konfessionen aufgezeigt werden;

2. das gewonnene Material zu einem breitangelegten Schulungs-material ausgearbeitet werden;
 3. auf Grund des gewonnenen Materials der wissenschaftlichen Forschung Anregung gegeben werden, welche Forschungsprobleme für das aktive Leben vordringend sind.
- V. Für alle Fragen der Zusammenarbeit zwischen dem Einsatzstab und dem Hauptamt "Konfessionelle Gegenkräfte" ist allein Pz. Deindl verantwortlich, dem zur Ausführung der praktischen Zusammenarbeit Pz. Dr. Grünwald zur Seite steht.

- глибоку ідеологічну складову та примусове маскування конфесій;
2. Отриманий матеріал може бути опрацьований у якості розгорнутого навчального матеріалу;
 3. На підставі наявного матеріалу може бути проведене наукове дослідження з [різних актуальних] проблем життя.
- V. Щодо всіх питань співпраці між Оперативним штабом та Головним відомством “Світоглядна інформація” відповідальним є пг. Дайндль, якого у здійсненні практичного співробітництва підтримує пг. д-р Грюневальд.

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 215, арк. 379–380. Копія. Машинопис. Мова німецька.

Teil I

Anordnungen

Verordnung 68 betr.: Veröffentlichungen im Einsatzstab (Veröffentlichungen von Arbeiten, die ganz oder teilweise aus der Mitarbeit im Einsatzstab oder seinen Sonderstäben stammen).

1. Durch ihre Tätigkeit im Einsatzstab erhalten die Mitarbeiter des Einsatzstabes und seiner Sonderstäbe in den durch die deutsche Wehrmacht besetzten Gebieten wertvolle und oft einmalige Informationen und wissenschaftliche Kenntnisse. Diese Vorgänge müssen z.T. im Reichsinteresse geheim gehalten werden, z.T. kann ihre Herausgabe sowohl für den Einsatzstab, wie für die NSDAP. oder für das Reich für den einzelnen nicht zu übersehende politische Folgen haben. Auch kann eine Veröffentlichung aus bestimmten Gründen erwünscht oder unerwünscht sein. Eine einheitliche Steuerung aller Veröffentlichungen ist daher erforderlich.
2. Alle Berichte, Artikel, wissenschaftliche Arbeiten und dergl., die sich auf den Einsatzstab und seine Tätigkeit beziehen, oder mit Hilfe von Material des Einsatzstabes verfaßt wurden, unterliegen dieser Regelung. Sie gilt auch für Arbeiten und Berichte im Rahmen der Sonderstäbe.
3. Die Stabsführung des Einsatzstabes besitzt das Verfügungsrecht über diese Arbeiten, sie hat das Recht, diese Berichte zu politischen Zwecken auszuwerten. Sofern der Verfasser einem Sonderstab angehört, übt die Stabsführung das Verfügungsrecht im Einvernehmen mit dem Leiter des Sonderstabes aus.
4. Bei wissenschaftlichen Arbeiten, wörtlicher Übernahme beachtlicher Abschnitte, geschlossenen Artikeln, wird der Name des Verfassers genannt. In Sammelwerken bestimmt der Einsatzstab, wieweit die Namen der Verfasser für ihre Beiträge im Rahmen der Gesamtveröffentlichung genannt werden können.
5. Ausarbeitungen (wie oben), die aus der Arbeit des Einsatzstabes erwachsen sind oder sich auf den Einsatzstab beziehen, bedürfen daher vor Veröffentlichung der Genehmigung der Stabsführung.

1943/44

№ 33

Частина I Розпорядження

Розпорядження 68 щодо: Публікації в Оперативному штабі (публікація робіт, що повністю або частково є результатом роботи при Оперативному штабі чи при його зондерштабах)

1. В результаті діяльності при Оперативному штабі співробітники Оперативного штабу та його зондерштабів в областях, окупованих Вермахтом, отримують цінні та нерідко унікальні відомості. Частково вони мають бути засекречені в імперських інтересах, частково може бути здійснена їхня публікація і для Оперативного штабу, і для НСДАП, або ж [розголошення цих відомостей] матиме для райху політичні наслідки, в окремих [аспектах] непередбачувані. Публікація також з певних причин є бажаною чи небажаною. Тому потрібне уніфіковане регулювання всіх публікацій.
2. Усі звіти, статті, наукові роботи і т. п., що мають відношення до Оперативного штабу та його діяльності або створені за допомогою матеріалів Оперативного штабу, підпадають під ці правила. Вони також мають силу щодо робіт та донесень у межах зондерштабів.
3. Управління Оперативного штабу має право розпоряджатися цими роботами, воно має право використовувати ці донесення з політичними цілями. Якщо укладач належить до зондерштабу, Управління штабу користується правом розпоряджатися ними за згодою керівника зондерштабу.
4. При наукових роботах, дослівному запозиченні значних частин [роботи] вказується ім'я укладача. Щодо колективних праць Оперативний штаб визначає, в якій мірі можуть бути вказані імена упорядників для позначення їхнього внеску в межах спільної публікації.
5. Розробки (як вказано вище), що походять з роботи Оперативного штабу або мають відношення до Оперативного штабу, перед публікацією потребують дозволу Управління штабу.

6. Die Stabsführung bestimmt, ob der Einsatzstab erwähnt oder nicht erwähnt werden kann, ob Abänderungen aus politischen Gründen stattfinden müssen oder ob die Veröffentlichung überhaupt unterbleiben muß. Arbeiten der Sonderstäbe gehen über den Leiter des Sonderstabes der Stabsführung zu.
7. Das Honorar für wissenschaftliche Arbeiten oder Zeitungsartikel, die eine selbständige geistige Arbeit darstellen, kommt dem Verfasser zu. Bei Sammelwerken entscheidet die Stabsführung über die etwa notwendige Verteilung. Bei Übersetzungen und Zeitungsartikeln, die nur Materialzusammenstellungen enthalten, behält sich die Stabsführung eine Entscheidung über eingehende Honorare vor. Der Einsatzstab hat das Recht, bei allen genannten Ausarbeitungen bestimmte Wünsche zu äußern oder, sofern politische Gründe es erfordern, bestimmte Auflagen zu machen.
8. Die Bestimmungen gelten für sämtliche Mitarbeiter auf Grund ihrer Zugehörigkeit zum Einsatzstab. Die Anordnung gilt, wie die Schweigepflicht, auch nach einem Ausscheiden aus dem Einsatzstab. Für fotografische Werke ergeht eine besondere Anordnung.

gez. Utikal
Chef des Einsatzstabes RR

6. Управління штабу визначає, чи вказується Оперативний штаб при публікації, чи мають бути внесені зміни з політичних міркувань або публікація має залишатися без змін. Роботи зондерштабів надходять до Управління штабу через керівника зондерштабу.
7. Гонорар за наукові роботи чи газетні статті, що представляють собою самостійну інтелектуальну роботу, отримує автор. При колективних працях Управління штабу вирішує щодо необхідного приблизного розподілу [коштів]. Щодо перекладів та газетних статей, що є компіляцією матеріалів, рішення щодо можливого гонорару зберігається за Управлінням штабу. Оперативний штаб має право висловлювати побажання щодо всіх вищезгаданих розробок або, якщо цього вимагають політичні міркування, вирішувати питання про певний наклад.
8. Інструкції є чинними для всіх без винятку співробітників на підставі їхньої належності до Оперативного штабу. Розпорядження має силу, як і щодо питань нерозголошення, також після вибуття з Оперативного штабу. Для фотознімків прийняте окреме розпорядження.

підп. Утікаль,
керівник Оперативного штабу РР

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 59, арк. 258–259. Копія. Машинопис. Мова німецька.

№ 34

Anordnung 69 betr.: Verwertung und Verfügungsrecht über Werke der Fotografie, die ganz oder teilweise aus der Mitarbeit im Einsatzstab RR entstammen.

Die Bestimmungen der Anordnung 68, die für die Werke der Literatur getroffen sind, gelten entsprechend für Werke der Fotografien. Insbesondere gilt hierbei:

1.) Alle Fotografien, die von Stabsangehörigen dienstlich oder ausserdienstlich mit eigenen oder mit Mitteln des Einsatzstabes RR gemacht worden sind, sind, sofern sie Objekte in den besetzten Gebieten betreffen und nicht rein persönlicher Art sind, der Stabsführung - Abteilung Erfassung und Sichtung - zur Einsichtnahme vorzulegen.

1943/45

№ 34

Розпорядження 69: Використання та права розпоряджатися творами фотографії, що повністю або частково походять зі співробітництва в Оперативному штабі РР

Приписи розпорядження 68, що стосуються письмових творів, відповідно мають силу і щодо фотографій. Зокрема, це має відношення до:

1) Всіх фотографій, що були зроблені співробітниками Штабу під час служби або поза нею власними засобами або засобами Оперативного штабу РР, якщо вони об'єктивно мають відношення до окупованих територій і не носять яскраво вираженого особистого характеру, та повинні надаватися Управлінню штабу, до відділу "Облік та контроль" для ознайомлення;

2.) Sind die Fotografien mit Mitteln des Einsatzstabes geschaffen worden, dann gehören sie ausschließlich dem Einsatzstab. Es ist jedoch dem Urheber, soweit es nicht dienstliche Interessen verbieten, zu gestatten, daß er sich Positive auf eigene Kosten anfertigen läßt. Als mit Mitteln des Einsatzstabes hergestellt, geben die Fotografien, die entweder in Auftrage des Einsatzstabes RR mit eigenen Apparaten der Stabsangehörigen oder mit Apparaten oder mit Filmmaterial des Einsatzstabes hergestellt wurden, ist von dem Urheber eigenes Filmmaterial verwendet worden, so sind ihm, sofern die Stabsführung nicht auf die Negative verzichtet, die Kosten für das Material und das Entwickeln zu ersetzen.

3.) Mit eigenen Mitteln hergestellte Fotografien können von der Stabsführung - Abteilung Erfassung und Sichtung - beansprucht werden. Geschieht dies, so geht das Verfügungsrecht auf die Stabsführung über. Der Urheber ist angemessen zu entschädigen.

gez. Utikal
Chef des Einsatzstabes RR

2) Якщо фотографії зроблені засобами Оперативного штабу, то вони належать виключно Оперативному штабові. Водночас автору* дозволяється виготовляти позитиви за власний рахунок, якщо це не суперечить службовим інтересам. Фотографіями, виготовленими засобами Оперативного штабу, вважаються такі, що створені або за дорученням Оперативного штабу РР власними апаратами співробітників Штабу, або апаратами чи плівкою Оперативного штабу. Якщо автором була використана власна плівка, то йому необхідно компенсувати витрати на матеріал та обробку, за умови, якщо Управління штабу не відмовляється від негативів;

3) Фотографії, виготовлені власними засобами, Управління штабу може просити надати йому, до відділу “Облік та контроль”. Якщо таке відбувається, то право на використання переходить до Управління штабу. Авторіві потрібно відшкодувати це відповідним чином.

підп. Утікаль,
керівник Оперативного штабу РР

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, стр. 59, арк. 259–260. Копія. Машинопис. Мова німецька.

* Тут і далі мова йде про автора фотографії.

Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
für die besetzten Gebiete
Hauptarbeitsgruppe Mitte

Ull.
Minsk, am 21. Mai 1943.
L./Za.

Rundschreiben Nr. 1

An die
Arbeitsgruppen und Einsatzkommandos in der H.G. Mitte.

Betr.: Gründung der H.G. Mitte.

Mit Wirkung vom 1. Mai 1943 hat der Stabeführer die Arbeitsgruppe Weißruthenien und das Sonderkommando Mitte aus dem Bereich der Hauptarbeitsgruppe Ostland herausgelöst und zu einer eigenen Hauptarbeitsgruppe Mitte zusammengefaßt. Zum Leiter der Hauptarbeitsgruppe wurde Stabs-Einsatzführer Hermann Langkopf bestimmt. Der Sitz der Hauptarbeitsgruppe ist Minsk.

Zweck der Vervollständigung des Bereiches Mitte ist u.a. der, die in diesem Raum zu Tage tretenden Probleme und Fragen, die sich wesentlich von denen in der HAG Ostland und vor allem von den baltischen Staaten unterscheiden, stärker als dies bisher geschehen ist und geschehen konnte, zu bearbeiten.

Als Mitarbeiter für die HAG Mitte gelten sämtliche s.Zt. in der AG Weißruthenien und im Bereich des Sonderkommandos Mitte eingesetzten Personen, mit Ausnahme des Ober-Einsatzführers Hg. Straube, der am 1. Juni auf Abruf durch die HAG Ostland freigestellt ist.

Bis zur endgültigen Bestätigung durch die Stabführung ist vorläufig mit der Leitung der Abteilung Auswertung bei der H.G. Mitte der Arbeitsgruppenleiter Weißruthenien, Haupteinsatzführer v. Krusenstjern beauftragt worden. Die Abteilung Erfassung bei der Hauptarbeitsgruppe Mitte ist s.Zt. noch nicht besetzt.

Zum Fahrbereitschaftsleiter der HAG Mitte ist der NSKK-Sturmführer Heynen bestimmt.

Entsprechend der Geschäftsordnung des NSKK führen die Abteilungsleiter bei der HAG ihre Arbeiten sowohl innerhalb der HGG wie gegenüber der Stabführung unter direkter Leitung dem Hauptarbeitsgruppenleiter voll verantwortlich durch.

Da in Minsk besondere Raum- und Personalschwierigkeiten zu erwarten sind, die einen Aufbau eines großen Jearsetzer- und Schreibbüros nicht möglich erscheinen lassen, wurde vorsorglich folgende Vereinbarung getroffen:

Die Hauptarbeitsgruppe Mitte versucht, in Minsk ein Ergänzungsgabinett zur Gutbüherei Berlin aufzustellen, das gleichzeitig die Bibliothek enthält und für den Leihverkehr innerhalb des Ortes bzw.

№ 35

Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга
для окупованих територій
Головна робоча група “Центр”

Мінськ, 21 травня 1943 р.
L./Za.

Циркуляр № 1

Робочим групам та оперативним командам у ГРГ “Центр”

Щодо: Заснування ГРГ “Центр”

1 травня 1943 р. керівник Штабу виокремив робочу групу “Білорусія” та зондеркоманду “Центр” з Головної робочої групи “Остланд” та об’єднав їх в одну окрему Головну робочу групу “Центр”. Керівником Головної робочої групи був призначений штабсайнзацфюрер Герман Лангкопф. Місцем перебування Головної робочої групи є Мінськ.

Метою виокремлення зони дії ГРГ “Центр” є, серед іншого, опрацювання проблем та питань, що зустрічаються у цьому просторі та суттєво відрізняються від таких самих у ГРГ “Остланд” та, насамперед, у трьох балтійських державах, і які виявилися значнішими, ніж могло видаватися та видавалося раніше.

Співробітниками ГРГ “Центр” є ті самі особи, що задіяні на даний момент при РГ “Білорусія” та у сфері дії зондеркоманди “Центр”, за винятком оберайнзацфюрера пг. Штраубе, який з 1 червня був відкликаний на вимогу ГРГ “Остланд”.

До остаточного затвердження Управлінням штабу керівником відділу “Використання” при ГРГ “Центр” тимчасово уповноважений керівник робочої групи “Білорусія” гауптайнзацфюрер фон Крузенштерн. Відділ “Облік” при ГРГ “Центр” на даний момент ще не укомплектований.

Керівником автогосподарства ГРГ “Центр” призначений фюрер NSKK* Гейнен.

Відповідно до службового порядку ОШР керівники відділів при ГРГ здійснюють свою роботу з повною відповідальністю й усередині ГРГ і по відношенню до Управління штабу під безпосереднім керівництвом керівника Головної робочої групи.

Оскільки у Мінську слід очікувати особливих труднощів з приміщеннями та персоналом, що не дозволяють вважати можливим створення великого друкарського бюро та бюро перекладачів, була передбачена така домовленість:

Головна робоча група намагається облаштувати у Мінську сховище для Східної бібліотеки, що одночасно міститиме дублети та абонемент на місці,

* NSKK (*Das Nationalsozialistische Kraftfahrkorps*) – Націонал-соціалістський механізований корпус.

ihres Bereiches mit Wehrmacht und Zivildienststellen dient. Die Vernetzung und Übersetzung der Buchtitel erfolgt in Riga. Von Minsk aus werden Listen oder Zettel über die russischen Titel zur entsprechenden Übersetzung und Vervollständigung nach Riga eingeschickt.

Die Aufstellung der weißruthenischen Länderbücherei ist davon unabhängig und erfolgt mit den Kräften der HSO Mitte. Die Bearbeitung der von Kiew herausgegebenen Buchlisten erfolgt gleichfalls unter direkter Einschaltung der HAG Mitte.

Betr.: Ausarbeitungen.

Aus den bereits erwähnten Gründen bezüglich der Raum- und Personalschwierigkeiten wird es gleichfalls für notwendig angesehen, daß die Bearbeitung und Beurteilung von Auswertungen und Übersetzungen aus der Literatur, d.h. also Zeitungen, Zeitschriften, Bücher, aus dem Raum der Hauptarbeitsgruppe Mitte der Auswertungsabteilung in Riga übertragen wird. Für die Durchführung und Auswahl des geeigneten Materials bleibt selbstverständlich die Hauptarbeitsgruppe Mitte und hier im Wesentlichen der Leiter der Abteilung Auswertung verantwortlich.

Von der HAG Mitte, Abt. Auswertung wird dagegen der Einsatz von einheimischen Wissenschaftlern vorgenommen, die auf Grund des Auswertungsplanes Ost mit der Anfertigung von Ausarbeitungen beauftragt werden. In gleicher Weise untersteht der Auswertung in Minsk überhaupt der gesamte Einsatz zur Erforschung und Erstellung von Material über Weißruthenien oder Rußland, soweit es außerhalb der Literatur liegt. Zu diesem Zweck soll versucht werden, ein entsprechendes Übersetzer- und Schreibbüro in Minsk zu errichten. Sollten trotzdem Personalschwierigkeiten auftreten und die in der Hauptarbeitsgruppe Mitte vorhandenen Kräfte für die anfallenden Arbeiten nicht ausreichen, so steht auf Grund des Angebotes von Pg. Dr. Herling das Übersetzer- und Schreibbüro der Hauptarbeitsgruppe Ostland in Riga für die Erledigung der Arbeiten mit zur Verfügung.

Es wird beiderseits anerkannt, daß die für die Buchfassung wie für die Ausarbeitung vorgeschlagene Arbeitsabgabe an die Hauptarbeitsgruppe Ostland lediglich aus Gründen der Personalschwierigkeiten und des Raumwanges diktiert sind. Sollten diese Schwierigkeiten im Laufe der Zeit zu beheben sein, so steht es selbstverständlich der HAG Mitte frei, sich wegen der Durchführung der technischen Arbeiten im Gebiet der HAG Mitte mit der HAG Ostland erneut ins Benehmen zu setzen.

Mit der HAG Ostland wurde ferner vereinbart, daß alle Ausarbeitungen untereinander ausgetauscht werden. Von jeder Ausarbeitung ist daher ein Durchschlag für die HSO Ostland mit anzufertigen.

Heil Hitler!

Der Leiter der Hauptarbeitsgruppe Mitte

(Langkopf)
Stabschef

і, відповідно, в зоні своєї діяльності слугуватиме Вермахтові та цивільним службам. Каталогізація та переклади титулів книг здійснюватимуться у Ризі. З Мінська переліки або картки [із зазначенням] російського титулу для відповідного перекладу та комплектування надсилатимуться до Риги.

Створення білоруської крайової бібліотеки при цьому є окремим та здійснюється силами ГРГ “Центр”. Опрацювання підготовлених у Києві пошукових переліків відбувається таким саме чином із залученням ГРГ “Центр”.

Щодо: Розробки

З уже названих причин щодо складнощів з приміщеннями та персоналом так само необхідним вважається те, що опрацювання та оцінювання розробок і перекладів літератури, тобто газет, журналів, книг з території ГРГ “Центр”, передається відділові “Використання” у Ризі. За здійснення та відбір придатного матеріалу залишається відповідальною, безперечно, ГРГ “Центр” і тут, в основному, відповідальним є керівник відділу “Використання”.

Проте ГРГ “Центр”, а саме відділом “Використання”, здійснюється залучення до роботи місцевих науковців, яким на підставі плану з використання “Схід” доручається підготовка розробок. Таким же чином використання у Мінську загалом підлягає загальному завданню щодо дослідження та складання матеріалу щодо Білорусії та Росії, оскільки це перебуває поза [опрацюванням] літератури. З цією метою слід прагнути створити у Мінську відповідне бюро друкарки та перекладачів. Якщо ж кадрові труднощі все ж мають місце та робочих сил, наявних при ГРГ “Центр”, не вистачає для поточних робіт, то на підставі пропозиції пг. д-ра Нерлінга для виконання [цих] робіт у розпорядженні перебуває бюро друкарки та перекладачів ГРГ “Остланд” у Ризі.

Обидві сторони визнають, що робочі завдання, запропоновані для обліку книг, як і для використання Головної робочій групі “Остланд”, диктуються лише виходячи з труднощів з кадрами та нестачі приміщень. Якщо ці труднощі з часом будуть подолані, то, безперечно, ГРГ “Центр” має право [знову відокремитися] у здійсненні технічних робіт на території своєї діяльності за погодженням із ГРГ “Остланд”.

Із ГРГ “Остланд” було досягнуто домовленості, що відбувається взаємний обмін розробками. Тому кожна розробка виготовляється у копії для ГРГ “Остланд”.

Хайль Гітлер!
керівник ГРГ “Центр”

[підпис відсутній]
Лангкопф,
штабсайнзацфюрер

Teil I

Anordnungen

=====

228

ordnung 73: Personalveränderungen

Mein Stellvertreter, Oberstainsatzführer Pg. E b e -
l i n g , ist ab 5.5. d.J. vorübergehend bei der Wehr-
macht. Für die Dauer seiner Abwesenheit wird folgende
Regelung getroffen:

1. Der Leiter der Abteilung "Erfassung und Sichtung",
Oberstabseinsatzführer Pg. Dr. W u n d e r , übt die
Funktion meines Vertreters aus, sofern ich von Ber-
lin abwesend bin. Die Belange seiner Abteilung wer-
den künftig von ihm direkt bei mir vertreten.
2. In der Leitung der Hauptabteilung II mit den Abtei-
lungen II a, II b und II d wird Obersteinsatzführer
Pg. E b a l i n g durch den Leiter der Abteilung II b,
Stabseinsatzführer Pg. Dr. W i l l , vertreten.
3. Stabseinsatzführer Pg. L a n g k o p f übernimmt
mit Wirkung vom 1. Mai d.J. kommissarisch die Lei-
tung der neugeschaffenen Hauptarbeitsgruppe Mitte.
Unabhängig davon bleibt er bis auf weiteres gleich-
zeitig Leiter der Abteilung II d der Stabsführung.
Bis zur endgültigen Regelung nimmt der Leiter des
Referates Osten, Stabseinsatzführer Pg. Dr. Will, die
Geschäfte dieser Abteilung vertretungsweise wahr.

gez. Utikal
Chef des Einsatzstabes RR.

№ 36

Частина I Розпорядження

Розпорядження 73: Кадрові зміни

Мій заступник, оберайнзацфюрер пг. Ебелінг, з 5 травня цього року тимчасово перебуває при Вермахті. На час його відсутності прийнято такий порядок:

1. Керівник відділу “Облік та контроль”, оберштабсайнзацфюрер пг. д-р Вундер, виконує функції мого заступника, якщо я буду відсутнім у Берліні. У подальшому інтереси свого відділу він буде представляти, перебуваючи при мені.
2. У керівництві Головним відділом II з відділами II а, II б та II д оберайнзацфюрера пг. Ебелінга заміщатиме керівник відділу II б штабсайнзацфюрер д-р Вілль.
3. Штабсайнзацфюрер пг. Лангкопф з 1 травня цього року тимчасово перебирає керівництво новоствореною Головною робочою групою “Центр”. Незалежно від цього він залишається до подальших розпоряджень керівником Відділу II d Управління штабу. До остаточного розпорядження керівник сектору “Схід”, штабсайнзацфюрер д-р Вілль, представляє справи цього відділу*.

підп. Утікаль,
керівник Оперативного штабу РР

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, стр. 59, арк. 225. Копія. Машинопис. Мова німецька.

* Відділу II d (“Звітність та центральна служба”).

№ 37

Anordnung 74: Errichtung der Hauptarbeitsgruppe Mitte.

Mit Wirkung vom 1.5.43 wird eine Hauptarbeitsgruppe Mitte errichtet. Zur Hauptarbeitsgruppe Mitte gehören die Arbeitsgruppe Weißruthenien sowie das Vorkommando Mitte mit dem Sitz in Smolensk, einschließlich der z.Zt. bestehenden Sonderkommandos in Gorki und Mogilew. Die Hauptarbeitsgruppe Ostland führt ihre Bezeichnung unverändert fort. Zu ihr gehören in Zukunft die Arbeitsgruppen Lettland, Estland, Litauen sowie das Vorkommando Petersburg.

gez. Utikal
Chef des Einsatzstabes RR.

1943/61

№ 37

Розпорядження 74: Створення Головної робочої групи “Центр”

З набуттям юридичної сили [розпорядження] від 1 травня 1943 р. створюється Головна робоча група “Центр”. До Головної робочої групи “Центр” належить робоча група “Білорусія”, як і передова команда “Центр” з місцеперебуванням у Смоленську, з існуючими на даний момент зондеркомандами у Горках та Могильові включно. Головна робоча група “Остланд” зберігатиме свою назву. До неї належатимуть у майбутньому робочі групи “Латвія”, “Естонія”, “Литва”, а також передова команда “Петербург”.

підп. Утікаль,
Керівник Оперативного штабу РР

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, стр. 59, арк. 225. Копія. Машинопис. Мова німецька.

№ 38

Mitteilung 44: Militärisches Akten- und Archivmaterial in den besetzten Ostgebieten. 124

Das OKH teilt mit, daß für die Bearbeitung und Auswertung des militärischen Akten- und Archivmaterials die

Heeresarchiv-Zweigstelle Danzig,
Danzig-Oliva, Zimmererstr.8

zuständig ist. Ich bitte, vorkommendenfalls Akten und Schriftstücke an diese Stelle über die Stabsführung abzugeben. Diese Anordnung ist eng auszulegen und bezieht sich nur unmittelbar auf Akten militärischer Herkunft, dagegen nicht auf solche Akten anderer Herkunft, die sich mit militärischen Dingen beschäftigen.

gez. Dr. Zeiß
Stabseinsatzführer

№ 38

Повідомлення 44: Військові документи та архівний матеріал на окупованих східних територіях

Верховне командування суходільних військ повідомляє, що у справі опрацювання та використання військових документів та архівних матеріалів уповноваженим є

філіал Військового архіву, Данциг^{*},

Danzig-Oliva^{**}, Zimmererstr, 8

Я прошу всі папери та офіційні документи, що підпадають під це [визначення], передавати даній установі через Управління штабу. Це розпорядження має суворо виконуватися та стосується безпосередньо документів військового походження, на відміну від подібних документів іншого походження, що мають відношення до військових справ.

підп. д-р Цайс,
штабсайнзацфюрер

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 141, арк. 124. Копія. Машинопис. Мова німецька.

^{*} Данциг (Danzig) – уімецька назва польського міста Гданськ (Gdansk).

^{**} Оліва – район м. Гданськ.

Truskawiec, 12.10.43. 7
Rg.

Der Hauptarbeitsgruppenleiter.

Personalbericht.A. Personalveränderungen im Monat September 1943.I. Abberufungen, Zuweisungen, Versetzungen.

Name, Vorname	Dienst- grad	Eintritt d. Verän- derung	alte Dienst stelle	neue D: stel
---------------	-----------------	---------------------------------	-----------------------	-----------------

1) Abberufungen.2) Zuweisungen.

Kutske, Georg -	EF	3.9.43	-	Dnjepr
Prof. Seraphim, P.-H. -	OEF	6.9.43	-	Kiew
Verwilgen, Jean -		6.9.43	-	Kiew
Konrich, Eva	Stud.	7.9.43	-	Kiew
Porath, Else	EF	8.9.43	-	Kiew
Kroon, Hans -	EF	8.9.43	-	Kiew

3) Versetzungen innerhalb des Bezirks.

Baerent, Heinrich	EF	20.9.43	Kiew	Simfero
Niest, Erna	HEH	23.9.43	"	Truskaw
Boye, Christel	HEH	23.9.43	"	"
Schütz, Gertrud	HEH	23.9.43	"	"
Schmidt, Herbert	HEH	14.9.43	"	"
Riger, Julius	EF	24.9.43	"	"
Baake, Margot	HEH	25.9.43	"	"
Schrattenecker, Sepp	EF	25.9.43	"	"
Kursweil, Franz	OEF	25.9.43	"	"
Daxsel, Hans	EH	25.9.43	"	"
Fuchs, Reinhard	EF	26.9.43	"	"
Müller, Hellmuth	HVF	27.9.43	"	"
Becker, Karl-Heinz	OEH	27.9.43	"	"
Ladewig, Hermann	OEH	1.9.43	"	Dnjepr

4) Versetzungen ausserhalb des Bezirks.

Will, Helmi	HEH	1.9.43	Kiew	Berlin
Fassbender, Willi	VF	1.9.43	"	Minsk
Prof. Seraphim, P.H.		14.9.43	}	Heim t dienst stelle
Dr. Hippus, Rudolf		14.9.43		
Dr. Abels, Menno		14.9.43		
Verwilgen, Jean		14.9.43		
v. Lampe, Walter	EF	14.9.43	"	Posen
Dr. Zimmermann, Karl	EF	14.9.43	"	Berlin
Deichholz, Karl	EF	19.9.43	"	Berlin

Керівник Головної робочої групи

Кадровий звітА. Кадрові зміни у вересні 1943 р.І. Відкликання, направлення, переведення

Прізвище, ім'я	Службове звання	Введення в дію зміни	Попереднє місце роботи	Нове місце роботи
<u>1) Відкликання</u>				
<u>2) Направлення</u>				
Куцке, Георг	ЕФ*	3.9.[19]43	-	Дніпропетровськ
Проф. Серафим, П.-Г.	ОЕФ**	6.9.[19]43	-	Київ
Фервільг'ю, Жан		6.9.[19]43	-	Київ
Конріх, Єва	студ[ентка]	7.9.[19]43	-	Київ
Порат, Ельза	ЕФ	8.9.[19]43	-	Київ
Кроон, Ганс	ЕФ	8.9.[19]43	-	Київ
<u>3) Переведення всередині району</u>				
Берент, Гайнріх	ЕФ	20.9.[19]43	Київ	Сімферополь
Міст, Ерна	НЕН***	23.9.[19]43	"	Трускавець
Бойс, Крістель	НЕН	23.9.[19]43	"	"
Шьоц, Гертруда	НЕН	23.9.[19]43	"	"
Шмідт, Герберт	НЕН	14.9.[19]43	"	"
Рюгер, Юліус	ЕФ	24.9.[19]43	"	"
Бааке, Марго	НЕН	25.9.[19]43	"	"
Шраттенеккер, Зепп	ЕФ	25.9.[19]43	"	"
Курцвайль, Франц	ОЕФ	25.9.[19]43	"	"
Дахзель, Ганс	ЕН****	25.9.[19]43	"	"
Фукс, Райнхард	ЕФ	26.9.[19]43	"	"
Мюллер, Гельмут	НВФ	27.9.[19]43	"	"
Беккер, Карл-Гайнц	ОЕН	27.9.[19]43	"	"
Ладевіг, Герман	ОЕН	1.9.[19]43	"	Дніпропетровськ
<u>4) Переведення поза межі району</u>				
Віллер, Гельмі	НЕН	1.9.[19]43	Київ	Берлін
Фассбендер, Віллі	ВФ	1.9.[19]43	"	Мінськ
Проф. Серафим, П.-Г.		14.9.[19]43	"	До
Д-р Гіппіус, Рудольф		14.9.[19]43		місця служби
Д-р Абельс, Менно		14.9.[19]43	"	на
Фервільг'ю, Жан		14.9.[19]43		батьківщині
Фон Лампе, Вальтер	ЕФ	14.9.[19]43	"	Позен*****
Д-р Ціммерманн, Карл	ЕФ	14.9.[19]43	"	Берлін
Дайхгольц, Карл	ЕФ	19.9.[19]43	"	Берлін

* Тут і далі – "Einsatzführer" ("айнзацфюрер").

** Тут і далі – "Obereinsatzführer" ("оберайнзацфюрер").

*** Тут і далі – "Hauptinsatzhelfer" ("гауптайнзацгельфер").

**** Тут і далі – "Einsatzhelfer" ("анйзацгельфер").

***** Німецька назва польського міста Познань (польск.: Poznań).

Dobbelmann, Krista-M.		20.9.43	Kiew	Berlin
Konrich, Eva		20.9.43	"	"
Gosewisch, Annelise		20.9.43	"	"
Gojny, Erhard	EF	20.9.43	"	"
v.Krüdener, Dorothea	HEH	21.9.43	"	"
v.Einsiedel, Helene	HEH	21.9.43	"	"
Holland, Gerda		21.9.43	"	"
Porath, Else	EF	21.9.43	"	Wilna
Kroon, Hans	EF	21.9.43	"	"
Borkowsky, Luzie (Lettin)		21.9.43	"	"
Zinowsky, Ernst	EF	21.9.43	"	"
Both, Percy	HEH	21.9.43	"	"
Dr.Thomson, Harry	EF	21.9.43	"	"
Pirson, Elisabeth,	OEF	21.9.43	"	Ratibor
Rau, Liselotte	HEH	21.9.43	"	"
Rick, Margarete	EF	23.9.43	"	Berlin
Mayer, Angelika	HEH	23.9.43	"	"
Dr. Lorenzen, Hans	OEF	15.9.43	Dnjeπρο	Berlin
Dr. Hülle, Werner	OEF	21.9.43	"	"
Dr. Modrijan, Walter	EF	21.9.43	"	"
Prof. Hornung, Hermann	EF	21.9.43	"	"
Kutzke, Georg	EF	21.9.43	"	"

II. Erkrankungen.

Dienststelle	Name, Vorname	Dienstgrad	krankgem. am	gesundgem. am
Kiew	Schütz, Gertrud	HEH	7.9.43	11.9.43
"	v.Einsiedel, Helene	"	1.9.43	2.9.43
"	"	"	11.9.43	15.9.43
Dnjeπρο	Paffen, K. August	EF	27.8.43	Anf. Sep.
<i>brunf.</i>	<i>Jan. 1944</i>		<i>13.9.43</i>	<i>13.10.43</i>

III. Urlaube.

Dienststelle	Name, Vorname	Dienstgrad	erster Tag d. Abw.H. Url.	Dienst- antr.n.	reine Urlaubstage
Kiew					
Kiew	Grünthal, Kurt	EH	3.8.43 -	ausgeschiede	
"	Greife, Margarete	EF	4.8.43 -	n.Minsk	
"	Miest, Erna	HEH	24.8.43/7.9.43	10 Sonderurl	
"	Pirson, Elisabeth	OEF	26.8.43/2.9.43	5	
"	Pehl, Richard	EH	4.9.43 /25.9.43	14	
"	Böring, Liselotte	EH	7.9.43 -	n.Minsk	
Simferopol	Weisser, Otto	OEF	4.8.43 - 4.9.43	14	
"	v.Renngarten, Robert	EF	14.9.43		

1/3 Versetzungen innerhalb d. Bezirks.

Paffen, Karl-August	OEF	23.9.43	Dnjeπρο nach Kriwoi Rog
Strinsko, Pauli	HEH	23.9.43	" " " "
Bruae, Richard	OEH	23.9.43	" " " "

Доббельманн, Кріста-М.		20.9.[19]43	Київ	Берлін
Конріх, Єва		20.9.[19]43	"	"
Гозевіш, Аннеліза		20.9.[19]43	"	"
Гойни, Ергард	EF	20.9.[19]43	"	"
Фон Крюденер, Доротеа	НЕН	21.9.[19]43	"	"
Фон Айнзідель, Гелена	НЕН	21.9.[19]43	"	"
Голланд, Герда		21.9.[19]43	"	"
Порат, Ельза	EF	21.9.[19]43	"	Вільно
Кроон, Ганс	EF	21.9.[19]43	"	"
Борковські, Люці (латишка)		21.9.[19]43	"	"
Циновські, Ернст	EF	21.9.[19]43	"	"
Бот, Персі	НЕН	21.9.[19]43	"	"
Д-р Томсон, Гаррі	EF	21.9.[19]43	"	Ратібор
Пірсон, Елізабет	OEF	21.9.[19]43	"	"
Рау, Лізелотта	НЕН	21.9.[19]43	"	"
Рік, Маргарита	EF	23.9.[19]43	"	Берлін
Майер, Ангеліка	НЕН	23.9.[19]43	"	"
Д-р Лоренцен, Ганс	OEF	15.9.[19]43	Дніпроп[етровськ]	Берлін
Д-р Гюлле, Вернер	OEF	21.9.[19]43	"	"
Д-р Модріян, Вальтер	EF	21.9.[19]43	"	"
Проф. Горнунг, Гер[ман].	EF	21.9.[19]43	"	"
Куцке, Георг	EF	21.9.[19]43	"	"

II. Захворювання

Місце служби	Прізвище, ім'я	Службове звання	Захвор[ів/іла]	Одуж[ав/ала]
Київ	Шьоц,	НЕН	7.9.[19]43	11.9.[19]43
"	Гертруда фон Айнзідель, Гелена	"	1.9.[19]43	2.9.[19]43
"	"	"	11.9.[19]43	15.9.[19]43
Дніпропетровськ	Паффен, К. Август	EF	27.8.[19]43	Поч[аток] вересня
Сімф[ерополь]	[Теншергт]		13.9.[19]43	[нерозбірливо]

III. Відпустки

Місце служби	Прізвище, ім'я	Службове звання	Перший день відсутності	Прибуття на службу після відпустки	Повні дні відпустки
Київ	Грюнталь, Курт	ЕН	3.8.[19]43	залишив службу	
"	Грайфе, Маргарита	EF	4.8.[19]43	до Мінська	
"	Міст, Ерна	НЕН	24.8.[19]43	7.9.[19]43	[нерозбірливо]
"	Пірсон, Елізабет	OEF	26.8.[19]43	2.9.[19]43	5
"	[Пель], Ріхард	ЕН	4.9.[19]43	25.9.[19]43	14
"	Дьорінг, Лізелотта	ЕН	7.9.[19]43	до Мінська	
Сімферополь	Вайссер, Отто	OEF	4.8.[19]43	4.9.[19]43	14
"	фон Реннгартен, Роберт	EF	14.9.[19]43		

I/3. Переведення всередині району

Паффен, Карл-Август	OEF	23.9.[19]43	з Дніпропетровська до Кривого Рогу
Штрінсько, Паулі	НЕН	23.9.[19]43	"
Брузе, Ріхард	OEN	23.9.[19]43	"

Personalstand am 1. Oktober 1943.

(einschl. Kranker und Urlauber)

Dienststelle	Funktion des Mitarbeiters	Name, Vorname	Dienst-grad	Bemerk.
Kiew	HAGL	Anton, Georg	StEF	
	Vertr.d.HAGL	Schüller, Friedrich	OEH	
	Leiter d.Abt.			
	Sichtung	Proksch, Rudolf	OEF	
	Sekret.d.HAGL	Ressin, Elli	ES	
	Allgem.Mitarb.	Wühl, Richard	OEF	
	Fahrber.Leiter	Spatz, Franz	HEH	
" "	Fahrer	Hareuter, Fritz	OEH	
	"	Pehl, Richard	EH	
	"			
Dnjepr- petrowsk	AGL	Braune, Johannes	OEF	
	Fahrer	Ladewig, Hermann	OEH	
Kriwoi Rog	Allgem.Mitarb.	Paffen, Karl-August	OEF	
	Stenotyp.	Strinko, Pauli	HEH	
	Fahrer	Bruse, Richard	OEH	
s.Zt.Nikdajew	Sdst.Vorgesch.	Dr. Remoli, Fritz	EF	
Simferopol	AGL	Weisser, Otto	OEF	
	Sdst.Vorgesch-	Matthes, Walter	HEF	
	Allgem.Mitarb.	Tenschert, Gerhard	EF	
	Dolm.u.Übers.	v.Renngarten, Robert	EF	
	Stenotyp.	Bischof, Annemarie	HEH	
	Fahrer	Hingott, Franz	OEH	
Truskawiec	Lt.d.Sdk.	Schmidt, Herbert	HEF	
	Allgem.Mitarb.	Schrattenecker, Sepp	EF	
	"	Kurzweil, Franz	OEF	
	"	Fuchs, Reinhard	EF	
	Dol.u.Übers.	Rüger, Julius	EF	
	Verwaltung.	Müller, Hellmuth	HVF	
	Stenotyp.	Schötz, Gertrud	HEH	
	"	Banke, Margot	HEH	
	"	Boye, Christel	HEH	
	Wirtschafterin	Miest, Erna	EH	
Fahrer	"	Dachsel, Hans	EH	
	"	Becker, Karl-Heinz	OEH	

(Anton)
Stabsesatzführer

Особовий склад станом на 1 жовтня 1943 р.

(з хворими та тими, хто перебував у відпустці, включно)

Місце служби	Посада співробітника	Прізвище, ім'я	Служб[ове] звання
Київ	КГРГ*	Антон, Георг	StEF
	Заступник КГРГ	Шюллер, Фрідріх	OEF
	Керівник відділу "Контроль"	Прокш, Рудольф	OEF
	Секретарка керівника ГРГ	Рессін, Еллі	ES**
	Співробітник загального призначення	Вьоль, Ріхард	OEF
	Керівник штату водіїв	Шпац, Франц	НЕН
	Водій	Гаройтер, Фріц	OЕН
"	Пель, Ріхард	ЕН	
Дніпропетровськ	КРГ***	Брауне, Йоганнес	OEF
	Водій	Ладевіг, Герман	OЕН
Кривий Ріг	Співробітник загального призначення	Паффен, Карл-Август	OEF
	Стенографістка	Штрінсько, Паулі	НЕН
тимч[асово] Миколаїв	Водій	Брузе, Ріхард	OЕН
	ЗДШ**** "Прадавня історія"	Д-р Ремолі, Фріц	EF
Сімферополь	КРГ	Вайссер, Отто	OEF
	ЗДШ "Прадавня історія"	Маттес, Вальтер	HEF
	Співробітник загального призначення	Теншерт, Герхард	EF
	Перекладач усного та письмового перекладу	фон Реннгартен, Роберт	EF
	Стенографістка	Бішоф, Аннамарі	НЕН
Водій	Гінготт, Франц	OЕН	
Трускавець	Кер[івник] ЗДШ	Шмідт, Герберт	HEF
	Співробітник загального призначення	Шраттенеккер, Зепп	EF
	"	Курцвайль, Франц	OEF
	"	Фукс, Райнхард	EF
	Перекладач усного та письмового перекладу	Рюгер, Юліус	EF
	Управління	Мюллер, Гельмут	HVP
	Стенографістка	Шьоц, Гертруда	НЕН
	"	Бааке, Марго	НЕН
	"	Бойе, Крістель	НЕН
	Економка	Міст, Ерна	НЕН
	Водій	Дахзель, Ганс	ЕН
"	Беккер, Карл-Гайнц	OЕН	

[підпис]

Антон,
штабсайнзацфюрер

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 87, арк. 7–9. Засвідчена копія. Машинопис. Мова німецька.

* Тут і далі – "Керівник Головної робочої групи".

** Звання не ідентифіковано.

*** Тут і далі – "Керівник робочої групи".

**** Тут і далі – "Зондерштаб".

Mitteilung 62: Neuorganisation der Stabsführung.

Nr. 15 der "Anordnungen und Mitteilungen" ist bei dem Brand der Dienststelle vollkommen vernichtet worden, bevor die bereits fertiggestellten Exemplare ausgeliefert werden konnten.

Da sich erst jetzt wieder eine Möglichkeit gefunden hat, "Anordnungen und Mitteilungen" abziehen, konnten bisher die in der verbrannten Nummer veröffentlichten Anordnungen 85 und 86 noch nicht bekanntgegeben werden. Dies wird baldigst nachgeholt werden.

Um aber bereits jetzt einen Überblick über die Organisation der Stabsführung, die seit dem 9.11.43 besteht, zu geben, wird folgendes mitgeteilt:

Die Stabsführung gliedert sich in vier Hauptabteilungen.

- Die Hauptabteilung I wird von Stabseinsatzführer
R e h b o c k ,
die Hauptabteilung II von Oberstabseinsatzführer Dr.
W i l l ,
die Hauptabteilung III von Stabseinsatzführer Z ö l f -
f e l ,
die Hauptabteilung IV von Oberstabseinsatzführer
Dr. W u n d e r

geleitet.

Die Aufgabenstellung der einzelnen Hauptabteilungen und ihre Untergliederung wird in dem Neudruck von Nr. 15 der "Anordnungen und Mitteilungen" veröffentlicht werden.

Berlin, 21.3.44

gez. Z ö l f f e l
Stabseinsatzführer

1944/20

№ 40

Повідомлення № 62: Нова організація Управління штабу

№ 15 “Розпоряджень та повідомлень” був повністю знищений при пожежі у службі, до того, як могли бути доставлені повністю готові примірники.

Оскільки лише зараз знову знайшлася можливість видрукувати “Розпорядження та повідомлення”, розпорядження 85 та 86, надруковані у спаленому номері, ще не можуть бути оприлюднені. Це буде виправлене найближчим часом.

Але, щоб уже зараз дати уявлення відносно організації Управління штабу, що існує з 9.11.43, повідомляється наступне:

Управління штабу поділяється на чотири головних відділи.

Головний відділ I	під керівництвом штабсайнзацфюрера Ребока;
Головний відділ II	під керівництвом оберштабсайнзацфюрера д-ра Вілля;
Головний відділ III	під керівництвом штабсайнзацфюрера Цьольффеля;
Головний відділ IV	під керівництвом оберштабсайнзацфюрера д-ра Вундера.

Постановка завдань окремих головних відділів та їхня внутрішня структура будуть опубліковані у новому накладі 15-го номера “Розпоряджень та повідомлень”.

Берлін, 21.3.44 підп. Цьольффель,
штабсайнзацфюрер

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, стр. 141, арк. 116 зв. Копія. Машинопис. Мова німецька.

Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg für die besetzten Gebiete

BERLIN W 35, Margarethenstraße 17

Nur für den Dienstgebrauch!

Anordnungen und Mitteilungen

1944

Berlin, den 28.10.44

Nr. 18

I n h a l t :

Anordnung 98: Die Zusammenfassung der Aufgaben des Einsatzstabes
im 6. Kriegsjahr

Anordnung 99: Personelle Besetzung der Stabsführung und Sonder-
kommandos

1944/35

№ 41

Оперативний штаб райхслайтера Розенберга для окупованих територій
Berlin, W 35, Margarethenstraße 17

Лише для службового користування!

Розпорядження та повідомлення

1944

Берлін, 28.10.1944

№ 18

Зміст:

Розпорядження 98: Завдання Оперативного штабу
на 6-му році війни

Розпорядження 99: Особовий склад Управління штабу та зондеркоманд

Anordnung Nr. 98

Die Zusammenfassung der Aufgaben des Einsatzstabes
im 6. Kriegsjahr

1. Zur Konzentration der Kräfte für den totalen Kriegseinsatz wird die Erfassungs- und Sicherungsaufgabe weitgehend eingeschränkt. Dadurch konnten 52 v.H. der Mitarbeiter und Mitarbeiterinnen des ERR für Wehrmacht und Rüstung freigegeben werden.

Im 6. Kriegsjahr liegt das Schwergewicht der Arbeit des ERR auf der Auswertung des sichergestellten Materials für die geistige Kriegführung.

2. Von dem sichergestellten Material muß zurzeit vordringlich ausgewertet werden:

- a) über Marxismus und Bolschewismus
- b) über Liberalismus und Amerikanismus
- c) über Judentum und Freimaurerei

3. Zur Erfüllung dieser Aufgaben gliedert sich der Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg in

- a) die Stabsführung
- b) die Sonderkommandos Norden, Osten, Südosten, Süden und Westen
- c) den Chef der Finanzverwaltung

Hinzu treten folgende Sonderstäbe:

1. Amerikanismus -
Oberstabseinsatzführer Dr. W i l l
2. Bildende Kunst -
Bereichsleiter R. S c h o l z
3. Musik -
Bereichsleiter Dr. G e r i g k

1944/36

Розпорядження № 98

Завдання Оперативного штабу на 6-му році війни

1. Для концентрації сил для цілеспрямованого ведення війни у подальшому завдання з обліку та перегляду будуть звужені. Завдяки цьому 52 % співробітників і співробітниць ОШР могли б бути використані для потреб Вермахту та у службах забезпечення Вермахту.
На 6-му році основне значення роботи ОШР полягало у використанні конфіскованих матеріалів для ідеологічного ведення війни.
2. З конфіскованого матеріалу на даний момент першочергово має використовуватися такий:
 - а) про марксизм і більшовизм;
 - б) про лібералізм і американізм;
 - в) про єврейство і масонство.
3. Для виконання цих завдань Оперативний штаб райхслайтера Розенберга поділяється на:
 - а) Управління штабу;
 - б) зондеркоманди “Північ”, “Схід”, “Південний Схід”, “Південь” та “Захід”;
 - в) керівництво* фінансового управління.

При цьому діють такі зондерштаби:

1. “Американізм” –
 оберштабсайдзацфюрер д-р Вілль;
2. “Зображальне мистецтво” –
 берайхслайтер Р. Шольц;
3. “Музика” –
 берайхслайтер д-р Герігк;

* У документі тут дослівно: “керівника”.

4. Presse -
Stabschef B i e d e r m a n n
5. Volkskunde -
Bereichsleiter Dr. S t r o b e i
6. Vorgeschichte -
Stabschef Prof. D e i n e r t h
7. Weltanschauliche Information -
Bereichsleiter F r a n k
8. Wissenschaft -
Oberbereichsleiter H ä r t l e

4. Die Stabsführung gliedert sich in die
Hauptabteilung I = Auswertung
Hauptabteilung II = Außendienst
Hauptabteilung III = Geschäftsführung und
Personaleinsatz

Die Aufgliederung der Hauptabteilungen erfolgt durch besondere Anordnung.

5. Die Aufgaben der Hauptabteilung Auswertung ergeben sich grundsätzlich aus Punkt 2 dieser Anordnung.

Es ist hierbei zu beachten, daß die Aufgabengebiete "Marxismus und Bolschewismus" und "Judentum und Freimaurerei" von der Hauptabteilung Auswertung unmittelbar, das Aufgabengebiet "Liberalismus und Amerikanismus" vom Sonderstab Amerikanismus wahrgenommen werden.

Die Weiterleitung von Auswertungsmaterial an die Presse erfolgt in Zusammenarbeit der Hauptabteilung Auswertung mit dem Sonderstab Presse.

6. Die Hauptabteilung Außendienst führt die Sonderkommandos und regelt den Kuriereinsatz.

1944/37

4. “Преса” – штабсайнцацфюрер Бідерманн;
5. “Фольклористика” – берайхсляйтер д-р Штробель;
6. “Прадавня історія” – штабсайнцацфюрер проф. Райнерт;
7. “Світоглядна інформація” – берайхсляйтер Франк;
8. “Наука” – оберберайхсляйтер Гертле.

4. Управління штабу поділяється на:

- Головний відділ I – “Використання”;
- Головний відділ II – “Зовнішня служба”;
- Головний відділ III – “Службова організація та кадри”.

Поділ головних відділів на підрозділи здійснюється згідно з особливим розпорядженням.

5. Завдання Головного відділу “Використання” визначається на підставі пункту 2 цього розпорядження.

При цьому слід звернути увагу, що сферу завдань “Марксизм і більшовизм” та “Єврейство і масонство” безпосередньо бере на себе Головний відділ “Використання”, сферу завдань “Лібералізм і американізм” – Зондерштаб “Американізм”.

Подальше передавання матеріалу для використання у пресі здійснюється Головним відділом “Використання” у співробітництві з Зондерштабом “Преса”.

6. Головний відділ “Зовнішня служба” здійснює керівництво зондеркомандами та регулює завдання кур’єрів.

7. Der Hauptabteilung Geschäftsführung und Personaleinsatz obliegt die gesamte Geschäftsführung und die Bearbeitung sämtlicher personeller Angelegenheiten des Einsatzstabes nach besonderen Anordnungen.

gez. U t i k a l
Chef des Einsatzstabes

Anordnung Nr. 99

Persönliche Besetzung der Stabsführung und der Sonderkommandos

1. Oberstabseinsatzführer Dr. W i l l wurde vom Reichsleiter mit der kriegsmäßigen Leitung des Amtes Liberalismus und Amerikanismus im Hauptamt Überstaatliche Mächte betraut. Da er gleichzeitig die Leitung des Sonderstabes Amerikanismus übernommen hat, habe ich ihn von der Leitung der Hauptabteilung II entbunden.
2. Die Stabsleiter Dr. Z e i s s , Dr. N e r l i n g und L a n g k o p f werden zur Wehrmacht einberufen. Ich habe daher Stabsleiter Dr. Zeiss von der Leitung der Abteilung IIa, Stabsleiter Dr. Nerling von der Leitung der HAG Ostland, Stabsleiter Langkopf von der Leitung der HAG Mitte entbunden.
3. Ich spreche dem Oberstabseinsatzführer Dr. Will und den Stabsleitern Dr. Zeiss, Dr. Nerling und Langkopf für ihre hingebende Arbeit meinen besonderen Dank und meine Anerkennung aus.
4. Oberstabseinsatzführer Dr. Will nimmt trotz seiner zusätzlichen neuen Aufgaben wie bisher an den Hauptabteilungsleiter-Besprechungen teil.

1944/38

7. Головний відділ III “Службова організація та кадри” займається всіма питаннями службової організації та опрацюванням усіх особових справ Оперативного штабу згідно з особливими розпорядженнями.

підп. Утікаль,
керівник Оперативного штабу

Розпорядження № 99

Особовий склад Управління штабу та зондеркоманд

1. Оберштабсайнцафюрер д-р Вілль був уповноважений райхсляйтером щодо керівництва в умовах воєнного часу відомством “Лібералізм та американізм” у Головному відомстві “Наддержавні сили”. Оскільки він одночасно перебрав на себе керівництво Зондерштабом “Американізм”, я звільняю його від керівництва Головним відділом II.
2. Штабсайнцафюрери д-р Цайс, д-р Нерлінг та Лангкопф відкликаються до Вермахту. Тому я звільняю штабсайнцафюрера д-ра Цайса від керівництва відділом II а, штабсайнцафюрера д-ра Нерлінга від керівництва ГРГ “Остланд” та штабсайнцафюрера Лангкопфа від керівництва ГРГ “Центр”.
3. Я висловлюю оберштабсайнцафюреру д-ру Віллю та штабсайнцафюрерам д-ру Цайсу, д-ру Нерлінгу та Лангкопфу свою особисту подяку та визнання за віддану роботу.
4. Оберштабсайнцафюрер д-р Вілль, незважаючи на його нові завдання на цей час, бере участь у обговореннях при керівнику головного відділу, як і раніше.

Er erhält von mir künftig Sonderaufträge, soweit sie mit seinen neuen Aufgaben vereinbar sind.

5. a) Leiter der Hauptabteilung Auswertung ist Oberstabseinsatzführer Dr. Wunder.
 - b) Zum Leiter der Hauptabteilung Außendienst habe ich den Stabseinsatzführer Rehbock bestellt.
 - c) Leiter der Hauptabteilung Geschäftsführung und Personaleinsatz ist Stabseinsatzführer Zöffel.
6. Zu Leitern der einzelnen Sonderkommandos bestimme ich folgende Mitarbeiter des Einsatzstabes:

Oberst-Einsatzführer	E b e l i n g - Sonderkommando Norden,
Haupteinsatzführer	P r o k s c h - Sonderkommando Osten,
Stabseinsatzführer	A n t o n - Sonderkommando Südoften,
Haupteinsatzführer	Dr. M a i e r - Sonderkommando Süden,
Stabseinsatzführer	M u c h o w - Sonderkommando Westen,

7. Der Auftrag des Stabseinsatzführers Rehbock als Sonderbeauftragter für die Kunsterfassungsaktion und als Vertreter des Mob-Beauftragten bleibt bestehen.

gez. U t i k a l
Chef des Einsatzstabes

Berlin, den 20. Oktober 1944.

1944/39

У майбутньому він отримуватиме від мене особливі доручення, якщо вони не будуть суперечити його новим завданням.

5. а) Керівником Головного відділу “Використання” є оберштабсайнзацфюрер д-р Вундер.
б) Керівником Головного відділу “Зовнішня служба” я призначаю штабсайнзацфюрера Ребока.
в) Керівником Головного відділу “Службова організація та кадри” є штабсайнзацфюрер Цьольффель.
6. Керівниками окремих зондеркоманд я призначаю наступних співробітників Штабу:
оберстайнзацфюрера Ебелінга –
Зондеркоманди “Північ”;
гауптайнзацфюрера Прокша –
Зондеркоманди “Схід”;
штабсайнзацфюрера Антона –
Зондеркоманди “Південний Схід”;
гауптайнзацфюрера д-ра Майєра –
Зондеркоманди “Південь”;
штабсайнзацфюрера Мухова –
Зондеркоманди “Захід”.
7. Призначення штабсайнзацфюрера Ребока як спеціального уповноваженого з питань обліку [предметів] мистецтва та як представника уповноваженого з питань [мобілізації] залишається в силі.

підп. Утікаль,
керівник Оперативного штабу

Берлін, 20 жовтня 1944 р.

BArch, NS 30/4/159–163. Копія. Машинопис. Мова німецька. Цифрову копію онлайн див.: http://startext.net-build.de:8080/barch/MidosasSEARCH/NS30_25600/index.htm

Документи з організації пошуку, збирання та
опрацювання Оперативним штабом Розенберга
матеріалів аналітичного і наукового характеру

Dokumente über die wissenschaftliche Bearbeitung
von durch den Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
beschlagnahmen Materialien für
die nationalsozialistische Forschung und Lehre

Organisationsplan

für das Auswertungs- und Übersetzungsbüro
der Hauptarbeitsgruppe Ostland,
und der Arbeitsgruppen Lettland, Estland, Litauen.

Nachdem ich in Berlin durch Pg. Dr. Böttner in die Aufgaben und bisherigen Organisationserfahrungen für das im Ostland neu zu schaffende Auswertungs- und Übersetzungsbüro eingeweiht worden war und nachdem ich über die tatsächlichen Möglichkeiten in Riga mit Pg. Dr. Wunder Rücksprache genommen habe, lässt sich für den Beginn der Arbeit dieser Aufgabe etwa folgender Plan aufstellen:

Als dem Leiter des Büros wird mir als unmittelbarer Mitarbeiter Pg. Dr. Reichardt wegen seiner vorzüglichen Kenntnisse der russischen Sprache beigegeben. Für die erste Zeit, bis etwa das anfallende Material umfangreicher wird, sollen zwei neu einzustellende lettische Kräfte mit russischen und deutschen Sprachkenntnissen herangezogen werden. Für deren Tätigkeit sind mir Büroraum und Material (zwei Schreibmaschinen usw.) zugesagt.

Vorerst wird der Hauptteil der Arbeit darin bestehen, das bislang schon angesammelte Material, das hauptsächlich in Buch- und Zeitschriftenveröffentlichungen besteht, auf Auswertungsmöglichkeiten zu durchforschen.

Die Tätigkeit ist so gedacht, dass wir die aus diesem Material sich ergebenden Themen (z.B. Bolschewisierung des Ostlandes) bearbeiten, die einzelnen Dokumente ausziehen, in thematisch geordneten Mappen sammeln, bzw. die Reinschrift und einen Durchschlag nach Berlin senden, auch wenn das einzelne Thema noch nicht als abgeschlossen gelten kann, weil ja noch laufend einschlägiges Material hinzukommen wird. Die Aktualität der möglichst baldigen Übermittlung nach Berlin erscheint wichtiger als die einigermaßen umfassende Erledigung jedes jeweiligen Themas, die ja doch erst nach längerer Zeit erfolgen kann. Es ist um der nachträglichen Einordnung der nachfolgenden Dokumente zweckmäßig, wenn in Berlin genau analoge thematische Sammelmappen der Dokumente angelegt werden. Auf dem einzelnen Dokument würde von uns jeweils anzugeben sein, in welche Mappe es einzuordnen ist.

Schwierig würde allerdings die gewünschte Überweisung auch der Originale, da sie hier die Ordnung und Geschlossenheit der von Pg. Dr. Schettler aufgestellten oder noch aufzustellenden Bibliothek, bzw. die Ordnung des sonstigen Materials völlig zerreissen würde. Es wird darum vorgeschlagen, allgemein nur die Übersetzung und in besonders wichtigen Fällen eine wörtliche, fremdsprachige Abschrift des Originals beizufügen. Wo jedoch das Original hier

№ 42

Організаційний план

для бюро використання та перекладів Головної робочої групи “Остланд”
та робочих груп “Латвія”, “Естонія”, “Литва”

Після того, як пг. д-р Бьоттнер просвітив мене щодо досягнутих результатів з організації бюро перекладів та оцінювання, що створюється в Остланді, а також його завдань, і після того, як у мене відбулася розмова з пг. д-ром Вундером про фактичні можливості його [створення] у Ризі, початок роботи [цього бюро] дозволяє подати наступний план завдань.

До мене як керівника бюро був направлений у якості безпосереднього співробітника пг. д-р Райхардт, що чудово володіє російською мовою. Зараз, доки обсяг матеріалу, що надходить, не зріс, мають бути залучені дві нові особи латвійського походження із знанням російської та німецької мов. Мені було обіцяно для їхньої роботи приміщення та відповідні засоби (дві друкарські машинки тощо).

На даний момент головна частина роботи полягає у тому, щоб уже зібраний матеріал, що складається, в основному, з книжкових та журнальних публікацій, оцінювати з точки зору можливостей його використання.

Робота мислилася так, що ми з цього матеріалу опрацьовуємо найважливіші теми (наприклад, більшовизація Остланду), відбираємо окремі документи, упорядковуємо за тематичними теками, і, відповідно, чистовий примірник та копію надсилаємо до Берліну, незважаючи на те, що окрема тема не вважається завершеною, доки по ній надходить новий матеріал. Актуальність якомога швидшого передавання до Берліну виглядає більш важливою, ніж певною мірою саме виконання тем, що може бути зроблено через тривалий проміжок часу. Це доцільно і щодо подальшого упорядкування наступних документів, якщо у Берліні готуватимуться цілком аналогічні теки документів. На окремому документі нам потрібно було б вказувати, до якої теки його слід підшити.

Щоправда, було б складно передавати також оригінал, оскільки це порушило б порядок і цілісність бібліотеки, що створена та підтримується д-ром Шеттлером, як, відповідно, й упорядкування подібного матеріалу. Тому пропонується додавати лише переклади, а в особливо важливих випадках – точну іншомовну копію оригіналу*. Якщо ж оригінал тут непотрібен або має бути

* Тут маєтсья на увазі копія оригінального документа (тобто мовою оригіналу).

298
nicht notwendig gebraucht oder gar an ein Archiv zurückgegeben werden braucht, so wird dieses selbstverständlich nach Berlin eingesandt und die Übersetzung in doppelter Ausfertigung beigefügt.

Sobald in der Hauptarbeitsgruppe das Büro funktioniert, sollen auch in den drei Arbeitsgruppen Estland, Litauen und Lettland entsprechende Büros eingerichtet werden. Dabei ist es für Lettland schon jetzt möglich, ein solches zu gründen, weil diese Gruppe mit der Hauptarbeitsgruppe zusammen in Riga wirkt und darum bei der Möglichkeit täglicher Aussprache die Arbeit gleichzeitig mit der Hauptarbeitsgruppe aufgenommen werden kann. Nach Rücksprache mit dem Leiter der Hauptarbeitsgruppe Hg. Dr. Munder ist als Leiter des Auswertungsbüros Lettland Hg. Dr. Gotthardt wegen seiner guten lettischen Sprachkenntnisse und wegen vorzüglichen Unterrichtetheit der hiesigen Verhältnisse eingesetzt. Seine ^{Arbeit} und auch diejenige der noch einzurichtenden Büros in Estland und Litauen wird sich hauptsächlich auf die Auswertung des Materials in der jeweiligen Landessprache erstrecken, weil dieses Material nur dort an Plätze anfällt. Da das russische Material an allen drei Plätzen im Wesentlichen dasselbe sein wird, kann dieses von dem Büro der Hauptarbeitsgruppe selbst bearbeitet werden. Falls jedoch in den drei Ländern sich auch an russischem Material etwas ganz besonderes zeigen sollte, so sind diese gehalten, auch das zu übersetzen, bzw. kurz bei der Hauptarbeitsgruppe anzufragen, ob es schon vorhanden oder gar schon ausgewertet ist. Dabei hat Prinzip zu sein, lieber eine Arbeit doppelt zu leisten als sie ganz auszulassen.

Falls sich bei der Arbeit Themen ergeben, die hier am Platze am besten vollständig ausgewertet und sogleich in Abhandlungen oder dergleichen erschöpft werden können oder müssen, würde jeweils mit Hg. Dr. Bötthner in Berlin Rücksprache genommen werden

Riga am 15. Januar 1947.

G. Höw

повернутий до архіву, він, відповідно, відсилається до Берліну та додається переклад у двох примірниках.

Якщо при Головній робочій групі функціонує бюро, у трьох робочих групах – “Латвія”, “Естонія”, “Литва” – також мають бути створені відповідні бюро. При цьому для Латвії заснувати подібне вже можливо, оскільки дана група розміщується разом із Головною робочою групою у Ризі та за можливості щоденних обговорень може розпочати цю роботу одночасно з Головною робочою групою. Після розмови з керівником Головної робочої групи д-р Вундер призначив керівником бюро з використання у Латвії пг. д-ра Готтхардта, зважаючи на його гарне знання латвійської мови та відмінну обізнаність з місцевими умовами. Його діяльність та робота створюваних бюро в Естонії та Литві також поширюється переважно на використання матеріалу відповідними місцевими мовами, тому що цей матеріал збирається лише там, на місці. Оскільки російський матеріал в усіх трьох місцях буде переважно тим самим, він може оброблятися при бюро Головної робочої групи самостійно. У випадку ж, якщо у трьох країнах російський матеріал мав би засвідчити щось особливе, тоді вони* також мають його перекладати та, відповідно, запитувати в Головної робочої групи про наявність або використання цього матеріалу. При цьому слід дотримуватися принципу, що краще двічі виконати одну й ту саму роботу, ніж зовсім її оминати.

У випадку, якщо у процесі роботи з’являються теми, які найкраще повністю опрацювати тут, на місці, або які відразу можуть бути чи мають бути вичерпно розглянуті у наукових працях, тоді слід переговорити з д-ром Бьоттнером у Берліні.

Рига, 15 січня 1942 р.

Г. Штьове

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 145, арк. 322–323. Засвідчена копія. Машинопис. Мова німецька.

* Робочі групи “Латвія”, “Естонія” та “Литва”.

Hauptarbeitsgruppe Ukraine

Sonderstab Wissenschaft .

Fragebogen zur Bearbeitung von wissenschaftlichen
Instituten .

Bei aller Verschiedenheit der einzelnen wissenschaftlichen Institute kann zur Gewinnung eines Gesamtbildes des wissenschaftlichen Lebens in der Ukraine während der Sowjetzeit nicht darauf verzichtet werden, dass bestimmte Grundlagen von den verschiedenen Mitarbeitern des Sonderstabes Wissenschaft einheitlich behandelt werden. Die Arbeitsanweisung der Hauptarbeitsgruppe Ukraine, Sonderstab Wissenschaft, vom 12.2.42, besonders Punkt IV, enthält hierzu Anweisungen, die aber je nach der Miletart des Instituts selbständig zu ergänzen sind. Einen gewissen Grundstock in der Bearbeitung der Institute bildet ein Fragebogen (Siehe Anlage), der vom Leiter oder einem Mitarbeiter jedes Instituts auszufüllen ist. Bevor man also selbst die Zeit findet, durch längeres persönliches Fragen und eingetragene Berücksichtigung sich ein genaues Bild von den Instituten zu machen, erhält man auf diese Weise einen Einblick in das Institut und bei einer grösseren Zahl von Instituten einen Überblick über die zu leistende Arbeit. Die Ausfüllung des Fragebogens durch die Ukrainer zwingt natürlich zu einer gewissen Beschränkung in der Fragestellung. Es wird jeweils notwendig sein, dem Leiter des Instituts den Sinn des Fragebogens persönlich zu erklären und die wahrscheinlich vorhandene Abneigung gegen die Beantwortung der Fragen zu überwinden. Wenn möglich, soll die Beantwortung in deutscher Sprache erfolgen. Die von den Ukrainern geleiteten Untersuchungen erleichtern uns die Bearbeitung der Institute, müssen aber kritisch betrachtet und durch persönliche, von unserer Aufgabe her gebotene Untersuchungen ergänzt werden.

(Braun)

1. Anlage

Cherson, den 2.3.42.

№ 43

Головна робоча група “Україна”
Зондерштаб “Наука”

Анкета для опрацювання [даних щодо] наукових інститутів*

При всій відмінності окремих наукових інститутів не можна відмовлятися від складання загальної картини наукового життя в Україні за радянського часу, потрібно також, щоб усі співробітники Зондерштабу “Наука” застосовували однакові підходи. Робоча інструкція Головної робочої групи “Україна”, Зондерштабу “Наука”, від 12.2.1942, особливо п. IV, містить щодо цього вказівки, які, щоправда, ще мають бути доповнені окремо, залежно від особливостей інституту. Безперечно основу при опрацюванні даних щодо інституту складає анкета (див. додаток), що заповнюється керівником або співробітником цього інституту. Перш ніж знайдеться час шляхом тривалих індивідуальних опитувань та власних уточнень скласти точну картину щодо інституту, [ми] таким чином отримуємо погляд на інститут, а при значній кількості інститутів – огляд щодо передбачуваної роботи. Заповнення анкети українцями, звичайно, змушує до певного обмеження у постановці проблеми. Відповідно, необхідно особисто пояснювати керівникові інституту зміст анкети та перебороти можливе наявне ухиляння від відповідей на питання.

Якщо можливо, відповіді на запитання анкети необхідно давати німецькою мовою.

Матеріали, надані українцями, полегшують для нас опрацювання інститутів, але вони мають бути проаналізовані та доповнені особистими дослідженнями, передбаченими нашим завданням.

Браун

Один додаток

Херсон, 2.3.42

* Йдеться не лише про науково-дослідні інститути, експериментальні установи, лабораторії та ін., але й про вищі навчальні заклади.

Fragebogen.

Anketa.

- 1.) Name und genaue Anschrift des Instituts:
Nazvanie i točnyj adres Instituts:
- 2.) Name und genaue Anschrift des Leiters:
Imenija i točnyj adres direktora:
- 3.) Aufbau des Instituts:
Otdelenija Instituts:
- 4.) Aufgabe des Instituts und der einzelnen Abteilungen:,,,
Zadaci Instituta i ego otdelenij:
- 5.) Anzahl des Lehrpersonals bzw. der Fachkräfte bei Instituten ohne
Lehrstätigkeit (früher und jetzt)
Číslo učebnogo personala ili naučnich sotrudnikov v institutach bez
prepodavanija (predčaitoper) :
- 6.) Zahl der Studenten:
Číslo studentov:
- 7.) Kurze Darstellung der Lehr-bzw. Forschungsmethoden:
Kratkoe izloženie metodov naučno- issledovatel'skoj raboty:
- 8.) Erfolge und Ergebnisse :
Uspechi i rezul'taty :
- 9.) Überblick über den Bestand an Lehr-bzw. Forschungsmitteln(früher u.
jetzt):
Obzor nalicnosti naučno-issledovatel'skich posobij (prežde i teper):
.....
- 10.) Umfang, Zustand und Gliederung der Institutsbibliothek(früher u.jetzt
Ob'jom, sostojanie i sostav institutskoj biblioteki(prežde i teper'):
.....
- 11.) Zustand der Baulichkeiten:
Sostojanie postroek:
- 12.) Beurteilung der personellen und sachlichen Voraussetzungen zur
Wiederaufnahme des Lehr-bzw. Forschungsbetriebes:
Obsuzdenie ličnyh i obektivnych predposylok dljy vosstanovlenija
naučnoj ili issledovatel'skoj dejatel'nosti:
- 13.) Jahresetat (früher) :
Godovoj bjudzet (prežde) :

Po punkten 3,4, 7, 8, 9, 12, otvet na osoboju listu.

Анкета

1. Назва та точна адреса інституту
2. Прізвище та точна адреса директора
3. Структура] інституту
4. Завдання інституту та його [відділів]
5. Кількість викладачів та наукових співробітників інститутів, що не займаються викладацькою діяльністю (раніше і зараз)
6. Кількість студентів
7. Стислий виклад методів викладацької та науково-дослідницької роботи
8. Успіхи та результати
9. Огляд зібрання навчальних та наукових посібників (раніше і зараз)
10. Обсяг, стан та склад бібліотеки інституту (раніше і зараз)
11. Стан будівель
12. Оцінка особистих та об'єктивних передумов щодо відновлення навчальної або науково-дослідницької діяльності
13. Річний бюджет (раніше)

По пунктах 3, 4, 7, 8, 9, 12 відповіді [слід давати] на окремих аркушах.

BArch, NS 30/169/26–27. Копія. Машинопис. Мова німецька. Цифрову копію онлайн див.: http://startext.net-build.de:8080/barch/Midosasearch/NS30_25600/index.htm*

* Наявний у тексті анкети німецький транслітерований переклад українською мовою був відредагований.

Anordnung 10/42.

Betr.: Abgabe von Material an andere Dienststellen.

Sämtliche in den besetzten Gebieten anfallenden Bücher und sonstigen Gegenstände werden bei der Stabsführung, Abteilung Auswertung (Dr. Brethauer) zentral inventarisiert und ausgewertet bzw. weitergeleitet. Die Stabsführung muss daher in jedem Falle darüber unterrichtet sein, inwieweit andere Stellen durch die Arbeitsgruppen mit Material jeglicher Art beliefert werden. Aus diesem Grunde wird angeordnet :

1.) Abgabe von Materialien an Dienststellen mit Dienstsitz im Gebiet der Arbeitsgruppen.

Hier erfolgt die Übergabe direkt an die Dienststellen, wenn es sich um kleinere Mengen und um Gegenstände von geringfügigem Wert handelt, die weder für den Einsatzstab noch für die Hohe Schule oder als Dubletten besondere Bedeutung haben.

Der Stabsführung ist Menge, Art und Empfänger zu melden.

In jedem anderen Fall ist eine Abgabe von der Zustimmung der Stabsführung abhängig.

2.) Abgabe an Dienststellen mit dem Sitz im Reich.

Hierzu ist in jedem Falle die Zustimmung der Stabsführung erforderlich. Von allen Wünschen, die an die Hauptarbeitsgruppen und Arbeitsgruppen gerichtet werden, ist die Stabsführung in Berlin zu unterrichten, die ausschliesslich die Entscheidung darüber herbeiführt, ob eine Abgabe auf begrenzte Zeit leihweise oder ob eine endgültige Überlassung in Frage kommt. Alle Sendungen gehen an die Stabsführung, es sei, die Stabsführung hat die unmittelbare Zusendung an einen Interessenten besonders vorgeschrieben. In jedem Falle muß eine Liste der abgegebenen Gegenstände (Abschrift oder Durchschlag) an die Stabsführung, Abteilung Auswertung, gesandt werden. Bei Büchern sind außer Titel und Verfasser Erscheinungsort- und jahr anzugeben, ausserdem ob gebunden, kartoniert oder broschiert (geb., kart., brosch.). Kann infolge der Kürze der Zeit oder Mangel an Arbeitskräften keine Liste aufgestellt werden, so ist die Sendung grundsätzlich an die Stabsführung zu leiten.

3.) Meldung bereits abgegebener Bestände.

Jede Arbeitsgruppe hat über die Hauptarbeitsgruppe, sofern dies noch nicht geschehen ist, umgehend eine Meldung darüber abzugeben, aus der ersichtlich ist, was sie bisher an Materialien ausgeliefert hat. Die Meldung muss Art, Umfang und Empfänger des Materials enthalten.

Berlin, den 15. März 1942. gez. U t i k a l, Stabsführer.

- 1942/8 -

№ 44

Розпорядження 10/42

Щодо: Надання матеріалів іншим службам

Усі книги та подібні предмети, що походять з окупованих територій, обліковуються, оцінюються при Управлінні штабу, відділі “Використання” (д-р Бретгауер) та, відповідно, переправляються далі, [до зацікавлених служб]. При цьому Управління штабу має у кожному випадку повідомляти про те, яким чином інші служби забезпечуються матеріалом будь-якого роду через робочі групи. На цій підставі наказується:

1. Надання матеріалів службам, що знаходяться в областях робочих груп

Тут надання здійснюється безпосередньо [зацікавленій] службі, якщо мова йде про невеликі обсяги та предмети, що не мають великої цінності ні для Оперативного штабу, ні для Вищої школи або не є важливими як дублети.

Управлінню штабу повідомляють про обсяги, вид матеріалу та отримувача.

У кожному іншому випадку видавання залежить від згоди Управління штабу.

2. Надання службам, що знаходяться на території району

Тут у кожному випадку необхідна згода Управління штабу. Про всі побажання, що надходять до головних робочих груп та робочих груп, потрібно повідомляти Управлінню штабу в Берліні, яке виносить рішення, йдеться про надання на певний час чи про остаточне передавання. Всі пересилання спрямовують до Управління штабу; необхідно, щоб воно окремо розпорядилося про безпосереднє передавання зацікавленій особі. У кожному випадку потрібно відправляти перелік предметів, що надаються (оригінал або копію), Управлінню штабу, відділу “Використання”. Щодо книг слід повідомляти, крім назви та автора, місце та рік видання, і, крім того зазначити, у зшитку вони, у твердій палітурці або прошиті (у зш., тв. паліт., прош.). Якщо скласти перелік внаслідок терміновості або нестачі робочої сили неможливо, [предмети] принципово направляти [саме] до Управління штабу.

3. Повідомлення про вже надані зібрання

Кожна робоча група має терміново передати головній робочій групі інформацію, з якої має бути зрозуміло, що вона передала серед цих матеріалів, якщо вона ще цього не зробила. Інформація має містити дані про вид, обсяг матеріалів та їхнього отримувача.

Берлін, 15 березня 1942 р.

підп. Утікаль,
керівник Штабу

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 59, арк. 409. Копія. Машинопис. Мова німецька.

13

Aktuelles Material sofort nach Berlin !

Es wurde in der letzten Zeit festgestellt, daß andere Dienststellen daran gegangen sind, Material aus dem Osten nach Deutschland zu transportieren und politisch oder propagandistisch auszuwerten. So wurde in Berlin eine zunächst interne Ausstellung bolschewistischen Propagandamaterials und bolschewistischer Kunst veranstaltet.

Trotz der bestehenden Transportschwierigkeiten wird es durchführbar sein, unter Ausnutzung aller Möglichkeiten, aktuelles Material in gewissem Umfang nach Berlin zu schicken.

Es wird benötigt :

1. Bolschewistisches Propagandamaterial, auch Propagandamittel der deutschen Zivilverwaltung (einschliesslich propagandistischer Ausstellungen aller Art)
2. Typische Beispiele bolschewistischer Kunst.
3. Bestände aus Gottlosen-Museen. (Auch wenn diese nur teilweise noch in gutem Zustand vorhanden sind).
4. Bolschewistische Kinderbücher, Jugendschriften und Schulbücher einschliesslich anderen Erziehungsmitteln.
5. Illustrierte Zeitschriften, dokumentarische Bildwerke u.a.
6. Bolschewistische Filme (Wo kann noch eine brauchbare Tonfilmapparatur sichergestellt werden ?)
7. Diapositive mit propagandistischen Darstellungen.
8. Bilder aus der Arbeit des Einsatzstabes. Die wichtigsten Einsatzstellen müssen fotografisch festgehalten werden. Dazu gehören auch Bilder aus dem Ghetto.

Es wird also alles benötigt, was geeignet ist, das bolschewistische Leben in der Sowjetunion anschaulich zu schildern. Jeder Mitarbeiter möge dazu beitragen, sich Gedanken zu machen, wie er den Einsatzstab mit aktuellen, politisch auswertbarem Material versorgt.

Aufgabe der Dienststellenleiter ist es dann, die Sichtung, die Überwachung und den Transport dieses Materials nach Berlin in die Wege zu leiten.

Das so vorbereitete Material ist so schnell wie möglich nach Deutschland zu schicken, auch wenn die gerade in Arbeit befind-

Актуальний матеріал терміново до Берліну!

Останнім часом встановлено, що різні служби взялися транспортувати матеріали зі Сходу до Німеччини та використовувати їх у політичних і пропагандистських цілях.

Таким чином у Берліні облаштовується виставка більшовицьких пропагандистських матеріалів та більшовицького мистецтва.

Незважаючи на існуючі труднощі з транспортом слід із використанням всіх можливостей здійснювати надсилання актуального матеріалу до Берліну.

Необхідні:

1. Більшовицький пропагандистський матеріал, також засоби пропаганди німецької цивільної адміністрації (включаючи пропагандистські виставки будь-якого роду);
2. Типові приклади більшовицького мистецтва;
3. Зібрання з музеїв безвірників (навіть якщо вони перебувають у гарному стані лише частково);
4. Більшовицькі книги для дітей, видання для молоді та шкільні книги, включаючи інші [матеріали з] виховання;
5. Ілюстровані журнали, документальні ілюстровані твори тощо;
6. Більшовицькі фільми ([Яка установа] ще може забезпечити придатну для використання апаратуру для звукових фільмів?);
7. Діапозитиви з пропагандистськими зображеннями;
8. Картини щодо роботи Оперативного штабу. Найважливіші місця роботи мають бути представлені у фотографіях. До них належать також картини з гетто.

Також існує потреба в усьому, що придатне для наочного відображення більшовицького життя в Радянському Союзі. Кожен співробітник має посприяти забезпеченню Оперативного штабу актуальним, придатним до використання матеріалом.

Завдання керівника служби полягає в тому, щоб організувати відбір, контроль та транспортування цього матеріалу до Берліну.

Зібраний таким чином матеріал необхідно відправляти до Німеччини якнайшвидше, навіть якщо зібрання, яке обробляється, ще не є повним. Кожного кур'єра та

befindliche Sammlung noch nicht vollständig ist. Jeder Kurier und jeder Dienstreisende des Einsatzstabes, dessen Gepäck noch eine zusätzliche Belastung verträgt, ist entsprechend auszulasten. Jede andere sich bietende sichere Transportmöglichkeit ist zu verwenden.

Nur bei einem Zusammenwirken aller Kräfte zu diesem Zweck kann der Einsatzstab nach aussen hin unter Beweis stellen, daß er nicht nur über eine umfassende Organisation verfügt, sondern auch eine inhaltlich wertvolle Arbeit leistet.

Berlin, den 18. März 1942.

gez. i.V. Dr. B ö t t n e r.

кожного, хто подорожує у службових справах, чий багаж ще може бути збільшений, слід завантажувати відповідним чином. Кожну можливість скористатися транспортом потрібно використовувати.

Лише при взаємодії всіх сил задля реалізації цієї мети Оперативний штаб може у зовнішніх відносинах засвідчити, що він не лише має у розпорядженні численну організацію, але й виконує змістовно важливу роботу.

Берлін, 18 березня 1942 р.

підп.: за дорученням д-р Бьоттнер

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, стр. 26 а, арк. 13–14. Копія. Машинопис. Мова німецька.

Betrifft: Arbeitsbereich Reichardt

Zur Klarstellung der in meinen Arbeitskreis fallenden Aufgaben, wie sie sich bereits aus meiner bisherigen Tätigkeit ergeben und in weiteren Aufträgen hinzukommen sollen, habe ich die folgende Aufstellung vorgenommen. Ich bemerke ausdrücklich, dass, soweit die Abteilung Auswertung des Einsatzstabes infrage kommt, nur die Fragen des Ostens in meinen Arbeitsbereich fallen; andererseits gehen wichtige Einzelaufgaben über die Zuständigkeit der Abteilung Auswertung und auch des Einsatzstabes hinaus und müssten im einzelnen mit den zuständigen Ämtern der Dienststellen des Reichsleiters festgelegt werden.

I. Auswertung, Presse, Schrifttum.

1. Auswertung des gesamten einlaufenden bolschewistischen Schrifttums sowie des Schrifttums über den Osten und im besonderen über Russland,
 - a) durch Lenkung und Organisation der Planungen innerhalb der Haupt- und Arbeitsgruppen des Einsatzstabes im Osten: Aufgabenstellung, Beratung, Begutachtung von Auswertungsvorhaben;
 - b) durch eigene Arbeiten innerhalb der Stabführung, Abtlg. Auswertung: Laufende Stoffversorgung vertraulicher Nachrichtendienste der Partei einschließlich Zeitschriften (z.B. "Hoheitsträger"), Vermittlung von Aufsätzen über den Osten (frühere baltische Staaten, Sowjet-Union) an die Tagespresse/über das Presseamt der Dienststellen Rosenberg.)
2. Planung und Durchführung von Schriftenreihen über den Osten in Zusammenarbeit mit den Haupt- und Arbeitsgruppen des Einsatzstabes.
3. Mitarbeit an anderen Druckwerken der Partei und des Ostministeriums über den Osten; nach Vereinbarung im einzelnen.
4. Begutachtung bolschewistischen Schrifttums sowie ande-

№ 46

Зауваження для пг. Утікала

Щодо: Сфера роботи Райхардта

Для роз'яснення завдань, що потрапляють у коло моєї роботи, як уже засвідчила моя попередня діяльність, та мають бути включені до моїх подальших доручень, я розробив наступний перелік. Я чітко зауважую, що, оскільки йдеться про відділ “Використання” Оперативного штабу*, до сфери моєї роботи потрапляють лише питання Сходу; з іншого боку, окремі важливі завдання виходять за межі компетенції відділу “Використання” та Оперативного штабу і мали б бути окремо визначені відповідними відомствами служб райхслайтера*.

I. Використання, преса, письменство

1. Використання всієї більшовицької літератури, що надходить, як і літератури про Схід та особливо про Росію:
 - а) шляхом розподілу та організації планування у головних робочих групах і робочих групах Оперативного штабу на Сході: постановка завдань, обговорення, експертиза комплексів робіт з використання**;
 - б) шляхом власної роботи в Управлінні штабу, відділі “Використання”: постійне забезпечення конфіденційних інформаційних служб партії матеріалами, журналами включно (наприклад, “Hoheitsträger”***), передавання праць про Схід (колишні балтійські держави, Радянський Союз) до щоденних газет (через Відомство “Преса” Служби Розенберга).
2. Планування та підготовка серії видань про Схід спільно з головними робочими групами та робочими групами Оперативного штабу.
3. Спільна робота над іншими друкованими виданнями партії та Східного міністерства про Схід: після узгодження окремих питань.
4. Експертиза більшовицької літератури, як і іншої східної літератури для служб Розенберга.

* Відділ “Використання” Управління штабу.

** Альфреда Розенберга.

*** Використання матеріалів, конфіскованих на окупованій території СРСР.

**** Друкований орган НСДАП.

rer Ostliteratur für die Dienststellen Rosenberg.

5. Nach der Aufstellung der Ostbücherei in Berlin Betreuung der Zuteilung von Fachmaterial an interessierte Amtsstellen, Verbände, Wirtschaftsgruppen usw. (mietweise).

II. Ostschulung, weltanschauliche Forschung.

1. Organisation der Ostschulung in Zusammenarbeit mit dem Hauptamt Lehrplanung der Dienststellen Rosenberg, sowie mit dem Bereich Osten der Partei.
2. Ostschulung durch Vortragstätigkeit und Filmauswertung
3. Betreuung der Ostfragen innerhalb der geplanten Empfangs- und Vortragsabende des Einsatzstabes in Berlin.
4. Wissenschaftliche und propagandistische Erfassung der Probleme des Bolschewismus in Zusammenarbeit mit dem Hauptamt Weltanschauliche Information.

III. Einsatz Frontgebiet Osten.

1. Aufrechterhaltung der Verbindung mit den Sonderkommandos Petersburg und Moskau und Zusammenarbeit in den Planungsvorhaben;
2. Laufende Ergänzung bzw. Neueinrichtung von Kartellen der Stadt Moskau sowie russischer Großstädte auf Grund anfallenden Materials zwecks Vorbereitung des späteren Einsatzes, vor allem im Bereich der Meeresgruppe Mitte;
3. Aufrechterhaltung der Verbindungen zu den Dienststellen des Aufbaustabes E. des Ostministeriums in Berlin.

Zusammenfassend mein besonderes Arbeitsgebiet umfasst mithin die gesamte materielle Behandlung der Ostfragen und-probleme. Die technischen Einzelheiten der Durchführung der verschiedenen Aufgaben werden sowohl im Rahmen der Stabsführung des Einsatzstabes als auch mit dem Stabsleiter Dr. Stellrecht (betr. Hauptämter Lehrplanung Lehrmit und Weltanschauliche Information) am besten mündlich durchgesprochen werden.

Heinrich

19.6.1942 156/44

5. Після комплектування Східної бібліотеки у Берліні керування розподілом спеціалізованого матеріалу між зацікавленими службовими установами, союзами, групами з економіки (для тимчасового користування).

II. Навчання з питань Сходу, дослідження світогляду

1. Організація навчання [інших служб] з питань Сходу спільно з Головним відомством “Планування навчання” служб Розенберга, також і [в тій сфері партійної роботи], що пов’язана зі Сходом.
2. Навчання з питань Сходу шляхом лекційної роботи та використання фільмів.
3. Забезпечення запланованих прийомів та лекційних вечорів Оперативного штабу в Берліні [матеріалами] з питань Сходу.
4. Науковий та пропагандистський облік проблем більшовизму спільно з Головним відомством “Світоглядна інформація”.

III. Завдання у прифронтовій частині на Сході

1. Підтримка зв’язків із зондеркомандами “Петербург” та “Москва”, включно з плануванням.
2. Поточне упорядкування та створення нових картотек по м. Москва, як і по великих російських містах, на основі наявних матеріалів, з метою підготовки майбутніх оперативних завдань, перш за все в зоні дії групи армій “Центр”.
3. Підтримка зв’язків зі службами Штабу щодо Штабу “Р” з відбудови* Східного міністерства у Берліні.

Кінцевий підсумок: моя особиста сфера роботи охоплює, відповідно, загальне матеріальне опрацювання питань та проблем, пов’язаних зі Сходом. Особливості здійснення різних завдань обговорюватимуться передусім усно, як у межах Управління Оперативного штабу, так і зі [штабслайтером] д-ром Штельрехтом (стосовно головних відомств “Планування навчання”, “Засоби для навчання” та “Світоглядна інформація”).

[підпис]
Райхардт

29.6.1942

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, стр. 22, арк. 208–209. Засвідчена копія. Машинопис. Мова німецька.

* Служба (докл. “штаб“) відбудови “Р”(“Росія”) (або Організаційний штаб “Р”) діяльність якої мала бути пов’язана з планами відбудови на території Росії після переможного завершення війни.

Die Stabsführung
Abtl. Auswertung

1/2 2.7.

Als Aktenvermerk für Dr. W i l l

Abschrift aus dem Wochenbericht der Arbeitsgruppe Ost-Ukraine vom 7.6. - 13.6.1942 zur Kenntnisnahme von Dr. Will:

Fg. Braun (Wissenschaft) arbeitet sich in verschiedene Institute sowie in die Universität ein. Er führt mit Dienststellen des Generalkommissariats verschiedene Besprechungen durch. Ende der Woche sucht er den Generalkommissar Claus Selzner auf und erfährt von ihm, dass er kein Interesse an der Aufrechterhaltung der Institute in Dnjepropetrowsk hat. Es geht in erster Linie um den Wiederaufbau des Bergbauinstituts. Hierbei steht der Generalkommissar auf dem Standpunkt, dass die mittleren Stellen von deutschen Fachkräften, die aus der Steigerlaufbahn hervorgegangen sind, die höheren Stellen von Bergbauingenieuren besetzt werden könnten. Eine Ausbildung einheimischer Fachkräfte sei aus diesem Grunde nicht erforderlich und auch politisch unzweckmässig, da man keine ukrainische Intelligenz mehr schaffen wolle. Der Generalkommissar vertritt den Standpunkt, dass die Ukrainer wieder zu einem Bauernvolk gemacht werden müssten, die Städte zu entvölkern seien und in der Montanindustrie von den Ukrainern nur die einfachen Arbeiten durchgeführt werden dürfen. Aus diesem Grunde legt er auch keinen Wert auf die Schaffung einer technischen Zentralbücherei und stellt der Entnahme der wertvollsten technischen Bücher durch den Einsatzstab RR keinerlei Schwierigkeiten entgegen. Deutsche Fachkräfte sollten aus diesen technischen Büchereien die für das Reich wertvollsten Bücher aussuchen und den zuständigen deutschen Stellen zur Forschungsarbeit zur Verfügung stellen.

In Bezug auf unsere Aussprache vom 16.7. bitte ich, noch einmal zu überlegen, wie weit die obige Angelegenheit verfolgt werden soll.

Berlin, den 17. Juli 1942

HA li
(Reichardt)

Re./Rf. 379/49

№ 47

Управління штабу
Відділ “Використання”

У якості службової записки для д-ра Вілля

Копія [витягу] з тижневого звіту робочої групи “Східна Україна” за 7.6. – 13.6.1942 д-ру Віллю до відома:

Пг. Браун (“Наука”)* включається в роботу в різних інститутах, як і в університеті. Він проводить різні обговорення зі службами генералкомісаріату. Наприкінці тижня він відвідав генералкомісара Клауса Зельцнера та від нього дізнався, що той не зацікавлений у забезпеченні роботи інститутів у Дніпропетровську. Мова йде, передусім, про відновлення роботи Гірничого інституту. Тут генералкомісар дотримується тієї точки зору, що німецькі спеціалісти середньої ланки, що просуваються у кар’єрі майстрів-гірників, зможуть обійняти вищі посади інженерів гірничої справи. Навчання місцевих спеціалістів за цих підстав небажане та політично недоцільне, оскільки більше не є бажаною [підтримка] української інтелігенції. Генералкомісар дотримується думки, що українці знову мають стати селянами, міста мають збезлюдніти, у гірничодобувній промисловості українці повинні виконувати лише прості роботи. З цієї причини він не бачить сенсу у створенні центральної технічної бібліотеки та не ставить жодних перешкод вилученню Оперативним штабом найцінніших книг технічного змісту. Німецькі фахівці мали вибрати з цих технічних бібліотек книги, цінні для райху, та передати їх у розпорядження відповідним німецьким службам для дослідницької роботи. Згідно з нашою розмовою від 16 липня я прошу ще раз поміркувати, яким чином вищезгадана справа має бути реалізована.

Берлін, 17 липня 1942 р.
Re./Rf. 375/42

За доруч. [підпис]
Райхардт

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 219, арк. 218. Засвідчена копія. Машинопис. Мова німецька.

* Зондерштаб “Наука”.

Die Stabsführung
Abtl. Auswertung

Berlin, den 31. August 1942
IV/ Dr.Wu. /Rf. 699/42

A k t e n v e r m e r k für Abteilung I

Betr.: Bedarf der Abteilung Auswertung.

Um ihre erweiterten Aufgaben bewältigen zu können, braucht die Abteilung Auswertung dringend eine Ergänzung an Personal und Material. Zunächst handelt es sich um folgendes:

1.) Personalbedarf:

- 1 Stenotypistin (besonders eilig!)
- 1 Übersetzer oder wiss. Mitarbeiter für russisch
- 1 Organisationsmann für laufende Geschäfte (ich beziehe mich dazu auf die Unterredung mit Pg. U t i k a l und Pg. E b e l i n g am 27.88. 42)

2.) Raumbedarf:

- Neue Räume für die Foto-Abteilung (mindestens 3)
- Neue Arbeitsräume für Übersetzer
- Ein grosser Raum zum Aussortieren von Handschriften und Archivalien.

3.) Materialbedarf:

- 3 Schreibmaschinen für Übersetzungs- und Schreibkräfte, davon eine kleine tragbare.

4.) Transportmittelbedarf:

Ein schnellerer An- und Abtransport der Kisten aus dem Lager und mehrere Transporte nach Alt-Moabit sind demnächst erforderlich. Wegen der Brennstoffschwierigkeiten müssen andere Möglichkeiten erkundet werden. Bei dem augenblicklichen Mitarbeitermangel kann dies nicht von IV erledigt werden.

i.V.:

(Dr. Wunder)

№ 48

Управління штабу
Відділ “Використання”

Берлін, 31 серпня 1942 р.
IV/Dr.Wu./Rf. 699/42*

Службова записка для відділу I**

Щодо: Потреби відділу “Використання”

Щоб мати можливість вирішувати наші широкі завдання, відділ “Використання” терміново потребує поповнення персоналом та матеріалами. Перш за все мова йде про таке:

1. Потреба у кадрах:

- 1 друкарка-стенографістка (особливо терміново!);
- 1 перекладач або науковий співробітник для російського [матеріалу];
- 1 людина для організації поточних справ (я посилаюся на розмову щодо цього з пг. Утікалем та пг. Ебелінгом 27.08.42).

2. Потреба у приміщеннях:

- Нові приміщення для відділу фото (щонайменше 3);
- Нові робочі приміщення для перекладачів;
- Велике приміщення для розбирання рукописних та архівних матеріалів.

3. Потреба у матеріалах:

3 друкарські машинки для перекладачів та стенографісток, у т. ч. одна портативна.

4. Потреба у транспортних засобах:

Найближчим часом потрібні більш оперативні отримання та відправлення ящиків зі сховища та більше перевезень на Альт Моабіт***. Через труднощі з пальним слід шукати інші можливості. При нинішній нестачі співробітників це не може бути вирішене [через IV]****.

За доруч.:
[підпис]
д-р Вундер

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 219, арк. 164. Оригінал. Машинопис. Мова німецька.

* Притисано від руки.

** Відділ “Організація” при Управлінні штабу, що відав різними адміністративними справами, зокрема питаннями кадрової політики, постачання, внутрішнього службового порядку. Детальніше див. документ № 17.

*** Alt-Moabit – назва вулиці одного з центральних районів Берліну.

**** Мається на увазі те, що при нестачі співробітників і через складнощі із забезпеченням пальним одного лише надання транспортних засобів буде недостатньо, щоб розв’язати проблему перевезень матеріалів.

Berlin, den 8. September 1942
IV/ Dr. Wu./Rf. 485/42

Die Stabsführung

Abtl. Auswertung

Aktenvermerk für die Stabsführung

Die Abteilung Auswertung hat die Aufgabe, das durch den Einsatzstab gewonnene Material auszuwerten, d.h. es für den Krieg und die späteren Aufgaben nutzbar zu machen. Besonders hat sie Unterlagen für die politische und geistige Bekämpfung unserer weltanschaulichen Gegner zu erstellen und Unterlagen zur Schulungsarbeit beizubringen. Deshalb ist das Ziel der Arbeit ein dreifaches:

- 1.) Aktuelle politische Propaganda, Erarbeitung und Weiterleitung von Unterlagen zur Veröffentlichung und Verwendung in Presse und Broschüren.
- 2.) Information deutscher Dienststellen, Zuleitung von vertraulichen Nachrichten und Unterlagen aus dem Feindlager, Vorbereitung der Ostschulung.
- 3.) Wissenschaftliche Materialsammlung, Vorbereitung späterer Forschungsarbeiten, Unterstützung von Forschungsstellen und Instituten.

Diese Aufgaben werden in einem dreifachen Arbeitsgang bearbeitet:

- 1.) Sicherung und Sichtung, Inventarisierung und Verteilung des eingehenden Materials an Büchern, Akten, Plakaten und Lehrmitteln, Bildern und Schaustücken.
- 2.) Zusammenfassung wichtiger Bestände und Unterlagen, Errichtung einer Ost-Bücherei, Weiterleitung von Büchern und Berichten, Zusammenstellung von Arbeitsergebnissen. (z.B.: Arbeitsergebnissen der Sonderstäbe).
- 3.) Bearbeitung des Materials, Einsatz des Materials. Bereitstellung von Rohmaterial und von verwendungsfähigem Fertigmateriale. (Übersetzungen, Artikel usw.). Schaffung von Unterlagen für neue Einsätze.

Diese Arbeiten werden im wesentlichen in Berlin durchgeführt. Auswärtige Mitarbeiter und Sachreferenten werden jedoch dabei mit herangezogen.

Bei den Hauptarbeitsgruppen sind Auswertungsbüros errichtet worden, die folgende Aufgaben haben:

- 1.) Durchsicht der vorhandenen Bestände nach aktuellen politischen

Управління штабу
Відділ “Використання”

Берлін, 8 вересня 1942 р.
IV/Dr. Wu./Rf.

Службова записка для Управління штабу*

Відділ “Використання” має своїм завданням оцінювати** матеріал, отриманий Оперативним штабом, тобто робити його придатним для [використання при] веденні війни та виконання подальших завдань. Передусім він має збирати матеріали для політичної і духовної боротьби з нашим ідейним ворогом та надавати відомості для навчальної роботи. Тому мета роботи включає три аспекти:

- 1) актуальна політична пропаганда, розроблення та впровадження матеріалів для опублікування та використання у пресі та у вигляді брошур;
- 2) інформування німецьких служб, забезпечення конфіденційними відомостями та матеріалами з ворожого табору, підготовка навчання на Сході;
- 3) збирання наукового матеріалу, підготовка подальшої наукової роботи, підтримка дослідницьких служб та інститутів.

Ці завдання опрацьовуватимуться в процесі трьох етапів:

- 1) забезпечення збереженості та перегляд, інвентаризація та розподіл матеріалів, що надходять, на книги, документи, плакати, засоби для навчання, ілюстрації та демонстраційні матеріали;
- 2) формування найважливіших зібрань та збирання документів, створення Східної бібліотеки, передавання книг та донесень, підбиття підсумків роботи (наприклад, результатів роботи зондерштабів);
- 3) опрацювання та використання матеріалів. Підготовка початкового матеріалу та готового матеріалу, придатного для використання (перекладів, статей тощо);
- 4) створення підстав для нових завдань.

Ці роботи проводитимуться переважно в Берліні. При цьому будуть залучені іноземні фахівці та відповідальні співробітники.

При головних робочих групах створені бюро з використання, що мають такі завдання:

- 1) перегляд існуючих зібрань на наявність політично актуального матеріалу;

* На документі зліва від заголовка є нерозбірлива помітка олівцем.

** Мається на увазі оцінювання у процесі опрацювання для подальшого використання.

Material.

- 2.) Übersetzung und Bearbeitung dieses Materials.
- 3.) Zusammenstellungen zu bestimmten Sachgebieten.
- 4.) Schaffung von Unterlagen für neue Einsätze.

Diese Auswertungsbüros der Hauptarbeitsgruppen sind nicht dazu bestimmt, eigene Unternehmungen zu bilden, sondern sie haben in erster Linie für die Gesamtauswertung des Einsatzstabes zu arbeiten und die Stabsführung zu unterstützen. So sind z.B. alle Übersetzungen und Bearbeitungen in doppelter Ausfertigung der Stabsführung einzusenden (rückwirkend!). Als erster Grundsatz für den Einsatz von Auswertungsergebnissen hat zu gelten, dass immer zentrale Stellen vor den ausgegliederten Stellen kommen und dass eingehendes Material immer zweckmässiger bei Reichsstellen als bei Gaustellen eingesetzt wird. Soweit es sich um Material vorwiegend örtlicher Bedeutung handelt, kann es auch in Aussenstellen eingesetzt werden; in diesem Fall ist jedoch die Genehmigung der Stabsführung erforderlich, damit der Einsatzstab nach aussen als Einheit auftritt.

i.V.:
(Dr. Wunder)

- 2) переклад та опрацювання цього матеріалу;
- 3) збирання [матеріалів] за окремими тематичними напрямками;
- 4) опрацювання матеріалів для подальшого використання.

Згадані бюро з використання головних робочих груп при цьому не призначені для організації власних заходів, вони мають передусім працювати для Оперативного штабу – для справи загального використання та для того, щоб підтримувати Управління штабу. Так, усі переклади та опрацювання слід надсилати у двох примірниках до Управління штабу (і навпаки!). У якості першої підстави для роботи, пов'язаної з результатами використання, має бути те, що центральні служби завжди випереджають підструктурні служби, і матеріал, що надходить, буде більш цілеспрямовано використовуватися при загальноімперських службах, аніж при окружних. Оскільки мова йде про матеріал переважно місцевого значення, він може використовуватися також у філіалах; у цьому випадку все ж таки потрібним є дозвіл Управління штабу, з тим щоб Оперативний штаб у своїх зовнішніх зв'язках виступав як цілісна установа.

За доруч.:
[підпис]
д-р Вундер

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 22, арк. 53–53 зв. Оригінал. Машинопис. Мова німецька.

Staboführung
ftl. Auswertung

Berlin, den 9. September 1942.
IV/Re./Schü.

777/42

140

A k t e n v e r m e r k

für Pg. Ebeling.

Betr.: Veröffentlichungen von Aufsätzen.

Grundsätzlich soll der Einsatzstab bei Veröffentlichungen in der Presse nicht genannt werden. Ich halte seine Nennung jedoch schon aus propagandistischen Gründen für erwünscht, falls es sich um vertrauliche Informationen handelt, die in Aufsatzform in vertraulichen Sonderdiensten, z.B. des Ostministeriums oder anderen Pressestellen erscheinen.

Solche Informationsdienste werden nur einem begrenzten Personenkreis (z.B. Gaulcitern, Hauptschriftleitern) zugesandt. Ich frage daher an, ob ich in diesen Fällen meine Aufsätze wie folgt zeichnen darf z.B. "Bolschewistische Kriegs-Agitation 1942 von Waldemar Reichardt, Sachbearbeiter für Fragen des Bolschewismus im Einsatzstab Reichsleitung Rosenberg."

Re
(Reichardt)

№ 50

Управління штабу
Відділ “Використання”

Берлін, 9 вересня 1942 р.
IV/Re./Schü. 777/42*

Службова записка
для пг. Ебелінга

Щодо: Публікація праць

З принципових міркувань Оперативний штаб при публікаціях не має згадуватись у пресі. Але все ж таки я вважаю його згадування бажаним з пропагандистських причин, у випадку, якщо мова йде про конфіденційні дані, що публікуються у формі робіт у таємних службах особливого призначення, наприклад Східного міністерства або інших прес-служб.

Подібні інформаційні бюлетені надсилаються лише обмеженому колу осіб (наприклад, гауляйтерам або головним редакторам). Тому я запитую, чи можуть у цьому випадку мої роботи позначатися наступним чином: “Більшовицька військова агітація у 1942 р., Вальдемар Райхардт, відповідальний виконавець з питань більшовизму при Оперативному штабі райхслайтера Розенберга”.

[підпис]
Райхардт

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, стр. 219, арк. 140. Оригінал. Машинопис. Мова німецька.

* *Притисано від руки.*

STAB REICHSLEITER ROSENBERG
 FÜR DIE BESETZTEN GEBIETE
 ARBEITSGRUPPE UKRAINE

Kiew, den 26.9.42.
 A/Re.

Eingegangen: *lhr*

An die Arbeitsgruppen Kiew, Charkow, Simferopol 3 OKT. 1942
 " " Aussenstelle Dnjepropetrowak
 " " Verbindungsstelle Cherson.

Bezahl.:
 Bl.: 183

Ausführungsbestimmungen zur Verfügung des Stabsführers vom 15.8.42.

In Auswirkung und zur Erläuterung der angezogenen Verfügung
 gebe ich folgende Anordnungen bekannt:

Die sich bei der Hauptarbeitsgruppe häufende Arbeit auf allen
 Sachgebieten und in einer grossen Anzahl von Orten fordert eine
 rasche und umfassende Ergänzung der bisherigen Organisationsform
 der Hauptarbeitsgruppe.

Die Abteilung "Erfassung und Planung" ist deshalb als erste Er-
 weiterung der Hauptarbeitsgruppe anzusehen. Ihr obliegt die plan-
 mässige Erfassung aller im Bereich der Hauptarbeitsgruppe vorhande-
 nen Kulturgüter und Arbeitsvorhaben und des daraus anfallenden
 Materials.

Die Abteilung schafft die Richtlinien für eine systematische
 Erfassung des von den Arbeitsgruppen, den Sonderkommandos und Son-
 derstäben gemeldeten Materials und bestimmt den technischen Ar-
 beitsvorgang. Der Arbeitsvorgang ist möglichst einfach zu gestal-
 ten und geht von dem Ziel aus, schnell und umfassend einen Grund-
 bestand an Material zu schaffen, aus dem später die Ansprüche
 der dem Einsatzstab angeschlossenen Ämter, Sonderstäbe usw. be-
 friedigt werden.

Alle im Bereich der Hauptarbeitsgruppe tätigen Mitarbeiter sind ver-
 pflichtet, statistisch wichtige Ergebnisse ihrer Arbeit dieser
 Abteilung zuzuleiten, soweit sie damit eine Erfassung des Materials
 beschleunigen und ergänzen können.

Die von den einzelnen Sonderstäben beanspruchten Materialien sind
 dem Gesamtarbeitsvorgang zuzuführen, wobei sie in geeigneter Form
 als für den betreffenden Sonderstab erfasst bezeichnet werden.

Es unterstehen dieser Abteilung:

- 1) Die Kartei der Einsatzstellen
- 2) die einheitliche Erfassung des
 - a) Buchmaterials
 - b) der Zeitschriften,
 - c) des politisch für uns wichtigen Archivmaterials,
 - d) des sonstigen Materials an Filmen, Fotos, Plaka-
 ten, Karten, politischen Gemälden usw.)

Als Bearbeiter werden von mir dem Abteilungsleiter beigegeben:

№ 51

Оперативний штаб райхслайтера Розенберга
для окупованих територій
Головна робоча група “Україна”

Київ, 26.9.42
А./Ре.*

Робочим групам “Київ”, “Харків”, “Сімферополь”
Філіалу у Дніпропетровську
Зв’язковому пункту у Херсоні

Вказівки до розпорядження керівника Штабу від 15.8.42

З метою введення в дію та роз’яснення вказаного розпорядження я оприлюднюю такі вказівки:

Робочі завдання з усіх сфер діяльності, що накопичилися при Головній робочій групі “Україна” та у великій кількості на місцях, потребують термінового та значного розширення організаційної структури Головної робочої групи.

Тому відділ “Облік та планування” має розглядатись як перший крок з розширення Головної робочої групи. До його обов’язків входить облік усіх культурних цінностей, [пунктів] запланованої роботи та пов’язаних з нею матеріалів, що входять у зону дії Головної робочої групи.

Відділ розробляє вказівки щодо систематичного обліку матеріалів, представлених робочими групами, зондеркомандами та зондерштабами, та визначає технічні сторони робочого процесу. Він має бути організований якомога простіше та виходити з тієї мети, щоб швидко та вичерпно створити основне зібрання матеріалів, завдяки якому пізніше задовольнятимуться запити пов’язаних з Оперативним штабом відомств, зондерштабів тощо.

Усі співробітники, задіяні у роботі Головної робочої групи, зобов’язані передавати до цього відділу [основні] результати своєї роботи, оскільки завдяки цьому можна забезпечити прискорення обліку матеріалу та його поповнення.

Матеріали, яких потребують окремі зондерштаби, потрібно передбачати загальним робочим процесом, причому вони позначатимуться як такі, що обліковуються по відповідному зондерштабу.

У віданні цього відділу перебувають:

- 1) Картотека місць, де ведеться робота.
- 2) Уніфікований облік:
 - а) книжкових матеріалів;
 - б) журналів;
 - в) політично важливих для нас архівних матеріалів;
 - г) інших матеріалів – фільмів, фотографій, плакатів, карт, політичних малюнків тощо.

У якості відповідальних співробітників у розпорядження керівника відділу мною було направлено:

* [Антон – Райхардту].

Für die Karteieinsatzstelle und die Bucherfassung Pg. Webendoerfer,
für das Film- und Fotomaterial usw. Pg. Kurzweil.

Die Abteilung "Auswertung" hat folgende Aufgaben :

- 1) Durchsicht des vorhandenen Materials nach aktuellem politischem Material.
- 2) Bearbeitung dieses Materials.
- 3) Materialsammlung zu bestimmten Sachgebieten (siehe dazu Aufstellung Proksch)
- 4) Lenkung des Gesamteinsatzes der in der Hauptarbeitsgruppe tätigen wissenschaftlichen Mitarbeiter zur Vermeidung von Doppelarbeit.
- 5) Vorbereitende Planung (Sammlung aller Wünsche und Anregungen für neue Einsätze) .
- 6) Überprüfung des vorhandenen Berichtmaterials auf Vollständigkeit.

Als Mitarbeiter für diese Abteilung ist Pg. Proksch vorgesehen.

Die hier genannten Parteigenossen werden zunächst mit der kommissarischen Leitung der Ihnen zugewiesenen Unterabteilungen betraut. Einzelausführungen und Arbeitsrichtlinien, soweit sie bisher noch nicht eingeführt worden sind, hat die Abteilung auszuarbeiten und mir zum Erlass an die Arbeitsgruppen vorzulegen.

Der Schriftwechsel der Abteilungen wird von den Abteilungsleitern nach Rücksprache mit mir verantwortlich unter Beifügung des Zusatzes i.A. (im Auftrage) gezeichnet.

Für den inneren Verkehr der Abteilungen in der Hauptarbeitsgruppe ergehen besondere Anordnungen.

Der k. Leiter der
Hauptarbeitsgruppe Ukraine
(Anten)

для картотеки місць, де ведеться робота, та обліку книг – пг. Вебендюрфер, для опрацювання кіно- та фотоматеріалу тощо – пг. Курцвайль.

Відділ “Використання” має такі завдання:

- 1) перегляд наявних матеріалів на предмет виявлення матеріалів актуального політичного змісту;
- 2) опрацювання цього матеріалу;
- 3) збирання матеріалу за визначеними робочими напрямками (щодо цього див. перелік Прокша);
- 4) розподіл роботи серед наукових співробітників, задіяних при Головній робочій групі “Україна”, щоб уникнути її дублювання;
- 5) підготовче планування (збирання всіх побажань та ініціатив для нових завдань);
- 6) перевірка наявного звітнього матеріалу на предмет повноти.

У якості співробітника для цього відділу передбачений пг. Прокш.

Названі тут товариші поки що уповноважені до тимчасового керівництва призначеними для них підрозділами. Окремі розробки та робочі інструкції, якщо вони до цього часу ще не запроваджені, відділ має розробити та подати мені для підготовки наказу робочим групам.

Листування відділів позначається керівниками відділів після розмови зі мною приписом “за доруч.” (за дорученням).

Щодо внутрішніх зв’язків відділів у Головній робочій групі надійдуть окремі розпорядження.

Т[имчасовий] керівник
Головної робочої групи “Україна”
[підпис]
Антон

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, стр. 59, арк. 70–71. Оригінал. Машинопис. Мова німецька.

4. Einsatzkartei.

Jeder Mitarbeiter - auch Sonderstabler - hat nach dem Einsatz für jede der von ihm bearbeiteten Einsatzstellen eine Karteikarte selbst auszufüllen und dem Leiter der Arbeitsgruppe bzw. des Stützpunktes zu übergeben.

Die Einsatzstellenkartei soll ein lebendiges Bild der geistigen Kultur des Landes geben. Daher darf sie nicht auf die Einsatzstellen beschränkt werden, aus denen wir etwas herausholen können.

Alle Kirchen, öffentlichen Gebäude, Institute und sonstige Kultur-einrichtungen sind karteikässig zu erfassen, auch wenn sie inzwischen vernichtet oder verschleppt worden sind. Es ist dann die Ursache der Vernichtung oder bei Verschleppung der Leiter des Abtransportes und der jetzige vermutliche Unterbringungsort der Sachen anzugeben.

Jedemal ist von dem betreffenden Gebäude ein charakteristisches Bild anzufertigen und auf die Karteikarte zu kleben.

[...]*

4. Картотека місць роботи

Кожен співробітник, співробітники зондерштабів також, згідно із завданням на кожне місце, де вони проводять роботу, мають самостійно скласти каталожну картку та передавати її керівникові робочої групи чи пункту.

Картотека місць роботи має створювати живу картину духовного життя країни. Тому вона не має обмежуватися лише місцями, де триває робота, з яких ми можемо щось отримати. Всі церкви, будівлі суспільного призначення, інститути та подібні до них заклади культури мають бути закаталогізовані, навіть якщо вони на даний момент знищені або вивезені. Тому мають бути вказані причина знищення чи керівник транспортування при вивезенні та ймовірне сучасне місце розміщення предметів.

Щоразу слід робити [показову] фотографію будівлі та наклеювати на каталожну картку.

* Тут випущено частину службового розпорядження, що висвітлює питання обліку книжкових зібрань.

Bei wichtigen Einsatzstellen genügen die kurzen Notizen auf der Karteikarte nicht. Es muss dann noch ein eingehender Bericht auf der Karteikarte erfolgen (Rückseite mitbenutzen) und im Monatsbericht muss auf diesen Bericht hingewiesen werden, sodass man ihn leicht finden kann.

Veränderungen im Bestand oder der Lage der Einsatzstellen sind unverzüglich der Hauptarbeitsgruppe zu melden.

Im übrigen sind folgende Gesichtspunkte zu beachten:

Entsprechend dem Vordruck muss die Karte enthalten

1. den Einsatzort,
2. die Einsatzstelle mit Angabe von Strasse und Hausnummer,
3. den Zustand der Gebäude,
4. genaue Angaben des lei enden Personals,
5. Angabe derjenigen deutschen Dienststellen, die auf das Objekt fr über Einfluss genommen haben und die dort zurzeit noch tätig sind,
6. Angabe, wer die Sicherstellung des Objektes veranlasst hat und zur Zeit dafür verantwortlich ist,
7. sind in einer Einsatzstelle mehrere getrennte Objekte vorhanden, so sind diese unter Berücksichtigung der vorhererwähnten getrennt zu behandeln,
8. hierbei sind die Bestände im allgemeinen und die für den Einsatzstab RR besonders wichtigen aufzuführen,
9. bei verschiedenartigen Beständen in einer Einsatzstelle sind unter Umständen mehrere Karteikarten anzulegen,
10. Am Schlus der Befundangabe ist kurz gefasst ein Hinweis auf weitere zukünftige Bearbeitung erforderlich,
11. Sofort nach der Rückkehr von der Einsatzstelle sind die ausgefüllten Karteikarten in einfacher Ausfertigung, unterschrieben vom Einsatzleiter, abzuliefern,
12. Die Weitergabe der vom Arbeitsgruppenleiter unterschriebenen Karteikarte an die Hauptarbeitsgruppe hat in vierfacher Ausfertigung zu erfolgen.

Щодо найважливіших місць роботи коротких написів на каталожній картці недостатньо. Тому на картці має бути присутнє також детальне повідомлення, а у місячному звіті – посилання на це повідомлення таким чином, щоб його можна було легко знайти.

Про зміни [у складі] зібрань чи відвідування місця роботи потрібно невідкладно повідомляти головну робочу групу.

Крім того, слід дотримуватися наступних пунктів; згідно із бланком картка має містити [такі відомості]:

1. Місце проведення роботи.
2. Місце розташування з інформацією про вулицю та номер будівлі.
3. Стан будівлі.
4. Точні дані щодо [керівного] персоналу.
5. Інформація щодо тих німецьких служб, які взяли об'єкт під свій контроль, та [під контролем яких об'єкт перебуває досі].
6. Дані про те, хто розпорядився щодо взяття об'єкту під охорону та хто досі є за це відповідальним.
7. Якщо в одному місці наявні кілька об'єктів, кожний слід розглядати окремо.
8. Слід подавати відомості як про зібрання в цілому, так і про особливо важливі для Оперативного штабу.
9. При наявності в одному місці зібрань, різних за складом, за певних обставин потрібно заводити декілька каталожних карток.
10. Наприкінці відомостей про обстеження потрібен стислий виклад щодо можливого подальшого опрацювання.
11. Одразу після повернення з місця роботи заповнені картки необхідно передати [керівництву робочої групи] в одному примірнику, підписаному керівником [місця роботи].
12. Подальше передавання карток, підписаних керівником робочої групи, до головної робочої групи слід здійснювати в декількох примірниках.

86

Betr.: "Auswertung".

Während die Abteilung I "Erfassung und Planung" die geistigen Waffen zusammenträgt, mit denen wir den Gegner weltanschaulich bekämpfen können, muss in der Abteilung "Auswertung" dieser geistige Kampf selbst geführt werden.

Dazu gehört :

1. Durchsicht des beschlagnahmten Material nach aktuellen Stoffen,
2. Sofortige Übersendung von besonders aktuellem Material nach Berlin ohne vorherige Bearbeitung,
3. Benützung von Quellen, die wir nicht durch die Abteilung I erfassen können, die aber zu einer Erforschung unserer Gegner nicht minder notwendig sind,
4. Übersetzung geeigneten Materials,
5. Festhalten des wichtigen Materials im Bild,
6. Zusammenstellung von Material zu bestimmten Themen (Auswertung im engeren Sinne),
7. Lenkung der in der Hauptarbeitsgruppe tätigen wissenschaftlichen Mitarbeiter zur Vermeidung von Doppelarbeit und zentrale Erfassung aller ihrer Arbeitsergebnisse,
8. Verwertung des gesamten Berichtsmaterials.

Bei der geringen Zahl unserer Mitarbeiter und der Notwendigkeit, jeden Mann und jede Frau im Kriege richtig einzusetzen, müssen sich die Auswertungserbeiten streng auf solche Stoffe und Themen beschränken, die in irgendeiner Form zur Siegre unserer Waffen beitragen können. Alle anderen, wenn auch noch so interessanten Gebiete, sind auf spätere Friedensjahre zu verschieben.

In einen festen Mitarbeiterstab, der ~~nur~~ zur Abteilung "Auswertung" gehört, ist vorläufig bei uns in der Hauptarbeitsgruppe Ukraine nicht gedacht. Jeder Mitarbeiter und jede Mitarbeiterin, die aufgrund ihres Hauptauftrages Übersetzungen und schriftliche Arbeiten herstellen, sind "korrespondierende Mitglieder" der Abteilung "Auswertung". Nur in der Hauptarbeitsgruppe soll der Fg. Prokosh zur ausschließlichen Dienstleistung dem Leiter der Abt. II beigegeben werden. In den Arbeitsgruppen und Stützpunkten vertritt der jeweilige Dienststellenleiter die Belange der Abteilung "Auswertung".

Die meisten Mitarbeiter und Mitarbeiterinnen gehören zum Sonderstab Wissenschaft. Grundsätzlich muss jede Auswertungsarbeit, auch die des Sonderstabes, in dreifacher Ausfertigung an die

Щодо: Використання

В той час як відділ I “Облік та планування” збирає знаряддя, з яким ми можемо вести боротьбу проти нашого ідеологічного супротивника, відділ “Використання” змушений самостійно вести цю боротьбу.

До цього належить:

1. Перегляд конфіскованого матеріалу на предмет актуальності.
2. Термінове пересилання особливо актуального матеріалу до Берліну без попереднього опрацювання.
3. Використання джерел, які ми не можемо поставити на облік через відділ I, але які є не менш потрібними для дослідження нашого супротивника.
4. Переклад придатного матеріалу.
5. Фіксація важливого матеріалу [на фото].
6. Підбір матеріалу до визначеної теми (використання у вузькому розумінні).
7. Розподіл задіяних при головній робочій групі наукових співробітників з метою уникнення дублювання роботи та централізований облік всіх результатів роботи.
8. Застосування всього [інформаційного] матеріалу.

Враховуючи незначну кількість наших співробітників та необхідність вірно задіяти кожного чоловіка та кожну жінку, ми маємо обмежити роботи з використання суворо тим матеріалом та темами, що в будь-якій формі можуть посприяти перемозі нашої зброї. Все з інших цікавих галузей слід відкласти на пізніші, повоєнні роки.

Про чітке коло співробітників, що належали б лише до відділу “Використання”, при Головній робочій групі поки що не йдеться. Кожен співробітник та кожна співробітниця, що на підставі головного завдання готують переклади та письмові роботи, є “членами-кореспондентами” відділу “Використання”. Лише у Головній робочій групі пг. Прокш має бути представлений керівникові відділу II виключно для виконання [цієї роботи].

У робочих групах та філіалах інтереси відділу “Використання” представляє керівник відповідної служби.

Більшість співробітників та співробітниць належать до Зондерштабу “Наука”. В принципі, кожна робота, в тому числі і співробітників зондерштабів, має надходити до Головної робочої групи у трьох примірниках:

64

Hauptarbeitsgruppe eingereicht werden :

- a.) für die Stabsführung, Abt. Auswertung,
- b.) für die Stabsführung, Amt Wissenschaft, Amt Bildende Kunst o. a.
- c.) für die Hauptarbeitsgruppe, Abt. Auswertung.

Ein viertes Exemplar mag sich dann der Verfasser selbst behalten, sodass er jede Arbeit mindestens in einem Original und 3 Durchsohl gen herstellen muss.

Damit Doppelarbeit und unnötige Arbeiten vermieden werden, ist vor Beginn jeder grösseren Auswertungsarbeit eine schriftliche Genehmigung der Stabsführung auf dem Dienstweg über die Hauptarbeitsgruppe einzuholen.

Zu den einzelnen Punkten ist noch folgendes zu sagen :

zu 1. Die Durchsicht des beschlagnahmten Material nach Mündige Auswertung brauchbaren Stoffen kann nur in enger Zusammenarbeit mit den in Abt. I tätigen Mitarbeitern stattfinden. Es muss jeder die Augen aufmachen und auf Material achten, das von Bedeutung für eine sofortige Auswertung ist. Dazu gehören vor allem kriegswichtige Bücher und Artikel, die unserer Wehrmacht helfen können; Karten, Aufsätze, Statistiken über die wirtschaftlichen Zustände des Landes; Atlanten; das gesamte während dieses Krieges herausgekommene Material; Bilder, Artikel, Karikaturen, in denen sich unsere Gegner übereinander lustig machen; alle Aufsätze und Bilder, die sich mit der Person des Reichsleiters Rosenberg beschäftigen; Wörterbücher, Jahrbücher, Handbücher, Adressbücher, Nachschlagwerke jeder Art; Schriften und Bücher über Nationalitätenfragen, bei uns vor allem über die Ukrainefragen während der bolschewistischen Zeit usw.

zu 2. Ist das gefundene Material von ganz besonderer Bedeutung, und erscheint seine Weitergabe als dringend, so soll von jeder Untersuchung und Bearbeitung abgesehen werden. Es ist dann auf dem kürzesten Weg nach Berlin zu schicken, wobei der Hauptarbeitsgruppe, Abt. Auswertung, ein Durchschlag der Liste einzureichen ist.

zu 3. In den Gebieten der Zivilverwaltung, z. T. auch im rückwärtigen Beeresgebiet, können wir nicht alles Material beschlagnahmen, was wir für unsere Auswertung brauchen. So müssen bestimmte Archive Platz verbleiben; auch aus der grossen Bibliothek des Reichskommissars in Kiev kann von uns nichts entnommen werden. Hier muss die Abt. II nach geeignetem Material suchen und dieses an Ort und Stelle auswerten, ausserdem muss die Abteilung "Auswertung" an die lebendigen Menschen herantreten und deren Aussagen verwerten.

- а) до Управління штабу, відділу “Використання”;
- б) до Управління штабу, Відомства “Наука”, Відомства “Зображальне мистецтво” тощо;
- в) до Головної робочої групи, відділ “Використання”.

Четвертий примірник може залишатись у виконавця, оскільки він кожену роботу має подавати щонайменше в одному оригіналі та трьох копіях.

Щоб виключити подвійну та небажану працю, потрібно перед початком кожної значної роботи через Головну робочу групу отримувати письмове погодження Управління штабу.

По окремих пунктах слід сказати таке:

До п. 1. Перегляд конфіскованого матеріалу на предмет того, що може бути використане, має відбуватися лише за тісної співпраці зі співробітниками, задіяними при відділі І. Потрібно дуже уважно виявляти матеріал, що має значення для термінового використання. До нього належать, передусім, всі книги та статті, що є важливими для ведення війни і можуть стати в нагоді нашим збройним силам: карти, роботи, статистичні дані щодо стану найважливіших [сфер життя] країни; атласи; весь матеріал, отриманий під час цієї війни, зображення, статті, карикатури, якими наші вороги розважають один одного; всі роботи та зображення, що мають відношення до райхсляйтера Розенберга; словники, щорічники, довідники, адресні книги, довідкові видання будь-якого роду; трактати та книги з питань національностей, серед яких для нас, насамперед, [важливим є] українське питання за більшовицьких часів тощо.

До п. 2. Якщо віднайдений матеріал має виняткове значення та подальше його передавання вважається терміновим, тоді слід утриматися від дослідження та опрацювання. Тому його слід якнайшвидше відправити до Берліну, при цьому потрібно надіслати копію до Головної робочої групи, відділу “Використання”.

До п. 3. В областях цивільного управління, частково також у тилівій зоні, ми не можемо конфісковувати весь матеріал, якого ми потребуємо для нашого використання. Так, окремі архіви мають залишитися на місці, також з великої бібліотеки райхскомісара у Києві ми не можемо нічого вилучити. Відділ ІІ має розшукувати потрібний матеріал та використовувати його на місці. Крім того, відділ “Використання” має звертатися до людей, [що готові спілкуватися з нами], та брати до уваги їхні думки.

zu 4. Das Übersetzerbüro bei der Hauptarbeitsgruppe gehört zur Abt. "Auswertung". Alle Übersetzungen gehen durch den Leiter der Abteilung "Auswertung" und müssen von ihm genehmigt werden. Von allen Übersetzungen, auch denen, die bei den Arbeitsgruppen gemacht werden, soweit es sich um selbständige und ohne Kommentar verständliche Aufsätze und Auszüge handelt, sind 3 Durchschläge an die Hauptarbeitsgruppe, Abt. II, einzureichen.

zu 5. Zur Abteilung "Auswertung" gehört auch das in Kiew eingerichtete Foto-Labor. Hier werden alle in dienstlichem Auftrag hergestellten Filme entwickelt und vervielfältigt. Bilder von bolschewistischen Wohnstätten, Menschen, Zerstörungen usw. sind oft eindrucksvoller als alle Artikel und Aufsätze!

zu 6. Hauptaufgabe der Abt. II ist die Bearbeitung ganz bestimmter Themen. Sie erfolgt durch die einzelnen Mitarbeiter, die diese Aufträge in der Regel vom Sonderstab Wissenschaft oder von der Stabsführung direkt erhalten. Die Arbeitsgruppen sollen auch von sich aus für die Bearbeitung weiterer wichtiger Themen Anregungen über die Hauptarbeitsgruppe an die Stabsführung schicken.

zu 7. Von jeder begonnen wissenschaftlichen Arbeit muss die Hauptarbeitsgruppe rechtzeitig Bescheid erhalten, damit es nicht wieder vorkommen kann, dass dieselbe Arbeit an verschiedenen Stellen durchgeführt wird. Ausserdem ist es Aufgabe der Abt. "Auswertung", all die vielen von den verschiedensten Dienststellen angesetzten Arbeiten zentral zu sammeln. Da der gegenwärtige Leiter der Abt. "Auswertung" gleichzeitig mit der Vertretung von Pg. Braun, dem Leiter des Sonderstabes Wissenschaft in der Ukraine, beauftragt ist, kann es hier zu keinen Überschneidungen mehr kommen.

zu 8. Sämtliche Monatsberichte, Sonderberichte usw. gehen auch durch die Abteilung "Auswertung" und werden von dieser überprüft. Es wird dabei festgestellt, wie weit die Auswertungsarbeiten fortgeschritten sind, Anregungen werden entgegengenommen, Mängel und Unvollständigkeiten werden beanstandet.

Diese Richtlinien müssen als erster Versuch gewertet werden und können keinen Anspruch auf Vollständigkeit erheben. Sie werden jeweils aus der praktischen Erfahrung heraus ergänzt werden.

Kiew, den 1. Oktober 1942

Der Leiter der Hauptarbeitsgruppe
Ukraine

До п. 4. Бюро перекладачів при Головній робочій групі належить до відділу “Використання”. Всі переклади проходять через керівника відділу “Використання” та повинні бути з ним погоджені. З усіх перекладів, також тих, що зроблені при робочих групах, у випадку, коли мова іде про самостійні та зрозумілі без коментарів праці та витяги, потрібно направляти до Головної робочої групи, відділу II, копію в трьох примірниках.

До п. 5. До відділу “Використання” належить також створена у Києві фотолабораторія. Тут опрацьовуються та розмножуються всі плівки, створені у межах виконання службового завдання. Зображення більшовицьких житлових помешкань, людей, руйнувань тощо часто є більш виразними, ніж всі статті та роботи!

До п. 6. Головним завданням відділу II є опрацювання визначених тем. Воно здійснюється окремими співробітниками, які зазвичай отримують ці доручення від Зондерштабу “Наука” чи безпосередньо від Управління штабу. Робочі групи також мають направляти від себе до Управління штабу через Головну робочу групу пропозиції щодо опрацювання важливих тем.

До п. 7. Щодо кожної розпочатої наукової роботи Головна робоча група має отримувати своєчасну інформацію, щоби знову не сталося так, що одна й та сама робота була проведена на різних місцях. Крім того, завдання відділу “Використання” – централізовано збирати всі роботи, визначені найрізноманітнішими службами. Оскільки теперішній керівник відділу “Використання” одночасно уповноважений представляти пг. Брауна, керівника Зондерштабу “Наука” в Україні, більше не може бути дублювань.

До п. 8. Усі місячні звіти, особливі донесення тощо також ідуть через відділ “Використання” та ним перевіряються. При цьому визначається, як далеко просунулися роботи з використання, подаються пропозиції, оскаржуються недоліки та неповнота дій.

Ці вказівки повинні оцінюватись як перша спроба та не можуть претендувати на повноту. Вони доповнюватимуться з урахуванням практичного досвіду.

Київ, 1 жовтня 1942 р.

Керівник Головної робочої групи “Україна”
Антон

ЩДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 59, арк. 62–68. Оригінал. Машинопис. Мова німецька.

Arbeitsplan für das Fotolabor.

I. Innendienst:

1. Auswertung der Negative des Herrn Otto Klein.
Von jedem Negativ 2 Vergrößerungen.
2. Entwicklung und Vergrößerung der von Frau Lipke neu hergestellten Aufnahmen, ebenfalls je 2 Vergrößerungen.
3. Weitere Bearbeitung des von Pg. Kress begonnenen grossen Fotoalbums über Kiew. Sofortige Anforderung von 2 weiteren Alben aus Berlin. Beschriftung der bisherigen Bilder.
4. Später: Reproduktionen von Akten, Bildern aus Büchern usw. nach Angabe der betreffenden Sachbearbeiter.
5. Auswertung bolschewistischen Negativmaterials. Beschaffung eines kleinen Projektionsapparates zum Projizieren von Leica-Diapositiven.
6. Auswertung der Filme, die die Mitarbeiter abliefern.

II. Aussendienst:

1. Ergänzungsaufnahmen von Kiew und zwar
 - a) Aufnahmen vom Dnjepr-Hochufer: Deutsches Kaffee mit Dnjepr, Wladimir-Denkmal, Heldenfriedhof usw.
 - b) Mönche in der Lawra-Höhlenkirche, Katakomben (letzteres hat Zeit!)
 - c) Widubetzkikloster in Ergänzung der durch Vg. Klein bereits gemachten Aufnahmen.
 - d) Ergänzende Aufnahmen der Friedhöfe, auch noch einmal des Judenfriedhofes.
 - e) Typische Wohnbauten der Bolschewisten und Vorstadthäuser von Kiew.
2. ~~Er~~ Ergänzungsaufnahmen der Kirchen von Kiew nach folgenden Gesichtspunkten:
 - a) Zerstörungen und Verschandelungen durch die Bolschewisten
 - b) Umgestaltung des Innern der Kirchen, in Archiven, Bibliotheken, Werkstätten usw.
 - c) Versuche der Wiederherstellung dieser Kirchen, provisorische Altäre.
 - d) Stellen, wo ehemals Kirchen gestanden haben, die die Bolschewisten zerstört haben, heutiges Aussehen dieser Stellen.

Alles in Ergänzung zu den bereits von Vg. Klein gemachten Aufnahmen. Beratend kann die Direktorin des Osteuropäischen Museums herangezogen werden, die genau über alle Kirchen und ihre Schicksale Bescheid weiss. Ausserdem muss die Arbeit von Frau von Klot über die Kirchen Kiews vorher gelesen werden.

3. Aufnahmen vom Einsatzstab (in Ergänzung zu den bereits vorhandenen Aufnahmen von Vg. Klein!)
 - a) Personen einzeln, in Gruppen, bei der Arbeit.
 - b) Die beiden Häuser von aussen
 - c) einige Innenräume der Dienststelle in der Boulevard Schewtschenko 8
b.w.!

№ 53

План роботи фотолабораторії

I. Внутрішня служба

1. Використання негативів пана Отто Кляйна.
По два збільшених знімки кожного негативу.
2. Проявка та збільшення знімків, зроблених фрау Ліпке, по два збільшених знімки.
3. Подальше опрацювання розпочатого пг. Крессом фотоальбому про Київ. Термінове замовлення ще двох альбомів з Берліну. Підписування попередніх фотографій.
4. Пізніше: копіювання документів, зображень із книг тощо за вказівками певних відповідальних виконавців.
5. Оцінювання більшовицького негативного фотоматеріалу.
Отримання великого проектора для демонстрації діапозитивів [фотоапарату] “Leica”.
6. Оцінювання плівок, наданих виконавцями.

II. Зовнішня служба

1. Додаткові знімки Києва, а саме:
 - а) знімки високого берега Дніпра: німецьке кафе [на фоні] Дніпра, пам’ятник Володимирі, кладовище героїв* тощо;
 - б) ченці в печерній церкві в Лаврі, катакомби (щодо останнього ще є час!);
 - в) Видубицький монастир, додатково до знімків, уже зроблених [...]** Кляйном;
 - г) додаткові фотографії кладовищ, також ще раз єврейського кладовища;
 - д) типові житлові будівлі, побудовані більшовиками, та будинки передмість Києва.
2. Додаткові знімки церков Києва за такими позиціями:
 - а) руйнування та спотворення, вчинені більшовиками;
 - б) переоблаштування внутрішнього інтер’єру церков на архіви, бібліотеки, майстерні;
 - в) спроби відновлення цих церков, тимчасові вітварі;
 - г) місця, де колись були церкви, зруйновані більшовиками, сучасний вигляд цих місць.

Усе це – на додаток до знімків, уже зроблених вищезгаданим [паном] Кляйном. З метою отримання порад можна залучити директора Музею східноєвропейського мистецтва, що точно володіє всією інформацією про церкви та їхню долю. Крім того, спочатку можна прочитати роботу фрау фон Клот про церкви Києва.

3. Знімки Оперативного штабу (на доповнення до знімків, уже зроблених вищезгаданим [паном] Кляйном!):
 - а) окремі особи, у групах, за роботою;
 - б) обидві будівлі ззовні;
 - в) внутрішній вигляд приміщення служби на бульварі Шевченка, 8;

* “Heldenfriedhof” (дослівно “Кладовище героїв”) – німецьке кладовище часів окупації. Тут ідеться про кладовище, розташоване на березі Дніпра, на Аскольдовій могилі, біля церкви Св. Миколая.

** Тут і далі не прочитано.

- d) Die Hilfsgebäude in der Kirowa, Darwina und Projesnaja von aussen.
 - e) Die Arbeit in der Kirowa: Verkartungsbüro, Übersetzerbüro, Zeitschriftenabteilung usw.
 - f) Abtransport der Judaica und Hebraica aus Podol (mit Pg. Fuchs darüber sprechen !). Bild von der Lagerung der Hebraica, Aufladen der Bücher auf die LKW, Verladen der Bücher in den Eisenbahnwaggon.
 - g) Dasselbe von der Bücherei in der Estrada.
 - h) Wladimir-Kathedrale von aussen und von innen mit Innenaufnahmen von der Ordnung der Zeitschriften.
 - i) Hauptarchiv und Arbeit im Judenarchiv, daselbst Rücksprache mit Dr. Granzin.
 - k) Leninmuseum (heutiges vorgeschichtliches Museum) in Ergänzung der bereits vorhandenen Bilder von Otto Klein (Rücksprache mit Dr. Grimm !)
 - l) National-Ukrainisches Museum. Aufnahmen von noch vorhandenen bolschewistischen Bildern entarteter Kunst; Ausstellung lebender Künstler.
- III. Entsprechende Arbeiten in den anderen Arbeitsgruppen, Bearbeitung der von dort eingereichten Filme. Dienstfahrten in die anderen Arbeitsgruppen nach Angabe des Hauptarbeitsgruppenleiters.

Kiew, am 6. Oktober 1942.

Rudolph
(Rudolph)

- г) допоміжні приміщення на вул. Кірова, Дарвіна та Прорізній ззовні;
- д) робота на вул. Кірова: бюро каталогізації, служба перекладачів, газетний відділ тощо;
- ж) відправка юдаїки та гебраїки з Подолу (про це переговорити з пг. Фуксом!). Зображення умов зберігання гебраїки, завантаження книг до автомобіля, перевантаження книг у залізничні вагони;
- з) те саме з бібліотеки в “Естраді”;
- к) Володимирський собор іззовні та зсередини, фотографії умов розміщення журналів;
- л) Головний архів та робота в єврейському архіві, там же розмова з д-ром Гранціном;
- м) музей Леніна (сьогодні музей ранньої історії) – на додаток до вже існуючих фотографій Отто Кляйна (обговорення з д-ром Гріммом!);
- н) Національний український музей. Знімки ще наявних зразків більшовицького звироднілого мистецтва, виставки сучасних художників.

III. Відповідні роботи в інших робочих групах, опрацювання отриманих від них плівок. Службові поїздки до інших робочих груп згідно з інформацією керівника Головної робочої групи.

Київ, 6 жовтня 1942 р.

[підпис]
Рудольф

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 219, арк. 427–428. Оригінал. Машинопис. Мова німецька.

**EINSATZSTAB REICHSLEITER ROSENBERG
FÜR DIE BESetzten GEBIETE
HAUPTARBEITSGRUPPE UKRAINE**

Kiew, am 7. Oktober 1942.
R/R.

Abt. Auswertung.

Muster!

An die wissenschaftlichen Mitarbeiter der Hauptarbeitsgruppe Ukraine !

Betr.: Bezeichnung aller eingereichten Auswertungsarbeiten
und aller Übersetzungen.

Übersetzungen und Auswertungsarbeiten müssen in Zukunft
klar erkennen lassen :

- 1.) Von wem die Arbeit angefertigt ist,
- 2.) wer dabei als Übersetzer tätig war,
- 3.) von wem die Arbeit mit der Maschine geschrieben
worden ist,
- 4.) aus welchen Quellen die Arbeit entnommen wurde,
(genaue Bezeichnung des übersetzten Buches mit
Angabe der Seitenzahl, - Bezeichnung des Autors,
des Manuskriptes bezw. der mündlichen Aussagen
usw.) .

Praktisches Beispiel :

Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
für die besetzten Gebiete
Hauptarbeitsgruppe Ukraine
Sonderstab Wissenschaft.

Die Methoden Mitschurins in der modernen Pflanzenzucht.

Zusammengestellt von : Rudolf Thiele
Übersetzungen : Hinnerichs
Maschinenschrift : Fräulein Müller
Quellenangabe :

- 1.) Persönliche Informationen durch Prof. Cleopow
im Botanischen Institut in Kiew.
- 2.) Übersetzung aus Mitschurin I.W., 1929.
" Ergebnisse halbhundertjähriger Arbeiten auf
dem Gebiete der Züchtung neuer Sorten der
Obst- und Beerenpflanzen. " Werke I S. 318-398.
- 3.) Übersetzung eines Vortragsmanuskriptes aus
den Akten der Universität Kiew " Vortrag von
Dr. T. Lissenko anlässlich der Tagung der
Genetiker im Jahre 1939.

In dieser Weise ist in Zukunft bei sämtlichen eingereichten
Übersetzungen wissenschaftlicher Berichte, Auswertungsarbeiten
und ähnlichem zu verfahren.

Heil Hitler !
I.A. :

Rudolph
(Rudolph)

№ 54

Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга
для окупованих територій
Головна робоча група “Україна”
Відділ “Використання”

Київ, 7 жовтня 1942 р.
R./R.

Зразок!

Усім науковим співробітникам Головної робочої групи “Україна”!

Щодо: Позначення всіх поданих розробок та всіх перекладів

Переклади та розробки у майбутньому мають бути такими, щоб можна було чітко визначити:

- 1) ким підготовлена робота;
- 2) хто був перекладачем роботи;
- 3) ким робота віддрукована на машинці;
- 4) які джерела були взяті для роботи (точні вихідні дані перекладеної книги із зазначенням кількості сторінок – автор, рукопис, відповідно, усні відомості [в якості джерел] тощо).

Практичний приклад:

Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга
для окупованих територій
Головна робоча група “Україна”
Зондерштаб “Наука”

Методи Мічуріна у сучасному рослинництві.

Підготовлено: Рудольф Тіле.
Переклад: Гіннерікс.
Машинописний набір: фройляйн Мюллер.
Дані про джерела:

- 1) особиста інформація проф. Клеопова з Інституту ботаніки у Києві;
- 2) переклад [відомостей з] праці “Итоги полувековых работ по выведению новых сортов плодовых и ягодных растений” Мічуріна І.В., 1929, т. 1, с. 318–398.
- 3) переклад рукопису доповіді з фондів архіву Київського університету: доповідь д-ра Т. Лисенка з приводу з’їзду генетиків у 1939 р.

Саме таким чином слід у майбутньому здійснювати всі переклади наукових звітів, розробок, що надходять.

Хайль Гітлер!
За доруч.:
Рудольф

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 221, арк. 14. Засвідчена копія. Машинопис. Мова німецька.

Berlin, den 10. Oktober 1942

III/Dr.W./W.

L. Meander

Aktenvermerk über Unterredung mit Frl. Dr. Neander und
Pg. Lommatzsch über Fragen der Auswertung am 9.10.1942.

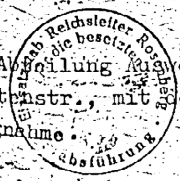
YH

Betr.: Herstellung einer Verbindung zwischen dem wissenschaftlichen
russischen Material, das sich in den russischen Zeitschriften
befindet, und der deutschen Wissenschaft.

Die deutsche Wissenschaft ist auf allen Gebieten in ihrer Kenntnis über die wissenschaftlichen Ergebnisse der Forschung in der Sowjetunion ausserordentlich im Rückstand. Die Schwierigkeit der Herstellung einer Verbindung besteht darin, dass wenig Wissenschaftler, die einen Überblick über ihr Gesamtfach haben, die russische Sprache nicht beherrschen und andererseits, wenn sie einen Einblick in die russische Wissenschaft bekommen, vielfach es ihr Bestreben ist, ihre Ergebnisse für die eigenen wissenschaftlichen Arbeiten allein auswerten zu wollen. Aus diesem Grund müsste einmal folgender Plan erörtert werden:

- 1) Es werden die wissenschaftlichen Zeitschriften und zwar die ernstzunehmenden, die bekanntlich eine kleine Auswahl in der Ummenge der vorhandenen Zeitschriften sind, durchgesehen von Fachleuten mit dem Ziele, festzustellen, welche Aufsätze von wissenschaftlichem Wert sein können bei weithorziger Beurteilung.
- 2) Die hierbei festgestellten und angestrichenen Aufsätze müssten im Titel übersetzt werden und sodann laufend zusammengestellt werden, um sie der deutschen Wissenschaft zur Kenntnis zu bringen.
- 3) Dies geschieht in der Weise, dass Vervielfältigungen der so zusammengestellten und übersetzten Titel nach einem feststehenden Verteiler der deutschen Wissenschaft zugestellt werden.
- 4) Zusammenstellung des Verteilers, z.B. sämtliche Universitäten, Hochschulen, Forschungsinstitute (auch Industrie-Forschungsinstitute), anerkannte Zeitschriften und einzelne bekannte Wissenschaftler.

An die Abteilung für Auswertung,
Margaretenstr., mit der Bitte um
Stellungnahme.

(Dr. W i l l)

(Dr. W i l l)

Берлін, 10 жовтня 1942 р.
III/Dr.W./W.
[д-ру Вундеру]*

Службова записка про розмову з фройляйн д-р Неандер та пг. Ломмачем з питань використання 9.10.1942

Щодо: Зв'язок між радянськими** науковими матеріалами, [видрукованими] у радянських журналах, та німецькою наукою

Німецька наука надзвичайно відстає в усіх галузях у своїй обізнаності щодо наукових результатів досліджень у Радянському Союзі. Складність отримання інформації полягає в тому, що мало вчених, обізнаних у своєму предметі в цілому, володіють російською мовою та, з іншого боку, коли вони отримують можливість ознайомитися з російською наукою, у них неодноразово виникає прагнення одноосібно використовувати її результати у власних наукових роботах. На цій підставі має бути розглянутий наступний план:

- 1) Наукові журнали, а саме дійсно значущі, яких, як відомо, невелика кількість серед наявних видань, переглядаються фахівцями з метою визначення, які статті при оцінці можуть бути важливими;
- 2) Перевірені та відмічені при цьому статті мають бути перекладені за заголовком та після цього опрацьовані у поточному порядку, щоб вони стали відомі німецькій науці;
- 3) Тиражовані копії таким чином зібраних та перекладених заголовків надсилаються визначеному отримувачу зі сфери німецької науки;
- 4) Складання переліку отримувачів, наприклад усіх університетів, вищих шкіл, науково-дослідницьких інститутів (у т.ч. у сфері промисловості), визнаних журналів та окремих відомих науковців.

До відділу “Використання”,
Маргаретенштр., з проханням відповіді
д-р Вілль

(Д-р Вілль)

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 219, арк. 77. Копія. Машинопис. Мова німецька.

* Притисано від руки.

** У тексті – “радянський”; чіткого розрізнення між поняттями “радянський” та “російський” у тогочасному вжитку не існувало.

Berlin, den 15. Oktober 1942
IV/Lo./Rf. 1063/42

Die Stabsführung

Abtl. Auswertung des russischen Materials
auf dem Gebiet der Wissenschaften

Aktenvermerk für die Stabsführung

(Hauptstadt) und Referat Ost

Betr.: Systematische Auswertungsarbeit

Die Frage der stärkeren systematischen Auswertung des bolschewistischen Materials ist durch Pg. Reichardt durch den in der Anlage beigefügten Vorschlag wieder neu aufgeworfen worden

Die Eindrücke, die in der Ukraine gewonnen worden sind, zeigten, dass durch die unsystematische und unbeaufsichtigte Bearbeitung wissenschaftlicher Themen sehr viel Arbeitskraft verloren wurde.

Es bestand nun zwar in Kiew ein systematischer Plan von Pg. Proksch, der ausserordentlich umfassend war, aber infolge Krankheit von Pg. Proksch niemals zur Ausführung gelangte. Pg. Reichardt beabsichtigt während seines Aufenthaltes in der Ukraine die von ihm angeschnittenen Themen sowie eine etwaige Ergänzung zu besprechen.

Aus einem Aktenvermerk, den Pg. Reichardt dazu vorlegt, wird noch folgendes mitgeteilt:

"Neben der laufenden aktuellen Auswertungsarbeit ist es notwendig, auch eine systematische Auswertung bolschewistischen Materials auf weite Sicht vorzubereiten und in Angriff zu nehmen. Die Stellung wissenschaftlicher Themen und Aufträge geschieht in Zusammenarbeit mit dem Sonderstab Wissenschaft und den anderen Sonderstäben. Daneben ist aber eine aktuelle politische Auswertung erforderlich, die in Form von Monographien aktuelle Probleme des sowjetischen Lebens behandelt bzw. hierzu Material beschafft.

Eine Auswertung dieser Art hat das Ziel der Herausgabe gedruckter Darstellungen und Berichte in Form von grösseren Zeitungs- und Zeitschriftenaufsätzen, aber auch in Broschürenform, ohne im einzelnen schon heute entscheiden zu wollen, ob das eine oder andere in Frage kommende Thema in Zeitungsaufsätzen oder in einer gedruckten Broschüre behandelt werden soll!

Die Angelegenheit ist bereits andeutungsweise mit Dr. Wunderr besprochen. Der Plan ist so umfangreich, dass er bei dem Mangel an geeigneten Übersetzern eine genaue Überprüfung erfordert, bei der die Verteilung einzelner Themen auf die Auswertungsbüros in Kiew und Riga genau besprochen werden müsste.

Zu einer solchen eingehenden Besprechung scheint am besten Gelegenheit während der Arbeitstagung in Kiew zu sein.

Stabsführung
(Hommatzsch)

№ 56

Управління штабу
Відділ “Використання”

Берлін, 15 жовтня 1942 р.
IV/Lo./Rf. 1063/42*

Службова записка для Управління штабу та сектору “Схід”

Щодо: Систематична робота з використання

Питання широкого систематичного використання більшовицького матеріалу знову було порушене пг. Райхардтом у пропозиції, поданій у додатку.

Враження, отримані в Україні, засвідчили, що через несистематичне та безконтрольне опрацювання наукових тем багато робочих кадрів [не було залучено].

Хоча у Києві існував систематичний план пг. Прокша, надзвичайно широкий, але через хворобу пг. Прокша він ще ніколи не виконувався. Пг. Райхардт має намір під час свого перебування в Україні обговорити виокремлені ним теми, як і можливе доповнення.

В одній службовій записці, яку додає до цього пг. Райхардт, повідомляється таке:

“Поряд з актуальною поточною роботою з використання необхідно також взятися за систематичне використання більшовицького матеріалу [та заклас-ти підвалини для його використання] на тривалий строк. Наукові теми та роботи виконуються спільно із Зондерштабом “Наука” та іншими зондерштабами. При цьому бажаним є актуальне політичне використання, щоб у формі монографій висвітлювати актуальні проблеми радянського життя та, відповідно, збирати для цього матеріал.

Використання такого роду має метою видання друкованих нарисів та донесень у формі статей у газетах і журналах, але також у формі брошур, причому без прагнення вирішити вже сьогодні, чи має бути розглянута та чи інша тема у газетній статті чи іншій друкованій брошурі”.

Справа в загальних рисах уже обговорювалася з пг. Вундером. План настільки широкий, що за умови браку перекладачів потребує чіткої перевірки, при якій має бути обговорений розподіл окремих тем для бюро з використання у Києві та Ризі**.

Для подібного ретельного обговорення найбільш придатною видається можливість зробити це під час робочого засідання у Києві.

[підпис]
Ломмач

* Притисано від руки.

** Тут маються на увазі відповідні відділи при ГРГ “Україна” та ГРГ “Остланд”.

Themenvorschläge für Auswertungsarbeiten
(Beispiele)

26

I. Weltpolitik, Ausland, Internationale

- Der bolschewistische Wahlschwindel in den baltischen Staaten.
- Die Sowjet-Union und der britisch-amerikanische Kapitalismus.
- Was weiss der Sowjet-Bürger vom Ausland?
- Antifaschistische Propaganda im Rahmen der Komm. Internationale.
- Sowjet-Union und internationales Judentum.
- Die Sowjet-Union auf den Spuren des russischen Imperialismus.
- Die Trotzlistenprozesse und ihr internationaler Hintergrund.
- Sowjetische Auslandspropaganda.

II. Innenpolitik, Staat, Partei

- Schulungsmethoden der kommunistischen Parteikader.
- Die Praxis der kommunistischen Versammlungsagitation.
- Der "Kurzlehrgang der "Geschichte der Kommun. Partei" als Massenschulungsmittel.
- Erziehung und Tätigkeit der Parteianwärter der Komm. Partei.
- Technik und Praxis der Gottlosenpropaganda.
- Die Kandidatenaufstellung für die Wahlen zum Obersten Sowjet.
- Die Abstimmungstechnik bei den Wahlen in der Sowjet-Union
- Der Trotzismus als Aushängeschild für Verfolgungen.
- Das Judentum in Ämtern und Behörden.

III. Wirtschaft und Fünfjahrespläne.

- Der "Sozialistische Wettbewerb" in der Praxis.
- Ergebnisse und Methoden des Stachanow-Systems.
- Aufgaben und Ergebnisse der Berufsbildung.
- Erziehung des Lehrlingsnachwuchses in den Fabrik- u. Werkschule
- Aufgaben der Gewerkschaften im Rahmen der Fünfjahrespläne.
- Das Prämien-System als Grundlage der Leistungssteigerung
- Die "Selbstkritik" als Kontrolle der Wirtschaftsführung.
- Die Urlaubsgestaltung des Sowjet-Arbeiters.
- Das Akkordsystem in der Kolchosarbeit

Пропозиції по темах для робіт з використання
(прикладі)

I. Світова політика, закордон, Інтернаціонал

Більшовицька афера з виборами у балтійських державах.
Радянський Союз та британсько-американський капіталізм.
Що радянський громадянин знав про закордон?
Антифашистська пропаганда у рамках Ком[уністичного] Інтернаціоналу.
Радянський Союз та міжнародне єврейство.
Радянський Союз по слідах російського імперіалізму.
Троцькістський процес на його інтернаціональне підґрунтя.
Радянська закордонна пропаганда.

II. Внутрішня політика, держава, партія

Методи навчання партійних кадрів.
Практика комуністичної агітації зборів.
“Короткий курс історії Комуністичної партії”^{*} як засіб навчання мас.
Виховання та діяльність кандидатів у [члени] Комуністичної партії.
Техніка та практика пропаганди атеїзму.
Висування кандидатів на вибори до Верховної Ради.
Техніка голосування на виборах у Радянському Союзі.
Троцькізм як вивіска для переслідувань.
Євреї у структурах та органах влади.

III. Економіка та п’ятирічні плани

“Соціалістичне змагання” на практиці.
Результати та методи стахановської системи.
Завдання та результати підвищення професійної кваліфікації.
Виховання молодого покоління у школах при фабриках та підприємствах.
Завдання профспілок в межах п’ятирічних планів.
Система премій як основа підвищення результативності.
“Самокритика” як контроль за веденням господарства.
Надання відпусток радянським робітникам.
Система оплати колгоспної праці.

^{*} Так у тексті. Мається на увазі “Краткий курс истории ВКП(б)”.

- Die Sozialversicherung im Arbeitsprozess.
- Die Mitarbeit der Frau in der Wirtschaft.
- Die Strafpraxis im Rahmen der Fünfjahrespläne.

97

IV. Kultur, Wissenschaft, Kunst.

- Entwicklung und Bedeutung der Sowjet-Intelligenz.
- Organisation des Laienschaffens in Zirkelsystem ("Künstlerische Selbsttätigkeit")
- Das naturwissenschaftliche Weltbild in der Massenagitation.
- Der Klassenkampf in Erziehung und Unterricht.
- Organisation und Leistung des Sowjet-Sports.
- Die Gestaltung der Theaterspielpläne in der Sowjet-Union.
- Die sowjetischen Wanderbühnen.
- Die Lektüre des Sowjet-Bürgers auf Grund bibliothekarischer Erhebungen.
- Der Sowjet-Film als Propagandamittel.
- Charakter und Wesen der Sowjet-Zeitung.
- Das Klub-Leben in seinen praktischen Auswirkungen.
- Die ausländische Literatur in der Sowjet-Union.
- Worüber lacht der Sowjet-Bürger?
- Kulturpropaganda in der Lesestube im Dorf.
- Das Judentum in der Kunst.

V. Vom Leben der Bürger in der Sowjet-Union

- Auswirkungen der Ehe- und Familiengesetze von 1936.
- Gesundheitspflege und Sanitärwesen.
- Erziehung der Kinder ausserhalb des Elternhauses.
- Die Wohnungsgesetzgebung in der Praxis.
- Verdienst und Lebenskosten.
- Die Lenin-Jugend (Komsomol) und die Familie.
- Die Sowjet-Frau als Mutter.
- Wie liest der Sowjet-Bürger die Zeitung?
- Die Freizeitgestaltung einer Sowjet-Familie.
- usw.

Berlin, 15.10.1942

(Reichardt)

Соціальне забезпечення у робочому процесі.
Співпраця жінок у економіці.
Практика штрафування в межах п'ятирічного плану.

IV. Культура, наука, мистецтво

Розвиток та значення радянської інтелігенції.
Організація самодіяльності у системі гуртків (“художня самодіяльність”).
Природнича картина світу в масовій агітації.
Класова боротьба у вихованні та навчанні.
Організація та досягнення радянського спорту.
Підготовка театральних програм.
Радянські пересувні театри.
Коло читання радянського громадянина на основі даних бібліотек.
Радянський фільм як засіб пропаганди.
Характер та суть радянської газети.
Клубне життя у його практичних проявах.
Зарубіжна література у Радянському Союзі.
Над чим сміється радянський громадянин?
Культурна пропаганда у читальнях на селі.
Євреї у мистецтві.

V. Життя громадянина у Радянському Союзі

Дія закону про шлюб та родину 1936 року*.
Охорона здоров'я та санітарна справа.
Виховання дітей поза батьківським домом.
Житлове законодавство на практиці.
Зарплатня та вартість життя.
Ленінська молодь (комсомол) та родина.
Радянська жінка як мати.
Як радянський громадянин читає газету?
Організація дозвілля радянської людини тощо.

Берлін, 15.10.1942

Райхардт

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 219, арк. 95–97. Копія. Машинопис. Мова німецька.

* Мається на увазі постанова ЦВК та РНК СРСР від 27 червня 1936 р. “О запрещении абортов, увеличении материальной помощи роженицам, установлении государственной помощи многодетным, расширении сети родильных домов, детских яслей и детских садов, усилении уголовного наказания за неплатеж алиментов и о некоторых изменениях в законодательстве о разводах”.

RECHENUNG
 Nr.
 des

Kiew, am 20. Oktober 1942.
 R/R.

Auswertung.

An den
 Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
 für die besetzten Gebiete
 - Stabsführung -
 Berlin - Charlottenburg 2

Bismarckstrasse 1.
 1 Durchschlag an Pg. Dr. Härtlel

93 10 42	
am	
Vertraulich	
beantw. am	
Ablage	N.Z.
W.V.	N.Z.

Betr.: Rassenkundliche Untersuchungen in der Ukraine.

Der hiesige Arzt der Zivilverwaltung, Dr. G r o s s k o p f, machte mich darauf aufmerksam, dass eine baldige zunächst wenigstens oberflächliche Beurteilung der rassischen Struktur des ukrainischen Volkes bereits gegenwärtig dringend erforderlich sei. Er begründete diese Forderung mit folgendem Beispiel :

Die von SS-Leuten hier gezeugten unehelichen Kinder sollen angeblich ohne nähere Untersuchung der Mutter zur Erziehung nach Deutschland gegeben werden und dort also als deutsche Kinder aufwachsen.

Nach seiner Ansicht ist nun das ukrainische Volk keineswegs rassisch so nahe dem unseren verwandt, dass wir bei diesen Kindern auf eine Abstammungsuntersuchung verzichten können. Bei dem einstigen riesigen Prozentsatz an Juden und dem Fehlen jeglicher Rassenschranken ist es in grösstem Masse wahrscheinlich, dass sehr viele Ukrainer einen gehörigen Schuss jüdischen Blutes in ihren Adern haben. Man bedenke, dass allein in Kiew noch vor einem Jahr beinahe jeder zweite Einwohner ein Jude gewesen ist !

Auf der anderen Seite stehen nun wieder Beobachtungen, die einen höheren Prozentsatz nordischen Blutes hier wahrscheinlich machen, als man früher angenommen hat. Ich erinnere in dem Zusammenhang an die bekannte Bemerkung des Führers zu Rosenberg, dass er bei seiner Fahrt durch Poltawa über das gute Aussehen der dortigen Mädchen erstaunt gewesen wäre. Offenbar hätten sich stärkere nordische Einschläge erhalten, als er bisher angenommen hatte. - Auch uns ist besonders in den Städten ein oft überraschend brauchbarer Menschen-schlag begegnet neben vielem Minderwertigen und Kranken.

Aus einer wieder anderen rassischen Beurteilung dieses Landes kamen Männer des hiesigen Generalkommissariats zu der Forderung, man sollte hier die Abtreibung nicht nur erlauben, sondern sogar fördern; damit die " Bastarde " zwischen deutschen Soldaten und ukrainischen Frauen nicht zur Welt kämen und ausserdem dadurch biologisch dieses fruchtbare Volk empfindlich geschwächt würde.

In den offiziellen Lehrbüchern steht im allgemeinen sehr oberflächlich : " Die Ukraine setzt sich im wesentlichen aus Menschen dinarischer Rasse zusammen, also grossen, schlanken Gestalten, dunklen Farben, starken Nasen und steilen Hinterhäuptern. " Ich muss sagen, dass uns weder in der Nord-, noch in der Südukraine solche Typen in so grosser Menge begegnet sind, dass sie zu einem solchen Gesamturteil Berechtigung geben. In Schlesien zum Beispiel gibt es meines Erachtens mehr dinarische Menschen als hier in der Ukraine.

b.w. !

Оперативний штаб райхслайтера Розенберга
Головна робоча група “Україна”

Київ, 20 жовтня 1942 р.
R./R.

[Відділ] “Використання”

До Оперативного штабу райхслайтера Розенберга
для окупованих територій
Управління штабу

Конфіденційно!

Berlin-Charlottenburg 2

Bismarckstrasse, 1.

Копія – до пг. д-ра Гертле!

Щодо: Расові дослідження в Україні

Місцевий лікар цивільного управління, д-р Гросскопф, звернув мою увагу на те, що вже зараз надзвичайно потрібним є термінове, для початку щонайменше поверхове дослідження расової структури українського народу. Він обґрунтував цю пропозицію на наступному прикладі.

Позашлюбні діти, зачаті тут від членів СС, нібито мають без детального обстеження матері відправлятися на виховання до райху і там рости як німецькі діти.

На його ж погляд, український народ у жодному випадку в расовому відношенні не настільки близький до нас, щоб ми відмовлялися від дослідження походження цих дітей. При, як і раніше, величезному відсоткові євреїв та відсутності будь-яких обмежень за расовою ознакою у значній масі можливо, що дуже багато українців мають в собі значну частку єврейської крові. Замислимося над тим, що лише у Києві ще рік тому майже кожен другий був євреєм!

З іншого боку, є спостереження, за якими тут, можливо, відсоток нордичної крові вищий, ніж вважалось раніше. У зв'язку з цим я пригадую відоме зауваження фюрера Розенбергові, що він під час своєї поїздки через Полтаву був вражений гарним виглядом місцевих дівчат. Вочевидь, тут збереглися значніші нордичні впливи, ніж припускалося раніше. Також зустрічається тип людей, особливо у містах, вражає прийнятний [з расової точки зору], поруч з багатьма неповноцінними та хворими.

З іншої расової оцінки [службовці] з місцевого генералкомісаріату прийшли до тієї думки, що потрібно не лише не забороняти аборти, а й навіть заохочувати їх, щоб [“результати кровозмішення”]* німецьких солдатів та українських жінок не народжувалися б і, до того ж, цей плодovitий народ біологічно відчутно послабшав би.

У офіційних посібниках загалом дуже поверхово зазначається: “Україна складається у своїй більшості з людей динарської раси, тобто високої тонкої статури, темних кольорів [очей та волосся], [з] великими носами та високими крутими потилицями”. Я повинен сказати, що ні в Північній, ні у Південній Україні представники цього типу нам не зустрічались у великій кількості, щоб давати таку загальну оцінку. У Сілезії, наприклад, на мою думку, більше людей динарського типу, ніж тут, в Україні.

* У тексті вжито слово Bastarde.

Nach Rücksprache mit Dr. Härtle, dem Leiter des Sonderstabes wissenschaft, stelle ich nun aus den geschilderten Gründen offiziell den Antrag, uns einen geschulten Anthropologen in die Hauptarbeitsgruppe zu schicken, der hier anthropometrische rassische Untersuchungen anstellt. Seine Arbeit wird ihm dadurch erleichtert, dass erstaunlicherweise trotz Bolschewismus, trotz Ablehnung jedes Rassegedankens, während der letzten 25 Jahre doch eine Reihe von ukrainischen Anthropologen vorhanden sind, die über gewisse Lokalkenntnisse verfügen und ihm auch bei den praktischen Messungen zur Hand gehen könnten. Durch Vermittlung von Dr. Grosskopf würde ich mit einem dieser Anthropologen bekannt gemacht. Er reichte mir zwei Arbeiten ein, die ich in der Übersetzung beifüge und die folgende Titel tragen :

- 1.) Kurze Übersicht mit Beurteilung des Standes der anthropologischen Forschung über die rassische Struktur der Völker Osteuropas, unter Beifügung eines Verzeichnisses der Anthropologen, die sich mit der Rassenfrage der osteuropäischen Völker befasst haben.
- 2.) Kurz gefasster Überblick zur Frage der rassischen Struktur der osteuropäischen Völker aufgrund der Arbeiten und Beobachtungen russischer Anthropologen.

Besonders die zweite Arbeit gibt schon ein bedeutend klareres Bild von der rassischen Struktur des ukrainischen Volkes, als wir es bisher gehabt haben. Beachtlich scheint mir darin die Betonung des starken türkischen " Torqi ", also halb mongolischen Einschlages, den man in der Tat, besonders auf dem Lande, häufig beobachten kann. Natürlich entsprechen die Fachausdrücke der betreffenden Arbeit nicht unseren. Die deutsche Literatur war Dr. Japojkow unbekannt; aber es wird sich ja leicht eine Analogie herstellen lassen

Ich bestellte mir nun den Dr. Japojkow in die Dienststelle und befragte ihn über seine Ausbildung und seine wissenschaftlichen Ansichten. Dieses Zwiegespräch wurde mitgeschrieben; ich lege es diesem Schreiben ebenfalls bei.

Mir liegt viel an einer baldigen Weiterleitung dieses Mater als an Dr. Härtle und an den Leiter des Rassenpolitischen Amtes, Dr. Gross.

Heil Hitler!

I.A.:

Rudolph
(Rudolph)

6 Anlagen,
1 Durchschlag,

Після розмови з пг. Гертле, керівником Зондерштабу “Наука”, я з названих причин офіційно подам запит, щоб нам до Головної робочої групи надіслали професійного антрополога, який розпочне тут расові антропометричні дослідження. Його робота буде полегшена тим, що, незважаючи на більшовизм та на несприйняття будь-якої расової думки протягом останніх 25 років, як не дивно, в Україні ще є низка антропологів, які мають певні вузькі знання і також могли б стати в нагоді при практичних вимірюваннях.

За посередництва д-ра Гросскопфа я познайомився з одним із цих антропологів. Він надав мені дві роботи, які я додаю в перекладі й які мають такі назви*:

1. Короткий огляд з оцінкою стану антропологічних досліджень щодо расової структури народів Східної Європи, із додаванням переліку антропологів, що займалися расовими питаннями східноєвропейських народів.
2. Невеликий нарис щодо питання расової структури східноєвропейських народів на основі робіт та спостережень російських антропологів.

Друга робота подає особливо чітку картину расової структури українського народу, ніж та, яку ми мали дотепер. Мені в цьому видається значним акцент на сильному тюркському [...]**, як і частковий монгольський вплив, що часто можна спостерігати в дійсності, особливо у сільській місцевості. Звичайно, термінологія зазначеної роботи не відповідає нашій. Німецька література не була відома д-ру [Япойкову], але тут легко можна провести аналогію.

Я запросив д-ра [Япойкова] до служби та опитав його щодо здобутої освіти та наукових робіт. Цей діалог був записаний; я також додаю його до листа.

Для мене важливо найближчим часом передати цей матеріал пг. Гертле та керівникові Відомства расової політики, д-ру Гросу***.

Хайль Гітлер!

За доруч.:

[підпис]

Рудольф

6 додатків,
1 копія****.

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 22, арк. 164–164 зв. Оригінал. Машинопис. Мова німецька.

* Вказані роботи при документі відсутні.

** Не прочитано.

*** Вальтер Грос (Walter Groß), керівник Відомства расової політики НСДАП (das Rassenpolitische Amt (RPA) der NSDAP).

**** Додатки та копія при документі відсутні.

Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
Die Stabsführung / Abt. Auswertung

Berlin-Charlottenburg 2
Bismarckstraße 1.

28

Ausleihbedingungen.

1. Die vom Einsatzstab Rosenberg sichergestellten Bücher, Zeitschriften, Lehrmittel, Karten und andere Materialien unterliegen der Verfügungsberechtigung des Einsatzstabes.
2. Bis zu einer endgültigen Regelung durch den Reichsleiter kann von diesem Material nichts übereignet oder endgültig abgegeben werden.
3. Zur sofortigen militärischen, politischen, wirtschaftlichen und wissenschaftlichen Auswertung kann Material entliehen werden. Die Rückgabe ist jedoch nach erfolgter Auswertung, spätestens bei Kriegsende, erforderlich.
4. Falls eine spätere Übereignung gewünscht wird, kann dies bei Rückgabe der Bücher schriftlich beantragt werden. In diesem Falle gilt der Zeitpunkt der Entleihung als Vormerkungstermin.
5. Erfolgen auf Grund dieses Materials Veröffentlichungen, so ist dem Einsatzstab ein Exemplar einzusenden.
6. Durch die Entleihung werden diese Bedingungen anerkannt.

№ 58

Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга
Управління штабу / Відділ “Використання”

Berlin-Charlottenburg, 2
Bismarckstraße 1

Умови видачі [матеріалів]

1. Книги, журнали, навчальні видання, карти та інші матеріали, конфісковані Оперативним штабом, підпадають під правила розпорядження ними Оперативного штабу.
2. До остаточного вирішення райхсляйтером будь-що з цього матеріалу не може бути передане чи остаточно віддане [іншим службам].
3. Матеріал може бути виданий з метою термінового військового, політичного чи наукового використання. Повернення його після використання є бажаним, щонайпізніше – наприкінці війни.
4. Якщо ж пізніше потрібне передавання [у володіння], про це може бути подане прохання при поверненні книг. У цьому випадку дата видавання діє як дата заявки*.
5. Якщо на основі цього матеріалу здійснюються публікації, то Оперативному штабові потрібно надсилати їх примірник.
6. Під час видавання діють далі ці умови.

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 219, арк. 28. Копія. Машинопис. Мова німецька.

* Ймовірно, це дата заявки на бронювання книги для довготривалого користування.

№ 59

satzstab Reichsleiter Rosenberg
für die besetzten Gebiete

Die Stabsführung

Berlin, 19. Dez. 1942.
IPers./L/Kl.

B e s c h e i n i g u n g

Der Mitarbeiter des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg für die besetzten Gebiete, Dr. Georg Brüsweiler, hat den Auftrag, wissenschaftliche Arbeiten für den Einsatzstab auszuführen.

Es wird gebeten, ihn ungehindert die Staatsbibliothek benutzen zu lassen und ihm die beanspruchten Bücher auszuleihen.

(Handwritten signature)
(Langkopf)
Stabseinsatzführer

№ 59

Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга
для окупованих територій

Берлін, 19 гр[удня] 1942 р.
IPers./L/KI.*

Управління штабу

Посвідчення

Співробітник Оперативного штабу райхсляйтера Розенберга для окупованих територій д-р Георг Брюшвайлер має доручення здійснювати наукову роботу для Оперативного штабу.

Просимо дозволити йому безперешкодно користуватися Державною бібліотекою та видавати йому затребувані книги.

[підпис]
Лангкопф,
штабсайнзацфюрер

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 219, арк. 4. Оригінал. Машинопис. Мова німецька.

* Відділ кадрів Управління штабу.

Dr. M./Schu.

uf

An den
Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
Stabsführung
Abtlg. Auswertung

Berlin-Charlottenburg
Bismarckstr. 1

Betrifft: Deutsche Bücherbestände in Riga.

Wie bereits früher mit Pg. Dr. Wunder besprochen wurde, haben wir die Aufteilung unserer deutschen Bücherbestände wie folgt vorgenommen:

- 1.) Bücher über das Judentum, mit Ausnahme der für die Hausbücherei benötigten Nachschlagewerke und Handbücher, werden dem Institut zur Erforschung der Judenfrage in Frankfurt übergeben.
- 2.) Gute Romane und Erzählungen, sowie Klassiker werden an Soldatenbüchereien und Lazarette in Riga übergeben.
- 3.) Für Schulbüchereien geeignete Bücher werden an die deutschen und einheimischen Schulen in Riga übergeben.
- 4.) Deutsche Übersetzungen russischer Dichter und Schriftsteller (Tolstoi, Gorki, Dostojewski), sowie Bücher über Russland werden in die Ostbücherei RR nach Berlin überführt. Die Doubletten davon werden in Riga aufgestellt.
- 5.) Bücher über Kunstgeschichte, Musik und Theaterwesen werden den zuständigen Ämtern der Dienststelle Rosenberg übergeben und über die Stabsführung ausgeliefert.
- 6.) Bücher über weltanschauliche und religionsgeschichtliche Fragen (Christian Science, Ernste Bibelforscher, Katholizismus und dergl.) werden dem Amt Weltanschauliche Information übergeben und über die Stabsführung ausgeliefert.
- 7.) Bücher von Emigranten (Neuerscheinungen im Ausland seit 1933) werden der Abteilung Auswertung der Stabsführung übergeben.
- 8.) Zeitschriften mit Ausnahme der Baltica werden dem Zeitschriftenarchiv der Dienststelle Rosenberg übergeben. Das Zeitschriftenarchiv erhält auch die Doubletten der Baltica.
- 9.) Nachschlagewerke, grössere Gesamtsammlungen über Geschichte, Literaturgeschichte u.s.w. werden als Haus- und Handbücher in Riga aufgestellt.

28.12.42*
Dr. M./Schu.

До
Оперативного штабу райхсляйтера Розенберга
Управління штабу
Відділ “Використання”

Berlin-Charlottenburg
Bismarckstr. 1

Щодо: Німецькі книжкові зібрання у Ризі

Як уже обговорювалося раніше з пг. д-ром Вундером, ми розподілили наші німецькі книжкові зібрання таким чином:

- 1) Книги про євреїв, за винятком потрібних для підручної бібліотеки довідників та довідкових видань, будуть передані до Інституту дослідження єврейського питання у Франкфурті**;
- 2) Гарні романи та оповідання, в тому числі класиків, будуть передані до солдатських бібліотек та лазаретів у Ризі;
- 3) Книги, що [можуть стати в нагоді] шкільним бібліотекам, будуть віддані до німецьких та місцевих шкіл у Ризі;
- 4) Німецькі переклади російських поетів та письменників (Толстой, Горький, Достоевський), так само як і книги про Росію, передаватимуться до Східної бібліотеки в Берліні; їхні дублети будуть представлені у Ризі;
- 5) Книги з історії мистецтва, музики та театру будуть передані у розпорядження відповідних відомств Служби Розенберга*** через Управління штабу;
- 6) Книги зі світоглядних питань та питань історії релігії ([...]****, “Дослідники Біблії”*****, католицизм тощо) передаються до Відомства “Світоглядна інформація” через Управління штабу;
- 7) Книги емігрантів (нові закордонні видання починаючи з 1933 року) будуть віддані до відділу “Використання” Управління штабу;
- 8) Журнали, за винятком балтійських, будуть передані до архіву журналів відділу “Використання” Управління штабу; архів журналів також містить дублети балтійських видань;
- 9) Довідкові видання, великі огляди з питань історії, історії літератури тощо будуть представлені у підручній бібліотеці у Ризі;

* Притиси від руки нерозбірливі.

** Франкфурт-на-Майні.

*** Уповноваженого фюрера у справі нагляду за загальним духовним і світоглядним навчанням та вихованням у НСДАП.

**** Тут і далі не прочитано.

***** Рух дослідників Біблії – одна з християнських течій, що виникла наприкінці XIX ст.

10.) Baltica werden vorläufig gesondert in Riag aufgestellt
und verkartet.

Wir bitten, die Versendung der in Ziffer 4-8 genannten Schriften
zu genehmigen, da wir den bisher von der deutschen Bücherei
besetzten Raum dringend benötigen, zur Unterbringung der Rest-
bestände aus dem Lager Fellinerstr. 11.

Heil Hitler.

i.A. (Dr. Maier)
Hauptinsatzführer.

10) Балтійські видання попередньо у Ризі будуть відібрані та закаталогізовані.

Ми просимо дозволити відправлення літератури, вказаної в п. 4–8, оскільки терміново потребуємо приміщення [...] німецької бібліотеки для того, щоб перевезти сюди залишки зібрань зі сховища на Феллінерштр., 11.

Хайль Гітлер

[підпис]

За доруч.: д-р Майер,
гауптайнзацфюрер

*ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 118, арк. 6–7. Засвідчена копія. Машинопис.
Мова німецька.*

J a h r e s b e r i c h t
des
Sonderstabes Wissenschaft
für das Jahr 1942

1. Aufgabe

Feststellung; Sicherung und Auswertung derjenigen wissenschaftlichen Einrichtungen und Materialien, die für die deutsche Wissenschaft und Forschung und für die politische Führung des besetzten Raumes von Bedeutung sein können, so lässt sich kurz der Auftrag des Sonderstabes Wissenschaft umreißen. Eingeschränkt wird dieser Auftrag einmal durch den Ausschluss der Sachgebiete, für die innerhalb des Einsatzstabes weitere Sonderstäbe bestehen, zum anderen durch die unmittelbare Betreuung und Auswertung wissenschaftlicher Institute und Einrichtungen durch militärische Dienststellen (z.B. landwirtschaftliche, technische, medizinische, meteorologische Institute). Die militärischen Dienststellen haben hierbei meist nur an den unmittelbar für sie wichtigen Instituten ein stärkeres Interesse und nach den bisherigen Erfahrungen war die Durchführung der Aufgaben des Sonderstabes Wissenschaft in diesen Instituten jederzeit möglich. In den Gebieten mit Zivilverwaltung liegt die Sicherstellung und Betreuung in den Händen der Zivilverwaltung, während bestimmte Aufgaben der Auswertung auch hier von Angehörigen des Sonderstabes Wissenschaft zu leisten sind.

2. Personeller Einsatz

Bei dem Einsatz der Mitarbeiter des Sonderstabes Wissenschaft sind 3 Gruppen, zu unterscheiden.

a) Die ständigen Mitarbeiter.

Nach dem Ausscheiden der Parteigenossen Dr. v. Franqué, Dr. Torges, Ernst Lange, der Tätigkeit der Parteigenossen Dr. H. Müller und Straube im Einsatzstab und der Hauptberuflichen Arbeit der Parteigenossen Dr. Bader und Kulp im Reichsministerium für die besetzten Ostgebiete und Pg. Dr. Jahns in der Gauleitung Sudetenland sind an ständigen Mitarbeitern vorhanden:

Der Leiter des Sonderstabes Wissenschaft, Oberbereichsleiter Parteigenosse Härtle, Parteigenosse H. Braun als Vertreter Par-

№ 61

Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга
Зондерштаб “Наука”
Вг./Вк.

Берлін, 6.1.1943

Річний звіт Зондерштабу “Наука” за 1942 рік

1. Завдання

Виявлення, перегляд і використання того наукового обладнання та матеріалів, що можуть мати значення для німецької науки та досліджень, а також управління окупованими територіями, відповідно, можна коротко окреслити як доручення Зондерштабу “Наука”. Це доручення обмежене, по-перше, суміжними предметними сферами, для яких у Оперативному штабі існують інші зондерштаби, по-друге, безпосереднім забезпеченням та використанням наукових інститутів та установ військовими службами (наприклад, сільськогосподарських, технічних, медичних, метеорологічних інститутів). Військові служби при цьому мають значний інтерес, в основному, лише до інститутів, що безперечно для них важливі, та відповідно до попереднього досвіду здійснення завдань Зондерштабу “Наука” в цих інститутах можливе в будь-який час. В областях цивільної адміністрації конфіскація та забезпечення зберігання перебувають у віданні цивільної адміністрації, в той час як визначені завдання з використання тут також мають виконуватися співробітниками Зондерштабу “Наука”.

2. Залучення кадрів

При використанні співробітників зондерштабу “Наука” потрібно виділяти три групи.

а) Штатні співробітники:

Після вибуття партайгеноссе д-ра фон Франке, д-ра Торгеса, Ернста Ланге, діяльності партайгеноссе д-ра Г. Мюллера та Штраубе в Оперативному штабі та професійної роботи партайгеноссе д-ра Бадера та Кульпа у Міністерстві окупованих східних територій, а також партайгеноссе д-ра Янса у партійному керівництві Судетської області, серед постійних співробітників наявні: керівник Зондерштабу “Наука”, оберберайхсляйтер партайгеноссе Гертле, партайгеноссе Г. Браун як заступник партайгеноссе Гертле, партайгеноссе

teigenossen Härtles, Parteigenosse Prof. Dr. Noak für die Wissenschaftsbeobachtung im Westen, Parteigenosse Proksch und Parteigenosse Thiele.

Aufgabe der ständigen Mitarbeiter im Ausseneinsatz ist in erster Linie die Feststellung und Sicherung wissenschaftlicher Einrichtungen, während es die Aufgabe der Mitarbeiter in Berlin ist, die notwendigen Mitarbeiter für den kurz- und langfristigen Einsatz zu gewinnen, die Einsätze zu lenken und die Ergebnisse auszuwerten.

Der Leiter der Arbeitsgruppe Ostland, Parteigenosse Dr. Wunder, und der Leiter der Arbeitsgruppe West-Ukraine, Parteigenosse Rudolph, übernahmen zu ihren Aufgaben im Einsatzstab noch die des Sonderstabes Wissenschaft in ihren Arbeitsgruppen.

b) Die Gruppe der Fachwissenschaftler.

Ihre Aufgabe ist die Auswertung der einzelnen wissenschaftlichen Institute und des wissenschaftlichen Materials auf ihrem Fachgebiet. Der grosse planmässige Einsatz der deutschen wissenschaftlichen Fachkräfte sollte im Anschluss an die Osttagung Deutscher Wissenschaftler (Berlin März 1942) nach der Bildung der Forschungszentrale Ost im Reichsministerium für die besetzten Ostgebiete erfolgen. Da diese Forschungszentrale damals nicht gebildet werden konnte, erreichte auch der Einsatz der Fachkräfte nicht die vorgesehene Planmässigkeit und den gedachten Umfang. Die Fachkräfte stehen jeweils nur eine beschränkte Zeit (Semesterferien) zur Verfügung. Eingesetzt wurden folgende wissenschaftlichen Kräfte:

Die Professoren Dr. Thomson, Geologe, Dr. Thoms, Wirtschaftswissenschaftler, Dr. Deuchler, Psychologe, und Dr. Schwartz, Mikrobiologe; ferner die Dipl.Ing. Fischer und Réssner, die Mediziner Dr. Leonore und Fritz Puschke, Dr. H. Fischer von der Universitätssternwarte Posen, Dr. Siebler und Frau Dr. v. Kiese-ritzky. Ausserdem waren eingesetzt Dr. Klein zur Erforschung der Ausbreitung des Magdeburger Rechts in der Ukraine und Dr. Beck.

c) Die Studentengruppe.

Während der Semesterferien waren vom Sonderstab Wissenschaft zwei Studenten und vier Studentinnen eingesetzt. Der Einsatz hatte vom Sonderstab Wissenschaft aus den Sinn, Erfahrungen für einen

д-р Ноак для наукових розвідок на Заході, партайгеноссе Прокш та партайгеноссе Тіле.

Завданням постійних співробітників у роботі поза [межами райху] у першу чергу є виявлення та конфіскація [матеріалів] наукових установ, в той час як завдання співробітників у Берліні – це залучати необхідних співробітників для коротко- та довгострокової роботи, організувати роботу та оцінювати її результати.

Керівник [Головної] робочої групи “Остланд”, партайгеноссе д-р Вундер та керівник робочої групи “Західна Україна”, партайгеноссе Рудольф прийняли у своїх робочих групах до своїх завдань ще й [завдання] Зондерштабу “Наука”.

б) Професійні вчені:

Їхнім завданням є оцінювання окремих наукових інститутів та наукових матеріалів у своїй сфері. Велике планове завдання для німецьких спеціалістів мало бути сформульоване [за результатами] наради німецьких науковців з питань Сходу (Берлін, березень 1942 р.) після створення Центральної служби дослідження Сходу в Міністерстві окупованих східних територій. Оскільки ця Центральна служба на той час не могла бути створена, використання спеціалістів не досягло передбачуваної плановості та задуманого обсягу. У кожному випадку спеціалісти є у розпорядженні певний обмежений час (семестрові канікули). Були залучені такі фахівці:

професори д-р Томсон, геолог; д-р Томс, учений-економіст; д-р Дойхлер, психолог; д-р Шварц, мікробіолог; крім того – дипломовані інженери Фішер і Райсснер, медики д-р Леонора та Фріц Пушке, д-р Г. Фішер з обсерваторії університету м. Позен, д-р Зіблер та фрау д-р фон Кізерицьки. Крім того, були залучені д-р Кляйн – до дослідження поширення магдебурзького права в Україні – та д-р Бек.

в) Група студентів:

Протягом семестрових канікул до Зондерштабу “Наука” були залучені два студенти та чотири студентки*. Завдання Зондерштабу полягало у тому,

* Щодо угоди між Зондерштабом “Наука” та Інститутом зовнішньої політики про створення при ОШР штатних місць для студентів Інституту див. документ № 112.

grösseren Einsatz von Studenten zu sammeln, den fachlichen und ständigen Mitarbeitern des Sonderstabes wissenschaftliche Hilfskräfte an die Seite zu geben und Nachwuchskräfte für den späteren Osteinsatz zu gewinnen. Von Seiten der Studenten bestand der Wunsch, den Osten selbst kennenzulernen, ihre Sprachkenntnisse zu verbessern und wissenschaftliche Aufgaben durchzuführen. Der Einsatz erfolgte in Kiew. Herr Klein und Frl. Gogarten leisteten den grössten Teil ihres Einsatzes Katalogisierungsarbeiten für den Einsatzstab bei der Arbeitsgruppe Krim.

Die Erfahrungen des Studenteneinsatzes lassen sich wie folgt zusammenfassen: Die Zahl der eingesetzten Studenten muss beschränkt bleiben. Die Studenten müssen unter Leitung einer wissenschaftlichen Fachkraft eingesetzt werden und haben für diesen wissenschaftliche Hilfsarbeiten zu leisten. Einzel eingesetzte Studenten müssen bis zur Hälfte ihres Einsatzes dem Einsatzstab für allgemeine Arbeiten zur Verfügung stehen und können bei entsprechender Fachkenntnis und politischer Urteilskraft den Rest der Zeit an einem wissenschaftlichen Aufsatz arbeiten.

3. Der sachliche Einsatz

Die Feststellung und Auswertung der wissenschaftlichen Institute und Unterlagen hängt wesentlich auch von den Möglichkeiten des sachlichen Aufwandes ab. Die Stellung von Übersetzern, Schreibkräften, Kraftwagen, Unterkunft, Verpflegung und Bekleidung durch den Einsatzstab ist im Osten mit Schwierigkeiten verknüpft, die es verständlich machen, dass nicht alle Wünsche der Mitarbeiter des Sonderstabes W. erfüllt werden können. Es ist hervorzuheben, dass die Arbeit des Sonderstabes W. durch den Einsatzstab sowohl durch die Stabsführung wie durch die Arbeitsgruppen weitgehend unterstützt wurde, wobei der Eigenart der wissenschaftlichen Arbeit, die nicht immer und sofort mit wertvollen Ergebnissen aufwartet, Rechnung getragen wurde.

4. Arbeitsergebnisse

a) Arbeitsergebnisse der ständigen Mitarbeiter

Parteigenosse Dr. v. Franqué und teilweise auch Parteigenosse Dr. Torges hatten im November und Dezember 41 und Januar 1942 in Kiew nicht nur die Aufgaben des Sonderstabes Wissenschaft, sondern auch die Aufgaben des Einsatzstabes R.R. bearbeitet. Parteigenosse Dr. v. Franqué betreute in diesen Monaten in

щоб накопичити досвід для більш широкого залучення студентів, надати спеціалістам та штатним співробітникам Зондерштабу допоміжні наукові кадри та залучити робочі сили з підростаючого покоління до подальшого виконання завдань на Сході. З боку студентів існувало бажання самим ознайомитися зі Сходом, покращити свої знання мови та виконувати наукові завдання. [Їхнє] залучення мало місце у Києві. Пан Кляйн та фройляйн Гогартен здійснили значну частину робіт з каталогізації для Оперативного штабу при робочій групі “Крим”.

Досвід залучення студентів дозволяє зробити висновок, що кількість залучених студентів має залишатись обмеженою. Студенти повинні працювати під керівництвом спеціаліста-науковця та виконувати допоміжну наукову роботу. Окремо задіяні студенти мають до половини строку своєї роботи бути у розпорядженні Оперативного штабу для загальних робіт та можуть при відповідних знаннях та розумових здібностях решту часу присвячувати підготовці наукової праці.

3. Матеріальні сили

Виявлення та використання наукових інститутів і матеріалів суттєво залежать від матеріальних витрат. Надання перекладачів, друкарок, машин, приміщень, продовольчого забезпечення та обмундирування Оперативним штабом на Сході пов'язане із труднощами, що свідчать про те, що не всі побажання співробітників Зондерштабу “Наука” можуть бути задоволені. Слід підкреслити, що робота Зондерштабу “Наука” була в значній мірі підтримана Оперативним штабом – й Управлінням штабу, і робочими групами, причому було враховано своєрідність наукової роботи, що не завжди й одразу приносить цінні результати.

4. Результати роботи

а) Результати роботи штатних співробітників:

Партайгеноссе д-р фон Франке та частково також партайгеноссе д-р Торрес працювали у листопаді та грудні 1941 р., січні 1942 р. у Києві не лише за завданнями Зондерштабу “Наука”, а й завданнями Оперативного штабу райхсляйтера Розенберга. Партайгеноссе д-р фон Франке у ці місяці займався

engster Zusammenarbeit mit dem Leiter der Abteilung Kulturpolitik des Generalkommissariats die wissenschaftlichen Institute und führte die Übergabe dieser Institute an das Generalkommissariat durch.

Von Parteigenossen Thiele, der in Cherson, Nikolajew und Odessa eingesetzt war liegen 2 grössere Berichte über das pädagogische Institut, einer über das Schiffsbauinstitut in Nikolajew, ein umfangreicher Bericht über das Lissenko-Institut in Odessa mit einer eingehenden Behandlung der Züchtungsversuche und eine Arbeit "Untersuchungen zur Sowjetmoral-und Ethik" vor. An Hand des Lissenkoberichts untersucht Parteigenosse Dr. Hüttling, Aussenstelle für Rassenlehre und Biologie der Hohen Schule, die weltanschauliche Bedeutung der sowjetischen Einstellung zur Genetik.

Parteigenossen Lange, eingesetzt in Kiew bis 14.8.42, führte in erster Linie Bergungsarbeiten auf der Lawjra für den Einsatzstab durch, unterstützt von Parteigenossen Proksch, der in der zweiten Hälfte des Jahres infolge Krankheit nicht mehr eingesetzt werden konnte. Der nach Skizzen, Photos und handschriftlichen Aufzeichnungen sehr gut zusammengestellte Bericht des Parteigenossen Lange über den Bildhauer Makogon wurde dem Amt Bildende Kunst der Dienststelle Rosenberg übergeben.

Die Feststellung und Sicherung der wissenschaftlichen Institute bzw. deren erste Auswertung erfolgte durch Parteigenossen Braun auf der Krim (8 wissenschaftliche Einrichtungen), in Dnjepropetrowsk (6 wissenschaftliche Einrichtungen) und in Charkow (18 wissenschaftliche Einrichtungen).

b) Arbeitsergebnisse der kurzfristigen eingesetzten Wissenschaftler

Ich habe bereits darauf hingewiesen, dass der Einsatz von Fachkräften nicht in dem geplanten Ausmass durchgeführt werden konnte. Bei dem Einsatz der Fachkräfte ist in erster Linie das Ziel gesetzt, eine sachliche Überprüfung der sowjetischen Wissenschaft, der noch vorhandenen wissenschaftlichen Personen und Unterlagen durchzuführen und für die deutsche Wissenschaft und politische Führung die wertvollen Materialien und Kräfte auszuwerten. Dies konnte, soweit es in der Kraft eines einzel-

науковими інститутами у тісній співпраці з керівником відділу культурної політики генералкомісаріату та здійснив передавання цих інститутів [під контроль] генералкомісаріату.

Від партайгеноссе Тіле, який був відряджений до Херсону, Миколаєва та Одеси, надійшли два великі звіти про Педагогічний Інститут та один про Інститут суднобудування у Миколаєві, один вичерпний звіт про Інститут ім. Лисенка в Одесі з ретельним викладом питань селекції та робота “Дослідження радянської моралі та етики”. За допомогою звіту щодо [Інституту ім. Лисенка] партайгеноссе д-р Гюттіг з філіалу Вищої школи з питань расового вчення та біології досліджує ідейне значення радянської точки зору щодо генетики.

Партайгеноссе Ланге, відряджений до Києва до 14.8.1942, насамперед здійснював для Оперативного штабу охоронні роботи у Лаврі, допомагав партайгеноссе Прокшу, який у другій половині року через хворобу не міг більше бути задіяним у роботі. Дуже добре складений за нарисами, фотографіями та письмовими замітками звіт партайгеноссе Ланге про скульптора Макогона був переданий Відомству “Зображальне мистецтво”. Виявлення та конфіскація [матеріалів] наукових інститутів, як і попереднє їхнє оцінювання, здійснювалися партайгеноссе Брауном у Криму (8 наукових установ), в Дніпропетровську (6 наукових установ) та у Харкові (18 наукових установ).

б) Результати роботи вчених, задіяних на короткий термін:

Я вже зазначив, що залучення до роботи спеціалістів не могло бути здійснене у запланованому обсязі. При залученні до роботи спеціалізованих кадрів, метою цього було, насамперед, здійснювати об’єктивне дослідження радянської науки, наукових спеціалістів та матеріалів, які ще є в наявності, та оцінювати матеріали та кадри, цінні для німецької науки та політичного управління. Цього можна було б досягти у наступних сферах, якщо зазначене видається можливим відповідно до сил одного спеціаліста та строків завдання.

wuf

nen Fachmannes und bei der Kürze des Einsatzes möglich ist, auf folgenden Gebieten erreicht werden:

Prof. Dr. W. Thomson, Posen, schuf als Geologe eine Übersicht über die geologisch-mineralogischen Sammlungen in Dnjepropetrowsk, Kiew und Simferopol.

Prof. Dr. Thoms, Heidelberg, Betriebswirtschaftler, sammelte bei seinem Einsatz durch die Betriebsbesichtigungen, Unterredungen mit den verschiedensten Betriebsführern und durch eine grössere Fragebogen-Aktion die Unterlagen für seine betriebswirtschaftlichen und sozialpolitischen Untersuchungen sowjetischer Betriebe. Das Ergebnis der Arbeit kann erst im März vorliegen.

Prof. Dr. Deuchler, Hamburg, Psychologe, hatte sich zum Ziel gesetzt, einen Überblick über die sowjetische Psychologie zu gewinnen und für die weitere Bearbeitung dieses Gebietes die notwendigen Vorarbeiten zu leisten. Seine Schrift "Die sowjetische Psychologie und ihr Verhältnis zur deutschen" erfüllt, wenn auch nicht in allen Punkten, die gestellten Erwartungen. Unterstützt von Prof. Kompagneyski will Prof. Deuchler in Hamburg seine Untersuchungen noch mehr vertiefen und erweitern.

Prof. Dr. Schwartz, Karlsruhe, Mikrobiologe, ist ein gutes Beispiel dafür, dass sich die eingesetzten Fachkräfte nicht auf die theoretische Erörterung von Fachfragen beschränken müssen, sondern wenn notwendig ordnend, helfend und beratend sich der wissenschaftlichen Einrichtungen und Personen annehmen und in Zusammenarbeit mit den Dienststellen der Wehrmacht und Zivilverwaltung für die Erhaltung der wissenschaftlichen Einrichtungen und Werte sorgen. Seine Vorschläge an den Generalkommissar Gauleiter Frauenfeld werden bei der kommenden Aufbauarbeit in der Krim sicher Beachtung finden. Die bisher in Deutschland unbekannt Anwendung der Mikrobiologie für Auffindung von Erdöl wird Prof. Schwartz 1943 an Hand spezieller Untersuchungen überprüfen.

Dr. Harald Fischer, von der Universitätssternwarte Posen, gab auf Grund seiner Feststellungen in Kiew, Charkow, Karadagh, und Simeis die Unterlagen für konkrete, dem Ostministerium zugeleitete Vorschläge über das weitere Schicksal dieser Stationen.

Проф. д-р В. Томсон, Позен, створив як геолог огляд геолого-мінералогічних колекцій у Дніпропетровську, Києві та Сімферополі.

Проф. д-р Томс, Гайдельберг, економіст, при виконанні свого завдання шляхом огляду підприємств, розмов з керівниками різних господарств та масштабного опитування збирав матеріали для своїх економічних та соціально-політичних досліджень радянських підприємств. Результат роботи може бути представлений лише у березні.

Проф. Дойхлер, Гамбург, психолог, мав своєю метою підготувати нарис радянської психології та провести необхідні роботи для подальшого опрацювання цієї сфери. Його праця “Радянська психологія та її ставлення до [німецького]” виправдовує висунуті очікування, хоча й не за всіма пунктами.

Проф. Дойхлер за підтримки проф. [Компагнейського] досі розвиває та поглиблює свої дослідження у Гамбурзі. Проф. д-р Шварц, Карлсруе, мікробіолог, є у цьому добрим прикладом, тому що задіяні спеціалізовані кадри не лише не повинні обмежуватися теоретичним розглядом фахових питань, а й, за необхідності упорядковуючи, допомагаючи, радячи, [брати під свій контроль] наукові установи та кадри, у співробітництві зі службами Вермахту та цивільної адміністрації піклуватися про збереження наукових установ. Його пропозиції до генералкомісара гауляйтера Фрауенфельда привернули до себе увагу, зважаючи на майбутні відновлювальні роботи в Криму. До цього моменту невідоме в Німеччині застосування мікробіології для пошуку нафти буде перевірене проф. Шварцем у 1943 р. за допомогою спеціальних досліджень.

Д-р Гаральд Фішер з обсерваторії університету у Позені на підставі своїх розвідок у Києві, Харкові, Карадазі та Сімеїзі надав матеріали для конкретних пропозицій, призначених для Східного міністерства, щодо подальшої долі цих станцій.

Auß dem Gebiet der technischen Wissenschaften beschränkte sich der Einsatz von Fachkräften auf die Bearbeitung des Bergbauinstituts in Dnjepropetrowsk und des kohlenchemischen Instituts in Charkow durch die Dipl. Ing. Fischer und Reissner, wobei letzterer einen grossen Teil seines Einsatzes an Gelbsuch erkrankt war. Die von Fischer und Reissner erstellten Unterlagen über das Bergbauinstitut Dnepropetrowsk konnten wesentlich zur Erhaltung des Dnjepropetrowsker Bergbauinstituts ausgewertet werden, das beim Wiederaufbau des ukrainischen Bergbaus noch eine bedeutende Rolle spielen wird.

In Charkow führten die beiden Mediziner Dr. Leonore und Fritz Puschke eingehende Untersuchungen über die dortigen hygienischen Verhältnisse, über die medizinischen Einrichtungen und teilweise über die sowjetische medizinische Ausbildung durch. Die Ergebnisse ihrer Arbeiten wurden in erster Linie der Abteilung Volksgesundheit im Reichsministerium für die besetzten Ostgebiete, Einzelheiten wie die Behandlung in Chlorkammern, beschleunigte Heilung von Knochenbrüchen, Anwendung des Carosins verschiedenen daran interessierten militärischen und anderen Stellen zugeleitet.

Von Frau Dr. v. Kieseritzky liegt eine Arbeit über "Die Erziehung zum Kriege in der Sowjet-Union" vor, die sich auf die Erziehung in der Schule beschränkt. Wenngleich einige politische Folgerungen nicht haltbar sind, stellt die Arbeit, die das Studium von sowjetischen Quellen zu Grunde liegt, einen sehr brauchbaren Beitrag zu dieser Frage dar.

Dr. Bernhard Siebler, dessen Arbeit noch nicht niedergeschrieben ist, hatte den Auftrag, die Kiewer Universität zu untersuchen um einen Einblick in das sowjetische wissenschaftliche und politische Leben an einer Universität zu geben.

Die Beiträge der Dr. Siebler zur Unterstützung beigegebenen Studenten, nämlich "Die Behandlung der Literaturwissenschaft an der sowjetischen Universität" von Ernst Zahn, "Die Geographie an der Universität Kiew" von Ingrid Christoph, "Angaben über die juristische Fakultät der Universität Kiew" und "Über die militärischen Vorbereitungen der Studenten an der Universität Kiew" von Inge Augustin und "Die politische Tätigkeit und Erziehung des Studenten in der Sowjet-Union und der Komsomol an der Hochschule" von Hella Spahn zeigen, dass die Mitarbeit von Studenten sehr fruchtbar sein könnte, wenn die sachliche Lenkung und Prüfung der Arbeit durch einen sachkundigen und politischen sicheren Wissenschaftler geschieht.

У сфері технічних наук завдання спеціалістів обмежувалося роботою в інституті гірничої справи у Дніпропетровську та інституті вугільно-хімічної промисловості у Харкові дипломованих інженерів Фішера та Райсснера, причому останній значну частину часу хворів на жовтяницю. Зібрані Фішером і Райсснером матеріали в значній мірі можуть бути використані при підтримці Інституту вугільно-хімічної промисловості, що ще відіграє свою роль при відбудові української гірничої справи.

У Харкові обидва медики, доктори Леонора та Фріц Пушке, проводили власні дослідження щодо місцевих санітарних умов, медичних закладів та частково – радянської медичної підготовки. Результати їхньої роботи були передані, насамперед, відділу [охорони] здоров'я населення у Міністерстві окупованих східних територій, окремі, як щодо використання камер із хлором, прискороного загоєння переломів, застосування кармазину, – різним зацікавленим у цьому військовим та іншим службам. Від фрау Кізеріцьки надійшла робота “Виховання [в душі] підготовки до війни”, що обмежена вихованням у школі. Хоча окремі політичні висновки не дуже [обгрунтовані], робота, заснована на вивченні радянських джерел, являє собою досить вагомий внесок у вивчення цього питання.

Д-р Бернхард Зіблер, чия робота ще не написана, мав своїм завданням дослідити Київський університет, щоб ознайомитися з радянським науковим та політичним життям в університеті. Праці студентів, наданих у підтримку д-ру Зіблеру, а саме “[Літературознавство] у радянському університеті” Ернста Цана, “Географія у Київському університеті” Інґрід Крістоф, “Відомості про юридичний факультет Київського університету” та “Про військову підготовку студентів у Київському університеті” Інґе Августін та “Політична діяльність та виховання студентів у Радянському Союзі та комсомолу у вищій школі” Гелли Шпан свідчать, що співпраця зі студентами може бути досить плідною, якщо мають місце предметне керівництво та перевірка роботи компетентним і політично надійним науковцем.

Auf dem Gebiet der Anthropologie liegen 3 Arbeiten vor:

1. Die Bearbeitung einer Übersetzung des Artikels "Die Rassentheorien an Hand anthropologischer Feststellungen" aus der Zeitschrift "Unter dem Banner des Marxismus" durch Parteigenossen Rudolph
2. Zwei Arbeiten von Prof. A.W. Japoschkow über die rassische Struktur der osteuropäischen Völker.

Herrn Dr. Kleins Nachforschungen über das Magdeburger Recht in der Ukraine geschahen im Auftrag der Stadt Magdeburg und wurden durch den Einsatzstab bzw. Sonderstab auch in den nicht der Zivilverwaltung unterstehenden Gebieten ermöglicht.

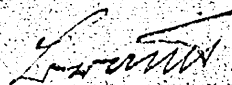
5. Planung für 1943

Für das Jahr 1943 ist folgende Planung vorgesehen, deren Durchführung von der Zahl und der Fach- und Sprachkenntnis der einsetzbaren Mitarbeiter abhängt:

1. Einsatz eines oder mehrerer ständiger Mitarbeiter zur Feststellung und Sicherung wissenschaftlicher Einrichtungen in den neu besetzten Gebieten.
2. Stärkerer Einsatz von Fachkräften auf folgenden Gebieten: Philosophie, marxistisch-leninistisch-stalinsche Ideologie, politische Führung, Partei-Schulung und Erziehung, Soziologie, Staatsrecht, Pädagogik, Rassen- und Völkerkunde, Biologie.

Weiterhin starke Beschränkung auf dem Gebiet der technischen Wissenschaften.

3. Gruppenweiser Studenteneinsatz unter Leitung eines Fachwissenschaftlers.
4. Verstärkte Zusammenarbeit mit der Zentralstelle für Ostforschung im Ostministerium und den Ostinstituten zur Gestaltung eines planvollen Einsatzes der Fachkräfte und zur möglichst umfangreichen Auswertung der Arbeitsergebnisse.
5. Einsatz der in den Arbeitsgruppen vorhandenen wissenschaftlichen Kräfte des Einsatzstabes und der fremdvölkischen wissenschaftlichen Kräfte in Zusammenhang mit der Planung der Abteilung Auswertung des Einsatzstabes R.F.

У сфері антропології представлено три роботи:

1. Опрацьований переклад статті “Расові теорії на підставі антропологічних [даних]” з журналу “Під прапором марксизму” від партайгеноссе Рудольфа.
2. Дві роботи проф. [А. В. Япошкова]* про расову структуру східноєвропейських народів.

Розвідки пана Кляйна щодо магдебурзького права в Україні, що відбулися за дорученням міста Магдебург та завдяки Оперативному штабу та, відповідно, зондерштабу, були проведені в областях, що не підпорядковуються цивільній адміністрації.

5. Планування на 1943 р.

На 1943 рік передбачене наступне планування, реалізація якого залежить від кількості, професійних та мовних знань готових до роботи співробітників:

1. Залучення одного або більше штатних співробітників до виявлення та збереження наукових установ у новоокупованих областях.
2. Посилення наукових кадрів [для роботи над темами] у наступних галузях: філософія, марксистсько-ленінсько-сталінська ідеологія, політичне керівництво, партійне навчання та виховання, соціологія, державне право, педагогіка, вчення про раси та народознавство, біологія.

Подальше обмеження в галузі технічних наук.

3. Залучення групи студентів під керівництвом фахового науковця.

4. Посилена співпраця з Центральною службою дослідження Сходу в Східному міністерстві та інститутами з питань Сходу для організації планового залучення до роботи спеціалістів та якомога широкого застосування результатів роботи.

5. Залучення наявних при робочих групах наукових кадрів Оперативного штабу та іноземних наукових кадрів до взаємодії з питань планування відділу “Використання” Оперативного штабу Р. Р.

[Браун]

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 215, арк. 263–269. Засвідчена копія. Машинопис. Мова німецька.

* За іншим документом – Япошкова.

432

Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
für die besetzten Gebiete

Stabführung, Abt. Erf. u. Sichtung

Berlin, am 15. Februar 1943
Lo./Rei.

1935/43

An Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
Hauptarbeitsgruppe Ukraine
K i e w

An Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
Hauptarbeitsgruppe Ostland
R i g a

Betr.: Einteilung der Ausarbeitungen.

Anlässlich der Anwesenheit des Pg. Dr. Nerling und Pg. Webendürfer in Berlin wurde über die Einteilung der Ausarbeitungen gesprochen. (d.h.: aller Berichte ausser den Terminberichten.) Zum Unterschied zu den Terminberichten (Wochen-Monats-Jahresberichten) werden von nun an die allgemeinen Berichte als "Ausarbeitungen" bezeichnet. Ihre Bearbeitung untersteht der Abteilung "Erfassung und Sichtung" bei der Stabführung bzw. der Abteilung "Auswertung" bei den Hauptarbeitsgruppen. Als Grundlage wurde ein von der HAG Ostland vorgeschlagener Plan der Einteilung angenommen. Die Hauptarbeitsgruppen wurden gebeten, bis Ende Januar zu diesem Vorschlag Stellung zu nehmen. Eine Stellungnahme ist jedoch bisher nicht eingegangen!

Es wird nunmehr in der Anlage (1 !) eine Aufstellung beigelegt, wie die Ausarbeitungen in der Abteilung "Erfassung und Sichtung" bei der Stabführung abgelagt werden. Die Ablage der Berichte legt den Plan der HAG Ostland zugrunde und geschieht wie folgt:

Die Berichte werden nach geographischen Gesichtspunkten zusammengefasst. Innerhalb der geographischen Gebiete wird nach Sachgebieten abgelagt.

Beispiele:

Die Ausarbeitung:

600 / 71

" Bedeutung der Vor- und Frühgeschichtsforschung im Ostland."

wird abgelagt im Leitz-Ordner 71 (Ostland), im Einhänghefter 600 (Vorgeschichte). Für die einzelnen Berichte wird eine Karteikarte in demselben Format angelegt wie für die Buchbestände der HAG Ostland. (Anlage 2 !)

Die Vielfältigkeit und die wachsende Zahl der eingehenden Ausarbeitungen hat es unmöglich gemacht, wie von der HAG Ostland vorgeschlagen, eine systematische Kartei als Teil 6 der Einsatzstellenkartei nach denselben Unterteilungen anzulegen, wie sie für die Ablage getroffen worden sind. Einzelne Berichte greifen derartig in verschiedene Gebiete über, dass Verweissettel geschrieben werden müssen bzw. dass in der systematischen Kartei so viele Unterteilungen getroffen werden müssen, wie sie für eine Ablage unmöglich sind.

№ 62

Оперативний штаб райхслайтера Розенберга
для окупованих східних територій

Берлін, 15 лютого 1943 р.
Lo./Rei.* 1935/43

Управління штабу, відділ “Облік та контроль”

Оперативному штабові райхслайтера Розенберга
Головній робочій групі “Україна”
Київ

Оперативному штабові райхслайтера Розенберга
Головній робочій групі “Остланд”
Рига

Щодо: Класифікація розробок

З нагоди присутності пг. д-ра Нерлінга та пг. Вебенддорфера в Берліні було обговорено класифікацію розробок (тобто всіх донесень, окрім звітів, за певний проміжок часу). Щоб відрізнити звіти за певний проміжок часу (тижневі, місячні, річні) всі загальні донесення будуть визначатись як “розробки”. Їхнє опрацювання підпорядковане відділу “Облік та контроль” при Управлінні штабу та, відповідно, відділу “Використання” при головних робочих групах. Основою слугуватиме запропонований ГРГ “Остланд” план класифікації. До головних робочих груп було висловлене прохання до кінця січня повідомити про свою точку зору з цього приводу. Тим не менше, зауваження поки що не надходили!

Тепер у додатку (додаток 1) подано схему, як само упорядковуються розробки у відділі “Облік та контроль” при Управлінні штабу. Основу для упорядкування донесень становить наданий план ГРГ “Остланд”, що передбачає наступне:

Донесення упорядковуються за географічною ознакою. У межах географічного поділу вони розміщуються відповідно до тематичних галузей.

Приклад:

Розробка:

600/71

“Значення досліджень давньої та ранньої історії в Остланді”

упорядковується за провідною ознакою 71 (Остланд), за групою надходження 600 (давня історія). Для окремих донесень застосовуються картки того самого формату, як і для книжкових зібрань ГРГ “Остланд” (додаток 2)**.

Розмаїття та зростаюча кількість розробок, що надходять, зробили неможливим, як було передбачено ГРГ “Остланд”, організувати систематичний каталог як частину б картотеки місць роботи*** за тими самими принципами класифікації, які було вироблено для [масиву документів]. Окремі донесення охоплюють різні сфери, у зв'язку з чим потрібно робити відсилання, а це створює у систематичному каталозі так багато підрозділів, що він є непридатним для масиву документів.

* [Ломмач/Райхардту].

** Додаток 2 при документі відсутній.

*** Картотека місць, де триває робота, як правило, різних наукових, культурних установ, освітніх закладів.

Um die Anlage von Verweiszetteln zu ermöglichen, sind die dünnen Karteisettel, wie in der Anlage 2, verwendet worden, zumal der Text bei weitem nicht so umfangreich ist wie auf den Karteikarten der Einsatzstellenkartei. Über die Einteilung der systematischen Kartei für die allgemeinen Berichte wird den Hauptarbeitsgruppen in Kürze eine Aufstellung zugehen. Die systematische Kartei wird auch in Zukunft gewisser Ergänzungen und Änderungen bedürfen. Es muss aber festgehalten werden, dass die Ablage durch solche Veränderungen nicht betroffen werden darf.

Die Ausarbeitungen bilden in starkem Masse das Arbeitsmaterial der Abteilung "Erfassung und Sichtung." Es ist deshalb zweckmässig, wenn sie auch bei den Hauptarbeitsgruppen in der Abteilung "Auswertung" zusammengefasst werden.

Da sich bei früheren Ueberprüfungen immer wieder der Tatbestand ergeben hat, dass die bei den Hauptarbeitsgruppen bzw. bei der Stabführung vorhandenen Berichte sich nicht deckten, wird gebeten, der Abt. Erf. und Sicht, der Stabführung nach dem beigefügten Muster (Anlage 2) bis zum 31. Dezember 1942 für jeden bei den Hauptarbeitsgruppen geschriebenen Sachbericht einen Karteisettel auszufüllen und auf diesem Karteisettel mit Bleistift anzugeben, in welcher Abteilung der Bericht abgelegt worden ist.

Im Austausch dafür werden den Hauptarbeitsgruppen in Kürze die Karteisettel für die bei der Stabführung vorhandenen Ausarbeitungen zugehen, und zwar erhalten die Hauptarbeitsgruppen Osten sämtliche Berichte über den Osten, während die Hauptarbeitsgruppen im Westen jeweils die Zettel der von ihnen abgeschickten Berichte erhalten.

Ab 15. Februar 43 werden von der Abt. E.u.S. die eingehenden Ausarbeitungen wöchentlich in einer Liste zusammengefasst und den Aemtern des Hauses auf dem Dienstwege gestellt. Von dieser Zusammenfassung gehen den Hauptarbeitsgruppen ebenfalls Durchschläge zu. Auf dieser Liste erhalten die Ausarbeitungen die Nummer der Ablage. Die Hauptarbeitsgruppen haben dadurch die Möglichkeit, die Berichte einheitlich einzuordnen.

Heil Hitler

i. A. (Lemmatsch)

Щоб зробити можливим масив відсилань, слід використовувати карто-теку, як у додатку 2, тим більше, що тут текст не настільки великий, як для карток з картотеки місць роботи. Щодо поділу систематичної картотеки для загальних донесень головним робочим групам надійде короткий перелік. Систематична картотека у майбутньому потребуватиме певних упорядкувань та змін. Але слід дотримуватися того, щоб внаслідок подібних змін [масив документів] не був порушений.

Розробки переважно складають робочий матеріал відділу “Облік та контроль”. Тому доцільно також зосереджувати їх при відділах “Використання” головних робочих груп.

Оскільки при попередніх переглядах наявний стан справ знову засвідчив, що донесення, наявні при головних робочих групах, як і при Управлінні штабу, не [упорядковані належним чином], висловлюється прохання до відділу “Облік та контроль” Управління штабу до 31 грудня 1942 р. за зразком, що додається (додаток 2), для кожного предметного донесення при головних робочих групах заповнити картотечну картку, зазначивши на ній олівцем, у якому відділі підготовлене донесення.

Натомість до головних робочих груп [у короткий строк] надходитимуть картки для розробок, що є при Управлінні штабу, а самі головні робочі групи на Сході отримуватимуть всі без винятку донесення про Схід, в той час як головні робочі групи на Заході отримуватимуть картки всіх донесень, надісланих ними до Управління штабу.

Починаючи з 15 лютого 1943 р. розробки, що надходять, кожного тижня включатимуться в перелік від[ділом] “О[блік] та к[онтр]оль” та у службовому порядку надсилатимуться підрозділам. До головних робочих груп так само надходитимуть копії цього переліку. За цим переліком розробки отримають шифр [каталога]. Завдяки цьому головні робочі групи матимуть можливість упорядковувати донесення за єдиним зразком.

Хайль Гітлер!
[підпис]
за доруч. Ломмач

60 Geschichte

- 600 Vorgeschichte
- 601 Allgemeine Geschichte bis 1917
- 602 Das Vordringen des Bolschewismus in einzelnen Ländern
- 603 Gegenwärtiger Krieg
- 604 Erneuerungsbestrebungen
- 605 Deutscher Aufbau in den besetzten Gebieten

61 Land und Volk

- 610 Geografie, Geologie
- 611 Bevölkerung, Statistik, Alltagsleben

- 6110 Deutschtum
- 6111 Frau und Familie, Bevölkerungspolitik

- 612 Volkskunde

62 Politik und Propaganda

- 620 Stimmungsberichte
- 621 Verwaltung, Verfassung, Archive
- 622 Nationalitätenpolitik
- 623 Politische Parteien
- 624 Kriegspropaganda
- 625 Das Ausland und die internationale Politik in der Betrachtung der einzelnen Staaten

- 6251 Stellungnahme zu Rosenberg

- 626 Ausstellungen
- 627 Gegenpropaganda gegen den Bolschewismus

63 Kultur und Wissenschaft

- 630 Musik
- 631 Bildende Kunst
- 632 Theater und Kino
- 633 Wissenschaft und Hochschule

- 6330 Biologie und Rassenkunde
- 6331 Medizin und Gesundheitspflege

- 634 Volksbildung

- 6340 Schulwesen und Erziehung
- 6341 Schrifttum und Bibliotheken
- 6342 Presse und Rundfunk

Дод[аток] 1*

<u>60</u>	<u>Історія</u>
600	Давня історія
601	Загальна історія до 1917 р.
602	Впровадження більшовизму в окремих країнах
603	Сучасна війна
604	Прагнення до оновлення
605	Німецька відбудова в окупованих країнах
<u>61</u>	<u>Країна та народ</u>
610	Географія, геологія
611	Населення, статистика, повсякденне життя
6110	Німецький народ
6111	Жінка та родина, політика щодо населення
612	Фольклористика
<u>62</u>	<u>Політика та пропаганда</u>
620	Донесення про настрої
621	Управління, [...]**, архіви
622	Політика щодо національностей
623	Політичні партії
624	Військова пропаганда
625	Закордон та інтернаціональна політика
6251	Ставлення до Розенберга
626	Виставки
627	Контрпропаганда проти більшовизму
<u>63</u>	<u>Культура і наука</u>
630	Музика
631	Зображальне мистецтво
632	Театр і кіно
633	Наука та вища школа
6330	Біологія і расове вчення
6331	Медицина та охорона здоров'я
634	Народна освіта
6340	Шкільна справа та виховання
6341	Письменство та бібліотеки
6342	Преса та радіо

* *Прийнято олівцем: [нерозбірливо] до Києва, Риги [нерозбірливо] 15.2.1943.*

** *Не прочитано.*

64 Wirtschaft

- 640 Handel und Industrie
- 641 Technik und Verkehrswesen
- 642 Landwirtschaft und Ernährungsfragen
- 643 Sozialpolitik

65 Wehrwesen

- 650 Bandenwesen
- 651 GPU

66 Religion und Kirche

- 660 Gottlosenbewegung

67 Überstaatliche Mächte

- 670 Judentum
- 671 Freimaurer
- 672 Internationale

- 6720 Leninismus

- 673 Emigranten

<u>64</u>	<u>Економіка</u>
640	Торгівля та індустрія
641	Техніка та транспортна справа
642	Сільське господарство і питання забезпечення
643	Соціальна політика
<u>65</u>	<u>Військова справа</u>
650	Бандитизм
651	ДПУ
<u>66</u>	<u>Релігія та церква</u>
660	Рух безвірників
<u>67</u>	<u>Наддержавні сили</u>
670	Єврейство
671	Масонство
672	Інтернаціонал
6720	Ленінізм
673	Еміграція

1. Allgemein
2. Amerika, Australien
3. England
4. Europa
 - 40 Frankreich
 - 41 Belgien
 - 42 Niederlande
5. Südeuropa
 - 50 Kroatien
 - 51 Serbien
 - 52 Griechenland
 - 53 Bulgarien
 - 54 Rumänien
 - 55 Ungarn
 - 56 Slowakei
 - 57 Türkei
6. Orient und Afrika
 - 60 Palastina
 - 61 Afrika
7. Osten
 - 70 Allgemein (Sowjetunion)
 - 71 Ostland
 - 710 Petersburg
 - 711 Estland
 - 712 Lettland
 - 713 Litauen
 - 714 Weisruthenien, Smolensk
 - 72 Ukraine
 - 73 Kaukasus

1.		Загальне
2.		Америка, Австралія
3.		Англія
4.		Європа
	40	Франція
	41	Бельгія
	42	Нідерланди
5.		Південна Європа
	50	Хорватія
	51	Сербія
	52	Греція
	53	Болгарія
	54	Румунія
	55	Угорщина
	56	Словаччина
	57	Туреччина
6.		Близький Схід та Африка
	60	Палестина
	61	Африка
7.		Схід
	70	Загальне (Радянський Союз)
	71	Остланд
	710	Петербург
	711	Естонія
	712	Латвія
	713	Литва
	714	Білорусія, Смоленськ
	72	Україна
	73	Кавказ

Anmerkungen

zu den einzelnen Untergruppen der allgem. Sachberichte.

- 601 Die Abteilung 601 umfasst die geschichtliche Entwicklung bis zum Beginn des Krieges 1939. Für die Sowjet-Union schließt diese Abteilung 1917 ab.
- 602 Diese Abteilung enthält die Arbeit des Bolschewismus in den einzelnen Ländern, besonders in Lettland, Estland und Litauen nach der Besetzung. Insbesondere Meldungen über Zwangsmassnahmen und Zerstörungen der Bolschewisten, sowie die unterirdische Wühlarbeit des Kommunismus.
Für die Sowjet-Union umfasst diese Abteilung die Geschichte der Sowjet-Union von 1917 ab.
- 604 Unter 604 wird eingeordnet neben den Erneuerungsbestrebungen im Sinne eines neuen Europas auch die Versuche gewisser Gruppen in einzelnen Ländern eine gegen das Reich gerichtete Eigenstaatlichkeit aufzusuchen.
- 620 Die Abteilung 620 enthält die monatlich oder vierteljährlich abgegebenen Stimmungsberichte, sowie ähnliche Berichte zur politischen Lage.
- 623 Für die Sowjet-Union ist hier die Geschichte und Organisation der kommunistischen Partei der Sowjet-Union abzulegen, ebenso falls vorhanden, die Geschichte anderer Parteien vor 1917. In 623 werden eingeordnet, für die Sowjet-Union Beurteilungen über Lenin und Stalin.
- 625 Diese Abteilung enthält die zahlreichen Übersetzungen z.B. aus bolschewistischen Zeitungen über England und Amerika bzw. Ausszüge aus englischen Büchern über Europa. Die einzelnen Artikel werden unter dem Ursprungsland eingeordnet, also z.B.: "Die Lage der Arbeiter in faschistischen Ländern Europas". Artikel aus einer russischen Zeitschrift. Wird eingeordnet unter 625/70.
- 633 Diese Abteilung enthält allgemeine Darstellungen über Wissenschaft- z.B.: "Die Philosophie in der Sowjet-Union" und außerdem die Berichte über den Zustand einzelner Institute und Hochschulen. Sollten einzelne Gebiete besonders stark hervortreten, so wird eine entsprechende Unterteilung geschaffen werden.

Sollten sich aus der Arbeit die Anlage von weiteren Unterlagen ergeben, so werden diese von Berlin aus getroffen.

Auf die einzelnen Berichte ist von der Hauptarbeitsgruppe zu schreiben, in welcher Unterteilung der Bericht eingeordnet ist.

Зауваження

до окремих підрозділів загального предметного каталога

- 601 Відділ охоплює питання історичного розвитку до початку війни 1939 р. Для Радянського Союзу відділ завершується 1917 роком.
- 602 Цей відділ стосується заходів більшовизму в окремих країнах, особливо – в Латвії, Естонії та Литві після окупації*. Передусім – повідомлення як про примусові заходи та руйнування більшовиків, так і про таємну підривну роботу комунізму.
Для Радянського Союзу цей відділ охоплює історію Радянського Союзу від 1917 р.
- 604 Під [номером] 604 зосереджені [відомості] про прагнення до оновлення в світлі нової Європи і водночас про спроби певних груп в окремих країнах досягти власної державності, спрямованої проти райху.
- 620 Відділ містить місячні або кварталні донесення про настрої, а також щодо політичного становища.
- 623 Щодо Радянського Союзу: історія та організація Комуністичної партії Радянського Союзу, у разі наявності – історія інших партій до 1917 р.; відомості та міркування про Леніна та Сталіна.
- 625 Відділ містить численні переклади дописів, зокрема з більшовицьких газет, про Англію та Америку, як і витяги з [англійських] книг про Європу. Окремі статті упорядковуватимуться за країною походження, наприклад “Становище робітників у фашистських країнах Європи”, стаття з російського журналу. Буде упорядкована під номером 625/70.
- 633 Підрозділ містить загальні нариси щодо науки, наприклад: “Філософія в Радянському Союзі”, та, крім того, донесення про стан окремих інституцій та вищої школи. Якщо окремі галузі мають бути представлені особливо, буде зроблено відповідний поділ.
При виникненні потреби для [функціонування картотеки] в окремих документах, вони надійдуть з Берліну**.

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 31, арк. 432–437. Засвідчена копія. Машинопис. Мова німецька.

* Мається на увазі радянська окупація.

** Далі закреслено два рядки тексту: На окремих донесеннях головна робоча група має вказувати, з яких частин складається донесення.

3. Sichtungsarbeiten "Plan Prokach".

Um in einen Teil unserer bisherigen Auswertungs- jetzt Sichtungsarbeiten System zu bringen, wurde von Pg. Rudolf Prokach im Einvernehmen mit der Abt. II c und auf Grund von Besprechungen mit mir ein Themenplan aufgestellt, der über längere Zeit Gültigkeit haben kann und als Erfolg ein möglichst geschlossenes Bild der Sowjetführungsmittel und -methoden erbringen soll. Dieser Plan enthält folgende Hauptabschnitte:

I. Neuaufbau des Staates

1. Der Staatsaufbau
2. Das Volkskommissariat für innere Sicherheit
3. Der Verwaltungsaufbau der UdSSR und die Frage der Rayone
4. Die Nationalitätenfrage in der UdSSR
5. Die sowjetische Staatswirtschaft
6. Die sowjetische Arbeitspolitik
7. Das Finanz- und Steuerwesen
8. Das sowjetische Verkehrswesen
9. Das sowjetische Agrarrecht, die Bodenordnung und die Kollektivisierung
10. Die sowjetische Wohnungsgesetzgebung

№ 63

[...] * 3. Оглядові роботи за “Планом Прокша”

Щоб належно упорядкувати частину наших колишніх розробок, тепер – оглядових робіт, пг. Рудольф Прокш за погодженням з відділом II с** та на основі обговорень зі мною підготував тематичний план, що може бути дійсним тривалий час та результатами якого має стати якнайточніша картина щодо засобів та методів радянського керівництва. Цей план містить такі основні розділи:

I. Нова організація держави

1. Державне будівництво.
2. Народний комісаріат внутрішньої безпеки.
3. Адміністративний поділ СРСР та питання районування.
4. Національне питання в СРСР.
5. Радянська державна економіка.
6. Радянська робітничка політика.
7. Фінансова та податкова системи.
8. Радянська транспорта справа.
9. Радянське аграрне право, землеустрій та колективізація.
10. Радянське житлове законодавство.

* Тут вилучені п. 1 та п. 2 щодо виготовлення карток при складанні картотеки на установи, де працював Штаб, а також розпорядження № 64 Управління штабу щодо його нової організації на початку 1943 р. (повний текст розпорядження див. у документі № 30).

** Відділ “Облік та контроль” Управління штабу.

II. Der Kampf gegen Religion und Kirche

III. Das sowjetische Rechtsleben

IV. Die politische und weltanschauliche Erziehung

- fsgm*
1. Das staatliche Erziehungs- und Bildungswesen
 - * 2. Die politische und weltanschauliche Erziehung der Jugend
 3. Die politische und weltanschauliche Erziehung innerhalb der KPdSU (B)
 4. Die sowjetische Schrifttumspolitik
 5. Das sowjetische Pressewesen
 6. Das sowjetische Filmwesen
 - * 7. Das sowjetische Theater
 8. Die sowjetische Architektur
 9. Die sowjetische Malerei und Plastik
 10. Die sowjetischen Museen
 11. Allgemeine Führungsmittel:
 - a) Staatsfeiertage
 - b) Staatspreise
 - c) Das politische Plakat
 - d) Die sowjetische Briefmarke

V. Die physische Gesunderhaltung der Sowjetbevölkerung

1. Die sowjetische Bevölkerungspolitik und das sowjetische Gesundheitswesen
2. Die sowjetische Sozialpolitik
3. Die Körpererziehung in der UdSSR

VI. Die Rote Armee.

Die Hauptabschnitte sind nochmals unterteilt in Einzelabschnitte, deren Angabe und Erklärung dem nächsten Rundschreiben vorbehalten bleibt.

An Arbeitsgrundsätzen und Richtlinien wird den Arbeitsgruppenleitern ein umfassender Entwurf vorgelegt werden, um die Einheitlichkeit dieser Sichtungsarbeit zu gewährleisten. Dabei kann aber heute schon gesagt werden, dass alle Möglichkeiten offen gelassen wurden, um die Grenzen dieses Planes nicht zu einem starren Dogma werden zu lassen. Jede Arbeitsgruppe kann in ihrem Raum verfügbare einheimische Mitarbeiter zu Ausarbeitungen heranziehen, die zu einem der bezeichneten Themen etwas Positives sagen können.

Diese heutige Ankündigung soll zunächst nur als Anregung dienen, um die grosse Linie der erhofften Wirkung kennenzulernen.

Die bisher laufenden und auch in Zukunft noch möglichen Sichtungsarbeiten aktueller und verschiedener Art können nach wie vor abgeschlossen oder in Angriff genommen werden, sie sind nach wie vor von Bedeutung und werden von der Abteilung Sichtung der HAG erwartet.

Bei Einsatz von einheimischen Mitarbeitern kann naturgemäss für wertvolle Arbeiten Honorar gezahlt werden.

II. Боротьба проти релігії та церкви

III. Радянське правове життя

IV. Політичне та ідейне виховання

1. Радянська система виховання та навчання.
2. Політичне та світоглядне виховання молоді.
3. Політичне та світоглядне виховання в КПРС(б) *.
4. Радянська політика щодо літератури.
5. Радянська журналістика.
6. Радянська кінематографія.
7. Радянський театр.
8. Радянська архітектура.
9. Радянський живопис та скульптура.
10. Радянські музеї.
11. Загальні засоби управління:
 - а) державні свята;
 - б) державні нагороди;
 - в) політичний плакат;
 - г) радянська поштова марка.

V. Охорона здоров'я радянського населення

1. Радянська політика щодо народонаселення та радянська охорона здоров'я.
2. Радянська соціальна політика.
3. Фізичне виховання в СРСР.

VI. Червона Армія.

Головні розділи поділяються на окремі підрозділи, відомості та роз'яснення щодо яких міститимуться у наступному циркулярі.

Робочим групам буде надано розгорнутий проект з основними принципами та інструкціями, що забезпечать уніфікований характер цієї оглядової роботи. При цьому вже сьогодні можна сказати, що існують всі можливості, щоб межі цього плану не стали суворою догмою. Кожна робоча група може на своїй території залучати до [підготовки] розробок місцевих співробітників, які можуть сказати щось конкретне про одну з визначених тем.

Дане повідомлення має спочатку слугувати лише в якості рекомендацій, щоб ознайомитися [з можливостями щодо] очікуваного ефекту.

Вже розпочаті роботи, як і можливі у майбутньому роботи різного та актуального характеру, можуть завершуватись або розпочинатись як зазначено вище; вони, як і раніше, мають значення та очікуються відділом групи.

При залученні місцевих співробітників за цінні роботи, звісно, може бути виплачений гонорар. [...]**.

ЩДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 26 а, арк. 158–160. Оригінал. Машинопис. Мова німецька.

* Так у тексті.

** Тут вилучено п. IV–XI щодо різних поточних питань, зокрема носіння службової зброї та уніформи, переміщень, пропаганди, загального становища ГРГ “Україна”.

Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
 Hauptarbeitsgruppe Ukraine
Arbeitsgruppe Dnjepropetrowsk

Dnjepro, 8.3.43
 W./Ra. 106/43

Original an HAG.
 Durchschlag an Stabsführung.

S o n d e r b e r i c h t .
 =====

Betr.: Auswertungsarbeiten Dnjepropetrowsk.

Die Arbeiten auf dem Gebiet Auswertung nach der neuen Planung ("Plan Proksch") sind in Dnjepropetrowsk seit 14 Tagen im Gange. Es ist darüber folgendes zu berichten:

1. Zum Kreis der Bearbeiter:

Bei der seinerzeitigen Besprechung der neuen Auswertungsplanung bei der Hauptarbeitsgruppe in Kiew wurden einige Sachgebiete festgelegt, auf denen die Hauptarbeitsgruppe von der Arbeitsgruppe Dnjepropetrowsk Auswertungsarbeiten erwartete. Diese Erwartung stützte sich auf den besonderen Charakter der Stadt als einer Hochschulstadt mit vorwiegend technischen Instituten und einer Industriestadt. Andererseits ist im Schreiben der HAG A/Re Nr. 223/43 v. 17.2.43 unter Ziffer 4 ausdrücklich vermerkt, dass die Auswertungsarbeit " nach Maßgabe der vorhandenen einheimischen Kräfte " zu geschehen habe. Es hat sich herausgestellt, dass es nicht zweckmässig ist, bestimmte Themengruppen für einzelne Städte festzulegen. Die zur Bearbeitung gelangenden Themen müssen sich nach den gegebenen personellen und lokalen Verhältnissen richten. So wird z.B. die Arbeitsgruppe nicht in der Lage sein, Arbeiten zum Thema " Die sowjetische Staatswirtschaft " (I/5) zu liefern, da an der hiesigen Universität kein Lehrstuhl für Ökonomie bestand und deshalb keine Persönlichkeiten aufzufinden sind, die über dieses Thema abhandeln könnten.

Weiter ist zu berücksichtigen, dass der Kreis derer, die solche Themen methodisch und inhaltlich zufriedenstellend behandeln können, doch ein sehr begrenzter ist. Mit Stümperarbeiten ist uns nicht gedient. Auch aus diesem Grunde bedeutet die Beschränkung auf eine bestimmte Themengruppe eine zu starke Einengung der Arbeit auf dem Gebiet der Auswertung.

Andererseits ist es für die Ziele des ERR nur von Nutzen, wenn über ein und dasselbe Thema von verschiedenen Persönlichkeiten und an verschiedenen Orten abgehandelt wird. Die Themen werden so von verschiedenen Standorten aus und auch unter verschiedenen Gesichtspunkten beleuchtet, was ihrer späteren Auswertung nur zugute kommen kann. Es ist daher besser, wenn auf einigen Gebieten Doppelarbeit geleistet wird, als wenn man die vorhandenen personellen Quellen nicht ausschöpfen würde, weil man sich auf eine zu schmale Basis der zu behandelnden Sachgebiete beschränken müsste.

№ 64

Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга
Головна робоча група “Україна”
Робоча група “Дніпропетровськ”

Дніпропетровськ, 8.3.43
W./Ra. 106/43

Оригінал – до ГРГ

Копія – до Управління штабу

Особливе донесення

Щодо: Розробки у Дніпропетровську

Роботи у сфері використання згідно із новим плануванням “План Прокша” тривають у Дніпропетровську вже 14 днів.

Щодо цього слід доповісти про наступне:

1. Коло співробітників

При минулому обговоренні нового плану з використання при Головнічій робочій групі у Києві було визначено декілька тематичних напрямів, щодо яких Головна робоча група очікує на розробки від робочої групи “Дніпропетровськ”. Це очікування підтримується особливим характером міста як [місця розташування] вищих навчальних закладів, у т. ч. численних інститутів технічного спрямування, та індустриального міста. З іншого боку, у листі ГРГ А/Re № 223/43 від 17.2.43 у п. 4 чітко зазначено, що робота з використання має виконуватися “наявними місцевими працівниками”.

З’ясувалося, що недоцільно закріплювати визначені групи тем за окремими містами. Теми, призначені для опрацювання, мають враховувати кадрові та місцеві умови. Так, робоча група буде не в змозі підготувати роботи за темою “Радянська державна економіка” (1/5), якщо у місцевому університеті відсутня кафедра економіки, і тому неможливо підібрати осіб, що могли б зайнятися розробленням цієї теми.

Слід брати до уваги також, що коло тих, хто займається подібними темами на відповідному методичному та змістовному рівні, ще й досить обмежене. Роботи дилетантського рівня нам не підходять. З цієї причини має значення звуження окремої групи тем для значного зосередження роботи у сфері використання.

З іншого боку, для цілей ОШР лише на користь, якщо про одну й ту саму тему надійде інформація від різних осіб та з різних місць. Таким чином, теми висвітлюватимуться в різних містах і з різних точок зору, що тільки піде на користь подальшому використанню. Тому краще, якщо [за кількома тематичними напрямками] буде проводитися [дублююча] робота, ніж були б вичерпані наявні джерела через те, що необхідно було б обмежитися вузькою базою для тих тематичних напрямків, про які йдеться.

2. Zur Bereitwilligkeit der Bearbeiter:

Die Bereitwilligkeit der einheimischen Kräfte zur Mitarbeit hatte, wie bereits EF Paffen meldete, sehr stark unter der militärischen Entwicklung zu leiden gehabt. Nach den jüngsten Ereignissen an der Südfront, die sich wie ein Lauffeuer unter der Bevölkerung bekannt wurden, besserte sich sichtlich die Bereitwilligkeit, uns Auswertungsarbeiten zu liefern. Dazu kommt, dass breite Schichten der Bevölkerung ohne Ansehen ihrer sozialen Stellung z.Zt. Zuschanzarbeiten herangezogen werden. Dieser Tätigkeit zieht die Intelligenz eine Mitarbeit im ERR vor.

Die Bearbeiter der Auswertungsarbeiten, EF Paffen und Studienrat Kroug, prüfen bei jedem infrage Kommenden in Aussprachen und Besprechungen, ob von ihm eine für uns wertvolle Arbeit zu erwarten ist oder nicht.

3. Die bereits vergebenen Themen:

EF Paffen und Studienrat Kroug haben sich je eine Liste der Dozenten der Universität, der Dozenten des Polytechnischen Instituts einschl. aller technischen Institute und der in der ukrainischen Hilfsverwaltung tätigen Professoren und Dozenten verschafft.

Ein Teil dieser Personen wurde von ihnen bereits vorgenommen. Dabei ergaben sich folgende Themen, die sofort in Arbeit genommen werden konnten:

- 13 1. Die sowjetische Rechtsprechung im Zivilrecht.
- 14 2. Die Besetzung juristischer Stellen in der UdSSR.
- 15 3. Das Leben der Studenten an den Hochschulen und Arbeiterfakultäten.
- 16 4. Student und Studentin in der UdSSR.
- 17 5. Organisation und Methoden der Betriebsverwaltung (Thema wird vielleicht noch anders formuliert).
- 18 6. Einfluss des dialektischen Materialismus auf den Unterricht der Naturwissenschaften an höheren Schulen und Hochschulen.
- 19 7. Widersprüche der marxistischen Theorie in der Literatur der Sowjets (Thema wird vielleicht noch etwas begrenzt.)
- 20 8. Das Sexualproblem in der UdSSR.
- 21 9. Die Frau in der Wissenschaft.
- 22 10. Was liest der Sowjetbürger.

Sämtliche Themen können leicht in den Themenplan der HAG eingebaut werden.

23 Ferner handelt der volksdeutsche Professor der Archäologie,
24 Michael Miller, der seit neuestem ständiger Mitarbeiter des
25 Sonderstabes Vorgeschichte in Dnjeπρο ist, über die 5 Themen
26 der Gruppe IV/10 "Die sowjetischen Museen" ab.

27 Die Arbeit "Der Klassenkampf in Erziehung und Unterricht"
28 ist fertiggestellt, übersetzt und bearbeitet. Sie wird in der
29 laufenden Woche geschrieben.

4. Zum "Plan Proksch":

Bei der Übersetzung der Themenanlage zum Plan Proksch durch die Mitarbeiter Paffen und Kroug haben sich gewisse Unklarheiten

2. Щодо готовності спеціалістів працювати

Готовність місцевих співробітників до співпраці відчутно залежить від розвитку військових дій, як уже зазначав айнзацфюрер Паффен. Після останніх подій на південному фронті, інформація про які миттєво поширилася серед населення, готовність готувати для нас роботи з метою використання значно зростає. До того ж, значні прошарки населення, незважаючи на їхнє соціальне становище, на даний момент залучені до окопних робіт. Порівняно з цією діяльністю інтелігенція надає перевагу співпраці з ОШР.

Спеціалісти, що відповідають за роботу з використання, тобто айнзацфюрер Паффен та штудієнрат Кроуг, у розмовах та дискусіях перевіряють кожного на предмет того, чи можна нам очікувати від нього цінної для нас роботи, чи ні.

3. Уже роздані теми

Айнзацфюрер Паффен та штудієнрат Кроуг отримали список доцентів університету та Політехнічного інституту, з усіма технічними інститутами включно, а також професорів і доцентів, задіяних в українській допоміжній адміністрації.

Частина цих осіб вже прийнята ними на роботу. При цьому оформилися наступні теми, що могли б найближчим часом бути передані для розробки:

1. Радянське судочинство в цивільних справах;
2. Заміщення юридичних посад в СРСР;
3. Життя студентів у вищих школах та на робочих факультетах;
4. Студент і студентка в СРСР;
5. Організація та методи управління підприємством (тема, можливо, буде сформульована дещо інакше);
6. Вплив діалектичного матеріалізму на викладання природничих наук у середній школі та вищих навчальних закладах;
7. Протиріччя марксистської теорії в літературі Советів (ймовірно, тема ще буде звужена);
8. Проблема сексуальності в СРСР;
9. Жінка в науці;
10. Що читає радянський громадянин?

Усі теми можуть бути легко включені до тематичного плану ГРГ.

Окрім того, професор археології Михайло Міллер, фольксдойче, що є найновішим постійним співробітником Зондерштабу “Прадавня історія”, займається п’ятьма темами групи IV/10 “Радянські музеї”.

Робота “Класова боротьба у вихованні та навчанні” готова, перекладена та відредагована. Написана вона на цьому тижні.

4. До “Плану Прокша”

При перекладі додатку з темами до “Плану Прокша” співробітниками Паффеном та Кроугом де-не-де було виявлено певні незрозумілості у формулюваннях. Після

in manchen Themenformulierungen ergeben. Nach Abschluss der Übersetzung und ihrer Besprechung zwischen Paffen und Kroug wird die Arbeitsgruppe darüber besonders berichten. Paffen als Slawist und Kroug als vereidigter Verhandlungsdolmetscher können zweifellos zu dieser Frage wertvolle Anregungen und Fingerzeige geben, weshalb ich sie ausdrücklich darum bat.

Der Leiter der Arbeitsgruppe:

(Wendnagel)

Haupteinsatzführer

закінчення перекладу та його обговорення між Паффеном та Кроугом про це окремо було повідомлено робочу групу. Паффен як славіст та Кроуг як дипломований фахівець з усного перекладу, без сумніву, можуть дати з цього питання чудові пропозиції та поради, тому я спеціально попросив їх про це.

Керівник робочої групи
[підпис]
Венднагель,
гауптайнзацфюрер

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 75, арк. 393–395. Засвідчена копія. Машинопис. Мова німецька.

Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei

Reichsleitung

Verwaltungsbau der NSDAP
München, Arcisstraße 10
BRIEFANSCHRIFT: MÜNCHEN 33
Fernruf: Ortsverkehr 5798 — Fernverkehr 51931
Postcheckkonto: München 233 19

Zentralorgan der Partei:
„VÖLKISCHER BEOBACHTER“
Verlag: München, Thierschstraße 11, Fernruf: 22 1 51
Berlin SW 68, Zimmerstraße 88, Fernruf 11 00 22
Schriftleitung: München, Schellingstr. 39, Fernruf 20 8 01
Berlin SW 68, Zimmerstraße 88, Fernruf 11 00 22

Der Beauftragte des Führers für die Überwachung der gesamten geistigen und weltanschaulichen Schulung und Erziehung der NSDAP

Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
Sonderstab Wissenschaft
B/Dg

An den
Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
Hauptarbeitsgruppe Ukraine

K i e w
über Stabsführung

Betr.: Anthropologische Untersuchungen in Kiew und Umgebung.

Auf Grund des vorausgegangenen Briefwechsels mit der Arbeitsgruppe Kiew ist Ihnen die Absicht der Hohen Schule, Institut für Biologie und Rassenlehre, in der Ukraine anthropologische Untersuchungen durchzuführen, bereits bekannt. Wie mir Dr. Hüttig mit dem Schreiben vom 1.3.43 mitgeteilt hat, soll der Einsatz Anfang April 1943 erfolgen. Die Gruppe der Rassenkundler setzt sich wie folgt zusammen:

1. Als Leiter der Gruppe
Dozent Dr. Werner H ü t t i g, stellvertretender Leiter des Instituts für Biologie und Rassenlehre.
 2. Dr. Gustav Perret, Leiter der Abteilung für rassenbiologische Forschung des Instituts für Biologie und Rassenlehre.
 3. Dr. Carla Hüttig, Mitarbeiterin des Instituts für B. u. R.
 4. Ein Mediziner des zahnärztlichen Instituts der Universität Bonn Mitarbeiter von Prof. Korkhaus, der Untersuchungen über die Erbllichkeit von Kieferanomalien anstellen will.
- Als technische Hilfskräfte:
5. Herr Hans Hilgers, Bonn, zur Durchführung der photographischen Aufnahmen und zu Versuchen über Sterio-Photographie.
 6. Fräulein Hermine Sammet, Sekretärin am Institut für B. u. R.

Hinzuzuziehen wären in Kiew selbst noch geeignete einheimische Fachkräfte, die zugleich, wenn möglich, auch als Dolmetscher dienen können.

Pg. Dr. Hüttig wird Ende März auf einige Tage nach Kiew kommen, um die Durchführung des Einsatzes vorzubereiten. In meinem Antwortschreiben habe ich Pg. Dr. Hüttig auf die augenblicklichen schwierigen Arbeitsverhältnisse in Kiew aufmerksam gemacht.

Höflichkeitsformeln fallen bei allen parteiamtlichen Schreiben weg.

Berlin-Charlottenburg 2, Bismarckstr.1

DEN 9.3.43

Fernruf Sammel-Nr. 34 00 11 Nachruf: 34 07 15
Postcheckkonto: Berlin 101 713

Nr.	380
Wochen	
an Abt.	II
bestellen	
Ablang	
V.V.	N.Z.

Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга
Зондерштаб “Наука”
В/Dg

9.3.43

Оперативному штабу райхсляйтера Розенберга
Головна робоча група “Україна”

Київ

через Управління штабу

Щодо: Антропологічні дослідження у Києві та околицях

З попереднього листування з робочою групою “Київ” Вам уже відомо про намір Вищої школи, Інституту біології та расового вчення, проводити в Україні антропологічні дослідження.

Як мені повідомив д-р Гюттіг у листі від 1.3.43, робота має розпочатись у квітні 1943 р. Група фахівців з питань расового вчення складається з:

1. Як керівник групи:

Доцент д-р Вернер Гюттіг, заступник керівника Інституту біології та расового вчення;

2. Д-р Густав Перрет, керівник відділу расово-біологічних досліджень Інституту біології та расового вчення;

3. Д-р Карла Гюттіг, співробітниця Інституту б[іології] та р[асового вчення];

4. Лікар Стоматологічного інституту університету м. Бонн, співробітник проф. Коркхауса, який має розпочати дослідження спадковості аномалій щелепи.

Як допоміжні технічні співробітники:

5. Пан Ганс Гільгерс, Бонн, у проведенні фотографування та експериментів у стереофотографії;

6. Фройляйн Герміна Заммет, секретарка в Інституті б[іології] та р[асового вчення].

Можуть бути залучені ще наявні у Києві місцеві спеціалісти, крім того, водночас і в ролі перекладачів.

У своєму листі-відповіді я звернув увагу пг. д-ра Гюттіга на нинішні складні умови роботи у Києві.

Ich hoffe, daß bis Anfang April sich die Arbeitsverhältnisse in Kiew soweit bessern werden, daß die Aufgabe, wenn auch unter erschwerten Umständen, aber dennoch in vollem Umfange durchgeführt werden können.

Ich bitte, daß trotz der augenblicklichen Umstände der Durchführung dieser bevölkerungspolitisch außerordentlich wichtigen Aufgabe durch Sie die notwendige Unterstützung gewährt wird. Zugleich bitte ich um Mitteilung, ob die vorgeschriebenen Impfungen in Kiew durchgeführt werden können.

Heil Hitler!

I.A.

(Braun)

Я сподіваюся, що до початку квітня умови роботи у Києві покращаться настільки, що завдання, навіть і за складних обставин, зможуть бути здійснені у повному обсязі.

Я прошу, щоб, незважаючи на нинішні обставини, здійсненню зазначених завдань, надзвичайно важливих з точки зору демографії, Вами була надана необхідна підтримка. У той же час прошу повідомити, чи можуть бути у Києві проведені передбачувані щеплення.

Хайль Гітлер!

За доруч. [підпис]
Браун

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 49, арк. 7–7 зв. Оригінал. Машинопис. Мова німецька.

EINSATZSTAB REICHSLEITER ROSENBERG
 FÜR DIE BESETZTEN GEBIETE
 HAUPTARBEITSGRUPPE UKRAINE
 Der Hauptarbeitsgruppenleiter.

Kiew, den 12. März 1943.
 A/Re.

Rundschreiben Nr. 8/43

I. Sichtungsarbeiten.

1. Verzeichnis.

Die Richtung und das zu erstrebende Ziel der zukünftigen Sichtsungsarbeit wird von jedem Mitarbeiter im Einsatzstab besser erkannt, wenn auch das schon vorhandene Material jeden einzelnen ungefähr bekannt und geläufig ist. Darüber hinaus gibt diese Kenntnis Gewähr, dass nicht allzuviel Doppelarbeit geleistet wird. Zwar werden sich Überschneidungen natürlich nicht völlig vermeiden lassen, schaden auch gar nicht zu sehr, da manche Probleme erst bei Betrachtung von verschiedenen Seiten die richtige Klarheit erhalten. Diesem Rundschreiben liegt deshalb ein

Verzeichnis der Sichtsungsarbeiten

bei. Es wird zukünftig laufend ergänzt werden und gibt damit allen Arbeitsgruppen einen Überblick über die bei der HAG zusammenlaufenden Berichte.

2. Einteilung nach Fachgebieten.

Das vorliegende Material ist noch nicht endgültig in Fachgebiete eingeteilt. Dies kann erst in Übereinstimmung mit der Stabsführung Abt. II c erfolgen. Sehr aufschlussreich ist aber schon heute die folgende vorläufige Übersicht der zusammengehörenden Abteilungen:

Kunst- u. Vorgeschichts-Museen	29	Arbeiten	
einschl. Arbeitsberichte			
Kunst- und Kulturdenkmäler, Kirchen	8	"	
Architektur, Partei- u. technische Bauten	6	"	
Lebende Maler	2	"	
Musik und Theater	7	"	
Volkskunde u. Volkskultur:	Deutsche	9	"
	Karaimen	3	"
	Tataren	13	"
	Goten	5	"
Kirchenfragen	22	"	
Antireligionskampf	2	"	
Sanitäre u. mediz. Fragen	4	"	
Erziehung u. Unterricht	20	"	
Rasse	1	"	
Wissenschaftliche Berichte und Anstalten:	Technik	5	"
	Landwirtschaft, Biologie u. Botanik	25	"
	Geologie	8	"

№ 66

Оперативний штаб райхслайтера Розенберга
для окупованих територій

Головна робоча група “Україна”
Керівник Головної робочої групи

Київ, 12 березня 1943 р.
А./Ре.

Циркуляр № 8/43

I. Оглядові роботи

1. Перелік

Напрямок та мета майбутньої оглядової роботи, якої потрібно досягти, будуть більш зрозумілими для кожного співробітника Оперативного штабу, якщо вже наявний матеріал у загальних рисах стане відомим кожному. Крім того, знання цього дає гарантію, що не ведеться зайва дублююча робота. Хоча, звичайно, дублювання не можна уникнути повністю, це не шкодить надто сильно, тому що подібні проблеми стають явними лише при вивченні з різних сторін. До цього циркуляра додається

перелік оглядових робіт.

Надалі перелік буде поповнюватись у поточному порядку, він надає всім робочим групам відомостей про донесення, що збираються при ГРГ.

2. Розподіл за тематичними галузями

Наявний матеріал ще недостатньо систематизований за тематичними галузями. Це може бути здійснене за погодженням з відділом П с* Управлінням штабу. Але вже сьогодні дуже показовим є наступний поточний перелік за належністю до галузей:

[Музейна справа у галузі мистецтва та давньої історії]	29 робіт
із робочими донесеннями включно	8 "
пам'ятки мистецтва та архітектури, церкви	6 "
архітектура, партійні та технічні будівлі	2 "
нині живі художники	7 "
музика і театр	9 "
народознавство та народна культура: німці	3 "
караїми	13 "
татари	5 "
готи	22 "
церковні питання	2 "
боротьба з релігією	4 "
Питання медицини та санітарної справи	20 "
виховання та навчання	1 "
[расові питання]	5 "
донесення наукового змісту та установи:	25 "
техніка	8 "
сільське господарство,	
біологія та ботаніка	
геологія	

* Відділ “Облік та контроль” Управління штабу.

Astronomie, Meteorologie	6	Arbeiten
Psychologie	4	"
verschiedene	14	"
Ethik und Moral	1	"
Literatur u. Literaturwissenschaft	4	"
Archive, Verzeichnisse u. Arbeitsberichte	33	"
Bibliotheken	13	"
Erziehung zum Kriege	1	"
Kriegsvorbereitungen	4	"
Kriegserleben	9	"
Bolschewistische Propaganda	5	"
Bolschewistische Wirklichkeit (Erlebnisberichte)	5	"
Deutsche Rechtsquellen	3	"
Judenmaterial und Literatur	8	"
Wirtschaftsleben	1	"
Gewerkschaften	1	"
Wohnungspolitik	1	"
Siedlungspolitik	1	"
Bodenkultur	9	"
Stadteführer	2	"
Gesamtzahl:	294	Arbeiten

Aus dieser Übersicht geht jener Mangel hervor, den man mit "zufälliger" Berührung der mit den Problemen des Ostens und des Bolschewismus verzeichnen kann. Das trifft nicht für alle Arbeiten zu, denn ein grosser Teil des bis jetzt vorliegenden Materials ist bewusst durch Mitarbeiter der Sonderstäbe usw. herangeholt worden. Aber die Lücken des Verzeichnisses bei Gegenüberstellung mit den noch vorhandenen Erforschungsmöglichkeiten deuten jene Richtung an, die angestrebt werden muss, um ein möglichst umfassendes Bild des Bolschewismus zu erzielen. Die hierfür grundlegende Planung ist von der Stabsführung noch nicht zurückgekommen, so dass sie erst in nächsten Rundschreiben gebracht werden kann.

3. Beurteilung der Sichtsarbeiten.

Wenn auch alle Mitarbeiter der Abteilung "Sichtung" erst lernen mussten und sich bestimmte Erfahrungen erst im Laufe der Zeit erwerben, so kann doch gesagt werden, dass Inhalt und Form des weitaus grössten Teiles der bisherigen Arbeiten voll den Erwartungen entsprachen. Die Stabsführung hat dies ebenfalls zum Ausdruck gebracht. Damit ist für die HAG ein Ansporn gegeben zu weiterer intensivster Beschäftigung mit den interessierenden Fragen. ~~Mitarbeiter der Sonderstäbe usw.~~ Einzelbeurteilungen finden nur in jenen Fällen statt, in denen durch eine solche Anreiz zu weiterer Beschäftigung mit der behandelten Frage oder Gelegenheit zur Ergänzung gegeben werden soll. Auf jeden Fall kann aber der einzelne Bearbeiter versichert sein, dass sein Arbeitsergebnis bestimmt an der zuständigen Stelle beachtet und auch weiter verwertet wird.

4. Verbesserungen der äusseren Gestaltung.

Die Form des Deckblattes hat sich durchgesetzt und beährt. Grundsätzlich soll ein Deckblatt beigegeben werden, auch wenn die Arbeit nur 3 - 4 Seiten beträgt. Der Varteiler soll bereuweitert werden, indem es ab sofort heissen muss:

астрономія, метеорологія	6	"
психологія	4	"
різне	14	"
етика та мораль	1	"
література та літературознавство	4	"
архіви, переліки та робочі донесення	33	"
бібліотеки	13	"
виховання [у дусі підготовки] до війни	1	"
підготовка до війни	4	"
пережите під час війни	9	"
більшовицька пропаганда	5	"
більшовицька дійсність		
(донесення про пережите)	5	"
німецькі джерела права	3	"
матеріал про євреїв та література	8	"
економічне життя	1	"
профспілки	1	"
житлова політика	1	"
політика щодо переселень	1	"
агрикультура	9	"
путівники по містах	2	"

Загальна кількість: 294 роботи

Цей перелік свідчить про нестачу, що може бути відмічена у “випадковому”^{*} зв'язку з проблемами Сходу та більшовизму. Це стосується не всіх робіт, тому що велика частина матеріалу, наявного на даний момент, була свідомо подана співробітниками зондерштабів тощо. Але лакуни у переліку при порівнянні з можливостями дослідження, які ще існують, окреслюють напрямок, якого [слід дотримуватися], щоб отримати якомога повнішу картину більшовизму. Основний план все ще не повернуто з Управління штабу, тому він може бути наведений лише у наступному циркулярі.

3. Оцінювання оглядових робіт

Якщо б усі співробітники відділу “Контроль” спочатку могли навчатися [цій справі] та протягом часу набувати певного досвіду, тоді можна було б сказати, що зміст та форма найбільшої частини робіт повністю відповідає очікуванням. Управління штабу вже висловилося щодо цього. Цим самим ГРГ був даний поштовх до подальшого інтенсивного опрацювання питань, що цікавлять найбільше. Певне оцінювання має місце лише в окремих випадках, коли повинен бути наданий стимул щодо подальшої роботи над питаннями, що розробляються, або щодо приводу для її розширення.

Але у кожному випадку відповідальний співробітник може бути впевнений, що результати його роботи обов'язково будуть взяті до уваги у відповідній службі та що у подальшому вони також будуть використовуватися.

4. Покращання зовнішнього оформлення

Запроваджено форму титульного аркуша та її дотримання; титульний аркуш має подавати найголовніше, навіть якщо робота складається лише з 3–4 сторінок. Перелік отримувачів має бути розширений, і там відсьогодні має бути вказано:

^{*} Тут і далі так у тексті.

94

- Original an Sonderstab (soweit bekannt)
1. und 2. Durchschlag an Stabsführung
3. Durchschlag an HAG Ukraine
4. Durchschlag an AG.

oder:

- Original an Stabsführung, Abt. II c,
1. und 2. Durchschlag an Stabsführung
3. Durchschlag an HAG Ukraine
4. Durchschlag an AG.

Die Bemerkung: "Quellen unbekannt" hat keinen Sinn. Wenn der Verfasser seiner Arbeit kein Buch oder Zeitschriften zugrundelegt, so schreibt man "Quellen aus eigener Erfahrung oder aus eigenem Erleben".

Zum schnelleren Verständnis der Arbeit soll grundsätzlich der Bearbeiter nach dem Deckblatt eine Vorbemerkung bringen, in der er Auskunft gibt über Persönlichkeit des Verfassers, die besonderen Umstände, unter denen die Arbeit entstanden ist, die politische oder sonstige Bedeutung der Arbeit und ihre Verwendungsmöglichkeit. Bei den zuletzt eingereichten Arbeiten ist teilweise nicht ohne weiteres zu erkennen, ob der Verfasser ein Bolschewist ist und es sich also um eine Übersetzung bolschewistischer Literatur handelt, oder ob er gegenwärtig in Dienste des Eins tzstabes RR die Arbeit angefertigt hat.

(Z.B. bei der Arbeit "Die Familie bei den Krimtataren" ist als Verfasser A b l a j e v angegeben. Ist Ablajev identisch mit dem laut Schreiben der Arbeitsgruppe Krim vom 13.2.1943 für den Einsatzstab dort arbeitenden Tataren "Abibulajew"?)

Da auf dem Deckblatt der Auswertungsarbeiten der genaue Titel, der Verfasser, die Quellen usw. angegeben werden, ist es überflüssig, diese Angaben auf der ersten Seite der eigentlichen Arbeit zu wiederholen. In Zukunft ist auf der ersten Seite der Arbeiten sofort mit dem Text zu beginnen.

5. Genauigkeit der Übersetzungen.

Die Abt. II c bittet, recht genau bei Übersetzungen der russischen Urtexte zu verfahren. Es ist vorgekommen, dass Übersetzer in bester Absicht gewisse Ausdrücke mit einem der deutschen Gewohnheit besser angepassten Wort verdeutscht haben. Mitunter leidet aber dadurch der Charakter der Arbeit, die ja oft - aus propagandistischen Gründen "originalgetreu" sein soll. Besonders trifft dies auf Arbeiten, die irgendwie in der Presse Verwendung finden sollen. Ich bitte, das zu berücksichtigen.

6. Einbeziehung von Sonderberichten.

Bisher sind zu manchen Angelegenheiten "Sonderberichte" geschrieben worden, deren Inhalt teilweise in den normalen Schriftwechsel und teilweise in das jetzt herausgestellte "Sichtungsmaterial" fiel. Ich bitte, zukünftig eine Trennung dieser Dinge vorzunehmen, damit keine Schwierigkeiten in der Ablage der Briefe und der Sichtungsarbeiten eintreten können. Laufende Angelegenheiten gehören in den Schriftwechsel oder in die

Оригінал – до зондерштабу (якщо відомо);
1-а та 2-а копії – до Управління штабу;
3-я копія – до ГРГ “Україна”;
4-а копія – до РГ.

Або:

Оригінал – до Управління штабу, відділ II с;
1-а та 2-а копії – до Управління штабу;
3-я копія – до ГРГ “Україна”;
4-а копія – до РГ.

Зауваження “Джерело невідоме” не має сенсу. Якщо автор не додає до своєї роботи [посилання на] книгу або журнал, тоді слід писати: “Джерело – власний досвід або пережите”.

Для швидкого розуміння роботи редактор має розмістити на титульному аркуші зауваження, в якому подати інформацію щодо особистості автора, особливих обставин, за яких робота була створена, політичного чи іншого значення роботи та можливостей її використання. З частини робіт, що надійшли останнім часом, не можна довідатися, чи був автор більшовиком або мова іде про переклад більшовицької літератури, чи він підготував цю роботу, перебуваючи на даний момент на службі при Оперативному штабі (наприклад, у роботі “Родина у кримських татар” у якості автора вказаний Аблаєв. Чи є він та згаданий у листі робочої групи “Крим” від 13.2.1943 татарин Абібулаєв, що працює на Оперативний штаб, однією й тією ж особою?).

Оскільки на титульному аркуші розробки подаються її точна назва, автор, [вказуються] джерела тощо, зайве повторювати ті самі дані на першій сторінці самої роботи. У майбутньому перша сторінка роботи має починатися безпосередньо з тексту.

5. Точність перекладів

Відділ II с просить при перекладі точно передавати суть російського першоджерела. Мали місце випадки, коли перекладач для окремого вислову з найкращими намірами підбирав найбільш відповідний німецький вираз. Але іноді через це страждає характер роботи, що з пропагандистських мотивів має бути наближеним до оригіналу. Це особливо стосується робіт, що певним чином мають бути використані у пресі.

Я прошу взяти це до уваги.

6. Використання спеціальних донесень

Раніше [слова] “Особливе донесення” були присутні на багатьох справах, зміст яких частково підпадав під звичайне листування і частково – під виокремлений “матеріал для огляду”. Я прошу в майбутньому розділяти ці поняття, щоб не створювати труднощів при зберіганні документації та оглядових робіт.

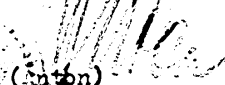
Поточні справи відображає листування чи тижневі і місячні звіти. Вони

Wochen und Monatsberichte. Diese sollen kurz gehalten werden. Feststellungsberichte, Bibliographien, Sicherungsmassnahmen usw. können aber ausführlicher gehalten werden und gehören in die Sichtungsarbeiten. Sie stellen das Material dar, welches bei der HAG und der Abt. II o auch später jederzeit rasch greifbar und als Unterlage für weitere Arbeit oder andere Mitarbeiter geeignet sein soll.

II. Zur Lage.

In einer Parteiversammlung in Kiew am 5.5.43 hat Gauleiter und Reichskommissar Koch in grundsätzlichen Ausführungen zur politischen und militärischen Lage gesprochen. Die Ausführungen über das deutsche Verhältnis zur Ukraine halte ich für so bedeutungsvoll, dass ich sie im Auszug heute beifüge. Eine Stellungnahme dazu ist aus bekannten Gründen nicht nötig. Ich weise darauf hin, dass die Rede in einer geschlossenen Mitgliederversammlung gehalten wurde und deshalb einen besonders vertraulichen Charakter trug. In diesem Sinne ist auch die beiliegende Anlage zu behandeln.

Heil Hitler v

(Anton)
Stabsführer.

Anlagen:

Verzeichnis der Sichtungsarbeiten
Auszug aus der Rede des Gauleiters Koch.

Verteiler:

1	St. f. AG	Kiew, zugl. f. Abt. Sichtung
1	" " "	Dnjeπρο,
1	" " "	Simferopol
1	" " "	Sk. Rostow (Mariupol)
1	" " "	Erfassung
1	" " "	Stabsführung
1	" " "	Pg. Proksch
2	" " "	<u>z. d. A. HAG.</u>

Der Eingang dieses Rundschreibens ist von den Empfängern unmittelbar mit Eingangstag der HAG anzuzeigen.

мають бути стислими за змістом. Але інформаційні донесення, бібліографія, [повідомлення] щодо заходів безпеки можуть бути деталізованими та належать до оглядових робіт. Вони являють собою матеріал, що пізніше має бути в будь-який час придатним для використання головною робочою групою та відділом II с, а також слугувати основою для подальшої роботи або стати в нагоді іншим співробітникам.

II. Щодо становища

На партійному зібранні у Києві 5.3.43 гауляйтер та райхскомісар України Кох в основній промові говорив про політичне та військове становище. Висловлене щодо німецького ставлення до України я вважаю настільки важливим, що сьогодні додаю його у витягу. Зауваження щодо цього з відомих причин не-потрібні. Я хочу зауважити, що промова мала місце на закритому зібранні членів партії і тому має особливо конфіденційний характер. З огляду на це потрібне відповідне поводження з документом, що додається.

Хайль Гітлер!
[підпис]

Антон,
штабсайнцацфюрер

Додатки:

Перелік оглядових робіт.

Витяг з промови гауляйтера Коха.

Отримувачі:

1	[прим.]	для РГ	“Київ”, до відділу “Контроль”;
1	"	"	“Дніпропетровськ”;
1	"	"	“Сімферополь”;
1	"	"	ЗК “Ростов” (Маріуполь);
1	"	"	Відділу “Облік”;
1	"	"	Управління штабу;
1	"	"	пг. Прокша;
2	"	"	<u>до ГРГ.</u>

Отримання цього циркуляра
має бути засвідчене отримувачами
безпосередньо в день надходження [до] ГРГ

Kiew, 10.3.43. 99

Anlage zu Rundschreiben
Nr. 8/43.

Verzeichnis der Sichtungsarbeiten

Stichtag: 1. März 1943.

<u>Akte Nr.</u>	<u>Sonderst.</u>	<u>Bearbeiter</u> <u>od. HAG</u>	<u>Inhalt.</u>
310/5	B.K.	Dr. Roszkamp	Kunst u d Museen in der Sowjetunion
310/5	B.K.	" "	Berichte über die Museen in Kiew
310/5	B.K.	" "	Museum in Shtomir
310/5	B.K.	" "	Westeuropäisches Museum in Kiew
310/5	B.K.	Dr. Kunze	Museum usw. in Stari-Krim
310/5	B.K.	" "	Museum usw. in Feodosia
310/5	B.K.	" "	Museum usw. in Sudak
310/5	B.K.	" "	Kunstfunde in Jalta (Woronzoff)
310/5	B.K.	Klein	Sowjetische Architektur
310/5	B.K.	Klein	Bericht über Reise nach der Krim
310/5	B.K.	"	Restaurierungsarbeiten in der Demetorkatakombe I
310/5	B.K.	"	Restaurierungsarbeiten in der Demetorkatakombe II.
310/5	B.K.	"	Kunst- und Kulturdenkmäler aus der Warägerzeit
310/5	B.K.	"	Zur Frage der Kunstmaler der Ukraine.
310/5	B.K.	"	Bericht über das Museum für westeuropäische Kunst
310/5	B.K.	"	Bericht über 4 Gemälde
310/5	B.K.	"	Bericht über Sammlungen der Lawra
310/5	B.K.	"	Bericht über Sophienkathedrale
320/5	M.	Lehrich	Musik und Theaterleben in Kiew
330/5	V.K.	Niggemam	Reste der tatarischen Volkskunst.
330/5	V.K.	Böhnisch	Volkskundlicher Einsatz auf der Krim.
330/5	V.K.	Lorenzen	Volkskultur der Krimtataren.
330/5	V.K.	Lorenzen	Reisebericht Ukraine u. Krim
330/5	V.K.	Lorenzen	Arbeiten in Kiew (Volkskunstmuseum)
330/5	V.K.	Tölke	Studentischer Einsatz Shtomir
330/5	V.K.		Deutsche Siedlungen in Wolhynien
330/5	V.K.		Vorbereitungsarbeiten für Studenteneinsatz.

Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга Київ, 10.03.1943
Головна робоча група “Україна”

Додаток до циркуляра № 8/43

Перелік [оглядових] робіт

станом на 1 березня 1943 р.

<u>Док. №</u>	<u>Зондерштаб</u> <u>чи ГРГ</u>	<u>Автор*</u>	<u>Зміст</u>
310/5	Зобр. мист.**	д-р Роскамп	Мистецтво та музеї в Радянському Союзі
310/5	Зобр. мист.	"	Звіти про музеї у Києві
310/5	Зобр. мист.	"	Музей у Житомирі
310/5	Зобр. мист.	"	Західноєвропейський музей у Києві***
310/5	Зобр. мист.	д-р Кунце	Музей [та інші подібні установи] у Старому Криму
310/5	Зобр. мист.	"	Музей [та інші подібні установи] у Феодосії
310/5	Зобр. мист.	"	Музей [та інші подібні установи] в Судаку
310/5	Зобр. мист.	"	Зібрання предметів мистецтва в Ялті (Воронцов)
310/5	Зобр. мист.	Кляйн	Радянська архітектура
310/5	Зобр. мист.	Кляйн	Звіт про подорож до Криму
310/5	Зобр. мист.	"	Реставраційні роботи у деметрівських катакомбах I****
310/5	Зобр. мист.	"	Реставраційні роботи у деметрівських катакомбах II
310/5	Зобр. мист.	"	Пам'ятники мистецтва та культури варязьких часів
310/5	Зобр. мист.	"	До питання щодо художників України
310/5	Зобр. мист.	"	Звіт про музей західноєвропейського мистецтва у Києві
310/5	Зобр. мист.	"	Звіт про чотири картини
310/5	Зобр. мист.	"	Звіт про колекції Лаври
310/5	Зобр. мист.	"	Звіт про Софійський собор
320/5	Музика*****	Леріх	Музичне та театральне життя у Києві
330/5	Фольклористика	Нігеманн	Залишки татарського народного мистецтва
330/5	Фольклористика	Бьоніш	Фольклористичні [дослідження] в Криму
330/5	Фольклористика	Лоренцен	Народна культура кримських татар
330/5	Фольклористика	Лоренцен	Звіт про подорож Україною та по Криму
330/5	Фольклористика	Лоренцен	Роботи в Києві (Музей народного мистецтва)
330/5	Фольклористика	Тьольке	Студентські [дослідження]***** в Житомирі

* Під словом “автор” розуміється автор, редактор або інший відповідальний виконавець по темі.

** Зображальне мистецтво.

*** Музей західноєвропейського мистецтва.

**** Тут і далі так у тексті.

***** Тут і далі абревіатури назв зондерштабів розкриті.

***** Тут дослівно “завдання”, але під цим розумілися завдання дослідницького характеру.

100

Akte Nr.	Sonderst. od. HAG	Bearbeiter	Inhalt.
340/5	V.G.	Modrijan	Arbeitsbericht September Dnjepr
340/5	V.G.	"	" Oktober "
340/5	V.G.	"	" November "
340/5	V.G.	"	" Dezember "
340/5	V.G.	Benecke	Arbeitsbericht Kaukasus (Sept.)
340/5	V.G.	"	" " (Nov.)
340/5	V.G.	Gerke	Arbeitsbericht Chersones
340/5	V.G.	"	" Krim
340/5	V.G.	Stampfuss	Bericht Vorgeschichtsmuseum Dnjeppropetrowak
340/5	V.G.	"	Bericht Bezirksmuseum Rostow
340/5	V.G.	"	Vorgeschichtsmuseum Charkow
340/5	V.G.	"	Bericht Bezirksmuseum Melitopol
340/5	V.G.	"	Liste d. Vorgesch. Museen d. Ukraine
340/5	V.G.	"	Bericht Landmuseum Kremetschug
340/5	V.G.	"	Geschichte der Kringoten
340/5	V.G.	"	Ogier de Busbecq (Wiederentdecker d. Kringoten)
340/5	V.G.	"	Politische Bedeutung d. Göttenfrage
350/5	W.I.	Rosenfelder	Kirchliche Lage im Generalgouvernement
350/5	W.I.	"	Kirchliche Lage i. d. Sowjet-Ukraine
360/5	W.I.	"	Unterredungen üb. kirchliche Lage im Kiewer Gebietsarchiv
350/5	W.I.	"	Kirchliche Lage i. d. Ukraine
350/5	W.I.	"	" " " " " "
350/5	W.I.	"	Religiöse Lage bei Krimtataren
350/5	W.I.	"	Kirchen, Moscheen u. Synagogen i. Simferopol
350/5	W.I.	"	Unterredung mit Bischof Vikentij
350/5	W.I.	"	Kirchliche Lage in Kiew
350/5	W.I.	"	Unterredung mit Bischof Pantelemon
350/5	W.I.	"	Unterredung m. Bischof Nikanor u. Bischof Mstyslaw
350/5	W.I.	†. Franqué	†. Franqué Kirchliche Lage Nr. I
350/5	W.I.	"	" " " " II
350/5	W.I.	"	" " " " III
350/5	W.I.	"	" " " " IV
350/5	W.I.	v. Klot	Bericht des Sekretärs des Bischofs Pantelemon
350/5	W.I.	"	Aus der Geschichte der Kirche in der Sowjetunion
350/5	W.I.	"	2 Aufrufe des Bischofs Pantelemon
350/5	W.I.	"	Das Kirchenbild von Kiew
350/3	W.I.	"	Unterredung mit Erzbischof Antony
350/5	W.I.	"	Unterredung mit Bischof Nikanor
350/5	W.I.	"	Bericht über die kirchliche Lage in der Ukraine

<u>Док. №</u>	<u>Зондерштаб чи ГРГ</u>	<u>Автор</u>	<u>Зміст</u>
330/5	Фольклористика	[Тьольке]	Німецькі поселення на Волині
330/5	Фольклористика		Підготовчі роботи з проведення [студентських досліджень]
340/5	Прадавня історія	Модріян	Робоче донесення за вересень, Дніпропетровськ
340/5	Прадавня історія		Робоче донесення за жовтень, Дніпропетровськ
340/5	Прадавня історія		Робоче донесення за листопад, Дніпропетровськ
340/5	Прадавня історія		Робоче донесення за грудень, Дніпропетровськ
340/5	Прадавня історія	Бенеке	Робоче донесення з Кавказу (вересень)
340/5	Прадавня історія		Робоче донесення з Кавказу (листопад)
340/5	Прадавня історія	Герке	Робоче донесення щодо Херсонесу
340/5	Прадавня історія		Робоче донесення щодо Криму
340/5	Прадавня історія	Штампфус	Звіт щодо музею давньої історії в Дніпропетровську
340/5	Прадавня історія		Звіт щодо окружного * музею у Ростові**
340/5	Прадавня історія		Музей давньої історії в Харкові
340/5	Прадавня історія		Звіт щодо Окружного музею в Мелітополі
340/5	Прадавня історія		Списки музеїв давньої історії в Україні
340/5	Прадавня історія		Звіт щодо Крайового музею в Кременчуці
340/5	Прадавня історія		Історія кримських готів
340/5	Прадавня історія		Огъе де Бюсбек (той, хто заново відкрив кримських готів)
340/5	Прадавня історія		Політичне значення готського питання
350/5	Наука	Розенфельдер	Становище церкви в Генерал-губернаторстві
350/5	Наука		Становище церкви в Радянській Україні
360/5	Наука		Бесіди у Київському обласному архіві про становище церкви
350/5	Наука		Становище церкви в Україні
350/5	Наука		" "
350/5	Наука		Релігійне становище кримських татар
350/5	Наука		Церкви, мечеті та синагоги в Сімферополі
350/5	Наука		Розмова з єпископом Вікентієм
350/5	Наука		Становище церкви в Києві
350/5	Наука		Розмова з єпископом Пантелеймоном
350/5	Наука		Розмова з єпископом Никанором та єпископом Мстиславом
350/5	Наука	фон Франке	Становище церкви I
350/5	Наука		" II
350/5	Наука		" III
350/5	Наука		" IV
350/5	Наука	фон Клот	Донесення секретаря єпископа Пантелеймона
350/5	Наука		З історії церкви в Радянському Союзі
350/5	Наука		Два звернення єпископа Пантелеймона
350/5	Наука		Картина церков Києва
350/5	Наука		Розмова з архієпископом Антонієм
350/5	Наука		Розмова з єпископом Никанором
350/5	Наука		Донесення про стан церкви в Україні

* Обласного.

** Тут і далі йтиметься про Ростов-на-Дону.

Akte Nr.	Sonderst. od. HAG	Bearbeiter	Inhalt
360/5	Wi.	Fritz Pusohke	Bericht über sanitäre Institute in Charkow (September)
360/5			Bericht über sanitäre Institute in Charkow (Oktober)
		Leon. Pusohke	Sonderbericht Verschiedenes Bericht sanitäre Institute mit umfassenden Anlagen (Charkow)
		Thiele	Pädagogisches Institut Cherson Schiffbauinstitut Nikolajew Landw. Institut Cherson Pädagogischer Bericht Untersuchungen z. Sowjetethik Institut f. Genetik u. Selektion Lissenko
		Braun	Nachforschungen im Gebietsar- chiv Kiew. Besuche in Instituten i. Kiew Botanischer Garten Nikita Verkehrsinstitut u. Universität Dnjepropetrowsk Verbreitung des Bolschewismus in der Schule
			Propaganda u. Erziehung a. d. Univ. Charkow
			Wissenschaftliche Institute in Charkow
		v. Franqué	Tätigkeitsbericht Nov. 41 Dankschrift über Univ. Kiew Tätigkeitsbericht Dezember 41 Wissenschaftliche Einrichtungen in Kiew v. 12.21.41 Wissenschaftliche Einrichtungen in Kiew 5.1.42 Übernahme d. wissenschaftl. Ein- richtungen d. Generalkommissar Tätigkeitsbericht Februar 1942 Ukrainische Geschichte an der Univ. Kiew
		Siebler	Unterricht der Gesellschafts- wissenschaften
		Deuchler	Die sowjetische Psychologie m. 9 Anhängen
		v. Kieseritzky	Erziehung zum Kriege i. d. Sow- jetunion
		Christoph Augustin	Geographie a. d. Univ. Kiew Angaben ab. d. jur. Fakultät d. Univ. Kiew. Über die milit. Vorber. d. Stu- denten
		Zahn	Literatur u. Literaturwissen- schaft i. d. Sowjetunion Behandlung d. Literaturwissen- schaft a. d. Univ.
		Spahn	Politische Tätigkeit u. Er- ziehung d. Studenten
		Schwartz	Biologie im Lehrplan d. r Medi- zin

<u>Док.</u> <u>№</u>	<u>Зондерштаб</u> <u>чи ГРГ</u>	<u>Автор</u>	<u>Зміст</u>
360/5	Наука	Фріц Пушке	Донесення про медико-санітарні інститути в Харкові (вересень)
360/5	Наука	Леон[ора] Пушке Тіле	Донесення про медико-санітарні інститути в Харкові (жовтень) Особливе донесення “Різне” Донесення про медико-санітарні інститути [та пов’язані з ними установи] (Харків) Педагогічний інститут Херсона Інститут суднобудування у м. Миколаєві Сільськогосподарський інститут м. Херсона Донесення щодо педагогіки Дослідження щодо радянської етики Інститут генетики та селекції Лисенка*
		Браун	Пошуки в Обласному архіві Києва Відвідування інститутів Києва Нікітський ботанічний сад Транспортний інститут та університет Дніпропетровська Поширення [ідей] більшовизму у школі Пропаганда та виховання у Харківському університеті Наукові інститути у Харкові
		фон Франке	Звіт про діяльність за листопад 1941 р. Доповідна записка про Київський університет Звіт про діяльність за грудень 1941 р. Наукові установи у Києві, від 21.12.1941 Наукові установи у Києві, від 5.01.1942 Передання наукових установ генералкомісару** Звіт про діяльність за лютий 1942 р.
		Зіблер	Українська історія в Київському університеті Викладання суспільних наук
		Дойхлер ф[он] Кізеріцьки Крістоф Августін	Радянська психологія (з 9-ма додатками) Виховання [у душі] війни у Радянському Союзі
		Цан	Географія в Київському університеті Відомості про юридичний факультет Київського університету Про військову підготовку студентів
		Шпан Шварц	Література та літературознавство в Радянському Союзі Нарис щодо літературознавства в Радянському Союзі Політична діяльність та виховання студентів Біологія в навчальному плані з медицини

* Так у тексті. Тут ідеться про Всесоюзний селекційно-генетичний інститут в Одесі під керівництвом академіка Т. Лисенка.

** Тут мається на увазі передавання наукових установ до компетенції генералкомісара Києва.

Akte Nr. Sonderst- Bearbeiter
od. HAG

Inhalt

Akte Nr.	Sonderst- od. HAG	Bearbeiter	Inhalt
360/5	Wi.	Schwartz	Botanik u. Mikrobiologie i. Kiew Mitschurin, Lissenko u. die russ. Biologie Biologische Station Karadagh u. das Strahlungsobservatorium Der Botanische Garten in Nikita Verwaltung und Betreuung der russ. Forschungseinrichtungen Nikita u. Karadagh Zur Frage der Evakuierten Profes- soren Forschungsinstitut für Pflanzen- krankheiten in Simferopol Besuch in Karadagh Über die russische Erdölbakterio- logie Studium der nichtmedizinischen allgemeinen Mikrobiologie Besprechung mit dem Leiter der Obstbauabteilung in Nikita Ichthyologisches Institut in Kertsch Forschungsinstitut für Pflanzen- züchtung in Schuntuk im Bezirk Maykop Zur Frage eines zentralen biolo- gischen Schwarzmeerinstituts Stand der mikrobiologischen For- schung in Russland und die Errich- tung eines Instituts.
		Lothar Fischer	Bericht über Bergbauwissenschaft- liches Forschungsinstitut in Charkow Bericht über Kohlenforschungs- institut, Kohlenchemisches Insti- tut und Bergbauinstitut Vergleichende Beurteilung der sow- jetischen und deutschen Bergbau wissenschaft
		Harald Fischer	Die Sternwarte in Kiew Die Sternwarte in Charkow Die Sternwarte in Simais Die meteorologische luftchemische Station in Simais Das Strahlungsobservatorium in Karadagh Zusammenfassender Bericht über obige Institute
		Thomson	Allgemeiner Bericht das geologische Institut in Kiew Die geologischen und Mineralogi- schen Sammlungen in Dnjepro Die geologischen Sammlungen im Zentralmuseum Simferopol Bericht an den Generalkommissar Melitapol

<u>Док.</u> <u>№</u>	<u>Зондерштаб</u> <u>чи ГРГ</u>	<u>Автор</u>	<u>Зміст</u>
360/5		Шварц	Ботаніка та мікробіологія у Києві Мічурін, Лисенко та російська біологія Біологічна станція в Карадазі та обсерваторія з вивчення радіаційного випромінювання Нікітський ботанічний сад Управління та забезпечення російських дослід- них установ Нікити та Карадагу До питання щодо евакуйованих професорів Науковий інститут захворювань рослин в Сім- ферополі [Донесення про] відвідання Карадагу Про російську нафтову бактеріологію Дослідження з немедичної загальної мікробіо- логії Розмова з керівником відділу овочівництва в Нікітському ботанічному саду Іхтіологічний інститут в Керчі Науковий інститут з розведення культурних рослин на [хуторі] Шунтук Майкопської округи* До питання щодо Центрального інституту біології Чорного моря Стан мікробіологічних досліджень в Росії та створення інституту
		Лотар Фішер	Звіт про Науковий інститут гірничої справи в Харкові Звіт про Інститут дослідження вугілля, Вугільно- хімічний інститут та Інститут гірничої справи Порівняльна характеристика радянської та німецької гірничої справи
		Гаральд Фішер	Обсерваторія у Києві Обсерваторія у Харкові Обсерваторія у Сімеїзі Метеорологічна станція з аналізу хімічного складу повітря у Сімеїзі Обсерваторія з вивчення [радіологічного] випромінювання у Карадазі Підсумковий звіт щодо вищезгаданих інститутів
		Томсон	Загальний звіт Інститут геології у Києві Геологічні та мінералогічні колекції в Дніпро- петровську Геологічні колекції в Центральному музеї Сімферополя Звіт генералкомісарові Мелітополя

* Наукова лабораторія Майкопської дослідної станції Всесоюзного інституту рослинництва у п. Шунтук Майкопської округи.

Akte Nr.	Sonderst. od. HAG	Bearbeiter	Inhalt
360/5	Wi.	Steinmann	Geschichtsunterricht in der Sowjetunion
		Franz Klein	Magdeburger Rechtsquellen in Osharkow Magdeburger Rechtsquellen in Poltawa und Saporoshe Magdeburger Rechtsquellen in Westukraine
		Reissner	Eviz Polytechnisches Institut in Dnjepro mit Anlage Tatomir, polytechnisches Institut. Der Maler Lukogon
410/5	i. A	Winter	Archivbericht Nr. 1, Nikolajew, Cherson, Archivbericht Nr. 2, Dnjepro Saporoshe, Archivbericht Nr. 3, Dnjepro Poltawa Archivbericht Nr. 4, Poltawa, Charkow Archivbericht Nr. 5, Kiew Kirowograd, Tschernigow, Lubny Romny, u.a. Archivbericht Nr. 6 (Zusammenfassung)
	HAG	Liddeckens	Arbeitsbericht Mai bis Juli Auszüge aus den Findbüchern in Saporoshe Judaica in Saporoshe Historisches Zentralstaatsarchiv Charkow Oblastarchiv i. Charkow Arbeitsbericht August bis Nov. Revolutionsabteilung im Gebietsarchiv Dnjepro. Archivmaterial für ital. Propagandakommission Dokumente z. antibolschew. Propaganda (Kinder mord) Dokumente z. antivolsch. Propaganda (Protest an Stalin) Zur Auswertung von Archiven.
	HAG	Granzin	Arbeitsbericht II mit Anlagen: Verschleppte Akten, Judenakten Privatjudenarchive, Organisation der Judenarchive, Judaica, jiddische Sektion Die Kiewer Archive Zur Auswertung der Archive Die Archive in Kiew Judenkartei Zur Judenkartei Kartei der Geheimabteilung Zentralarchiv der alten Akten, Foto-Kino-Archiv Über die Besichtigung des Zentralarchivs vom 5.3.39 Die metrischen Bücher (Sags)

<u>Док. №</u>	<u>Зондерштаб чи ГРГ</u>	<u>Автор</u>	<u>Зміст</u>
360/5	Наука	Штайнманн Франц Кляйн	Викладання історії в Радянському Союзі Джерела щодо магдебурзького права у Харкові Джерела щодо магдебурзького права у Полтаві та Запоріжжі Джерела щодо магдебурзького права в Західній Україні
410/5	Наука Архіви	Ланге Вінтер	Політехнічний інститут в Дніпропетровську (з додатком: Татомір “Політехнічний інститут”) Художник Макогон* Звіт щодо архівів № 1, Миколаїв, Херсон Звіт щодо архівів № 2, Дніпропетровськ, Запоріжжя Звіт щодо архівів № 3, Дніпропетровськ Звіт щодо архівів № 4, Полтава, Харків Звіт щодо архівів № 5, Київ, Кіровоград, Чернігів, Лубни, Ромни та ін. Звіт щодо архівів № 6 (підсумковий)
	ГРГ**	Люддекенс	Звіт щодо архівів за травень–червень Витяги з описів, Запоріжжя Юдаїка у Запоріжжі Центральний державний історичний архів Харкова Обласний архів у Харкові Звіт щодо архівів за серпень–листопад Відділ революції в Обласному архіві Дніпропетровська Архівний матеріал для італ[ійської] Комісії з пропаганди Документи щодо антибільшов[ицької] пропаганди (вбивство дітей) Документи щодо антибільшов[ицької] пропаганди (протест Сталіну) Щодо використання архівів
	ГРГ	Гранцін	Робочий звіт № 2 з додатками щодо переміщених документів, єврейських документів, приватних єврейських архівів, організації єврейських архівів, юдаїки, єврейських секцій Київські архіви Щодо використання архівів Архіви у Києві Єврейські картотеки Щодо єврейських картотек Картотека таємного відділу Центральний архів давніх актів*** Фото-, кіноархів Про обстеження Центрального архіву 5.03.1939 р. Метричні книги (РАЦС)

* *Ідеться про Івана Васильовича Макогона (1907–2011), відомого українського скульптора та художника.*

** *Тут і далі Головна робоча група “Україна”.*

*** *Київський центральний архів давніх актів.*

Akte Nr.	Sonderst. bzw. HAG	Bearbeiter	Inhalt
41o/5	HAG	Granzin	Urkunden und Akten verschiedener Herkunft aus der Lawra Revolutionsarchiv Kiew Vorschläge zur Auswertung des Revolutionsarchivs
42o/5	Bib.	Benzing	Beficht über die Verpflichtung der Leiter der Bibl. Kiews Kurzer Bericht über die Biblioth. in Kiew.
		Starke	Bericht über die Bibl. Kiews Tätigkeitsbericht Februar 1942 Rede zur Wiedereröffnung der Zentralbibliothek Cherson Über die Bedeutung von Bibliotheken Tätigkeitsbericht Juni 1942
		Himpel	Die Bibliotheken in Charkow Arbeitsbericht Charkow Die Bibliotheken in Dajepro Die Bibliotheken in Mariupol Die Bibliotheken in Taganrog Die Bibliotheken in Ros tow
44o/5	Jud.	Pohl	Bericht über Judaica und Hebraica in Kiew Jüdische Archivbestände in Kiew Die jiddische Presse in Lettland Juden im lettischen Staatsapparat Hebraica und Judaica in Charkow.
61o/5	HAG	Klein/Rudolph Anton	Führer durch Kiew Das Gottlosenmuseum Kiew mit Anlagen Die Lawra, Führer durch das Museumsstädtchen, Verzeichnis der Ölbilder, Verzeichnis d. Ikonen, Verzeichnis d. Plakate usw.
		Boss	Die ukrainische autokephale Kirche Die ukrainische Frage
		Schock	Theorie und Praxis des antireligiösen Kampfes in der Sowjetunion mit Anlagen: Gespräch mit Bischoff Nikanor, Antireligiöse Propaganda (Prichodko) Bericht von Prof. Steppa, Aussprache mit Ing. Browze, Aussprache mit Frau X, Kirchengeschichte Russlands im 17. Jahrhundert, Das Kiewer Theaterleben, Der Aufbau der bolschew. Schule, Schapschal, der Chanhan der Karaimen
		Himpel	Die Spielereien der Lawra Erlebnisse in Astrachan (Kompaneiskij) Zum Bau der Dnjepr-Brücke in Kiew (Nakonetschny)
		Jaques Anton	Baugeschichte des Hauses der Volkskommissare in Kiew (Nakonetschny)

<u>Док.</u> <u>№</u>	<u>Зондерштаб</u> <u>чи ГРГ</u>	<u>Автор</u>	<u>Зміст</u>
410/5	ГРГ	Гранцін	Джерела та документи різного походження з Лаври Архів революції у Києві
420/5	Бібліотеки	Бенцінг	Пропозиції щодо використання Архіву революції Звіт щодо обов'язків керівника бібліотек Києва Короткий звіт щодо бібліотек у Києві Звіт щодо бібліотек Києва
		Штарке	Звіт про діяльність за лютий 1942 р. Промова на [повторному] відкритті Центральної бібліотеки Херсона Про значення бібліотек Звіт про діяльність за червень 1942 р.
		Гімпель	Бібліотеки у Харкові Робочий звіт щодо м. Харкова Бібліотеки у Дніпропетровську Бібліотеки у Маріуполі Бібліотеки у Таганрозі Бібліотеки у Ростові
440/5	Юд[аїка]	Поль	Звіт щодо юдаїки та гебраїки у Києві Єврейські архівні зібрання у Києві Єврейська преса у Латвії Євреї у державному партійному апараті Гебраїка та юдаїка в Харкові
610/5	ГРГ	Кляйн/ Рудольф Антон	Путівник по Києву Музей безвірників у Києві з додатками щодо Лаври: путівник по музейному містечку, перелік картин, написаних олією, перелік ікон, перелік плакатів тощо
		Босс	Українська автокефальна церква Українське питання
		Шок	Теорія та практика антирелігійної боротьби у Радянському Союзі. З додатками: розмова з єпископом Никанором, антирелігійна пропаганда (Приходько), звіт проф. Штепи, розмова з інженером Броуце, розмова з фрау Х. Церковна історія в Росії у XVII ст. Театральне життя у Києві [Розбудова] радянської школи
		Гімпель	Шапшал, хан караїмів*
		Жак	[Мистецтво гаптування у] Лаврі
		Антон	Побачене в Астрахані (Компанейський**) Щодо будівництва моста через Дніпро у Києві (Наконечний) Історія зведення Будинку народних комісарів у Києві (Наконечний)

* Так у тексті. Мова іде про Сергія Марковича Шатишала (1873–1961), вченого, одного з духовних лідерів караїмської спільноти.

** Тут і далі в дужках прізвище безпосереднього автора.

Akte Nr.	Sonderst. bezw. HAG	Bearbeiter	Inhalt
61o/5	Stabsf.	Unbekannt	Psychologie des Sowjetmenschen
61o/5	"	Brdschweiler	Geschichtsunterricht in Mittelschulen
	HAG	Thiess	Ausbildung der Lehrer in Sowjet-russland
	HAG	Wendnagel	Die Menschen der Altsteinzeit im Gebiet Kiew (Boriskowski) Zwei Reden deutscher Emigranten (R. Becher u. Friedrich Wolff) Die Rassentheorie als Werkzeug der Unterdrückung der Völker (Sowjet-broschüre) Die Geschichte Charkows (Führer durch Charkow) Abänderungen im Programm der politischen Ökonomie (Edelstein-Udjanski) Wer ist Hitler und was will er. (Tolstoj) Ein jüdischer Musketier des Weltkrieges (Max Pfeiffer) Planung für die Beschaffung von Tatsachenmaterial
		Paffen	Erziehung der Kinder in den Kindergärten und Kinderkrippen (Butowitsch) Aussagen eines geflüchteten Eisenbahners Was der Sowjetbürger über die politische Lage des Auslandes wusste (Archangelaki)
		Wühl	Verzeichnis der Lehr- und Lernmittel an den Sowjetschulen Siedlungsgeschichte, Kultur und Sittenbilder aus den deutschen Kolonien am Dnjepr. Die deutsche Kolonisation in Südrussland Die Deutsche Schule in Russland während der Bolschewistenherrschaft Merkmale der deutschen Schule in den deutschen Kolonien zur Zarenzeit. Geschichte der Besiedlung der taurischen Steppe durch deutsche Kolonisten. Bibliographisches Verzeichnis zu Schwarzmeerfragen (Deutschtum)
		Skolaude	Handbuch über die Sowjetgewerkschaften (Lozofski)
		Döring	Johann Gottfried Schödel
		Baerent	Baerent Bericht über Geschichte und Abkunft der Karaimen (Kara kuhnisch) Pistacia vera und die Aussichten für deren Kultur in der Krim (Voinoff) Geschichte der russisch tatarischen Schulen (Abibulajeff)

<u>Док. №</u>	<u>Зондерштаб чи ГРГ</u>	<u>Автор</u>	<u>Зміст</u>
610/5	Управління штабу	невідомий	Психологія радянської людини
610/5	ГРГ ГРГ	Брюшвайлер Тісс Венднагель	Викладання історії у середній школі Освіта вчителів у Радянській Росії Люди періоду палеоліту в Київській окрузі (Борисковський) Дві промови німецьких емігрантів – д-ра Бехера та Фрідріха Вольфа Расова теорія як знаряддя придушення народів (радянська брошура) Історія Харкова (путівник по м. Харків) Зміни у програмі політичної економії (Едельштейн-Удянський) Хто такий Гітлер і чого він хоче (Толстой) Єврейський мушкетер світової війни (Макс Пфайффер) Планування постачання фактичного ма- теріалу
		Паффен	Виховання дітей у дитячих садках та дитячих яслах (Бутович) Вислови залізничника, що втік Що радянські громадяни знали про політичне становище (Архангельський)
		Вьоль	Перелік засобів навчання та викладання у радянській школі Історія переселень, культури та звичаїв німецьких колоній на Дніпрі Німецька колонізація південної Росії Німецька школа в Росії за часів радян- ського панування Характерні риси німецьких шкіл в німец- ких колоніях за часів царизму Історія заселення таврійського степу німецькими колоністами Бібліографічний перелік з питань [При- чорномор'я] (німці)
		Сколауде	Довідник щодо радянських профспілок (Лозовський)
		Дьорінг Берент	Йоганн Готтфрід Шедель Звіт щодо історії та походження караїмів [(караїмська) Pistacia vera] та погляди на їхню культуру в Криму (Воїнов) Історія російсько-татарських шкіл (Абібу- лаєв)

Akte Nr. Sonderst. Bearbeiter
bezw. HAG

Inhalt

Akte Nr.	Sonderst. bzw. HAG	Bearbeiter	Inhalt
610/5	HAG	Baerent Baerent	<p>Freiheit des Schaffens in Sowjet- russland (Sulga)</p> <p>Ethnographische Skizze über die Krim- tataren (Bonf-Osmolowski)</p> <p>Ethnologische Aufzeichnungen: Spuren der Krimgoten (Polkanoff)</p> <p>Hausgewerbe der Krimtataren</p> <p>Die Familie bei den Krimtataren (Abibulajew)</p> <p>Die Eigenart der Musik der Krimtataren (Baobtsch)</p> <p>Spuren germanischer Vorgeschichte an der Südküste (moissejew)</p> <p>Brücken über die Meerenge v. Kertsch (Dwojcenko)</p> <p>Ornamentsticherei der Krim (Cepurina)</p> <p>Furchenbearbeitungstechnik (Dwojcenko)</p> <p>Uferbefestigungsarbeiten in der Krim (Dwojcenko)</p> <p>Geologische Geschichte der Krim (Dwojcenko)</p> <p>Geologische Skizze über die Krim (Dwojcenko)</p> <p>Bewässerung der Nordkrim mit Dnjepr- wasser (Dwojcenko)</p> <p>Erdrutsche und Ingenieurbauten an der Südküste (Dwojcenko)</p> <p>Waldstreifen als Windschutz in der Steppe (Dwojcenko)</p> <p>Entstehung von Erdbeben in der Krim (Dwojcenko)</p> <p>Wasser- und physische Beschaffenheiten des Bodens (Dwojcenko)</p> <p>Wie soll die Krimische Steppe sein? (Dwojcenko)</p> <p>Statistische Erfassung des Bewässe- rungswassers (Dwojcenko)</p> <p>Bewässerung der landwirtschaftlichen Kulturen (Dwojcenko)</p> <p>Weizen auf der Krim (Dwojcenko)</p> <p>Brief Schriftsteller Sergej Censki an Maxim Gorki.</p> <p>XXXX Das taurische Chersones und dessen Museum (Tartaj)</p> <p>Schmitz Entwicklungsstadien der Überbauer- scheinungen bei den Goten (Makulu- wiz)</p> <p>Luft- u- d Chemieabwehr ← (Anleitung für Pioniere und Schulkinder)</p> <p>Geschichte des tatarischen Theaters (Grabow)</p> <p>Schnitzwerk der Krimtataren (Cepurina)</p> <p>Politische Parteien der Krimtataren (Chewelow)</p> <p>Lieder in der Volksschule</p> <p>Übersicht der Kultur der Krimtataren (Abibulajew)</p> <p>Volkskunst der Krimtataren (Cepurina)</p>

<u>Док.</u> <u>№</u>	<u>Зондерштаб</u> <u>чи ГРГ</u>	<u>Автор</u>	<u>Зміст</u>
610/5	ГРГ	Берент Берент	Свобода творчості в Радянському Союзі (Шульга) Етнографічні нариси щодо кримських татар (Бонч-Осмоловський) Етнографічні примітки: сліди кримських готів (Полканов*) Хатні ремесла кримських татар Родина у кримських татар (Абібулаєв) Характерні риси музики кримських татар Ба[...]** Сліди германської стародавньої історії на південному узбережжі [Криму] (Моїсеєв) Мости через Керченську затоку (Двойченко***) Орнаментна вишивка Криму (Чепуріна) Геологічна історія Криму (Двойченко) Нарис щодо геології Криму (Двойченко) Забезпечення Північного Криму дніпровською водою (Двойченко) Зсуви та інженерні роботи на південному узбережжі (Двойченко) Лісосмуги як захист від вітру в степу (Двойченко) Походження землетрусів у Криму (Двойченко) Водні та фізичні властивості ґрунтів (Двойченко) Яким бути кримським степам? (Двойченко) Статистичний облік води для зрошення (Двойченко) Зрошення сільськогосподарських культур (Двойченко) Пшениця в Криму (Двойченко) Лист письменника Сергія Ценського до Максима Горького****
		Вайссер Шмідт	Херсонес Таврійський та його музей (Тахтаї) Стадії розвитку характерних ознак надбудов за готів (Ма[...]віц) Протиповітряна оборона та хімічний захист (Інструкція для піонерів та школярів) Історія татарського театру (Грабов) Різьблення по кістці у кримських татар (Чепуріна) Політичні партії кримських татар (Шевельов) Пісні у народній школі Огляд культури кримських татар (Абібулаєв) Народне мистецтво кримських татар (Чепуріна)

* Тут і далі Полканов Олександр Іванович (1884–1971) – у роки війни директор Кримського краєзнавчого музею.

** Тут і далі прізвище нерозбірливе.

*** Тут і далі Двойченко Петро Абрамович (1883–1945) – відомий геолог, гідрогеолог, дослідник Криму.

**** Рядок закреслений.

Akte Nr.	Sonderst. bezw. HAG	Bearbeiter: Schmidt	Inhalt Politische u. Kulturfragen d. Tataren
61o/5	HAG	Schmidt	Vergangenheit der Krimtataren (Abibulajew) Ziselierungs- und Filigranarbeiten der Krim (Cepurins) Brief des Schriftstellers Sergej Genski an Maxim Gorki
		Proksch	Planung und Vorschlag für zukünftige Sichtungsarbeit
		Rudolph	Die kirchliche Lage in Cherson mit Anlagen: Archimandrit Alexander, Sobranje, Abendmahlritus, Osterfest, Ahnentag, Gottesdienste. Bericht über Askania nova Arbeitsmethoden Mitschurin Biographie Mitschurin Biographie Lissenko Durch Blut und Finsternis (Steppa) Die Methoden Mitschurins (Sanke-witsch) Streitfragen in der Genetik und Selektion (Unter der Fahne des Marxismus) Übersicht antropologische Forschung der Völker Osteuropas (Sapojkow) Schriftstücke und Muster zur Neuzüchtung gewisser Pflanzen mit Anlage (6 Samenkekchen) (Prokowjew) Unterhaltung mit Sapojkow Von Biron bis Rosenberg (Saslawski) Die Lage der Deutschen in Sowjet-russland (Alexandrow) Die Zustände in der Roten Armee und Roten Marine in Leningrad (Alexandrow) Die psychologische Vorbereitung zum Kriege (Alexandrow) Die Lage der Sowjetbewohner im Kriege (Alexandrow) Die antifaschistische Propaganda (Alexandrow) Das sterbende Leningrad (Alexandrow) Die Technik der Abstimmung bei den Wahlen (Alexandrow) Wodurch erklärt sich der Widerstand der Sowjettruppen (Alexandrow) Einfluss der Juden auf die Sowjetkunst und Literatur (Alexandrow) Die Kriegerasnahmen der Sowjets (Alexandrows) Die ausländische Literatur und der Sowjetleser (Alexandrow) Stalins "Sorge um die Kinder" (Alexandrow) Ein Tag in Leningrad während des Krieges (Alexandrows)

<u>Док.</u> <u>№</u>	<u>Зондерштаб</u> <u>чи ГРГ</u>	<u>Автор</u>	<u>Зміст</u>
610/5	ГРГ	Шмідт	Минуле кримських татар (Абібулаєв) Роботи з карбування та виготовлення філіграні в Криму (Чепуріна) Лист письменника Ценського до Максима Горького
		Прокш	Планування та пропозиції щодо майбутньої роботи з перегляду [матеріалів]
		Рудольф	Становище церкви в Херсоні. З додатками: “Архімандрит Олександр”, “Собор”, “Обряд причастя”, “Пасха”, “Поминальний день”, “Богослужіння” Донесення про Асканію-Нову Методи роботи Мічуріна Біографія Мічуріна Біографія Лисенка Крізь кров та темряву (Штепа) Методи Мічуріна (Санкевіч) Спірні питання в генетиці та селекції (“Під прапором марксизму”) Огляд антропологічних досліджень народів Східної Європи (Сапожков) Документи та зразки щодо виведення певних нових сортів рослин, з додатками (6 пакетиків з насінням) (Прокоф’єв)* Від Бірона до Розенберга (Заславський) Становище німців у Радянській Росії Стан у Червоній Армії та на Червоному Флоті в Ленінграді (Александров) Психологічні приготування до війни (Александров) Становище радянського громадянина у війні (Александров) Антифашистська пропаганда (Александров) Помираючий Ленінград (Александров) Техніка голосування на виборах (Александров) Чим пояснюється протистояння радянських військ (Александров) Вплив євреїв на радянське мистецтво та літературу (Александров) Військові заходи Советів (Александров) Закордонна література та радянський читач (Александров) Сталінська турбота про дітей (Александров) Один день у Ленінграді під час війни (Александров)

* Наступний рядок закреслено.

Arte Nr.	Sonderst. bezw. H.A.G.	Bearbeiter:	Inhalt
610/5	HAB	Rudolph	Die Ausbildung der Kommandeure der Roten Armee (Alexandrow) Kurzgefasster Kursus der Geschichte der K.P. (Alexandrow) Der Sowjetkathschismus (Alexandrow) Sowjetliteratur der letzten 10 Jahre Sowjetfamilie (Alexandrow) Die Evakuierung der Gelehrten aus Leningrad (Alexandrow) Evakuierung der Leningrader Theater (Alexandrow) Das Schicksal der Leningrader Universität während des Krieges (Alexandrow) Die Hungersnot in Leningrad (Alexandrow) Der jüdische Einfluss in den Musikschulen (Alexandrow) Die Kulturschütze Leningrads (Alexandrow) Der Jude Present als Ausbender des Akademikers Lissenko (Reschednik) Biographie des Akademikers Lissenko (Reschednik) Die autokephale Kirche (Prichodko) Die Aufgaben der Parteiorganisationen in der Industrie und im Verkehrswesen (Makenko) Wohnungspolitik der Sowjets in Kiew (Nakonetschni) Kriegsvervorgung in der Sowjetunion (Nakonetschni) Geschichte der Kiewer Parteibauten (Nakonetschni) Die Tage des blutigen Bolschewismus (Kokot) Siedlung und Kolonialpolitik der russischen Zarenregierung (Kundart) Die Kiewer Parteibauten (Paramonow) Inhaltsverzeichnis von "Unter der Fahne des Marxismus" 1938 - 1941 Einiges über die Karaiten (Kohl) Ilja Ehrenburg (Alexandrow / Nakonetschni) Denkschrift über den Gebrauch der deutschen Sprache in der Ukraine (Prop. Abt. Ukraine) Die psychologische Vorbereitung der Sowjets zum Kriege (Vortrag Rudolph) Wissenschaft und Religion über die Herkunft von Pflanze, Tier und Mensch (Broschüre)

<u>Док. №</u>	<u>Зондерштаб чи ГРГ</u>	<u>Автор</u>	<u>Зміст</u>
610/5	ГРГ	Рудольф	<p>Освіта командирів Червоної Армії (Александров)</p> <p>Короткий курс історії К. П. * (Александров)</p> <p>Радянський катехізис (Александров)</p> <p>Радянська література за останні 10 років</p> <p>Радянська родина (Александров)</p> <p>Евакуація вчених з Ленінграду (Александров)</p> <p>Евакуація ленінградського театру (Александров)</p> <p>Доля Ленінградського університету під час війни (Александров)</p> <p>Голодомор в Ленінграді (Александров)</p> <p>Єврейський вплив у музичних школах (Александров)</p> <p>Культурні цінності Ленінграду (Александров)</p> <p>Єврей Презент як експлуататор академіка Лисенка (Решетнік)</p> <p>Біографія академіка Лисенка (Решетнік)</p> <p>Автокефальна церква (Приходько)</p> <p>Завдання партійних організацій у промисловості та на транспорті (Маленко)</p> <p>Житлова політика Советів у Києві (Наконечний)</p> <p>Військове забезпечення у Радянському Союзі (Наконечний)</p> <p>Історія київських партійних будівель (Наконечний)</p> <p>Дні кривавого більшовизму (Кокот)</p> <p>Поселення та колоніальна політика російського царського уряду (Кундерт)</p> <p>Київські партійні будівлі (Парамонов)</p> <p>Показчик змісту [журналу] “Під прапором марксизму” 1938–1941 рр.</p> <p>Дещо про караїмів (Коль)</p> <p>Ілля Еренбург (Александров/Наконечний)</p> <p>Доповідна записка про застосування німецької мови в Україні [Відділ пропаганди РКУ]</p> <p>Психологічна підготовка Советів до війни (доповідь Рудольфа)</p> <p>Наука та релігія про походження рослин, тварин та людини (брошура)</p>

* *Комуністичної партії.*

Auszug aus der Rede des Gauleiters Erich Koch, gehalten auf der
Mitgliederversammlung der Partei in Kiew am 5.3.1943 (Der Auszug be-
trifft das in der Rede über die Ukraine und die Behandlung der Ukrainer
Gesagte).

Eines steht fest, der letzte deutsche Arbeiter, und sei er noch so
gering, steht rassistisch, wertmässig, biologisch und politisch tausendmal
höher als das, was wir hier zu führen und zu beherrschen haben. Ihr
habt euch entsprechend zu halten. Es ist vom Standpunkt der Partei aus
nicht nur eine riesengrosse Schweinerei, sondern ehrlos, wenn ein deut-
scher Mann, ein Nationalsozialist, Verbindung mit der einheimischen Be-
völkerung unterhält. Es wird jeder aus der Partei ausgeschlossen und aus
dem Ostraum entfernt werden, es wird die Einsatzunfähigkeit bescheinigt
werden, wenn ich jemanden Arm in Arm mit Einheimischen erwische. Wir
sind Nationalsozialisten, ein Herrenvolk, und denken nicht daran, uns
schuldig (oder schmutzig) zu machen

Ich brauche nicht zu sagen, dass wir als Oberschicht nicht zu quälen
haben. Peitschen usw. kennen wir sowieso nicht, das ist Emigrantenge-
schwätz.....Wir wollen hart aber gerecht diesen Raum regieren, und
eins steht fest, im Kampf gegen den Bolschewismus holen wir hier für
Adolf Hitler und seine deutschen Soldaten das Letzte heraus, was hier
herauszuholen ist Es ist ja Unsinn, wenn gesagt wird, die
Leute kriegen kaum satt zu essen. Wochenlang haben bei Stalingrad die
deutschen Soldaten gehungert und haben sterben müssen. Was sind das
schon für Opfer, die die hier bringen! Wir haben diesen Raum freige-
kämpft vom Bolschewismus, noch nie ist es ihnen so gut gegangen wie heute
unter unserer Herrschaft. Wer etwas anderes sagt, der lügt oder ist ein
Ignorant. Wir sind nicht hergekommen, um Manna zu streuen, wir sind
nicht hergekommen, um wohlriechenden Weihrauch zu verteilen.
Wir sind hergekommen, um die Voraussetzungen zum Sieg über den Bol-
schewismus zu schaffen.....

.....wir stehen hier ganz objektiv ohne irgendwelche Leidenschaft
den Problemen dieses Raumes gegenüber. Wir sind weder pro noch kontra,
wir haben in diesem Raum dafür zu sorgen, dass die Bevölkerung dieses
Raumes arbeitet, arbeitet und nochmals arbeitet, damit das Letzte,
was im Kampf gegen den Bolschewismus nötig ist, geschaffen wird. Bei
dieser Arbeit hat nun die Partei der grosse Motor zu sein

Витяг з промови гауляйтера Еріха Коха, виголошеної на загальних зборах членів партії у Києві 5.3.1943 (Витяг стосується сказаного у промові щодо України та поводження з українцями)

Встановлено, що кожен німецький робітник, навіть будучи зовсім незначним, расово, за цінністю та політичним значенням стоїть у тисячу разів вище за те, чим ми тут керуємо і над чим пануємо. Ви маєте вважати це належним. З точки зору партії не лише надзвичайне свинство, але й ганьба, коли німецька людина, націонал-соціаліст, підтримує зв'язки з місцевим населенням. Будь-хто, якщо я побачу його під руку з місцевим, буде виключений з партії та висланий зі східного простору, засвідчуючи непридатність до роботи. Ми націонал-соціалісти, панівний народ, та не збираємось [принижувати (чи паплюжити) себе].

Мені не потрібно говорити, що ми, як ті, що дивляться згори, не повинні знущатися. Батога [та йому подібного] ми також не знаємо, це чутки емігрантів. Ми хочемо управляти цією територією жорстко, але справедливо, і відомо, що у боротьбі з більшовизмом ми вижmemo для Адольфа Гітлера та його німецьких солдатів усе, що можна звідси вижати.

Це нісенітниця, коли говорять, що люди не отримують достатньо їжі. Тижнями під Сталінградом німецькі солдати голодували та мали помирати. Це вже жертви, які вони тут приносять! Ми звільнили цей простір від більшовизму, тут ще ніколи їм не було так добре, як сьогодні під нашим управлінням. Якщо хтось говорить інше, той каже неправду або є невігласом. Ми прийшли сюди не для того, щоб розсипати манну небесну, не для того, щоб палити фіміам. Ми прийшли, щоб створити передумови для перемоги над більшовизмом.

Ми досить об'єктивно, без будь-якого упередження ставимось до проблем цієї території. Ми не за і не проти, ми маємо піклуватись у цьому просторі про те, щоб його населення працювало, працювало і ще раз працювало, щоб створювати останнє, що потрібно у боротьбі проти більшовизму. У цій роботі партія має бути рушійною силою.

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 63, арк. 95–109. Оригінал. Машинопис. Мова німецька.

Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
für die besetzten Gebiete

Hauptarbeitsgruppe U k r a i n e

Kiew, den 23.3.1943.

Rundschreiben Nr. 9/43

I. S i c h t u n g s p l a n O s t

Vorbemerkung:

Der im Rundschreiben Nr. 7/43 bereits angekündigte und durch Bekanntgabe des Entwurfes Prokisch in einigen Einzelheiten bereits zum Anlaufen gebrachte Auswertungsplan, liegt nunmehr unter der Umschelsbezeichnung

" S i c h t u n g s p l a n O s t "

vor. Zu seinem Verständnis lasse ich die Ausführung der Stabsführung hier ungekürzt folgen:

In Zukunft müssen Ubersetzungen und Ausarbeitungen in einen zusammenhängenden Plan eingeordnet werden. Dieser Plan enthält das, was wir wissen wollen und läßt aus, was nicht unsere Aufgabe ist, obwohl wir es im Einzelfall aufnehmen und weiterleiten können, wenn es uns zufällt. In der Regel werden wir aber solche Funde nicht bearbeiten. Unsere Aufgabe bezieht sich im wesentlichen auf die Feststellung der politischen und wissenschaftlichen Tatsachen der Sowjet-Union. Militärische und wirtschaftliche Feststellungen werden von anderen Stellen getroffen und von uns nur beiläufig weitergegeben. Es können jedoch auch solche "Nebenprodukte" unserer Arbeit wichtig sein und auf Anforderung oder von uns aus für Wehrmacht oder Ostministerium Bedeutung haben. Unter "Nebenprodukten" sind dabei Ergebnisse zu verstehen, die nicht im Arbeitsplan liegen, aber aus dem Einsatz von Fachleuten oder durch besondere Gelegenheiten anfallen. Völlig abwegig ist es, das gegenwärtige Netzmaterial über uns zu bearbeiten, soweit es nicht zur Erkenntnis der sowjetischen Methodik und Praxis dient und Unterlagen für deutsche Gegenmaßnahmen vermittelt. Wir wollen nicht wissen, was die weltanschaulichen Feinde über uns sagen, sondern wir wollen über die Sowjet-Union etwas erfahren.

Der Arbeitsplan ist für die Kriegszeit bestimmt, daher muss er sich auf die kriegswichtigen Feststellungen beschränken. Was darüber hinaus geht, fällt nur in den Sicherungsauftrag, nicht aber in die eigentliche Bearbeitung. So ist es nicht unsere Aufgabe, systematische und erschöpfende Forschungen zu betreiben, die ohnehin im Kriege nicht möglich sind, sondern vielmehr, die Grundlagen und Leitmotive der Hauptthesen festzustellen und in einer Sammlung des wichtigsten Materials bereitzustellen. Für eine endgültige wissenschaftliche Bearbeitung des Gegenstandes können unsere Feststellungen nur Vorarbeiten sein. Was darüber hinaus geht, kann den Sachbearbeitern vermittelt, aber nicht von uns bearbeitet werden. Der Arbeitsplan nennt nicht nur die Themen, die ausschließlich bearbeitet werden dürfen, sondern Themen, die vor allen bearbeitet werden müssen. Er stellt einen Rahmen dar, der in Einzelheiten überschritten werden kann, grundsätzlich aber eingehalten werden soll. Besonders die Unterabtei-

№ 67

Оперативний штаб райхслайтера Розенберга
для окупованих територій
Головна робоча група “Україна”

Київ, 23.3.1943

Циркуляр № 9/43

1. Тематичний план “Схід”

Зауваження:

План з використання, вже викладений у циркулярі № 7/43, та в окремих деталях таких, що походить від наданого проекту Прокша, тепер пропонується під сукупною назвою

“Тематичний план “Схід”.

Задля його розуміння я дозволяю повністю переповісти роз’яснення Управління штабу:

У майбутньому переклади та розробки мають бути упорядковані згідно з єдиним загальним планом. Цей план містить те, що ми хочемо знати та що дозволяє нам визначити, що не є нашим завданням, незважаючи на те, що в окремих випадках ми можемо взяти це на себе та передоручити. Але, як правило, ми не будемо опрацьовувати подібні зібрання. Наше завдання, в основному, передбачає збір політичних та наукових даних про Радянський Союз. Військові та господарські відомості збираються іншими службами, а нами передаються далі [зацікавленим службам]. Тим не менш, подібний “побічний продукт” нашої роботи може бути цінним та мати значення згідно із запитамі наших служб – або для Вермахту, або для Східного міністерства. Під “побічним продуктом” слід розуміти результати, не передбачені планом, але отримані в результаті роботи спеціалістів або у виняткових випадках. Доволі помилково опрацьовувати ворожий [провокаційний] матеріал щодо нас, якщо він не слугує пізнанню радянської методики і практики, не сприяє обґрунтуванню відповідних німецьких заходів. Ми хочемо не лише знати, що наш ідеологічний ворог говорить про нас, ми хочемо загалом мати знання про Радянський Союз.

Робочий план розрахований на воєнний час і тому він має бути обмежений результатами, що мають військове значення. Те, що надходить поза планом, підпадає лише під завдання зберігання, але не призначене для безпосередньої розробки. Таким чином, наше завдання не проводити систематичні та вичерпні дослідження, які так чи інакше неможливі під час ведення війни, а, скоріше, фіксувати основи та провідні мотиви головних тем та підготувати зібрання найбільш важливих матеріалів. Для остаточної наукової роботи над предметом наші відомості можуть представляти собою підготовчий етап. Те, що виходить за межі, можна порекомендувати спеціалістам, але воно нами не опрацьовується. Робочий план охоплює не лише теми, що мають бути без винятку нами опрацьовані, але й теми, що мають бути розглянуті першими. Він встановлює межі, що в окремих випадках можуть бути подолані, але яких принципово слід дотримуватися.

lungen der Einzelabschnitte können im Einvernehmen mit der Stabsführung erweitert werden. Dass "dabei" je nach Lage und nach den zur Verfügung stehenden Kräften und Materialien die aktuellen Themen ohne Rücksicht auf die Reihenfolge zuerst zu bearbeiten sind, ist selbstverständlich.

Bei der Erfassung des Materials sollen folgende Grade der Verwendbarkeit unterschieden werden:

- 1) Unmittelbar aktuell auswertbares Material, das unserer Propaganda Anregung zu geben vermag oder im Oestrinisterium, Lehrrecht usw. Verwendung findet.
- 2) Material für die Leiter der Dienststelle, das unter die Aufgaben des Beauftragten des Führers für die "berwachung der weltanschaulichen Schulung" fällt.
- 3) Sachgebiete die in Deutschland von der NSDAP beobachtet und betreut werden (also nicht die Dinge, die die bolschewistische Partei in der Sowjet-Union an sich herangezogen hat).
- 4) Material zur Weitergabe an fremde Dienststellen oder Fachleute, deren Tätigkeit dadurch im Sinne unseres Auftrags unterstützt wird.

Es ist dabei zu berücksichtigen, dass von den einzelnen Ämtern und Sonderstäben noch Aufträge erteilt werden können, die ausserhalb des allgemeinen Arbeitsplanes liegen. Ausserdem wird die Untergliederung des Themas dem Sachbearbeiter zu überlassen sein. Voraussetzung für die gesamte Bearbeitung der Einzelthemen ist die politische Grundhaltung, die sich aus dem totalen Kriege und aus der Weltanschauung der NSDAP ergibt. Unsere gesamte Arbeit soll Dienst an der Kriegsführung sein. Wir wollen also nicht erkennen, was der Bolschewismus positiv hervorgebracht hat, sondern wir wollen zu seiner Bekämpfung beitragen. Wir wollen ihn aber auch in seiner wirklichen Gefährlichkeit erkennen und uns daher nicht scheuen, auch scheinbar positive Ergebnisse zu sehen. Gerade in diesen scheinbaren Vorzügen des Sowjetstaats wollen wir die Nachteile sehen, in den sogenannten positiven Leistungen wollen wir erkennen was sie negativ für Europa und für die Welt bedeuten. Wir wollen dazu beitragen, unsere Volksgenossen immer mehr darin zu bestärken, dass sie im Bolschewismus, wie er wirklich ist die grösste Gefahr unserer Zeit sehen. Das Ziel der Arbeit ist also nicht objektive Forschung, sondern politische Kampf, die Waffen zu diesem Kampf aber werden mit objektiven Mitteln geschmiedet.

Daraus ergibt sich für die Methode, dass gewissenhaft und sorgsam gearbeitet werden muss, dass Angaben nachgeprüft werden und vorzeitige Folgerungen vermieden werden müssen. Genaue Angaben der Quellen bzw. bibliographische Feststellungen sind wichtig. Das Ergebnis der Gesamtarbeit wird dann nicht eine Enzyklopedie, sondern eine Art Sowjetarchiv sein. Der Plan wurde von der Abteilung Erfassung und Sichtung in Zusammenarbeit mit dem Referat Ost und dem Sonderstab Wissenschaft auf Grund der Vorschläge der Hauptarbeitsgruppen (Pg. Proksch und Stöve) aufgestellt.

Особливо можуть бути розширені підпункти окремих розділів при узгодженні з Управлінням штабу. При цьому, зрозуміло, актуальні теми необхідно опрацювати у першу чергу, без дотримання черговості, з огляду на умови, наявну робочу силу та матеріали.

При обліку матеріалів слід виокремити такі ступені придатності матеріалу:

- 1) Безпосередньо актуальний матеріал, придатний до використання, що може посприяти нашій пропаганді або при Східному міністерстві, або у Вермахті тощо;
- 2) Матеріал для відомств служби, що підпадає під завдання Уповноваженого фюрера у справі нагляду за світоглядним навчанням*;
- 3) Ті сфери, що у Німеччині перебувають під наглядом та у віданні НСДАП (відповідно, не те, що критикувала більшовицька партія);
- 4) Матеріал для передавання іншим службам чи спеціалістам, чия діяльність внаслідок цього підтримується у світлі нашого завдання.

При цьому слід взяти до уваги, що від окремих відомств та зондерштабів можуть надходити запити, що перебувають поза загальним робочим планом. Окрім цього, внутрішній поділ [теми] на підпункти слід доручити відповідальному виконавцю. Передумовою загальної роботи над окремими темами є політична позиція, що впливає з умов всеохоплюючої війни та ідеологічного світогляду НСДАП. Вся наша робота має слугувати веденню війни. Таким чином, ми не лише бажаємо знати, що позитивного створив більшовизм, але й зробити свій внесок у боротьбу з ним. Але ми також хочемо пізнати справжню загрозу, що походить від нього, тому нас не лякають [його], здавалося б, позитивні досягнення. Якраз у цих уявних перевагах ми хочемо побачити негативні сторони, ми бажаємо знати, який негатив несуть у собі його так звані позитивні успіхи для Європи та світу. Більше того, ми бажаємо посприяти і при цьому все більше підтримати наших товаришів у тому, щоб вони бачили у більшовизмі загрозу нашого часу, якою він насправді є. Мета роботи також – не лише об'єктивне дослідження, а й політична боротьба, створення зброї для цієї боротьби [за допомогою] об'єктивних засобів.

З цього впливає те, що згідно з методологією, якою слід сумлінно та ретельно користуватися, необхідно перевіряти дані та уникати попередніх висновків. Важлива точна інформація про джерела та бібліографічні відомості. Результатом всієї роботи, крім цього, має стати не енциклопедія, а [зібрання], подібне до архіву, [з матеріалами] про Радянський Союз. План був складений відділом “Облік та контроль” [Управління штабу] разом із сектором “Схід” та Зондерштабом “Наука” на основі пропозицій головних робочих груп (пг. Прокш та пг. Штьове).

* Служби Уповноваженого фюрера у справі нагляду за загальним духовним і світоглядним навчанням та вихованням у НСДАП.

I. Völker und Menschen im Ostraum.

Die Materialsammlung zu diesem Thema soll Unterlagen über die Verschiedenartigkeit der einzelnen Völkerschäften im Ostraum, vor allem der Russen, Ukrainer, Weissruthenen beibringen.

Unabhängig von der Darstellung dieser Verschiedenartigkeit sollen die typischen Merkmale der einzelnen Menschen in rassischer und charakterlicher Hinsicht aufgezeigt werden, die sie im Laufe der Geschichte zu willfährigen Objekten der -Menschenführung gemacht haben.

(Die spezielle und wissenschaftliche Behandlung von rassischen, volkskundlichen und geschichtlichen Einzelproblemen ist Aufgabe der betreffenden Sonderstäbe.)

Besonders hervorzuhebende Einzelthemen:

1) Feststellung der Unterschiede der einzelnen Völker.

2) Die gegenseitige Einschätzung der Völker.

Materialzusammenstellung, wie die einzelnen Völker sich gegenseitig beurteilen, z.B. die Ukrainer in der Beurteilung der Russen.

3) Die Bewohner der Ukraine.

Es ist festzustellen, inwiefern ^{für} die Ukrainer die Moskauer Herrschaft von jeher eine Fremdherrschaft bedeutet (nach Geschichte, Eigenart, Brauchtum und Sprache).

4) Die Menschen Weissrutheniens.

5) Beobachtungen über den Typus der Einzelmenschen.

Hier interessieren Feststellungen über die Lebensansprüche, die Bildungsbedürfnisse, die politische Veranlagung, über die innere Einstellung gegenüber einer politischen Führung und die seelische Zwiespältigkeit der einzelnen Menschen.

6) Die Deutschen im Ostraum.

Hier ist besonders die Bedeutung der führenden Mitarbeit von Deutschen in der Gestaltung von Geschichte und Gegenwart des Ostraumes zu verarbeiten.

I. Народи та люди у східному просторі

Збирання матеріалів з цієї теми має забезпечити отримання документів про типи окремих народностей східного простору, насамперед росіян, українців та білорусів.

Незалежно від висвітлення цієї різноманітності мають бути наведені та охарактеризовані типові ознаки людей з расової точки зору, що протягом історичного процесу зробили їх слухняними об'єктами управління.

(Спеціальний та науковий розгляд окремих расових, народознавчих чи історичних проблем є завданням відповідних зондерштабів.)

На особливу увагу заслуговують такі теми:

- 1) Визначення відмінностей окремих народів:
- 2) Взаємне оцінювання народів
Збирання матеріалу щодо того, як окремі народи оцінюють один одного, наприклад, українці за оцінкою росіян;
- 3) Мешканці України
Слід з'ясувати, наскільки важливим для українців є московське панування як “чужоземне” (з історії, за характерними ознаками, звичаями і мовою);
- 4) Народ Білорусії:
- 5) Спостереження за типами окремих людей
Тут представляють інтерес життєві вимоги, потреба в освіті, політичні уподобання, внутрішня позиція щодо політичного керівництва та внутрішнє духовне протиріччя в окремих особистостей;
- 6) Німці у східному просторі
Тут важливіше за все опрацювати питання провідного співробітництва німців в історії та сучасності східного простору.

II. Die treibenden Kräfte des Sowjet-Systems.

Die russischen Wandlungen und Formungen des Sowjetsystems machen es notwendig, die eigentlichen, sich im Hintergrunde haltenden Triebkräfte aufzuzeigen, damit falsche Einschätzungen der Sowjetpropaganda (Panславismus und Nationalismus) vermieden werden.

Besonders ist das Judentum, sein Eindringen in die politische, wirtschaftliche und kulturelle Lebenssphäre im Detrausklar zu legen. Diese der in te esseieren die eigentlichen Hintergründe der innenpolitischen Auseinandersetzungen im Sowjet-System, z. B. zwischen Stalin und Trotzkiisten. Die Liquidierung führender Militärs und der Wechsel in der GPU-Leitung ist ebenfalls nach Möglichkeit zu berücksichtigen.

Besonders hervorzuhebende Einzelthemen:

1) Das Judentum im Sowjet-Staat und Partei.

Hier ist darzustellen, dass der Sowjetstaat und seine Partei dem Judentum als Kampfmittel zur Erringung der Herrschaft dienen.

2) Die Juden als geistige Träger des Bolschewismus.

Hauptliche Feststellungen zum Nachweis der Tätigkeit der Juden auf allen entscheidenden Gebieten des öffentlichen und kulturellen Lebens.

3) Die inneren Auseinandersetzungen der Sowjetpolitiker untereinander.

Feststellungen, dass die Schwankungen des Sowjet-Systems keine ideale Entwicklung, sondern vorwiegend innere Machtkämpfe Stalins und der verschiedenen zur Macht strebenden (jüdischen) Cliquen darstellen.

4) Der Stalinismus, eine neue Lehre oder ein System?

Materialsammlung, wie der Lebenslauf Stalins gefolgt wurde und wie Stalin versucht, sich als angeblicher Vollender Lenins die absolute Herrschaft zu sichern.

II. Продуктивні сили радянської системи

Зовнішні перетворення та маскування радянської системи роблять необхідним виявлення справжніх продуктивних сил [СРСР], що перебувають у тіні, щоб тим самим уникнути фальшивих оцінок радянської пропаганди (панславизм і націоналізм).

Що стосується єврейства, то тут слід особливо висвітлити їхнє проникнення до політичної, економічної та культурної сфер життя у східному просторі, безпосередню справжню основу внутрішньої політичної боротьби у радянській системі. Наприклад, між Сталіним і троцькістами. Таким чином, по можливості, слід брати до уваги знищення провідних військових діячів та зміни в керівництві ДПУ.

Особливо важливими є такі теми:

- 1) Єврейство в радянській державі та партії
Тут слід показати, що радянська держава та партія слугували єврейству засобом боротьби за досягнення світового панування;
- 2) Євреї як ідейні носії більшовизму
Поіменно засвідчити діяльність євреїв в усіх вирішальних сферах суспільного та культурного життя;
- 3) Внутрішнє протистояння радянських політиків один з одним
Визначити, що коливання радянської системи ілюструють не ідейний розвиток, а переважно внутрішню боротьбу за владу Сталіна та різних угруповань (єврейських), що прагнуть до влади;
- 4) Сталінізм: нове політичне вчення чи система?
Збирання матеріалу про те, як було сфальсифіковано біографію Сталіна і як Сталін, як удаваний послідовник Леніна, намагався забезпечити [собі] абсолютну владу.

III) Die bolschewistische Ideologie.

Die Materialsammlung auf diesem Gebiet hat die Aufgabe, die Weltrevolution und damit den Beginn der jüdischen Weltherrschaft als den eigentlichen Mittelpunkt der bolschewistischen Ideologie nachzuweisen.

Besonders hervorzuhobende Einzelthemen:

1) Weltrevolution oder Nationalstaat.

Hier ist zu belegen, dass die Weltrevolution den eigentlichen Kern der bolschewistischen Lehre bildet, Ideen wie Panславismus und Nationalstaat dagegen nur taktische Wege sind, um die Sowjetmasse zum Kriege für ein ihr sonst unverständliches Ziel zu begeistern.

2) Die Weltrevolution in Schriften führender Sowjetpropagandisten und Politiker.

Hier kann sich die Arbeit auf eine Zusammenstellung von Aussprüchen über die Weltrevolution beschränken. Wichtig sind Belege aus den Werken Lenins und Stalins.

3) Die Weltrevolution im Schrifttum in nicht russischen Sprachen.

Dieses Material kann uns besonders zur Belegung der Lügenhaftigkeit von Tarnungsversuchen dienen, da sich der Gedanke der Weltrevolution in den für das Ausland bestimmten Schriften sehr offen zeigt.

4) Die Unterdrückung der russischen Wahrheiten.

Zusammenstellung von Material über das systematische Verschweigen und Verleugnen von russischen Erkenntnissen zu Gunsten des Marxismus-Leninismus.

III. Більшовицька ідеологія

Збирання матеріалу в цьому напрямі має своїм завданням довести, що світова революція, а з нею і початок світового панування єврейства, є справжнім провідним пунктом більшовицької ідеології.

Особливо вирізняються такі теми:

1) Світова революція чи національна держава

Тут підтвердити, що світова революція становить справжню суть більшовицького вчення, такі ідеї, як панславизм та національна держава, є лише тактичним засобом, щоб надихнути радянський народ до війни за незрозумілу для них мету;

2) Світова революція за творами провідних радянських пропагандистів та політиків

Тут робота може обмежитись збиранням висловів про світову революцію. Важливими є [витяги] з творів Сталіна та Леніна;

3) Світова революція в неросійськомовній літературі

Цей матеріал може особливо стати нам в нагоді для викриття [невдалих] спроб закамуювати [той факт], що ідеї про світову революцію дуже часто подаються у [радянських] виданнях, призначених для закордону;

4) Утиски расової правди

Збирання матеріалу щодо систематичного замовчування та заперечення расових знань на користь марксизму-ленінізму.

IV) Bolschewistische Menschenführung und Propaganda.
=====

Materialsammlung über die Methode, mit welcher der Bolschewismus den Menschenmassen der Sowjet-Union seine Ideologie aufgezwungen hat. Da die bolschewistische Menschenführung alle Gebiete des öffentlichen, kulturellen und privaten Lebens in ihren Dienst stellte, ist es unmöglich, dass schon die Bearbeitung von ein oder zwei Hauptgebieten, etwa die der Menschenführung in der Partei oder die Darstellung der Sowjetpresse genügt, um ausreichende Unterlagen über angewandte Methode und erzielte Wirkung aufzuzeigen.

Die Behandlung von einzelnen Sachgebieten (Musik, bildende Kunst usw.) bleibt den betreffenden Sonderstab vorbehalten, soweit es sich um spezielle und eingehende Bearbeitungen fachlicher Art handelt.

Besonders hervorzuhebende Einzelthemen:

1) Die politische und weltanschauliche Schulung der KPdSU (B).

(Dieses Thema ist bereits für Pg. Proksch in Auftrag gegeben.)

2) Das staatliche Erziehungs- und Bildungswesen der Sowjet-Union.

Materialsammlung über grundsätzliche Fragen der theoretischen und praktischen Erziehung in Schulen, Hochschulen sowie Fortbildungslehrgängen und im Fachunterricht. Zusammenstellung von Belegen über die Heranzüchtung von Spezialisten für die Rüstungsindustrie.

3) Die Antreibungs-Systeme der Sowjet-Union.

Material über die Methoden der Produktionssteigerung (Fünfjahrespläne, sozialistischer Wettbewerb, Stachanow-System, die künstlerische Selbsttätigkeit, sportliche Betätigung).

4) Misbrauch nationaler Instinkte für die Menschenführung.

Die Entwicklung der nationalistischen und Panславistischen Agitation, die Heranzüchtung der russischen Geschichte und der führenden Männer der russischen Vergangenheit auf allen Gebieten des politischen und kulturellen Lebens ist hier zu belegen.

IV. Більшовицьке керівництво людьми та пропаганда

Збирання матеріалу про методи, якими більшовизм насаджував широким масам Радянського Союзу свою ідеологію. Оскільки більшовицьке керівництво поставило собі на службу всі сфери суспільного, культурного та приватного життя, недостатньо опрацювання лише однієї чи двох основних сфер, навіть таких, як керівництво людьми у партії чи зображення радянської преси, щоб зібрати численні дані про застосовані методи та досягнутий результат.

Розроблення окремих тематичних галузей (музика, зображальне мистецтво тощо) залишається за відповідними зондерштабами, оскільки йдеться про спеціальне та ретельне опрацювання професійного характеру.

Особливо вирізняються такі теми:

- 1) Політична та світоглядна робота КППРС (б)*
Ця тема вже доручена партайгеноссе Прокшу;
- 2) Державна справа виховання та навчання в Радянському Союзі
Збирання матеріалу про основоположні питання теоретичного та практичного виховання у середніх навчальних закладах, вищій школі, на курсах підвищення кваліфікації, професійних заняттях. Збирання документів щодо підготовки спеціалістів для оборонної промисловості;
- 3) Система примусу в Радянському Союзі
Збирання матеріалу щодо методів підвищення продуктивності праці (п'ятирічки, змагальність, стахановська система, художня самодіяльність, спортивна діяльність);
- 4) Зловживання національним інстинктом для керівництва людьми
Тут слід висвітлити розвиток націоналістичної та панславистичної агітації, залучення [фактів] з російської історії та щодо провідних діячів минулого в усіх сферах політичного та культурного життя;

* Так у тексті.

5) Die Zerstörung des religiösen Glaubens.

Die Materialsammlung muss den Beweis erbringen, dass die völlige Zerstörung jedes religiösen Glaubens und die absolute Vernichtung jeder Religionenfreiheit eines der Grundziele der jüdischen Herrschaft in der Sowjet-Union darstellt. Die gegenwärtigen Bestrebungen der Sowjetbehörden, das Vorhandensein einer Religionenfreiheit vorzuspiegeln, müssen gründlichst widerlegt werden. Weiter muss Material beschafft werden, welches Beleg für die Religion gedacht war. Z. B. der technische Rekordwahnwitz, das naturwissenschaftliche Weltbild, der Stalinismus.

6) Die Sowjet-Presse.

Darstellung der Methodik und Organisation des sowjetischen Zeitungs- und Zeitschriftenwesens, sowie des Verlags- und Vertriebsgeschäftes.

7) Die bolschewistische Schrifttumspolitik.

Der Bolschewismus als Endprodukt der liberalistischen Epoche begründet seine Theorie auf intellektuellen Grundsätzen. Der Einsatz des Schrifttums ist deshalb in allen Lebensstufen und Berufen über Erwartung gross. Die Methodik dieses Einsatzes ist einmal in organisatorischer Beziehung (Aufbau des Bucherwesens) sowie hinsichtlich der Bevorzugung bzw. Ausschaltung bestimmter Schriftsteller und Schriftumarten zu untersuchen.

8) Die Schaffung eines bolschewistischen Selbstbewusstseins.

Hier ist in grossen Zügen festzustellen, in welchem Umfang und mit welchen Methoden die sowjetischen Propaganda-Einrichtungen zur Schaffung eines bolschewistischen Selbstbewusstseins und einer Sowjet-Tradition eingesetzt wurden (Staatsfeiertage, Tagesreden, Staatspreise, Ausstellungen, Ordensverleihungen). Es ist ferner festzustellen, in welcher Form hier Theater, Film, Museen usw. mitzuwirken hatten. Die Abschliessung des Sowjet-Bürgers vom Ausland und ihre Wirkung für sein Selbstbewusstsein ist besonders zu belegen.

5) Боротьба з релігійністю

Зібрані матеріали мають засвідчити, що повна руйнація будь-якої релігії та абсолютне знищення будь-якої релігійної свободи являють собою кінцеву мету єврейського панування в Радянському Союзі. Сучасні прагнення радянських керівників, що імітують наявність релігійної свободи, повинні бути заперечені найґрунтовнішим чином. Далі слід зібрати матеріал, який був вигаданий на заміну релігії, наприклад про технічну несамовиту гонку рекордів, натуралістичну картину світу, культ Сталіна;

6) Радянська преса

Зображення методики та організації радянської журналістики та “журнальної справи”, зокрема видавничої справи та організації розповсюдження літератури;

7) Більшовицька політика щодо літератури

Більшовизм як кінцевий продукт ліберальної епохи ґрунтує свою теорію на інтелектуальних засадах. Тому завдання [застосування] літератури в усіх сферах життя та професіях [виявилось значнішим, ніж ми очікували]. Методику цього застосування слід вивчити спочатку в організаторському відношенні (організація бібліотечної справи), а також щодо [надання] переваги або, відповідно, ізоляції певних письменників та жанрів літератури;

8) Творення більшовицької самосвідомості

Тут слід показати в загальних рисах, в якому обсязі та завдяки яким методам радянські пропагандистські установи мають відношення до творення більшовицької самосвідомості та радянських традицій (державні свята, щоденні гасла, державні нагороди, виставки, відзнаки). Показати також, в якій формі театр, кіно, музеї тощо брали у цьому участь. Особливо слід висвітлити уявлення радянського громадянина про закордон та вплив останнього на його свідомість.

57
07

V) Die Durchführung der Weltrevolution (Kriegsvorbereitungen)

Die Weltherrschaft des Judentums sollte durch innere Revolutionen und einen Weltkrieg mit Hilfe der Sowjetmacht errungen werden. Es ist Material darüber beizufügen, dass die sowjetische Menschenschführung die Sowjetbürger systematisch auf diesen Krieg vorbereitete, usw., einmal durch Weckung der kriegerischen Instinkte und durch Herausstellung von ideologischen Kriegszielen, das andere Mal durch eine verlogene Darstellung der Welt außerhalb der Sowjet Union, wodurch der angeborene Erlösungsgedanke der Ostslaven neu erweckt und genährt wurde.

Neben dieser Kriegsvorbereitung, die uns den Beweis der Kriegsschuld des Sowjetsystems liefern muss, ist Material über die gegenwärtige Kriegspropaganda und die bolschewistische Menschenschführung während des Krieges beizubringen.

Besonders hervorzuhebende Einzelthemen:

1) Die Sowjetmacht als angeblicher Erlöser der vernichteten vlt.

Hier ist die Methode der Sowjets darzustellen, die Sowjetbürger durch falsche Informationen über die Zustände in anderen Ländern zu überzeugen, dass es ihnen besser geht und sie die Aufgabe haben, die anderen Proletarier zu befreien.

2) Der Panславismus als taktisches Mittel.

Es ist darzuliegen, wann die Idee des Panславismus wieder aufgegriffen wurde und mit welchen Methoden der Bolschewismus hier arbeitet.

3) Die Beziehungen des Bolschewismus zur Zweiten Internationale.

Es sind hier die vielfältigen Verbindungen aufzuzeigen, die den Bolschewismus und die Dritte Internationale mit der Internationalen Gewerkschaftsorganisationen und den marxistischen Parteien der Plutokratien verbinden.

4) Sowjetmachtthabor und Plutokraten.

Die gemeinsame Kriegsschuld und Kriegsgebete des internationalen Judentums ist von der Sowjetsseite her zu belegen. Die amerikanisch-kapitalistische Unterstützung des Sowjetstaates ist als auffälligstes Beispiel der Zusammenarbeit des Judentums zu untersuchen. Die Gemeinsamkeit der Ziele des Weltjudentums ist an Beispielen aufzuzeigen.

V. Здійснення світової революції (приготування до війни)

Світове панування єврейства мало бути досягнуте шляхом внутрішніх революцій та світової війни за допомогою радянської держави. Тут слід додати матеріал про те, як радянське керівництво систематично готувало радянських громадян до цієї війни, в одному випадку – шляхом підігрівання воєнних інстинктів та [нав'язування] ідеологічних цілей війни, в іншому – шляхом недостовірного змалювання картини світу поза межами Радянського Союзу, завдяки чому думки про [звільнення] східних слов'ян були заново пробуджені та підживлені.

Поряд з цією підготовкою до війни, що має засвідчити [відповідальність] Радянського Союзу за розв'язання війни, матеріал має містити [інформацію] про сучасну військову пропаганду та більшовицьке керівництво протягом війни.

Передусім виокремлено теми:

1) Радянська держава як удаваний визволитель поневоленого світу

Тут потрібно висвітлити методи Радянського Союзу, [які використовували, щоб] шляхом надання недостовірної інформації про становище в інших країнах переконати радянських громадян, що їм живеться краще і вони мають своїм завданням звільнення пролетаріату інших [країн];

2) Панславізм як тактичний засіб

Потрібно пояснити, як відродилась ідея панславізму та якими методами більшовизм працював [у цьому напрямку];

3) Зв'язки більшовизму з Другим інтернаціоналом

Необхідно показати різнобічні зв'язки, які пов'язували більшовизм та Третій інтернаціонал* з профспілковими організаціями Інтернаціоналу та марксистськими партіями плутократів;

4) Радянські можновладці та плутократи

Тут слід довести [провину інтернаціонального єврейства за розв'язання війни та підбурювання до неї] Радянського Союзу. Слід дослідити американо-капіталістичну** підтримку радянської держави як зухваллий приклад єврейського співробітництва, засвідчити спільність цілей світового єврейства;

* Так у тексті.

** Так у тексті.

5) Die taktischen Stellungswechsel in der aussenpolitischen Haltung.

Uz die Widersprüche und die taktischen Winkelzüge der Sowjetpropaganda in aussenpolitischer Hinsicht aufzuzeigen, sind hier Belege für Äusserungen jeder Art zu sammeln, die von den Bolschewisten gegen unsere Feinde oder gegen die neutralen Staaten gemacht wurden.

6) Kriegspropaganda und geistige Kriegsvorbereitung.

Hier ist darzulegen, wie der Sowjetbürger von Kind an mit allen Mitteln für einen zukünftigen Krieg vorbereitet wurde.

7) Die Schulung der Roten Armee.

8) Methode und Ausrichtung des Bänderkrieges.

Die Vorbereitung des Bänderkrieges vor und nach Kriegsausbruch und die propagandistische Methoden und Auswirkungen bei der Förderung des Bänderkrieges sind hervorzuheben.

9) Die Methode der Kriegspropaganda.

Die Systematik der Kriegspropaganda unter besonderer Hervorhebung der Unbedenklichkeit der bolschewistischen Lügen - und Greuelpropaganda.

5) Тактична зміна позицій у зовнішньополітичній поведінці

Щоб виявити протиріччя та виверти радянської пропаганди з точки зору зовнішньої політики, слід зібрати документи щодо будь-яких випадів, зроблених більшовиками стосовно наших ворогів чи проти нейтральних держав;

6) Військова пропаганда та ідейна підготовка до війни

Тут слід викласти, як радянських громадян з дитинства всіма засобами готували до майбутньої війни;

7) Навчання Червоної Армії

8) Методи та організація партизанської війни банд*

Слід висвітлити питання підготовки партизанської війни до та після розв'язання війни, пропагандистські методи та засоби сприяння партизанській війні;

9) Методи військової пропаганди

Систематика військової пропаганди з особливим підкресленням необхідності більшовицької [брехливої та жахливої] пропаганди**.

* Йдеться про партизанські угруповання.

** Так у тексті.

VI) Das Leben im bolschewistischen Staat.

=====

Im Gegensatz zu den bisher behandelten Gebieten, die sich mit der Ideologie und Propaganda des Sowjet-Systems befassen, ist hier die wirkliche, praktische Auswirkung dieses Systems festzuhalten, und zwar beginnend mit einer Materialsammlung über die Methode der Innenpolitik, der Rechtspflege, der Bevölkerungspolitik bis zur Darstellung des sowjetischen Alltags und der seelischen Verfassung des Menschen im Sowjetstaat.

Dieses Gebiet wird positive und negative Ergebnisse und Erscheinungen aufweisen. Es ist hier die Aufgabe, gerade in den positiven Ergebnissen die Gefahr zu erkennen, da alles, was in der Sowjet-Union getan wurde, nicht mit der Absicht geschehe, den Menschen zu helfen, sondern die Kriegsvorbereitung zu steigern.

(Die Bearbeitung von Spezialthemen ist hier besonders erforderlich und bedeutet den Einsatz von Mitgliedern der Sonderstäbe und Spezialwissenschaftlern des Sonderstabes Wissenschaft.)

Die Aufgabe ist hier, das Material so zu bearbeiten, dass wir jederzeit die furchtbare Wirklichkeit des Sowjetparadieses nachweisen können.

Besonders hervorzuhebende Einzelthemen:

1) Die Nationalitätenpolitik.

Hier ist gegenüber der russischen Scheinheiligkeit des Sowjet-Regimes darzulegen, wie die Nationalitäten in Wirklichkeit durch die Proletarisierung vernichtet werden und wie besonders bei neu besetzten Gebieten die gesunden Elemente des volkischen Lebens beseitigt wurden.

2) Die Bolschewisierung in neu besetzten Gebieten.

(Die Bearbeitung dieses Themas ist besonders für die Hauptarbeitsgruppe Ostland bestimmt.)

3) Die Rechtspflege der Sowjet-Union.

Gegenüber der theoretischen Grundlage ist hier die Unterdrückung der einzelnen Menschen und die Arbeit der GPU vor allem anhand von Lebensläufen zu zeigen.

VI. Життя в більшовицькій державі

На протипагу сферам, про які йшлося раніше, що були сповнені ідеологією та пропагандою радянської системи, тут слід визначити справжню практичну дію даної системи, починаючи при цьому зі збирання матеріалів стосовно внутрішньої політики, правового забезпечення, політики щодо населення, до зображення радянської буденності та психічного стану людини в радянській державі.

Ця сфера засвідчить позитивні й негативні результати та прояви. Тут завданням є розпізнати небезпеку саме у позитивних [досягненнях Радянського Союзу], бо все, що робилося в Радянському Союзі, провадилося не з наміром допомогти людям, а з метою активізації підготовки до війни.

Опрацювання спеціальних тем є тут особливим важливим та має значення для виконання завдань зондерштабів та науковців-спеціалістів Зондерштабу “Наука”.

Завдання – опрацювати матеріал так, щоб ми в будь-який час могли розібратися в “багатих реаліях радянського раю”.

Особливо підкреслені окремі теми:

1) Політика щодо національностей

Тут слід показати зовнішнє лицемірство радянського режиму: як насправді національності знищуються шляхом пролетаризації та як позбуваються здорових елементів народного життя, особливо у новоокупованих областях*;

2) Більшовизація новоокупованих областей

(Опрацювання цієї теми призначене особливо для ГРГ “Остланд”);

3) Правосуддя в Радянському Союзі

На протипагу теоретичним основам [радянського правосуддя] тут слід показати пригнічення окремих людей та роботу ДПУ, передусім на прикладі життєвого шляху [цих людей];

* Маються на увазі країни, що увійшли до складу Радянського Союзу до 1941 р., зокрема країни Прибалтики.

4) Bevölkerungspolitik und Binnensiedlung

Hier sind neben den Förderungsmassnahmen die grossen Verschleppungen- und Verschickungssysteme darzustellen.

5) Entstehung von Industriestädten.

Die Ursache und Wirkung der Industrialisierung und Verstädterung der Sowjet-Union soll behandelt werden. Insbesondere auch die Landflucht als Folge der Einführung der Kolchose.

6) Sowjetisches Alltagsleben, Selbstzeugnisse und Leben.

7) Sozialpolitische Massnahmen.

Bei diesen und den folgenden Themen sind den Einzelmassnahmen positiver Art immer die tatsächlichen Verhältnisse der breiten Masse gegenüberzustellen.

8) Die Agrarpolitik des Sowjet-Systems.

9) Arbeitsgesetzgebung und Kollektivisierung.

10) Wohnungsgesetzgebung.

Bei der Wohnungsgesetzgebung wird besonders darauf aufmerksam gemacht, dass gegenüber der Theorie die Praxis durch photographische Aufnahmen dargestellt werden kann. Das Material kann neben eigenen Aufnahmen besonders aus dem bolschewistischen Fotoarchiv in Kiew gewonnen werden.

11) Die sittlichen Verhältnisse.

Die sittlichen Verhältnisse sind besonders von der Tatsache her zu beleuchten, dass die bolschewistische Theorie an den gesunden Instinkten einer überwiegend bäuerlichen Bevölkerung zunächst scheiterte, so dass es zu einer Umschaltung der Gesetzgebung kam.

12) Frau und Familie.

Die verhängnisvolle Auswirkung der "Gleichberechtigung" der Frau: gleiche Fronlasten wie die Männer, Frauenaobilisierung für Arbeit und Krieg, Verarmlichung der Frau, daher Zersetzung des Familienlebens, Verwahrlosung der Kinder.

13) Die Jugend in der Sowjet-Union.

Von den verwahrlosten Kindern bis zur Komsomol, militärische Jugenderziehung und Kinderverwahrlosung.

- 4) Політика щодо населення та внутрішніх переселень
Тут слід показати крім масових заходів щодо вбивств [також і] масштабну систему переміщень та висилки [людей]*;
- 5) Виникнення індустріальних міст
Тут мова має йти про причини та результати індустріалізації та урбанізації Радянського Союзу. Зокрема, про втечу селян із сіл як наслідок запровадження колгоспів;
- 6) Радянське повсякденне життя, власні свідчення та типові [приклади];
- 7) Соціально-політичні заходи
У цій та наступних темах потрібно протиставити окремі заходи [радянської політики] позитивного змісту фактичному становищу широких мас;
- 8) Аграрна політика радянської системи;
- 9) Аграрне законодавство та колективізація;
- 10) Житлове законодавство
Щодо житлового законодавства слід звернути особливу увагу на те, що практика може бути протиставлена тут теорії завдяки фотографуванню. Матеріал може стати виграшним за рахунок окремих фотознімків з більшовицького фотоархіву в Києві;
- 11) Відносини в сфері моралі
Тут слід змалювати відносини у сфері моралі, особливо з огляду на той факт, що більшовицька теорія спочатку зазнала краху через нормальні інстинкти переважаючого сільського населення, [наслідком] чого стали зміни у законодавстві;
- 12) Жінка та родина
Нищівний вплив рівноправ'я жінок: те саме [...]**, як і чоловіки, мобілізація жінок для роботи та служби в армії, маскулінізація жінок, а звідси – руйнація сімейного життя, відсутність догляду за дітьми;
- 13) Молодь у Радянському Союзі
Від безпритульних дітей – до комсомолу; військово-виховання молоді та її підбурювання [до війни].

* Система репресій, переселення людей та засланы.

** Не прочитано.

VII) Der Kampf gegen den Bolschewismus.
=====

Im Bereich der einzelnen Hauptarbeitsgruppen sind die zahlreichen Erneuerungsbestrebungen und Kampfgruppen gegen den Bolschewismus festzustellen. Eine Materialsammlung über die Entstehung, die geistigen und völkischen Grundziele dieser Bewegungen sind für uns wichtig, damit solche Bestrebungen entsprechend gewertet werden können.

Darüber hinaus gibt es eine nicht organisierte instinktive Ablehnung und Bekämpfung des Judentums und des Bolschewismus in der Bevölkerung, deren Kenntnis für den Ansatz unserer eigenen Menschenführung wichtig ist.

Besonders hervorzuhebende Einzelthemen:

1) Erneuerungsbestrebungen

Die Erneuerungsbestrebungen sind in den einzelnen Bereichen der Hauptarbeitsgruppen g n zlich verschieden. Es ist hier die Aufgabe, ein möglichst knappes und klares Bild über ihren geistigen Ursprung und ihre dadurch gegebenen positiven und negativen Seiten zu gewinnen.

2) Die antibolschewistische Haltung und Einstellung der Bevölkerung.

3) Die Entwicklung des Antisemitismus.

4) Die Wirkung der deutschen Propaganda.

5) Die Aufbaufreudigkeit und Mitarbeit der einheitlichen Bevölkerung.

(Schluss des Planes der Stabsführung)

VII. Боротьба проти більшовизму

В областях діяльності окремих головних робочих груп [Штабу] констатуються численні прагнення до оновлення* та [поява антибільшовицьких угруповань]. Зібрання матеріалу про [їхнє] виникнення, основні духовні та народні цілі зазначених рухів важливі для нас, щоб завдяки цьому можна було відповідно оцінити подібні прагнення.

Крім того, мають місце інстинктивні неорганізовані ухилиння та боротьба [з єврейством та більшовизмом] серед населення, чії знання про засади нашого керівництва людьми є [для нас] важливими.

Найважливіші теми:

1) Прагнення до оновлення

Прагнення до оновлення в окремих областях [діяльності] головних робочих груп абсолютно різні. Тому завданням є отримати якнайкоротше та найчіткіше уявлення про їхні ідейні витоки та пов'язані з ними позитивні і негативні сторони;

2) Антибільшовицький настрій та позиція населення;

3) Розвиток антисемітизму;

4) Дія німецької пропаганди;

5) [Позитивні почуття] від відбудови та співробітництва з місцевим населенням.

(Закінчення плану Управління штабу)

* Серед населення.

II. Themenplan Sonderstab Wissenschaft.

Am Absatz IV des vorherigen Abschnittes ist bereits darauf hingewiesen, dass die im Gesamtplan angeführten Themen sehr wohl verschiedene Aufgaben enthalten, die auch die Sonderstäbe sehr stark angehen, aber gleichzeitig auch die Bearbeitung von einigen Sachgebieten den Sonderstäben vorbehalten worden. In diesem Zusammenhang gibt der Sonderstab Wissenschaft bereits seinen Themenplan heraus. Er soll eine Ergänzung zum allgemeinen Plan darstellen und enthält folgende Gliederung:

- 1) Der geistige Ursprung des Bolschewismus, seine Beurteilung und Wertung in der Sowjet-Union (Marxismus)
- 2) Grundfragen des Leninismus
- 3) Bedeutung und Wirksamkeit des dialektischen Materialismus
- 4) Die ideologische Bedeutung der dialektischen Methode und ihre Anwendung in einzelnen Wissenschaftsgebieten
- 5) Stalins Bedeutung und Beitrag für die geistig-weltanschauliche Weiterbildung des Bolschewismus (Stalinismus)
- 6) Der geistige Kampf gegen den Nationaliszialismus
- 7) Wesen und Wertung der Wissenschaft in der Sowjetunion
- 8) Die Gesamtentwicklung der sowjetischen Wissenschaft und einzelner Wissenschaftsgebiete
- 9) Wege und Mittel der Einflussnahme der politischen Führung auf die Wissenschaft
- 10) Beitrag der einzelnen Zweige der Wissenschaft zur Weiterbildung der marxistisch-leninistisch-stalinischen Ideologie.
- 11) Wissenschaftliche Organisationen und Verbände (Art und Aufgabe)
- 12) Förderung, Lenkung und Einsatz des wissenschaftlichen Nachwuchses.

III. Arbeitsrichtlinien.

Der Umfang des Planes lässt schon auf den ersten Blick erkennen, dass die Bewältigung des Stoffes nur durch eigene Mitarbeiter unmöglich ist.

Deshalb müssen in weitestem Masse einheimische Kräfte herangezogen werden, die nach gründlicher Aussprache mit dem jeweiligen Bearbeiter der Sichtungsthemen in den Arbeitsgruppen in der Lage sind, das Material heranzuschaffen und auch selbst darüber zu schreiben.

In Kiew arbeiten zurzeit 40 ukrainische Wissenschaftler und Sachkennner an verschiedenen Themen. Der grösste Teil wurde auf Grund einer Vereinbarung mit dem Stadtkommissar durch die ukrainische Stadtverwaltung benannt. Einige von ihnen wurden von der AG kurz-

II. Тематичний план Зондерштабу “Наука”

У четвертому абзаці попереднього розділу вже вказано, що загальним планом основних тем передбачено зовсім різні завдання, що також мають чітко виражене відношення до зондерштабів, але водночас опрацювання окремих тематичних галузей залишається за зондерштабами.

У цьому зв'язку Зондерштаб “Наука” подає власний тематичний план. Він є доповненням до загального плану та має такий поділ:

- 1) Ідейне походження більшовизму, його оцінка та вплив у Радянському Союзі (марксизм);
- 2) Основні питання ленінізму;
- 3) Значення та ефективність діалектичного матеріалізму;
- 4) Ідеологічне значення діалектичного методу та його застосування в окремих галузях науки;
- 5) Значення Сталіна та його внесок у подальшу ідейно-світоглядну розбудову більшовизму (сталінізму);
- 6) Ідейна боротьба проти націонал-соціалізму;
- 7) Сутність та оцінка науки в Радянському Союзі;
- 8) Загальний розвиток радянської науки та її окремих галузей;
- 9) Шляхи та засоби впливу політичного керівництва на науку;
- 10) Внесок окремих галузей науки в подальшу розбудову марксистсько-ленінсько-сталінської ідеології;
- 11) Наукові організації та союзи (характер та завдання);
- 12) Підтримка, розподіл та застосування молодих наукових кадрів.

III. Робочі інструкції

Обсяг плану дозволяє з першого погляду усвідомити, що володіння матеріалом поки що неможливе для окремих співробітників.

Тому слід залучати у тому обсязі, який тільки можливо, місцеву робочу силу, [людей], що здатні після докладного обговорення з виконавцем, що відповідає за певну тему при робочих групах, збирати матеріал і при цьому самостійно писати [праці].

У Києві на даний момент над різними темами працюють 40 українських учених і спеціалістів. Кандидатури більшості були запропоновані міською управою згідно із домовленістю зі штаткомісаром. Деякі з них у короткий термін були надані робочою групою та працюють при службі самостійно над наданими їм темами.

98

fristig angestellt und arbeiten in der Dienststelle allein für die ihnen aufgegebenen Themen.

Alle übrigen benutzen für ihre Arbeiten die ihnen ausserhalb ihrer sonstigen Tätigkeit verbleibende Freizeit.

Benötigte Literatur, die z.B. in Kiew in der Zentralbibliothek des Reichskommissariats (Akademie) vorhanden ist, wird an die einheimischen Mitarbeiter ausgeliehen.

Um allzugrosse Abschweifungen der Bearbeiter von ihren Themen zu verhindern, wird vom Leiter der Abt. Sichtung jeweils eine Gliederung des Themas in einer Vorbesprechung gegeben und den einheimischen Mitarbeitern schriftlich überreicht. Je eingehender und gründlicher diese Vorbesprechung ist, desto befriedigender wird das Ergebnis der Arbeit sein.

Für die Fertigung einer Arbeit ist eine genügende Frist zu geben. Alle Dinge lehrt die Erfahrung, dass die einmal gestellte Frist auch durch intensivste, eindringlichste Ermahnung als wirkliche und endgültige Frist klar herausgestellt werden muss.

Als Entschädigung für einheimische Mitarbeiter, die nicht in der Dienststelle angestellt sind, können vorläufig auf Grund des Fehlens eigener Erfahrung nur die Sätze angegeben werden, die von sonstigen Kiewer Instituten für ähnliche Beschäftigungsverhältnisse gezahlt werden. Diese Honorare betragen ungefähr RM. 100,— bis 150,— für 50 - 60 Schreibmaschinenseiten.

Der Betrag soll die Entschädigung für ungefähr 1 Monat gehobene Leistung darstellen. Bei umfangreichem Quellenstudium und Materialzusammenstellung wird dieser Satz als angepasst erscheinen.

Nach Ablieferung einer mit oben geschilderten Methode heringeholten Arbeit beginnt die kontrollierende und prüfende Tätigkeit des Leiters der Sichtungsbearbeitung in der AG. Diese Arbeit wird auf Grund der möglichst sachlichen genauen Angabe des Mitarbeiters in jenseitiger politischer Wertung einrichten, die im Plan der Stabführung gewünscht wird. Sie kann kurz sein und braucht über eine 3 bis 5 Seitenlange Vorbemerkung zu jeder Arbeit nicht hinauszugehen. Dabei kann der Sachbearbeiter persönliche Erkenntnisse oder örtliche Erfahrungen schildern, diese aber dann als solche kennzeichnen.

Die Frage, welche Themen der HAG Ukraine oder Ostland zugewiesen werden, ist nicht gestellt und deshalb auch nicht beantwortet. Es wird auch eine scharfe Trennung nicht möglich sein. Die Verschiedenartigkeit der örtlichen Lage wird auch kaum eine fast genau übereinstimmende Schilderung der Arbeit ergeben. Das Risiko einer Doppellarbeit ist auf gewissen Gebieten mit HAG Ostland ~~vorhanden~~ *offensiv* vorhanden, kann also hingenommen werden.

Die Arbeiten innerhalb der HAG Ukraina aber müssen abgestimmt werden. Bisher laufende Arbeiten werden fortgeführt, zukünftige neue Planung vor endgültiger Vergabe der Themen der HAG beendet und mit den Plänen in Einklang gebracht.

Mit diesen Ausführungen möchte ich das Thema "Sichtungsplan" zunächst abschliessen. Es macht den Eindruck, dass dieses Gebiet im Augenblick eine Hochflut von Papier mit sich bringt. Aber der einheitlichen Ausrichtung werden waren die bisherigen und vorliegenden Ausführungen nötig. Nun soll und kann die ruhige und sichere Arbeit

Усі інші для своєї праці використовують вільний від їхньої основної діяльності час.

Необхідна література, наявна у Києві в Центральній бібліотеці райхскомісаріату (Академії), видається [цим] місцевим співробітникам.

Щоб запобігти відхиленню співробітників від [визначених] тем, кількість яких постійно збільшується, керівником відділу “Контроль”^{**}, відповідно, у попередньому обговоренні було запропоновано структуру тем і надано її місцевим співробітникам у письмовій формі.

Чим більш ґрунтовним та суттєвим буде це попереднє обговорення, тим більш задовільним буде результат роботи.

Для підготовки роботи надається достатній строк. Щоправда, досвід свідчить, що строк, встановлений одного разу шляхом постійного та наполегливого нагадування, має бути визначений як фактичний та остаточний.

Компенсацією для місцевих співробітників, що не працюєвлаштовані при службі, попередньо, в умовах відсутності досвіду, можуть бути лише [кошти], що сплачуються їм іншими київськими установами у подібній сфері зайнятості.

Ці суми становлять приблизно 100–150 райхсмарок^{**} за 50–60 сторінок машинописного тексту.

Сума має являти собою виплату приблизно за місяць активної праці. У разі посиленого вивчення [співробітником] джерел та збирання матеріалів [сума коштів] буде погоджена. Після подання роботи, виконаної згідно з указаним вище методом, розпочинається контролююча та перевіряюча діяльність керівника з перегляду при робочій групі. Ця робота на основі якомога точніших даних, [наданих співробітником], [отримає] політичну оцінку, що є бажаним відповідно до плану Управління штабу. Вона може бути короткою та викладеною у передмові до кожної роботи, обсягом від 3 до 5 сторінок. При цьому відповідальний співробітник може подати свої власні відомості або конкретний досвід, але [це зазначається окремо].

Питання про те, які теми відведені ГРГ “Україна” або ГРГ “Остланд”, не стоїть, і тому на нього немає відповіді. Чіткий розподіл також неможливий. Особливості місцевого становища також мало позначаються на точній уніфікованій характеристиці роботи. Ризик дублюючої роботи з ГРГ “Остланд” в окремих областях існує, він може також бути врахований.

Але роботи у ГРГ “Україна” мають бути узгоджені. Ті роботи, що велися раніше, будуть тривати й надалі, нове майбутнє планування перед остаточним [розподілом тем між співробітниками має бути] засвідчене та узгоджене з планами.

На цьому я б хотів поки що завершити тему цього плану. Вона справляє враження, що ця сфера на даний момент веде до засилля паперів. Але задля узгодженої організації були необхідні і колишні, і теперішні розробки.

* При ГРГ “Україна”.

** 1 райхсмарка дорівнювала 10 крб. В той час ще у першій половині 1942 р. у Києві 1 кг хліба коштував на базарі від 120 до 170 крб., десяток картоплин – 10 крб. Детальніше див.: Т. Заболотна. *Життя та побут міського населення напередодні та в роки окупації (1941–1944 рр.)* // *Україна в Другій світовій війні: погляд з XXI століття. Історичні нариси: у 2-х кн. Інститут історії України.* – К.: НВП “Видавництво “Наукова думка”, 2011. – Кн. 2. – С. 7–43.

in den Arbeitsgruppen anlaufen. Die Vorbedingungen dieser Arbeit sind nicht leicht, die Schwierigkeiten liegen besonders in der geringen Zahl unserer eigenen Mitarbeiter. Mit dieser geringen Zahl ein Höchstmass von Leistung zu erzielen sei unser aller Bestreben.

Heil Hitler !

(Anton)

Stabseinsatzführer.

Verteiler:

1 Stück Kiew, zugleich Abt.Sichtung,
1 " Dnjepro,
1 " Simferopol,
1 " Charkow,
1 " Marjupol,
1 " Abt.Erfassung,
1 " Stabsführung,
1 " Pg.Prokosh,
2 " zdA-HAG
10 Stück.

Der Eingang dieses Rundschreibens ist von den Empfängern der HAG zu bestätigen.

Тепер має вестися спокійна та стабільна робота в робочих групах. Передумови цієї роботи нелегкі, складнощі полягають насамперед в обмеженій кількості наших співробітників. За цих умов всі наші прагнення мають бути спрямовані на високу продуктивність.

[підпис]
Антон,
штабсайнзацфюрер

Отримувачі:

1 прим. – Київ, відділ “Контроль”,
1 прим. – Дніпропетровськ,
1 прим. – Сімферополь,
1 прим. – Харків,
1 прим. – Маріуполь,
1 прим. – відділ “Облік”,
1 прим. – Управління штабу,
1 прим. – пг. Прокш,
2 прим. – головні робочі групи*.
Разом 10.

Отримувачам необхідно повідомити Головну робочу групу про отримання цього циркуляра.

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 63, арк. 80–94. Оригінал. Машинопис. Мова німецька.

* ГРГ “Україна” та ГРГ “Остланд”.

EINSATZSTAB REICHSEITZUNGSKOMITEES
 DER DEUTSCHEN ARBEITERSCHAFT
 (ARBEITERSCHUPPE UKRAINE)

Der Hauptarbeitsgruppenleiter.

Kiew, den 6.4.43
 A/Re.

Rund schreiben Nr.12/43.

28 APR 1943

I. Sichtung.

Zu den schon bekanntgegebenen Themen fertiger Arbeiten gehört als sinnvolle Ergänzung auch die Kenntnis aller der in der HAG laufenden Arbeiten. Damit erfolgt auch die angestrebte Abstimmung dieser laufenden Arbeiten, so dass jeder Mitarbeiter auf Grund dieser Unterlagen selbst erkennen kann, welche Gebiete bisher stark bevorzugt, vielleicht sogar zu stark bevorzugt oder vernachlässigt wurden.

Verzeichnis der laufenden Arbeiten:

Thema	Hilfsgruppe
<u>Kiew.</u>	
1. "Die politische und weltanschauliche Schulung und Erziehung innerhalb der KPdSU (b)", wird von 3 ukrain. Sachkennern bearbeitet.	IV/1
2. "Die Finanz-, Geld- und Steuerpolitik der Sowjets", v. Topolnitskij	*VI
3. "Frau, Familie und Kind im Sowjetleben", von Krjukow	*VI/12
4. "Die sowjetische Bevölkerungspolitik und das sowjetische Gesundheitswesen", wird von 8 ukrain. Wissenschaftlern bearbeitet	VI/4
5. "Die Erbauung des Hauses der Roten Armee in Kiew", von Prof. Grigorjew	IV/8
6. "Die kommunale Arbeits- und Finanzpolitik der Stadt Kiew in der Periode 1935 - 1941", von Gurin	VI/8
7. "Die sowjetische Wohnungsgesetzgebung" von Abramowitsch	VI/10
8. "Die Kommunalverwaltung der Stadt Kiew von der Zarenzeit bis zum Jahr 1941", von Drahomanow	VI
9. "Die sowjetische Wohnungsgesetzgebung und der Wohnungsbau" von Rakonetschnyj	VI/10
10. "Die Entwicklungswege der sowjetischen Architektur und der Einfluss der Juden" von Rakonetschnyj	II/2
11. "Die sowjetische Architektur in Kiew", von Prof. Chausiorf	IV/8
12. "Die sowjetische Pensionsgesetzgebung" v. Jatschenko	VI/7

-2-

№ 68

Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга
для окупованих територій
Головна робоча група України
Керівник головної робочої групи

Київ, 6.4.43
А./Re.*

Надійшло
28 квітня 1943 р.

Циркуляр № 12/43**

І. Облік

До вже оприлюднених тем готових робіт належать також у якості раціонального доповнення відомості про всі поточні роботи при ГРІ***. Таким чином стає можливим досягти узгодження щодо цих поточних робіт, і тому кожен співробітник на основі цих даних сам зможе з'ясувати, яким галузям до цього часу надавалася перевага, яким, можливо, або приділялося забагато уваги, або якими [темами] нехтували.

Перелік поточних робіт

<u>Тема</u>	<u>Планова група</u>
<u>Київ</u>	
1. “Політичне й ідеологічне навчання та виховання у КПРС(б)”****, опрацьовується трьома українськими спеціалістами	IV/1
2. “Фінансова, грошова та податкова політика Радянського Союзу”, Топольницький	VI
3. “Жінка, родина та дитина в радянському житті”, Круйков	VI/12
4. “Радянська політика щодо населення та радянська охорона здоров'я”, опрацьовується вісьмома українськими науковцями	VI/4
5. “Зведення Будинку Червоної Армії у Києві”, проф. Григор'єв	VI/8
6. “Комунальні роботи та фінансова політика міста Києва за період 1935–1941”, Гурін	VI/8
7. “Радянське житлове законодавство”, Абрамович	VI/10
8. “Комунальне самоуправління міста Києва з царських часів до 1941 р.”, Драгоманов	VI
9. “Радянське житлове законодавство та житлове будівництво”, Наконечний	IV/10
10. “Шляхи розвитку радянської архітектури та вплив євреїв”, Наконечний	II/2
11. “Радянська архітектура в Києві”, проф. Х[аустов]	IV/8
12. “Радянське пенсійне законодавство”, Яценко	VI/7

* [Антон – Райхардту].

** Підпис від руки нерозбірливий.

*** Тут і далі йдеться про Головну робочу групу “Україна”.

**** Так у тексті.

Thema	Frangruppe
13. "Die sowjetische Rechtslehre und Philosophie, von Prof. Bismann	VI/3
14. "Die Nationalitätenfrage der UdSSR", wird von 6 einheim. Wissenschaftl. bearbeitet	VI/1
15. "Die Ukraine in der Nationalitätenpolitik der UdSSR", von Prof. Dubrowskij	VI/1
16. "Die Ergebnisse der bolschewistischen Agrarpolitik", von Prof. Sosnowy I.	VI/9
17. "Die sowjetische Sozialpolitik", wird von 7 Einheim. bearbeitet	VI/7
18. "Geschichte und politische Bedeutung der KTO" von Prof. Kononenko	IV/2
19. "Die innere Entwicklung des sowjetischen Bildungswesens", von Prof. Waschutenko	IV/2
20. "Das sowjetische Pressewesen", wird von 6 einheim. Wissenschaftlern bearbeitet	IV/6
21. "Durch die Bolschewisten zerstörte und verwahrloste Kultur der in Kiew"	IV/5
22. "Die Rolle der 'Pravda' in der Aufdeckung staats- und parteifeindlicher Umtriebe" (Aktenstücke aus der Zeit der Trotzkiisten-Prozesse 1936 - 1937)	II/3
23. "Das Schicksal eines Klosters"	IV/5
24. "Die deutsche Gemeinde in Kiew"	I/6
25. "Zerstörung und Vernichtung von Kunstgegenständen in den Kiewer Kirchen"	IV/5
26. "Die sowjetische Schrifttumspolitik und das sowjetische Verlagswesen"	IV/7
27. "Die Straße der Zukunft und die Gestaltung der sozialistischen Lebenshaltung" von L.M. Sabsowitsch	VI/10
28. "Elendswohnungen der Bolschewisten in Kiew"	VI/10
29. "Villen der Parteiführer bei Kiew"	II
30. "Dokumentarische Beweise für die Gleichheitslehre des Bolschewismus"	III/4
31. "Vortrag des Akademikers T.D. Lyssenko auf der Tagung der Genetiker in Moskau (7.-14.10.59)"	W/9
32. "Die Opfer der zwanzigjährigen bolschewistischen Kulte in der Ukraine" von Kokot	VI/1
33. "Die Stellung des Bolschewismus zu rassehygienischen Fragen (Sterilisation usw.)"	VI/4
34. "21 Jahre ukrainischer Nationalchor (Dunka) unter bolschw. Herrschaft", v. Nestor Horodowenko	VI/1

	Тема	Планова група
13.	“Радянська теорія права та філософія”, проф. [Айсманн]	VI/3
14.	“Питання національностей [в] СРСР”, опрацьовується шістьома науковими співробітниками	VI/1
15.	“Україна в національній політиці СРСР”, проф. Дубровський	VI/1
16.	“Результати більшовицької аграрної політики”, [частина] I, проф. Сосновий	VI/9
17.	“Радянська соціальна політика”, опрацьовується сімома місцевими працівниками	VI/7
18.	“Історія та політичне значення МТС”, проф. Кононенко	IV/2
19.	“Внутрішній розвиток радянської народної освіти”, проф. Ващенко*	IV/2
20.	“Радянська журналістика”, опрацьовується сімома місцевими працівниками	IV/6
21.	“Культурні цінності, зруйновані або залишені без нагляду більшовиками у Києві”	IV/5
22.	“Роль “Правди” у розкритті антидержавних та антипартійних підступів (документи часів процесу над троцькістами 1936–1937)”	II/2
23.	“Доля одного монастиря”	IV/5
24.	“Німецька община у Києві”	I/6
25.	“Руйнування та знищення предметів мистецтва у київських церквах”	IV/5
26.	“Радянська політика щодо літератури та радянська видавнича справа”	IV/7
27.	“Міста майбутнього та облаштування соціалістичного способу життя”, Л.М. Сабсович	VI/10
28.	“Убогі помешкання більшовиків у Києві”	VI/10
29.	“Будинки партійних керівників у Києві”	II
30.	“Документальні свідчення вчення більшовизму про рівність”	III/4
31.	“Доповідь академіка Т.Д. Лисенка на з’їзді генетиків у Москві (7.–14.10.39)”	W/9
32.	“Жертви двадцятирічного більшовицького режиму в Україні”, Кокот	VI/1
33.	“Позиція більшовизму щодо расово-гігієнічних питань (стерилізація) тощо”	VI/4
34.	“21 рік української національної думки під більшовицьким пануванням”, Нестор [Городовенко]	VI/1

* Тут і далі Ващенко Григорій Григорович (1878–1967) – відомий український педагог.

Thema	Plannguppe
35. "Anthropologisch-psychologische Untersuchungen an Gelehrten - vor allem Ärzten - Kiwse" Prof. Saposhkow und Dr. med. Saposhkow	VI/1
36. "Das Schickcal des Dichters Kluiw in der Söwjet-Union" von Prof. Saposhkow und Dr. med. Saposhkow	IV/7
37. "Wie die Sowjets mit solchen verfahren, die nicht in die Kolchozen wollten" (Erlebnisbericht aus einem Dorf), von Prof. Saposhkow und Dr. med. Saposhkow	VI/9
38. "Der Weg durch-Sibirien der Verbanneten durch Sibirien" (persönl. Erlebnisber. von den einzelnen Etappen der Verschickungsroute) von Prof. Saposhkow und Dr. med. Saposhkow	VI/4
39. "Das Schicksal der in die UdSSR zur Arbeit gekommenen Finnen", von Prof. Saposhkow und Dr. med. Saposhkow	VI/1
40. "Das Schickcal einer verschickten Familie" v. Prof. Saposhkow und Dr. med. Saposhkow	VI/1
41. "Stellung des Bolschewismus zu Lamarckismus und Darwinismus "	III/4
42. "Aus dem Leben der Juden in Kiow-Podol"	II/2
43. "Volksforschung in der Sowjetunion" v. Erl. Gorocholinska	IV/7
44. "Die landwirtschaftliche Berufserziehung", wird von einem einheim. Mitarbeiter der landw. Forschungszentrale d. Ukraine (Leiter: Prof. Sommer) bearbeitet	IV/2
45. "Die Bewegung der Tschernosotnai ("Cent noirs"), Material von EF Himmerichs <u>Enjepropetrowek</u>	I
46. "Die sowjetische Rechtsprechung im Zivilrecht"	VI/3
47. "Die besetzung juristischer Stellen in der UdSSR"	VI/3
48. "Das Leben der Studenten an den Hochschulen und Arbeiterfakultäten"	IV/2
49. "Student und Studentin in der UdSSR"	IV/2
50. "Organization und Methoden der Betriebsverwaltung"	VI/8
51. "Einfluss des dialektischen Materialismus auf den Unterricht der Naturwissensch. an höheren Schulen u. Hochschulen"	VI/3
52. "Widersprüche der marxistischen Theorie in der Literatur der Sowjets"	IV/7
53. "Das Sexualproblem in der UdSSR"	VI/11
54. "Die Frau in der Wissenschaft"	VI/12

	Тема	Планова група
35.	“Антропологічно-психологічні дослідження вчених, перш за все – лікарів Києва”, проф. Сапожков та д-р мед. наук Сапожков	W
36.	“Доля поета Ключова у Радянському Союзі”, проф. Сапожков та д-р мед. наук Сапожков	IV/7
37.	“Як Совети обходилися з тими, хто не хотів у колгоспи (розповідь про пережите в одному селі)”, проф. Сапожков та д-р мед. наук Сапожков	VI/9
38.	“Шлях засланих через Сибір (особиста розповідь про пережите на окремих етапах маршруту заслання)”, проф. Сапожков та д-р мед. наук Сапожков	VI/4
39.	“Доля фіннів, що приїхали до СРСР на роботу”, проф. Сапожков та д-р мед. наук Сапожков	VI/1
40.	“Доля однієї засланої родини”, проф. Сапожков та д-р мед. наук Сапожков	VI
41.	“Позиція більшовизму щодо ламаркізму та дарвінізму”	III/4
42.	“З життя євреїв на Подолі у Києві”	II/2
43.	“Народні бібліотеки у Радянському Союзі”, фрл. Горохолінська	IV/7
44.	“Розвиток професійного навчання в сільському господарстві”, опрацьовується одним місцевим співробітником [Дослідницького центру сільського господарства] України (керівник: проф. Зоммер)	VI/2
45.	“Рух чорносотенців (Cent noirs)”, матеріал айнзацфюрера Гіннерікса	I
	<u>Дніпропетровськ</u>	
46.	“Радянська судова практика в цивільному праві”	VI/3
47.	“Заміщення юридичних посад в Радянському Союзі”	VI/3
48.	“Життя студентів у вищих навчальних закладах та на робітничих факультетах”	IV/2
49.	“Студент та студентка в СРСР”	IV/2
50.	“Організація та методи управління підприємством”	VI/8
51.	“Вплив діалектичного матеріалізму на викладання природничих наук в [училищах], вищих навчальних закладах”	W/3
52.	“Заперечення марксистської теорії в літературі Советів”	IV/7
53.	“Сексуальна проблема в СРСР”	VI/11
54.	“Жінка в науці”	VI/12

31

Thema	Plannguppe
55. "Was liest der Sowjetbürger?"	IV/7
56. "Der Klassenkampf in Erziehung und Unterricht"	IV/1 u.2
57. "Stellung und Bedeutung der Museen als politische Führungsmittel innerhalb des Bolschewismus" v. Prof. Michael	IV/8
58. "Aufbau und Organisation des Museumswesens in der Union und in den Republiken" v. Miller (Volksd.)	IV/8
59. "Die Methoden der Darstellung durch die Museen" v. Miller	IV/8
60. "Verzeichnis der Museumsgruppen in der Union und in der Ukraine", v. Miller	IV/8
61. "Bibliographie aller Veröffentlichungen periodischer und nichtperiodischer Natur, sowie Pläne, Bildmaterial, Führer, Beschreibungen und Berichte". <u>Simeropol.</u>	IV/8
62. "Schicksal der deutschen An idler auf der Krim", von Stojatschko	I/6
63. "Dialektik der Nationalitätenpolitik in der UdSSR", von Schulga	VI/1
64. "Der Sinngehalt der tatarischen Volkskunst-ornamentik", von Cepurina	I
65. "Turko-tatarische Literatur der Krim" v. Ablajew	I
66. "Die Goten in der Krim" von Wailjew	I
67. "Die Krim vom Krimchanat bis auf unsere Tage" von Nicholski	I
68. "Kurzer Abriss der Geschichte der Krim" von Dir. Polkanow	I
69. "Zyklus des tatarischen Lebensb. uchtums und Volksbrauchtums" von Ablajew	I
70. "Die politische Sowjetfeier, ihre Wandlungen vorder Komintern zur Nationaltendenz, Versuche der Überwindung kirchlichen Brauchtums durch Sowjetisierung der Familie".	IV/5

Die seit Einreichung der obigen ^{Themen} ~~Pläne~~ etwa neu hinzugekommenen Sichtungsarbeiten sind der HAG zu melden. Diese Meldung ist überhaupt grundsätzlich schon im Rundschreiben Nr. 10 vorgesehen. Nach Eingang mehrerer Meldungen bei der HAG erfolgt unverzüglich Sammelbekanntgabe aller laufenden Arbeiten, u.U. mit Bemerkungen auf Einstellung der Arbeit oder besondere Bevorzugung.

Тема	Планова група
55. “Як живе радянський громадянин?”	IV/7
56. “Класова боротьба у вихованні та навчанні”	IV/1, 2
57. “Місце та значення музеїв як засобу політичного керівництва у більшовизмі”, проф. Міхаель	IV/8
58. “Структура та організація музейної справи в [Радянському] Союзі та у республіках”, Міллер (фолькс[дойче])	IV/8
59. “Методи [ілюстрації] завдяки музеям”, Міллер	IV/8
60. “Перелік груп музеїв у [Радянському] Союзі та в Україні”, Міллер	IV/8
61. “Бібліографія всіх публікацій періодичного та неперіодичного характеру, таких як плани, зображальний матеріал, путівники, описи та звіти”	IV/8
<u>Сімферополь</u>	
62. “Доля німецьких колоністів у Криму”, Стоячко	I/6
63. “Діалектика політики щодо національностей в СРСР”, Шульга	VI/1
64. “Ідейний зміст татарської народної орнаментики”, Чепуріна	I
65. “Тюрко-татарська література в Криму”, Аблаєв	I
66. “Готи в Криму”, [Вальєв]	I
67. “Крим від [часів] Кримського ханства до наших днів”, Нікольський	I
68. “Короткий нарис історії Криму”, д-р Полканов	I
69. “Цикл татарських життєвих та народних звичаїв”, Аблаєв	I
70. “Радянські політичні урочистості, їхні зміни від Комінтерну до національних тенденцій, спроби знищення релігійних звичаїв шляхом радянської родини”	IV/5

[З урахуванням] вищезгаданих тем про всі нові оглядові роботи, що надійшли, слід повідомляти ГРГ. Загалом, це повідомлення вже принципово передбачене у циркулярі № 10. Після надходження значної кількості повідомлень при ГРГ за відомих обставин негайно здійснюватиметься загальне оприлюднення всіх поточних робіт із зауваженнями щодо [тематичної] спрямованості робіт чи надання особливої переваги [окремим темам].

21

Verschiedene Arbeiten der letzten Zeit auf dem Gebiet der Vor- und Frühgeschichte sind von dem Leiter des Sonderstabes Vor- geschichte bei der HAG, Prof. Dr. Stampfuß, als minderbedeutend be- zeichnet worden. Prof. Stampfuß bittet deshalb, vor Durchführung von Auswertungsarbeiten auf dem Gebiete der Vor- und Frühgeschich- te eine Anfrage über die geplante Arbeit an die HAG zu richten. Es wird dann meistens leicht möglich sein, zu entscheiden, ob die Übersetzung bzw. Ausarbeitung des betreffenden Stoffes von Bedeutung ist und den Aufwand an Zeit, Kräften, Mitteln und Material rechtfertigt.

Gleichzeitig bittet er, dass von den auf dem Gebiete der Vor- und Frühgeschichte durchgeführten Auswertungsarbeiten jeweils ein Durchschl. für ihn mit hergestellt wird. Nach Möglichkeit soll diesem Wunsche Rechnung getragen werden.

gez. Rudolph
Haupteinsetzfürher.

Різні роботи останнього часу зі сфери прадавньої та ранньої історії були визначені керівником Зондерштабу “Прадавня історія” при ГРГ, проф. Штампфусом, як недостатньо значущі. Тому проф. Штампфус просить перед підготовкою робіт для використання зі сфери прадавньої та ранньої історії надсилати запити щодо запланованої роботи до ГРГ. Тоді можна було б набагато легше вирішувати, чи належним є [рівень] перекладу чи розробки та чи правомірними є витрати часу, сил, засобів та матеріалів.

У той же час він просить, щоб з кожної підготовленої розробки для використання зі сфери прадавньої та давньої історії для нього було зроблено копію. По можливості це бажання має враховуватися.

підп. Рудольф
[підпис відсутній],
гауптайнзацфюрер

[...]*

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, стр. 63, арк. 68–72. Оригінал, машинопис. Мова німецька.

* Далі вилучено п. II і п. III циркуляру щодо обліку книг.

Übersicht über die bei der Abteilung "Erfassung und Sichtung"
eingegangenen Ausarbeitungen.

Nachstehend wird eine Übersicht über die bei der Abteilung "Erfassung und Sichtung" in letzter Zeit eingegangenen Ausarbeitungen veröffentlicht.

Die einzelnen Arbeiten können bei der Stabsführung des Einsatzstabes R.R. entliehen werden. Bei Arbeiten, deren Verfasser Angehöriger eines Sonderstabes ist, ist die Genehmigung des Leiters des Sonderstabes einzuholen.

Bei Anforderungen sind die vor dem Titel stehenden Nummern anzugeben.

Die Ausarbeitungen werden nur mit dem Titel verzeichnet. Außerdem wird angegeben, ob es sich um eine Übersetzung handelt (U). Der Ort der Abfassung wird wie folgt bezeichnet:

A = Amsterdam, B = Berlin, Be = Belgrad, Br = Brüssel, Ch = Charkow, Do = Dorpat, Dn = Dnjepropetrowsk, K = Kiew, M = Minsk, P = Paris, Re = Reval, Ri = Riga, S = Simferopol, Sa = Saloniki, Sm = Smolensk, W = Wilna.

- 603/70 "Kriegsversorgung in der Sowjetunion" U K
 640/70 "Über die Aufgaben der Parteiorganisationen in der Industrie und im Verkehrswesen" K
 640/70 "Grundzüge bolschewistischer Betriebsführung" K
 6720/70 "Die Staatsuniversität Moskau (Lehrstuhl für Marxismus-Leninismus)" U Do
 6111/70 "Die Sowjetfamilie" K
 633/710 "Das Schicksal der Leningrader Universität während des Krieges" K
 632/710 "Die Evakuierung der Leningrader Theater und das Schicksal einiger Gelehrter und Künstler während der Belagerung" K
 603/710 "Verwandeln wir Leningrad in eine unsinnnehmbare Festung" U Ri
 612/71 "Woge und Ziele der volkskundlichen Arbeit im Ostland" Ri
 612/71 "Haus und Hof im Ostland" Ri
 612/71 "Germanische Merkmale in den Gefügen der Holzbaukunst des Ostlandes" Ri
 612/71 "Vom ländlichen Hausrat und Handwerk" Ri
 612/71 "Die deutschen und nordischen Kultureinflüsse in der Tracht" Ri
 612/71 "Trachtenbewegungen der Völker im Ausland" Ri
 612/71 "Germanische Lehnwörter im Lettischen" Ri
 612/71 "Die deutsche Volkserzählung in der estnischen Überlieferung" Ri
 612/71 "Das deutsche Volkslied in der estnischen Überlieferung" Ri
 612/71 "Die Märchen im Ostland" Ri

[...]*

Огляд розробок, що надійшли до відділу “Облік та контроль”**

Нижче публікується огляд розробок, що останнім часом надійшли до відділу “Облік та контроль”.

Окремі роботи можуть бути тимчасово надані [в користування] Управлінням Оперативного штабу райхслайтера Розенберга. Щодо роботи, укладач якої є співробітником зондерштабу, слід отримати дозвіл керівника зондерштабу.

При замовленні потрібно вказувати розміщений перед назвою номер.

Розробки упорядковуються лише за назвами. Крім цього, зазначається, чи йде мова про переклад (п). Місце створення роботи позначається наступним чином: А – Амстердам, Б – Берлін, Бе – Белград, Бр – Брюссель, Х – Харків, Де – Дерпт, Дн – Дніпропетровськ, К – Київ, М – Мінськ, П – Париж, Ре – Ревель, Ри – Рига, С – Сімферополь, Са – Салоніки, См – Смоленськ, В – Вільно.

603/70	Забезпечення війни в Радянському Союзі	п	К
640/70	Про завдання партійних організацій в промисловості та на транспорті	К	
640/70	Основні риси більшовицького управління підприємством		К
6720/70	Московський державний університет (кафедра марксизму-ленінізму)	п	Де
6111/70	Радянська родина	К	
633/710	Доля Ленінградського університету під час війни		К
632/710	Евакуація ленінградського театру та доля окремих учених і митців під час блокади	К	
603/710	Перетворимо Ленінград на неприступну фортецю	п	Ри
612/71	Шляхи та цілі народознавчої роботи на Сході		Ри
612/71	Будинок та двір в Остланді		Ри
612/71	Характерні німецькі ознаки у дерев'яній архітектурі Остланду		Ри
612/71	Щодо [речей] сільського домашнього вжитку та ремесла		Ри
612/71	Німецький і північний культурний вплив на національний одяг		Ри
612/71	Прагнення народів за кордоном [до національної ідентичності шляхом повернення] національного одягу		Ри
612/71	Запозичені германські слова у латиській мові		Ри
612/71	Німецька народна казка в естонському викладі		Ри
612/71	Німецька народна пісня в естонському викладі		Ри
612/71	Казки в Остланді		Ри

* Перед переліком вилучено частину інформаційного бюлетеня Штабу Вип. 1 (частина В) початку 1943 р., де опубліковано стислий огляд діяльності Штабу, інформаційні повідомлення про Східну бібліотеку, передавання російських біблії православній церкві в Ризі у листопаді 1942 р. тощо.

** Управління штабу.

3346

- 612/71 "Volkspiel im Ostland" Ri
- 612/71 "Brauchtum im Jahreslaufe der Völker im Ostland".
Ri
- 612/71 "Geburt, Hochzeit und Tod im Glauben und Brauchtum
der Völker des Ostlandes" Ri
- 612/71 "Bolschewismus und Volkskultur" Ri
- 612/71 "Die völkische Leistung der Baltendeutschen in volks-
kundlicher Sicht" Ri
- 603/711 "Beschädigung an Dorpater Kulturstätten bei dem rus-
sischen Fliegerangriff am 27.1.1943" Do
- 626/713 "Europas Schicksalskampf im Osten" W
- 6342/714 "Die Presse in der weißruthenischen Sowjetrepublik"
Ri U
- 6210/714 "Verzeichnis der Akten und Bücher des Smolensker Trans-
Dnjpr-Rayonkomitees der allruss. Kommunistischen Par-
tei der Bolschewiken. Für das Jahr 1928." U Sm
- 6210/714 "Verzeichnis der Akten und Bücher des Smolensker
Rayonkomitees jenseits des Dnjpr der allruss. Partei
der Bolschewiken. Für das Jahr 1923." U Sm
- 6210/714 "Verzeichnis der Akten und Bücher des Smolensker
Rayonkomitees jenseits des Dnjpr der allruss. Partei
der Bolschewiken. Für das Jahr 1922." U Sm
- 6210/714 "Verzeichnis der Akten und Bücher des Smolensker
Trans-Dnjpr-Rayonkomitees der allruss. Kommunistischen
Partei der Bolschewiken. Für das Jahr 1921." U Sm
- 6210/714 "Verzeichnis der Archivbestände des ehemal. Archivs der
kommunistischen Partei der Bolschewiken." U Sm
- 6210/714 "Verzeichnis der Archivbestände des ehemal. Archivs der
kommunistischen Partei der Bolschewiken." U Sm
- 611/72 "Einiges über die Karaimen" K
- 6341/72 "Kurze Geschichten und Bestand der Grundbibliothek
des Krimer Pädagogischen Instituts (d. Taurischen Uni-
versität)"
- 66/72 "Dankgottesdienst in der Stadt Rostow" B
- 66/72 "Berichte über eine politische und religiöse Sieges-
feier in Nowotscherkassk am 9.8.1942"
- 66/72 "Russische orthodoxe Kirche in Rostow" B
- 66/72 "Erzbischof von Rostow" B
- 66/72 "Die Geschichte der religiösen Lehren am Don" B
- 660/72 "Beiträge zu der Gottlosenpropaganda und ihren Folgen"
K
- 670/2 "Die Familie Guggenheim" U
- 622/3 "Die Ziele und Richtlinien des neuen Staatenbundes"
U B
- 602/70 "Der internationale Charakter der finnländischen Er-
eignisse" Ri
- 603/70 "Stalins 'Sorge' um die Kinder" U K

./.

- 612/71 Народні ігри в Остланді Ри
- 612/71 Народні звичаї [в історії] народів Остланду Ри
- 612/71 Народження, весілля та смерть у віруваннях та звичаях народів Остланду Ри
- 612/71 Більшовизм і народна культура Ри
- 612/71 Досягнення балтійських німців під кутом етнографії Ри
- 603/711 Пошкодження дерптських закладів культури при російському повітряному нальоті 21.1.1943 р. Де
- 626/713 Боротьба на Сході за долю Європи В
- 6342/714 Преса у Білоруській Радянській Республіці* Ри п
- 6210/714 Перелік документів та книг смоленського Задніпровського райкому** Всеросійської комуністичної партії більшовиків. За 1928 рік п См
- 6210/714 Перелік документів та книг смоленського райкому по той бік Дніпра Всеросійської партії більшовиків***. За 1923 рік п См
- 6210/714 Перелік документів та книг смоленського райкому по той бік Дніпра Всеросійської партії більшовиків. За 1922 рік п См
- 6210/714 Перелік документів та книг смоленського Задніпровського райкому Всеросійської комуністичної партії більшовиків. За 1921 рік п См
- 6210/714 Перелік архівних зібрань колишнього архіву Комуністичної партії більшовиків п См
- 6210/714 Перелік архівних зібрань колишнього архіву Комуністичної партії більшовиків п См
- 611/72 Дещо про караїмів К
- 6341/72 Короткий історичний нарис та склад основної бібліотеки Кримського педагогічного інституту (Таврійського університету)
- 66/72 Благодарствений молебень у м. Ростов**** Б
- 66/72 Донесення щодо політичного та релігійного святкування перемоги у Новочеркаську 9.8.1942
- 66/72 Російська православна церква в Ростові Б
- 66/72 Архієпископ м. Ростова Б
- 66/72 Історія релігійного вчення на Дону Б
- 660/72 Щодо антирелігійної пропаганди та її наслідків К
- 670/2 Родина Гугенгаймів п
- 622/3 Цілі і напрямки нового союзу держав п Б
- 602/70 Міжнародний характер подій у Фінляндії Ри
- 603/70 Сталінська “турбота” про дітей п К

* Так у тексті.

** Тут і далі так у тексті.

*** Тут і далі так у тексті.

**** Тут і далі йдеться про Ростов-на-Дону.

- 611/70 "Material Oberstleutnant Tschernjachosky" U Ri
623/70 "Über die Aufgabe der Parteiorganisationen in der Industrie und im Verkehrswesen" K
623/70 "Der Sowjetkatechismus" U K
624/70 "Die bolschewistische Kriegsagitation"
627/70 "Rußland oder UdSSR?" Ri
6341/70 "Kurzer Überblick über die Sowjetenzyklopädien"
6341/70 "Aus bolschewistischen Bibliotheken" B
6342/70 "Deutsche Inhaltsangabe der russischen Zeitung "Sarja" Nr. 11, 13, 14"
6342/70 "Übersetzung des Flugblattes 6-7 Das russische Volk ist ein gleichberechtigtes Glied der Familie der freien Völker des neuen Europa." U Sm
643/70 "Handbuch über die Sowjet-Gewerkschaften 1937" U K
65/70 "Wodurch erklärt sich der Widerstand der Sowjettruppen" U K
65/70 "Zur 24. Jahresfeier der Roten Armee" U Ri
670/70 "Wir Russen fürchten am meisten die jüdische Ausgeburt" U M
6720/70 "Warum bemitleidete Lenin nicht die Russen" U B
603/71 "Flug nach vorn" Ri
631/710 "Die Kulturschätze Leningrads" U K
602/711 "Allgemeine Zerstörungen sowie Maßnahmen und Auswirkungen der Sowjetherrschaft an den Kulturstätten Estlands" Re
611/711 "Was erstrebt 'Erholung und Lebensfreude'" U Re
63/711 "Etnisches Kulturleben" (Besonders im 2. Halbjahr 1942) Re
631/711 "Der Gedenkstein für die Gefallenen des Balten-Regimentes" Re
631/711 "Schloß WALLKUELL in Estland" Re
631/711 "Das Kloster St. Brigitten bei Reval" Re
632/711 "Deutsches Theaterleben in Reval" Re
660/711 "Die Rohheiten der Kommunisten in den Kirchen" Re
633/712 "Studentenzahl der Lettischen Nationaluniversität" U Ri
66/712 "Das Kirchenleben nach der Befreiung vom bolschewistischen Joch" U Ri
6342/713 "Wegen der Sklavenzzeit" U Ri
6342/713 "Tagesfragen der litauischen Landwirtschaft" U Ri
6342/713 "Unter den Rigaer Litauern" U Ri
632/714 "Die Theater der SSR in der neuen Saison" U M
632/714 "Die Kunst des weißruthenischen Volkes" U M
632/714 "Die Theater in Minsk" U M
632/714 "Übersichtstabelle über den Stand des Theaterwesens in Weißruthenien zur Zarenzeit und zur Sowjetzeit" U M

- 611/70 Матеріал [про] обер-лейтенанта Черняховського п Ри
623/70 Про завдання партійних організацій у промисловості та на
 транспорті К
- 623/70 Радянський катехізис п К
624/70 Радянська воєнна агітація
627/70 Росія чи СРСР? Ри
6341/70 Короткий огляд щодо радянських енциклопедій
6341/70 З більшовицьких бібліотек Б
6342/70 Зміст російської газети “Заря”, № 11, 13, 14, німецькою мовою
6342/70 Переклад листівки № 6–7 “Російський народ є повноправним
 членом родини вільних народів нової Європи” п См
643/70 Довідник щодо радянських профспілок 1937 р. п К
65/70 Чим пояснюється опір радянських військ п К
65/70 До 25-ї річниці Червоної Армії п Ри
670/70 Ми, росіяни, найбільше боїмося єврейських виродків* п М
6720/70 Чому Ленін не співчував росіянам п В
603/71 Політ вперед Ри
631/710 Культурні цінності Ленінграда п К
602/711 Загальні руйнування, заходи та впливи радянського панування на
 заклади культури Естонії Ре
611/711 Чого прагне “Відпочинок та життєрадісність”? п Ре
63/711 Естонське культурне життя (особливо у другій половині
 1942 р.) Ре
631/711 Пам’ятний знак на честь загиблих Балтійського полку Ре
631/711 Замок [Валкулл] в Естонії Ре
631/711 Монастир Св. Бригітти біля Ревеля Ре
632/711 Німецьке театральне життя у Ревелі Ре
660/711 Злочини комуністів у церквах Ре
633/712 Кількість студентів Латиського національного
 університету п Ри
66/712 Церковне життя після звільнення з-під більшовицького
 ярма п Ри
6342/713 Через часи рабства п Ри
6342/713 Актуальні питання литовського сільського
 господарства п Ри
6342/713 Серед ризьких литовців п Ри
632/714 Театр РСР** у новому сезоні п М
632/714 Мистецтво білоруського народу п М
632/714 Театри у Мінську п М
632/714 Оглядова таблиця стану театрального мистецтва у Білорусії за
 царату та за радянських часів п М

* Так у тексті.

** Так у тексті. Судячи з номера розробки мова йде про театр у БРСР.

- 642/714 "Landwirtschaftliche Hochschule Gorki kurz 'Institut' genannt" M.
- 60/72 "Die Geschichte Charkows, der ehemaligen Hauptstadt der Ukraine, in sowjetischer Darstellung" G Ch
- 633/72 "Der Jude Present als Ausbeuter des Pflanzenzüchters und Akademikers Trophim Lyssenko" K
- 633/72 "Bibliographie des akademikers: Trophim Denisowitsch Lyssenko" K

- 642/714 Вища сільськогосподарська школа м. Горки, що скорочено зветься
“Інститут” М
- 60/72 Історія Харкова, колишньої столиці України, у радянському
поданні Д Х
- 633/72 Єврей Презент як плагіатор селекціонера та академіка Трохима
Лисенка К
- 633/72 Бібліографія академіка: Трохим Денисович Лисенко К

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 44, арк. 33–34 зв. Копія. Машинопис. Мова німецька.

Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
für die besetzten Gebiete
Hauptarbeitsgruppe Mitte

Minsk, am 28. Mai 1940.
L./Za.

AN
alle Arbeitsgruppen
und Einsatzkommandos

R u n d s c h r e i b e n N r . 5

Betr.: Anlegung einer Kartei der einheimischen Mitarbeiter für Ausarbeitungen.

Die Arbeitsgruppen und Einsatzkommandos in der HAG Mitte werden beauftragt, der HAG für die Anlegung einer Kartei von einheimischen Mitarbeitern sofort die dort bekannten Personalien der in ihrem Bereich zur Verfügung stehenden einheimischen Mitarbeiter bekannt zu geben. Erwünscht sind folgende Angaben:

Ort, Name, Vorname, geboren am, in,
schul- oder Hochschulbildung in: auf:
Fakultät:, Akademischer Grad, Tätigkeitsnachweis: (frühere Tätigkeit), Seit wann am Ort (Minsk usw.)
Besondere Veröffentlichungen oder Arbeiten:
Jetzt beschäftigt bei:
aufgesucht am:
Persönlicher Eindruck (bedeutende oder unbedeutende Persönlichkeit, solides Wissen, polit. Bild)
Beauftragt mit Bearbeitung:

Soweit einzelne Punkte nicht beantwortet werden können, bedarf es keiner weiteren besonderen Erkundigung. Mitteilungen über weitere Feststellungen sind jeweils fortlaufend zu machen.

Betr.: Wöchentliche Meldungen der in Auftrag gegebenen ~~inhaltsreichen~~ Ausarbeitungen.

Die an einheimische Mitarbeiter in Auftrag gegebenen Ausarbeitungen sind seitens der Arbeitsgruppen und Einsatzkommandos wöchentlich unter Angabe des Themas und des Verfassers der HAG zu melden.

Heil Hitler!
Der Leiter der Hauptarbeitsgruppe

(Langkopf)
Stabschef

№ 70

Оперативний штаб райхслайтера Розенберга
для окупованих територій
Головна робоча група “Центр”

Мінськ, 28 травня 1943 р.
L./Za.

Усім робочим групам
та зондеркомандам

Циркуляр № 5

Щодо: Складання картотеки місцевих співробітників для розробок

Робочі групи та оперативні команди при ГРГ “Центр” уповноважені для складання картотеки місцевих співробітників терміново надати ГРГ у розпорядження відомі біографічні дані місцевих співробітників, що перебувають у сфері діяльності [групи]. Бажаними є такі відомості:

Місце, прізвище, ім’я, коли, де народився:

Шкільна та вища освіта [місце, заклад]:

Факультет, академічний ступінь, відомості про роботу (попередню діяльність), з якого часу на цьому місці (Мінськ тощо):

Особливі публікації чи праці:

Зараз задіяний при:

Корисний у:

Особисте враження (видатна чи пересічна особистість, [основні] знання, політичний портрет):

Задіяний у роботі над:

У разі неможливості відповісти на окремі пункти, спеціальна подальша розвідка не потрібна. Повідомлення по подальші виявлення [інформації] слід робити в поточному порядку кожного разу.

Щодо: Щотижневі повідомлення [про] розробки, дані за дорученням

[Про] розробки, доручені місцевим співробітникам, мають щотижня повідомляти Головну робочу групу головні робочі групи та оперативні команди [з] даними щодо теми та упорядника.

Хайль Гітлер!
керівник Головної робочої групи
[підпис]
Лангкопф,
штабсайнзацфюрер

BArch, NS 30/155/42. Засвідчена копія. Машинопис. Мова німецька. Цифрову копію онлайн див.:

http://startext.net-build.de:8080/barch/MidosasSEARCH/NS30_25600/index.htm

Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
für die besetzten Gebiete
Hauptarbeitsgruppe Mitte

Minsk, am 29. Mai 1943.
L./Za.

- - - - -

Verteiler:

Original an AG Weißruthenien

1. Kopie an AG Smolensk
2. Kopie an EK Gorki
3. Kopie an Stabsführung Berlin
4. Kopie an HAG Mitte

R u n d s c h r e i b e n Nr. 6
=====

Betr.: Ausarbeitungen.

Im Laufe von 1 1/2 Jahren ist in den z.Zt. von deutschen Truppen besetzten Ostgebieten die Bucherfassung durch den ERR soweit vorangetrieben worden, daß mit Abschluß dieses Sommers mit einer Zahl von etwa 80.000 Titeln die wesentlichen Bücher in der Ostbücherei Berlin erfaßt sind. Darüber hinaus steht vor allem in den großen Ergänzungsbeständen der Hauptarbeitsgruppe Ukraine in Kiew und Charkow weiteres Buchmaterial jederzeit zur Verfügung.

Zur Ausnutzung der in Riga vorhandenen zahlreichen guten Schreib- und Übersetzerkräfte hat die HAG Mitte das bisher von Minsk erfaßte Buchmaterial zur weiteren Sortierung und Bearbeitung nach Riga abgetreten. Es besteht somit für die HAG Mitte die Möglichkeit, sich intensiv und eingehend mit der Erstellung von Ausarbeitungen zu befassen.

Diesem Rundschreiben liegt nochmals der Ausarbeitungsplan Ost bei, der von der Abteilung Erfassung und Sichtung in der Stabsführung im März d.Js. herausgegeben wurde. Dem Plan entsprechend und im Verfolg der mit der HAG Ostland getroffenen Absprache, wonach die Bearbeitung des literarischen wissenschaftlichen Materials aus den Bibliotheken für die HAG Mitte in Riga durchgeführt wird, ist im Gebiet der HAG Mitte insbesondere die Befragung und Verwendung von einheimischen Wissenschaftlern und sonstigen intelligenten Personen durchzuführen.

Grundsatz bei der Erstellung von Ausarbeitungen soll sein, Material für ein kleines "Sowjet-Archiv" zu erstellen, das uns und anderen interessierten Dienststellen im Reich einen Einblick in die sowjetische Welt und das Leben in der sowjet-Union überhaupt vermittelt. Jede kurze wichtige Mitteilung von Einheimischen kann als Baustein für eine größere zusammenfassende Bearbeitung durch Reichsdeutsche Mitarbeiter dienen. Andere größere Ausarbeitungen sollen unter

№ 71

Оперативний штаб райхслайтера Розенберга
для окупованих територій
Головна робоча група “Центр”

Мінськ, 29 травня 1943 р.
L./Z.

Отримувачі:

Оригінал – до РГ “Білорусія”;

1. Копія – до РГ “Смоленськ”;
2. Копія – до ОК “Горки”;
3. Копія – до Управління штабу в Берліні;
4. Копія – до ГРГ “Центр”.

Циркуляр № 6

Щодо: Розробки

Протягом 1,5 року на східних територіях, на даний момент окупованих німецькими військами, Штабом здійснювався облік книг, завдяки чому наприкінці цього літа найважливіші книги кількістю 80 000 назв будуть закаталогізовані у Східній бібліотеці. Крім цього, в будь-який час є в розпорядженні значні книжкові зібрання, перш за все у великих сховищах Головної робочої групи “Україна” у Києві та Харкові.

Задля використання численних наявних у Ризі гарних кадрів для перекладу та друкування ГРГ “Центр” віддала книги, до цього моменту зібрані у Мінську, до Риги для подальшого сортування та опрацювання. Відповідно для ГРГ “Центр” існує можливість інтенсивно та докладно зайнятися створенням розробок.

До цього циркуляра додається план з використання [під назвою] “Схід”, виданий в березні цього року при відділі “Облік та контроль” в Управлінні штабу. Згідно з планом та домовленістю, укладеною з ГРГ “Остланд”, за якою опрацювання письмового наукового матеріалу з бібліотек для ГРГ “Центр” буде проводитися у Ризі, в області ГРГ “Центр” необхідно, зокрема, здійснювати опитування та задіяння місцевих науковців та подібних до них представників інтелігенції.

Основним принципом при створенні розробок має бути підготовка матеріалу для невеликого “архіву Советів”, що надасть нам та іншим зацікавленим службам у райху уявлення про радянський світ та життя у Радянському Союзі. Кожне важливе коротке повідомлення місцевого мешканця може слугувати елементом при [подальшому] більш комплексному опрацюванні співробітниками-райхсдойче. Інші великі розробки за будь-яких обставин мають бути обґрунтовані.

allen Umständen genauestens fundamntiert sein. Den einheimischen Mitarbeitern sind alle vorhandenen Hilfsmittel an sowjetischen russischen Zeitschriften und Büchern bei Bedarf leinweise zugänglich zu machen.

Im allgemeinen wird bei kleineren artikeln eine Vergütung nicht notwendig sein. Bei größeren Ausarbeitungen kann etwa für den Umfang von 50 bis 70 Schreibmaschinenseiten ein Betrag von RM 60,— bis 100,— eingesetzt werden. Die erfolgte Zusage eines Honorars ist jedoch unbedingt in jeder Wochenmeldung über die Beauftragung mit Ausarbeitungen anzugeben.

Für die Erstellung von Ausarbeitungen sind im wesentlichen solche Einheimischen heranzuziehen, die über einen möglichst umfassenden Überblick der gesamten Vorgänge aus der sowjetischen Zeit verfügen.

Die Ausarbeitungen sind mit dem vorgeschriebenen Deckblatt und einer kurzen Einführung des Bearbeiters in die Person des Verfassers zu versehen.

Auf dem Deckblatt ist außerdem der Verteiler anzugeben. Es sind anzuführen:

- Original an Stabsführung Berlin
- 1. Kopie an Stabsführung Berlin
- 2. Kopie an Stabsführung Berlin
- 3. Kopie an HAG Mitte
- 4. Kopie an HAG Ostland
- 5. Kopie an AG

Für die ordnungsgemäße und stilgerechte Ablieferung der übersetzten Ausarbeitungen sind die Bearbeiter und Übersetzer verantwortlich. Auf einwandfreie und gute Übersetzung ist ganz besonderer Wert zu legen. Zur Anregung wird anliegend eine Liste der in anderen Hauptarbeitsgruppen angefertigten Ausarbeitungen sowie einiger in Auftrag gegebener Ausarbeitungen übermittelt. Es besteht durchaus die Möglichkeit und dies ist sogar erwünscht, gleiche oder ähnliche Themen, die an anderen Orten bearbeitet worden sind, hier nochmals in Auftrag zu geben, um somit eine Kontrolle über die erhaltenen Angaben durchzuführen. Nach Abschluß der Bearbeitung von Ausarbeitungen wird damit in der Abt. Erfassung und Sichtung der Stabsführung in Berlin ein Archivbestand vorhanden sein, der es ermöglicht, in Ergänzung der in Büchern und Zeitschriften der Sowjetunion vorhandenen Unterlagen umfassende Kenntnis von der Wirklichkeit des sowjetischen Lebens und Wirkens zu geben.

Heil Hitler!

Der Leiter der Hauptarbeitsgruppe

2 Anlagen.

(Langkopf)
Stabseinsatzführer.

Слід зробити можливим видання за необхідності місцевим співробітникам всіх наявних допоміжних посібників щодо радянських російських журналів та книг. Загалом за невеликі статті не потрібно давати винагороду. За великі розробки можна призначити суму від 60 до 100 райхсмарок за обсяг від 50 до 70 сторінок машинописного тексту. Тим не менш, досягнута згода щодо гонорару має бути обов'язково зазначена у кожному тижневому донесенні щодо доручення на підготовку розробки.

До підготовки розробок переважно потрібно залучати таких місцевих, які володіють якомога ширшим уявленням щодо подій радянського часу. Розробки повинні бути забезпечені передбаченим титульним аркушем та коротким вступом відповідального виконавця в особі автора*.

На титульному аркуші, крім усього, необхідно зазначати отримувачів. Слід вказувати так:

- Оригінал – до Управління штабу, Берлін;
- 1. Копія – до Управління штабу, Берлін;
- 2. Копія – до Управління штабу, Берлін;
- 3. Копія – до ГРГ “Центр”;
- 4. Копія – до ГРГ “Остланд”;
- 5. Копія – до РГ.

За належне та [оформлене певним чином] надання перекладених розробок відповідають виконавці та перекладачі. Особливого значення слід надавати бездоганному та гарному перекладові. Для поживлення роботи пересилається доданий перелік розробок, підготовлених у інших головних робочих групах, як і окремих, [виконаних] за дорученням.

У будь-якому разі існує можливість, і це навіть бажано, знову доручати такі самі або подібні теми, що розроблялися в інших місцях, щоб цим самим здійснювати контроль щодо отримуваних відомостей. Після завершення опрацювання розробок у відділі “Облік та контроль” Управління штабу існуватиме архівне зібрання, що зробить можливим надання знання [в рамках] доповнення наявної у книгах та журналах Радянського Союзу інформації щодо реалій радянського життя та діяльності.

Хайль Гітлер!
Керівник Головної робочої групи
[підпис]
Лангкопф,
штабсайнзацфюрер

2 додатки**

BArch, NS 30/155/31–32. Засвідчена копія. Машинопис. Мова німецька. Цифрову копію онлайн див.:

http://startext.net-build.de:8080/barch/Midosasearch/NS30_25600/index.htm

* Або упорядника, залежно від виду та змісту розробки.

** Тут не публікуються. Щодо додатку № 1 із назвою “План використання “Схід” див. документ за № 67.

Alt. Bericht an Kabanov

Vermerk für Dr. Wunder

10/6 97

Betrifft: Tagung in Minsk

1. Die angeforderten russ., ukr. und andere Leitungen gehen zum Teil in Berlin bereits ein. Es fehlen noch die zwei Leitungen aus Minsk, die zwei Zeitungen aus Kiew und ein Blatt aus Orel. Die laufend nach Berlin gehen^{den} Zeitungen brauchen an Ort und Stelle ihres Erscheinens nicht ausgewertet zu werden. Die Arbeitsgruppen können aber auf wichtige Artikel schriftlich hinweisen, damit sie ~~was~~ in Berlin bei der Fülle des Materials nicht übersehen werden.

2. Gute Presseartikel über Bolschewismus und das Leben in den besetzten Gebieten werden jederzeit gewünscht. Mit Gehalt und Niveau! Kein Bepöhlischer allgemeiner Art! Unterbringungsmöglichkeit unsererseits jederzeit vorhanden.

3. Gewünscht werden in russischer Sprache Originalartikel über verschiedene Sowjetprobleme (Kennzeichnung der bolschewistischen Zustände u. ähnl.), Erlebnisberichte aus Gegenwart und Vergangenheit usw. aus der Feder russischer Autoren, auch Belletristik! Wir geben das Material im Original an die russische Presse in Berlin, Paris, Belgrad usw. weiter.

4. Gute Propagandistische Erlebnisberichte aus dem Leben in der Sowjet-Union in jedem Umfang jederzeit gewünscht, jedoch vor Inangriffnahme grösserer Arbeiten Stabsführung verständigen.

5. Honorarfrage für russische Mitarbeiter in den besetzten Gebieten klären!

6. Klären, auf welchem Wege das Honorar für Artikel usw. aus dem Reich an die Mitarbeiter im Osten gesandt werden soll.

7. Laufende Fühlungsnahme mit ROA und Berichte darüber. Aber mit politischer Zurückhaltung gegenüber den Vertretern der ROA. Alle Einzelheiten aus den unter Militärverwaltung stehenden Gebieten von Interesse, Vertraulichkeit der Berichte selbstverständlich.

8. Fragebogen für russische und sonstige einheimische Mitarbeiter: Lebensdaten, Wissensgebiete, Bildungsgrade, Familienverhältnisse. Einheitliche Regelung für den ganzen Osten.

9. Minsk soll weissruthenische Probleme stark in den Vordergrund rücken. Eine Gesamtübersicht über die Auswertungsplanungen in Minsk und Smolensk notwendig, ähnlich wie in Kiew.

[10.06.43]

Зауваження д-ра Вундера

Щодо: Засідання у Мінську

1. Замовлені російські, українські та інші газети частково вже надійшли до Берліну. Відсутні ще дві газети з Мінська, дві газети з Києва та одна газета з Орла. Газети, що постійно надходять до Берліну, не потребують оцінювання на місці їхнього видання. Але робочі групи можуть позначати важливі статті, щоб вони не були пропущені в Берліні серед великої кількості матеріалу.

2. Гарні статті з преси про більшовизм та життя на окупованих територіях завжди є бажаними. Зі змістом та рівнем! Ніякої [поверховості] будь-якого роду! З нашого боку в будь-який час є можливість розміщення.

3. Є бажаними оригінальні статті російською мовою щодо різних радянських проблем (характеристика радянського становища і тому подібного), з досвіду пережитого з сучасного та минулого тощо, що походять з-під пера російських авторів, також белетристика. Ми передаємо матеріал в оригіналі до російської преси у Берліні, Парижі, Белграді тощо.

4. Є потреба в гарних донесеннях пропагандистського змісту про пережите з життя у Радянському Союзі в будь-якому обсязі, але перед початком значних робіт повідомляти про це до Управління штабу.

5. Вирішити питання гонорару для російських співробітників в окупованих областях!

6. З'ясувати, яким чином має бути надісланий гонорар за статтю з району до співробітника на Схід.

7. Поточне налагодження контактів з РВА* та звіти про це. Але з політичною стриманістю щодо представників РВА. Представляють інтерес всі подробиці з областей, що перебувають під військовим управлінням. Само собою, конфіденційність.

8. Анкети для російських та подібних місцевих співробітників: дати життя, професійні знання, ступінь освіти, сімейний стан. Стандартне розпорядження для всього Сходу.

9. Мінськ має суттєво висунути на перший план білоруські проблеми. Потрібна загальна картина про плани використання в Мінську та Смоленську, так само як і в Києві.

* Російська визвольна армія.

10. Allgemein besprechen die Frage des Verbots- bzw. genehmigten Schrifttums sowjetischen Ursprungs, vor allem der Belletristik. Es liegen bereits an verschiedenen Orten Listen bei den Prop. Abteilungen des CKW vor, z.B. in Char'ow, in Sibirien usw. Auch Riga hat Verzeichnisse nach Berlin gesandt. Alle diese Listen usw. möchte ich in Berlin (auf Vereinbarung mit dem Ostministerium) auf einen Nenner bringen, damit endlich Klarheit in dieser Frage geschaffen wird. Man darf einerseits nicht sämtliches nicht sowjetisches Schrifttum zulassen, andererseits aber auch nicht sämtliche Autoren sowjetischer Herkunft in Bruch und Bogen verbieten (z.B. Gorki). Die genaue Durchprüfung (auch nach Juden) lässt sich nur an zentraler Stelle, also in Berlin, machen.

Entscheidend: Die Arbeitsgruppen anweisen, alle irgendwo vorhandenen Verbotslisten sammeln und nach Berlin schicken. Auch die Verzeichnisse des genehmigten Schrifttums. Minsk soll vor allem das angekündigte Verzeichnis des Sonderführers Koch in Gorki (von der Prop. Abt. W.) betr. Belletristik nach Berlin schicken. Dieses scheint fachmännisch zusammengestellt zu sein, da Koch einen guten Einblick in die russ. Literatur haben soll.

10. Riga drängen, die Broschüren über Bolschewisierung Lettlands voranzutreiben.

11. Eine wichtige Auswertungsarbeit: Der sozialistische Wettbewerb auf allen Lebensgebieten in der Sowjet-Union, am besten gleichzeitig in Minsk und Kiew.

Weiteres Thema: Welche Aufgaben hatten die Kaderabteilungen der Parteikomitees, der Betriebe usw.?

12. Frh. von Holbeck soll Aufsätze auf dem Dienstwege einsenden.

(Reichardt)

Zu 3. Sofort einige Artikel russ. Journalisten in Minsk und Smolensk über das heutige Leben in den befreiten Gebieten und die Wiederaufbauarbeit in Auftrag geben.

Als Verfasser kommen auch Besondere Mitarbeiter und sonstige Mitarbeiter infrage. D.O.

10. Слід в цілому обговорювати питання щодо забороненої та засекреченої літератури радянського походження, перш за все белетристики, у різних місцях у відділах пропаганди Верховного командування Вермахту, наприклад у Харкові, Сімферополі та ін. Переліки з Риги також надіслані до Берліну. Всі ці переліки та подібне я хотів би звести до одного (за домовленістю зі Східним міністерством), щоб цим остаточно внести ясність до цього питання. З одного боку, можна дозволити всю нерадянську літературу, але з іншого – заборонити не всіх авторів радянського походження (наприклад, Горького). Точна перевірка (також і євреїв) дозволить здійснити це лише у центральній службі, тобто у Берліні.

Вирішальне: робочі групи доручають збирати всі наявні переліки та відправляти до Берліну. Так само і переліки засекреченої літератури. Мінськ має, перш за все, [існуючий] перелік зондерфюрера Коха у Горках (з відділу [пропаганди Вермахту]) щодо белетристики відправити до Берліну. На [перший погляд], він складений досить компетентно, тому що Кох має непогані знання щодо російської літератури.

10.* Наполягати, щоб Рига надавала брошури щодо більшовизації Латвії.

11. Важлива робота з використання: соціалістичне змагання в усіх сферах життя Радянського Союзу, найкраще – одночасно у Мінську та Києві.

Подальша тема: Які завдання мали відділи кадрів партійних комітетів, підприємств тощо?

12. Фройляйн [Г]ольбек має відсилати роботи в службовому порядку.

Райхардт

До п. 3. Терміново за дорученням подати окремі статті російських журналістів у Мінську та Смоленську щодо сучасного життя у звільнених областях та роботи з відбудови. Упорядниками можуть також виступати науковці та подібні до них співробітники.

Вищезгаданий**

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 119, арк. 361–362. Копія. Машинопис. Мова німецька.

* Помилка в нумерації у тексті.

** “Der Obige” – “той, хто підписався вище”, замість “Райхардт”.

Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
für die besetzten Gebiete,
Hauptarbeitsgruppe Mitte.

Minsk, den 10. Juli 1943.
L./Ko.

Verteiler:

- Original an AG Smolensk
1. Kopie RK Mogilew-Gorki
 2. " RK Orel
 3. " MAG Mitte
 4. " MAG Ostland
 5. " MAG Ukraine.

Rundschreiben Nr. 9.

Betr.: Wochenberichte in Auswertungsangelegenheiten.

Bekanntlich haben die Arbeitsgruppen in ihren Wochenberichten unter Punkt 6) über die Tätigkeit für die Abteilung Auswertung zu berichten. Um das Schema des Berichtes übersichtlich zu gestalten, ist die unten folgende Aufteilung einzuführen: Die wichtigsten Besprechungen werden nach wie vor unter Punkt 1) Besprechungen vermerkt. Der Punkt 6) wird wie folgt gegliedert:

- a) Abgelieferte Ausarbeitungen an die MAG:
(deutscher Bearbeiter) (Verfasser, Titel)
- b) In Auftrag gegebene Ausarbeitungen:
(Verfasser, Thema, deutscher Bearbeiter).
- c) Übersetzte Ausarbeitungen:
(Stückzahl, Seitenzahl, reichsdeutscher Übersetzer)
- d) Zur Übersetzung noch vorliegende Ausarbeitungen:
e) (Stückzahl, ungefähre Seitenzahl).
e) (Stückzahl, ungefähre Seitenzahl)
e) (Stückzahl, ungefähre Seitenzahl)

Betr.: Monatsbericht für Auswertungsangelegenheiten.

Die Monatsberichte sollen folgende Gliederung enthalten:

- a) Abgelieferte Ausarbeitungen:
(nach verschiedensten Bearbeitern unterteilt) *Stück- und Seitenzahl*
- b) In Auftrag gegebene Ausarbeitungen:
(nach reichsdeutschen Bearbeitern unterteilt, Stückzahl)
- c) Übersetzte Ausarbeitungen:
(Stück-, Seitenzahl, Übersetzerkräfte)
- d) Zur Übersetzung noch vorliegende Ausarbeitungen:
(Stückzahl, ungefähre Seitenzahl).
- e) (Stückzahl, ungefähre Seitenzahl)
- e) (Stückzahl, ungefähre Seitenzahl)

№ 73

Оперативний штаб райхслайтера Розенберга
для окупованих територій
Головна робоча група “Центр”

Мінськ, 10 липня 1943 р.
Л./Ко.

Отримувачі:

Оригінал – до РГ “Смоленськ”;

1. Копія – до ОК “Могильов-Горки”;

2. " до ОК “Орел”;

3. " до ГРГ “Центр”;

4. " до ГРГ “Україна”;

5. " до ГРГ “Остланд”.

Циркуляр № 9

Щодо: Тижневі звіти щодо стану [справ] з використання

Як відомо, робочі групи мають у своїх тижневих звітах у п. 6 звітувати щодо діяльності відділу “Використання”. Щоб чітко оформити структуру звіту, слід запровадити нижчевикладений поділ.

Найважливіші обговорення зазначаються як наради під п. 1. П. 6 поділяється наступним чином:

а) розробки, що надійшли до ГРГ:

(німецький виконавець*), автор, назва;

б) розробки, надані за дорученням:

(автор, тема, німецький виконавець);

в) перекладені розробки:

(кількість примірників, кількість сторінок, перекладач-райхсдойче**);

г) розробки, що чекають на переклад

(кількість примірників, приблизна кількість сторінок);

д) діяльність бюро.

Щодо: Місячний звіт щодо [стану] справ з використання

Місячні звіти мають наступний поділ:

а) розробки, що надійшли:

(розподілені між окремими виконавцями) [...]***;

б) розробки, доручені до виконання;

(розподілені між окремими виконавцями-райхсдойче, кількість примірників);

в) перекладені розробки:

(кількість примірників, кількість сторінок, перекладачі);

г) розробки, що чекають на переклад:

(кількість примірників, приблизна кількість сторінок);

д) діяльність бюро.

* Німецький співробітник, який курував тему та її виконання.

** Тут і далі “співробітник-райхсдойче” – це співробітник-німець, що походить безпосередньо з території Німеччини, тобто народився, проживав там та мав німецьке громадянство.

*** Не прочитано.

Bürotätigkeit:

Betr.: Deckblatt für Ausarbeitungen.

Es wird gebeten, die an die HAG Mitte zu erstellenden Ausarbeitungen mit dem vorgeschriebenen Deckblatt nach anliegendem Muster zu versehen. Die Angaben dieses Deckblattes sind in gedrängter Form ohne Anfertigung eines eigenen Blattes am Kopf der Ausarbeitung möglich, wenn es sich um Ausarbeitungen von weniger als eine Seite handelt. (Erläuterungen und Deckblattmuster anbei).

Betr.: Verteiler für Terminbericht.

Jegliche Terminberichte sind mit folgendem Verteiler auszufertigen:

Original an Stabsführung

1. Kopie an "
2. " " HAG Mitte
3. " " EK

Heil Hitler !

Der Leiter der Hauptarbeitsgruppe:

Langkopf
(Langkopf)
Stabschef

Anlagen.

- 1 Deckblattmuster
- Erläuterungen.

Діяльність бюро:

Щодо: Титульні аркуші розробок

Було висловлене прохання супроводжувати розробки, що готуються при ГРГ “Центр”, титульними аркушами, встановленими інструкцією за зразком, що додається. Дані цього титульного аркуша мають бути [присутні] у стислій формі у верхній частині розробки, без створення для них окремого аркуша, якщо мова іде про розробки. [Вони повинні бути меншими] за одну сторінку. (Пояснення та зразок титульного аркуша додаються)*.

Щодо: Отримувачі періодичних звітів

Будь-які хронологічні звіти готуються з таким переліком отримувачів:
Оригінал – до Управління штабу;

1. Копія – до " " ;
2. " ГРГ “Центр”;
2. " до ОК.

Хайль Гітлер!
Керівник Головної робочої групи
Лангкопф,
штабсайнзацфюрер

Додатки:

1. Зразок оформлення титульного аркуша.
2. Пояснення.

BArch, NS 30/155/21–22. Засвідчена копія. Машинопис. Мова німецька. Цифрову копію онлайн див.:

http://startext.net-build.de:8080/barch/Midosasearch/NS30_25600/index.htm

* Додатки при документі відсутні.

Vertraulich!

Der Beauftragte des Führers für die Überwachung
der gesamten geistigen und weltanschaulichen Schulung und Erziehung der NSDAP.

Mitteilungsblatt

Nachrichten des Einsatzstabes

1943/ Teil B

Erscheint nach Bedarf

Heft 4

B e r i c h t

über die Arbeit des Sonderstabes Vor- und Frühgeschichte im
Jahre 1942.

Der Sonderstab Vor- und Frühgeschichte, der als ältester Sonderstab schon im August 1940 begründet wurde, hat die Aufgabe, im Rahmen des dem Reichsamt für Vor- und Frühgeschichte erteilten Auftrages zur Neuausrichtung der europäischen Vorgeschichte diejenigen Sicherungsmaßnahmen und Einzeluntersuchungen in den besetzten Gebieten in Angriff zu nehmen, für die während des Krieges dringende Notwendigkeit bezw. besonders günstige Bedingungen bestehen.

In den besetzten Westgebieten waren bei Fortbestehen der einheimischen Denkmalpflege und Forschung nur solche Aufgaben vordringlich, die bisher der deutschen Forschung aus verschiedenen Gründen nicht erreichbar gewesen waren. Hierzu gehörte die Frage der germanischen Besiedlung des belgisch-nordfranzösischen Raumes im Zusammenhang mit der Ausbreitung der Franken (Arbeitsauftrag Prof. Stampfuß) und die Klärung des Verhältnisses der westeuropäischen Megalithkultur zur nordisch-indogermanischen Steinzeitkultur in Mittel- und Nordeuropa (Arbeitsauftrag Dr. Hülle). Der Vormarsch im Südosten ermöglichte die Inangriffnahme eines neuen, schon früher bearbeiteten Forschungszieles, die Klärung der Indogermanisierung Griechenlands (Forschungsauftrag Prof. Reinerth).

Der Krieg gegen die Sowjetunion und der siegreiche Vormarsch der deutschen Wehrmacht im Osten 1941 hat den Aufgabenkreis des Sonderstabes Vor- und Frühgeschichte gewaltig erweitert. Es waren hier nicht nur Gebiete erobert worden, die an Größe den bisher besetzten Raum bei weitem übertrafen, sondern es fehlten auch

Уповноважений фіурера у справі нагляду
за загальним духовним і світоглядним навчанням та вихованням у НСДАП

БЮЛЕТЕНЬ
Новини Оперативного штабу

1943 / Частина В

Виходить у разі потреби

Випуск 4

Звіт
про роботу Зондерштабу “Прадавня та рання історія”
у 1942 році

Зондерштаб “Прадавня та рання історія”, заснований як найперший зондерштаб у 1940 році, в рамках доручення, наданого Імперському відомству “Прадавня та рання історія”, а саме [вироблення] нового спрямування [дослідження] європейської давньої історії, має своїм завданням організувати заходи зі збереження [пам’яток] та окремі дослідження на окупованих територіях, у яких під час війни є термінова потреба та для яких, відповідно, існують найсприятливіші умови.

На окупованих західних територіях при подальшому існуванні місцевої охорони пам’яток першочерговими були лише ті завдання, які раніше з різних причин не могли бути досяжними для німецької науки. До них належить питання заселення бельгійсько-французьких територій у зв’язку з розселенням франків (робоче завдання проф. Штампфуса) та висвітлення зв’язків західноєвропейської мегалітової культури з північно-індогерманською культурою кам’яної доби у Центральній та Північній Європі (робоче доручення д-ра Гюлле). Просування на Південний Схід уможливило початок [наближення] до окремої, вже раніше відомої дослідницької мети – висвітлення заселення Греції індогерманськими племенами (робоче доручення проф. Райнерта).

Війна проти Радянського Союзу та переможний наступ німецької армії на Сході у 1941 році значно розширили коло завдань Зондерштабу “Прадавня та рання історія”.

* Притис від руки нерозбірливий.

** Притисано від руки. Ймовірно, цей примірник документа надійшов до відділу II с Управління штабу (відділ “Облік та контроль”).

infolge des fast völligen Abschlusses der sowjetischen von der europäischen Wissenschaft die Unterlagen für die Vorbereitung der Arbeit im Osten im Herbst 1941 klar, daß erstens eine Beschränkung auf die notwendigsten Sicherungsmaßnahmen des vor- und frühgeschichtlichen Materials im Osten erfolgen mußte und daß zweitens selbst bei äußerster Beschränkung der Arbeiten in den anderen besetzten Gebieten die vorhandenen Mitarbeiter keinesfalls dafür ausreichten. Es waren deshalb schon damals eine Anzahl von UK-Anträgen gestellt worden, die für Dr. Hülle, Dr. Modrijan und Dr. Grimm, Halle a. d. Saale genehmigt wurden, Ausserdem ergab sich die Notwendigkeit, Fachkollegen aus befreundeten Nationen heranzuziehen, die sprach- und landeskundig waren. So wurden insbesondere im Rahmen eines Kulturaustausches mit Ungarn vier ungarische Fachleute, Dr. Fettich, Dr. Lászlo, Dr. Tagán und Dr. Nagy für kürzere Zeit in der Ukraine für Sonderaufträge eingesetzt.

In den besetzten Westgebieten mußte leider vorläufig auf die Fortführung der wichtigen Aufnahmearbeit der fränkischen Funde im belgisch-nordfranzösischen Raum verzichtet werden, da der Sachbearbeiter Pg. Prof. Stampfuß fast ununterbrochen im Osteinsatz tätig war. Auch die ursprünglich geplante Fortführung der Arbeiten in Griechenland mußte im Berichtsjahr zu Gunsten des Osteinsatzes der Mitarbeiter verschoben werden. Lediglich in Frankreich war die Weiterführung, der zum Teil schon im Jahre 1940 begonnenen Arbeiten in wesentlich verkürztem Umfang möglich.

Bevor im Einzelnen über die Arbeit des Jahres 1942 berichtet wird, sollen noch einige Erfahrungen des Berichtsjahres zusammenfassend dargestellt werden.

Bei den Sicherungsmaßnahmen der vor- und frühgeschichtlichen Museen und Sammlungen in den besetzten Ostgebieten hat sich leider herausgestellt, daß die Zahl der Mitarbeiter im Verhältnis zur Größe des Aufgabenkreises viel zu gering ist. Es war nicht möglich gewesen, auch nur die größeren Sammlungen zu besuchen und nur bei einem Teil gelang es, wenigstens fotografische Aufnahmen von etwa 2/3 des Fundbestandes anzufertigen. Bei der im Winter notwendig gewordenen Frontverlegung zeigte es sich, daß die Sicherungsarbeiten nicht unterschätzt werden dürfen. So sind die wertvollen Bestände der Museen in Krasnodar und Charkow sowie eine Anzahl kleinerer Sammlungen, die z.T. noch nicht besichtigt werden konnte, wieder in die Hände der Feinde gefallen. Zahlreiche andere Museen, deren sich die Sonderstäbe nicht annehmen konnten, sind ebenfalls z.T. durch

Тут завойовувалися не лише терени, що є більшими за території, окуповані до цього, але й вочевидь внаслідок майже повного відгородження радянської науки від європейської восени 1941 р. не було умов для підготовки роботи на Сході, що, по-перше, змусило обмежити тут необхідні заходи зі збереження давньо- та ранньоісторичних матеріалів та, по-друге, при зовнішньому обмеженні робіт на інших окупованих територіях для цього ні за яких умов не вистачало наявних співробітників.

Тому вже в той час було подано низку прохань щодо бронювання*, [передбачуваного] для д-ра Гюлле, д-ра Модріяна та д-ра Грімма (з Галле на Заале). Крім того, постала потреба у залученні інших фахівців, колег з дружніх нам націй, що володіли мовами та краєзнавчими знаннями. Так, зокрема, в межах культурного обміну з Угорщиною до України на короткий строк були направлені три угорські спеціалісти: д-р Феттіх, д-р [Таган] та д-р Ласло Надь**.

На окупованих західних територіях, на жаль, поки що [ми] змушені були відмовитися від подальшого проведення робіт з фотографування франкських знахідок на бельгійсько-французькій території, тому що відповідний співробітник, проф. Штампфус, майже безперервно був зайнятий на Сході. До того ж, заплановане від самого початку розгортання робіт у Греції у звітному році було відкладене на користь здіяння співробітників у роботі на Сході. Лише у Франції подальше здійснення роботи, частково розпочатої ще у 1940 році, було можливе у досить обмеженому обсязі.

Перш ніж у деталях доповісти про роботу у 1942 р., слід у загальних рисах висвітлити набутий досвід роботи.

При [здійсненні] заходів зі збереження музеїв давньої і ранньої історії та зібрань на окупованих східних територіях, на жаль, з'ясувалося, що кількість співробітників порівняно з обсягом завдань є недостатньою. Існувала можливість відвідувати лише найбільші зібрання та лише частково вдалося виготовити фотознімки – щонайменше 2/3 від загального обсягу експонатів. Узимку при переміщенні лінії фронту з'ясувалося, що не слід недооцінювати роботи із забезпечення збереженості. Так, цінні зібрання музеїв у Краснодарі та Харкові, як і певна кількість менших зібрань, які частково ще не були оглянуті, знову потрапили до рук ворога. Інші численні музеї, про які зондерштаби не змогли потурбуватися, так само частково зруйновані через дії противника.

* Звільнення співробітника від військового обов'язку з огляду на його незамінність на робочому місці.

** Тут і далі в німецькому тексті помилка: вказані д-р Ласло і д-р Надь – це одна особа, д-р Ласло Надь.

19/10/28 - 3 -

Feindeinwirkung zerstört worden. Es ergibt sich daraus für die Zukunft eine verstärkte Arbeit auf dem Gebiet der Sicherung von Kulturgütern, die z. T. unwiederbringlich verlorengehen und auch durch die Arbeit in Jahrzehnten nicht wieder ersetzt werden können. Es wurde deshalb der Stabsführung gesondert ein ausführlicher Vorschlag zur Sicherung von Museen und wissenschaftlichen Instituten vorgelegt.

3. Reichskommissariat Ostland.

Die Geschichtsforschung von Litauen, Lettland und Estland hat in der kurzen Zeit der Selbständigkeit der baltischen Länder (1919 - 1940) versucht, den Anteil des nordisch-germanischen Einflusses an der Kulturentwicklung ihrer Völker abzustreiten und ein eigenes nationales Altertum zu konstruieren. Für die Vor- und Frühgeschichtsforschung im Ostlande besteht daher die Aufgabe, den seit der Jungsteinzeit in die baltischen Lande und z. T. nach Weißruthenien vordringenden nordischen Einfluß forschungsmässig aufzuzeigen und darzulegen, warum die baltischen Lande heute bevölkerungspolitisch und kulturell nicht dem Ostraum, sondern dem mitteleuropäischen Kulturkreise angehören und warum ihre Kultur vorwiegend germanisch-deutsch bestimmt ist.

Als wissenschaftlicher Bearbeiter des Sonderstabes Vor- und Frühgeschichte im Reichskommissariat Ostland ist Prof. Engel eingesetzt. Ihm standen als wissenschaftliche Mitarbeiter Dr. Abmann, Bergen a. Rügen und Museumsleiter Gronau, Insterburg zur Seite. Trotz seiner anderwei-

Звідси випливає необхідність майбутньої посиленої роботи у сфері захисту культурних цінностей, що можуть бути частково втрачені і не відновляться протягом десятиліть. Тому Управлінню штабу були окремо надані вичерпні пропозиції щодо забезпечення збереженості музеїв та наукових інституцій.

[...]*

3. Райхскомісаріат “Остланд”

Історичні дослідження у Литві, Латвії та Естонії за короткий час незалежності балтійських країн (1919–1940) були спрямовані на заперечення ролі північно-германського впливу на культурний розвиток цих народів та відтворення їх національного минулого. Тому перед дослідженнями з давньої та ранньої історії в Остланді стоїть завдання засвідчити на наукових засадах наявність тут північного впливу з часів неоліту, що частково був присутній також на території [сучасної] Білорусії, та показати, чому країни Прибалтики сьогодні [за складом] населення та культурою належать не до Східної Європи, а до культурних кіл Центральної Європи і чому їхня культура значною мірою є германо-німецькою. Науковим співробітником Зондерштабу “Прадавня та рання історія” у райхскомісаріаті “Остланд” призначений проф. Енгель. Йому надані в якості наукових співробітників д-р Ассманн (Берген-на-Рюгені) та музейний керівник Гронау (Інстербург).

* Тут випущено частину звіту, що висвітлює діяльність Зондерштабу “Прадавня та рання історія” у 1942 р. у Франції та Бельгії.

tigen starken Inanspruchnahme konnte er gute organisatorische Maßnahmen im Reichskommissariat Ostland treffen. Seine Sorge galt in erster Linie der Schaffung von Landes- bzw. Bezirksämtern und dem Aufbau der durch die Kriegshandlungen zerstörten Museen und Sammlungen.

Im Generalbezirk Lettland konnte das neu gegründete Landesamt für Vor- und Frühgeschichte in Riga seine Arbeit schon am 1. 1. 42 aufnehmen. Die Akten über vorgeschichtliche Funde, Grabungsberichte, das einschlägige Schrifttum wurden aus dem Gesamtbestande des Denkmalarbtes ausgesondert und in die neu bereitgestellten Räume überführt. Für die vorgeschichtlichen Sammlungen wurden einige Räume im Schloß erworben. So weit es der enge Raum zuließ, wurden die Funde aufgestellt, die übrigen magaziniert. Mit der deutschen Beschriftung der Funde wurde begonnen. Weiter erfolgte die planmäßige Kartierung aller bekannt gewordenen Funde, auch die Landesaufnahme durch Geländebegleichung, soweit wie möglich, durchgeführt.

Im Sommer fanden Grabungen in Üxküll statt unter Mitwirkung von Dr. Assmann und Mus. Leiter Gronau. Durch diese Grabungen soll die älteste deutsche Burg in Livland freigelegt werden.

In Dünaburg konnten die Bestände der stark zerstörten Sammlung nur zusammengebracht und eingepackt werden. Ihre Aufstellung war noch nicht möglich, da es noch an geeigneten Räumlichkeiten fehlt.

Im Generalbezirk Litauen wurden Vorarbeiten zur Gründung eines Bezirksamtes für Vor- und Frühgeschichte getroffen. Als Sitz ist Wilna vorgesehen, in Kaun soll eine Aussenstelle errichtet werden. Im Museum wurde mit der deutschen Beschriftung der Fundgegenstände begonnen. Im Gelände konnten nur einige dringliche Bergungsarbeiten vorgenommen werden.

Im Generalbezirk Estland wurde die vorgeschichtliche Sammlung des estnischen Volksmuseums in Dorpat neu aufgestellt. Desgleichen erfolgte eine Neuaufrichtung in Reval. Im Sommer fand eine Grabung bei Dorpat und Werro statt. Im Oktober wurde mit der Grabung bei Rutzau in Kurland begonnen, dort soll ein Gräberfeld erschlossen werden, das starke germanische Einflüsse aufzeigt.

Im Ostlande herrscht starkes Interesse für die Aufbauarbeit des Sonderstabes Vor- und Frühgeschichte. Prof. Engel hielt deshalb mehrere Vorträge über die Vor- und Frühgeschichtsforschung im Ostlande vor Wehrmachtangehörigen, auch vor der Bevölkerung, desgleichen sprach er über den Rundfunk in Riga.

Незважаючи на повну завантаженість [проф. Енгель] зміг вжити належних організаційних заходів у райхскомісаріаті “Остланд”. Його турбота передусім стосувалася створення крайових і окружних служб і відновлення музеїв та зібрань, зруйнованих внаслідок військових дій.

У генеральному окрузі “Латвія” крайова служба прадавньої та ранньої історії поновила свою роботу у Ризі з 1 січня 1942 року. Документи щодо історичних фондів, звіти про розкопки, подібні до них [матеріали] були вилучені з загального зібрання відомства [з охорони] пам’яток та переміщені у нове, підготовлене для них приміщення. Для історичної колекції знайшлося кілька приміщень у замку. Знахідки були розміщені наскільки дозволяло приміщення, все інше складували. Було розпочато процес підписування [експонатів] німецькою мовою. Далі було здійснено планомірну каталогізацію всіх відомих знахідок та по можливості проведено зйомку на місцях.

Улітку за участі д-ра Ассманна та музейного керівника Гронау відбулися розкопки в м. Ікскюль*. Їхня мета – розкопати найдавнішу німецьку фортецю у Лівонії. У Дюнабурзі** зібрання, що сильно постраждали, могли бути лише зібрані та запаковані. Їхнє впорядкування було неможливим через відсутність потрібних для цього приміщень.

У генеральному окрузі “Литва” було розпочато підготовчі роботи до створення Окружного відомства прадавньої та ранньої історії. Його місцеперебуванням визначено Вільно, у Ковно має бути створений філіал відомства. У музеї розпочато підписування знахідок німецькою мовою. На місці були можливі лише окремі захисні роботи.

У генеральному окрузі “Естонія” було реорганізоване історичне зібрання в Естонському краєзнавчому музеї у Дерпті. Таким же чином відбулася реорганізація в Ревелі. Улітку проведено розкопки біля Дерпту та Верро***. У жовтні було розпочато розкопки біля Рутцау в Курляндії, там має бути досліджене поховання, де простежується значний германський вплив.

В Остланді викликає значний інтерес до розгортання роботи Зондерштабу “Прадавня та рання історія”. Тому проф. Енгель прочитав низку доповідей для військовослужбовців з дослідження прадавньої та ранньої історії в Остланді, а також перед населенням; про те саме він говорив у Ризі у виступі по радіо.

* Ікскюль (Üxküll) – німецька назва латиського міста Ікшкіле (лат.: Ikšķile).

** Дюнабург (Dünaburg) – німецька назва латиського міста Даугавпілс (лат.: Daugavpils).

*** Верро (Werro) – німецька назва естонського міста Вуру (ест.: Võru).

LM

Im Generalbezirk Weißruthenien war die Aufgabe insofern besonders schwierig, als in diesem Gebiet noch starke Partisanengefahr besteht und die Fahrten zu den einzelnen Museen nur schwierig durchzuführen waren.

Das infolge der Kampfhandlungen völlig zerstörte Museum in Minsk wurde soweit wie möglich aufgeräumt, die Funde gesichert, Fotos und Akten geordnet und beschriftet. Mit Hilfe von weißruthenischen Dolmetschern wurde die Literatur gesammelt, die Kataloge geordnet, die Funde neu beschriftet usw. Auch hier sind die Vorarbeiten für die Gründung eines Bezirksamtes geleistet worden. Prof. Engel hielt Vorträge vor der Wehrmachts- und Zivilverwaltung und sprach im Minsker Rundfunk.

Auch die Funde des Historischen Museums von Smolensk, die durch die Kriegshandlungen zerstreut und z.T. vernichtet waren, wurden soweit wie möglich gesammelt. Die Arbeit war insofern sehr erschwert, als hier auch alle Kataloge verschleppt worden sind.

Die Sammlung von Witebsk war ebenfalls stark zerstört. Die noch vorhandenen Bestände wurden gesammelt und mit Hilfe des weißruthenischen Bürgermeisters gesichtet und geordnet.

Andere Museen, wie z.B. Mohilew und Polosk waren so vernichtet, daß kein Aufbau mehr möglich war. Die wenigen noch vorhandenen Reste konnten nur gesammelt werden.

4. Reichskommissariat Ukraine.

Bereits in der Jungsteinzeit stießen indogermanische Völkerschaften bis weit nach Südrußland vor. Auf dieser nordrassischen Grundlage entwickelte sich in Südrußland das teilweise von Asien beeinflusste Volk der Skythen, das mit den griechischen Kolonialstädten an der Nordküste des Schwarzen Meeres Handel trieb. In den vorwiegend skythischen Grabhügeln, den Kurganen, sind hochwertige Erzeugnisse skythischen Kunsthandwerks erhalten geblieben.

Erst im letzten Drittel des 1. Jahrtausends v.d.Ztr. drangen wieder Stämme aus dem Norden in die südrussischen Steppengebiete vor und zwar handelt es sich um die germanischen Völker der Bastarnen und Skiren, die um 200 v.d.Ztr. die Griechenstädte am Schwarzen Meer bedrängten. Sie wurden im 2. Jahrh. n. Ztr. abgelöst durch die Goten, von deren blühenden Reichen im Gebiet des Schwarzen Meeres die hinterlassenen Gold- und Edelsteinarbeiten in den südrussischen Gräberfeldern zeugen.

У генеральному окрузі “Білорусія” виконання завдання було особливо складним з огляду на те, що у цій місцевості ще існує велика загроза з боку партизанів та поїздки до окремих музеїв було важко здійснити.

У музеї в Мінську, вщент зруйнованому внаслідок військових дій, було по можливості наведено порядок, а також організовано захист фондів, фотографії та документи впорядковані та підписані. За допомогою білоруського перекладача було зібрано літературу, упорядковано каталоги, знахідки заново підписано. Також було здійснено підготовчі роботи для заснування Окружного відомства [прадавньої та ранньої історії]. Проф. Енгель прочитав доповіді перед [представниками] військової та цивільної адміністрацій та виступив на мінському радіо.

Також, наскільки це було можливо, зібрано експонати музею у Смоленську, що через військові дії були розпорошені, частково – знищені. Робота ускладнювалася тим, що тут були вивезені всі каталоги.

Зібрання у Вітебську зазнало значних пошкоджень. Фонди, що збереглися, були зібрані, за допомогою білоруського бургомістра їх взято під охорону, а також впорядковано. Інші музеї, як, наприклад, у Могильові та Полоцьку, були настільки пошкоджені, що їхня відбудова неможлива. Довелося лише зібрати їхні жалюгідні залишки.

4. Райхскомісаріат “Україна”

Уже за часів неоліту індогерманські племена просунулися далеко на південь [сучасної] Росії. На цій північній основі тут сформувався народ скіфів, що частково зазнав впливу з боку Азії та займався торгівлею з грецькими містами-колоніями північного узбережжя Чорного моря. У скіфських поховальних курганах переважно збереглися високохудожні зразки місцевого художнього ремесла. В останній третині I ст. до н. е. до південноросійських степів знову прийшли племена з півночі. Йдеться про германські племена бастарнів та скірів, що близько 200 р. до н.е. почали утискати грецькі міста на чорноморському узбережжі. У II ст. н. е. їх замінили готи, про квітучу імперію яких біля Чорного моря свідчать вироби із золота та благородних металів, знайдені у південноросійських могильниках.

200

Auch nach den Hunnenstürmen haben sich, besonders auf der Krim, gotische Fürstentümer erhalten, von denen heute noch Ruinen ehemaliger Befestigungen, vorwiegend in der Gegend von Sewastopol, erhalten sind. Aus dem 16. Jahrhundert wird noch von gotischen Resten auf der Krim berichtet. Eine neue germanische Einwanderungswelle überflutete Südrussland im 9. Jahrhundert in Gestalt der Wikinger (oder Waräger), die in der Ukraine ein großes Reich mit Kiew als Mittelpunkt gründeten, das für die spätere kulturelle und politische Entwicklung der Ukraine von ausschlaggebender Bedeutung geworden ist. Die Vorgeschichtsforschung zeigt also, daß die blühendsten Zeiten ukrainischer Vorzeit unter nordisch-germanischer Herrschaft standen und jede Vorherrschaft asiatischer Völkerschaften, wie z.B. in der Zeit der Hunnen- und Mongolenherrschaft, einen kulturellen Rückschritt bedeuteten.

Die Forschung hat demnach die Aufgabe, im Gegensatz zu der von den Bolschewisten aufgestellten Propaganda, die deutsche Arbeit im Osten historisch zu begründen.

Dazu ist in erster Linie erforderlich, die vorhandenen Fundbestände sicherzustellen und auf Gebiete, die in sowjetischer Zeit vernachlässigt wurden, wie z.B. den indogermanisch-germanischen Anteil an der kulturellen Entwicklung der Ukraine, besonderes Augenmerk zu richten. Sodann muß das vorhandene Material in anschaulicher und einwandfreier Weise, heute in erster Linie für die Wehrmacht, aufgestellt werden.

Diesen Arbeiten widmete sich der Sonderstab Vor- und Frühgeschichte im vergangenen Jahre. Als B. auftragter für Vor- und Frühgeschichte in der Ukraine ist Prof. Stampfuß, Kiow eingesetzt. Sein Hauptaugenmerk richtete sich in erster Linie auf die Sicherstellung der vorhandenen Bestände in den Museen und wissenschaftlichen Instituten. Durch ausgedehnte Besichtigungsreisen stellte er zunächst den Bestand und den Grad der Zerstörungen durch die Kriegseinwirkungen fest. Soweit es zugänglich war, wurden die vorhandenen Sammlungen aufgenommen, gut geräumt und im Laufe des Jahres versucht, die wichtigsten Museen wieder aufzubauen.

Durch die Errichtung des Landesamtes für Vor- und Frühgeschichte in Kiew und den Ausbau des Museums in Kiew wurde eine Zentralstelle für die künftige Forschung geschaffen. Hier soll auch der Mittelpunkt für all die kleinen Sammlungen entstehen, aus deren Überresten sich kein Neuaufbau eines Museums lohnt. Die Aufgabe bestand zunächst erst mal darin, die aus dem gesprengten Gebäude der Lawra vorhandenen

Після нашествия гунів утворилися готські князівства, зокрема у Криму, від яких сьогодні залишилися лише колишні укріплення; найкраще вони збереглися поблизу Севастополя. Є свідчення XVI ст., за якими сліди готів ще досить відчутні. Нову хвилю переміщення германських племен Південна Росія пережила у IX столітті в обличчі вікінгів, що заснували на українських теренах велику імперію з центром у Києві, що мало виключне значення для подальшого культурного та політичного розвитку України.

Дослідження з давньої історії свідчать також про те, що найкращі часи українського минулого пройшли під північно-германським пануванням, а кожне володарювання азійських народів, як, наприклад, за часів гунів та монголів, означало крок назад у культурному розвитку.

Згідно з цим [історичні] дослідження мають завданням на противагу радянській пропаганді історично обґрунтувати німецьку присутність на Сході.

Тому бажаним є насамперед збереження існуючих зібрань знахідок та привернення уваги до питань, якими нехтували за радянських часів, наприклад щодо індогерманського та германського внеску в культурний розвиток України. Потім наявний матеріал має бути ретельно та наочно упорядкований, на сьогодні – насамперед для Вермахту.

Цьому присвятив свою діяльність Зондерштаб “Прадавня та рання історія” у минулому році. Уповноваженим з питань прадавньої та ранньої історії в Україні призначений проф. Штампус, Київ. Свою основну увагу він насамперед спрямував на захист існуючих зібрань у музеях та наукових інституціях. Під час своїх тривалих інспекційних поїздок він передусім фіксував їхній стан та ступінь пошкодження внаслідок військових дій. [Внаслідок цього] існуючі зібрання були вилучені і належно розміщені, протягом року тривали спроби знову відбудувати найважливіші музеї.

Завдяки створенню Крайового відомства прадавньої та ранньої історії у Києві та [розбудові] музею у Києві для майбутніх досліджень було засновано Центральну службу. Спочатку завдання полягало в тому, щоб організувати захист зібрань з підірваних будівель у Лаврі, їхнє пакування та перевезення до нещодавно отриманої будівлі Музею Леніна.

201

Bestände zu sichern, einzupacken und in das neu erworbene Gebäude des Lenin-Museums zu überführen. In mehr wöchiger Arbeit haben Prof. Stampfuss, Dr. Hülle und Dr. Grimm unter Hilfe von ungarischen Fachgelehrten, Dr. Fettich, Dr. Lászlo und später Dr. Nagy und Dr. Taggan, diese Arbeiten durchgeführt. Im neuen Gebäude wurden die Funde ausgepackt, gesichtet, geordnet und neu aufgestellt. Es konnten Funde kartiert und Verbreitungskarten erstellt werden. Im Laufe des Jahres war die Arbeit so weit gediehen, daß das Museum häufig von Soldaten aufgesucht wurde. Führungen konnten stattfinden, Vorträge im Rahmen der Wehrmachtsbetreuung wurden veranstaltet.

Die Funde aus der Umgegend von Dnjepopetrowsk waren in bolschewistischer Zeit ausschließlich an die Akademie der Wissenschaft in Kiew gesandt worden, so daß in dem Museum, dessen Funde ausserdem durch Kriegseinwirkungen stark gelitten hatten, nicht viel vorhanden war. Die Funde wurden zunächst aufgeräumt und aufgestapelt und nach Bereitstellung einiger Räume konnte Dr. Modrijan mit dem Neuaufbau des Museums beginnen. Es erfolgte zunächst eine Sonderung des vor- und frühgeschichtlichen Materials von historischen und volkskundlichen Gegenständen, dann die Durcharbeitung des Katalogs, sodann wurde mit der Neuaufstellung begonnen. Diese ist jetzt soweit gediehen, daß im Dezember die Eröffnung erfolgen konnte. Die Sammlungen fanden reges Interesse bei der Wehrmacht und werden häufig aufgesucht.

In Charkow wurde der beim Armeegerätepark 661 dienstuende Oberleutnant Müller seit dem 29. 6. 1942 vom Einsatzstab RR beauftragt, die Sammlungen des Museums zu betreuen. Soweit es sein Dienst bei der Wehrmacht erlaubte, hat Müller die Sicherstellung und Überführung der in Charkow befindlichen vor- und frühgeschichtlichen Sammlungen und Bibliotheken durchgeführt. Er übernahm das Gebäude in der Sumskaja 33, veranlaßte die Ausbesserungen von Dachschäden und konnte mit Hilfe der Wehrmacht die Funde überführen. Das Museum vereinigt heute Sammlungen des geologischen Museums, des historischen Museums und des geologischen Universitäts-Institutes, die von Müller neu geordnet und aufgestellt wurden. Das Museum wird reger von durchreisenden Fachwissenschaftlern und Wehrmachtsangehörigen besucht. Auch im Rahmen der Wehrmachtsbetreuung in Charkow fanden häufig Führungen statt, Oberleutnant Müller nahm auch mehrmals die Gelegenheit zu Vorträgen über Vor- und Frühgeschichte wahr.

Die in Poltawa geretteten Bestände wurden ebenfalls sortiert und neu aufgestellt. Mit der deutschen Beschriftung der vorgeschichtlichen Funde wurde begonnen.

Ці роботи велися протягом багатьох тижнів зусиллями проф. Штамфуса, д-ра Гюлле та д-ра Грімма за допомогою угорських фахівців, а саме д-ра Феттіха, пізніше – д-ра Ласло Надя та д-ра Тагана. У новій будівлі експонати були розпаковані, переглянуті, упорядковані та заново [виставлені для огляду]. Велася каталогізація, готувалися картки. Протягом року робота була здійснена так добре, що до музею часто заходили солдати. Проводилися екскурсії, було організоване читання доповідей в рамках обслуговування Вермахту.

Знахідки з місцевості навколо Дніпропетровська за більшовицьких часів [майже всі] без винятку відсилалися до Академії наук, у Київ, так що від музею [у Дніпропетровську], фонди якого також постраждали ще й від військових дій, [збереглося небагато]. Експонати спочатку були приведені до ладу та складені, а після належного облаштування кількох приміщень д-р Модріян зміг розпочати відбудову музею. На першому етапі було відокремлено матеріали з давньої історії від предметів історичного та етнографічного характеру, потім було розпочато опрацювання каталога і пізніше – [безпосередньо реорганізацію музею]. Це робилося таким чином, щоб у грудні вже відбулося відкриття. Зібрання викликали інтерес у Вермахту, представники якого часто відвідували музей. У Харкові обер-лейтенант Мюллер, що служив при армійському транспортному парку 661, з 29.6.1942 при Оперативному штабі був уповноважений опікуватися зібраннями [місцевого] музею. Мюллер, наскільки дозволяла його служба у Вермахті, здійснив конфіскації та переміщення зібрань та бібліотек з питань прадавньої та ранньої історії, що знаходились у Харкові. Він отримав будівлю по вул. Сумській, 33, розпорядився про ремонт пошкодженого даху та зміг за допомоги Вермахту перевезти [сюди] експонати*. Сьогодні в музеї об'єднано зібрання геологічного музею, історичного музею та геологічного університету-інституту**, що були впорядковані та виставлені Мюллером. Музей активно, перебуваючи в місті проїздом, відвідували фахівці та службовці Вермахту. Також у рамках обслуговування Вермахту часто проводилися екскурсії, обер-лейтенант Мюллер також неодноразово користувався можливістю [читання] доповідей з питань прадавньої та ранньої історії.

Зібрання, врятовані у Полтаві, також були відсортовані та заново упорядковані. Було розпочато підписування давніх історичних знахідок.

* Щодо історичної виставки, організованої ОШР за участю Мюллера на базі цього музею, див. документ № 94.

** Так у тексті. Йдеться про геолого-географічний факультет Харківського державного університету

Besonderes Augenmerk mußte den Denkmälern auf der Krim gewidmet werden. Sofort nach der Einnahme von Sewastopol veranlaßte Prof. Stampfuss die Vermessung der Ruinen der Gotenstädte Eski Kermen und Mangup Kale, die mit Hilfe der Wehrmacht durchgeführt werden konnte. Die Sicherstellung der Museumsbestände wurde sofort durch H. Schmidt-Simferopol in Angriff genommen. Nach Kenntnisnahme der reichen Hinterlassenschaften der Goten wurde es klar, daß auf der Krim ein Mittelpunkt für die spätere Gotenforschung errichtet werden mußte. Prof. Stampfuss bemühte sich daher auch sofort um die Beschaffung eines für ein Forschungsinstitut geeigneten Gebäudes, dessen Sitz in Jalta oder Simferopol vorgesehen ist.

Eine in der Zeit vom 22.9. - 24. 11. 1942 vom Leiter des Sonderstabes Vor- und Frühgeschichte, Prof. Reinerth, durchgeführte Reise durch das Reichskommissariat Ukraine und durch die Krim und zum Kaukasus diente in erster Linie der Überprüfung der bisher geleisteten Sicherungsmaßnahmen und der Anordnung neu durchzuführender Arbeiten. In seiner Begleitung befanden sich Prof. Stampfuss, Prof. Gerke, Dr. Ströbel, Dr. Benecke und Lichtbilder Dürr. Soweit es erforderlich war, wurden die Mitarbeiter sofort unterwegs bei wichtigen Arbeiten zur Sicherstellung der Funde angesetzt, so z.B. Prof. Gerke bei der Aufbauarbeit in den Museen der Krim, Dr. Ströbel bei der Kartierung von Funden und Lichtbildner Dürr bei fotografischen Aufnahmen. Prof. Gerke blieb auf der Krim zurück und bemühte sich um die Sicherstellung der vor- und frühgeschichtlichen sowie griechischen und byzantinischen Denkmäler in den verschiedenen Museen.

In Simferopol, dessen vorgeschichtliche Denkmäler schon durch Schmidt-Simferopol sichergestellt waren, sortierte Prof. Gerke das klassisch-archäologische und byzantinische Material. Der Umbau des historischen Museums zu einem Landesmuseum für Vor- und Frühgeschichte der Krim wurde durch Prof. Reinerth veranlaßt.

In Feodosia hatte Albrecht-Feodosia die Unterbringung der wertvollen Sammlungsbestände im Keller des Museums veranlaßt, da die Stadt noch immer unter Beschuß zu leiden hatte.

Die Bestände vor- und frühgeschichtlicher Altertümer aus Chersonnes wurden seit der Belagerung von Sewastopol von den Bolschewisten größtenteils nach Ioku verschleppt. Ein Teil fand sich jedoch noch im Keller des Museums-Gebäudes. Dieser wurde von Prof. Gerke sichergestellt und ordnungsgemäß untergebracht.

На особливу увагу заслуговують пам'ятки Криму. Одразу після взяття Севастополя проф. Штампфус розпорядився про [зйомку] руїн готських міст Ескі-Кермен та Мангуп-Кале, що було здійснено силами Вермахту. Робота із забезпечення збереженості музейних фондів була відразу розпочата Г. Шмідтом (Сімферополь). Після ознайомлення з багатим спадком готів стало зрозуміло, що у Криму має бути створений центр для майбутніх досліджень з питань готів. Тому проф. Штампфус невідкладно потурбувався про придбання будівлі, придатної для розміщення дослідницького інституту, місцезнаходження якого мало бути в Ялті чи Сімферополі.

Поїздка до райхскомісаріату "Україна", до Криму та на Кавказ, здійснена проф. Райнертом, керівником Зондерштабу "Прадавня та рання історія", з 22.9 по 24.11.1942, слугувала передусім для перевірки вжитих до цього моменту заходів з безпеки та вказівок щодо нових робіт. Його супроводжували проф. Штампфус, проф. Герке, д-р Штробель, д-р Бенеке та фотограф Дюрр. У разі потреби співробітників уже дорогою залучали до найважливіших робіт зі збереження зібрань. Так, проф. Герке безпосередньо причетний до відновлювальних робіт у музеях Криму, д-р Штробель – до каталогізації експонатів, фотограф Дюрр – до виготовлення фотознімків. Проф. Герке залишився в Криму та опікувався питаннями збереження у різних музеях ранньоісторичних пам'яток, в тому числі грецьких та візантійських.

У Сімферополі, де ранньоісторичні пам'ятки вже були взяті під захист Шмідтом, проф. Герке розсортував матеріали часів античності та Візантії. Проф. Райнерт розпорядився про реорганізацію Історичного музею у Крайовий музей давньої та ранньої історії Криму.

У Феодосії Альбрехт організував переміщення цінних колекцій до підвалу музею, оскільки місто ще зазнавало бомбардувань.

Зібрання давніх старожитностей з Херсонесу часів облоги Севастополя були переміщені більшовиками до [...]*. Частина досі знаходиться у підвалі будівлі музею. Проф. Герке забезпечив її збереженість та розмістив належним чином.

* *Не прочитано.*

209

Ausserdem sorgte Prof. Gerke für die Sicherstellung der byzantinischen Denkmäler in Chersonnes und begann mit ihrer Neuaufstellung. In der Umgegend von Chersonnes wurden die erhaltenen Reste byzantinischer Baudenkmäler aufgenommen.

Das Museum von Kertsch war geräumt, die früher vorhanden gewesene Grabsteinsammlung zerstreut. Prof. Gerke brachte zunächst die Reste des in Kertsch vorhandenen Königsgrabes unter Dach und sicherte die Demeterkatakombe. Besonders wertvolle Wandmalereien sind in Kertsch erhalten, deren Sicherstellung vordringlich war.

Von dem gänzlich zerstörten Museum in Taman war nur der bekannte griechische Marmorsarkophag erhalten geblieben. Seine Überführung nach Kertsch wurde veranlaßt.

Soweit es die Kampfhandlungen zuließen, besuchte Prof. Reinorth auf seiner Reise auch die Museen des Kaukasus. Das Museum in Anapa war geplündert, die Restbestände konnten gesichert werden und sollen nach Krasnodar überführt werden. Desgleichen lehnte der Wiederaufbau des Museums in Noworossisk nicht, die dort erhaltenen Reste sollen ebenfalls in Krasnodar mit aufgestellt werden.

In der Zeit vom 13.10. - 16.12. 42 baute Prof. Matthes das Museum in Krasnodar neu auf. Das Personal war geflohen, die Funde verstreut, ein Teil wurde unter den Dielen eines Raumes gefunden. Die im Pädagogischen Institut vorhandene vorgeschichtliche Sammlung wurde ebenfalls in die Räume des Museums überführt.

Die aus dem zerstörten Museum von Noworossisk geretteten Funde konnten noch nicht nach Krasnodar überführt werden, wie es beabsichtigt war.

Am 10. Dezember hielt Prof. Matthes einen Vortrag vor höheren Offizieren in Krasnodar, in dem er auf die Bedeutung der Vor- und Frühgeschichte im Kubangebiet hinwies.

gez. Prof. Dr. Hans Reinorth
Oberbereichsleiter

Leiter des Sonderstabes für
Vor- und Frühgeschichte im ERR.

Крім цього, проф. Герке потурбувався про організацію збереженості візантійських пам'яток у Херсонесі та заново розпочав їхнє упорядкування. У місцевості навколо Херсонесу було сфотографовано пам'ятки візантійської архітектури, які ще збереглися.

Музей у Керчі був спустошений, колекція поховальних надгробків, яка раніше тут зберігалася, розпорошена. Проф. Герке спочатку закрити залишки царського поховання та забезпечив збереженість катакомби Деметри. Особливо цінні настінні розписи наявні у Керчі, їхнє збереження є першочерговим завданням.

З повністю зруйнованого музею у Тамані зберігся лише відомий мармуровий саркофаг грецького походження. Було прийнято рішення перемістити його до Керчі.

Під час своєї поїздки проф. Райнерт відвідав також музеї Кавказу, наскільки дозволяли військові дії. Музей в Анапі розграбований, вдалося зберегти лише його залишки, і він має бути переправлений до Краснодару. Так само недоцільним є відновлення музею у Новоросійську, залишки, що там збереглися, також мають бути зібрані [разом з іншими] у Краснодарі.

З 13.10 по 16.12.42 проф. Маттес відновлював музей у Краснодарі. Його працівники розбіглися, зібрання були у стані розсипу, частина їх була знайдена під підлогою приміщення. Історична колекція, що існувала при Педагогічному інституті, також була переміщена до приміщення [музею].

Експонати, врятовані зі зруйнованої споруди музею у Новоросійську, ще не можуть бути переміщені у Краснодар, як передбачалося.

10 грудня проф. Маттес у Краснодарі виступив перед вищими офіцерами із доповіддю, в якій наголосив на значенні давньої та ранньої історії Кубані.

[...]*

Підп.: проф. д-р Ганс Райнерт,
оберберайхсляйтер

Керівник Зондерштабу
“Прадавня та рання історія” при ОШР

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 211, арк. 195–202. Копія. Машинопис. Мова німецька. Німецькомовний оригінал частково опубл.: Hartung U. Verschleppt und verschollen: eine Dokumentation deutscher, sowjetischer und amerikanischer Akten zum NS-Kunstraub in der Sowjetunion (1941–1948). – Bremen: Ed. Temmen, 2000. – S. 164–169.

* Тут вилучено частину звіту, присвячену діяльності Зондерштабу “Прадавня та рання історія” у 1942 р. на Балканах.

РУКОВОДЯЩИЕ УКАЗАНИЯ

ДЛЯ РАБОТЫ ПО ОТДЕЛЬНЫМ ТЕМАМ.

Задача работы по каждой теме - выяснить и установить намерение государства в теории, законодательстве, организации и учреждениях и изобразить метод проведения в жизнь этого намерения.

Поэтому нужно придать каждой работе по возможности полный перечень относящихся к теме

речей большевистских вождей, важных для данной темы указов и решений президиума Верховного Совета СССР, постановления Ц.К.В.К.П./6/,

отчетов и решений народных Комиссариатов, отчетов и решений отдельных коллегий, входящих в состав народных Комиссариатов, законов и постановлений,

Комментариев к ним, появившихся в "Известиях", "Правде" и центральном партийном органе Украины "Коммунисте" как и принципиальной оценке, опубликованной в разных специальных журналах и газетах,

и построить работу на этих основаниях.

При этом существенные места цитированных источников включить в самую работу дословно, поскольку это важно для работы, помимо присоединения названия источника или цитаты из него в виде приложения.

Также присоединить схемы организации учреждений, созданных данными законами.

Далее следует работы дополнить по возможности полной библиографией литературы, относящейся к теме /независимо от перечня источников использованных для самой темы/.

Работы должны принципиально дать:

краткий обзор положения в царское время и исходя из него рисовать развитие от 1917 до 1941 г. /конкретно, объективно, опираясь на имеющиеся источники, стараясь избегать неправильного и необъективного изложения/.

Работы должны дать точную картину теоретического фундамента /большевистской идеологии/, на котором основывается данное законодательство или проведение его в жизнь, цитируя официальное мнение государства и партии /Ленин, Сталин, Молотов и др./ и изобразить конкретно и объективно вытекающую

* Щодо оригінального німецького документа від 1 червня 1943 р. за підписом Рудольфа Прохія (ГРГ "Україна", відділ "Контроль") див.: BArch, NS 30/169/38-39. Цифрову копію онлайн див.: http://startext.net-build.de:8080/barch/MidosasSEARCH/NS30_25600/index.htm.

Ці ж самі інструкції у перекладі українською мовою див. у додатку 3 документу № 87.

из этой идеологии постановку дела в виде решений / резолюций /, законодательства и организации общественной жизни.

Третья часть должна дать субъективное мнение автора напр. под заглавием:

"Диагноз и критика действительности".

В первых двух частях автор должен остерегаться высказывать свое мнение, т.е. субъективное суждение.

Строжайшая точность при цитировании источников является условием для приема работы.

Цитируя законы надо указать точно год, месяц и число, когда они изданы и точную формулировку, в которой они опубликованы.

Размер работы должен быть рассчитан так, чтобы дать всестороннюю и ясную картину данного сектора советской жизни, как это требуется данной темой.

Скло. 2156
тип. 60 пр.
21.УП-43р.

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 63 а, арк. 1-1 зв. Копія. Склографований відбиток.
Мова російська.

Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
für die besetzten Gebiete

Berlin, den 2. August 1943
II c - Rd./Df.

Stabsführung

Abtlg. Erfassung und Sichtung.

in der Pfg. Hande
MH

An den

Stabsführer Pg. U t i k a l

auf dem Dienstwege

Betr.: Entwurf für die Errichtung einer Zweigstelle der Abteilung
"Erfassung und Sichtung."

Die Entwicklung unserer Arbeit und die gegenwärtige militärische Lage haben die Notwendigkeit mit sich gebracht, ausserhalb von Berlin, am besten in einer Gauschule oder einem ähnlichen leerstehenden Gebäude, die sofortige Errichtung einer Zweigstelle der Abteilung „Erfassung und Sichtung“, eine Art „Arbeitsgruppe der Stabsführung“, in die Wege zu leiten, in welcher die vertiefte Verarbeitung und Auswertung des von den Arbeitsgruppen erfassten und ausgearbeiteten Materials stattfinden kann.

Gründe für diesen Plan:

- 1.) Nach den Erfahrungen der annähernd lückenlosen Zerstörung westdeutscher Städte und nun auch Hamburgs müssen wir mit dem Totalverlust unserer im Zentrum von Berlin liegenden beiden Dienststellen in der Margarethenstr. und am Spittelmarkt rechnen; es wäre leichtsinnig, davor die Augen zu verschließen.
- 2.) Während des Luftangriffs und Brandes kann erfahrungsmäßig nur ein Bruchteil des Materials gerettet werden.
- 3.) Aber selbst bei Bergung von Teilen unseres Materials würde unsere Arbeit auf längere Zeit empfindlich unterbrochen werden, zumal dann freier Wohnraum weder in der näheren noch weiteren Umgebung von Berlin schwerlich zu haben wäre.
- 4.) Unabhängig jedoch von dieser militärischen Situation ist die Abteilung „Erfassung und Sichtung“ im letzten Jahr über das rein Organisatorische, Verwaltungsmässige hinausgewachsen und zumindest teilweise zu einer Art Institut zur Erforschung der weltanschaulichen Gegner geworden. Um diese neue Aufgabe in vollem Umfange erfüllen zu können, fehlen eine Reihe von Voraussetzungen. Es zeigen sich, bedingt durch die bisherige Entwicklung, folgende Mängel:
 - a) Das Verwaltungsmässige droht noch die politisch-wissenschaftliche Arbeit, d.h. die Verarbeitung der von aussen einlaufenden Ausarbeitungen, der Übersetzungen, Schulungsanweisungen usw. zu überwuchern, zumindest empfindlich zu stören.
 - b) Dadurch werden unsere aktiv führenden Männer arbeitsmässig zersplittert, so daß das Wesentliche oft zu kurz kommt. Besuch aller möglicher, die Sache nicht immer fördernder Leute, zahllose Telefongespräche, eine Fülle rein verwaltungsmässiger Maßnahmen, der laufende Schriftverkehr mit Aktenumläufen, und mancherlei recht unwesentliche Dinge verhindern, selbst bei bestem Willen, jede stetige und vertiefte Arbeit.
 - c) Entschieden trägt zu diesen Schwierigkeiten das Auseinanderliegen der drei Dienststellen bei, das ein ständiges Hin- und Herfahren mit starken Zeitverlusten unumgänglich macht, sowie ein chronischer Arbeitsraummangel.

№ 76

Оперативний штаб райхслайтера Розенберга
для окупованих територій

Берлін, 2 серпня 1943 р.
П с – Rd./Df.

Управління штабу

Відділ “Облік та контроль”*

Керівникові Штабу пг. Утікалю

В службовому порядку

Щодо: Проект створення філіалу відділу “Облік та контроль”

Розвиток нашої роботи та сучасний військовий стан спричинили необхідність негайно розпочати створення філіалу відділу “Облік та контроль”, чогось подібного до “робочої групи Управління штабу” поза Берліном, краще за все в окружній школі чи подібній порожній будівлі таким чином, щоб можна було здійснювати поглиблене опрацювання та використання зібраних і опрацьованих робочими групами матеріалів.

Підстави для цього плану:

1. З огляду на приклади значних руйнувань у західнонімецьких містах, а тепер також у Гамбурзі, ми маємо рахуватися з тотальними втратами обох наших служб, що знаходяться в центрі Берліну, на Маргаретенштрассе та Шпіттельмаркт; було б легковажно заплющувати на це очі.
2. Досвід свідчить, що за умови повітряних нальотів та пожеж можна врятувати лише незначну частину матеріалу.
3. Але зрозуміло, що при евакуації наша робота була б відчутно перервана на тривалий час, тим більше, що тоді було б важко отримати вільне приміщення ні поблизу, ні у більш віддаленій місцевості довкола Берліну.
4. Незалежно від воєнної ситуації відділ “Облік та контроль” за останній рік переріс рамки організаторської та управлінської роботи і перетворився щонайменше на частину чогось подібного до інституту дослідження світоглядного ворога. Для того, щоб мати можливість виконувати ці завдання у повному обсязі, потрібні нові пропозиції. Це засвідчує наявність низки недоліків, обумовлених попереднім розвитком:
 - а) адміністративні справи загрожують перевершити обсяг політико-ідеологічної роботи, тобто опрацювання розробок, перекладів, інструкцій щодо навчання тощо, що надходять, щонайменше – відчутно перешкоджати;
 - б) через це наші провідні співробітники з точки зору роботи розосереджені, і тому часто страждає найголовніше. Відвідування різними можливими особами, що не завжди сприяє справі, численні телефонні розмови, надмірна кількість адміністративних заходів, поточне листування з [чималим] обігом документів, а також численні, доволі неважливі справи заважають, навіть при всьому бажанні працівників, будь-якій систематичній та поглибленій роботі;
 - в) безперечно, ці складнощі поглиблюються через віддаленість трьох служб одна від одної, що робить неминучими постійні поїздки співробітників зі значними втратами часу, а також постійну нестачу приміщень;

* Притисано від руки: [нерозбірливо] [пг. Вундери, Управління штабу].

- d) Als Allgemeinerscheinung der "City" kommt dazu die Unruhe im Zentrum einer Großstadt mit überlangen Fahrten von und zum Dienst, unregelmäßigen und nicht entspannenden Mittagspausen und mancherlei Ablenkungen ähnlicher Art.
- e) Das alles verhindert eine straffe Zusammenfassung und Führung unserer Mitarbeiter, Übersetzer und Schreibkräfte, so daß die Gesamtarbeitsleistung im Durchschnitt weit unter der entsprechenden Leistung einer ordentlich geführten Arbeitsgruppe liegen muss.
Betont sei, daß dies in keiner Weise Schuld einzelner führenden Männer ist, die offensichtlich ihr Bestes hergeben, sondern daß es sich um unvermeidliche Folgen der hier gegebenen Verhältnisse handelt.

Vorschläge für die Umgestaltung der Abteilung Erfassung und Sichtung.

1.) Die Abteilung gliedert sich in Zukunft in folgende zwei Unterabteilungen:

- a) "Führungszentrale" der Abteilung Erfassung und Sichtung mit Dienstsitz in Berlin, bzw. in der jeweiligen Verwaltungszentrale des Reiches,
- b) "Stabsarbeitsgruppe" der Abteilung Erfassung und Sichtung mit Dienstsitz in einem ausserhalb gelegenen Gebäude.

Jede Unterabteilung erhält einen eigenen Unterabteilungsleiter, die beide dem Abteilungsleiter der Abteilung Erfassung und Sichtung unterstehen.

2.) Aufgaben der "Führungszentrale" der Abteilung Erfassung u. Sichtung.

- a) Die Führungszentrale hat die Verbindung zwischen der "Stabsarbeitsgruppe" und den Hauptarbeitsgruppen einerseits, sowie zwischen der Stabsarbeitsgruppe und den höheren Dienststellen des Reiches durchzuführen. Der gesamte Schriftwechsel läuft also über die Führungszentrale.
- b) Die wichtigste Aufgabe der Führungszentrale ist die Erstellung klarer, scharfumrissener und zeitlich begrenzter Arbeitsaufträge an die Stabsarbeitsgruppe. Zu diesem Zweck muss erreicht werden, daß wir in Zukunft uns nicht mehr mühsam selbst mehr oder minder wichtige Arbeitsmöglichkeiten suchen, sondern daß in militärischer Befehlsform von höheren und höchsten Stellen - auch vom Reichsleiter Alfred Rosenberg selbst! - an uns klare Aufträge ergehen, die unserem bereits vorhandenen umfangreichen Quellenmaterial angemessen sind.
- c) Erstellung aktuellen, rein propagandistischen Materials zur sofortigen Auswertung durch die Presse.
- d) Beurteilung und Weiterleitung der von der Stabsarbeitsgruppe angefertigten Arbeiten.

3.) Aufgaben der "Stabsarbeitsgruppe" der Abt. Erfassung u. Sichtung.

- a) Herstellung, Ordnung, Registrierung des für die Auswertung notwendigen Buch-, Zeitschriften- und Bildmaterials.
- b) Registrierung und Beurteilung der von den Hauptarbeitsgruppen über die Führungszentrale einlaufenden Ausarbeitungen.
- c) Ausführung der konkreten Aufträge, die von der Führungszentrale erteilt werden, d.h. Herstellung von Schulungsmaterial, Broschüren, Schriftenreihen, Materialzusammenstellung für bestimmte Zwecke u.ä.
- d) Herstellung von Quellenmaterial durch zeitweilige Heranziehung russischer, ukrainischer u.a. Professoren, die von den Haupt-

- г) як загальне явище “сіті”^{*} виступає також нестабільність у центрі великого міста із занадто довгими поїздками на службу та зі служби, нерегулярні та невинуваті обідні перерви та численні відволікання від роботи подібного роду;
- д) все це заважає [чіткій організації та керівництву нашими співробітниками, перекладачами і друкарками], і, як наслідок, загальний результат роботи в середньому перебуває значно нижче відповідного результату [роботи окремої] робочої групи, що ведеться належним чином.

Підкреслюю, що це в жодному разі не є провиною окремих провідних співробітників, що безперечно намагаються робити якнайкраще, але мова іде про неминучі наслідки існуючих тут умов.

Пропозиції щодо реорганізації відділу “Облік та контроль”

- 1) У майбутньому відділ розподіляється на два підрозділи:
 - а) “Керівний центр” відділу “Облік та контроль” з місцем перебування у Берліні або у відповідних управлінських органах райху;
 - б) “Робоча група Штабу” відділу “Облік та контроль” з місцем перебування в окремо розташованій будівлі.

Кожен підрозділ отримує власного керівника, обидва керівники підпорядковуються керівникові відділу “Облік та контроль”.

2) Завдання “Керівного центру” відділу “Облік та контроль”:

- а) “Керівний центр” має забезпечувати зв’язки “Робочої групи Штабу” як з головними робочими групами, з одного боку, так і між “Робочою групою Штабу” та вищими службами райху [з іншого];
- б) найважливішим завданням “Керівного центру” є вироблення ясних, чітко визначених та обмежених у часі робочих доручень для “Робочої групи Штабу”. З цією метою необхідно досягти того, щоб ми у майбутньому більше не шукали [для себе придатні] можливості для роботи, і щоб нам надавали у формі наказу від високих та найвищих служб – навіть від самого райхсляйтера Розенберга! – чіткі завдання, що мають відповідати численному джерельному матеріалу, що є у нашому розпорядженні;
- в) підготовка актуального, виключно пропагандистського матеріалу для термінового використання в пресі;
- г) оцінювання та подальше передавання робіт, підготовлених “Робочою групою Штабу”.

3) Завдання “Робочої групи Штабу” відділу “Облік та контроль”:

- а) виготовлення, упорядкування, реєстрація необхідних для використання книжкових, журнальних та зображальних матеріалів;
- б) реєстрація та оцінювання розробок, що надходять від головних робочих груп через “Керівний центр”;
- в) виконання конкретних завдань, що надаватимуться “Керівним центром”, тобто підготовка навчального матеріалу, брошур, серій праць, збирання матеріалу для конкретних цілей тощо;
- г) підготовка джерельного матеріалу шляхом тимчасового залучення російських, українських та інших професорів, направлених для виконання подібних завдань до “Робочої групи Штабу”.

^{*}Так у тексті, йдеться про діловий центр великого міста.

Arbeitsgruppen zur Erfüllung solcher Aufträge an die Stabsarbeitsgruppe überwiesen werden.

4.) Organisation der Führungszentrale:

Die Führungszentrale arbeitet in engster Anlehnung an die anderen Abteilungen der Stabsführung, möglichst in demselben Gebäude wie diese.

Der Personalbestand ist zahlenmässig auf das Notwendigste zu beschränken.

Zur Führungszentrale müssen vor allem Männer gehören, die ein besonderes Geschick im Verkehr mit anderen Dienststellen besitzen; ausserdem propagandistisch befähigte Männer, die gewisses aktuelles Material raschestens verarbeiten und an den Mann bringen können.

Zu diesem Zweck muss natürlich ein gewisser Bestand von Übersetzern und Schreibkräften vorhanden sein.

Es bleibt zu überlegen, ob bei der Führungszentrale von jeder Ausarbeitung unserer Hauptarbeitsgruppen ein Exemplar verbleiben soll.

5.) Organisation der Stabsarbeitsgruppe.

Die Stabsarbeitsgruppe wird, wie schon der Name sagt, organisatorisch genau so aufgebaut, wie eine Arbeitsgruppe im besetzten Gebiet.

Als Mitarbeiter kommen in erster Linie unsere pol. Leiter, Wissenschaftler, schriftstellerisch befähigte Männer, ein geschulter Bibliothekar, der Hauptteil der Übersetzer u. Schreibkräfte in Frage. Zu zeitlich begrenzten Aufträgen kämen dazu reichsdeutsche Professoren, Lehrer, Studenten und aus den besetzten Gebieten stammende Wissenschaftler. Ein Teil der in der Abtlg. "Auswertung" der Hauptarbeitsgruppen bewährten Mitarbeiter muss in die Stabsarbeitsgruppe zur Weiterbearbeitung des von ihnen eingereichten Materials einberufen werden, sobald draussen die Arbeit einem gewissen Abschluss entgegengeht.

Sämtliche Mitarbeiter sind verpflichtet, in der Dienststelle zu wohnen und den Dienstplan mit gemeinschaftlichen Mahlzeiten einzuhalten. Dazu ist genau wie bei den Hauptarbeitsgruppen eine Verwaltung notwendig, wenn möglich eine eigene Küche.

Die Arbeitseinteilung, sowie sämtlicher Schriftverkehr gehen über den Arbeitsgruppenleiter, der allein der Stabsführung für die Durchführung der Arbeit verantwortlich ist. Er hat Wochen- und Monatsberichte an die Stabsführung einzureichen.

6.) Als Arbeitsmaterial für die Stabsarbeitsgruppe wird benötigt:

- a) Die "Ausarbeitungen" mit ihrer Sachkartei,
- b) Wörterbücher und Lexika in ausreichendem Umfange,
- c) die deutschsprachige Abteilung der Ostbücherei,
- d) ein Fotolabor mit unserem Bildmaterial,
- e) soweit Transport noch möglich: die Ostbücherei.
- f) Es muss die Möglichkeit vorhanden sein, eine grössere deutsche wissenschaftliche Bibliothek in der Nähe benutzen zu können.

Dieser Entwurf erhebt selbstverständlich keinen Anspruch auf Vollständigkeit; vieles wird sich bei der Ausführung anders entwickeln. Entscheidend ist nur, daß schnell und gründlich gehandelt wird.

Rudolph
(Rudolph)

4) Організація “Керівного центру”

“Керівний центр” працює у тісному зв’язку з іншими відділами Управління штабу, по можливості – у тій же будівлі, що й вони.

Кадровий склад за чисельністю слід якомога обмежити.

До “Керівного центру” мають належати передусім всі працівники, що мають особливі навички у зв’язках з іншими службами; крім того, працівники, здатні до ведення пропаганди, що можуть якнайшвидше переробити та донести до відома актуальний матеріал.

Для цієї мети, звичайно, має бути в наявності певний склад перекладачів та друкарів.

Залишилося обміркувати, чи має залишатися при “Керівному центрі” примірник кожної розробки наших робочих груп.

5) Організація “Робочої групи Штабу”

“Робоча група Штабу”, як уже свідчить її назва, організаційно має бути так само побудована, як і робоча група в окупованих областях.

До співробітників передусім належить наш політичний керівник, науковці, співробітники зі здібностями до написання робіт, кваліфіковані бібліотекарі, основна частина перекладачів і друкарів. Для виконання завдань, обмежених строками, – професори з райху, вчителі, студенти та науковці, що походять з окупованих територій. Частина співробітників, що залишились при відділах “Використання” головних робочих груп, у “Робочій групі Штабу” має бути залучена до подальшого переопрацювання поданого ними матеріалу, як тільки [ззовні]* робота йтиме до визначеного кінця. Всі співробітники зобов’язані мешкати при службі та дотримуватися службового плану [проведення часу включно з] колективними трапезами. Для цього також необхідний [керівний адміністративний підрозділ], як при головних робочих групах, якщо можливо – власна кухня.

Організація роботи, як і все листування, проходять через керівника робочої групи, який є відповідальним перед Управлінням штабу за проведення роботи. Він має подавати Управлінню штабу тижневі та місячні звіти.

б) У якості робочого матеріалу для “Робочої групи Штабу” необхідні:

- а) розробки з їхнім предметним каталогом;
- б) словники та енциклопедії у достатній кількості;
- в) відділ німецькомовної літератури Східної бібліотеки;
- г) фотолабораторія з нашим зображальним матеріалом;
- д) при можливості транспортування [книг] – Східна бібліотека;
- є) має бути можливість користуватися великою німецькою науковою бібліотекою, розташованою неподалік.

Цей проект, безперечно, не претендує на повноту; багато що у ході реалізації розвиватиметься по-іншому. [Вирішальним є те], що здійснюється швидко та ретельно.

[підпис]

Рудольф

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, стр. 22, арк. 55–57. Засвідчена копія. Машинопис. Мова німецька.

* Йдеться про окуповані території поза межами Третього райху.

№ 77

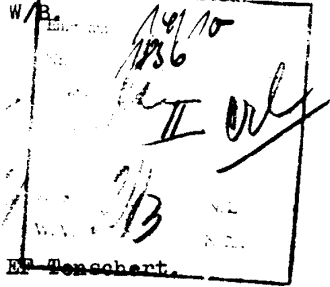
Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
Arbeitsgruppe Krim

Simferopol, den 16.9.1943

Der Arbeitsgruppenleiter.

An der
Einsatzstab RR
HAG Ukraine

K i e w

Betr.: Anliegen Sonderbericht des EF Tenschert.

Im großen und ganzen unterstreiche ich das in dem Bericht Gesagte. Der Hauptteil der gegenwärtigen Schwierigkeiten bei der Erfassung von geeigneten Mitarbeitern ist jedoch in der augenblicklichen allgemeinen Situation zu suchen. Die Leute haben offene Angst, im Augenblick sich mit solchen Arbeiten für deutsche Stellen zu befassen. Ein weiteres augenblickliches Hindernis bei der Heranziehung von Kräften ist die Überbeanspruchung solcher Leute auf anderen Gebieten, wodurch sie auch bei bestem Willen nicht in der Lage sind, in einer entsprechenden Zeit Arbeiten zu liefern. Es werden trotzdem, wie auch Einsatzführer Tenschert erwähnt, noch immer Möglichkeiten offen bleiben, da ein Kreis von Menschen, der mir persönlich noch bekannt ist, in der Zeit bisher von EF Tenschert nicht herangezogen werden konnte, vor allen Dingen Personen außerhalb Simferopols. Sollte sich die Lage hier in Kürze wieder stabilisieren, werden auch in Bezug auf die Sichtungsarbeiten noch neue Möglichkeiten erfaßt werden können, die durchaus im Rahmen der Planung sind und, was den Wert der Arbeiten anbelangt, bestehen können. Voraussetzung ist eine intensive Beschäftigung damit, die eben nur durch einen Mitarbeiter gewährleistet ist, der sich ausschließlich damit befassen kann.

Aus meiner Kenntnis der hiesigen Menschen, die ich während der langen Zeit gewonnen habe, weiß ich, daß es sich weniger um Unzuverlässigkeit der Leute handelt, als vielmehr um innere Unsicherheit dem Kommanden gegenüber. Tritt diese Sicherheit wieder ein, dann sind die Leute auch wieder für jede Arbeit zu haben.

Heil Hitler!

(Weisser)
Obereinsatzführer

*Am 16.9.43 abhändigt
9/43 Du wach!*

Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга
Робоча група “Крим”
Керівник робочої групи

Сімферополь, 16.9.1943

До Оперативного штабу РР
ГРГ “Україна”

Київ

Щодо: Особливе донесення айнзацфюрера Теншертга

У загальних рисах я підкреслю те, про що йдеться в донесенні.

Головною причиною теперішніх труднощів при підборі відповідних співробітників є загальна нинішня ситуація. Люди відверто побоюються в даний момент мати справу з подібною роботою для німецьких служб. Наступною нинішньою перешкодою при залученні робочої сили є надмірна зайнятість подібних людей у інших сферах, внаслідок чого вони також при всьому своєму бажанні не в змозі підготувати роботи у визначений термін. Незважаючи на це, як також зазначає айнзацфюрер Теншерт, усе ще залишаються певні можливості в цьому напрямку, тому що певна кількість осіб, особисто мені відомих, раніше не могли бути залучені айнзацфюрером Теншертом, передусім – особи за межами Сімферополя. Якщо найближчим часом становище тут знову стабілізується, можуть бути знайдені нові можливості щодо [написання робіт згідно з запланованим], також [прийнятні] з огляду на вартість робіт. Передумовою цього є інтенсивна праця, що забезпечується лише самим співробітником, який може займатися виключно цим.

Згідно з моїми знаннями про місцевих людей, отриманими за тривалий час, я зрозумів, що йдеться не стільки про ненадійність, скільки, більшою мірою, про їх внутрішню невпевненість у тому, що буде. Якщо знову з’явиться впевненість, тоді знову знайдуться люди для будь-якої роботи.

Хайль Гітлер!
[підпис]
Вайссер,
оберайнзацфюрер

[...]* 9/43 [...]

* Тут і далі притис від руки нерозбірливий.

Sonderbericht des EF Tensdert zur Frage
"Politische Sichtungsarbeiten in der AG Krim"

Bei einer ersten Überprüfung der in Simferopol vorhandenen und für eine Mitarbeit in Frage kommenden einheimischen Kräfte bestätigte sich die Annahme, daß es sich (besonders bei den hiergebliebenen Wissenschaftlern) zum großen Teil nicht um die "erste Ganitur" handelt. Andererseits stellte es sich heraus, daß die meisten "Spezialisten" wie Fachärzte, Naturwissenschaftler u.A. sich lediglich mit ihren Fachgebieten beschäftigen und sich für außerstande erklärten, Arbeiter in dem gewünschten Sinne zu liefern, obwohl sie dabei ihre bolschewistenfeindliche Einstellung glabhaft betonten. Ein anderer Teil, der fachlich durchaus als Mitarbeiter in Frage käme (z.B. eine Reihe Wirtschaftswissenschaftler und Ingenieure) ist jedoch schon seit Jahr und Tag vom Wiko Krim hauptberuflich vereinnahmt und arbeitsmäßig so stark beansprucht, daß sie zu ihrem Bedauern die notwendige Zeit für die Abfassung größerer Arbeiten nicht aufbringen können. Wieder andere, die zunächst begeisterte Zusagen machten und bestimmte Themen zur Bearbeitung zu übernehmen bereit waren, zogen sich sehr bald wieder zurück, sei es, weil sie sich bei dem ersten Versuch, sich Unterlagen und Material zu beschaffen, der Sache nicht gewachsen fühlten, sei es, weil ihnen, bedingt durch die augenblickliche unsichere Kriegslage, Bedenken persönlicher Art aufstiegen. In anderen Fällen handelt es sich jedoch nur um die bekannte typische Unzuverlässigkeit der Leute.

Zweifellos konnte ich nach den ersten 2 - 3 Wochen die Aussichten für die Intensivierung der Sichtungsarbeiten im allgemeinen als günstig bezeichnen, und zwar günstiger, als heute nach Ablauf von 6 Wochen (bedingt durch die zuletzt erwähnten Umstände). Von den etwa 25 - 30 Personen, die hier in Simferopol zu Besprechungen herangezogen wurden, dürften etwa 4 - 6 als Mitarbeiter bleiben. Dieser Kreis ließe sich bei intensiver Bemühung allmählich erweitern. Der Dozent Michailow, Simferopol, der an Hand einer von mir zusammengestellten Liste von Themenvorschlägen geeignete Mitarbeiter zu finden sich bemüht, ist der Überzeugung, noch einige fähige Kräfte zusammenbringen zu können. Das Ergebnis bleibt abzuwarten.

Особливе донесення айнзацфюрера Теншера щодо питання
“Оглядів роботи політичного характеру при РГ “Крим”

При першій перевірці місцевих робочих сил, що є в наявності та беруться до уваги, підтвердилося припущення, що переважно не йдеться про [спеціалістів першого порядку] (особливо стосовно науковців, що тут залишилися). З іншого боку, з'ясувалося, що більшість “спеціалістів”, таких, як лікарі, природознавці, зайняті лише у своїй професійній сфері, заявляють про неможливість готувати [для нас] роботи у бажаному ключі, хоча при цьому впевнено наголошують на своїй антибільшовицькій позиції. Інша частина спеціалістів, про яку також цілком могла б іти мова (наприклад, низка економістів та інженерів), вже давно включені до штату Господарської команди “Крим”^{*} і настільки завантажені роботою, що навіть при всьому бажанні не можуть знайти необхідний час для підготовки значних праць. Інші, які спочатку з натхненням погодилися та були готові взяти для опрацювання визначені теми, дуже швидко відмовлялися, тому що при першій же спробі зібрати документи та матеріали відчували себе не на відповідному рівні; більшого значення набули й міркування особистого характеру через нинішнє нестабільне військове становище. В інших випадках мова йшла лише про звичну відому несумлінність людей.

Безумовно, після перших двох–трьох тижнів я міг би загалом визначити можливість для зростання оглядової роботи як задовільні, і навіть більш задовільні, ніж сьогодні, після 6-ти тижнів (це обумовлено вже згаданими причинами). З-поміж 25–30 осіб, залучених до обговорень тут, у Сімферополі, в якості співробітників могло б бути залишено лише 4–6. Доцент Михайлов, який намагався знайти відповідних співробітників за допомогою одного зі складених мною списків запропонованих тем, переконаний, що ще можливо було б залучили до роботи кількох придатних співробітників. Залишається очікувати на результат.

^{*} *Wirtschaftskommando Krim.*

Insgesamt 10 Sichtungsarbeiten (einschließlich einigen kürzeren Abhandlungen) konnten seit Beginn meiner hiesigen Tätigkeit in Auftrag gegeben werden. Daneben laufen noch einige Zusagen für andere Themen, die sich aber noch nicht zu fester Gestalt (Gliederung, Plan) verdichtet haben. Es ist damit zu rechnen, daß schätzungsweise nochmals etwa 10 - 12 Arbeiten im Bereich der AG Krim vergeben werden könnten, wobei nicht verschwiegen werden darf, daß die geeigneten Bearbeiter nur sehr schwer zu finden sein werden.

Zusammenfassend muß ich die mir gestellte Frage der Möglichkeit, politisch brauchbare Sichtungsarbeiten zu beschaffen, grundsätzlich bejahen. Es läßt sich noch einiges herausholen. Besonders örtliches Ergänzungsmaterial zu den von Kiew in Angriff genommenen Großthemen.

Jedoch wäre für eine erfolgreiche Fortführung dieser Arbeit (die sich noch auf 3 - 4 Monate erstrecken kann) Bedingung, daß auch nach Erledigung meines Auftrages bzw. meiner Abberufung nach Berlin ein Sachbearbeiter sich ganz allein mit diesen Aufgaben befaßt. Nebenher ist das gar nicht zu machen. Die Besetzung der Abt. Sichtung in der AG Krim mit einer vollen Kraft halte ich für unbedingt notwendig, falls Wert auf eine Fortführung dieser Arbeit gelegt wird.

Tenschert
(Tenschert)
Einsatzführer

З початку моєї діяльності тут могли бути замовлені 10 оглядових робіт (з кількома невеликими статтями включно). Поруч з цим, дійсними є ще кілька домовленостей з інших тем, які, щоправда, ще не мають чіткого оформлення (структури, плану). Потрібно врахувати, що ще раз біля 10–12 робіт можна було б передати робочій групі “Крим”, причому слід зауважити складнощі при пошуку відповідних редакторів.

Підбиваючи підсумки, я можу цілком позитивно відповісти на поставлене питання щодо можливості створювати оглядові роботи політичного змісту, придатні для використання. Це дозволило б ще дещо отримати. Зокрема, місцевий матеріал для доповнення великих тем, роботу над яким розпочато у Києві.

Все ж таки, передумовою успішного продовження цієї роботи (що може розтягнутися ще на 3–4 місяці) було б те, щоб після закінчення мого доручення та, відповідно, відкликання до Берліну відповідальний виконавець цілком самостійно займався б лише цими завданнями. Це не варто робити одночасно з іншими справами. Створення відділу “Контроль” у складі РГ “Крим” я вважаю конче необхідним, оскільки це матиме значення для продовження нашої роботи.

[підпис]
Теншерт,
айнзацфюрер

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, стр. 82, арк. 1–2 зв. Оригінал. Машинопис. Мова німецька.

№ 78

Die Stabsführung
Abt. Erfassung und Sichtung

Ratibor, den 7. Oktober 1943
II c/Dr. Wu./Zn.

Arbeitsbericht

der Abteilung Erfassung und Sichtung [des ERR] für die Zeit vom 1.7.-30.9.1943

1) Allgemeine Entwicklung

Aus der Fortführung der Auswertungsarbeiten im Osten ergab sich für das laufende Vierteljahr die neue Aufgabe, eine größere Anzahl neu eingehender systematischer Arbeiten nach dem Auswertungsplan Ost zu beurteilen und weiterzuleiten und in den "Roten Mitteilungen" ein Organ für die Verbreitung dieses Materials zu schaffen. Diese Aufgabe konnte wegen unvorhergesehener Ereignisse nicht gelöst werden. Die Frontverlagerung im Osten führte zu dem Verlust oder der Zerstreuung eines Teils der bisherigen einheimischen Mitarbeiter, die Luftsicherungsmaßnahmen in Berlin unterbrachen die geregelte Verarbeitung an Ort und Stelle, und die vom Hauptamt Überstaatliche Mächte vorgesehenen Roten Mitteilungen kamen nicht zustande. Trotzdem ist die Arbeitsleistung der drei östlichen Hauptarbeitsgruppen für den Auswertungsplan Ost als außergewöhnlich hoch zu bewerten. Erstmals gingen in größerer Anzahl planmäßige und systematische Arbeiten ein, so daß für die Stabsführung die Unterlagen für weitere Bearbeitungen gewonnen wurden. Im Mitteilungsblatt B konnten die ersten grundsätzlichen Arbeiten vervielfältigt werden. Endlich konnte in grundsätzlichen Besprechungen am 20.9. und 30.9. mit den Hauptämtern Überstaatliche Mächte, Wissenschaft und Schrifttum ein Broschürenplan für die NS-Schriftenreihe aufgestellt werden.

Am 16.9. konnten Pg. Reichardt, Rudolph und Dr. Mücke mit ihren Mitarbeitern nach Ratibor übersiedeln. Inzwischen wurden in Berlin 4 Leichter und 4 Waggons mit dem Material der Abteilung beladen.

[...]

nach Ratibor wurden folgende Teile der Ostbücherei verlegt:

- Charkower Katalog und Nummernkartei der Ostbücherei,
- erste Exemplare der Westabteilung,
- Troztkisten-Bücherei,
- je 2 Exemplare der Nachschlagewerke,
- Auswahl der wichtigsten, in Riga nicht vorhandenen Bücher (Liste Ney),
- Sammlung Künsberg (zaristische, bolschewistische und ukrainische Bestände),
- Bücher des Geographischen Dienstes,
- Ukrainische Bücher aus Dnjepropetrowsk.

4. Archiv

In der Berichtszeit gingen 515 Ausarbeitungen ein, von denen 132 aus Riga, 114 aus Minsk, 110 aus Kiew, 13 aus Belgrad, 13 aus Paris, 12 aus Brüssel, 2 aus Frankfurt und 119 aus Berlin stammen. Die eingegangenen Arbeiten wurden bis zum 10.8. in den Wochenübersichten Nr. 17-21 zusammengefaßt. Dann wurde die Arbeit durch die Luftsicherungsmaßnahmen unterbrochen. Die Zahl der ausgeliehenen Ausarbeitungen kann noch nicht angegeben werden, da die Unterlagen noch nicht eingetroffen sind.

[...]

Робочий звіт

відділу “Облік та контроль” [ОШР]* за період з 01.07. по 30.09.1943

1. Загальний розвиток

В результаті продовження робіт із використання на Сході у поточному кварталі постало нове завдання – оцінювати велику кількість нових, щойно отриманих робіт згідно з планом з використання “Схід” та передавати їх далі, а також створити [в складі видання] “Roten Mitteilungen” [друкований] орган для поширення цього матеріалу. Але це завдання не могло бути виконане через непередбачувані події. Переміщення лінії фронту на Сході призвело до втрати чи розпорошення частини наявних раніше місцевих співробітників, заходи щодо захисту від повітряних нальотів у Берліні перервали налагоджену роботу на місцях, [видання] “Roten Mitteilungen”, заплановане Головним відомством “Наддержавні сили”, не знайшло свого втілення. Незважаючи на це, результати діяльності трьох головних робочих груп на Сході слід оцінити як надзвичайно високі. Вперше планово і систематично надійшли роботи у великій кількості, так що Управління штабу отримало матеріали для подальшої діяльності. У частині “В” бюлетеня могли бути відтворені перші значні праці. Нарешті під час обговорень 20.9 та 30.9 головними відомствами “Наддержавні сили”, “Наука” та “Письменство” міг бути розроблений план брошур для серії [партійних] видань.

16 вересня пг. Райхардт, Рудольф та д-р Мюке змогли переїхати зі своїми співробітниками до Ратібору. Між іншим, було завантажено 4 [баржі] та 4 вагони з матеріалами відділу.

[...]

До Ратібору було переміщено такі частини Східної бібліотеки:

- харківський каталог** та номерна [топографічна] картотека Східної бібліотеки;
- перші примірники Західного відділу;
- “троцькістська” бібліотека;
- по два примірники довідкових видань;
- підбірка найважливіших книг, відсутніх у Ризі (перелік Нея);
- колекція Кюнсберга (зібрання часів царату, більшовицькі та українські зібрання);
- книги Географічної служби;
- українські книги з Дніпропетровська.

4. Архів

У звітний період надійшло 515 робіт, серед них 132 з Риги, 114 з Мінська, 110 з Києва, 13 з Белграда, 13 з Парижа, 12 з Брюсселю, 2 з Франкфурту та 119 з Берліну. Отримані роботи були зведені у тижневих [звітніх] оглядах № 17–21. Потім робота була перервана через заходи із захисту від повітряних нальотів. Кількість наданих у користування робіт ще не може бути названа, оскільки дані про це поки що відсутні.

[...]

* Відділ “Облік та контроль” Управління штабу.

** Каталог Бібліотеки ім. Короленка.

5. Übersetzung und Bearbeitung

In der Berichtszeit wurden 85 Übersetzungen und Bearbeitungen aus dem russischen und eine Anzahl von Arbeiten aus den Westsprachen fertiggestellt. Das sowjetische Stichwörterlexikon für das Ostministerium wurde begonnen, jedoch dann wegen einer Umdisponierung seitens des Ostministeriums abgebrochen.

Die beiden Alexandrow lieferten unter Aufsicht der Abteilung zahlreiche russische Presseartikel und einige größere Arbeiten. Unterlagen über die Religionspolitik der Sowjets wurden zum Zwecke der Gegenpropaganda bearbeitet.

[...]

6. Weitergabe und Veröffentlichung von Material

In der Berichtszeit wurden 190 Ausarbeitungen an andere Dienststellen weitergeleitet. Davon 11 an Wehrmacht, 22 an das Ostministerium, 80 an Ämter des Hauses (35 davon an das Hauptamt Wissenschaft, weitere an Dienststellen der NSDAP, an die Presse und an verschiedene Stellen.

gez. Unterschrift
[ul.]

5. Переклад та опрацювання

У звітний період було перекладено та відредаговано 85 робіт з російської та ще кілька робіт із західноєвропейських мов. Робота над [словником радянських гасел] для Східного міністерства розпочалася, але пізніше була припинена згідно з рішенням Східного міністерства.

Обидва Александрови під наглядом відділу упорядкували численні російські статті з преси та [написали] декілька великих праць. Інформація щодо релігійної політики Советів була опрацьована з метою контрпропаганди.
[...]

6. Передавання та опублікування матеріалу

У звітний період 190 розробок були передані іншим службам. З них 11 – Вермахту, 22 – Східному міністерству, 80 – службам Відомства* (35 з них – Головному відомству “Наука”), службам НСДАП, до преси та різних служб.

підп. [підпис]
[нерозбірливо]**

Опубл.: Hartung U. Verschleppt und verschollen: eine Dokumentation deutscher, sowjetischer und amerikanischer Akten zum NS-Kunstraub in der Sowjetunion (1941–1948). – Bremen: Ed. Temmen, 2000. – S. 190–191.

* Служби Розенберга як Уповноваженого фіурера у справі нагляду за загальним духовним і світоглядним навчанням та вихованням у НСДАП.

** Прим. публ.

Die Stabsführung
Abt. Erfassung und Sichtung

Ratibor, den 4. November 1943
Sudetenstr. 24,
Postschließfach 142.
II c/Ru./Za.

Vermerk für Pg. Dr. Wunderl

Betrifft: Besprechung mit Pg. Prokach am 4.11.1943.

- 1) Die Hauptarbeitsgruppe Ukraine ist in das Staatsbad Morszyn bei Stryj umgesiedelt. Sie gedenkt dort mindestens während der nächsten 3 Monate zu bleiben.
- 2) Es war beabsichtigt, die 60 sich in Lemberg aufhaltenden ukrainischen Professoren zu einer neuen Arbeitsgemeinschaft zusammenzuschließen und dort mit Hilfe der Bibliotheken und anderer Hilfsmittel die in Kiew abgebrochene Arbeit wieder aufzubauen. Von dem Kiewer Professorenkreis sind unter diesen 60 nur sehr wenige vorhanden. Die Mehrzahl der in Kiew beschäftigten Professoren war bisher nicht aufzufinden.
Dieser Plan ist nicht durchführbar und zwar aus folgenden Gründe:
Sämtliche Ostukrainer dürfen sich nicht im Generalgouvernement aufhalten, sondern sind auf das eigentliche Reichsgebiet zu verteilen. Von dieser Anordnung können keinerlei Ausnahmen gemacht werden.
- 3) Bei der Hauptarbeitsgruppe in Morszyn befinden sich nur 2 ukrainische Wissenschaftler, die von Kiew mitgenommen wurden. (Peschkow und Olschowski). Diese beiden gehören jetzt zum Wehrmachtsgelände und können vorläufig dort bleiben.
- 4) Es gäbe nun die Möglichkeit, in Winizza, Kamenez - Podolsk und in andere größere Städte evakuierten Professoren zu sammeln und sie an Ort und Stelle in Arbeitsgemeinschaften neu einzusetzen, wobei die reichsdeutschen Mitarbeiter immer wieder hinfahren und nach dem rechten sehen müßten. Diese Arbeit wäre allerdings recht umständlich, ließe sich aber allenfalls von Morszyn aus durchführen.

b.w.

№ 79

Управління штабу
Відділ “Облік та контроль”

Ратібор, 4 листопада 1943 р.
Sudetenstr., 24
Postschliesfach * 142
II c/Ru/Za

Службова записка для пг. Вундера!

Щодо: Обговорення з пг. Прокшем 4.11.1943

1. Головна робоча група “Україна” переїхала до державного курортного міста Моршин на р. Стрий. Вона припускає, що лишатиметься там щонайменше три найближчі місяці.
2. Передбачалося залучити до нового робочого товариства 60 українських професорів^{**}, що перебувають у Лемберзі, і там за допомогою бібліотек та інших допоміжних засобів знову налагодити роботу, перервану в Києві. З цих 60 професорів лише декілька належать до київського кола. Більшість професорів, що працювали у Києві, до цього часу відшукати не вдалося.
Цей план не здійснено і, зокрема, з таких причин:
Всі без винятку східні українці не можуть затримуватись у Генерал-губернаторстві, а мають розподілятися безпосередньо по всій території району. За цим розпорядженням не може бути жодних винятків.
3. При Головній робочій групі у Моршині знаходяться лише два українські співробітники, що були взяті із собою з Києва (Пешков та Ольховський). Обидва зараз вважаються вільнонайманими при Вермахті і тимчасово можуть залишатися там.
4. За цих обставин існувала б можливість зібрати професорів, евакуйованих до Вінниці, Кам’янка-Подільського та інших великих міст, і залучити їх у робочі товариства, до роботи на місцях, куди німецькі співробітники неодноразово мали б приїздити та стежити за порядком. Щоправда, ця робота була б досить обтяжливою, але у будь-якому випадку могла б здійснюватися з Моршина.

* Абонентська поштова скринька.

** Скоріше за все словом “професори” тут позначені не лише вчені, що мали різні вчені ступені та звання, але й просто викладачі з вищою освітою.

- 5) Weiter wäre es möglich, in Odessa einen neuen Arbeitskreis aufzumachen. Odessa liegt zwar gegenwärtig im rumänischen Hoheitsgebiet, jedoch dürfte es mit Hilfe des dortigen deutschen Militärbefehlshabers möglich sein, einen oder zwei unserer geeigneten Mitarbeiter dorthin zu setzen mit dem Auftrag, die bedeutendsten Professoren für unsere Arbeit zu gewinnen. Unter Umständen könnte dieser Plan durch die militärische Lage erleichtert werden, wenn nämlich Odessa wieder völlig unter die Militärverwaltung fallen sollte. Allerdings erfordert der Aufbau einer solchen Arbeit 2 - 3 Monate und dann erst würden die einzelnen Arbeiten zusammengestellt und geschrieben. Es wäre also eine Arbeit auf weite Frist.
- 6) Ferner bestände die Möglichkeit, in Morszyn einmal gründlich die Bolschewisierung der Westukraine in den Jahren 1939 - 1941 zu untersuchen. Da es sich hierbei um spezifisch ukrainische Fragen handelt, wären Ergebnisse zu erwarten, die über die entsprechenden Arbeiten im Ostland hinausgehen. Allerdings müßte vorher erst geprüft werden, ob diese Arbeit nicht bereits von der Zivilverwaltung des Generalgouverneurs oder vom SD durchgeführt worden ist; vor allem, ob die dabei gewonnenen Ergebnisse greifbar sind. Diese Untersuchung dürfte auch längere Zeit in Anspruch nehmen und vor allem teurer sein als die Arbeiten in der Ostukraine, weil die ganze Lebenshaltung im Generalgouvernement wesentlich kostspieliger ist.
- 7) Unseren Vorschlag, Pg. Proksch müsse mit einer Reihe von geeigneten ukrainischen Professoren ins Reich übersiedeln, und dort seine Arbeit fortsetzen, lehnt Pg. Proksch ab. Er will entweder wieder Soldat werden oder im besetzten Gebiet arbeiten, jedoch unter keinen Umständen im Reich.
- 8) Der Gedanke, von den 60 Lemberger Professoren sofort die wichtigsten nach Ratibor zu holen, ist leider wegen der leidigen Wohnungsfrage in Ratibor nicht durchführbar. Pg. Proksch will daher allen in Frage kommenden Professoren unsere Anschrift geben, damit sie nach ihrer bevorstehenden Verschickung ins Reich mit uns in Verbindung treten können.

Blatt 2

5. У подальшому була б можливість створити [новий робочий осередок] в Одесі. Хоча Одеса на даний момент перебуває в зоні [румунського управління], все ж таки можливо було б за допомогою командувача німецьких збройних сил відправити туди одного або двох наших співробітників із дорученням залучити найвидатніших професорів до нашої роботи. За відомих обставин цей план міг би бути спрощений через військовий стан, якщо саме Одеса знову повністю мала б потрапити під управління військової адміністрації. Щоправда, організація подібної роботи займе 2–3 місяці, і тому спочатку лише окремі праці були б підготовлені та написані. Також це була б робота на тривалий строк.
6. У подальшому існувала б можливість коли-небудь у Моршині ретельно дослідити процес більшовизації Західної України у 1939–1941 рр. Оскільки мова іде тут про суто українські питання, слід було б очікувати результатів, що вийшли б за межі відповідної роботи в Остланді. Хоча спочатку слід було б перевірити, чи не ведеться вже подібна робота з боку цивільної адміністрації Генерал-губернаторства чи СД; перш за все, чи суттєві при цьому її результати. Це дослідження зайняло б більше часу і, насамперед, було б більш вартісним, аніж роботи у Східній Україні, тому що загалом життєвий рівень у Генерал-губернаторстві суттєво більш витратний.
7. Пг. Прокш відхиляє нашу пропозицію, за якою він мав би переїхати до райху із низкою професорів та там продовжити свою роботу. Він хоче або знову стати солдатом, або працювати на окупованій території, за жодних обставин – не у райху.
8. Думка терміново забрати найзначніших із 60-ти лемберзьких професорів до Ратібору, на жаль, нездійсненна через незадовільне квартирне питання у Ратіборі. Тому пг. Прокш хоче дати нашу адресу всім професорам, яких стосується це питання, щоб вони у разі відправлення до райху могли б зв'язатися з нами.

Blatt 2

Vielleicht läßt sich bis dahin Platz schaffen, so daß der Plan doch noch durchzuführen wäre. Es müßte also - mit anderen Worten - ein größeres zusammenhängendes Quartier für ukrainische Sachbearbeiter in Kiew geschaffen werden.

- 9) Über alle diese Fragen soll anläßlich der Einweihung unserer Dienststelle am 10.11.1943 zusammen mit dem Stabsführer Pg. Utikal mit Pg. Dr. Wunder und Pg. Anton eingehend gesprochen werden. Pg. Proksch wird dann auch wieder in Ratibor sein und an dem Offenen Abend seinen bereits in Minsk gehaltenen Vortrag wiederholen.

(Rudolph)

Аркуш 2

Можливо, до того часу місце [для проживання] може бути [знайдене], так що план ще міг би бути реалізований. Іншими словами, мало б бути організовано просторе [приміщення] для [проживання під одним дахом] для українських виконавців [з Києва].

9. Усі ці питання мають бути детально обговорені разом з керівником Штабу, пг. Утікалем, з пг. Вундером та пг. Антоном [на зустрічі] з приводу відкриття нашої служби 10.11.1943. Тому пг. Прокш також знову буде у Ратіборі та на “відкритому вечорі” повторить свою доповідь, уже прочитану у Мінську.

[підпис]
Рудольф

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 19, арк. 21–23. Засвідчена копія. Машинопис. Мова німецька.

Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
Sonderstab Wissenschaft
 R/sch..

Pg. Dr. Wunder zur Kenntnis

26

Berlin, 22.11.43

eing. 11/22.43
 5254/43

Ru

Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
Abteilung Erfassung und Sichtung

R a t i o r
 Postschliessfach 142

Betr. Einsatz sowjetischer Wissenschaftler.
 Bezug: Schreiben des Pg. R e i c h a r d t vom
 29.10.43 - Rei/Kr - 2797/43 .

Am 20.11.43 hatte ich mit dem Geschäftsführer der Zentrale für Ostforschung, Pg. Dr. S t e g m a n n , wegen des Einsatzes sowjetischer Wissenschaftler eine Besprechung. Dabei wurde folgender Bedarf der Zentrale für Ostforschung festgestellt:

1. Geographen und Statistiker für die Herstellung von Karten. Unter diese Rubrik fallen auch die Wirtschaftsgeographen.
2. Historiker.
3. Philologen.
4. Kenner Nordrusslands und Sibiriens.
5. Kenner des Gebietes Kasakstan (Vorlegung der sowjet. Industrie)
6. Biologen.

Für die Zentrale für Ostforschung sind folgende Angaben erforderlich:

1. Name und Geburtsdatum.
2. Fachgebiet und Spezialfachgebiet.
3. Nachweis der wissenschaftlichen Publikationstätigkeit.
4. letzte Dienststellung.
5. Sprachkenntnisse.
6. Volkzugehörigkeit.
7. Zahl der Familienmitglieder.
8. Derzeitige Anschrift.

b.w.

Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга
Зондерштаб “Наука”
В/sch.

Пг. д-ру Вундеру до відома

Берлін, 22.11.43
Надійшло 11.12.43*
5234/[...]
Рай[хардт]

Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга
Відділ “Облік та контроль”

Ratibor
Postschließfach, 142

Щодо: Залучення радянських науковців

До: лист пг. Райхардта від 29.10.43 – Rei./Kr. – 2727/43.

20.11.43 я мав розмову з керівником Центральної служби із дослідження Сходу пг. Штегманном щодо задіяння радянських науковців. З цього приводу було подано наступний запит Центральної служби із дослідження Сходу:

1. Географи та статистики для підготовки карт. До цієї групи входять також економічні географи;
2. Історики;
3. Філологи;
4. Знавці Північної Росії та Сибіру;
5. Знавці регіону Казахстану (радянська промисловість);
6. Біологи.

Для Центральної служби із дослідження Сходу потрібні такі дані:

1. Ім'я та дата народження;
2. Спеціальність та спеціалізація;
3. Наукові публікації;
4. Останнє місце роботи;
5. Знання мов;
6. Національна належність;
7. Кількість членів родини;
8. Адреса на даний момент.

* Позначки вхідного документа приписані від руки.

Die Zentrale für Ostforschung ist bereit, Wissenschaftlern, deren Einsatz von uns befürwortet wird, ohne weitere Überprüfung der politischen Zuverlässigkeit den Einsatz zu vermitteln.

Ich bitte deshalb bei der Meldung der einzelnen Wissenschaftler mitanzugeben, ob von uns die ~~wissenschaftlichen~~ Zuverlässigkeit überprüft ist und, falls dieses nicht geschehen kann, die Überprüfung durch den SD. vornehmen zu lassen.

Die Zentrale für Ostforschung hat noch mit keinem Lager unmittelbare Beziehungen, sodass hier die Auswahl der Wissenschaftler durch den Einsatzstab vorgenommen werden könnte. Die Meldung würde dann über den Sonderstab Wissenschaft an die Zentrale für Ostforschung laufen. Hinsichtlich des Einsatzes von Wissenschaftlern auf dem Gebiet der Technik besteht zwischen der Zentrale für Ostforschung und Dr. A n d r j u s o w Zusammenarbeit.

Heil Hitler!

i. A.

(Braun)

Центральна служба із дослідження Сходу готова залучити науковців, яких ми підтримаємо, без подальшої перевірки політичної надійності.

Тому я прошу при інформуванні окремих науковців додатково повідомляти, чи перевірено нами їхню надійність, та у випадку, якщо це виглядає неможливим, просити здійснити перевірку силами СД.

Центральна служба із дослідження Сходу ще не має прямих зв'язків з будь-яким табором*, тому відбір науковців міг би здійснюватися через Оперативний штаб. Тоді інформування Центральної служби із дослідження Сходу робилося б через Зондерштаб "Наука". Щодо задіяння науковців у технічній сфері, то тут існує співпраця між Центральною службою із дослідження Сходу та д-ром Андрюсовим.

Хайль Гітлер!

за доруч.

[підпис]

Браун

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 2, арк. 26–26 зв. Оригінал. Машинопис. Мова німецька.

* Ймовірно, мається на увазі табір для радянських громадян, що разом з німцями залишили СРСР при відступі німецьких військ.

№ 81

Zur Erfüllung der Aufträge wurden in den besetzten Gebieten des Ostens bolschewistische Bibliotheken, Archive, Ausstellungs-, wissenschaftliche Institute, politische Klubs sowie andere sowjetische Einrichtungen überprüft und daraus jene Unterlagen entnommen, welche zur Erkenntnis der bolschewistischen Wirklichkeit von besonderer Bedeutung sind. Aus den bolschewistischen Abteilungen der Bibliotheken:

Riga	[ul]	Kiew
Libau	[ul]	[ul]
Dünaburg	[ul]	Kursk
Gatschina	[ul]	Woronesh
[ul]	Smolensk	Rostow
Wilna	Orel	Krasnodar
Dorpat	Briansk	Stalino
[ul]	Baronowitschy	Dnjepropetrowsk
Nowgorod		Simferopol
[ul]		Kersch [Kertsch]
Pawlowsk		Cherson
[ul]		Nikolajew
[ul]		

wurden mehrere Millionen Bände bolschewistischer Literatur, Zeitschriften und Zeitungen entnommen, entscheidende Bestände nach dem Reich überführt und dort für die sofortige Aufschließung bibliothekarisch geordnet und aufgestellt. Sichertgestellt wurden ferner: das Parteiarchiv der Stadt Dnjepropetrowsk, das Parteiarchiv der Stadt Smolensk, das Revolutionsarchiv zu Kiew. Das "Antireligiöse Museum" zu Kiew und Material aus den bolschewistischen Museen in Minsk, Rostow und Krasnodar, das bolschewistische Foto- Kino-Archiv Kiew mit einem Grundbestand von 75.000 Platten, bolschewistische Filme, welche ein nahezu vollständiges Bild der Entwicklung des sowjetischen Spiel- und Kulturfilmes geben, sowie für die Erziehung der Funktionäre innerhalb der KPDSU (B) und der Gottlosenbewegung verwendetes Diapositivmaterial.

[1943] *

Для виконання робочих завдань на окупованих територіях Сходу було перевірено більшовицькі бібліотеки, архіви, виставкові [заклади], наукові інститути, політичні клуби та інші подібні радянські установи та вилучено всі документи, що мають особливе значення для пізнання більшовицької дійсності. Декілька мільйонів томів більшовицької літератури, журналів та газет було вивезено з більшовицьких відділів бібліотек [у таких містах]:

Рига	[нерозбірливо]**	Київ
Лібау***	[нерозбірливо]	[нерозбірливо]
Дюнабург	[нерозбірливо]	Курськ
Гатчина	[нерозбірливо]	Вороніж
[нерозбірливо]	Смоленськ	Ростов
Вільно	Орел	Краснодар
Дерпт	Брянськ	Сталіно
[нерозбірливо]	Барановичі	Дніпропетровськ
Новгород		Сімферополь
[нерозбірливо]		Керч
Павловськ		Херсон
[нерозбірливо]		Миколаїв
[нерозбірливо]		

Зібрання визначального характеру були перевезені до райху, там упорядковані та підготовлені [для користування]. Крім цього, були конфісковані: партійний архів м. Дніпропетровська, партійний архів м. Смоленська, архів революції у Києві, Музей безвірників у Києві та матеріал з більшовицьких музеїв у Мінську, Ростові та Краснодарі, більшовицький фото-, кіноархів у Києві з основним фондом у 75 000 платівок, більшовицькі фільми, що дають нам повну картину розвитку радянського кінематографу ігрового та культурного спрямування, як і підготовки функціонерів у КППС (б), а також діапозитиви з [історії] руху безвірників.

* Документ датований згідно з вказаною у тексті кількістю розробок у порівнянні із наведеними цифрами щодо їх кількості у 1944 р. та на зламі 1944–1945 років. Див. документ № 86.

** Тут і далі так у публікації.

*** Німецька назва латиського міста Лієпая (лат. *Liepāja*).

Das politisch-weltanschaulich wichtigste Material wurde in das Reich überführt oder an Ort und Stelle einer Durchsicht und Bearbeitung unterzogen. Diese umfangreichen Forschungsmaterialien werden ergänzt durch eine umfassende Sammlung bolschewistischer Plakate und Gemälde sowie durch eine umfangreiche Sammlung sowjetischer Schallplatten aus den Reihen führender Sowjets.

Neben der Sicherstellung und Sichtung dieser Materialien beauftragte der Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg bisher etwa 3000 russische, weißrussische, ukrainische, lettische, estnische und tatarische Professoren, Ingenieure, Agronomen, Statistiker, Ökonomen, Mediziner, Angestellte von Stadt- und Dorfvewaltungen, Mitarbeiter von Motoren- und Traktoren-Stationen und viele Sachkenner anderer Berufssparten mit der Erforschung [ul] Bereiche des sowjetischen Lebens.

Darüber hinaus wurden in zahllosen Gesprächen mit Einzelpersonen und durch Befragen einer großen Zahl russischer Gefangener in den frontnahe gelegenen Gefangenenlagern wichtiges Material zusammengetragen. So wurde das Bild der sowjetischen Wirklichkeit auf Grund einer in diesem Ausmaß erstmaligen Totalität der Fragestellung erteilt.

Aus den sichergestellten Büchern, Zeitschriften und Zeitungen wurde die Ostbücherei des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg aufgebaut, [ul] bolschewistische Schrifttum der politischen Führung des Reichs und der deutschen und europäischen Wissenschaft zur Verfügung. Das übrige Material und die Ergebnisse der durch einheimische Sachkenner durchgeführten wissenschaftlichen Untersuchungen wurden im Archiv des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg zusammengefaßt.

Etwa 3.000 Ausarbeitungen bilden das bis jetzt erstellte Grundmaterial, welches über das bolschewistische Experiment [ul] Aufschlüsse ermöglicht.

Der Einsatz dieser schon heute greifbaren Ergebnisse der Arbeit des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg erfolgt über die zuständigen Ämter der Dienststelle des Reichsleiters.

Partei, Staat und Wehrmacht erfahren von dort aus eine ständige Information.

Найважливіші матеріали політичного та ідеологічного змісту були перевезені до райху або зазнали перегляду й опрацювання на місці. Ці змістовні матеріали для дослідження були доповнені численним зібранням радянських плакатів та картин, як і багатомною колекцією радянських платівок.

Поряд із забезпеченням збереженості та переглядом матеріалів Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга уповноважив у справі дослідження [нерозбірливо] у сфері радянського життя біля 3000 російських, білоруських, українських, латиських, естонських і татарських професорів, інженерів, агрономів, статистиків, економістів, медиків, службовців міських та сільських адміністрацій, співробітників моторних та тракторних станцій та багатьох інших фахівців різних спеціальностей.

Крім цього, було зібрано також важливий матеріал у результаті численних розмов з окремими особами та опитуванням значної кількості російських військовополонених, розміщених у таборах поблизу лінії фронту. Таким чином було досягнуто якомога ширшої постановки питання щодо картини радянської дійсності.

Із численних книг, журналів та газет було створено Східну бібліотеку Оперативного штабу райхсляйтера Розенберга, [нерозбірливо], більшовицькі матеріали є в розпорядженні політичного керівництва райху, німецької та європейської науки. Всі матеріали та результати наукових студій, здійснених місцевими фахівцями, було зібрано в архіві Оперативного штабу райхсляйтера Розенберга. Біля 3000 розробок на даний момент становлять собою основу, що уможлиблюють [нерозбірливо] про більшовицький експеримент.

Цими вже сьогодні значними результатами роботи Оперативного штабу райхсляйтера Розенберга [користуються] відповідні відомства Служби Розенберга.

Партія, держава та Вермахт також постійно отримують зі [Східної бібліотеки та архіву потрібну] інформацію.

Опубл.: Hartung U. Verschleppt und verschollen: eine Dokumentation deutscher, sowjetischer und amerikanischer Akten zum NS-Kunstraub in der Sowjetunion (1941–1948). – Bremen: Ed. Temmen, 2000. – S. 187–188.

Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
Hauptarbeitsgruppe Ukraine
Abteilung Sichtung.

Bialystok, den 25. 2. 1944
Pr/B.

U. A.

Original an die Stabsführung, Hauptabt. IV, Ratibor.

1. Durchschlag an die Stabsführung, Hauptabt. II, Ratibor,
2. Durchschlag an die Stabsführung, Hauptabt. II, Ratibor,
3. Durchschlag an die Stabsführung, Hauptabt. IV, Ratibor,
4. Durchschlag an die Stabsführung, Hauptabt. IV, Ratibor,
5. Durchschlag an die Stabsführung, Hauptabt. IV, Ratibor,
6. Durchschlag an die HAG. Ukraine.

Einfluss der Sowjet Herrschaft auf die ukrainische
und russische Volkspsyche.

=====

Verfasser : Prof. Waschtschenko
Verantwortlich : HEF. Proksch
Übersetzer : Ch. Dobbelman und
OEF. Wöhl
Maschinenschrift : Margot Baake
Seitenzahl : 71

I. A.

I. A. Kurzweil

(Kurzweil)
Obereinsatzführer.

№ 82

Оперативний штаб райхслайтера Розенберга
Головна робоча група “Україна”
Відділ “Контроль”

Білосток, 25.2.1944
Pr*/B.

Оригінал – до Управління штабу, Головний відділ IV, Ратібор:

1. Копія – до Управління штабу, Головний відділ II, Ратібор;
2. Копія – до Управління штабу, Головний відділ II, Ратібор;
3. Копія – до Управління штабу, Головний відділ IV, Ратібор;
4. Копія – до Управління штабу, Головний відділ IV, Ратібор;
5. Копія – до Управління штабу, Головний відділ IV, Ратібор;
6. Копія – до ГРГ “Україна”.

Вплив радянського панування на українську та російську народну психологію

Автор: проф. Ващенко.
Відповідальний: гаупттайнзацфюрер Прокш.
Перекладач: К. Доббельман
та оберайнзацфюрер Вьоль.
Друкарський набір: Марго Бааке.
Кількість сторінок: 71.

За дорученням

[підпис]
Курцвайль,
оберайнзацфюрер

* [Прокш].

Titel der Arbeit: Einfluss der Sowjetherrschaft auf die ukrainische und russische Volkspsyche.

Verfasser: Prof. Wesschtschenko

Ablagenummer: 611/70

Seitenzahl: 71

Herkunftsart + Datum: H.G. Ukraine, Bialystok, den 25.2.1944

Kurze Inhaltsangabe:

Verfasser schildert ausführlich die Methoden der Bolschewisten zur "Umformung der Massen" durch Agitation, Terror, Propaganda und Beeinflussung durch Organisation und Behörden durch die versucht wurde, einen "neuen Menschen" zu erzielen. Die durch Einzelberichte belegte Darstellung versucht im einzelnen zu beweisen, daß mit diesen Methoden eine Massensuggestion ausgeübt, durch willkürlichen Terror das Eigenleben der einzelnen jedoch ausgelöscht wurde.

Kurze Kritik:

Die Arbeit ist in Formalisierung, Aufbau und Gestaltung zu allgemein gehalten. Die allgemeingehaltene Darstellung des Verfassers kann durch konkrete Beispiele und Erlebnisberichte, z.B. hinsichtlich der Terrormethoden, die bereits vorliegen, ergänzt werden. Jedoch enthält die Arbeit durchaus auch feine Beobachtungen, insbesondere zur Kenntnis der Psyche des ukrainischen Volkes. Den weitaus breitesten Raum in der Darstellung macht jedoch eine ausführliche Darlegung der Methoden der bolschewistischen Beeinflussung aus. Wichtigster Punkt für uns: Kriegsvorbereitung, Erziehung zum Kriege.

Vorschläge für Einsatzmöglichkeit: Dr. Wunder - Arbeitsvorhaben, Punkt 5
Hg. Tenschert (Mitteilungsblatt)

Abgegeben an:

Worin ist die Arbeit weiterverwandt worden:

Verkartungsnummern: 14, 90, 71, 48b, 87a, 54a, 43, 91, 87

Ratibor, den 17. April 1944

Dr. Spanzin
(Dr. Spanzin)
Obereinsatzführer

.....
Eingang:
Übers.Nr.:
Org.:
1. Du.:
2. Du.:
3. Du.:
4. Du.:
5. Du.:
.....

Назва роботи: Вплив радянського панування на українську та російську народну психологію

Автор: проф. Ващенко

№ док. 611/70

Кількість сторінок: 71

Місце створення + дата: ГРГ “Україна”, Білосток, 25.2.1944.

Стислий виклад змісту:

Автор докладно характеризує методи більшовиків щодо “перетворення мас” шляхом агітації, терору, пропаганди, впливу через організації та державні органи у спробі виховати “нову людину”. [Ця] картина, підживлена завдяки окремим індивідуальним свідченням, має засвідчити, зокрема, що цими методами здійснювалося масове навіювання, самовільним терором знищувалось особисте життя окремих [людей].

Стисла критика:

Формулювання, структура та оформлення роботи мають загальний характер. Картина, подана автором, може бути доповнена конкретними прикладами та свідченнями про пережите, наприклад, щодо вже відомих методів терору. Проте, робота містить гарні спостереження, особливо щодо психології українського народу. Разом з тим, детальний виклад методів більшовицького впливу займає чи не найбільшу частину зображеного. Найважливіший пункт для нас: приготування до війни, виховання у дусі війни.

Пропозиції щодо можливого використання:

д-р Вундер – для майбутньої роботи, пункт 5;
партайгеноссе Теншерт (Інформаційний бюлетень).

[Надано]:

Де робота може ще бути використана? -

Каталожні номери: 14, 90, 71, 48b, 87a, 34a, 43, 91, 81

Ратібор: 17 березня 1944 р.

Надійшла:

Перекл. №:

Ориг.:

1-а копія:

2-а копія:

3-я копія:

4-а копія:

5-а копія:

[Підпис]
д-р Гранцін,
оберайнзацфюрер

ЩДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 33, арк. 188, 187. Копія, машинопис. Мова німецька.*

* При формуванні справи порядок документів було порушено: титульний аркуш та аркуш оцінювання (резюме) переплутано місцями. Згідно з вимогами німецького діловодства до оформлення подібних робіт титульний аркуш мав бути першим аркушем розробки, а аркуш оцінювання – останнім.

№ 83

SONDERSTAB BILDENDE KUNST

Arbeitsbericht über die Zeit vom Oktober 1940 bis Juli 1944

Arbeit in den Ostgebieten:

In den besetzten Ostgebieten beschränkte sich die Tätigkeit des Sonderstabes Bildende Kunst auf eine wissenschaftliche und fotografische Erfassung der öffentlichen Sammlungen und ihre Sicherung und Betreuung in Zusammenarbeit mit den militärischen und zivilen Dienststellen. Im Zuge der Räumung der Gebiete wurden einige hundert wertvollster russischer Ikonen, einige hundert Gemälde der russischen Malerei des 18. und 19. Jahrhunderts, Einzeilmöbel und Einrichtungsgegenstände aus Schlössern in Zusammenarbeit mit einzelnen Heeresgruppen geborgen und in ein Bergungslager ins Reich gebracht. Auch eine Sammlung entarteter bolschewistischer Kunst sowie eine Sammlung entarteter westlicher Kunst wurde für politische Studienzwecke angelegt. Außerdem wurde durch den Sonderstab Bildende Kunst eine umfangreiche Materialsammlung über sowjetische Kunstpflge, Museumspolitik, Kunstpublizistik und Bildmaterial über sowjetische Architektur geschaffen. 25 Bilder-mappen mit den wertvollsten Werken der im Westen erfaßten Kunstsammlungen sind dem Führer am 20. April 1943 zusammen mit drei Bänden eines vorläufigen Gemäldekatalogs und einem Zwischenarbeitsbericht überreicht. Es werden diesem Bericht 10 weitere Bilder-mappen angefügt. Weitere Bilder-mappen sind in Vorbereitung.

Robert Scholz

Bereichsleiter

Leiter des Sonderstabes Bildende Kunst

ЗОНДЕРШТАБ “ЗОБРАЖАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО”

Звіт про роботу за період з жовтня 1940 до липня 1944 рр.

Робота на східних територіях

На окупованих східних територіях діяльність Зондерштабу “Зображальне мистецтво” обмежувалася науковим обліком та фотографуванням публічних зібрань, забезпеченням їхньої збереженості та в умовах співробітництва з військовими та цивільними службами. В ході звільнення територій спільно з окремими групами армій було врятовано та переправлено до сховища у райху декілька сотень цінних російських ікон, декілька сотень картин російського живопису 18 та 19 століть, окремих предметів меблів та предметів обстановки з палаців. Зібрання потворного більшовицького мистецтва, як і колекцію звироднілого західного мистецтва, було взято з метою політичного вивчення. Крім того, Зондерштабом “Зображальне мистецтво” було зібрано чималу кількість матеріалів щодо радянської політики в сфері мистецтва, музейної справи, літератури з мистецтва та зображальний матеріал про радянську архітектуру. 25 альбомів з найціннішими творами колекцій, зібраних на Заході, 20 квітня 1943 р. передані фюрерові разом із трьома томами попереднього каталога картин та проміжним звітом про роботу. До цього звіту додано 10 наступних альбомів. Інші альбоми перебувають у процесі підготовки.

Роберт Шольц,
берайхслайтер,
керівник Зондерштабу “Зображальне мистецтво”

Опубл.: Hartung U. Verschleppt und verschollen: eine Dokumentation deutscher, sowjetischer und amerikanischer Akten zum NS-Kunstraub in der Sowjetunion (1941–1948). – Bremen: Ed. Temmen, 2000. – S. 186.

Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
Hauptabt. Ib/Übersetzerbüro

Ratibor, den 2.11.1944

Ra. Nr. 221

Abl.Nr. 620a/70

Original an

1. Durchschlag an

2. Durchschlag an

3. Durchschlag an

4. Durchschlag an

Die sowjetische schöne Literatur

als Werkzeug zur Vorbereitung des kommunistischen

Weltkrieges

Verfasser: Baranowa
Quellen: s. Literaturverzeichnis am Schluß
Übersetzer: Michelson, Kern, Haagna, Kroon
Korrektur: v.Hollbeck
Masch.Schrift: Markus
Seitenzahl: 53

(Dr. Benrath)
Leiter des Übersetzerbüros

№ 84

Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга
Головний відділ Ів/Бюро перекладачів

Ратібор, 2.11.1944
Ra № [221]
Арх. № 620a/70

Оригінал: ...
1-а копія: ...
2-а копія: ...
3-я копія: ...
4-а копія: ...

Радянська художня література як засіб підготовки світової комуністичної війни

Автор: Баранова.
Джерела: див. перелік літератури в кінці*.
Перекладач: Міхельсон, Керн, Гаагна, Кроон.
Коректор: фон Гольбек.
Набір: Маркус.
Кількість сторінок: 53.

[підпис]
д-р Бенрат,
керівник Бюро перекладачів

* Текст роботи та перелік літератури не публікуються.

Vorbemerkung.

Die nachstehende Arbeit wurde als Quellenmaterial für die Broschüre: "Die psychologische Kriegsvorbereitung des Bolschewismus" angefertigt.

Die Verfasserin, welche lange Jahre hindurch die Leiterin der Kinder- und Jugendbücherei in Witebsk gewesen ist, verfügt über eine außerordentlich gründliche Kenntnis der einschlägigen Literatur und versteht es vor allem, treffende Beispiele auszuwählen.

Dies trifft vor allem für den ersten Teil der Arbeit zu, der sich mit der Kinder- und Jugendliteratur befaßt.

Der zweite Teil der Arbeit, der den Roman behandelt, bringt mehr eine Darstellung derjenigen Literatur, welche ganz allgemein die soldatischen und militärischen Gefühle bei den Sowjetbürgern erwecken und vertiefen soll. Die wichtigsten Kriegsromane sind ausführlich mit Zitaten behandelt. Für die Schilderung eines zukünftigen Krieges ist besonders die Behandlung des Romans "Der Krieg" wichtig.

Das verwendete Quellenmaterial geht aus den beigelegten Übersichten hervor.

(Lommatzsch)
Stabseinsatzführer.

Передмова

Нижченаведена робота підготовлена в якості джерельного матеріалу до брошури “Психологічна підготовка більшовизму до війни”.

Авторка, відома своєю тривалою роботою на посаді керівника бібліотеки для дітей і юнацтва у Вітебську, володіє виключними, ґрунтовними знаннями щодо відповідної літератури та, зрозуміло, перш за все [можливістю] підібрати відповідні приклади.

Це стосується, передусім, першої частини роботи, яка охоплює дитячу та юнацьку літературу. Друга частина роботи, що стосується романів*, містить здебільшого посилання на літературу, що переслідує мету пробудити та поглибити солдатські та мілітаристські почуття радянських громадян. Найважливіші військові романи детально супроводжені цитатами. Особливо важливим для характеристики [запланованої у майбутньому] війни має розгляд роману “Війна”**.

Використаний джерельний матеріал представлений у доданих оглядах.

[підпис]
Ломмач,
штабсайнзацфюрер

* Твори Д. Фурманова, О. Серафимовича, О. Фадєєва, М. Шолохова, В. Катаєва та ін.

** Твір М. Тихонова “Война”, виданий у Ленінграді 1933 р.

474/11
313

Beurteilungsblatt der Ausarbeitungen
=====

Titel der Arbeit Die sowjetische schöne Literatur als Werkzeug zur Verbreitung des kommunistischen Weltkrieges

Verfasser: Baranowa **Ablagennummer:** 620279
Bearbeiter: -- **Seitenzahl:** 53
Herkunftsart und Datum: Stabsführung I, B Ratibor, d. 2.11.1944
Kurze Inhaltsangabe:

In Jahre 1930 schufen die Bolschewisten die literarische Vereinigung "Lokaf", die den direkten Auftrag erhielt, die Schriftsteller für die Probleme der Kriegsvorbereitung zu mobilisieren und eine Kriegsliteratur zu schaffen. An der Beeinflussung der Massen im Sinne der Kriegsvorbereitungen hatte die Vereinigung besonderen Anteil. Auch die Kinderliteratur durchdrang allmählich die Kriegsthematik, wie aufgezeigte Beispiele es im einzelnen eindringlich zeigen, und lassen es zu einer Entwicklung des Haases zu einem nicht-sowjetischen kommen. Dazu sind sie eindeutige Beweise der sowjetischen Kriegsschuld.

Die im Teil 2 behandelte Erwachsenenliteratur behandelt u.a. die Bücher und Romane: "Tschapajew" von Turanow (Auszüge und Zitate), den "Eisernen Strom" von Serafimowitsch, "Die Vernichtung" von Fadeew, "Tschina" und "Generelreparatur", "Der Krieg" von Tichonow u.a.

Kurze Kritik:

Die Arbeit ist ein erster wichtiger Beitrag zu einem mit Ausarbeitungen noch kaum vertretenen Thema. Sie diene als Quellmaterial für die Schulungsbroschüre: "Die psychologische Kriegsvorbereitung des Bolschewismus". Verfasserin war Leiterin der Kinder- und Jugendbücherei in Mitebsk. Die sehr gut ausgearbeiteten Beispiele illustrieren das Thema sehr anschaulich. Kine unserer grundlegenden Arbeiten.

Vorschläge für Einsatzmöglichkeit: NKX, Hauptamt Schrifttum

Abgegeben an:

Worin ist die Arbeit weiterverwandt worden:

Verkartungsnummern: 14, 90, 80, 48b, 44

Ratibor, den ... 16. Dezember ... 1944

M. Gränzin
(Dr. Gränzin)
Obereinsatzführer

.....
: Eingang: 22.11.1944
: Übers.Nr.: 32
: Orig. : B
: 1. Du.: A
: 2. Du.: D
: 3. Du.: D
: 4. Du.:
: 5. Du.:
:

Аркуш оцінювання

Назва роботи: Радянська художня література як засіб підготовки світової комуністичної війни

Автор: Баранова

Арх. [номер] № 620а/70

Редактор:

Кількість сторінок: 53

Місце створення та дата: Управління штабу I, Ратібор, 2.11.1944

Короткий зміст:

У 1930 році більшовики створили літературне об'єднання "ЛОКАФ"* , що отримало пряме доручення мобілізувати письменників для висвітлення проблем підготовки до війни та створення військової літератури. Об'єднання певною мірою впливало на маси в світлі приготувань до війни. Дитячій літературі також притаманна воєнна тематика, що засвідчують наведені приклади; вона сприяє розвиткові ненависті до всього нерадянського. Це також є доказом провини Радянського Союзу за [розв'язану] війну.

У другій частині щодо літератури для дорослих серед іншого йдеться про книги та романи "Чапаєв" Фурманова (витяги та цитати), "Железний потік" Серафимовича, "Разгром" Фадєєва, ["Цусима"]** та "Капітальний ремонт"***, "Війна" Тихонова та ін.

Коротка критика:

Робота є першою важливою розвідкою з ще недостатньо представленої теми. Вона слугує джерельним матеріалом для брошури "Психологічне приготування більшовизму до війни". Авторка була керівником бібліотеки для дітей та юнацтва у Вітебську. Дуже вдало використані приклади показово ілюструють тему. Одна з наших найгрунтовніших робіт.

Пропозиції щодо можливого використання:

NSK****, Головне відомство "Письменство"

[надано]:

Де робота може ще бути використана?

Каталожні номери: 14, 80, 90, 48b, 44.

Ратібор, 16 грудня 1944 р.

Надійшла: 22.11.1944

Перекл. № 32

Ориг.: D

1-а коп.: A

2-а коп.: D

3-я коп.: D

4-а коп.:

5-а коп.:

[підпис]
д-р Гранцін,
оберайнзацфюрер

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 8, арк. 257, 258, 313****. Засвідчена копія. Машинопис. Мова німецька.

* "Литературное объединение Красной Армии и Флота" (1930–1934).

** Військово-історична хроніка О.С. Новикова-Прибоя (1935).

*** Роман Л.С. Соболева (1932).

**** "Nationalsozialistische Parteikorrespondenz" – інформаційна служба НСДАП.

***** При формуванні справи аркуші документа було розпорошено.

Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
Hauptabt. I b / Übersetzerbüro

Ratibor, den 8.11.1944

Ra. Nr. 164

Abl. Nr. 6333/70

Original an

1. Durchschlag an

2. Durchschlag an

3. Durchschlag an

Der dialektische Materialismus.

(Kritischer Überblick)

Verfasser: Prof. Syrjanskij
Übersetzer: v. Hennings
Korrektur: Dr. Benrath
Masch. Schrift: Pieler/Abschrift Klinger
Seitenzahl: 64

Krusenstjern
(v. Krusenstjern)
Hauptinsatzführer

№ 85

Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга
Головний відділ Ів/Бюро перекладачів

Ратібор, 8.11.1944
Ra. № 164
Арх. [номер] 6333/70

Оригінал: ...
1-а копія: ...
2-а копія: ...
3-я копія: ...

Діалектичний матеріалізм* (критичний нарис)

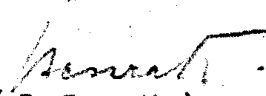
Автор: проф. Сирянський.
Перекладач: фон Геннінгс.
Коректор: д-р Бенрат.
Набір: Пілер / копія – Клінгер.
Кількість сторінок: 64.

[підпис]
фон Крузенштерн,
гауптайнзацфюрер

* Текст роботи не публікується.

Vorbemerkung

Die vorliegende Arbeit wurde für die Zwecke der 1. Tagung der "Arbeitsgemeinschaft zur Erforschung der bolschewistischen Weltgefahr" in Prag vom 31.10. bis 2.11. übersetzt.

(Dr. Benrath)
Obereinsatzführer
Leiter des Übersetzerbüros

Передмова

Ця робота була перекладена з метою [доповіді] на першому засіданні “Робочого товариства з дослідження світової більшовицької загрози” у Празі з 31 жовтня по 1 [листопада].

[підпис]
д-р Бенрат,
оберайнзацфюрер,
керівник Бюро перекладачів

387
550
200

Beurteilungsblatt der Ausarbeitungen

Titel der Arbeit:

Der dialektische Materialismus

(Orig.-Arbeit)

Verfasser: Prof. Syrjanskij

Ablage Nr. 6335/70

Bearbeiter: ---

Seitenzahl: 64

Herkunftsart u. Datum: Stabsführung I, Uebersetzerbüro Ratibor,
den 8.11.1944.

Kurze Inhaltsangabe:

Vorliegende Arbeit wurde für die Prager Tagung übersetzt. Sie macht den Versuch, den dialektischen Materialismus zu widerlegen. Sie behandelt zuerst den Materialismus als allgemein philosophische Richtung. Im zweiten Teil behandelt sie dann den dialektischen Materialismus selbst und legt die Anlegung des "Kurzlehrganges" zu Grunde.

Kurze Kritik:

Eine Auseinandersetzung mit dieser - man darf wohl sagen - grundlegenden Arbeit kann gründlich nur von Fachseite aus erfolgen. Verfasser war Sowjetgelehrter.

Vorschläge für Einsatzmöglichkeit: Sonderstab Wissenschaft
abgegeben an: --

Wohin ist die Arbeit weiterverwandelt worden?

Verkartungsnummern: 68, 58, 14

Ratibor, den 27. November 1944

Eingangs: 18.10.1944

Uebers.Nam. 31

Orig.: D

1. Du.: A

2. Du.: D

3. Du.: D

(Dr. Frank)

Oberinsatzführer

Аркуш оцінювання

Назва роботи:

Діалектичний матеріалізм
(Оригінальна робота)Автор: проф. Сирянський

Арх. [номер] 6333/70

Відповідальний редактор:

Кількість сторінок: 64.

Місце створення та дата: Управління штабу І, Бюро перекладачів у Ратіборі

8.11.1944

Короткий зміст:

Наявна робота була перекладена для засідання у Празі. У ній зроблено спробу заперечити діалектичний матеріалізм. Мова іде, в першу чергу, про матеріалізм як про філософський напрямок. У другій частині йдеться про, власне, діалектичний матеріалізм та закладені основи тлумачення “Короткого навчального курсу”.

Коротка критика:

Критичний розгляд цієї, якщо можна так сказати, основоположної роботи може бути ґрунтовно здійснений лише з професійної точки зору. Автор був радянським ученим.

Пропозиції щодо можливого використання:

Зондерштаб “Наука”

[Надано]:

Де робота може ще бути використана?Каталожні номери: 68, 58, 14.

Ратібор, 27 листопада 1944 р.

Надійшла: 18.10.1944

Перекл. № 31

Ориг.: D

1-а коп.: A

2-а коп.: D

[підпис]

д-р Гранцін,
оберайнзацфюрер

3-я коп.: D

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 8, арк. 133, 134, 200. Засвідчена копія. Машинопис. Мова німецька.*

* При формуванні справи аркуші документа було розпорошено.

Der Einsatzstab RR am Jahresschluss 1944.

Ansprache des Stabsführers Fg. Utikal zur Dienstbesprechung am
16. 12. 1944 in Ratibor.

Als der Einsatzstab am 17. Juli 1940 mit einem reichlichen Dutzend von Mitarbeitern seine Tätigkeit in Paris begann, war die Unternehmung auf die Dauer von etwa 3 - 4 Wochen berechnet. Es galt, hier eine Aufgabe durchzuführen, die kein Vorbild in der NSDAP, aber auch nicht in der Geschichte des deutschen Volkes hatte. Der Kampf der NSDAP, gegen seine weltanschaulichen und politischen Gegner sollte, ermöglicht durch die Siege der deutschen Wehrmacht, über die Grenzen des Reiches hinausgetragen werden.

Nach dem militärischen Sieg über die von Juden und Freimaurern geführten Gegner im Westen galt es nun, diese Gegner auch geistig und weltanschaulich zu überwinden. Wir stellten deshalb den Grundsatz auf, daß der mit den Völkern und Staaten des Westens geschlossene Waffenstillstand auf die weltanschaulichen Gegner des Nationalsozialismus, die Juden und Freimaurer, keine Anwendung finden kann. Als Nationalsozialisten und Mitarbeiter des Beauftragten des Führers für die Überwachung der gesamten geistigen und weltanschaulichen Schulung und Erziehung der NSDAP., Reichsleiter Alfred Rosenberg, mußten wir die kompromisslose Fortsetzung des Kampfes gegen Juden und Freimaurer fordern. Deren endgültige Vernichtung war und ist noch heute die erste Voraussetzung für die Schaffung eines neuen Europas.

Um das zu erreichen, mußten wir die geistigen und politischen Wirkungsmöglichkeiten des Gegners in diesem Raum erforschen und soweit wie nur irgend möglich zerstören. Deshalb lag der Schwerpunkt der Arbeit des Einsatzstabes in seiner ersten Phase in der Erfassung und Sicherstellung des Materials unserer Gegner. Unter diesem Gesichtspunkt wurden im Westen zunächst Freimaurerlogen, jüdische Vereinigungen und Institute sowie die Bibliotheken und Archive der führenden Juden dieses Raumes bearbeitet.

- 2 -

* Публікується за примірником, призначеним для Головного відомства "Наддержавні сили", про що на документі є штамп відомства про отримання документу 19 січня 1945 р.

№ 86

Оперативний штаб райхслайтера Розенберга наприкінці 1944 р.

Промова керівника Штабу пг. Утікала на службовій нараді
16.12.1944 р. у Ратіборі

Коли Оперативний штаб 17 липня 1940 р. приблизно з десятьма співробітниками розпочав свою діяльність у Парижі, передбачалося, що кампанія розрахована на 3–4 тижні. Потрібно було виконувати завдання, що не мало прикладу як у НСДАП, так і в історії німецького народу. Боротьба НСДАП проти його світоглядного та політичного ворога шляхом перемоги німецької армії мала поширитися за межі райху.

Після військової перемоги над євреями та масонами – ворогами на Заході, їх потрібно було побороти духовно та світоглядно. Тому ми виробили принцип, за яким не може бути застосоване остаточне перемир'я з народами та державами Заходу щодо ідеологічних ворогів націонал-соціалізму – євреїв та масонів. Як націонал-соціалісти та співробітники Уповноваженого фюрера у справі нагляду за загальним духовним і світоглядним навчанням та вихованням у НСДАП райхслайтера Альфреда Розенберга, ми повинні були вимагати продовження безкомпромісної боротьби проти євреїв та масонів. Їхнє остаточне знищення було та лишається досі першою передумовою створення нової Європи.

Щоб цього досягти, ми мали вивчити та, наскільки це можливо, знищити ідейні й політичні можливості дій ворога у цьому просторі. Тому сутність роботи Оперативного штабу на цьому першому етапі полягала в облікові та конфіскації матеріалів нашого ворога. В рамках цієї точки зору були опрацьовані, насамперед, масонські ложі, єврейські об'єднання та інститути, як і бібліотеки та архіви відомих євреїв цього простору.

Gleichzeitig ergab sich die Möglichkeit, wichtiges Material über den politischen Kampf der Konfessionen gegen Deutschland im allgemeinen und den Nationalsozialismus im besonderen sicherzustellen.

Die Voraussetzungen für eine solche Arbeit mussten jedoch in jeder Weise erst geschaffen werden. Die Arbeit der NSDAP. war bis zu diesem Zeitpunkt nur innerhalb der Grenzen des Reiches durchgeführt worden. Die Aufgaben der Auslandsorganisation erstreckten sich nur auf die Betreuung und Führung der im Ausland lebenden Reichsdeutschen.

Die Aufgabe des Einsatzstabes bestand aber darin, in den besetzten Gebieten den politischen Kampf der NSDAP. gegen seine weltanschaulichen und politischen Gegner auf der Grundlage des innerpolitischen Kampfes, wie er einst im Reichsgebiet erfolgte, durchzuführen, obwohl es sich hier um Gegner handelte, die keine deutsche Staatsangehörigkeit besaßen. Mit dieser Arbeit wurde somit ein ganz entscheidender Schritt der NSDAP getan.

Dabei galt es, in grossem Umfange Hemmungen und Rücksichten internationaler Art zu überwinden, die durch eine jahrhundertalte Tradition geheiligt waren. Obwohl der Waffenstillstand mit Frankreich auf der Grundlage der Haager Landfriedensordnung von 1906 geschlossen war, mussten wir zur Durchführung unserer Arbeit diese Landfriedensordnung ausdrücklich durchbrechen. In der Haager Landfriedensordnung war selbstverständlich nicht vorgesehen, dass ein Waffenstillstandsvertrag auf Juden und Freimaurer, die die Staatsangehörigkeit des Landes besitzen, mit dem der Waffenstillstand geschlossen wurde, keine Anwendung finden. Wir mußten aber zur Durchführung unserer Aufgabe trotz des Waffenstillstandsvertrages und trotz der Tatsache, daß sich die Besatzungsbehörden in die innerpolitischen Auseinandersetzungen in den besetzten Gebieten nicht einzumischen wünschten, den durch die Haager Landfriedensordnung und unseren sich darauf aufbauenden Waffenstillstandsvertrag ausdrücklich geschützten Juden und Freimaurern den Kampf bis zur Vernichtung ansagen.

Das hat naturgemäss unseren Besatzungsbehörden, den Außenpolitikern, Staatsrechtlern und Verwaltungsjuristen große Sorgen

Одночасно виникла можливість конфіскувати важливі матеріали щодо політичної боротьби конфесій проти Німеччини загалом та проти націонал-соціалізму, зокрема.

Все ж таки спочатку необхідно було створити передумови для подібної роботи. До цього часу робота НСДАП велася в межах райху. Завданням [її] закордонної організації було лише забезпечення та керівництво етнічними німцями, що мешкали за кордоном.

Але завдання Оперативного штабу полягало у тому, щоб вести на окупованих територіях політичну боротьбу НСДАП проти її ідеологічних та політичних ворогів на засадах внутрішньополітичної боротьби, як вона велася колись на території райху, хоча мова йшла не про ворогів, що мали німецьке громадянство. Цією роботою НСДАП було зроблено вирішальний крок.

При цьому потрібно було подолати перепони різного роду, освячені багатовіковими традиціями. Хоча перемир'я із Францією було укладене на підставі Гаазького мирного договору 1906* року, здійснення своєї роботи ми були змушені порушити цей договір. У Гаазькому мирному договорі, само собою, не було передбачено, що він пошириться на євреїв та масонів, що мають громадянство країни, з якою укладено перемир'я. Але ми були змушені для здійснення наших завдань оголосити боротьбу аж до знищення євреям та масонам, що були захищені на підставі Гаазької конвенції, незважаючи на перемир'я та на той факт, що окупаційні органи влади не бажали втручатись у внутрішньополітичні протиріччя на окупованих територіях.

* Тут і далі йдеться про договір, укладений на Гаазькій мирній конференції 1907 року. 1906 рік у тексті вказаний помилково.

bereit. Als dann noch dazu in regelmässigen Abständen die Protestnoten gegen unsere Arbeit von der französischen Regierung und den Feindstaaten bei der Waffenstillstandskommission in Wiesbaden eingingen, war der Einsatzstab nicht nur bei Juden und Freimaurern und dem grössten Teil der Bevölkerung der besetzten Gebiete, soweit sie von unserer Arbeit Kenntnis bekam, besonders verhasst, sondern er erfreute sich auch bei den deutschen Besatzungsbehörden grösster Unbeliebtheit.

Die Situation wird am besten durch die Haltung des Militärbefehlshabers in Frankreich, General Stülpnagel, gekennzeichnet, der mir im Januar 1941 sagte: "Ich kann ja leider Ihre Arbeit nicht verhindern, da Sie ja auf Grund eines Führerbefehls tätig sind." Er, der General, sei zwar für alles, was im besetzten Frankreich geschehe, verantwortlich, aber die Verantwortung für die Arbeit des Einsatzstabes Rosenberg lehne er ganz entschieden ab. Als ich ihm antwortete, dass wir die Verantwortung für unsere im besonderen Auftrag des Führers durchzuführende Arbeit selbstverständlich selbst tragen und sie ihm gern abnehmen, erklärte er mir sinngemäss etwa folgendes: "Ich möchte Ihnen als der Ältere und Lebenserfahrene raten, sichern Sie sich nicht nur einmal, sondern zehnmal. Das, was Sie tun, können Sie nicht verantworten!"

Wenn das nun die offizielle Haltung des Militärbefehlshabers war, wird man verstehen können, wie die "Unterstützung" durch unsere eigenen Besatzungsbehörden aussah. Die Schwierigkeiten wurden erst behoben, als ich am 1. Mai 1941 Gelegenheit hatte, dem Reichsmarschall des Grossdeutschen Reiches diesen ganzen Sachverhalt vorzutragen. Dadurch, dass er die Beauftragten und Sachbearbeiter des Militärbefehlshabers mit einer Deutlichkeit, die nichts zu wünschen übrigliess, aus unseren Diensträumen hinauswarf und ihnen jede Einmischung in unsere Arbeit verbot, war der Einsatzstab gegen Angriffe von dieser Seite ein für alle Mal gesichert. Es muß hier herausgestellt werden, dass die schützende Hand des Reichsmarschalls, der vorwiegend an unserer Kunstaktion interessiert war, die Überwindung der Anfangsschwierigkeiten und die ordnungsgemässe Fortführung unserer Arbeit überhaupt erst ermöglicht hat.

Безсумнівно, це додало значних турбот органам нашої окупаційної влади, діячам міжнародної політики, спеціалістам з державного права, юристам з адміністративного права.

До того ж, періодично надходили ноти протесту проти нашої роботи від французького уряду та ворожих держав при комісії з перемир'я у Вісбадені; Штаб не лише не відчував позитивного ставлення, особливо зі сторони євреїв і масонів та більшої частини населення, оскільки вони діставали уявлення про нашу роботу, він також користувався великою непопулярністю у німецьких окупаційних органів влади.

Ситуація була краще за все окреслена командувачем військ у Франції генералом Штюльпнагелем, який сказав мені у січні 1941 р.: “На жаль, я, звичайно, не можу завадити вашій роботі, тому що ви дієте на підставі наказу фюрера”. Він, генерал, відповідальний за все, що відбувається в окупованій Франції, але від відповідальності за роботу Оперативного штабу райхсляйтера Розенберга він рішуче відмовився. Коли я відповів йому, що ми самостійно несемо відповідальність за роботу, яку ведемо відповідно до доручення фюрера, і його ми від неї звільняємо, він, відповідно, заявив мені: “Я хотів би порадити Вам як найстаршому та найдосвідченішому – підстрахуйтеся не один раз, а десять разів. За те, що Ви робите, Ви не можете відповідати!”.

Якщо такою була позиція командувача військ, можна зрозуміти, якою була “підтримка” нашими окремими органами влади. Складнощі були вперше подолані, коли 1 травня 1941 р. мені випала нагода доповісти загалом про стан справ Райхсмаршалові Великогерманського району. Завдяки тому, що він [рішуче] викинув уповноважених та виконавців командувача військ з наших службових приміщень та заборонив їм жодне втручання в нашу роботу, Штаб був однозначно захищений проти будь-яких загроз з цього боку. Тут треба підкреслити, що захищаюча рука Райхсмаршала, який переважно зацікавлений у [наших заходах з конфіскації предметів мистецтва], сприяла подоланню початкових складнощів та продовженню належним чином нашої роботи.

Zu diesen grundsätzlichen Schwierigkeiten kam noch hinzu, daß der Einsatzstab in den besetzten Gebieten ein ausgesprochener Fremdkörper war. Die Organisation und Wirkungsmöglichkeit der NSDAP. hörte an der Reichsgrenze auf. In den Mobilmachungsplänen war aber weder für die Wehrmacht noch für die Militärverwaltung die Angliederung des Einsatzstabes vorgesehen. Ohne Angliederung an die Wehrmacht wiederum war unsere Aufgabe undurchführbar. Dabei bestand aber 1940 bezeichnenderweise die Hauptschwierigkeit darin, dass wir für die Wehrmacht eine viel zu kleine Einheit waren. Die Wehrmacht war damals gewöhnt, Aufgaben von dem Umfang der des Einsatzstabes von großaufgebauten Stäben und vielen Truppen durchführen zu lassen. Von diesem Standpunkt her wäre man viel leichter bereit gewesen, uns anzuschließen, wenn wir wenigstens die Stärke eines Bataillons aufzuweisen gehabt hätten. Wir waren jedoch in jedem besetzten Land nicht viel mehr als eine Handvoll.

Bei der Angliederung an die Wehrmacht und der Anerkennung als Wehrmachtsgesolge war uns der Chef des Allgemeinen Wehrmachtsamtes, Herr General Reinecke, sehr behilflich. Trotzdem benötigten wir volle zwei Jahre, bis es gelang, durch den Führererlass vom 1. 3. 42 und die Ausführungsbestimmungen dazu im OKH-Erlass vom 30. 9. 42 die äusseren Voraussetzungen für die ordnungsgemässe Durchführung unserer Aufgabe zu schaffen. Es sei nur am Rande erwähnt, dass es erforderlich war, neue Dienstgrade, Uniformen und Rangabzeichen zu schaffen, um so die Basis für eine klare Zusammenarbeit mit den Einrichtungen der Wehrmacht zu bekommen.

Durch die Übernahme in das Wehrmachtsgesolge wurde der Einsatzstab an die Wehrmacht angeschlossen. Seiner Aufgabenstellung und seiner Herkunft nach war aber der Einsatzstab Rosenberg eine Einrichtung der NSDAP. und ist es noch immer geblieben und wird es in Zukunft immer sein. Das gab wiederum Schwierigkeiten bei der Finanzierung unserer Arbeit und der Devisenbeschaffung. Unsere Arbeit wurde nicht, wie das bei anderen Aufgaben üblich war, von den Besatzungskosten bestritten. Die Überwindung der damit verbundenen Schwierigkeiten verdanken wir dem Weitblick und der großzügigen Unterstützung unserer Arbeit durch den Reichsschatzmeister der NSDAP.

До цих основних труднощів належить ще те, що Штаб в окупованих областях був яскраво вираженим “чужорідним тілом”. Організація та можливість діяльності з боку НСДАП припинялася на кордоні райху. Але у планах з мобілізації ні для Вермахту, ні для військової адміністрації включення Оперативного штабу не було передбачене. Навпаки, без приєднання до Вермахту наше завдання було нездійсненне. Але при цьому, відповідно, у 1940 р. головна складність була у тому, що ми для Вермахту були занадто малою одиницею. Тоді для Вермахту було звичним дозволити здійснювати завдання в обсязі Оперативного штабу, з багатьма штабами та підрозділами у складі його структури.

З цієї точки зору було б набагато легше приєднати нас, якщо ми щонайменше мали б силу батальйону. Все ж у кожній окупованій країні нас було не більше, ніж жменька.

При включенні до Вермахту та визнанні його допоміжними силами нам дуже став у нагоді керівник Загальної служби Вермахту*, пан генерал Райнеке. Хоча нам знадобилося два повних роки, допоки не вдалося організувати зовнішні умови для здійснення нашого завдання завдяки наказові фюрера від 1.3.1942 р. та інструкціям до цього у наказі Верховного командування суходільних військ від 30.9.1942 р. Лише поверхово було згадано, що потрібно було створити нові звання, уніформу та відзнаки, щоб тим самим отримати чітку основу для співпраці з Вермахтом.

Завдяки прийняттю в якості допоміжних сил Оперативний штаб був приєднаний до Вермахту. Але за постановкою завдань та походженням Оперативний штаб був установою НСДАП, залишається нею та буде нею у майбутньому. З іншого боку, це додало труднощів при фінансуванні нашої роботи та забезпеченні іноземною валютою. Наша робота не оплачувалася з окупаційних коштів, як було прийнято відносно інших завдань. Подоланням пов’язаних з цим труднощів ми завдячуємо далекоглядності та щирій підтримці головного скарбника НСДАП.

* Управління загальними справами головного штабу збройних сил.

Damit habe ich in grossen Zügen die Entwicklung der äusseren Voraussetzungen für den Auftrag des Einsatzstabes umrissen und kann mich nun wieder der Entwicklung unserer inhaltlichen Arbeit zuwenden.

Wie ich schon betont habe, war die Hauptaufgabe in der ersten Phase des Einsatzstabes die Erfassung und Sicherstellung des Materials zur geistigen Bekämpfung unserer Gegner.

Nachdem aber unter Überwindung all der eben kurz gestreiften Schwierigkeiten die Arbeitsvoraussetzungen für diese Kernarbeit des Einsatzstabes geschaffen waren, legte ich Wert darauf, dass diese Arbeitsmöglichkeiten für den gesamten Aufgabenbereich des Reichsleiters Rosenberg nutzbar gemacht wurden. Ich habe immer die Meinung vertreten, dass der Einsatzstab niemals Selbstzweck sein kann, sondern, dass unsere Arbeit nur dann Sinn hat, wenn das sichergestellte Material über die Auswertung und die Spezialaufgabe der Fachämter der Dienststell. des Reichsleiters für die Führungs- und Erziehungsaufgaben der gesamten NSDAP nutzbar gemacht wird.

Unter diesem Gesichtspunkt war es dann möglich, in den besetzten Gebieten auch den speziellen Notwendigkeiten der Fachämter des Reichsleiters Rosenberg Rechnung zu tragen.

Hier hat im Hinblick auf die Arbeit im Westen der Sonderstab "Bildende Kunst" eine überragende Bedeutung. Die hier im besonderen Auftrag des Führers unter der sachlichen Leitung des Leiters des Amtes "Bildende Kunst", Bereichsleiter Scholz, sichergestellten Kunstschatze aus jüdischem Besitz haben im Hinblick auf ihren Umfang, ihren Wert und ihre Vielfalt für das Grossdeutsche Reich eine so unendliche Bedeutung, dass sie im Augenblick noch nicht abzuschätzen ist. Näheres darüber kann aus Gründen der Geheimhaltung noch nicht gesagt werden. Ich möchte nur noch darauf hinweisen, dass gerade diese Aktionen für die Gesamtarbeit des Einsatzstabes schon mehrfach von entscheidender Bedeutung gewesen ist und auch eines Tages bei der Gesamtbewertung unserer Arbeit eine gewichtige Rolle spielen wird.

Таким чином, я окреслив у загальних рисах розвиток зовнішніх умов щодо доручення Оперативного штабу та тепер можу знову повернутися до викладення змісту нашої роботи.

Як я вже наголосив, на першому етапі головним завданням Оперативного штабу були облік та конфіскація матеріалів для ідейної боротьби з нашим ворогом.

Але саме після того, як при подоланні цих труднощів були створені робочі передумови для зазначеної основної роботи Оперативного штабу, я побачив значення в тому, що ці умови корисні для кола завдань райхслайтера Розенберга в цілому. Я завжди поділяв думку, що Оперативний штаб ніколи не може бути самоціллю, навіть навпаки, наша робота лише тоді має сенс, коли зібраний матеріал може стати в нагоді для використання та виконання особливих завдань спеціалістів служби райхслайтера з питань керування та виховання у партії.

Крім того, в цьому аспекті було можливим в окупованих областях також підтримувати особливі потреби спеціалістів райхслайтера Розенберга.

Тут стосовно роботи на Заході першопочаткове значення мав Зондерштаб “Зображальне мистецтво”. Культурні цінності, конфісковані в єврейських власників за особливим дорученням фюрера, під відповідним керівництвом начальника Відомства “Зображальне мистецтво” берайхслайтера Шольца, з огляду на їхній обсяг, цінність та різноманіття мають для Великогерманського району настільки велике значення, що вони й на даний момент [належним чином] не оцінені. Детальніше не можна сказати з причин дотримання таємності. Я хотів би лише наголосити на тому, що ця діяльність для загальної роботи Оперативного штабу неодноразово мала вирішальне значення та одного дня відіграє важливу роль при загальній оцінці нашої роботи.

Der Sonderstab "Musik" kann für sich in Anspruch nehmen, daß er der Vorläufer des Einsatzstabes gewesen ist. Er hat nämlich seine Tätigkeit unter Leitung des Chefs des Amtes Musik, Bereichsleiter Dr. Gerigk, bereits nach Beendigung des Polenfeldzuges in diesem Raum begonnen und hat dann seine Aufgaben konsequent in allen besetzten Gebieten, in denen der Einsatzstab tätig war, fortgesetzt. Seine Aufgabe bestand und besteht darin, überall in den besetzten Gebieten das Wirken der Juden in der Musik festzustellen, die Unterlagen darüber zu erfassen und für eine musikwissenschaftliche und musikpolitische Auswertung sicherzustellen. Darüber hinaus galt es auch in den entsprechenden Instituten und Hochschulen sowie in den Archiven der besetzten Gebiete nach Musikhandschriften deutscher Herkunft zu forschen und für die deutsche Wissenschaft zu erschliessen. Außerdem konnte dieser Sonderstab in großem Umfange Musikinstrumente aller Art zum Teil auch solche von besonderem historischen Wert aus jüdischem Besitz sicherstellen. .

Der Sonderstab "Vorgeschichte" gehört auch zu den Sonderstäben, die kurz nach Errichtung des Einsatzstabes ihre Tätigkeit in den besetzten Gebieten begannen. Unter Leitung des Chefs des Amtes Vor- und Frühgeschichte, Oberbereichsleiter Prof. Reinorth, wurden in Frankreich, Italien, Griechenland einschließlich Kreta und den weiten Räumen des Ostens seine speziellen Arbeiten erfolgreich durchgeführt. Auf diese Weise war es möglich, diese junge, vom Nationalsozialismus besonders geförderte Wissenschaft auf breiter Grundlage durchzusetzen und den alten Wissenschaften gegenüber in jeder Weise konkurrenzfähig zu machen. Die wissenschaftliche Erfassung und Aufnahme der Steine von Carnac sowie die Ausgrabungen im grossen Dnepr-Bogen seien hier als Beispiele einer wissenschaftlichen Arbeit, die in ihrer Auswertung auch eine grosse politische Bedeutung haben können, besonders hervorgehoben. .

Die bereits kurz erwähnte Arbeit des Sonderstabes Waltanschauliche Information, die unter der Gesamtleitung von Bereichsleiter Frank steht, hat im Westen, wie auf dem Balkan, aber ganz besonders im Osten ausserordentlich wichtige Ergebnisse erbracht. Hier sei die Arbeit über "Die Wahrheit über die Religion in Russland", die unter sachlicher Aufsicht des Sonderstabes im Einsatzstab erstellt wurde, als Beispiel herausgehoben.

Зондерштаб “Музика” може скористатися тим, що він був попередником Оперативного штабу. Він розпочав свою діяльність саме під керівництвом керівника Відомства “Музика”, берайхсляйтера д-ра Герігка, вже після завершення польської кампанії на цій території, а потім послідовно продовжив виконання своїх завдань у всіх областях, де діяв Оперативний штаб. Його завдання полягало і полягає у тому, щоб повсюдно в окупованих областях знаходити праці євреїв у музиці, обліковувати матеріал про це та конфісковувати для використання у музикознавстві та політиці щодо музики. Також, крім цього, слід було у відповідних інститутах та вищих школах, а також у архівах окупованих областей проводити пошуки музичних рукописів німецького походження та відкривати їх для німецької науки. Також цей зондерштаб міг конфісковувати у великому обсязі музичні інструменти різного роду, що належали євреям, і частково також з огляду на їхню історичну цінність.

Зондерштаб “Прадавня історія” належить до зондерштабів, що розпочали свою діяльність у окупованих областях одразу після створення Оперативного штабу. Під управлінням керівника Відомства “Прадавня та рання історія”, оберберайхсляйтера проф. Райнерта, у Франції, Італії, Греції з Критом включно була успішно організована його особлива робота. Таким чином було можливо цю молоду науку, що особливо підтримується націонал-соціалізмом, організувати на широкій основі та будь-яким чином зробити спроможною до конкуренції з більш давніми науками. Науковий облік та [зйомка] Карнакського каміння* та розкопки у великій луці Дніпра є наочними прикладами наукової роботи, що також може мати велике політичне значення.

Вже коротко згадана робота Зондерштабу “Світоглядна інформація”, що перебуває під загальним керівництвом берайхсляйтера Франка, принесла на Заході, як і на Балканах та особливо на Сході, виключно важливі результати. Тут прикладом може слугувати робота “Правда щодо релігії в Росії”, виконана при Оперативному штабі за відповідного нагляду Зондерштабу.

* Пам'ятка археології, скупчення мегалітів доби неоліту біля французького міста Карнак.

Mit Beginn unserer Arbeit im Osten hat unter Leitung von Oberbereichsleiter Härtle der Sonderstab Wissenschaft seine Tätigkeit auf breitester Grundlage begonnen. Hier wurde wohl erstmalig in der Geschichte der NSDAP, die deutsche Wissenschaft in so großem Umfange zur Erforschung des gefährlichsten Gegners des Nationalsozialismus, des Bolschewismus, planmässig angesetzt. Diese von langer Hand in geschickter Weise vorbereitete Arbeit hat jetzt schon beachtliche Erfolge aufzuweisen. Das hat die Prager Einsatzbesprechung mit rund 30 Professoren von Rang und Namen gezeigt. Diese Arbeit des Sonderstabes Wissenschaft war auch die Voraussetzung für die Gründung der unter Leitung von Oberbereichsleiter Härtle stehenden "Arbeitsgemeinschaft zur Erforschung der Weltgefahr des Bolschewismus". Als bedeutendstes Ergebnis dieses Sonderstabes muß noch das Werk von Heinrich Härtle "Die ideologischen Grundlagen des Bolschewismus" genannt werden. Dieses Buch kann als Fundament für die neue und einzig mögliche geistige Bekämpfung des Bolschewismus bezeichnet werden.

Der unter Leitung von Bereichsleiter Dr. Strobel stehende Sonderstab "Volkskunde" hat sowohl im Westen wie auch ganz besonders im Osten entscheidende Ergebnisse gezeitigt. Die planmässige Auswertung der volkskundlichen Arbeiten wird noch eine entscheidende Bedeutung für die richtige Einschätzung und Beurteilung der Völker Europas haben. Als grosses sichtbares Ergebnis kann hier auf die in der Herausgabe befindliche mehrbändige "Ostlandarbeit" verwiesen werden.

Im Sonderstab Bibliotheksaufbau der Hohen Schule wurden unter Leitung von Bibliotheksdirektor Dr. Gothe ganz wesentliche Voraussetzungen für die Bibliothek der Hohen Schule geschaffen. Hier sei darauf hingewiesen, dass die gesamte rein wissenschaftliche Auswertung des umfangreichen Materials des Einsatzstabes einst nach dem Kriege von der Hohen Schule vorgenommen werden wird. Bereits jetzt ist die Hohe Schule der erste und grösste Abnehmer des vom Einsatzstab sichergestellten Buchmaterials. So hat die Zentralbibliothek bereits weit über eine Million Bände vom Einsatzstab übernommen, während der Bibliothek des "Instituts zur Erforschung der Judenfrage" rund 1/2 Million Bände zugeführt wurden. Damit dürfte diese Bibliothek durch die Arbeit des Einsatzstabes die grösste Spezialbibliothek der Welt zur Judenfrage geworden sein.

З початком нашої роботи на Сході на широких засадах розпочав свою діяльність Зондерштаб “Наука” під керівництвом оберберайхсляйтера Гертле. Можливо, вперше в історії НСДАП німецька наука планово залучалася у такому великому обсязі до дослідження небезпечного ворога націонал-соціалізму – більшовизму. Ця робота, заздалегідь ретельно підготовлена, має засвідчити значні результати. Це підтвердила оперативна нарада у Празі за участю близько 30-ти професорів зі ступеннями та званнями. Ця робота Зондерштабу “Наука” була також передумовою для заснування “Робочого товариства для дослідження світової загрози більшовизму” під керівництвом оберберайхсляйтера Гертле. Значним досягненням цього зондерштабу слід вважати працю Гайнріха Гертле “Ідеологічні засади більшовизму”. Ця книга може бути охарактеризована як основа для нової та єдино можливої ідейної боротьби з більшовизмом.

Зондерштаб “Фольклористика”, що перебував під керівництвом берайхсляйтера д-ра Штробеля, як на Заході, так і особливо на Сході, продемонстрував значні результати. Планомірне використання робіт з народознавства матиме вирішальне значення для оцінювання та характеристики народів Європи. У якості значного очевидного результату тут можна навести багатотомне видання “Робота в Остланді”, яке передано до друку.

При Зондерштабові “Бібліотечне будівництво” Вищої школи* під керівництвом директора бібліотеки д-ра Гроте було створено суттєві засади для бібліотеки Вищої школи. Тут варто підкреслити, що загальне повне наукове використання численних матеріалів Оперативного штабу здійснюватиметься у Вищій школі після війни. Вища школа вже зараз є першим та найбільшим замовником книжкових матеріалів, зібраних Оперативним штабом. Таким чином, Центральна бібліотека вже прийняла від Оперативного штабу понад один мільйон томів, в той час як бібліотеці Інституту дослідження єврейського питання було передано близько півмільйона томів. Це дозволило даній бібліотеці завдяки роботі Оперативного штабу стати найбільшою спеціалізованою бібліотекою світу з єврейського питання.

* Зондерштаб “Бібліотека Вищої школи”.

Unter Leitung von Oberbereichsleiter Otte hat der Sonderstab "Lehrmittel" die Auswertungsergebnisse des Einsatzstabes über das Amt "Parteiämtliche Lehrmittel" der gesamten Schulungsarbeit der NSDAP. zugeführt und nutzbar gemacht.

Oberabschnittsleiter Künkler hat im Sonderstab "Teater" die Möglichkeiten des Einsatzstabes für sein Aufgabengebiet ausgeschöpft.

Eine besondere Stellung nimmt der unter Leitung von Abschnittsleiter Biedermann stehende Sonderstab Presse ein. Er hat eigentlich mehr die Stellung einer Hauptabteilung in der Stabsführung als die eines Sonderstabes. Seine Arbeit ist zwar auch sachlich bedingt und hat deshalb die Bezeichnung eines Sonderstabes erhalten. Er hat jedoch die zentrale Aufgabe der aktuellen Sofortauswertung aller für die geistige Kriegführung bedeutenden Arbeitsergebnisse des Einsatzstabes einschliesslich aller Sonderstäbe. Diese erst seit einem Jahr laufende Arbeit hat den Arbeitsergebnissen des Einsatzstabes eine grosse Breitenwirkung eingebracht. Die von ihm ins Leben gerufene und geleitete Sonderbeilage der NSK "Der weltanschauliche Gegner" ist bisher in 20 Folgen erschienen und hat praktisch die Berichterstattung der gesamten deutschen Presse über unsere Gegner auf eine völlig neue aber gründlich fundierte Basis gestellt. Darüber hinaus sind über den Sonderstab Leitartikel im "Völkischen Beobachter", in "Idee und Tat", im "Hoheitsträger" und im "Redner-Dienst" vermittelt worden. Die ständige Versorgung der wichtigsten deutschen Hauptschriftleitungen mit unserem Material und die persönliche Beratung und Hinführung der Hauptschriftleiter an unsere Arbeitsergebnisse muss noch hervor gehoben werden. Im Rahmen der Arbeit des Sonderstabes Presse verdient die seit einem halben Jahr laufende nebenamtliche Mitarbeit des langjährigen Gauvertreters des Reichsleiters Rosenberg im Gau Danzig-Westpreußen, Oberbereichsleiter Jäsoeck, besondere Anerkennung. Ihm verdanken wir die Aktivierung der aktuellen Auswertung vorwiegend des West- und Südostmaterials.

Der jüngste Sonderstab des Einsatzstabes "Liberalismus und Amerikanismus" steht unter Leitung des Oberstabseinsatzführers Dr. Will. Obwohl diese Arbeit erst seit ganz wenigen Monaten, im Grunde genommen erst seit Wochen läuft, konnte P. Dr. Will be-

Під керівництвом оберберайхсляйтера Отто Зондерштаб “Навчальні засоби” впроваджував результати робіт Оперативного штабу з використання через Відомство “Партійні навчальні засоби”, робив їх придатним для загальної навчальної роботи НСДАП.

Оберабшніттсляйтер Кюнклер у Зондерштабі “Театр” для виконання низки завдань повністю вичерпав можливості Оперативного штабу.

Особливе місце посів Зондерштаб “Преса” під керівництвом абшніттляйтера Бідерманна. Власне, він зайняв, скоріше, позицію одного з головних відділів в Управлінні штабу, аніж позицію зондерштабу. Його робота предметно обумовлена, тому він отримав найменування зондерштабу. Все ж таки, він мав основним завданням поточне використання всіх робочих результатів Оперативного штабу, включаючи зондерштаби, важливих для ідейного ведення війни. Ця робота, що триває вже протягом року, привела до значного поширення результатів роботи Оперативного штабу. Створені та очолювані нами спеціальні додатки до NSK* під назвою “Світоглядний ворог” до цього моменту опубліковані у 20-ти серіях та надають інформацію всій німецькій пресі про нашого ворога на абсолютно новій, обґрунтованій основі. Крім цього, через Зондерштаб були передані передові статті до “Völkischen Beobachter”, “Idee und Tat”, “Hoheitsträger” та “Redner-Dienst”. Постійне забезпечення редакцій найважливіших німецьких видань нашим матеріалом та особисте консультування, ознайомлення головних редакторів з результатами нашої роботи ще має бути акцентоване. В рамках роботи Зондерштабу “Преса” заслуговує на особливе визнання співпраця з багаторічним представником райхсляйтера Розенберга в окрузі Данциг–Західна Пруссія, оберберайхсляйтером Л[...]**, що позаштатно триває вже біля півроку. Йому ми завдячуємо актуальним використанням матеріалу, зокрема із Заходу та Південного Сходу.

Наймолодший зондерштаб Оперативного штабу, “Лібералізм та американізм”, перебуває під керівництвом оберштабсайнзацфюрера д-ра Вілля. Хоча ця робота триває лише декілька місяців, а, по суті, декілька тижнів, пг. д-р Вілль міг вже 1.12.1944 надати готовий рукопис своєї роботи “Американізм та більшовизм” обсягом понад 700 машинописних сторінок. Після того, як пг. д-р Вілль за розбудови загальної закордонної роботи Оперативного штабу отримав певні напрацювання, уже на початку роботи над темою “Лібералізм та американізм”

* “Nationalsozialistische Parteikorrespondenz” – назва партійного періодичного видання НСДАП.

** Не прочитано.

reits am 1. 12. 1944 das fertige Manuskript seiner Arbeit über "Amerikanismus und Bolschewismus" in einem Umfang von über 700 Schreibmaschinenseiten vorlegen. Nachdem sich Pk. Dr. Will im Ausbau des gesamten Aussendienstes des Einsatzstabes einmalige Verdienste erworben hat, ist er durch Inangriffnahme der Arbeit zum Thema Liberalismus und Amerikanismus dabei, eine wesentliche Lücke in unserer Arbeit über die Gegner des Nationalsozialismus zu schließen.

Schließlich kann ich noch darauf hinweisen, daß ein neuer Sonderstab zur Bearbeitung der weltanschaulichen Europafragen im Aufbau begriffen ist. Seine Leitung wird Stabseinsatzführer Muchow übernehmen. Auf Grund seiner reichen Erfahrungen und erfolgreichen Arbeit im Westen ist Pg. Muchow hier in eine Aufgabe hineingewachsen, die für die geistige Neugestaltung Europas von entscheidender Bedeutung sein kann. Im Laufe unserer Arbeitsbesprechung wird Pg. Muchow über die ersten Ansätze dieser neuen Aufgabe, die aus dem Einsatzstab hervorgegangen ist, noch berichten.

Damit wäre ein ganz knapper Bericht über die Sonderstäbe des Einsatzstabes gegeben, wobei zu bedenken ist, daß man über jeden einzelnen Sonderstab mindestens einen Bericht von der Länge meines heutigen Gesamtberichtes geben müßte, wollte man die Arbeit der einzelnen Sonderstäbe auch nur annähernd beschreiben und der ihnen gebührenden Würdigung unterziehen.

Durch die Errichtung der Sonderstäbe hat der Einsatzstab den Ämtern der Dienststelle des Beauftragten des Führers für die Überwachung der gesamten geistigen und weltanschaulichen Schulung und Erziehung der NSDAP. in bahnbrechender Weise in Zeiten größter Kriegsanstrengung die Möglichkeit geschaffen, ihre einst durch die verschiedensten Faktoren eingeengte und begrenzte Arbeitsbasis weit über die Grenzen des Reiches hinaus auf eine europäische Grundlage zu stellen.

Bevor ich jedoch im einzelnen auf die zentrale Kernarbeit des Einsatzstabes eingehe, ist es mir ein Bedürfnis, den Amtschefs und Leitern der Sonderstäbe und ihren Mitarbeitern für die mir in mehr als vier Jahren erwiesene Kameradschaft meinen tief empfundenen und besonderen Dank auszusprechen. Die große Leistung der Sonderstäbe vermag ich wohl zu beurteilen. Ihre Würdigung steht jedoch allein dem Reichsleiter persönlich zu.

він збирається закрити суттєві лакуни у своїй роботі про ворогів націонал-соціалізму.

Нарешті, я можу ще вказати на те, що в процесі створення перебуває новий зондерштаб для опрацювання світоглядних європейських питань. Його керівництво взяв на себе штабсайнзацфюрер Мухов. На підставі свого багатого досвіду та успішної роботи на Заході пг. Мухов підійшов до завдання, що може мати вирішальне значення для нової перебудови Європи. Під час нашого робочого обговорення пг. Мухов ще доповідатиме щодо перших складових цього нового завдання, що походить від Оперативного штабу.

Таким чином, вище зроблено зовсім короткий огляд щодо зондерштабів Оперативного штабу; при цьому слід враховувати, що про кожен окремий зондерштаб слід було б дати, як мінімум, одне повідомлення, що було б не меншим за моє сьогоднішнє загальне повідомлення, [щоб] можна було лише приблизно описати роботу окремих зондерштабів та належно їх оцінити.

Створенням зондерштабів Оперативний штаб забезпечив для службовців служби Уповноваженого фюрера у справі нагляду за загальним духовним і світоглядним навчанням та вихованням у НСДАП можливість новим шляхом у часи значних військових зусиль вивести на європейське підґрунтя, поза межі райху, основу їхньої роботи, колись звужену та обмежену з різних причин.

Перед тим як я перейду, зокрема, до основної суті роботи Оперативного штабу, вважаю за потрібне висловити керівникам відомств та зондерштабів, а також їхнім співробітникам глибоку, щиру та особливу подяку за існуючі, для мене – більш ніж чотирирічні, товариські стосунки.

Я можу оцінити велику роботу, виконану зондерштабами. Тим не менш, її загальна оцінка належить особисто райхслайтерові.

Ich freue mich ganz besonders, heute diese Einmütigkeit und Kameradschaft herausstellen zu können. Wie Sie alle wissen, ist sie nicht immer in diesem Umfange dagewesen. Sie ist erst im Laufe der Jahre gewachsen und gefestigt worden. Ich kann es ja heute ganz offen sagen, daß es für mich wohl die schwerste Aufgabe gewesen ist, meinen verantwortlichen Mitarbeitern in der Stabsführung, wie auch ganz besonders in den Hauptarbeitsgruppen und Arbeitsgruppen die Notwendigkeit der Arbeit der Sonderstäbe und ihre Bedeutung durch den Einsatzstab klarzumachen. Die wissenschaftlichen Spezialisten der Sonderstäbe waren naturgemäß nicht ganz einfach zu behandeln. Sie sahen nur ihre spezielle Aufgabe und konnten die allgemeinen Rücksichten, die die Gesamtaufgabe erforderte, nicht beurteilen. Jedoch die gemeinsam erschwerten Arbeitsbedingungen in den besetzten Gebieten und die nationalsozialistische Grundhaltung haben es im Laufe der Jahre bewirkt, daß trotz der Verschiedenheit der Aufgabenstellung und der Vielfalt der Temperamente sich eine Zusammenarbeit herausgebildet hat, wie sie wohl als vorbildlich angesehen werden kann.

Ich glaube in diesem Zusammenhang feststellen zu können, und weiß mich in dieser Frage mit meinen Amtsleiterkameraden einig, daß die Zusammenarbeit des Einsatzstabes mit den Sonderstäben vorbildlich geworden ist. Für die Zusammenarbeit der vielen verschiedenartigen Ämter der Gesamtdienststelle unseres Reichsleiters überhaupt. Hierbei habe ich eine ganz wesentliche Unterstützung durch den Chef der Finanzverwaltung, Bereichsleiter Bauer, erfahren, der durch seine zielklare Finanzpolitik auf seine bewährte Weise jede Sonderbündelei konsequent und ein für alle Mal unmöglich gemacht hat. Ihm gebührt deshalb an dieser Stelle mein ganz besonderer Dank.

Diese Zusammenarbeit zwischen Einsatzstab und Sonderstäben, die sich im Laufe der Jahre herausgebildet und bewährt hat, verdient darüberhinaus beispielgebend für die Zusammenarbeit zwischen politischen Führungskämtern und fachpolitischen Ämtern in der NSDAP. überhaupt zu sein.

Мене особливо тішить те, що я можу представити сьогодні цю однаковість, це товариство. Як всі ви знаєте, воно не завжди мало такий масштаб. Уперше протягом року воно зросло та зміцніло. Я можу сьогодні сказати абсолютно відверто, що для мене було якнайтяжчим завданням пояснити своїм відповідальним співробітникам в Управлінні штабу, а також, що найважливіше, [співробітникам] головних робочих груп та робочих груп, необхідність роботи зондерштабів та їхнє значення [при] Оперативному штабові. Науковим спеціалістам зондерштабів, безперечно, було не зовсім легко. Перед їхніми очима поставали лише їхні спеціальні завдання, і вони не могли уявити загальної картини, якої потребувало завдання загальне. Тим не менш, у цілому складні умови праці на окупованих територіях та націонал-соціалістська позиція протягом року засвідчили те, що, незважаючи на відмінність у постановці завдань та різноманітність характерів, спільна робота була організована таким чином, що може бути розглянута як зразкова.

У зв'язку з цим я можу засвідчити, і знаю про однаковість у цьому питанні з моїми товаришами – керівниками відомств, що співпраця Оперативного штабу із зондерштабами стала зразком загальною для спільної роботи багатьох різноманітних відомств загальної служби нашого райхслайтера. При цьому я отримав значну підтримку керівника фінансового управління, берайхслайтера Бауера, який шляхом своєї свідомої фінансової політики щоразу надійно попереджав та унеможлиблював хвилювання. Тому я висловлюю йому тут свою особливу подяку.

Ця співпраця між Оперативним штабом та зондерштабами, що складалася роками та підтримувалася, ймовірно, крім цього, заслуговує на те, щоб бути прикладом співпраці між керівними політичними органами та профільними відомствами у НСДАП.

Nun möchte ich ^{mich} der internen Entwicklung der Arbeit des Einsatzstabes zuwenden und soweit das heute schon möglich ist, sie einer Würdigung unterziehen, um dann noch einen knappen Überblick über die Ergebnisse des Jahres 1944 zu geben.

Die von mir als erste Phase der Arbeit des Einsatzstabes bezeichnete Aufgabe der Erfassung und Sicherstellung des Materials war im wesentlichen von den militärischen Ereignissen abhängig. Nachdem der Gegner von unserer Tätigkeit Kenntnis bekommen hatte, war es von entscheidender Bedeutung, daß der Einsatzstab seine Tätigkeit möglichst unmittelbar hinter der kämpfenden Truppe begann, um zu verhindern, daß das für uns wichtige Material in den neu besetzten Gebieten unbrauchbar gemacht würde, bevor es wieder in eine ordnungsgemäße Verwaltung übernommen werden konnte.

Diese Aufgaben übernahmen die sogenannten fliegenden Sonderkommandos, die unmittelbar hinter der kämpfenden Truppe das für uns wichtige Material erkunden und sicherstellen mußten. Diese Taktik hat sich erstmalig bei unserer Arbeit auf dem Balkan bewährt. So zog unser Griechenland-Kommando gleichzeitig mit den Panzerspitzen in Athen ein. Diese Erfahrung machten wir uns dann auch bei unserer Arbeit im Osten im großen Umfang zu Nutzen.

Wo Material in großem Umfange vorhanden war, mußten dann fest an den Ort gebundene Arbeitsgruppen errichtet werden. Darüber hinaus war der Aufbau einer festen Organisation erforderlich, die sich eng an die Einteilung der Militär- bzw. Zivilverwaltung anlehnen mußte. So wurden Hauptarbeitsgruppen für den Bereich eines jeden besetzten Landes geschaffen, denen die Arbeitsgruppen und Sonderkommandos unterstellt wurden. Im Osten bestanden Hauptarbeitsgruppen für den Bereich der Zivilverwaltung in Übereinstimmung mit den Reichskommissariaten, für den Bereich der Militärverwaltung in Übereinstimmung mit den Heeresgruppen.

So erfaßte der Einsatzstab in Zeiten seiner größten Ausdehnung systematisch das Material für seine Aufgabenstellung von den Pyrenäen bis in den Raum vor Petersburg, Moskau, Charkow, Krim, Kaukasus und von Kreta bzw. Rom bis hinauf nach Dänemark. Der Afrikaeinsatz war bereits geplant und vorbereitet, kam aber nicht mehr zur Durchführung.

Я хотів би звернутися до питань внутрішнього перебігу роботи Оперативного штабу, оскільки сьогодні це вже можливо, дати їй оцінку, щоб навести ще й короткий огляд результатів 1944 року.

Завдання Оперативного штабу з обліку та конфіскації матеріалів, визначене мною як перший період роботи Оперативного штабу, було, по суті, залежним від військових подій. Коли ворог став обізнаним щодо нашої діяльності, вирішальним стало те, щоб Оперативний штаб розпочав свої дії по можливості відразу за бойовими частинами з метою запобігти тому, щоб важливий для нас матеріал у новоокупованих областях став непридатним для використання до того моменту, коли він буде переданий у належне управління.

Ці завдання взяли на себе так звані мобільні зондеркоманди, що, ідучи одразу за воюючими частинами, мали відшукувати та конфіскувати важливий для нас матеріал. Ця тактика вперше зарекомендувала себе у нашій роботі на Балканах. Так, наша команда Греції одночасно з передовими танковими частинами увійшла до Афін. Цей досвід став нам у нагоді також у роботі на Сході.

Якщо десь матеріали мали значні обсяги, то там мали бути створені прив'язані до місця робочі групи. Крім того, бажаним було створення міцної структури, що мала розміщуватись якомога ближче до військового або, відповідно, цивільного управління. Таким чином були створені головні робочі групи для діяльності у кожній окупованій країні, яким були підпорядковані робочі групи та зондеркоманди. На Сході постали головні робочі групи, причому у зоні дії цивільної адміністрації – за погодженням з райхскомісаріатами, у зоні військового управління – за погодженням з групами армій.

Таким чином Оперативний штаб у часи найбільшого поширення [сфери своєї діяльності] систематично збирав матеріал для виконання своїх завдань на теренах від Піренеїв до території поблизу Петербургу, Москви, Харкова, Києва, Криму, Кавказу, о. Крит та Риму, Данії. Виконання завдань в Африці також було заплановане та підготовлене, але не реалізоване.

Diese gewaltige Erfassungs- und Sicherstellungsaufgabe wurde von einer außerordentlich geringen Zahl von reichsdeutschen Mitarbeitern bewältigt. Die Hauptarbeitsgruppen hatten im allgemeinen einen Bestand von etwa 6 - 8 politischen Mitarbeitern. Dazu kamen Dolmetscher und Übersetzer, wissenschaftliche Fachkräfte, Stenotypistinnen, Transportleiter, Kuriere, Kraftfahrer und technische Hilfskräfte. Am Sitz der großen Hauptarbeitsgruppen in Paris, Riga, Kiew und Minsk wurde die Zahl von 30 - 40 reichsdeutschen ständigen Mitarbeitern im allgemeinen nicht überschritten. Die Hauptarbeitsgruppe Belgien/Nordfrankreich hat sogar die Zahl von 10 reichsdeutschen ständigen Mitarbeitern niemals erreicht. Die Arbeitsgruppen hatten durchschnittlich 5 - 8 reichsdeutsche Mitarbeiter.

Die Sonderkommandos bestanden im Höchstfall aus vier reichsdeutschen Mitarbeitern, da ihr Büro, ihre Wohnung, ihre ständige Unterkunft im allgemeinen nur ein PKW war.

Von diesen kleinen Gruppen wurden große Bibliotheken mit Millionen von Bänden durchgearbeitet, gesichtet und abtransportiert. Aus großen meist fremdsprachigen Archiven wurde wichtiges Material aussortiert und sichergestellt und aus Foto und Propaganda - sowie Filmarchiven das Material zur Illustrierung unserer Arbeitsergebnisse geborgen. Die Anfertigung von tausenden von Ausarbeitungen und Übersetzungen, sowie die Anfertigung von ungezählten Fotos bildeten die notwendige Ergänzung zu unserer Sicherstellungsaufgabe.

Hier muß darauf hingewiesen werden, daß diese Aufgabe z.T. unter den schwierigsten Lebensbedingungen und z.T. unter Lebensgefahr erfüllt wurde. Unzulängliche Unterkünfte mit Wanzen und Flöhen, Ansteckungsgefahr bösertiger Krankheiten, übermenschliche Kälte, Partisanen- und Bombengefahr waren oft die Begleitumstände unserer Arbeit. Wer von der Notwendigkeit unserer Arbeit nicht besessen war, gab bereits nach kurzer Zeit das Rennen auf.

Ці значні завдання з обліку та конфіскації виконувалися силами незначної кількості співробітників-райхсдойче. Головні робочі групи мали загалом у своєму складі біля 6–8 політичних співробітників. До них ще додаються перекладачі усного та письмового перекладу, наукові співробітники, друкарки-стенографістки, керівники транспортної служби, кур'єри, водії та технічні допоміжні сили. В місцях перебування великих головних робочих груп – у Парижі, Ризі, Києві та Мінську – кількість постійних співробітників-райхсдойче в цілому не перевищувала 30–40 осіб. Головна робоча група “Бельгія та Північна Франція” ніколи не досягала навіть кількості в 10 осіб – постійних співробітників-райхсдойче. Робочі групи мали в середньому 5–8 постійних співробітників-райхсдойче.

Зондеркоманди склалися щонайбільше з чотирьох співробітників-райхсдойче, тому що їхнім бюро, помешканням, постійним житлом загалом був лише легковий автомобіль.

Великі бібліотеки з мільйонами томів були цими невеликими групами опрацьовані, захищені, транспортовані. З великих, здебільшого іншомовних, архівів був відібраний та конфіскований важливий матеріал; зі [сфери] фотографії та пропаганди, також і з кіноархівів, був урятований матеріал для ілюстрування результатів нашої роботи. Створення тисяч розробок та перекладів, як і виготовлення численних фотографій, являло собою необхідне доповнення до нашого завдання з конфіскації.

Тут слід ще зазначити, що це завдання виконувалося частково у важких умовах, частково – в умовах загрози для життя. Незадовільні приміщення з клопами та вошами, загроза зараження лютими хворобами, нелюдські холоди, загроза з боку партизанів чи бомбардувань часто складали умови цієї роботи. Той, хто не був одержимий [розумінням] необхідності цієї роботи, швидко здавався.

Dass eine Besessenheit für die Aufgabe erforderlich war, wird jeder beurteilen können, der einmal die beschwerlichen Reisen auf den versumpften Wegen durch die weiten Steppen des Ostens auf den sogenannten Seifenstrassen mitgemacht hat, der sich an den Sicherstellungsarbeiten bei Schnee und Eis in der Lawra in Kiew beteiligt hat oder die Bergung wichtigsten Kulturgutes unter Artilleriebeschuss aus den Zarenschlössern vor Petersburg und aus Nowgorod miterlebt hat, oder bei den schwierigen Rückzügen bei dem Verrat im Bereich der Heeresgruppe Mitte aus Minsk oder unter Bombengefahr und Bordwaffenbeschuss die Rückzüge aus dem Westen mitgemacht hat.

Einige Beispiele besonderer Einsatzfreudigkeit sollen hier aufgeführt werden. Am 15. 11. 1941 erhielt der dann später im Sommer 1943 als Leutnant bei Orel gefallene Haupteinsatzführer Baron den Auftrag, unsere Arbeitsmöglichkeiten im Bereich der Heeresgruppe Mitte im Osten festzustellen. Mit zwei PKW's und vier Mitarbeitern trat er seinen Auftrag in Warschau an und stieß zunächst bis Smolensk vor. Von hier aus fuhr er nur mit einem PKW in Begleitung des orts- und sprachkundigen Haupteinsatzführers Reichardt und dem Fahrer Becker bei grimmiger Kälte bis zu 50 ° unter Null weiter vor und erfüllte in der Zeit, als unser siegreicher Vormarsch im Raum von Moskau einfror, bis in die Vorstädte von Moskau und im Bereich der gesamten Heeresgruppe in vorbildlicher Weise seinen Auftrag und kehrte trotz unzähliger Schwierigkeiten, Autopannen, Feindeinwirkung und aller Härnisse des grimmigen Winters pünktlich und befehlsgemäss mit wichtigsten Ergebnissen am 15. 12. 1941 wieder nach Berlin zurück.

Der Obereinsatzführer Skolaude führte bei grosser Kälte trotz seiner rückfälligen Malariaerkrankung in Kursk seine Aufträge durch, bis er von einer bösartigen Ostkrankheit befallen, ganz auf sich gestellt, dort den Tod fand und auf einem Heldenfriedhof bestattet wurde.

Те, що одержимість потрібна для виконання завдання, може зрозуміти кожен, хто хоч раз брав участь у поїздках по розкислих шляхах широкими степами Сходу по так званих [...] * дорогах, хто брав участь у роботах із забезпечення збереженості у Лаврі в Києві, в умовах снігу і льоду, або в урятуванні під артилерійським обстрілом важливих культурних цінностей з царських палаців біля Петербургу та Новгородда чи при важкому відступі з Мінська при поразці в зоні дії групи армій “Центр”, або при загрозі бомбардувань та обстрілів при відступі на Заході.

Тут мають бути наведені окремі приклади подібної працездатності. 15.11.1941 р. гауптайнзацфюрер Барон, який пізніше, влітку 1943 р. загинув під Орлом у званні лейтенанта, отримав доручення встановити можливості для нашої роботи у зоні дії групи армій “Центр”. З двома легковими автомобілями та чотирма співробітниками він приступив до виконання свого доручення у Варшаві та спочатку рухався до Смоленська. Звідси він лише з одним автомобілем поїхав далі у супроводі гауптайнзацфюрера Райхардта, знавця місцевості й мови, та водія Беккера при жорстокому морозі, до 50 градусів, та в той час, як наш переможний наступ тривав у бік Москви, належним чином виконав своє доручення [в зоні] до передмість Москви та в зоні дії групи армій, незважаючи на численні труднощі, автомобільні аварії, вогонь противника, всі небезпеки жорстокої зими, та згідно з наказом знову повернувся до Берліну 15.12.1941 р. Оберайнзацфюрер Сколауде в умовах жорстоких морозів та незважаючи на рецидиви малярії виконував своє доручення у Курську до тих пір, доки не зазнав важкої східної хвороби **, через яку помер і був похований на [німецькому] кладовищі.

* Не прочитано.

** Помер у жовтні 1942 р. від тифу.

Haupteinsatzführer Weisser evakuierte noch ordnungsgemäss unter Feindeinwirkung unser wichtigstes Material auf dem Wasserwege von der bereits lange vorher vom Feind abgeschnittenen Krim.

Später kehrte Haupteinsatzführer Prof. Stampfuß noch einmal auf die Krim zurück und sicherte weiteres wichtiges Material für den Sonderstab Vorgesichte. Obereinsatzführer Rück, der sich bereits bei den Sonderkommandos im Osten besonders ausgezeichnet hatte, geriet im Raum von Triest in Gefangenschaft von Partisanen und verdankt seine Befreiung einem Sondereinsatz eines SD-Kommandos, wenige Stunden, bevor er von den Partisanen erhängt werden sollte.

Haupteinsatzführer Schüller evakuierte in vorbildlicher Weise alles wichtige Material aus dem bereits vom Feind eingeschlossenen Riga.

Haupteinsatzführer Gummert ist eben dabei, eine Flottille von elf Kähnen aus Amsterdam in das Reich zu evakuieren, die er unter den grössten Schwierigkeiten mit List und Gewalt zusammengestellt und beladen hat. Wenn dieses Unternehmen gelingt, wird das bereits verloren angesehene wichtigste Material aus den Niederlanden doch noch seine ordnungsgemässe Sicherstellung erfahren.

Als Hauptarbeitsgruppenleiter haben sich die Stabeinsatzführer Anton in Kiew und in Belgrad, Dr. Brethauer in Paris, Dr. Maier in Italien, Dr. Nerling in Riga und Schmidt-Stähler in Amsterdam bewährt.

Die Stabeinsatzführer Lanckopf und Muchow haben sich bei der Evakuierung von Minsk bzw. von Paris und Brüssel darüber hinaus noch besonders ausgezeichnet.

Stabeinsatzführer Proksch ist der Wegbereiter unserer gesamten Auswertungsarbeit Ost. Er dürfte wohl heute zu den besten Sachkennern zählen, die wir über den Bolschewismus und alle Fragen, die die Ukraine betreffen, in Deutschland überhaupt haben.

Oberst-Einsatzführer Ebeling hat im Aufbau der Hauptarbeitsgruppe Belgien-Nordfrankreich selbständig mit Erfolg neue Wege beschritten

Гауптайнзацфюрер Вайссер належним чином під ворожим обстрілом евакуював водним шляхом наш важливий матеріал з Криму, вже задовго до цього відрізаного ворогом. Пізніше гауптайнзацфюрер проф. Штампфус ще раз повернувся до Криму та забезпечив збереженість важливого матеріалу для Зондерштабу “Прадавня історія”. Оберайнзацфюрер Рьок, який уже був відзначений у роботі зондеркоманди на Сході, потрапив біля Трієста у полон до партизанів та завдячує своїм звільненням особливому завданню однієї команди СД за декілька годин до того, як він мав бути повішений партизанами.

Гауптайнзацфюрер Шюллер належним чином евакуював усі важливі матеріали з оточеної ворогом Риги.

Гауптайнзацфюрер Гуммерт готовий евакуювати з Амстердаму до райху флотилію з 11 барж, вміст яких зібрано з подоланням значних труднощів, завдяки хитроцям та суттєвим зусиллям, і вже організував завантаження. Якщо це вдасться, цінний матеріал з Нідерландів, що вже вважався втраченим, буде відповідно захищений.

У якості керівників головних робочих груп добре зарекомендували себе штабсайнзацфюрер Антон у Києві та у Белграді, д-р Бретгауер у Парижі, д-р Майєр в Італії, д-р Нерлінг у Ризи та Шмідт-Штелер у Амстердамі.

Штабсайнзацфюрери Лангкопф та Мухов при евакуації з Мінська та, відповідно, з Парижа та Брюсселя, крім цього, також були відзначені особливо.

Штабсайнзацфюрер Прокш є першопрохідником у всій нашій роботі з використання на Сході. На сьогодні його можна віднести чи не до найкращих знавців більшовизму та всіх питань, що торкаються України, яких ми взагалі маємо у Німеччині.

Оберстайнзацфюрер Ебелінг при створенні Головної робочої групи “Бельгія та Північна Франція” самостійно з успіхом торував нові шляхи та має заслуги пізніше в якості керуючого справами Управління штабу та, нарешті, заступника керівника Штабу. Як керівник зондеркоманди “Північ” він відкрив для Оперативного штабу нове важливе поле для роботи.

und hat sich dann später als Geschäftsführer der Stabsführung und schließlich als Vertreter des Stabsführers einmalige Verdienste um den Einsatzstab erworben. Er hat jetzt als Leiter des Sonderkommandes Norden ein neues wichtiges Arbeitsfeld für den Einsatzstab erschlossen.

Die hier hervorgehobenen Kommandoführer bitte ich, gleichzeitig meinen Dank und meine Anerkennung für die Leistung ihrer Mitarbeiter entgegenzunehmen.

Es muß aus Gründen der Sachlichkeit noch betont werden, dass trotz aller Schwierigkeiten der Einsatz in den besetzten Gebieten selbstverständlich jedem einzelnen die Möglichkeit gegeben hat, seinen eigenen Horizont ganz erheblich zu erweitern und zum Teil Vorteile zu genießen, die im Reichsgebiet unmöglich waren.

In diesem Zusammenhang muss noch die Arbeit des Oberst-Einsatzführers von Behr hervorgehoben werden. Er ist einer der wenigen Mitarbeiter, die ohne Unterbrechung dem Einsatzstab von Beginn seiner Tätigkeit angehören. Er hat sich in der Anfangszeit um die Durchsetzung und Erhaltung des Einsatzstabes einmalige Verdienste erworben. Die sich aus dem Einsatzstab herausentwickelte Aufgabe der MSbelaktion, die bis vor kurzem im Rahmen des Ostministeriums durchgeführt und seit jüngster Zeit wieder in den Einsatzstab zurückgeführt wurde, ist sein persönliches Verdienst.

Diese gewaltige Arbeit in den besetzten Gebieten bedurfte sehr bald einer zentralen Lenkung von Berlin aus. So wurde am 15. 3. 1941 die Stabsführung mit einem Mitarbeiter und einer Sekretärin nach Berlin überführt. Nachdem die Erfassungsarbeit in den besetzten Gebieten des Westens und Südostens im wesentlichen durch die Verhältnisse des betreffenden Landes bestimmt wurden, brachte die Arbeit im Osten völlig neue Verhältnisse.

Hier drohte die Fülle des Bolschewismusmaterials uns zunächst zu erdrücken. Es galt deshalb hier ganz besonders die Arbeit einzuteilen

Я прошу названих тут керівників команд прийняти мою подяку та визнання за досягнення їхніх співробітників.

З точки зору доцільності слід ще наголосити, що, незважаючи на всі труднощі виконання завдань на окупованих територіях, самі по собі вони надали кожному можливість значно розширити власний горизонт та частково скористатися перевагами, що були неможливими у райху.

У зв'язку з цим слід підкреслити також роботу оберстайнзацфюрера фон Бера. Він є одним з небагатьох співробітників, хто безперервно перебував на службі в Оперативному штабі від початку його діяльності. Спочатку він заслужив на подяку за створення та підтримку Оперативного штабу. Його особистою заслугою є проведення [“Акції-М”]*, що має своє коріння в Оперативному штабі, донедавна проводилася у рамках Східного міністерства, а зараз знову здійснюється при Оперативному штабі.

Ця значна робота на окупованих територіях дуже швидко почала потребувати керівництва з Берліну. З огляду на це 15.3.1941 р. Управління штабу з одним співробітником та однією секретаркою переїхало до Берліну. У той час як робота з обліку в окупованих областях на Заході та Південному Сході визначалася загальним становищем країн, що мали до цього відношення, робота на Сході зумовлювалася зовсім іншими умовами.

Значна кількість матеріалів з питань більшовизму загрожувала, передусім, [поховати нас під собою]. Тому тут робота мала бути розподілена особливим чином та обмежена основним, як і спільність завдань у всіх головних робочих групах Сходу визначалася тим, щоб не виникало жодних перетинів [у роботі] та дублювання.

* У тексті “Möbelaktion”, або “M-Aktion” – акція з конфіскації меблів та предметів побуту з жител, залишених господарями-євреями, що проводилася на окупованих територіях, насамперед у країнах Західної Європи, а саме у Франції та країнах Бенілюксу.

und auf das Wesentliche zu beschränken, sowie die gleichartige Aufgabenstellung in allen Hauptarbeitsgruppen des Ostens so zu verarbeiten, dass keine Überschneidungen entstanden und Doppelarbeit geleistet wurde.

Es war deshalb die Schaffung eines Referates Osten in der Stabsführung dringend geboten. Von diesem Referat wurde die Forderung aufgestellt, alles Material sicherzustellen, das geeignet war, den Bolschewismus so darzustellen, wie er wirklich ist im Gegensatz zu dem, was wir uns fälschlicherweise unter ihm vorgestellt haben.

Hier war es das Verdienst von Oberstabs-Einsatzführer Dr. Will, diese Aufgabe richtig gelenkt zu haben. Oberst-Einsatzführer Dr. Wunder schuf als Hauptarbeitsgruppenleiter Ostland mit seinem Stellvertreter, Stabs-Einsatzführer Lemmatzsch, die Grundlagen für die Ostbücherei. Stabs-Einsatzführer Anton legte als Hauptarbeitsgruppenleiter Ukraine gemeinsam mit Stabs-Einsatzführer Preksch den entscheidenden Grundstock für die Ausarbeitungen über die Ostthemen.

Entsprechend zum Referat Osten baute Stabs-Einsatzführer Dr. Zeiss das Referat Westen auf und richtete die allzulange in zu grosser Selbständigkeit gelassenen Hauptarbeitsgruppen des Westens mit geschickter Hand auf die Notwendigkeiten des Gesamteinsatzstabes aus. Außerdem hat er sich bei der Schaffung der äusseren Arbeitsbedingungen des Einsatzstabes in den Verhandlungen mit dem OKH ausgezeichnet.

Nachdem am Anfang, wo noch jede Erfahrung fehlte, das Material ungesichtet verpackt und abtransportiert wurde, erfolgte später in den Hauptarbeitsgruppen eine Vorsichtung und grobe Ordnung des sichergestellten Materials.

Je länger aber der Krieg dauerte, umso notwendiger wurde eine Auswertung des sichergestellten Materials für die geistige Kriegführung. So wurde im Sommer 1941 unter Leitung des Stabs-Einsatzführers Dr. Brethauer die Abteilung Auswertung gegründet. Auf den von ihm erarbeiteten Grundlagen erfolgte nach seiner Versetzung als Hauptarbeitsgruppenleiter Frankreich nach Paris im Herbst 1942 der weitere Ausbau dieser Abteilung durch Oberst-Einsatzführer Dr. Wunder,

Тому в Управлінні штабу терміново було створено сектор “Схід”. До цього підрозділу було висунуто вимогу збирати всі матеріали, що можуть показати більшовизм таким, яким він дійсно є, на відміну від того, яким ми помилково його уявляли.

Тут заслугою оберстайнзацфюрера д-ра Вілля було те, що він правильно керував цим завданням. Оберстайнзацфюрер д-р Вундер як керівник Головної робочої групи “Остланд” разом із своїм заступником штабсайнзацфюрером Ломмачем заклав підвалини Східної бібліотеки. Штабсайнзацфюрер Антон як керівник Головної робочої групи “Україна” разом із штабсайнзацфюрером Прокшем заклав вирішальну основу у [справі створення] розробок на теми Сходу.

Відповідно до сектора “Схід”, штабсайнзацфюрер д-р Цайс вибудував сектор “Захід” та впевнено спрямував головні робочі групи Заходу на задоволення потреб Штабу в цілому. Крім того, він відзначився при створенні зовнішніх умов роботи Оперативного штабу у відносинах з Верховним командуванням сухопутних військ.

Якщо на початку роботи був відсутній жодний досвід, матеріал запаковувався та вивозився без перегляду, то пізніше у головних робочих групах було запроваджений попередній перегляд та загальне упорядкування конфіскованого матеріалу.

Але чим довше тривала війна, тим необхіднішим ставало використання конфіскованого матеріалу для її ідейного ведення. Так влітку 1940 року під керівництвом штабсайнзацфюрера д-ра Бретгауера було засновано відділ “Використання”. Відповідно до засад, що були ним розроблені, після його переведення до Парижу як керівника Головної робочої групи “Франція” восени 1942 року розбудова цього відділу здійснювалася оберстайнзацфюрером д-ром Вундером, доки у 1944 році робота всього Оперативного штабу не сконцентрувалася на цьому завданні. Оберстайнзацфюрер д-р Вундер впорався тут із своїм завданням, значення якого сьогодні навіть ще не оцінене. Воно заслуговує на широке визнання. Праця “Справжнє обличчя більшовизму” має засвідчити його власний особистий успіх у роботі з використанням.

bis im Jahre 1944 das Schwergewicht der Arbeit des ganzen Einsatzstabes auf diese Aufgabe verlagert wurde. Hier hat Oberst-Einsatzführer Dr. Wunder eine Aufgabe gemeistert, die in ihrer ganzen Bedeutung heute noch gar nicht abgeschätzt werden kann. Ihr gebührt dafür größte Anerkennung. Mit seinem Werk "Das wahre Gesicht des Bolschewismus" hat er noch einen besonderen persönlichen Erfolg in der Auswertungsarbeit zu verzeichnen.

Die beste Synthese zwischen der Aufgabe des Einsatzstabes und der der Gesamtdienststelle hat Stabseinsatzführer Zölffel als Leiter der Hauptabteilung III in der ~~Stabführung~~ gefunden. Unter Hintenanstellung seiner persönlichen Neigungen hat er mit größter Geschicklichkeit, Ausdauer und Entschlossenheit alle Widerwärtigkeiten gerade dieser Aufgabe auf sich genommen und hat sich hier in seiner Doppelstellung als mein Vertreter im Zentralamt und Leiter der Hauptabteilung III unschätzbare Verdienste erworben, die wohl nur ich allein in vollem Umfange bewerten kann. Ihm spreche ich deshalb bei dieser Gelegenheit meinen ganz persönlichen Dank aus.

Stabseinsatzführer Rehbock hat als weltgewandter Kaufmann vor allem die schwierige Aufgabe als mein Sonderbeauftragter für die Kunsterfassungsaktion im Westen bestens gelöst und noch im Sommer dieses Jahres größte Kunstwerte aus Frankreich geborgen. Seinen geschickten Verhandlungen mit dem OKW verdanken wir den ordnungsgemässen Ablauf aller UK-Stellungsangelegenheiten. Seine Sonderaufträge im Osten und im Westen hat er immer mit grossem Geschick gemeistert und ist mir so ein wertvoller Berater in allen praktischen Aufgaben geworden. In diesem Sinne führt er nun auch mit Erfolg die Hauptabteilung II Außendienst.

Stabseinsatzführer Lomatzsch hat als langjähriger Mitarbeiter des Hauses Rosenberg neben den bereits erwähnten Verdiensten im Ostland sich als Vertreter des Leiters der Hauptabteilung Auswertung besonders bewährt. Aus seiner Feder kommen in jüngster Zeit noch zwei Arbeiten, über die noch an anderer Stelle zu sprechen sein wird.

Найкраще поєднання завдань Оперативного штабу та загальної служби [Розенберга] віднайшов штабсайнцацфюрер Цьольфель як керівник Головного відділу III в Управлінні штабу. Нехтуючи власними інтересами, він із значним вмінням, витримкою та рішучістю взяв на себе виконання цього завдання та у своїй подвійній ролі як мого представника у Центральному управлінні та керівника Головного відділу III досяг значних успіхів, які, ймовірно, лише я можу оцінити у повному обсязі. Саме тому у цьому випадку я висловлюю йому свою особисту подяку.

Штабсайнцацфюрер Ребок як досвідчений спеціаліст з торгівлі перш за все в якості мого спеціального уповноваженого у справі акції з обліку предметів мистецтва на Заході найкращим чином вирішив це важке завдання і ще влітку цього року врятував значні культурні цінності з Франції. Його вмільм перемовам з Верховним командуванням Вермахту ми завдячуємо тим, що належним чином вирішувалися справи, пов'язані з резервом військовозобов'язаних. Свої особливі доручення на Сході і на Заході він завжди виконував із значним умінням та був мені чудовим радником щодо всіх практичних завдань. У цьому ж руслі він успішно керує також Головним відділом II "Зовнішня служба".

Штабсайнцацфюрер Ломмач як багаторічний співробітник Служби Розенберга поруч з уже згаданими заслугами в Остланді особливо відзначився як заступник керівника Головного відділу "Використання". З-під його пера вийдуть незабаром ще дві роботи, про які слід говорити в інших службах.

Stabeinsatzführer Tenschert hat als alter Nationalsozialist im Mitteilungsblatt dem Einsatzstab ein Organ geschaffen, das auf Grund seines besonderen Niveaus das beste Aushängeschild des Einsatzstabes ist. Seine Arbeit "Der Bolschewismus in Ideologie und Wirklichkeit" gehört zu den gründlichsten Auswertungsarbeiten, die im Einsatzstab entstanden sind. Seine Leistung in verhältnismäßig kurzer Zeit seiner Tätigkeit im Einsatzstab fand ihre besondere Anerkennung durch seine Berufung als kommissarischer Leiter des Amtes "Marxismus und Bolschewismus" durch den Reichsleiter.

Stabeinsatzführer Webendorfer hat als Personalchef des Einsatzstabes eine außerordentlich wichtige, oft aber nicht sehr erfreuliche Arbeit mit Zielstrebigkeit und Ausdauer mit bestem Erfolg durchgeführt.

Mit dieser Würdigung meiner hervorragendsten Mitarbeiter verbinde ich meine besonderen Dank an alle Mitarbeiter und Mitarbeiterinnen des Einsatzstabes.

Ich kann hier aber auch feststellen, dass diese Führerauslese das Ergebnis einer jahrelangen mühseligen Arbeit ist. Wenn ich nur am Rande erwähnen darf, dass ich gezwungen war, im Osten nahezu alle zuerst eingesetzten Hauptarbeitsgruppenleiter und Arbeitsgruppenleiter wieder zu entheben, weil sie den Anforderungen nicht genügten, dann mag das ein kleines Beispiel für die inzwischen überwundenen Schwierigkeiten der Personalführung und Auslese sein. Wenn ich weiter noch daran erinnern kann, dass ich im Jahre 1942 bei einem durchschnittlichen Gesamtbestand von 250 Mitarbeitern fast 300 Entlassungen vornehmen musste, so mag das zur Abrundung dieser Schwierigkeiten dienen.

Es ist der besondere Stolz der Arbeitsgemeinschaft des Einsatzstabes, daß es ihm gelungen ist, diese Gemeinschaft zu schmieden, obwohl sie nicht von langer Hand vorbereitet werden konnte, sondern durch die kriegsbedingten Aufgaben zusammengewachsen ist. Männer aus allen Gauen und den verschiedensten Berufen sind hier zusammengekommen. Politiker, Erzieher aller Gattungen, Juristen, Kaufleute,
von dem Einsatzstabes.

Штабсайнцацфюрер Теншерт як досвідчений націонал-соціаліст створив [на основі] бюлетеня Оперативного штабу орган, що завдяки своєму рівню є особливою “візитною карткою”. Його робота “Більшовизм в ідеології та дійсності” належить до найбільш ґрунтовних розробок, створених при Оперативному штабі. Його досягнення за порівняно короткий час діяльності в Оперативному штабі знайшли особливе визнання через призначення його райхсляйтером виконуючим обов’язки керівника відомства “Марксизм та більшовизм”.

Штабсайнцацфюрер Вебенддорфер як завідувач кадрів Оперативного штабу успішно проводив з цілеспрямованістю і витримкою надзвичайно важливу, хоча подеколи не дуже приємну роботу.

З цим визнанням моїх провідних співробітників я пов’язую свою особливу подяку всім співробітникам та співробітницям Оперативного штабу.

Але я можу зазначити, що цей відбір кадрів є результатом багаторічної та кропіткої роботи. Якщо наприкінці я можу згадати, що був змушений звільнити на Сході більшість спочатку призначених керівників головних робочих груп та робочих груп, тому що вони не відповідали вимогам, то це може стати маленьким прикладом щодо тих минулих труднощів керівництва кадрами та їхнього підбору. До цього я ще можу додати, що у 1942 році при середній кількості загального штату 250 осіб був змушений здійснити 300 звільнень і це може слугувати [підсумком] цих труднощів.

Особливою гордістю кола співробітників Оперативного штабу є те, що йому вдалося об’єднати це товариство, попри те, що його не можна було підготувати заздалегідь, і завдяки завданням воєнного значення воно навіть зміцніло. Зібралися люди з усіх округів та різноманітних професій.

Bibliothekare, Landwirte, Handwerker und Kraftfahrer, Schlesier, Hamburger, Berliner, Ostpreussen, Sachsen, Hessen, Westfalen, Baltendeutsche sowie Männer aus den Alpen- und Donaugauen und dem Sudetenland haben sich trotz ihres zeitweisen Einsatzes über ganz Europa zu einer wirklichen nationalsozialistischen Arbeitsgemeinschaft und Kameradschaft zusammengesetzt.

Diese ganze Aufgabe, die sich zeitweise nahezu über ganz Europa erstreckte, wurde im Höchstfall von insgesamt 300 reichsdeutschen Mitarbeitern bewältigt, während jetzt nach der Konzentration der Kräfte nur noch etwa die Hälfte davon im Einsatzstab verblieben sind.

In diesem Zusammenhang muss die Aufgabe der Finanzverwaltung noch besonders hervorgehoben werden. Obwohl hier ein finanzieller Umsatz von großem Ausmaß vorhanden ist, gelang es der Finanzverwaltung des Einsatzstabes unter der bewährten Leitung des Bereichsleiters Bauer, diese Arbeit mit einem ganz erstaunlich geringen Mitarbeiterstab zu bewältigen. So sind nach der Konzentration der Kräfte in diesem Aufgabengebiet nur noch insgesamt 17 Mitarbeiter, darunter 11 Frauen, beschäftigt.

Bevor ich zum Schluss noch mit einigen kurzen Sätzen die Bedeutung des Einsatzstabes für die Dienststelle des Beauftragten des Führers für die Überwachung der gesamten geistigen und weltanschaulichen Schulung und Erziehung der NSDAP, im besonderen und die NSDAP, im allgemeinen einer Würdigung unterziehen darf, möchte ich nachfolgend noch einen Überblick über die Leistungen des Jahres 1944, das unter dem besonderen Zeichen der verstärkten Auswertung des Einsatzstabematerials stand, geben.

Ich bringe hierfür als Beispiel nur einen Überblick der unter der sachlichen Leitung von Oberst-Einsatzführer Dr. Wunder stehenden Dienststelle Ratibor.

Політики, викладачі різного роду, юристи, представники торгівельної сфери, бібліотекарі, представники сфери сільського господарства, ремісники, водії родом із Сілезії, Гамбургу, Берліна, Східної Пруссії, Саксонії, Гессену, Вестфалії, балтійські німці, як і німці з областей Альп та Дунаю, Судетської області зібралися разом у справжнє націонал-соціалістське робоче коло та товариство, незважаючи на своє визначене у часі завдання по всій Європі.

Це завдання, що періодично поширювалося чи не на всю Європу, виконувалося силами щонайбільше 300 співробітників-райхсдойче, в той час як тепер, після концентрування робочої сили, у Штабі залишається біля половини з них.

У зв'язку з цим завдання фінансового управління слід підкреслити особливо. Хоча обсяг фінансових справ ще досить значний, фінансовому управлінню під керівництвом берайхсляйтера Бауера вдається виконувати цю роботу силами на диво незначного штату співробітників. Таким чином, в цій сфері задіяно загалом 17 співробітників, з них 11 – жінки.

Перед тим як я в кількох реченнях дам загальну оцінку значення Оперативного штабу для служб Уповноваженого фюрера у справі нагляду за загальним духовним і світоглядним навчанням та вихованням, зокрема, у НСДАП, я хотів би ще навести огляд щодо результатів 1944 року, що проходив під знаком посиленого використання матеріалів Оперативного штабу.

Для цього я в якості прикладу запропоную огляд про службу в Ратіборі, що перебуває під відповідальним керівництвом оберстайнзацфюрера д-ра Вундера.

1.) Aufarbeitung der in Kisten gelagerten Bestände aus dem Westen (Frankreich, Belgien, Holland.)

Eine wichtige Aufgabe bleibt nach wie vor die Bearbeitung der im Westen gesicherten Buchbestände der weltanschaulichen Gegner. Insgesamt sind hier 5000 Kisten zu verarbeiten.

Trotz des gerade hier sehr fühlbaren Mangels an Arbeitskräften und Transportarbeitern wurden im laufenden Jahre 1.457 Kisten bearbeitet und davon 1020 an die Zentralbücherei, die Hauptämter und Ämter des Hauses, die Reichsjugendbücherei und die Ordensburg Krössinsee weitergeleitet. Den Hauptanteil erhielt die Zentralbücherei.

Dem Reichsleiter konnten u.a. 150 besonders ausgewählte Bände des modernen französischen Schrifttums auf seinen Wunsch zugestellt werden.

In letzter Zeit waren besonders starke Abnehmer dieser Buchbestände der "Weltdienst", das Amt Bildende Kunst, das Amt Musik, die Dienststelle Frauenberg und Oberbereichsleiter Löbsack.

Lazarette erhielten 1800 Bände, die Dolmetscher-Komp. 250 Bände.

Neu aufgestellt wurde auf Wunsch von Oberbereichsleiter Härtle eine Arbeitsbücherei über die weltanschaulichen Gegner im Westen Europas mit bisher 3.052 Titeln. Angeschlossen ist die in Frauenberg aufgestellte Amerika-Bücherei mit etwa 600 Titeln.

1. Опрацювання зібрань із Заходу (Франція, Бельгія, Нідерланди), що зберігаються в ящиках

Важливим завданням, як і раніше, залишається опрацювання конфіскованих на Заході книжкових зібрань ідеологічних ворогів. Загалом тут необхідно опрацювати 5000 ящиків.

Незважаючи на дуже відчутну нестачу робочої сили та робітників, що обслуговують транспорт, у поточному році було опрацьовано 1.457 ящиків, з них 1.020 передані Центральній бібліотеці, головним службам та службам Відомства*, Імперській бібліотеці для молоді, фортеці Крьоссінзеє. Найбільшу частину отримала Центральна бібліотека.

Серед іншого 150 окремо вибраних томів сучасної французької літератури могли бути передані райхсляйтеру за його бажанням.

Останнім часом найбільш значними отримувачами цих книжкових зібрань були “Світова служба”**, Відомство “Зображальне мистецтво”, Відомство “Музика”, служба у Фрауенберзі та оберберайхсляйтер Льобзак.

Лазарети отримали 1800 книг, групі перекладачів передано 250 книг.

За бажанням оберберайхсляйтера Гертле було створено робочу бібліотеку з питань ідеологічного ворога на Заході Європи, що включає 3 052 найменування. [До неї] була приєднана бібліотека з питань Америки, створена у Фрауенберзі, з 600 найменуваннями.

* Відомства Розенберга.

** “Weltdienst” – інформаційне агентство, засноване Ульріхом Фляйштауером у 1933 р. у м Ерфурт, що поширювало матеріали антисемітського характеру; воно також видавало раз на півроку інформаційний бюлетень з однойменною назвою.

2.) Die Ostbücherei.

Die Ostbücherei umfaßt gegenwärtig 119.894 katalogisierte und verleihbare Bücher.

Eine besondere wertvolle Abteilung ist die Bücherei in nicht-russischer Sprache mit 5.030 Titeln, wovon 2.328 in deutscher Sprache geschrieben sind.

Diese nichtrussische Abteilung hat gerade in letzter Zeit wertvollen Zuwachs u. a. durch die Spezialbücherei des bekannten Stalin-Biographen Suwarin erhalten.

Die Zeitschriftenabteilung der Ostbücherei ist wohl die größte Europas und weist 8.3000 Titel mit rd. 12.500 Jahrgängen auf.

Zu diesen Erstbeständen kommt noch der sehr grosse Dublettenbestand, der die Ostbücherei in die Lage versetzt, auch nach außerhalb jederzeit auszuleihen.

Infolge der Einmaligkeit der Ostbücherei ist die Benutzung der Ausleihe besonders stark.

Während in Berlin im 1. Vierteljahr 367 Werke kurzfristig ausgeliehen wurden, stieg die kurzfristige Ausleihe von Werken im 3. Vierteljahr in Ratibor auf 2.210 Werke.

Die Gesamtausleihe der Ostbücherei in den ersten 11 Monaten 1944 beträgt in der russischen Hauptbücherei 11.249 Werke, in der nichtrussischen Abteilung 1.615 Entleihungen.

Der seit Mitte Oktober eingerichtete Lesesaal ist bis Ende November von 199 Lesern benutzt worden, ein Zeichen, daß auch der auswärtige Besuch durch Dienststellen der NSDAP. und durch Fachinstitute sehr stark ist.

2. Східна бібліотека

Східна бібліотека налічує на даний момент 119.984 книги, що є закаталогізованими і можуть бути видані.

Особливо цінний відділ – бібліотека книг неросійською мовою з 5.030 найменуваннями, з яких 2.386 – німецькомовні.

Цей неросійський відділ останнім часом отримав цінне поповнення, певною мірою завдяки бібліотеці відомого біографа Сталіна – Суваріна.

Відділ журналів Східної бібліотеки, ймовірно, є найбільшим у Європі та містить [8.300] найменувань (близько 12.500 річних комплектів).

До цих початкових фондів додається також дуже великий фонд дублетів, що зробив можливим видавання книг за межі бібліотеки в будь-який час. У зв'язку з унікальністю Східної бібліотеки практика видачі книг є особливо поширеною. Протягом першого кварталу в Берліні було видано 367 книг на короткий термін, у третьому кварталі короткострокове видавання книг у Ратіборі зросло до 2.210. Загальна кількість виданих книг у Східній бібліотеці у перші 11 місяців 1944 р. складає 11.249 у головній російській бібліотеці, у неросійському відділенні – 1.615.

Послугами читального залу, створеного в середині жовтня, до кінця листопада скористалися 199 читачів, високим рівнем відзначається відвідуваність представниками служб НСДАП та спеціалізованих інститутів.

Ich möchte hier einmal, um Ihnen zu zeigen, wie auch trotz der Schwierigkeiten des Umzugs die Ostbücherei ihre Arbeit fortgesetzt und erweitert hat, einige Vergleichszahlen bieten.

Am 1. 1. befanden sich in Berlin 67.000 Bücher der Ostbücherei. Die nichtrussische Abteilung besaß einen Bestand von 1.410 Büchern.

Gegenwärtig stehen nun aber, wie ich bereits ausführte, für Dienststellen der Partei, des Staates und der Wehrmacht und für die deutsche Wissenschaft

109.137 russische Bücher,
5.030 Bücher nichtrussischer Sprache und
8.300 Zeitschriftentitel

zur Verfügung.

Damit steht wohl die Ostbücherei bei weitem an der Spitze aller Auskunftsstellen über Bolschewismus und Ostraum.

Im Ausleihverkehr mit der Ostbücherei stehen insgesamt 65 Dienststellen und Institute, davon sind die wichtigsten:

1. Arbeitsgemeinschaft für die Erforschung der bolschewistischen Weltgefahr,
2. Ostministerium,
3. Oberkommando der Wehrmacht,
4. Hohe Schule,
5. Anti-Komintern,
6. Kontinentaleuropäische Forschung,
7. Osteuropa-Institut,
8. Arbeitsgemeinschaft "Turkestan",
9. Turkestanische Leitstelle,

Я хотів би ще раз запропонувати вам порівняльні дані, щоб продемонструвати, як Східна бібліотека організувала та розвинула свою роботу, незважаючи на складнощі переїзду.

На 1 січня у Берліні знаходилося 67.000 книг Східної бібліотеки. Зібрання неросійського відділення налічувало 1.040 книг.

Але на даний момент, як я вже пояснив, для користування партії, держави і Вермахту та німецької науки є в розпорядженні:

109.137 російських книг*;
5.030 книг неросійською мовою та
8.300 найменувань журналів.

Таким чином, Східна бібліотека перебуває на чолі всіх інформаційних служб у справах більшовизму та східного простору.

Зв'язками щодо видавання книг зі Східною бібліотекою поєднані загалом 65 служб та інститутів, з яких найважливішими є:

1. Робоче товариство з дослідження світової більшовицької загрози;
2. Східне міністерство;
3. Верховне командування Вермахту;
4. Вища школа;
5. Антиконтинентерн;
6. [Інститут] дослідження континентальної Європи;
7. Інститут [дослідження] Східної Європи;
8. Робоче товариство "Туркестан";
9. Туркестанська координуюча служба.

* За даними П. К. Грімстед загальна кількість вивезених Штабом книг сягала 1–1,5 млн.

3.) Das Archiv der Originalausarbeitungen des Einsatzstabes.

Besondere Beachtung finden bei zahlreichen Parteidienststellen und vor allem bei Wissenschaftlern die Ausarbeitungen des Einsatzstabes. Diese haben gegenwärtig die Zahl von rd. 5.000 erreicht. Das Jahr 1944 brachte eine Zunahme von 1.087 mit einem Umfang von 16.522 Seiten.

Davon ausgeliehen: 1.794 Ausarbeitungen

Dauerabgaben: 398 Ausarbeitungen

Von den Ämtern des Hauses ist das Hauptamt Überstaatliche Mächte der Hauptabnehmer gewesen.

Namhafte Professoren aller deutschen Universitäten zählen zu den regelmässigen Benutzern des Archivs der Ausarbeitungen, z.B. Professor Pfitzner, Prag,

Professor Burgdörfer, München,

Professor Franz, Jena,

Professor Wittram, Posen.

Sehr stark wird das Archiv vom "Weltdienst" und besonders vom Institut zur Erforschung der Judenfrage benutzt.

Die häufigsten Abnehmer der Ausarbeitungen sind:

Hauptamt Überstaatliche Mächte,

Sonderstab Presse,

~~Sonderstab Amerikanismus,~~

Ant Dramaturgie und darstellende Kunst,

Ant Volkskunde,

Oberbereichsleiter Löbsach,

Institut zur Erforschung der Judenfrage,

Weltdienst,

O.K.W.,

O.K.H.,

SS- Hauptamt,

Estministerium,

Universität Heidelberg (Dr. Montaner),

Rassenbiologisches Institut (Dr. Gottschewski)

u.s.w.

3. Архів оригінальних розробок Оперативного штабу

Особливу увагу численних партійних служб, а насамперед науковців, привертають розробки Оперативного штабу. На даний момент їхня кількість сягає близько 5.000. У 1944 р. їхня кількість зросла на 1 087 із обсягом у 16.522 сторінок.

З них видано [у користування] 1.794 розробки.

[У тривалому користуванні] 398 розробок.

Зі служб [Розенберга] головним користувачем було Головне відомство “Наддержавні сили”.

Відомі професори всіх німецьких університетів належать до числа постійних користувачів архіву розробок, наприклад:

професор Пфїтцнер, Прага,

професор Бургдюрфер, Мюнхен,

професор Франц, Єна,

професор Віттрам, Позен.

Архів активно використовується “Світовою службою” та особливо – Інститутом дослідження єврейського питання.

Найчастіше використовують розробки*:

Головне відомство “Наддержавні сили”,

Зондерштаб “Преса”,

Зондерштаб “Американізм”,

Відомство “Драматургія та зображальне мистецтво”,

Відомство “Фольклористика”,

оберберайхсляйтер Льобзак,

Інститут дослідження єврейського питання,

“Світова служба”,

Верховне командування Вермахту,

Верховне командування сухопутних військ,

Головне управління СС,

Східне міністерство,

Університет у Гайдельберзі (д-р Монтанер),

Інститут расової біології (д-р Готчевськи)

та ін.

* У 1944 р.

4. Übersetzerbüro.

Das Übersetzerbüro wurde im Juli 1944 unter Leitung von Obereinsatzführer Dr. Benrath neu zusammengefaßt.

328 Arbeiten in russischer Sprache mit 2.184 Seiten Schreibmaschinentext wurden übersetzt.

Von den 328 Arbeiten waren 136 schwieriger wissenschaftlicher Text, 156 mittelschwerer Text.

An der Arbeit für das Handbuch beteiligte sich das Übersetzerbüro durch Übersetzung von 341 Stichworttexten.

In Ratibor wurden im Jahre 1944 für einzelne Hauptämter und Ämter des Hauses und zur Ergänzung der von den Sonderkommandos angefertigten Ausarbeitungen 1 5 3 A u s a r b e i-
t u n g e n mit 1 7 4 3 Seiten Text erarbeitet.

4. Бюро перекладачів

Бюро перекладачів було заново утворене у липні 1944 р. під керівництвом оберайнзацфюрера Бенрата.

Було перекладено 328 робіт російською мовою з 2.184 стор. машинописного тексту.

Із 328 робіт 136 – складний науковий текст, 156 – тексти середнього рівня складності.

Для роботи над довідником [з більшовизму] бюро перекладів здійснило переклад 341 ключового слова.

У Ратіборі у 1944 р. для окремих головних служб і відомств [Служби Розенберга] та поповнення розробок, що надійшли від зондеркоманд, у роботі перебували 153 розробки з 1.743 сторінками тексту.

5.) Fotolabor und Fotoarchiv.

Das Fotolabor fertigte 6.000 Abzüge und 10.000 Vergrößerungen an, die zum Aufbau des Fotoarchivs dienten. Dieses auf russische Originale aufgebaute Fotoarchiv stellt eine Einmaligkeit dar.

Für die Dienststelle Rosenberg kam das Fotomaterial besonders zur Lichtbildreihe in der Schulung und zur Herstellung eines Lehrfilmes über den Bolschewismus zur Verwendung. Außerdem wurden besonders dem Manuskript "Die Wahrheit über die Religion in Rußland" zahlreiche Aufnahmen beigegeben.

6.) Einsetz der Ausstellung "Bolschewismus".

Anlässlich der Reichsschulungstagung in Würzburg wurde in Zusammenarbeit mit dem Amt Ausstellungen eine Arbeitsschau des Einsatzstabes zusammengestellt.

Der Teil "Bolschewismus" dieser Arbeitsschau wurde laufend ausgebaut und in Würzburg,

Norderney,
Eschwege, Kurhessen,
Herzfeld, "
Fulda, "
Marburg a.d. Lahn,
Kassel

ausgestellt.

Kleinere Bildzusammenstellungen in Tafeln wurden außerdem anlässlich von Schulungstagungen in 13 Orten des Reiches eingesetzt.

Verschiedene Mitarbeiter der Gauschulungsämter sind im Einverständnis mit dem Hauptamt Schulung und Erziehung auf Grund des gezeigten Materials nach Ratibor gekommen und haben hier die Reichsschulungsthemen selbst erarbeitet.

5. Фотолабораторія та фотоархів

Фотолабораторія виготовила 6 000 фотовідбитків та 10 000 збільшених фотовідбитків, призначених для створення фотоархіву. Цей фотоархів, створений на основі російських оригіналів, є унікальним.

При Службі Розенберга фотоматеріал був задіяний з метою створення серій фотографій для навчання та виготовлення навчального фільму про більшовизм. Крім того, численні фотознімки було додано до рукопису “Правда про релігію в Росії”.

6. Застосування виставки “Більшовизм”

З нагоди імперського засідання з навчання у Вюрцбурзі разом з відомством “Виставки” було представлено огляд роботи Оперативного штабу.

Частина “Більшовизм” цього робочого огляду була постійною та представлена у:

Вюрцбурзі;
Нордерней;
[містах] Ешвеге провінції Кургессен,
Герцфельд ” ,
Фульда ” ;
Марбурзі-на-Лані;
Касселі тощо.

Крім того, невеликі добірки фотографій у таблицях (плакатах) були призначені для засідань з навчання у 12-ти [містах] райху.

Різні співробітники окружних відомств з навчання за погодженням з Головним відомством “Навчання та виховання”^{*} на підставі побаченого матеріалу приїздили до Ратібору та самостійно опрацьовували імперські навчальні теми.

^{*} Мова йде про партійні окружні відомства з навчання та Головне відомство “Навчання та виховання” при Уповноваженому фюрера у справі нагляду за загальним духовним і світоглядним навчанням та вихованням у НСДАП.

7.) Rednertätigkeit.

Von der Hauptabteilung I in Ratibor waren zu Vorträgen vor Partei und Wehrmacht eingesetzt Dr. Wunder, Rudolph, Lommatzsch und Dr. Granzin, die insgesamt 120 Vorträge durchführten. Die meisten dieser Vorträge waren mit Aussprachen verknüpft.

Den Hauptanteil an den Vorträgen bewältigten Dr. Wunder und Pg. Rudolph, von denen jeder 52-Mal eingesetzt war.

Besonders hervorzuheben sind die Vorträge in Dahlem, in Krössinsee sowie besondere Einsätze vor der Generalität und an den Kriegsschulen.

8.) Abgelieferte Manuskripte.

Im Jahre 1944 stand die Abgabe von Manuskripten für die Schulungsthemen und die NS - Schriftenreihe im Vordergrund.

Es wurden druckfertig abgeliefert:

- 1.) Obereinsatzführer Holberg/Haupteinsatzführer Reichardt:
"Die Wahrheit über die Religion in Russland": 500 Seiten
- 2.) Obersteinsatzführer Dr. Wunder:
"Das wahre Gesicht des Bolschewismus": 340 Seiten
- 3.) Stabseinsatzführer Tenschert:
"Ideologie und Wirklichkeit des Bolschewismus": 363 Seiten
- 4.) Obereinsatzführer Dr. Granzin:
"Die Lösung der Judenfrage durch den Bolschewismus": 61 Seiten
- 5.) Stabseinsatzführer Lommatzsch:
"Die psychologische Kriegsvorbereitung in der Sowjetunion": 97 Seiten
- 6.) Stabseinsatzführer Lommatzsch:
"Neue Menschen in der Sowjetunion?": 150 Seiten
- 7.) Haupteinsatzführer Rudolph:
"Gespräch über die Sowjetunion": 46 Seiten
- 8.) Haupteinsatzführer Rudolph/ Professor, enfrey:
"Handbuch des Bolschewismus": ca. 1000 Seiten

7. Діяльність із виголошення доповідей

Головним відділом I у Ратіборі щодо виголошення доповідей при партії та Вермахті були уповноважені д-р Вундер, Рудольф, Ломмач та д-р Гранцін, які загалом прочитали 120 доповідей. Більшість доповідей супроводжувалася дискусіями.

Більшу частину доповідей прочитали д-р Вундер та пг. Рудольф, з яких кожний виступив 52 рази.

Особливо слід відмітити доповіді у Далемі, Крьоссінзее, як і виступи перед генералітетом та у військових школах.

8. Надані рукописні матеріали

У 1944 р. на першому плані перебувало надання рукописів для навчальних тем та серій націонал-соціалістських видань.

Були повернуті [та готові до друку]:

- 1) Оберайнзацфюрер Гольберг / гауптайнзацфюрер Райхардт:
“Правда щодо релігії в Росії” 500 сторінок;
- 2) Оберстайнзацфюрер д-р Вундер:
“Справжнє обличчя більшовизму” 340 сторінок;
- 3) Штабсайнзацфюрер Теншерт:
“Ідеологія та дійсність більшовизму” 363 сторінки;
- 4) Оберайнзацфюрер д-р Гранцін:
“Вирішення єврейського питання більшовизмом” 61 сторінка;
- 5) Штабсайнзацфюрер Ломмач:
“Психологічна підготовка до війни
в Радянському Союзі” 97 сторінок;
- 6) Штабсайнзацфюрер Ломмач:
“Нова людина у Радянському Союзі?” 150 сторінок;
- 7) Гауптайнзацфюрер Рудольф:
“Розмова про Радянський Союз” 46 сторінок;
- 8) Гауптайнзацфюрер Рудольф / проф. Зоргенфрей:
[“Довідник з більшовизму”] близько 1000 сторінок.

9.) Handbuch des Bolschewismus.

Der Auftrag zur Herstellung eines Handbuches des Bolschewismus erging im Frühjahr dieses Jahres von Oberbereichsleiter Pg. Härtle. Gedacht war zunächst an ein Nachschlagewerk, analog dem "Handbuch der Romfrage". Da jedoch infolge der Dringlichkeit des Projektes nicht so viel Zeit zur Verfügung stand, sollte die erste Auflage in der äußeren Form eines Taschenlexikons von 300 - 400 Seiten Umfang erscheinen. Erst durch weitere Auflagen soll allmählich auch äußerlich eine Anpassung an das "Handbuch der Romfrage" erfolgen.

Das "Handbuch des Bolschewismus" ist nicht für die breite Masse gedacht, sondern soll alle führenden Männer in Partei, Wehrmacht, Staat und Wirtschaft mit den grundsätzlichen Tatsachen und Problemen des Bolschewismus, speziell der Sowjetunion, bekannt machen. Aus ursprünglich etwa 2.500 Schlagworten wurden für die erste Auflage rund 400 ausgewählt und bearbeitet.

Die Schriftleitung wurde Prof. Sorgenfrey übertragen, die Gesamtleitung hat Haupteinsatzführer Rudolph.

Sämtliche Arbeiten wurden im Übersetzerbüro übersetzt. Der Rohbau der ersten Auflage des Handbuches wurde mit rund 1000 Schreibmaschinenseiten am 1.12. 1944 von Prof. Sorgenfrey an Oberbereichsleiter Härtle übergeben. Pg. Härtle übertrug daraufhin zunächst die gründliche sachliche Überprüfung der Daten und Zahlen der ersten Auflage dem selben Arbeitskreis und beauftragte ihn anschließend mit den Vorarbeiten zur Herstellung einer zweiten Auflage, bei der im Unterschiede zur ersten weitgehend reichsdeutsche Professoren der "Arbeitsgemeinschaft zur Erforschung der bolschewistischen Weltgefahr" herangezogen werden sollen.

9. [Довідник з більшовизму]

Доручення щодо підготовки довідника з більшовизму надійшло на початку року від оберайнзацфюрера пг. Гертле. Спочатку він був задуманий як довідкове видання, аналог “Довідника [з питань античності]”. Через те, що внаслідок терміновості проекту в розпорядженні було не дуже багато часу, перший наклад мав побачити світ у формі кишенькового словника обсягом 300–400 сторінок. Наступне видання має наслідувати “Довідник [з питань античності]” також і зовні.

“Довідник з більшовизму” призначений не лише для широких мас, а й також для всіх керівних кадрів у партії, Вермахті, державі, економіці, щоб ознайомлювати з фактами та проблемами більшовизму, зокрема Радянського Союзу. З першопочаткових майже 2.500 гасел для першого видання було обрано та опрацьовано близько 400.

Редагування було доручене проф. Зоргенфрею, загальне керівництво – гауптайнзацфюреру Рудольфу.

Усі роботи були перекладені в бюро перекладачів. Упорядковані матеріали для першого видання довідника обсягом приблизно в 1000 машинописних сторінок були передані 1.12.1944 р. проф. Зоргенфреєм оберберайхсляйтеру Гертле. Після цього пг. Гертле доручив передусім ґрунтовну предметну перевірку дат та чисел першого видання вузькому колу осіб та у зв’язку з цим уповноважив їх щодо попередньої роботи з підготовки другого видання, до якого, на відміну від першого, мають бути залучені професори-райхсдойче з “Робочого товариства з дослідження світової більшовицької загрози”.

10.) Mitteilungsblatt.

Vom Mitteilungsblatt (Nachrichten des Einsatzstabes RR) erschienen im Jahre 1944 13 Hefte und 2 Sonderhefte mit zusammen 414 Seiten. Die Auflage betrug durchschnittlich 1400 Stück.

Es wurden so für das Mitteilungsblatt 575.000 Seiten abgezogen.

Das Herstellungsbüro des Mitteilungsblattes lieferte außerdem noch 220 Stück des 1. Reichsschulungsthemas und eine Reihe anderer Vervielfältigungen, sodaß das Herstellungsbüro in diesem Jahre insgesamt 670.000 Seiten vervielfältigt hat.

Von den Mitteilungsblättern fand besondere Beachtung das Heft "Sowjet-Patriotismus" und das Heft über die Bevölkerungszunahme der Sowjet-Union.

Der Schriftwechsel zu den Themen des Mitteilungsblattes v^{er} sehr rege.

10. Інформаційний бюлетень

У 1944 р. вийшли друком 13 випусків та 2 особливі випуски “Інформаційного бюлетеня” (новини Оперативного штабу райхсляйтера Розенберга) загальним обсягом 414 сторінок. Наклад у середньому складає 1400 примірників.

Таким чином, для “Інформаційного бюлетеня” було видруковано 575.000 сторінок.

Бюро з підготовки “Інформаційного бюлетеня”, крім того, випустило ще 220 примірників першої імперської освітньої теми та скопіювало серію інших видань, отже, бюро з підготовки видрукувало у цьому році загалом 670.000 сторінок.

З випусків “Інформаційного бюлетеня” особливу увагу привернули випуск “Радянський патріотизм” та випуск щодо зростання чисельності населення Радянського Союзу.

Листування з приводу тем для “Інформаційного бюлетеня” було дуже жвавим.

Das Mitteilungsblatt wird unter anderem versandt an:

Hauptabteilungen des Einsatzstabes RR,
Sonderstäbe des Einsatzstabes RR,
Sonderkommandos des Einsatzstabes RR,
Chef der Finanzverwaltung
Führerhauptquartier,
Oberkommando der Wehrmacht,
Oberkommando des Heeres,
Dienststellen der Marine,
Sicherheitsdienst,
SS-Hauptamt,
Reichsarbeitsführer,
Die Führer der Arbeitsgauen I - XXXIX,
Hohe Schule,
Außenstellen der Hohen Schule,
Gauvertreter des Reichsleiters Rosenberg,
Der Reichsjugendführer,
Hitler-Jugend - Dienststellen,
Gaudozentenführer von sämtlichen Gauen,
Gaustudentenführer von sämtlichen Gauen,
ferner an:

SA - Führer,

SS - Führer,

NS - Frauenschaft,

die für die Arbeitsgemeinschaft an einem Forschungsauftrag
arbeitenden Professoren, (wiss. Mitarbeiter)

Verschiedene Heeresdienststellen,

Parteikanzlei, Abt. II u. III,

Dienststelle Reichsschatzmeister

Verschiedene Ministerien,

Verschiedene Gauleiter und Kreisleiter,

Einige Hauptschriftleiter.

“Інформаційний бюлетень”, серед іншого, надсилається до:

головних підрозділів Оперативного штабу райхсляйтера Розенберга;

зондерштабів Оперативного штабу райхсляйтера Розенберга;

зондеркоманд Оперативного штабу райхсляйтера Розенберга;

керівника фінансового управління;

Ставки фюрера;

Верховного командування Вермахту;

Верховного командування суходільних військ;

Службам флоту;

Служби безпеки;

Головного управління СС;

Голови імперської служби праці;

керівників трудових округів I – XXXIX;

Вищої школи;

філіалів Вищої школи;

представників райхсляйтера Розенберга в округах;

керівника імперської молоді;

служб Гітлерюгенду;

керівників викладачів усіх округів;

керівників студентів усіх округів.

Крім того:

керівникові СА;

керівникові СС;

Націонал-соціалістському жіночому союзові;

професорам (науковим співробітникам), що працюють над дослідницькими завданнями для робочого товариства*;

різними військовими службам;

до партійної канцелярії, відділів II і III;

до служби Імперської скарбниці;

до різних міністерств;

різними гауляйтерам та крайсляйтерам**;

головним редакторам окремих видань.

* Ймовірно, мова іде про “Товариство з дослідження світової більшовицької загрози”.

** Керівникам округів та районів.

Damit glaube ich, in großen Zügen einen Überblick über die Entwicklung des Einsatzstabes und insbesondere über seine Ergebnisse und Leistungen des Jahres 1944 gegeben zu haben. Obwohl vielleicht Ihnen, meine Kameraden, die Zusammenhänge im wesentlichen bekannt sind, habe ich es doch für notwendig gehalten, hier einmal die ganze Entwicklung im Zusammenhang zu schildern.

Ich glaube auch, daß es nach 4 1/2 Jahren erfolgreicher Tätigkeit berechtigt ist, eine solche Arbeit einer ersten Würdigung zu unterziehen. Wir haben mit voller Absicht auf eine propagandistische Herausstellung unserer Arbeit verzichtet, da wir immer den Grundsatz vertreten haben, daß die Arbeit und die Ergebnisse für sich sprechen müssen. Wir haben aber auf der anderen Seite feststellen müssen, daß diese Arbeit in ihrer Wertung noch nicht den richtigen Platz eingeräumt bekommen hat.

Denn ich glaube, es besteht wohl gar kein Zweifel darüber, daß der Einsatzstab in 4 1/2 Jahren unter kriegsbedingten Schwierigkeiten für den Aufgabenbereich des Reichsleiters größere Ergebnisse erzielen konnte, als es der Gesamtdienststelle vorher in 6 Jahren möglich gewesen ist. Wenn man dabei berücksichtigt, daß Alfred Rosenberg nächst dem Führer die entscheidende Persönlichkeit der Bewegung für die nationalsozialistische Weltanschauung ist, so kann man wohl mit Recht feststellen, daß der Einsatzstab über den Rahmen der Dienststelle des Reichsleiters hinaus eine entscheidende Bedeutung für die NSDAP. schlechthin gewonnen hat.

Wenn die Bedeutung des Einsatzstabes genügend bekannt gewesen wäre, so zweifle ich nicht daran, daß im Zuge der Konzentration der Kräfte im 6. Kriegsjahr die Mitarbeiterzahl für den Einsatzstab verdoppelt worden wäre, statt daß sich die Notwen-

Разом з тим, я вважаю, що дав [тут належний] огляд щодо [становлення та діяльності] Оперативного штабу та особливо щодо його результатів та досягнень у 1944 р. Хоча, можливо, мої товариші, [по суті події] вам відомі, але я вважав за необхідне описати тут загальний розвиток ще раз.

Я також вважаю, що після 4,5 років успішної діяльності маємо право дати попередню оцінку подібній роботі. Ми навмисно відмовилися від пропагандистського демонстрування нашої роботи, тому що завжди дотримувалися думки, що робота та результати мають казати самі за себе. Але, з іншого боку, ми маємо засвідчити, що ця робота відповідно до її важливості ще не посіла належного їй місця.

Крім того, я гадаю, що не існує жодного сумніву, що Оперативний штаб протягом 4,5 років у складних військових умовах зміг досягти більших результатів у сфері завдань райхсляйтера*, ніж це було можливо для загальної Служби за попередні 6 років. Якщо при цьому взяти до уваги, що Альфред Розенберг є найближчою до фюрера ключовою постаттю в русі за націонал-соціалістський світогляд, то, ймовірно, можна правомірно стверджувати, що Оперативний штаб поза межами служби райхсляйтера безперечно отримав вирішальне значення для НСДАП.

Якби значення Оперативного штабу належно усвідомлювалось, то я не маю сумнівів у тому, що в міру концентрації сил на шостому році війни кількість співробітників для Оперативного штабу могла б бути подвоєна, замість того, щоб виникла необхідність звільнити 50 % співробітників.

* *Альфреда Розенберга.*

digkeit ergeben hätte, 50 % der Mitarbeiter abzugeben.

Wir haben aus unserer Arbeit heraus erkannt, daß die Niederzwingung der Feinde und insbesondere die Gewinnung des Friedens bei weitem nicht nur von militärischen und wirtschaftlichen Maßnahmen abhängt, sondern daß eine wirklich dauerhafte Neugestaltung Europas sich nur dann ermöglichen lassen wird, wenn es uns gelingt, diesem neuen Europa die richtige geistige und kulturelle Grundlage zu geben. Hier muß wiederum festgestellt werden, daß nächst dem Führer Reichsleiter Rosenberg ist, der alle Voraussetzungen dafür mitbringt, Europa die grosse Konzeption zu geben, die für den Neuaufbau erforderlich ist.

Deshalb ist es notwendig, daß wir aus der allzu bescheidenen Reserve heraustreten und uns dessen bewußt werden, daß von unserer Arbeit und von unserer Aktivität abhängig ist, ob diese Konzeption in die Tat umgesetzt und so in einer weltgeschichtlichen Zeit die rassistisch und leistungsmäßig besten Kräfte die Führung in einem neuen Europa übernehmen oder ob es im bolschewistischen Chaos seine Vernichtung finden soll.

Unter diesen Gesichtspunkten wird einmal die Geschichte über unsere Arbeit positiv oder negativ entscheiden.

Nachdem das Jahr 1944 uns in der Auswertung unserer Arbeitsergebnisse einen ganz entscheidenden Schritt weitergebracht hat, möchte ich Sie, meine Kameraden, dazu aufrufen, im kommenden Jahre noch viel mehr als bisher alle Kräfte dafür einzusetzen, daß wir unserem Reichsleiter helfen, diese neue Grundlage für Europa zu verwirklichen. In diesem Sinne werden wir als Nationalsozialisten dem Führer gegenüber unsere höchste Pflicht erfüllen.

Ми зрозуміли з нашої роботи, що побороти ворога та, що особливо важливо, змусити до миру в подальшому можна не лише шляхом військових та економічних заходів, і справжнє тривале нове облаштування Європи стане можливим лише тоді, якщо ми зможемо створити для цієї нової Європи вірну ідейну та культурну основу. З іншого боку, тут необхідно зазначити, що райхсляйтер Розенберг є найближчим до фюрера, хто створює всі передумови, щоб дати Європі нову концепцію, яка буде успішною для нової відбудови.

Тому необхідно, щоб ми виходили з усіх наявних незначних ресурсів та були свідомі того, що від нашої роботи та нашої діяльності залежить, чи втілиться в світовій історії ця концепція, і тим самим расові та виробничі сили переберуть керівництво новою Європою, чи вона змушена буде знайти свою загибель у більшовицькому хаосі.

З цих точок зору історія колись вирішить, була наша робота позитивною чи негативною.

Оскільки після 1944 р. було зроблено вирішальний крок у використанні результатів нашої роботи, я хотів би закликати вас, мої товариші, до того, щоб у прийдешньому році ще більше, ніж раніше, задіяти всі сили, щоб допомогти нашому райхсляйтерові втілити ці нові засади у дійсність. У світлі цього ми, як націонал-соціалісти, по відношенню до фюрера виконаємо своє найвище зобов'язання.

BArch, NS 30/211/199–234. Засвідчена копія. Машинопис. Мова німецька. Цифрову копію онлайн див.:

http://startext.net-build.de:8080/barch/MidosasSEARCH/NS30_25600/index.htm

Einsetzungstab Reichsleiter Rosenberg
Sonderkommando Osten
Der Leiter,

Frauenberg, den 22. Jan. 1945
Post Ardning/Stmk. (12a)
Pr/B. 106/45

Original an die Stabsführung, HA. I, Retibor,
1. Kopie an die Stabsführung, ~~HA. I~~, Berlin,
2. Kopie an das Sonderkommando Osten, Frauenberg.

Monatsbericht Nr. 9, 10, 11, 12/1944

(vom 1. Sept. bis zum 31. Dez. 1944)

verbunden

mit einem

Abschlussbericht über das Jahr 1944.

1) Eingegangene^{ne} Arbeiten unserer ukrainischen wissenschaftlichen Mitarbeiter (vom 1. 9. - 31. 12. 1944) :

- Prof. Dragomanow : " Der Föderalismus des M. Dragomanow " (Teil)
- Prof. Dubrowsky : " Biographie Winnitschenko "
- " Biographie J. Mazepa "
- " Gedanken zur allrussischen Befreiungsarmee. "
- Prof. Oglöblin : " Der Föderalismus von Michael Gruschewsky. "
- Prof. Olchowsky : " Herkunft und Struktur der ukrainischen Intelligenz. "
- Prof. Wassiljaka : " Neuzeitliche Grundlagen für die bäuerliche Landwirtschaft in der Ukraine für den Fall des Neuaufbaues der gesamten Landwirtschaft des Landes. "
- " Material zu der Frage der Erzeugung landwirtschaftlicher Maschinen und die Ergebnisse der Anwendung im Hinblick auf die Veränderung der sowjetischen Landwirtschaft. "

mit insgesamt 426 Schreibmaschinenseiten.

№ 87

Оперативний штаб райхслайтера Розенберга
Зондеркоманда “Схід”
Керівник

Фрауенберг, 22 січня 1945 р.
Post Ardning/Stmk. (12a)
Pr/B. 106/45

Оригінал – до Управління штабу, ГВ* I, Ратібор.

1. Копія – до Управління штабу, Берлін.

2. Копія – до Зондеркоманди “Схід”, Фрауенберг.

Місячні звіти № 9, 10, 11, 12 / 1944

(з 1 вер[есня] до 31 гр[удня]),

пов’язані із

заключним звітом за 1944 рік

1. Роботи наших українських співробітників, що надійшли 1.9. – 31.12.1944:

Проф. Драгоманов:	Федералізм М. Драгоманова (частина).
Проф. Дубровський:	Біографія Винниченка;
Біографія Івана Мазепи;
Погляди щодо загальноросійської
визвольної армії.
Проф. Оглоблін:	Федералізм Михайла Грушевського.
Проф. Ольховський:	Походження та структура
української інтелігенції.
Проф. Василяка:	Сучасні засади селянського сільського
господарства в Україні на випадок
відновлення всього сільського
господарства країни;
Матеріал до питання виробництва
сільськогосподарських машин та результати
їхнього використання з огляду на зміни у
сільському господарстві.

Загалом 426 машинописних сторінок.

* “НА” (“*Hauptabteilung*”) – Головний відділ.

2) Von Riga übersandte, an die Stabsführung weitergeleitete Gemeinschaftsarbeiten HAG, Ostland - HAG, Ukraine :

- " Der zehnte Saal des W. I. Lenin-Zentralmuseums. "
- " Das Statut der bolschewistischen Partei. "
- " Lenin und Stalin über die Arbeit. "
- " Der fünfte und sechste Saal des Zentral - Museums von W. I. Lenin. "
- " Der achte und neunte Saal des Zentral - Museums von W. I. Lenin. "
- " Der zwölfte und dreizehnte Saal des Zentral-Museums von W. I. Lenin. "
- " Der XVI. und XVII. Saal des Zentral-Museums von W. I. Lenin. "
- " Das System der bolschewistischen Propaganda und Agitation unter der Bevölkerung der Sowjet-Union. "
- " Gemeinschaftswirtschaft als Grundlage der Kolchosordnung. "
- " Über die Auswertung der Kunstliteratur in der Vortragsarbeit. "
- " Die Grundformen der Produktionsbeziehungen. "
- " Über die Reproduktion der Arbeitskraft beim Kapitalismus und beim Sozialismus. "

mit insgesamt 223 Schreibmaschinenseiten.

3) In Riga übersetzte eigene Arbeiten der HAG, Ukraine - an die Stabsführung weitergeleitet :

- " Arbeitsschutz "

mit insgesamt 39 Schreibmaschinenseiten.

4) An die Stabsführung abgelieferte Arbeiten der eigenen Abteilung : (vom 1. 9. bis 31. 12. 1944.)

- " Eisenbahnbauten in Sowjetrußland in der Periode der Kriegsvorbereitungen gegen Deutschland. "
- " Die Industrialisierung der Sowjet-Union. II. Teil, 12. Kapitel : Die lokale und kooperative Industrie. "
- " Die Arbeit der Schüler und die Schülerwerkstätten. "
- " Garantien für die Einheit des Sowjet-Staates. "
- " Die Grundzüge der bolschewistischen Sozialpsychologie mit besonderer Berücksichtigung des Rassen- und Nationalproblems. "
- " Arbeit der Schule in der Gemeinschaft des Dorfes und der Stadt. "

2. Надіслані з Риги та перенаправлені до Управління штабу спільні роботи ГРГ “Остланд” та ГРГ “Україна”:
“Десятий зал Центрального музею В.І. Леніна”;
“Статут більшовицької партії”;
“Ленін та Сталін [про роботу]”;
“П’ятий та шостий зали Центрального музею В.І. Леніна”;
“Восьмий та дев’ятий зали Центрального музею В.І. Леніна”;
“Дванадцятий та тринадцятий зали Центрального музею В.І. Леніна”;
“XVI та XVII зали Центрального музею В.І. Леніна”;
“Система більшовицької пропаганди та агітації серед населення Радянського Союзу”;
“Коллективне господарство як основа колгоспного устрою”;
“Про використання художньої літератури в лекційній роботі”;
“Основні форми виробничих зв’язків”;
“Про відтворення робочої сили при капіталізмі та при соціалізмі”.

Загалом 223 машинописні сторінки.

3. Перекладені у Ризи та направлені до Управління штабу роботи ГРГ “Україна”:
“Охорона праці”.

Загалом 39 машинописних сторінок.

4. Роботи власного відділу [Управління штабу], що надійшли до Управління штабу (з 1.9. до 31.12.1944):
“Будівництво залізниць у Радянській Росії в період підготовки війни проти Німеччини”;
“Індустріалізація Радянського Союзу. II частина, 12 глава: місцева та кооперативна промисловість”;
“Робота школярів та шкільні майстерні”;
“Гарантії єдності радянської держави”;
“Засади більшовицької соціальної психології з урахуванням проблеми рас і національностей”;
“Робота школи у громаді села та міста”;

- " Die sowjetische Pension-, Invaliden- und Altersversorgung. "
- " Die Schulung der Arbeiterkader. "
- " Sozialistischer Wettbewerb, Stossarbeit und Stachanow-Bewegung. IV. Kapitel : Die Stachanow-Bewegung.
- " Sozialistischer Wettbewerb, Stossarbeit und Stachanow-Bewegung. V. Kapitel : Schlussbetrachtung.
- " Materialien zu der Frage : Die theoretischen Grundlagen der sowjetischen Kommunalhygiene. "
- " Materialien zu der Frage : Stadt und Land in der UdSSR. "
- " Das Erfindertum in der UdSSR. "
- " Getriebene oder Treibende. "
- " Die Sklavinnen der Maschine ".
- " Die Entmenschung des Menschen. "
- " Der Sieg der Stadt im Bolschewismus. "
- Bolschewistisches Kaleidoskop. "
- " Die geschichtliche Notwendigkeit des 22. Juni 1941. "
- " Notizen über die Fragen einer positiven Plattform der Kriegführung. "
- " Der Föderalismus des Michael Gruschewsky. "
- " Die Erzeugung und die Einführung der landwirtschaftlichen Maschinen sowie die Ergebnisse bei der Anwendung der verschiedenen Maschinentypen in der Landwirtschaft der UdSSR und der Ukraine. "
- " Nationalitätenpolitik der Sowjets. "
- " Biographie des Akademikers Michajlo Gruschewsky. "
- " Die Ergebnisse der dreijährigen Tätigkeit der deutschen Verwaltungsorgane in der Ukraine in der Votstellung der ukrainischen Bevölkerung. "
- " Biographie Simon Petljura. "
- " die religiös-moralischen Begriffs- und Gefühlsauffassungen des ukr-ainischen Volkes. "
- " Biographie Pawlo Skoropatzky. "
- " Die Leitung der sowjetischen Industrie. Kapitel I. "
- " Juden, Russen, Bolschewisten (Versuch einer Deutung). "
- " Gestalt und Geheimnisse des bolschewistischen Staates. (Erweiterter Auszug aus einer Denkschrift.) "
- " Ein Brief über die Frage : Ukraine und Europa. "
- " Ein Brief über die Eigenartigkeit der Psychologie des russischen Menschen. "

“Радянське пенсійне забезпечення, піклування про інвалідів та старих”;
“Навчання робітничих кадрів”;
“Соціалістичне змагання, понаднормова робота та стахановський рух. Глава IV: стахановський рух”;
“Соціалістичне змагання, понаднормова робота та стахановський рух. Глава V: заключне слово”;
“Матеріали до питання про теоретичні засади радянської комунальної гігієни”;
“Матеріали до питання про село та місто в СРСР”;
“Винахідники в СРСР”;
“Ті, кого ведуть, або ті, хто веде”;
“Раби машин”;
“Втрата людяності у людини”;
“Перемога міста у більшовизмі”;
“Більшовицький калейдоскоп”;
“Історична необхідність у 22-му червні 1941 року”;
“Нотатки щодо питань позитивної основи ведення війни”;
“Федералізм Михайла Грушевського”;
“Виробництво і запровадження сільськогосподарських машин та результати використання різних типів машин у сільському господарстві СРСР та України”;
“Політика Советів щодо національностей”;
“Біографія академіка Михайла Грушевського”;
“Результати трирічної діяльності німецьких адміністративних органів в Україні в уявленні українського населення”;
“Біографія Семена Петлюри”;
“Релігійно-моральні [поняття] та [сприйняття] українського народу”;
“Біографія Павла Скоропадського”;
“Керівництво радянською індустрією. Глава I”;
“Євреї, росіяни та більшовики (спроба тлумачення)”;
“Образ та таємниці радянської держави (розгорнутий витяг з доповідної записки)”;
“Лист щодо питання: Україна та Європа”;

" Denkschrift und Kritik der bisherigen Ostpolitik "
" Idee und Gestalt des Reiches "

mit insgesamt 2.003 Schreibmaschinenseiten.

5) Dienstreisen des SEF. R. P r o k s c h :

- 1.9. - 4.9.1944 Wien : Besprechungen mit dem
K.-Gauschulungsleiter
Niederdonau.
- 15.9. - 19.9.1944 Berlin : Stabsführung -
RFSS, Amtsgruppe D,
SS.-Stf. Minke,
SS.-Stf. Sparmann
- Wien : Prof. ~~Weiß~~
11.10. - 15.10.1944 Berlin : Stabsführung - im besonde-
ren : Stabsführer (Dienst-
gespräch in der Nacht vom
11. - 12. Okt. 44.)
SEF. Biedermann,
HEF. Tenschert,
ObSEF. Dr. Wunder,
sodann :
Sotke, Dr. Strobel, v. Werder,
Dr. Herm. Greife, " Vineta "
Werner Kindt " Transocean "
Barth v. Wahrenalp, "Reiche-
rundfunk "
Prof. H. Schweitzer,
Reichsjugendführung :
Bf. Breunsbach.
- 20.10. - 26.10.1944 : Wien : Gauschulungsamt Niederdonau
Gausamt für das Landvolk
- Salzburg : Hauptmann Pawlow (Pesch-
kow, OKW.-Aussonstelle Po-
sen.
K. Gauschulungsleiter Salz-
burg.
- 9.11. - 5.12.1944 Wien : Günther Kaufmann, Führungs-
stab OKW. (NSFO) Führer-
hauptquartier.
- Berlin : Stabsführung.
Im besonderen :
Stabsführer,
SEF. Zölffel,
SEF. Rehbock,
SEF. Biedermann,
HEF. Tenschert,
HEF. Dr. Speth
(Durchsprache der Denk-
schrift.)

“Лист щодо особливостей психології російської людини”;
“Записка та критика колишньої політики на Сході...”;
“Ідея та образ району”.

Загалом 2.003 машинописних сторінки.

5) Службові поїздки штабсайнцацфюрера Прокша*:

1.9. – 4.9.1944	<u>Відень</u>	Обговорення з керівником у справі навчання округу Нижній Дунай**.
15.9. – 19.9.1944	<u>Берлін</u>	Управління штабу – RFSS***, відомча група D, [фюрер СС] Мінке, [фюрер СС] Шпарманн.
11.10. – 15.10.1944	<u>Відень</u>	Проф. Ве[...]****
	<u>Берлін</u>	Управління штабу, зокрема: керівник Штабу (службова розмова в ніч з 11 на 12 жовтня), штабсайнцацфюрер Бідерманн, гауптайнцацфюрер Теншерт, оберстайнцацфюрер д-р Вундер. Потім: Зотке, д-р Штробель, фон Вердер, д-р Герм[ан] Грайфе (“Вінета”*****), Вернер Кіндт, Транс[...], Барт фон Варенальп (Імперське радіо), проф. Г. Швайцер, Імперське управління з питань молоді: [бригаденфюрер] Бройнсбах.
20.10. – 26.10.1944	<u>Відень</u>	Відомство з навчання округу Нижній Дунай, окружне відомство у справах сільського населення.
19.11. – 5.12.1944	<u>Зальцбург</u>	Гауптманн Павлов (Пешков, представництво ОКВ у Позені). Керівник у справі навчання округу Зальцбург.
	<u>Відень</u>	Гюнтер Кауфманн, керівний штаб ОКВ (NSFO*****), ставка.
	<u>Берлін</u>	Управління штабу. Зокрема: штабсайнцацфюрер Цьольффель, штабсайнцацфюрер Ребок, штабсайнцацфюрер Бідерманн, гауптайнцацгельфер Теншерт, гауптайнцацгельфер д-р Шпет (обговорення доповіді).

* В колонці справа були вказані, як правило, місце візиту, особа, з якою відбулася розмова, та предмет розмови.

** “Gau Niderdonau” – округ (гау) “Нижній Дунай”, один з округів, створених на території Австрії після приєднання її до нацистської Німеччини.

*** Тут і далі “Reichsführer-SS” – райхсфюрер-СС.

**** Тут і далі не прочитано.

***** “Вінета” (“Vineta”) – структурний підрозділ Східного відділу Міністерства народної про-
світи та пропаганди.

***** “Nationalsozialistischer Führungsoffizier” – офіцер, що відповідав за ідеологічну роботу.

Einsatzbesprechung mit
OEF. Paffen,
Einsatzbesprechung mit
OEF. Steinberg

Dr. Matthes Ziegler, Stan-
darte " Kurt Eggers ",
Dr. K.H. Bader, " Skorpion
Ost ",

Rolf Thiele, Arbeitsplan
Prag,

Dr. Rixleben : Europakon-
zeptionen der deutschen
Wissenschaft,

Dr. Herm. Greife, "Vineta"
Dr. Fritz Rehm, Hauptkultur-
amt der NSDAP.

Dr. Stau-Thieme, Auslands-
und Russlandsfragen,
L. Döring, SS.-Hauptamt.

Prag :

Ing. Seiboth (ehem. HAG.
Ukraine), Tschechen-
fragen,

Prof. Ogloblin,
Prof. Dragomanow,
Prof. Kowalew,
Prof. Philipow

Institut Prof. Dr. Hippus,
SS.-Stbf. Hans Günther
(Judenaktion, Verbindung zu
Jacobi - Wlassow-Aktion.)

11.12.-13.12.1944 Salzburg :

Gauschulungsamt Salzburg.
Vortrag vor den Offizieren
des Standortes Salzburg :
" Die Notwendigkeit des
22. 6. 1941. " (400 Offz.
2 Generale.)

14.12.-31.12.1944 Ratibor :

Jahresabschluss-Tagung des
ERR :
(Vortrag zu Europa- und
Ostfragen.)
Arbeitstagung der HA. II
Sondervorträge des Amtes
Weltanschauliche Information
Entspr. Besprechungen.

Prag :

Prof. Hippus,
Institut für Sozial- und Völ-
kerpsychologie,
Prof. Schwittau
im gleichen Institut,
SS.-Stbf. Hans Günther
(Ghetto und Judentum.)

Робоча розмова з
оберайнцацфюрером Паффеном,
робоча розмова з
оберайнцацфюрером Штайнбергом.
Д-р Маттес Ціглер, полк “Kurt Eggers”*,
д-р К.Г. Бадер, "Scorpion Ost",
Рольф Тіле, робочий план (Прага),
д-р Айкслебен: європейська концепція
німецької науки,
д-р Герм[ан] Грайфе, “Вінета”,
д-р Фріц Рем, Головне відомство з культури
в НСДАП.
д-р Штау-Тіме, питання Росії та закордону,
Л. Дьорінг, Головне відомство СС.

	<u>Прага</u>	Инж[енер] Зайбот (колишня ГРГ “Україна”), чеські питання, проф. Оглоблін, проф. Драгоманов, проф. Ковальов, проф. Філіппов. Інститут проф., д-ра [Гіппіуса]**, [штурмбаннфюрер] СС Ганс Гюнтер (акція щодо євреїв, зв’язок з акціями Якобі та Власова).
11.12. – 13.12. 1944	<u>Зальцбург</u>	Відомство з навчання округу Зальцбург. Доповідь для офіцерів гарнізону м. Зальцбург [із назвою] “Необхідність у 22.6.1941” (для 400 офіцерів та 2 генералів).
14.12. – 31.12.1944	<u>Рагібор</u>	Заключне засідання ОШР наприкінці року: (доповідь про Європу та питання Сходу), засідання Г[оловного] в[ідділу] II, особливі повідомлення Відомства “Світоглядна інформація”, відповідні обговорення.
	<u>Прага</u>	Проф. Гіппіус, Інститут соціальної та народної психології, проф. Швіттау, у тому ж інституті, [штурмбаннфюрер] СС Ганс Гюнтер (гетто та музей євреїв).

* Полк або штандарт СС “Курт Еггерс” – підрозділ військових кореспондентів Третього райху, що підпорядковувався керівництву СС.

** Інститут соціальної та народної психології (Institut für Soziale- und Völkerpsychologie) у Празі.

Wien : Weihnachtsaufenthalt.
Besprechungen mit :
G. Kaufmann, Führungsstab OKW,
NSFO.
Dr. Fritz Butschek, Gauamt für
das Landvolk,
Gauschulungsamt Niederdonau,
Gautudentenführer Dr. Gerlich,
Dr. Bruno Brehm.

6) Der Mitarbeiterkreis in der Zeit vom 1.9. - 31.12.44 :

In der Berichtszeit wurden von der Arbeitskameradschaft der
HAG. Ukraine i. L. folgende Mitarbeiter an Wehrmacht, Rotes
Kreuz, Rüstung usw. abgegeben :

2.10.44 EF.	Zinnowsky	zur Wehrmacht
2.10.44 EFn.	Marga Greife	zum Roten Kreuz
17.10.44 HEHn.	Gerda Holland	zum Studienabschluss zur Universität Berlin,
17.10.44 HEHn.	Lilo Döring	RFSS, SS.-Hauptamt,
27.10.44 EFn.	Marg. Künkel	Rüstung
15.12.44 EF.	W. Klarr	Wehrmacht
Okt.-Dez. EF.	von Lampe	Schanzarbeit am Ostwall.

Es ergibt sich zum Jahresende somit folgender Mitarbeiter-
stand :

SEF. R. Proksch :	als Leiter der HAG. Ukr. i. L. nunmehr " Sondekommando Osten "
HEF. F. Kurzweil :	als Dienststellenleiter von Frau- enberg und mit der Korrektur der Übersetzungs- arbeiten und ihrer Bearbeitung be- auftragt
OEf. R. Wohl :	als ständiger Übersetzer,
OEf. J. Rüger :	als Übersetzer und Verbindungs- mann zu den ukrainischen Mitar- beitern,
HEHn. Margot Baake :	als Sekretärin,
HEHn. Christel Boye :	tritt Anfang Januar 1945 ihren <u>Matterschaftsurlaub an,</u>
EHN. Leonie Cech :	vorerst wieder nurmehr teilweise arbeitsfähig - <u>tritt Anfang Februar ihren Mit- terschaftsurlaub an,</u>
EF. W. von Lampe :	ist freier Mitarbeiter und den Anforderungen in seinem politi- schen Bereich (Posen) ausge- setzt - also nurmehr bedingt ein- <u>satzfähig.</u>

Відень

Перебування на Різдо.

Розмови з:

Г. Кауфманном, керівний штаб ОКВ (NSFO),

д-р Фріц Бучек, з Окружного відомства з питань сільського населення, відомство з навчання округу Нижній Дунай, керівник округу [з питань студентства] д-р Герліх,

д-р Бруно Брем.

6. Коло співробітників за період 1.9. – 31.12.44:

У звітний період з товариського кола співробітників ГРГ “Україна” [у стадії ліквідації] були відкликані до Вермахту, Червоного Хреста, [сфери] озброєння* такі співробітники:

2.10.44	айнзацгельфер	Циновськи	до Вермахту
2.10.44	айнзацгельферін	Марга Грайфе	до Червоного Хреста
17.10.44	гауптайнзацгельферін	Герда Голланд	до Берлінського університету для закінчення навчання
17.10.44	гауптайнзацгельферін	Ліло Дьорінг	RFSS, Головне відомство СС
27.10.44	айнзацгельферін	Марг[арете] Кюнкель	озброєння
15.12.44	айнзацгельфер	В. Кларр	Вермахт
Жовт[ень]– груд[ень]	айнзацгельфер	фон Лампе	на “Східний вал”** для роботи з [...]

Таким чином, наприкінці [1944 р.] наявний такий штат співробітників:

Штабсайнзацфюрер Р[удольф] Прокш	як керівник ГРГ “Україна” [у Лемберзі], а тепер і керівник зондеркоманди “Схід”.
Гауптайнзацфюрер Ф[ранц] Курцвайль	як службовий керівник [групи] у Фрауенберзі, також задіяний із коректурою перекладів та їхнім опрацюванням.
Оберайнзацфюрер Р[іхард] Вьоль	як постійний перекладач.
Оберайнзацфюрер Ю[ліус] Рюгер	як перекладач та зв’язковий із українськими співробітниками.
Гауптайнзацгельферін Марго Бааке	як секретарка.
Гауптайнзацгельферін Крістель Бойе	<u>з січня 1945 р. іде у декретну відпустку.</u>
айнзацгельферін Леоні Цех	поки що придатна до роботи лише частково, з <u>початку лютого іде у декретну відпустку.</u>
Айнзацгельфер В[альтер] фон Лампе	позаштатний співробітник, за вимогою відклав [свою політичну діяльність] у Позені та <u>безумовно придатний до роботи.</u>

* Тут і далі, скоріше за все, йдеться про служби Міністерства озброєння та військового виробництва.

** Укріплена оборонна лінія вздовж східного кордону райху.

Hinzu treten die OEF. Steinberg und OEF. Paffen als Verbindungsführer zu den Armeegruppen im Osten. Sie sind sachlich jedoch bisher von Ratibor aus eingesetzt gewesen und bleiben mit dem Schwergewicht ihrer Arbeit auch dort verankert.

Damit tritt das nunmehrige Sonderkommando Osten mit insgesamt vier und (zwei) volleinsatzfähigen Mitarbeitern und einer volleinsatzfähigen Mitarbeiterin in das neue Arbeitsjahr ein.

Die Leistungen der verbleibenden und die der ausgeschiedenen Mitarbeiter habe ich in verschiedenen Monatsberichten entsprechend herausgestellt und in Sonderschreiben an den Stabsführer besonders hervorgehoben. Der Stabsführer selbst hat anlässlich seines Besuches auf Frauenberg am 1. Okt. 1944 den einzelnen Mitarbeitern und Mitarbeiterinnen seinen Dank persönlich zum Ausdruck gebracht und diesen Dank dann noch einmal im Monat November 1944 durch persönliche Handschreiben und Buchwidmungen unterstrichen.

Ich selbst möchte den letzten Monatsbericht des Jahres 1944 nochmals dazu benutzen,

allen ausgeschiedenen und allen verbleibenden Kameraden und Kameradinnen

für ihre oftmals hervorragende Arbeitsleistung und ebenso für ihre klare Kameradschaft zu danken.

Крім того, оберайнзацфюрер Штайнберг та оберайнзацфюрер Паффен приєднуються до армійських груп на Сході як керівники по зв'язках. Все ж таки, вони були задіяні у Ратіборі доцільно та досі залишаються там, займаючись основною роботою. Таким чином, Зондеркоманда “Схід” вступає в новий рік у складі чотирьох повністю придатних для роботи співробітників та однієї співробітниці.

Результати роботи співробітників, що залишилися, та тих, що вибули, я наводив у різних відповідних місячних звітах і звертав на це окрему увагу в особливих донесеннях керівникові Штабу. Сам керівник Штабу з приводу свого візиту до Фрауенберга 1 жовтня 1944 р. висловив особисто свою подяку окремим співробітникам і співробітницям та підкреслив цю подяку ще раз у власноруч написаних листах та дарчих написах у книгах у листопаді 1944 р.

Я б хотів скористатись останнім звітом 1944 року, щоб подякувати всім товаришам і товаришкам, що вибули або залишилися, за їхні часто визначні робочі досягнення, як і за товариство.

[...]*

* Тут вилучено частину тексту, де висловлено подяку окремим співробітникам.

J a h r e s b e r i c h t 1944.

=====

1) Der Stand der Arbeit an der Jahreswende 1944/45 :

In der Zeit vom 1. 1. bis zum 31. 12. 1944			
wurden nach R a t i b o r <u>abgeliefert oder liegen zur</u>			
<u>Ablieferung bereit :</u>			
141 Arbeiten mit insgesamt	4.446	Schreibmasch.S.	
<u>in F r a u e n b e r g zur Maschinen-</u>			
<u>schrift fertig</u>			
7 Arbeiten mit insgesamt	912	"	"
<u>in F r a u e n b e r g fertig über-</u>			
<u>setzt</u>			
9 Arbeiten mit insgesamt	1.185	"	"
<u>In F r a u e n b e r g in Übersetzung</u>			
<u>befindlich</u>			
4 Arbeiten mit insgesamt	875	"	"
<u>in F r a u e n b e r g unübersetzt</u>			
<u>vorliegend</u>			
21 Arbeiten mit insgesamt	2.435	"	"
bei Frau Kriasevsky, Graz, in Über-			
setzung befindlich			
1 Arbeit mit insgesamt	50	"	"
bei Krista Dobbeltmann, Berlin, in			
Übersetzung befindlich			
1 Arbeit mit insgesamt	100	"	"
<u>An die HAG, Ostland (Ratibor?) im</u>			
<u>März 44 zur Übersetzung gegeben und</u>			
<u>noch nicht zurückerhalten</u>			
6 Arbeiten mit insgesamt	745	"	"
<u>In ukrainischer Sprache in Ratibor zur</u>			
<u>Übersetzung befindlich</u>			
5 Arbeiten mit insgesamt	530	"	"

Річний звіт за 1944 рік

1. Стан роботи наприкінці 1944 – на початку 1945 рр.

За час з 1.01. до 31.12.1944 до Ратібору надійшли або вже були готові до передавання:

141 робота загальною кількістю у 4.446 машинописних с[торінок].

У Фрауенберзі до машинописного набору готові

7 робіт загальним обсягом 912 стор.

У Фрауенберзі вже перекладені

9 робіт загальним обсягом 1.185 стор.

У Фрауенберзі в процесі перекладу перебувають

4 роботи загальним обсягом 875 стор.

У Фрауенберзі наявна

21 неперекладена робота загальним обсягом 2.435 стор.

У фрау Князевської (Грац) в процесі перекладу перебуває

1 робота обсягом 50 стор.

У Крісти Доббельманн (Берлін) в процесі перекладу перебуває

1 робота обсягом 100 стор.

До ГРГ “Остланд” (Ратібор?)* у березні 1944 р. було передано для перекладу та досі не повернуто

6 робіт загальним обсягом 745 стор.

У Ратіборі у процесі перекладу знаходяться

5 робіт українською мовою загальним обсягом 530 стор.

* Так у тексті.

Sowie :

Am 28. 2. 44

3 Arbeiten mit insgesamt 410 Schreibm.S.
unübersetzt und

3 Arbeiten mit insgesamt 516 " "
übersetzt, aber noch nicht mit der Ma-
schine geschrieben
nach R a t i b o r abgegeben.

Somit betrug das Arbeitsvolumen der HAG. Ukraine i. L. im
Jahre 1944

rund 12.200 Schreibmaschinen-Seiten.

Fünfzehn der wichtigsten Arbeiten des Jahres 1944 seien im
Nachfolgenden zur Illustration der obigen Zahlen mit Verfas-
ser, Titel und Seitenzahl angeführt :

Tobolnitsky :	Die Geld- und Steuerpolitik der Sowjets (U9, 10, 35 u. 47)	145	Schrbm.S.
Rudewsky :	Die Dynamik der Bevölkerungs- zahl und Bewegung der Ukrai- ne in den Jahren 1924 - 1941 (U 12)	61	" "
Sosenowj :	Tabelle über den Altersauf- bau der Bevölkerung der UdSSR in den Jahren 1920,30, 1939. (U 13)	5	" "
	Die Bevölkerungsdynamik der Ukraine in den Jahren 1917 bis 1941 (U 42).	102	" "
	Das Anwachsen der Städte und der städtischen Bevölkerung in der UdSSR (U 65).	30	" "
Prof. Popow :	Die nationale Politik der Bolschewisten (U 20)	139	" "
Prof. Schwittau :	Die Industrialisierung der UdSSR. (U 14,15,24,56, 85,86,87,88,89,90,91,94) 12 Kapitel von insgesamt 24 Kapiteln	458	" "
Ing. Peschkow :	Sozialistischer Wettbewerb, Stossarbeit und Stachanow- bewegung. (U 25,101,102, 103.)	177	" "

Таким чином, [станом]
на 28.2.44

3 роботи загальним обсягом у <u>неперекладені</u> та	410 стор.
3 роботи загальним обсягом у <u>перекладені</u> , але досі не надруковані, передані до Ратібору.	516 стор.

Таким чином, обсяг робіт ГРГ “Україна” [у стадії ліквідації] у січні 1944 р. складав

біля 12 200 машинописних сторінок.

Далі з метою ілюстрації вказані п’ятнадцять найважливіших робіт 1944 року із даними щодо автора, назви та кількості сторінок:

[Топольницький]	Грошова та податкова політика Советів (U* 9, 10, 35 та 47)	145 машиноп[исних] с[торінок]	
Рудевський	Динаміка кількості населення та його рух в Україні у 1924–1941 роках (U 12)	61	"
Сосновий	Таблиця щодо вікового складу населення СРСР у 1920, 1930, 1939 роках (U 13)	5	"
	Динаміка [змін кількості] населення у 1917–1941 рр. (U 42)	102	"
	Збільшення кількості міст та міського населення в СРСР (U 65)	30	"
проф. Попов	Національна політика більшовиків (U 20)	139	"
проф. Швігтау	Індустріалізація у СРСР (U 14, 15, 24, 36, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 94), 12 глав із 24-х глав	458	"
інж. Пешков	Соціалістичне змагання, понаднормова робота та стахановський рух (U 25, 101, 102, 103)	177	"

* Тут і далі позначення не розшифроване, скоріше за все, це позначення перекладу від першої літери німецького слова “Übersetzung” (“переклад”) або “übersetzt” (“перекладено”).

Ing. Oberenko :	Eisenbahnbauten in der UdSSR in der Periode der Kriegsvorbereitungen gegen Deutschland. (U 93)	93	Schr	m.S.
	Die inneren Reserven des sowjetischen Eisenbahntransportwesens für den Krieg gegen Deutschland. (U 43)	38	"	"
Prof. Dershawin :	Die Grundzüge der bolschewistischen Sozialpsychologie mit bes. Berücksichtigung des Rassen- und Nationalitätenproblems. (U 97)	31	"	"
Ing. Schkurko :	Das Erfindertum in der UdSSR. (U 105)	62	"	"
Prof. Dubrowsky :	Die Nationalitätenpolitik der Sowjets. (U 118)	422	"	"
Prof. Wassiljaka :	Die Erzeugung und die Einführung landwirtschaftlicher Maschinen in der Landwirtschaft der UdSSR und der Ukraine. (U 117)	110	"	"
Prof. Popow :	Die religiös-moralischen Begriffe und Gefühlsauffassungen des ukrainischen Volkes (U 197).	197	"	"

2) Verzeichnis der auf Frauenberg in der Maschine befindlichen Arbeiten :

Wassiljaka :	Neuzeitliche Grundlagen für die bäuerliche Landwirtschaft in der Ukraine für den Fall des Neuaufbaues der gesamten Volkswirtschaft des Landes.	ca. 120	Schr	m.S.
Dubrowsky :	Biographie Iwan Mazeppa	" 6	"	"
	Biographie Wladimir Winnitschenko.	" 16	"	"
Olchowsky :	Herkunft und Struktur der ukrainischen Intelligenz.	" 150	"	"
Philipow :	Marxismus und sowjetische Wissenschaft.	" 300	"	"
Morgun :	Handwerk und Handel in der Sowjet-Ukraine.	" 120	"	"
Kononenko :	Die Bedeutung der MTS in der sowjetischen Landwirtschaft.	" 200	"	"

інж. Оберемко	Будівництво залізниць у СРСР в період підготовки війни проти Німеччини (U 93)	93	машиноп[исні] с[торінки]
	Внутрішні резерви радянської залізничної справи у війні проти Німеччини (U 43)	38	"
проф. Державин	Засади більшовицької соціальної психології з особливим урахуванням проблеми рас і національностей (U 97)	31	"
інж[енер] Шкурко	“Винахідники в СРСР” (U 105)	62	"
проф. Дубровський	“Політика Советів щодо національностей” (U 118)	422	"
проф. Василяка	Виробництво та запровадження сільськогосподарських машин в сільському господарстві СРСР та України* (U 117)	110	"
проф. Попов	Релігійно-моральні [поняття] та [сприйняття] українського народу (U 197)	197	"

2. Перелік робіт, що перебувають на етапі машинописного набору у Фрауенберзі:

Василяка	Сучасні засади селянського сільського господарства в Україні на випадок відновлення всього сільського господарства країни	б[іля]	120	машиноп[исних] с[торінок]
Дубровський	Біографія Івана Мазепи	"	6	"
	Біографія Володимира Винниченка	"	16	"
Ольховський	Походження та структура української інтелігенції	"	150	"
Філіппов	Марксизм та радянська наука	"	300	"
Кононенко	Значення МТС у радянському сільському господарстві	"	200	"

* Так у тексті. Має бути: “як і результати використання різних типів машин”, див. с. 631.

3) Verzeichnis der in Frauenberg fertig übersetzten Arbeiten :

Lintschewsky :	Das Theater als politisches Führungsmittel.	180	Schrbm.S.
Dubrowsky :	Nationalitätspolitik in der Ukraine .	180	" "
Saposchkow :	Die Ausbildung der medizinischen Kader in der UdSSR.	50	" "
Olchowsky :	Die ukrainische sowjetische Folkloristik.	280	" "
Borowsky :	Die kulturelle Bedeutung der sowjetischen Gewerkschaft	125	" "
Wachomsky :	Orden und Ehrenzeichen bei der Sowjets.	150	" "
Ufimzow :	Das sowjetische Gesundheitswesen.	40	" "
Lepichin :	Das Gesundheitswesen im zaristischen Russland.	80	" "
Dragomanow :	Die Kommunalwirtschaft der Stadt Kiew bis zum Jahre 1941.	100	" "

4) Arbeiten und Veröffentlichungen von SEE, Proksch :

Veröffentlichungen :

V. B. 23. 5. 1944 :

" Die Sowjetmacht als Funktionswert der Weltrevolution. "

V. B. 4. 9. 1944 :

" Bolschewismus und Eigentum. "

In der Schrift " Das Gesicht des Bolschewismus " den Beitrag :

" Die strukturelle Veränderung des ^{russischen} ~~Sowjetischen~~ Volkskörpers durch den Bolschewismus. " (geschrb. Ende 1943.)

Im "Mittteilungsblatt", Sonderheft 1944, etwas erweitert unter dem Titel :

" Die strukturelle Veränderung des russischen Volkskörpers durch den Bolschewismus und ihre Bedeutung für die Kriegführung der Sowjets. "

NS.-Landpost vom 22. 9. 1944 :

" Wie erklärt sich das Rätsel des Sowjetmenschen. "

3. Перелік робіт, які вже перекладені у Фрауенберзі:

Лінчевський	Театр як політичний засіб керівництва	180 машиноп[исних] с[торінок]
Дубровський	Політика щодо національностей в Україні	180 "
Сапожков	Підготовка медичних кадрів у СРСР	50 "
Ольховський	Українська радянська фольклористика	280 "
Боровський	Культурне значення радянської профспілки	125 "
Вахомський	Ордени та відзнаки за Советів	150 "
Уфімцев	Радянська охорона здоров'я	40 "
Лепехін	Охорона здоров'я в царській Росії	80 "
Драгоманов	Комунальне господарство міста Києва до 1941 року	100 "

4. Роботи та публікації штабсайнцафюрера Прокша:

Публікації:

V. B.* 23.5.1944:

“Радянська держава як функціональна вартість світової революції”.

V. B. 4. 9. 1944:

“Більшовизм та власність”.

У роботі “Обличчя більшовизму” частина:

“Структурні зміни російського народу під впливом більшовизму” (нап[исана] наприкінці 1943 р.).

В “Mitteilungsblatt”**, особливий випуск 1944 р., дещо розширена під назвою:

“Структурні зміни російського народу під впливом більшовизму та значення цих змін для ведення війни радянською державою”.

“NS-Landpost”***, 22.9.1944:

“Чим пояснюється загадка радянської людини”.

* Тут і далі – “Völkischer Beobachter” (“Народний оглядач” – газета, друкований орган НСДАП).

** “Mitteilungsblatt” (“Інформаційний бюлетень”) – видання Оперативного штабу райхслайтера Розенберга.

*** “NS-Landpost” – інформаційний листок НСДАП зі сфери аграрної політики.

- NS.-Landpost vom 27.10.1944 :
" Ausrottung des Dorfes. "
- Rednerdienst Nr. 21 vom 15. 10. 1944 :
" Bolschewistisches Kaleidoskop " Teil I.
- Zeitungsdienst Graf Reischach, 31. 10. 1944 :
" Bolschewistisches Kaleidoskop " (nahezu vollst.)
- Mitteilungsblatt 11/1944 :
Einführung zu einer Arbeit von Oberemko unter dem
Titel :
" Die Eisenbahnbauten in Sowjetrußland in der
Periode der Kriegsvorbereitung gegen Deutsch-
land. "
- Mitteilungsblatt, Sonderheft Okt. 1944 :
" Die geschichtliche Notwendigkeit des 22. Juni
1941. "
- Rednerdienst Nr. 22 vom 1. 11. 1944 :
" Bolschewistisches Kaleidoskop " Teil II.
- Rednerdienst Nr. 23 vom 15. 12. 1944 :
" Bolschewistisches Kaleidoskop ", Teil III.

An die Stabsführung abgelieferte Arbeiten :

U 109 = " Getriebene oder Treibende "	5	Schr bm.	S.
U 110 = " Sklavinnen der Maschine. "	9	"	"
U 111 = " Die Entmenschung des Menschen. "	9	"	"
U 112 = " Der Sieg der Stadt im Bolsche- wismus. "	17	"	"
U 113 = " Bolschewistisches Kaleidoskop "	14	"	"
U 114 = " Die geschichtliche Notwendig- keit des 22. Juni 1941. "	51	"	"
U 125 = " Juden, Russen, Bolschewiken " (Versuch einer Deutung)	21	"	"
U 126 = " Gestalt und Geheimnis des bolschewistischen Staates " (Erweiterter Auszug aus einer Denkschrift.)	27	"	"
U.129 = " Denkschrift zur Ostpolitik "	112	"	"

“NS-Landpost”, 27.10.1944:

“Знищення села”.

“Rednerdienst”, № 21 від 15.10.1944:

“Більшовицький калейдоскоп”, частина I.

“Zeitungsdienst Graf Reischach”, 31.10.1944:

Більшовицький калейдоскоп” (майже повністю).

“Mitteilungsblatt”, 11/1944:

Вступне слово до роботи Оберемка під назвою “ Будівництво залізниць в СРСР у період підготовки війни проти Німеччини”.

“Mitteilungsblatt”, особливий випуск за жовтень 1944 р.:

“Історична необхідність у 22-му червні 1941 року”.

“Rednerdienst”, № 22 від 1.11.1944:

“Більшовицький калейдоскоп”, частина II.

“Rednerdienst”, № 23 від 15.12.1944:

“Більшовицький калейдоскоп”, частина III.

Роботи, що надійшли до Управління штабу:

U 109	“Ті, кого ведуть, або ті, хто веде”	5	машиноп[исних] с[торінок]
U 110	“Раби машин”	9	”
U 111	“Втрата людяності у людини”	9	”
U 112	“Перемога міста у більшовизмі”	17	”
U 113	“Більшовицький калейдоскоп”	14	”
U 114	“Історична необхідність у 22-му червня 1941 р.”	51	”
U 125	“Євреї, росіяни та більшовики (спроба тлумачення)”	21	”
U 126	“Образ та таємниці радянської держави (розгорнутий витяг з доповідної записки)”	27	”
U 129	“Нарис політики на Сході”	112	”

5) Vorträge und Referate von SEF. Proksch :

Vorträge :

" Die strukturellen Veränderungen des russischen Volkskörpers durch den Bolschewismus und ihre Bedeutung für die Kriegsführung der Sowjets. "

am 3. 6. 1944 im Warthelager b/Posen vor 1.000 Fahnenjunkern und Oberfähnrichen.

im Lager Kuhndorf b/Posen vor 500 Fahnenjunkern.

" Die geschichtliche Notwendigkeit des 22. Juni 1941. "

am 6. 12. 1944 in Admont vor den Offizieren des Standorts, kleiner Kreis.

am 13.12. 1944 in Salzburg im Rahmen der Standortsschulung vor 400 Offizieren und 2 Generalen.

Referate :

Märztagung in Ratibor
zu Fragen der Auswertungsarbeit.

Maitagung in Ratibor
zu Fragen : Ostplan, Härtleplan, Europaplan.

Dezembertagung in Ratibor :
zu Europa- und Ostfragen.

6) Durchgeführte Besprechungen (SEF. Proksch) :

Ausser den laufenden Besprechungen mit dem Stabsführer Pg.Utikal und den Kameraden der Stabsführung und ausser den ständigen Besprechungen mit unseren ukrainischen wissenschaftlichen Mitarbeitern in Lemberg, Krynica, Bialystok, Posen, Frauenberg, Prag und Wien wurden in der Zeit Ende 1943 bis Dezember 1944 nach folgende Dienstbesprechungen mit ~~ausserhalb~~ ~~des ERR~~ ausserhalb des ERR stehenden Persönlichkeiten durchgeführt :

Gauleiter Jury, Niederdonau,
Gauschulungsleiter Niederdonau, Roman Jäger,
Leiter des Gauamtes für das Landvolk, Niederdonau,
Dr. Fritz Buschek,

Staatssekretär Rheintaler,
Gebietsführer Günther Kaufmann,
Gauschulungsleiter Wien, Dr. Roman Rösner,
Gauschulungsleiter Salzburg, K. Springenschmid,
Max Schock,

Georg Halbe, Propaganda-Ministerium,
Walter Horn, "NS-Landpost",

5. Виступи та доповіді штабсайнцацфюрера Прокша:

Виступи: “Структурні зміни російського народу під впливом більшовизму та значення цих змін для ведення війни радянською державою”:

3.6.1944 у навчальному таборі Wartelager* перед 1.000 фанен-юнкерів** та прапорщиків;
у таборі Kuhndorf***, перед 500 фанен-юнкерами.

“Історична необхідність у 22-му червня 1941 р.”:

6.12.1944 у м. Адмонт**** перед офіцерами військової частини (у вузькому колі);
13.12.1944 у Зальцбурзі у рамках навчання військової частини перед 400 офіцерами та 2 генералами.

Доповіді:

на березневому засіданні у Ратіборі, з питань роботи з використання;
на травневому засіданні у Ратіборі, з питань: план “Схід”, план Гертле, план “Європа”;
на грудневому засіданні у Ратіборі, з питань: плани “Європа” та “Схід”.

6. Проведені розмови (штабсайнцацфюрер Прокш):

Окрім поточних обговорень з керівником Штабу пг. Утікалем і колегами з Управління штабу та крім постійних розмов з нашими українськими науковими співробітниками у Лемберзі, Криниці, Білостоку, Позені, Фрауенберзі, Празі та Відні з кінця 1943 р. до грудня 1944 р. були проведені такі службові обговорення з особами, що не входять до кола співробітників ОШР:

Гауляйтер***** Юрі, Нижній Дунай;
керівник округу у справі навчання Роман Йєгер, Нижній Дунай;
керівник окружного відомства у справах сільського населення д-р Фріц Бучек, Нижній Дунай;
статс-секретар***** Райнталер;
гебітсфюрер Гюнтер Кауфманн;
керівник округу у справі навчання Відня д-р Роман Рьоснер;
керівник округу у справі навчання Зальцбурга К. Шпрінгеншмід, Макс Шок;
Георг Гальбе, Міністерство пропаганди;
Вальтер Горн, “NS-Landpost”;

* Навчальний табір німецьких військ біля м. Позен (суч. Познань) у провінції Вартеланд (“Reichsgau Wartheland”).

** Військове звання курсанта.

*** Навчальний табір у колишньому населеному пункті Кундорф (нім.: Kuhndorf, польськ.: Niestachów), що на початку ХХ ст. був включений до меж м. Познань.

**** Місто у тодішньому окрузі Штирія, Австрія.

***** Керівник округу.

***** Державний секретар.

Prof. Schweitzer - Mjölneš,
Landesbauernführer Rud. Peukert, Thüringen,
General der Waffen-SS., Gottlob Berger,
Stellv. Gauleiter Dr. Portschy, Graz,
Kammergerichtsrat Tschischgale, Sondergericht Krakau
Dr. Florian Lorz, Agrarverlag, Krakau,
Pg. Erdmann, Ostministerium,
SS.-Stf. Dr. Kinkelin, Ostministerium,
Frau Wiedemann, " Aktion ",
SS.-Bgf. Cerff, Hauptkulturreamt NSDAP.
Reichsamtleiter Fritz Rehm, Hauptkulturreamt NSDAP.
Oberstleutnant von Bredow, SS.-Polizeiführer, Bialystok,
Hauptbereichsleiter Bruhn, Hauptschulungsamt NSDAP.
Dr. K. H. Leistritz, Haupt-schulungsamt NSDAP.
Pg. Hugo Stratmann, Parteikanzlei,
Pg. Jan Peter Schneider, Parteikanzlei,
Gebietsführer Walter Unger, Mecklenburg,
SS.-Stbf. Erich Günther, SS.-Sicherheitshauptamt,
SS.-Stf. Paul Minke, RFSS, Amtsgruppe D,
SS.-Stf. Sparmann, RFSS, Amtsgruppe D,
Dr. Herm. Greife, Leiter der " Vineta ",
Dr. H.H. Bader, " Skorpion Ost ",
Dr. Mathes Ziegler, " Standarte Kurt Eggers ",
SS.-Stbf. Hans Günther, Judenaktion Prag,
Prof. Dr. Hippus, " Institut für Sozial- und Völker-
psychologie, " Prag,
General der Inf. Lange, Standortältester von Salz-
burg,
Dr. Gerlich, Gaustudentenführer Wien.

7) Beförderungen und Auszeichnungen :

Im Jahre 1944 wurden befördert : (9. 11. 44)

HEF. Proksch zum SEF.
OEF. Kurzweil zum HEF.

und ausgezeichnet : (29. 3. 1944)

OEF. Wohl, KVK II. mit Schwertern,
OEF. Rieger, KVK II mit Schwertern,
OEF. Kurzweil, KVK II mit Schwertern,
HEF. Proksch, KVK II mit Schwertern (5,4,44 in Reti bor)

8) Stand der ukrainischen Mitarbeiter :

Das Sonderkommando Osten verfügte an der Wende des Jahres
1944/45 über rund 30 ukrainische wissenschaftl. Mitarbeiter,
die sich auf folgende Orte verteilen :

проф. Швайцер-...];
ландесбауернфюрер* Руд[ольф] Пойкерт, Тюрингія;
генерал Ваффен-СС Готтлоб Бергер;
в. о. гауляйтера д-р Порчі, Грац;
камергеріхтсрат** Чішгале, надзвичайний суд м. Краків;
д-р Флоріан Лорц, “Agraarverlag”, Краків;
пг. Ердманн, Східне міністерство;
[штандартенфюрер] СС д-р Кінкелін, Східне міністерство;
фрау Відеманн, “Aktion”;
[бригаденфюрер] СС [Церфф], Головне відомство культури НСДАП;
райхсамтсляйтер*** Фріц Рем, Головне відомство культури НСДАП;
обер-лейтенант фон Бредов, поліцайфюрер СС, Білосток;
гауптберайхсфюрер Брюн, Головне відомство з навчання НСДАП;
д-р К. Г. Ляйштріц, Головне відомство з навчання НСДАП;
пг. Гуго Штратманн, партійна канцелярія;
пг. Ян Петер Шнайдер, партійна канцелярія;
гебітсфюрер Вальтер Унгер, Мекленбург;
штурмбаннфюрер СС Еріх Гюнтер, [Головне управління безпеки] СС;
штурмфюрер СС Пауль Мінке, RFSS, відомча група “D”;
штурмфюрер СС Шпарманн, RFSS, відомча група “D”;
д-р Герм[ан] Грайфе, керівник “Вінети”;
д-р Г. Г. Бадер, “Scorpion Ost”****;
д-р Маттес Ціглер, полк СС “Kurt Eggers”;
штурмбаннфюрер Ганс Гюнтер, “Judenaktion”*****, Прага;
проф. д-р Гіппіус, Інститут соціальної і народної психології, Прага;
генерал піхоти Ланге, [начальник] військової частини Зальцбурга;
д-р Герліх, [керівник округу Відня з питань студентства].

7. Підвищення та відзнаки

У 1944 році були підвищені (9.11.1944):

гауптайнацюрер Прокш – до штабсайнцафюрера;
оберайнцафюрер Курцвайль – до гауптайнцафюрера.

Відзначені (29.3.1944):

оберайнцафюрер Вьоль – хрест “За військові заслуги” II [ступеня] з мечем;
оберайнцафюрер Рюгер – хрест “За військові заслуги” II [ступеня] з мечем;
оберайнцафюрер Курцвайль – хрест “За військові заслуги” II [ступеня] з мечем;
гауптайнацюрер Прокш – хрест “За військові заслуги” II [ступеня] з мечем (5.4.44 у Ратіборі).

* Дослівно – “керівник з питань селянства”.

** Дослівно – “радник Верховного суду”.

*** Керівник відомства.

**** “Scorpion Ost” – одна з пропагандистських акцій, що, як правило, організовувалися частинами СС, наприклад, за участі полку військових кореспондентів “Kurt Eggers”, перед наступальними операціями Вермахту на Східному фронті у 1943–1944 рр.

***** Дослівно – “єврейська акція”, акція зі знищення євреїв.

* Lüben b/Breslau,
Prag,
Wien,
Posen,
Bunzlau,

In Lüben ist z. Zt. der grösste Teil der aus Krynica evakuierten Mitarbeiter zusammengefasst.

9) Einsatz ehemaliger ukrainischer Mitarbeiter der HAG, Ukraine bei deutschen Dienststellen :

Ratibor : Einsatzstab RR,

Prof. Martschenko (Kiew)
Prof. Olchowsky (Kiew)

Prag : Institut für Völkerpsychologie,
Prof. Schwittau (Kiew)
Prof. Philipow (Charkow)

als freie Mitarbeiter in der Reinhard Heidrich-Stiftung

Prof. Ogloblin (Kiew)
Prof. Dragomanow (Kiew)
Prof. Morgun, (Kiew)
Prof. Kowalew (Kiew)

Wien : bei Prof. Löffler,

Prof. Wettuchow (Charkow)

Breslau : Forschungsstelle Ost von Lieben,

Prof. Sosnowy (Kiew-Charkow)

Plauen i/Vogtl.: " Vineta ",

Prof. Steppa (Kiew)

Königsberg/Pr. : " Vineta ", Aussenstelle Königsberg,

Prof. Toropow-Martschenko (Kiew)

Bunzlau/Schles. : Hauptabt. " MTS ",

Prof. Kononenko (Kiew-Charkow)

ferner nahm das Planungsamt des Reichsministers Speer die Verbindung mit Ing. Oberemko (Eisenbahnfachmann) auf , und es besteht beim Institut für Sozial- und Völkerpsychologie (Hippus) Interesse an Prof. Dershawin.

10) Laufende und für das Jahr 1945 an ukrainische Wissenschaftler in Auftrag gegebene wissenschaftliche Arbeiten :

Arbeitskreis Lüben :

Prof. Dubrowsky : Organisation und Aufgabe der " Pros-wita ". (Ukr. Kulturorganisation.)

8. Становище українських співробітників:

Зондеркоманда “Схід” на межі 1944 та 1945 рр. мала у своєму розпорядженні приблизно 30 українських наукових співробітників, що розподілені по наступних містах:

Любін, біля Бреслау;
Прага;
Відень;
Позен;
Бунцлау*.

У Любіні на даний момент зібрано більшість співробітників, евакуйованих з Криниці.

9. Задіяння колишніх українських співробітників ГРГ “Україна” німецькими службами:

Ратібор: Оперативний штаб РР:

проф. Марченко (Київ);
проф. Ольховський (Київ).

Прага: Інститут народної психології:

проф. Швіттау (Київ);
проф. Філіппов (Харків).

Як позаштатні співробітники при Фонді ім. Райнхарда Гейдріха:

проф. Оглоблін (Київ);
проф. Драгоманов (Київ);
проф. Моргун (Київ);
проф. Ковальов (Київ).

Відень: при проф. Льоффлері:

проф. Ветухов (Харків).

Бреслау: служба дослідження Сходу [міста] Любін:

проф. Сосновий (Київ – Харків).

Плауен / Фогт[ланд]: “Вінета”:

проф. Штепа (Київ).

Кьонігсберг / Пр[уссія]: “Вінета”, філіал у Кьонігсберзі:

проф. Топоров-Марченко (Київ).

Бунцлау / Сілезія: Головний відділ “МТS”:

проф. Кононенко (Київ – Харків).

Крім того, служба з планування при міністрі Шпеєрові встановила зв'язки з інж. Оберемком (фахівець з питань залізничної справи), а Інститут соціальної та народної психології (Гіппіус) зацікавлений у проф. Державині.

* Сучасне місто Болеславець (нім.: Bunzlau) у південно-західній Польщі.

- Prof. Dubrowsky : Das Ukrainertum in Kanada.
Soziale Probleme beim Wiederaufbau der Ukraine.
- Prof. Dershawin : Grundlinien der sowjetischen Sozialpsychologie.
Die sowjetische Sprachpolitik.
- Ing. A. Schaurko : Industrie in der Sowjet-Ukraine.
(letztes Kapitel)
- Ing. A. Todossow : Das System der primären und sekundären Verteilung des Volkseinkommens in der UdSSR.
(Die Kapitel 4 - 6)
- Ing. Oberenko : Die technische Politik des Bolschewismus in der Industrie und im Eisenbahntransport.
Die wissenschaftliche Begründung der Stachanow-Arbeitsmethoden im Eisenbahntransport der UdSSR.
- Ing. Nasarenko : Aufbau und Durchführung der Traktorkisten-Kurse.
- M. Kekalo : Die Kreditgestaltung für die Industrie der UdSSR.
- Prof. Waschtschenko : Grundsätzliche Fragen für den Neuaufbau des ukrainischen Erziehungswesens.
- Prof. Poschiwajlo : Die ukrainische intellektuelle Schicht in der Zeit von der Revolution 1905 bis zum Ausbruch des zweiten Weltkrieges.
- Einzelmitarbeiter :
- Prof. K. Kononenko, Bunzlau : Die Entwicklung des Lohnsystems und der Lohnform in der sowjetischen Landwirtschaft.
Die Rolle der Sowchosen in der sowjetischen Landwirtschaft.
- Prof. A. Krupenko, Wien : Die marxistischen und leninistischen Ideen im Unterricht der Physik in den mittleren und höheren Schulen der UdSSR.
Die Kritik der bolschewistischen Philosophie der Natur.

10. Наукові роботи для українських науковців, поточні та призначені на 1945 рік

Робоче коло у Любіні:

Проф. Дубровський	Організація та завдання “Просвіти” (укр[аїнська] культурна організація);
Проф. Дубровський	Українці в Канаді. Соціальні проблеми при відбудові в Україні;
Проф. Державин	Основні риси радянської соціальної психології. Радянська мовна політика;
Инж. А. Шкурко	Промисловість у Радянській Україні (остання глава);
Инж. А. Тодосов	Система першопочаткового розподілу народного прибутку в СРСР (глави 4–6);
Инж. Оберемко	Технічна політика більшовизму у промисловості та залізничній транспортній справі. Наукове обґрунтування методів стахановської роботи на залізничному транспорті в СРСР;
Инж. Назаренко	Створення та діяльність курсів для трактористів;
М. Кекало	[Кредитування] для промисловості в СРСР;
Проф. Ващенко	Основні питання відновлення української виховної справи;
Проф. Пошивайло	Український інтелектуальний прошарок у період від революції 1905 року до початку Другої світової війни.

Окремі співробітники:

Проф. К. Кононенко, Бунцлау	Розвиток системи заробітної плати та її форм у радянському сільському господарстві. Роль радгоспів у радянському сільському господарстві;
Проф. А. Крупенко, Відень	Ідеї марксизму та ленінізму у процесі викладання фізики у середній школі та вищих навчальних закладах СРСР. Критика більшовицької натурфілософії;

- Ing. Martinenko, Wien :
Die Versorgung der sowjetischen Industrie mit Arbeitskräften.
- Prof. Wettuchow, Wien :
Landwirtschaftlicher Neuaufbau in der Ukraine.
Ukraine und Europa.
- Prof. Ogloblin, Prag :
Die Biographie von P. Skoropatzki.
Die politischen Strömungen und die innerpolitische Entwicklung in der Ukraine in den Jahren 1917 bis 1920.
- Prof. Dragomanow, Prag :
Die Föderation des M. Dragomanow.
(Fertigstellung)
- Prof. Olchowsky, Ratibor :
Die Philosophie des Herzens.
(Der Philosoph der Ukrainer: Skoworoda.)
Ukraine-Handbuch.
Die Psychologie des ukrainischen Volkes in seiner Philosophie und in seinen Werken.
- Prof. Wassiljaka, Posen :
Ukraineprobleme.
Die Schulung von Traktoristenkadern in der UdSSR und der Ukraine.

Ukraine-Arbeiten :

Neben den angeführten, in Auftrag gegebenen, vorwiegend der Erforschung des bolschewistischen Experimentes dienenden Themen laufen Besprechungen über eine grössere Reihe von Themen und Arbeiten, die zu dem Problem "Ukraine" und seiner Klärung beitragen sollen.

Über diese Themen und dem ihrer Vergebung zugrundeliegenden Plan wird, so die Kriegslage eine Weiterarbeit gesichert erscheinen lässt, etwa im Monatsbericht März, ein erster, vorläufiger Bericht gegeben werden können.

11) Rückblick über das Jahr 1944.

Übersiedlung der HAG, Ukraine aus Morszyn nach Bialystok am 25. 1. 1944.

Auszug aus dem Monatsbericht 1/1944 :

In der Zeit vom 1. - 9. 1. 1944 Besprechungen in Berlin. Erwägungen betr. der Errichtung einer Ostauswertung unter Leitung Proksch in Bialystok durch den Stabsführer und Pfg. Dr. Will.

Инж. Мартиненко, Відень	Забезпечення радянської промисловості робочою силою;
Проф. Ветухов, Відень	Відновлення сільського господарства в Україні. Україна і Європа;
Проф. Оглоблін, Прага	Біографія Павла Скоропадського. Політичні течії та внутрішньополітичний розвиток в Україні у 1917–1920 роки;
Проф. Драгоманов, Прага	Федерація М. Драгоманова (завершення);
Проф. Ольховський, Рагібор	Філософія Герцена. (Філософ українців: Сковорода). “Україна”: довідник. Психологія українського народу в його філософії та працях;
Проф. Василяка, Позен	Проблеми України. Навчання трактористів у СРСР та в Україні.

Праці про Україну

Поруч з темами, що були надані для опрацювання, передусім стосовно більшовицького експерименту, тривали розмови щодо значної кількості тем та робіт, що мають відношення до проблеми “Україна”* та її висвітлення.

Щодо цих тем та плану, що лежить в основі їхнього розподілу, якщо військовий стан дозволить подальшу роботу, то перше, попереднє донесення може бути подане лише у звіті за березень.

11. Погляд назад, на 1944 рік

Переїзд ГРГ “Україна” з Моршина до Білостока 25.1.1944.

Витяг зі звіту за перший місяць 1944 року.

За період з 1 по 9 січня – обговорення в Берліні. Міркування щодо організації керівником Штабу та пг. д-ром Віллем роботи з використання щодо Сходу у Білостоці під керівництвом Прокша.

* Так у тексті.

Eingehende Durchsprache aller wesentlichen Fragen betr. der Sichtungsarbeiten mit dem Stabsführer und Pg. Dr. Will. Notwendigkeit der Weiterführung der Sichtungsarbeit in Lemberg anerkannt, wenn möglich auch Einleitung der Arbeiten in Odessa.

Aussprache mit Obergruppenführer der SS. Berger über Ostfragen.

In der Zeit vom 10. - 16. 1. 44 Besprechungen in Bialystok und Krakau (Wochenbericht 2/44.).

In der Zeit vom 17. - 23. 1. 44 Besprechungen in Lemberg. Vorbereitung zur Errichtung der Nebenstelle Lemberg, Vorbereitung zur Übersiedlung nach Bialystok (Wochenbericht 3/44).

In der Zeit vom 24. - 30. 1. 1944 Besprechungen in Lemberg, Errichtung der Nebenstelle Lemberg, Übersiedlung nach Bialystok.

Die durch die HAG. Mitte eingerichtete Dienststelle Bialystok wurde aus örtlichen Gründen, trotz Protestes des HAGI Langkopf, räumlich derart verkleinert, dass die vorgesehene Vergrößerung des Mitarbeiterstabes der Abt. Sichtung (Ukr.) nicht mehr vorgenommen werden kann.

Die Unterbringungsverhältnisse sind beengt, die Lage der Dienststelle wenig erfreulich, die politische Situation am Ort bedauerlich verfahren (Reichskommissar Ukraine). Die Arbeit musste dadurch unter wesentlichen ungünstigeren Umständen in Angriff genommen werden als dies bei den ersten Besichtigungen angenommen werden konnte.

Trotzdem wird sie erneut aufgebaut und weitergeführt. Die Dienststelle selbst lebt hier allerdings sozusagen unter Ausschluss der Öffentlichkeit. Sie trägt den Charakter einer geduldeten Körperschaft - deren Auflösung oder Beseitigung wohl erwünscht, aber zeitlich noch nicht opportun erscheint.

Die Errichtung einer Nebenstelle Lemberg und die Betrauung des OEF. Rüger mit der Leitung derselben ist aus arbeits-technischen Gründen notwendig geworden.

Von Morszyn aus war eine " Führung " des Arbeitskreises durch wöchentliche, regelmässige zweitägige Besuche möglich gewesen.

Diese Möglichkeit ergab sich von Bialystok nicht mehr. Andererseits ist eine Fortführung der Arbeit nur dann möglich, wenn die ukrainischen Mitarbeiter unter ständiger deutscher Führung arbeiten und eine ständige Überprüfung der Arbeitsleistung stattfindet. Ferner ist die ständige Anwesenheit eines Mitarbeiters am Ort auch aus noch weiteren, das Verhältnis der ukrainischen Mitarbeiter und die Zivilbehörden, aber auch aus der Arbeit selbst betreffenden Gründen nötig.

Der Einsatz des OEF. Kurzweil als meinen Vertreter in der Abteilung Sichtung sowie in der Dienststelle überhaupt erwies sich arbeitstechnisch als notwendig. Die bekannte Korrektheit und die sachliche Hingabe, die OEF. Kurzweil auszeichnen, liessen ihn dafür als besonders geeignet erscheinen.

Ретельне обговорення всіх важливих питань щодо робіт з керівником Штабу та пг. д-ром Віллем. Визнано необхідність подальшого ведення роботи у Лемберзі, у якості можливого також – розгортання робіт в Одесі.

Розмова з обергрупенфюрером СС Бергером щодо питань Сходу.

У період з 10 по 16 січня 1944 р. – обговорення у Білостоці та Кракові (тижневий звіт 2/44).

У період з 17 по 23 січня [19]44 р. – обговорення у Лемберзі.

Підготовка до створення філіалу у Лемберзі, підготовка до переїзду у Білосток (тижневий звіт 3/44).

За період з 24 по 30 січня 1944 р. – обговорення у Лемберзі. Створення філіалу в Лемберзі, переїзд у Білосток.

Служба у Білостоці, створена ГРГ “Центр”, незважаючи на протест керівника Головної робочої групи Лангкопфа, з місцевих причин була скорочена до того, що більше не може бути здійснене передбачуване розширення штату співробітників відділу “Контроль” ([ГРГ] “Укр[аїна]”). Умови розміщення обмежені, у становищі служби мало радісного, місцева політична ситуація сумна (райхс-комісаріат “Україна”). Через це робота мала бути розпочата за значно більш несприятливих обставин, ніж вважалося при перших спостереженнях.

Усе ж таки її було відновлено та продовжено. Тим не менш, служба знаходиться тут, так би мовити, “за зачиненими дверима”. Вона має характер вимушеного об’єднання, розпуск чи ліквідація якого є, ймовірно, бажаними, але, видається, на даний момент несвоєчасними.

Також з технічних причин стало необхідним створення філіалу у Лемберзі та доручення керівництва ним оберайнзацфюреру Рюгеру.

Керівництво колом співробітників стало можливим завдяки регулярним щотижневим дводенним відвідуванням з Моршина.

Можливості здійснювати це з Білостока більше немає. З іншого боку, продовження роботи можливе лише тоді, коли українські співробітники працюють під постійним німецьким керівництвом та має місце постійна перевірка результатів роботи. Крім того, постійна присутність співробітника на місці і, навіть більше, відносини українських співробітників та органів цивільної влади необхідні, також і з тих причин, що стосуються безпосередньо роботи.

Залучення оберайнзацфюрера Курцвайля як мого заступника у відділі “Контроль”, як і у службі загалом, довело свою необхідність. Коректність та самовіддача справі, притаманні оберайнзацфюреру Курцвайлю, демонструють його як особливо придатного [для цієї справи].

Auszug aus dem Aktenvermerk vom 22. 3. 1944 :

Auf Einladung der HAG Mitte übersiedelte die HAG Ukraine in das Gebiet der HAG Mitte mit dem Sitz in Bialystok.

Bis zur evtl. Neuernennung eines Hauptarbeitsgruppenleiters Ukraine wird der Leiter der Abtl. Auswertung, HEF. Proksch, mit der Wahrnehmung der Geschäfte des Hauptarbeitsgruppenleiters beauftragt.

Alle Erfassungsaufgaben im Gebiet der ehemaligen HAG.Ukraine werden bis zu einer Neuregelung durch die HAG. Mitte, die diese Aufgabe ohne vorherige Rücksprache mit HEF Proksch durchführt, wahrgenommen.

Es besteht ferner Einigkeit darüber, dass die HAG. Mitte in der wirtschaftlichen Betreuung und in allen organisatorischen Aufgaben die HAG Ukraine weitgehend entlastet.

Auszug aus dem Monatsbericht 2/1944 :

Die Arbeit der Nebenstelle Lemberg :

Der Auftrag an OEF. Rürger lautete :

- a) Die Arbeit mit den aus der Ostukraine evakuierten 27 Mitarbeitern solange am Ort fortzuführen, solange nur irgend eine Arbeitsmöglichkeit vorhanden ist, und den Arbeitskreis sachlich und arbeitstechnisch zu überwachen;
- b) Verhandlungen mit Neuaufsuchenden, evtl. als Mitarbeiter geeigneten Personen zu führen,
- c) Das hereinkommen der wichtigsten Arbeiten mit allen Mitteln zu sichern und eingehende Teilarbeiten zu bevorschussen,
- d) Nachdrücken auch bei den bisher weniger Arbeitsfreudigen,
- e) die Arbeit mit den ortsansässigen, für die Bearbeitung des " Bolschewistischen Zweijahres-Experimentes in Galizien " vorgesehenen Mitarbeitern bis zur letzten Minute fortzuführen,
- f) im allg-emeinen Beschränkungen auf diese Aufgaben, damit also Beschränkung auf Lemberg, jedoch versuchen, die Erhebungen über den bolschewistischen Terror beim ukrainischen Komitee in S t r y j zu ergänzen, sowie die angekündigten Erhebungen bei der Karpathen - Öl in D r o h o - b y c z einzuleiten.

OEF. Rürger hat darüber hinaus in ständiger Fühlung mit dem SD. in Lemberg, der Oberfeldkommandantur, der Fürsorgeabteilung des Distriktgouverneurs (Oberst v. Bisanz), dem Leiter der Staatsbibliotheken in Lemberg, dem Arbeitsamt in Lemberg, dem Wohnungsamt in Sambor (Frau Miest) :

- a) die Arbeitsmittel für die wissenschaftlichen Mitarbeiter sichergestellt (Bibliotheksbenutzung),
- b) ihren Aufenthalt in Lemberg legalisiert,
- c) ihnen Arbeitsbücher und Lebensmittelkarten verschafft,
- d) einzelne Mitarbeiter nach Sambor überführt und sie dort in angemessenen Wohnverhältnissen untergebracht,

Витяг зі службової записки від 22.3.1944:

На запрошення ГРГ “Центр” ГРГ “Україна” переїхала на територію ГРГ “Центр” з місцеперебуванням у Білостоці.

До ймовірного призначення нового керівника Головної робочої групи керівник відділу “Використання”, гауптайнзацфюрер Прокш, уповноважений взяти на себе службові обов’язки керівника Головної робочої групи.

Усі завдання з обліку на території колишньої ГРГ “Україна” до її реорганізації виконує ГРГ “Центр”, що здійснює ці завдання без попереднього обговорення з гауптайнзацфюрером Прокшем.

Окрім того, існує однастайність щодо того, що ГРГ “Центр” значною мірою вивільняє ГРГ “Україна” від необхідності розв’язання питань господарського забезпечення та всіх організаційних питань.

Витяг з місячного звіту 2/1944:

Робота філіалу у Лемберзі

Доручення оберайнзацфюрера Рюгера звучить так:

- а) проводити на місці роботу з 27-ма співробітниками, евакуйованими зі Східної України, доти, доки існуватиме можливість для роботи, та курувати коло співробітників як у [загальних] справах, так і в технічному аспекті роботи;
- б) вести переговори з новими людьми, що підходять нам у якості співробітників;
- в) усіма засобами забезпечувати збереженість найважливіших праць, що надійшли, та видавати аванс за отримані частини праць;
- г) [стимулювати] до роботи менш працелюбних співробітників;
- д) до останнього проводити роботу з місцевими співробітниками, яких передбачено залучити до опрацювання [теми] “Дворічний більшовицький експеримент у Галичині”^{*};
- ж) при загальному обмеженні намагатися збирати свідчення про більшовицький терор при українському комітеті у м. Стрий, як і здійснювати збір свідчень у [регіоні Карпат щодо видобутку нафтопродуктів у Дрогобичі].

Крім того, оберайнзацфюрер Рюгер також відповідає за зв’язки з СД у Лемберзі, головною польовою комендатурою, відділом забезпечення при керівникові дистрикту^{**} (полковник фон Бізанц), керівником Державної бібліотеки у Лемберзі, біржею праці у Лемберзі, житловим управлінням у Самборі (фрау Міст):

- а) забезпечити наявність засобів для роботи наукових співробітників (користування бібліотеками);
- б) легалізувати їхнє перебування у Лемберзі;
- в) отримати для них робочі книжки та продуктові картки;
- г) перевести окремих співробітників до Самбору та розмістити їх там у належних житлових умовах;

^{*} Інший варіант назви: “Дворічний більшовицький експеримент на території Галичини”.

^{**} Дистрикту “Галичина”.

e) ihnen bei der Lösung von Wohnungs- und Beherbergungsfragen weitestgehend geholfen.

Um trotz der durch die Frontlage bedingten äusserst angespannten Stimmung den Fortgang der Arbeiten zu sichern, hat sich OEF. Rieger nahezu täglich um die einzelnen Mitarbeiter bemüht und ihre Sorgen zerstreut.

Das bolschewistische Zweijahres-Experiment im galizischen Raum :

Themenplan zur Erforschung des " Bolschewistischen Zweijahresexperimentes im galizischen Raum " mit etwa 100 Themen erstellt und die Bearbeitung mit dem ukrainischen Leiter der vorgesehenen ukrainischen Arbeitsgemeinschaft Dr. Hantjewitsch durchbesprochen und in seinen Einzelheiten festgelegt.

RM 60.000.-- waren dafür an Honoraren vorgesehen (1 Druckbogen 800.- 1000.Zloty) und in der Besprechung am 2. 2. 44 vom Stabsführer genehmigt. In einer Besprechung am gleichen Tage mit Oberbereichsleiter Härtle wurde festgelegt, den Extrakt dieser politischen Untersuchungen auf breitester Basis herauszubringen. (Rotbuch.)

д) усіляко допомагати їм у вирішенні питань розміщення та поселення.

Щоб забезпечити продовження роботи, незважаючи на вкрай напружене становище, обумовлене подіями на фронті, оберайнзацфюрер Рюгер має практично щодня піклуватися про окремих співробітників та [вирішувати] їхні проблеми.

Дворічний більшовицький експеримент на території Галичини

План дослідження теми “Дворічний більшовицький експеримент на території Галичини” складається зі 100 підтем; його опрацювання обговорене з українським керівником передбачуваного українського кола співробітників д-ром Гантьевичем та затверджене [в деталях].

Суму в 60 000 райхсмарок було передбачено на гонорари (одна надрукована сторінка – 800–1000 злотих) та погоджено з керівником Штабу під час розмови 2.2.44. Під час обговорення з оберберайхсляйтером Гертле того ж дня було вирішено видати на широкій основі витяг політичного змісту з цих досліджень ([Червона книга]).

[...]*

* Тут вилучено донесення про службову поїздку Прокша та д-ра Вілля до Австрії в лютому 1944 р. згідно з наказом керівника Штабу (з приводу пошуків можливостей нового розміщення ще діючих на Сході головних робочих груп).

Auszug aus dem Monatsbericht 3/1944.

Auflösung der Nebenstelle Lemberg :

Gemäss der Entwicklung der Frontlage und entsprechend den örtlichen Räumungsbefehlen erfolgte am

26.3.1944 die Auflösung der Nebenstelle Lemberg, verbunden mit einer teilweisen Evakuierung der noch verbliebenen Mitarbeiter im Zusammenhang mit den Evakuierungsmaßnahmen des ukrainischen Hilfskomitees nach Krynica.

OEF. Rüger leitete wieder die Überführung der für uns in Frage kommenden Mitarbeiter, betreute sie und kümmerte sich um ihre Unterbringung, gleichwie Verpflegung usw. in Krynica.

Die im Auftrage der Stabsführung (Dr. Will) erfolgte Teilnahme an den Vorbereitungen für die Ausstellung verhinderte eine sofortige Reise nach Lemberg und Krynica. Ich war daher genötigt, mich auf die selbständigen Entschlüsse des Leiters der Nebenstelle, OEF. Rüger, - ohne mit ihm in Verbindung treten zu können - zu verlassen.

Die von OEF. Rüger getroffenen Massnahmen entsprachen zwar nicht meinen für diesen Fall gegebenen Anweisungen; sie erwiesen sich aber aus der Situation heraus als berechtigt und für die Fortführung der gesamten Ukraine - Arbeit als unbedingt richtig.

Die auf Grund der Situation gerechtfertigten Entschlüsse des OEF. Rüger haben so die Voraussetzungen für eine weitere Arbeit sichergestellt.

Ich möchte an dieser Stelle OEF. Rüger dafür Anerkennung und Dank sagen.

Die Bearbeitung des " Bolschewistischen Zweijahres-Experimentes im galizischen Raum " erscheint vorläufig unmöglich. Sie kann jedoch vermutlich bei Vorverlegung der Front nach Osten, Rückkehr der evakuierten Einwohner von Lemberg nach Lemberg und Aufnahme der üblichen Arbeit dort wieder aufgebaut und in Angriff genommen werden.

Die dienstliche Abgrenzung gegenüber der HAG Mitte im Bereich Bialystok und die Aufrechterhaltung der HAG. Ukraine wurde verfügt.

Витяг з місячного звіту 3/1944

Розпуск філіалу [ГРГ “Україна”] у Лемберзі:

Згідно з перебігом подій на фронті та місцевими наказами про звільнення [зайнятої] території 26.3.1944 відбувся розпуск філіалу [ГРГ “Україна”] у Лемберзі, пов'язаний також і з частковою евакуацією до Криниці ще наявних співробітників та евакуаційними заходами Українського допоміжного комітету.

Оберайнзацфюрер Рюгер знову перебрав на себе переведення пов'язаних з нами співробітників, їхню підтримку, піклування про їхнє розміщення, так само як і про продовольче забезпечення їх у Криниці.

Участь у підготовці виставки, що відбувалася згідно із дорученням Управління штабу (д-р Вілль), завадила екстреній поїздки до Лемберга та Криниці. Тому я був змушений покласти на власну ініціативу керівника філіалу, оберайнзацфюрера Рюгера, без можливості встановити з ним зв'язок.

Хоча заходи, вжиті оберайнзацфюрером Рюгером, не відповідали вказівкам, наданим мною для дій у подібній ситуації, вони [на даний момент] виявилися виправданими та, без сумніву, вірними щодо продовження всієї нашої роботи в Україні.

Таким чином, рішення оберайнзацфюрера Рюгера, прийняті з огляду на [місцеву] ситуацію, забезпечили підстави для подальшої роботи.

Тому я хотів би висловити оберайнзацфюреру Рюгеру моє схвалення та подяку.

Опрацювання [теми] “Дворічний більшовицький експеримент на території Галичини” попередньо видається неможливим. Імовірно, це опрацювання, як і налагодження всієї роботи, таки може бути знову розпочате при переміщенні лінії фронту на Схід та поверненні до Лемберга евакуйованих жителів.

Було дано наказ щодо службового визначення меж ГРГ “Центр” у районі м. Білосток та щодо підтримки функціонування ГРГ “Україна”.

[...]*

* Тут випущено витяги зі службового листування: з листів від [Прокиша] до Вілля від 28.03.1944 та 30.03.1944 щодо підготовки при Штабі виставки за темою більшовизму на основі конфіскованих матеріалів; з листа від [Прокиша] до Карла Шпрінгенимїда, керівника з навчання округу Зальцбург, від 25.03.1944 з питань більшовизму та націонал-соціалізму.

Auszug aus dem Monatsbericht 4/1944 :

Die Arbeit der Nebenstelle Krynica :

Ich habe mich vom 15. 4. bis einschliesslich 25. 4. 1944 in Krynica und Umgebung aufgehalten, die dortigen Verhältnisse teils allein, teils mit OEF. Rüger überprüft, rund 40 Besprechungen mit bisherigen und möglichen zukünftigen Mitarbeitern geführt, die Verhandlungen mit den zuständigen Partei- und Verwaltungsdienststellen eingeleitet, bei der Wehrmacht vorgeführt, sowie mehrere Besprechungen mit den leitenden Personen des ukrainischen Hilfskomitees durchgeführt. Als Ergebnis dieser elftägigen ununterbrochenen Besprechungen kann ich für die nächste Zeit folgendes feststellen :

- a) Vorerst befinden sich in Krynica und der unmittelbaren Umgebung 11 der bisherigen Mitarbeiter der Lemberger - ostukrainischen Arbeitsgruppe.
- b) 27 neue ostukrainische Professoren, Ingenieure und Dozenten waren bereit, für den Stab zu arbeiten.
- c) Von den letzteren habe ich vorerst 18 Professoren und sonstige Sachkenner nach einer teilweise sehr eingehenden Durchsprache ihrer möglichen Arbeitsthemen für uns verpflichtet und die, dem Arbeitsamt Neu - Sandez vorzulegende Liste aufgenommen. Unter diesen 18 befinden sich 3 - 4 mit Vorbehalt angenommene, unter den 11 bisherigen Mitarbeitern auch eine Reihe solcher, mit denen wir nicht mehr weiterzuarbeiten gedenken.

Es kommen demnach für die Aussenstelle Krynica insgesamt etwa 22 Mitarbeiter in Frage.

OEF. Rüger wurde von mir wieder mit der Leitung der Nebenstelle Krynica beauftragt.

Es ist notwendig, einen bevollmächtigten Vertreter am Ort zu haben

- a) um die Arbeiten zu beschleunigen,

Витяг з місячного звіту 4/1944

Робота філіалу в Криниці:

З 16.4. по 25.4. включно я затримався у Криниці та околицях, перевіряючи місцеві умови, частково один, частково з оберайнцацфюрером Рюгером; провів біля 40 розмов зі співробітниками, колишніми та, можливо, майбутніми, розпочав перемовини з відповідними установами партії та адміністрації, як і численні обговорення з провідними особами Українського допоміжного комітету. Як результат цих 11-денних безперервних перемовин я можу навести таке:

- а) перш за все, у Криниці та безпосередньо в околицях знаходяться 11 колишніх східноукраїнських співробітників, що [перебували у Лемберзі];
- б) 27 нових професорів зі Східної України, інженерів і доцентів були готові працювати на Штаб;
- в) з 18-ма професорами та доцентами я провів ще одну розмову, подеколи дуже детальну, [забезпечив] їх можливими для нас робочими темами, та включив їх до списків, які ми подаємо до біржі праці Neu-Sandez*. Із цих 18 професорів 3–4 взято на роботу із застереженнями, серед 11 колишніх співробітників є такі, з якими ми не думали співпрацювати далі.

Таким чином, мова йде загалом про приблизно 22-х співробітників для філіалу в Криниці.

Оберайнцацфюрер Рюгер був знову уповноважений мною щодо керівництва філіалом у Криниці.

Потрібно мати на місцях наших представників з повними повноваженнями, щоб:

- а) пришвидшувати темпи робіт;

* Польське місто Новий Сонч (польськ.: Nowy Sącz).

- b) um evtl. örtliche Schwierigkeiten rechtzeitig zu beseitigen,
- c) um mögliche neue Mitarbeiter zu finden.

Dazu kommt der Zwang zu einer gewissen sozialen Fürsorge am Ort : zusätzliche Lebensmittelkarten, Wohnungsfrage, Bekleidung, Honorarbevorschussung usw., die für das spätere Arbeitsergebnis von nicht zu unterschätzender Bedeutung ist.

Rückblick auf die Arbeit in Lemberg :

Der Wiederaufbau der Arbeit in Krynica lässt eine Wertung der bisher in Lemberg geleisteten Arbeitsleistung wünschenswert erscheinen.

Die Arbeit in Lemberg war nur mit den aus der Ostukraine evakuierten Ukrainern zustande gekommen. Nur ein kleiner Teil dieser war schon in Charkow oder Kiew Mitarbeiter des Stabes.

Der grössere Teil waren neue Mitarbeiter. Knapp vor der befohlenen Räumung der Stadt waren 26 ukrainische Sachkenner Mitarbeiter des ERR.

Die Bibliotheken der Stadt Lemberg bargen teilweise ausreichendes Material um die Arbeiten im Sinne der Kiewer Arbeitsrichtlinien durchzuführen. Diese galten auch für den Lemberger Arbeitskreis.

Der Arbeitskreis "Zwei Jahre bolschewistisches Experiment im galizischen Raum", der mit in Lemberg und Stryj ansässigen Ukrainern durchgeführt werden sollte, kam nicht mehr zustande.

Seit der Räumung Rowmos waren die " einheimischen " Mitarbeiter zu keiner vernünftigen Arbeit mehr zu gewinnen.

Ausser den Arbeiten, die in Morszyn selbst angefertigt wurden (Peschkow und Waschtschenko) erbrachte der Lemberger Arbeitskreis (einschl. einem Bialystoker Mitarbeiter) bis 30. 4. 1944

insgesamt 2.774 Schreibmaschinenseiten

Neueingänge.

Damit kann das Lemberger Experiment doch wohl als erfolgreich und die dafür angewandte Mühe und Zeit als sinnvoll angewandt, beurteilt werden.

Auf Grund dieser Tatsache kann aber auch mit positiven Hoffnungen der neu zu beginnenden Arbeit in Krynica entgegen gesehen werden.

Zumal diese Arbeitsergebnisse eigentlich nur durch zwei deutsche Mitarbeiter : OEF. Rüger und mich, in verhältnismässig kurzer Zeit herbeigeführt wurden.

- б) вчасно вирішувати місцеві проблеми в залежності від обставин;
- в) шукати нових співробітників.

До цього також належить необхідність організувати місцеве соціальне забезпечення: [отримання] додаткових продуктових карток, [вирішення] житлового питання, [забезпечення] одягом, надання гонорарів авансом тощо, що мають не останнє значення для результату подальшої роботи.

Погляд на роботу у Лемберзі

Відновлення роботи у Криниці дозволяє визначити роботу, виконану раніше у Лемберзі, як бажану.

Робота у Лемберзі здійснювалася лише силами українців, евакуйованих зі Східної України. Лише незначна їхня частина – співробітники Штабу з Харкова чи Києва.

Значну частину склали нові співробітники. Перед самим залишенням міста 26 українських фахівців були співробітниками ОШР.

У бібліотеках міста Лемберга частково збереглися задовільні матеріали для здійснення роботи в руслі київських інструкцій. [Останні] є чинними і для робочого кола у Лемберзі.

Роботи [в межах теми] “Дворічний більшовицький експеримент на території Галичини”, що мали здійснюватися українцями, що постійно проживають у Лемберзі та Стрії, більше не можуть продовжуватися.

З часів відступу з Ростова більше [не потрібно було відшукувати] “місцевих” співробітників для залучення до жодної доцільної роботи.

За винятком робіт, самостійно підготовлених у Моршині (Пешков, Ващенко), робоче коло у Лемберзі (зі співробітником у Білостоці вкл[ючно]) до 30.4.1944 надало

загалом 2774 нових машинописних сторінок.

У світлі цього лемберзький експеримент можна оцінити як цілком успішний, затрачені зусилля та час – як доцільні.

На підставі цього факту від роботи, розпочатої у Криниці, можна очікувати позитивних результатів.

Тим більше, що ці робочі результати були досягнуті за відносно короткий час, власне, силами лише двох німецьких співробітників, оберайнзацфюрера Рюгера та мене.

Ich möchte diese Gelegenheit benützen, das besondere Verdienst des als Leiter der Nebenstelle Lemberg eingesetzten OEF. Rüger an dem Zustandekommen des oben mitgeteilten Lemberger Arbeitsergebnisses festzustellen und ihm dafür dienstlich und persönlich zu danken.

OEF. Rüger hat durch seine unermüdete soziale Fürsorge um die Männer des ukrainischen Arbeitskreises das Vertrauensverhältnis zur Dienststelle erhalten, er hat alle Schwierigkeiten am Ort überwunden und er hat durch sein unablässiges Drängen und durch seine Aufsicht die Verwirklichung der während meiner sporadischen Anwesenheit angeregten Arbeitsvorhaben, oftmals mit sehr deutlichem Nachdruck, ermöglicht.

Am 2. 4. 1944 um 22 Uhr 20 Partisanenüberfall auf den Zug Bialystok/Warschau, Sprengung und Feuergefecht. Tote und Verwundete.

Auszug aus dem Monatsbericht 6, 7 und 8/1944 :

Aufgabe der Dienststelle Bialystok :

Am 6. Juli 1944 wurde die Arbeit in der Dienststelle Bialystok (Aufgabe Minsk) beendet, die Dienststelle selbst am 7. Juli 1944 an die HAG. Mitte übergeben und die Reise nach Frauenberg angetreten.

Auszug aus einem Schreiben an die Stabsführung vom 11.7.44 :

Die HAG. Ukraine durfte gemäss Vereinbarung mit der HAG. Mitte die Räume der Dienststelle Bialystok nur so lange für sich in Anspruch nehmen, wie diese Räume nicht von der HAG. Mitte selbst gebraucht wurden.

Mit der Räumung von Minsk trat dieser Tatbestand ein. Darüber bedarf es daher keiner näheren Begründungen und sonstigen Mitteilungen.

Die der Räumung vorangegangenen Telefongespräche mit der Stabsführung wurden dort registriert; sie brauchen daher nicht wiederholt zu werden.

Die männlichen Mitarbeiter der HAG. Ukraine,

OEF. Kurzweil,
OEF. Wshl und
HEF. Proksch

verliessen am 7. 7. 1944 Bialystok.

Die Mitarbeiterinnen

Margarete Kunkel und
Christel Boye

wurden bereits am 6. 7. in Marsch gesetzt.

Auflösung der Aussenstelle Krynica :

OEF. J. Rüger hat am 10. August 1944 Krynica verlassen und

Я хотів би скористатися цією нагодою та відмітити особливі заслуги оберайнзацфюрера Рюгера, призначеного керівником філіалу в Лемберзі, у реалізації вищезазначених лемберзьких робочих результатів [по службі та] особисто йому за це подякувати.

Оберайнзацфюрер Рюгер шляхом невтомного піклування в соціальній сфері про осіб українського робочого кола забезпечив [появу] довіри до [нашої] служби; він долав на місці всі труднощі та шляхом постійного [примушення] та власного контролю зробив можливим виконання наміченої роботи за моєї лише періодичної присутності, часто з чіткою наполегливістю.

2.4.1944 у 22.20 відбувся напад партизанів на потяг Білосток – Варшава, мали місце вибух, стрілянина, загиблі та поранені.

[...]*

Витяг з місячного звіту 6, 7 та 8 за 1944 р.

Завдання служби [ОШР] у Білостоці.

6 липня 1944 р. роботу у службі в Білостоці (відступ з Мінська) було завершено; саму службу 7 липня 1944 р. було переведено до ГРГ “Центр” та здійснено переміщення до Фрауенберга.

Витяг з листа до Управління штабу від 17.11.[19]44

ГРГ “Україна” згідно з домовленістю з ГРГ “Центр” може користуватися приміщеннями служби у Білостоці так довго, скільки їх не потребуватиме ГРГ “Центр”.

Таке становище встановилося після залишення Мінська. З цього приводу звіди не надходило ніяких свідчень та подібних до них повідомлень.

Телефонні розмови з Управлінням штабу, що передували евакуації з Мінська, були там зафіксовані; тому немає потреби у повторенні.

7.7.1944 Білосток залишили співробітники-чоловіки ГРГ “Україна”:

оберайнзацфюрер Курцвайль;

оберайнзацфюрер Вьоль та

гауптайнзацфюрер Прокш.

Співробітниця Маргарита Кюнкель та Крістель Бойє були відправлені ще 6.7.[1944].

* Тут випущено витяг зі звіту № 5 за 1944 р., присвячений, зокрема, питанням, що розглядалися на нараді Управління штабу у Ратіборі з приводу роботи над планами з використання, насамперед щодо збирання інформації відносно Західної та Південно-Східної Європи, та витяг з окремого донесення на цю ж тему. Детальнішу інформацію щодо змісту цієї наради можна знайти нижче, у додатку № 4 до цього документа.

traf am 17. August 1944 in Frauenberg ein.

Kamerad Rüger hat in Zusammenarbeit mit dem ukrainischen Hilfskomitee Krynica, entsprechend der Frontlage, unsere bisherigen Mitarbeiter nach der Slowakei evakuiert. Nur Prof. Dubrowsky und Ing. Schkurko übersiedelten nach Krakau und in der Folge nach Schlesien. Ich selbst war vom 5. - 8. August 1944 nochmals in Krynica und habe festgestellt, dass die von OEF. Rüger getroffenen Massnahmen die unter den gegebenen Umständen einzig möglichen waren.

Mit der Aufgabe der Aussenstelle Krynica hat die Aussenarbeit der HAG. Ukraine, bis auf die Zuendeführung einiger in Prag, Wien und Posen laufender Arbeiten vorerst ihr Ende gefunden.

Arbeit und Mitarbeiter :

Die Arbeit der HAG. Ukraine i. L. wurde seit der Aufgabe von Morszyn und der Übersiedlung nach Bialystok im Januar 1944 mit einem denkbar kleinen Kreis von Kameraden und Kameradinnen durchgeführt.

Der HAG. Ukraine standen seit der Übersiedlung nach Bialystok folgende Mitarbeiter zur Verfügung :

SEF. R. Prokisch,

OEF. Kurzweil als Leiter der Gesamtdienststelle Bialystok,

OEF. Wöhl,

OEF. J. Rüger als Leiter der Aussenstelle Lemberg, bis 28.3. und Krynica bis 10.8.1944,

Margot Baake bis zum 5. 4. 1944,

Christel Boye,

und ab 12. Juni 1944 Margarete Künkel.

Ab Mitte Mai half Eri. Koch (HAG Mitte) auf Grund einer kameradschaftlichen Vereinbarung mit SEF. Langkopf wöchentlich mehrere halbe Tage.

Als Honorarübersetzer arbeitete seit Dezember 1943 EF. v. Lampe, Posen, der Mitte des Jahres den Arbeitskreis Posen mit übernahm.

Die Aussenstelle Lemberg und später Krynica wurde allein von SEF. Rüger geleitet.

Bei gelegentlichen Besuchen konzipierte ich die Themen und besprach die sachliche Linie der Arbeit mit den Mitarbeitern, während OEF. Rüger diese ständig sozial und menschlich betreute und auf die Ablieferung von Arbeitsergebnissen bedacht war.

Die Zahl der ⁱⁿMitarbeiter schwankte in der Zeit von Januar 1944 bis August 1944 zwischen 28 und 40.

OEF. Rüger hat in einer sachlich und menschlich sauberen Art seine Aufgabe erledigt. Das von Lemberg und Krynica hereingekommene Arbeitsergebnis ist in einem hohen Masse seinem Wirken zuzuschreiben.

Розпуск філіалу у Криниці:

Оберайнзацфюрер Ю[ліус] Рюгер залишив Криницю 10 серпня 1944 р. і прибув до Фрауенберга 17 серпня 1944 р.

Товариш Рюгер у співпраці з Українським допоміжним комітетом у Криниці згідно зі станом на фронті евакуював наших колишніх співробітників до Словаччини. Лише проф. Дубровський та інж. Шкурко переїхали до Кракова, а потім – [вглиб] Сілезії. Я сам 5–8 серпня вдруге був у Криниці та дізнався, що заходи, яких вжив оберайнзацфюрер Рюгер у наявних умовах, були єдино можливими.

Із залишенням позицій у Криниці робота ГРГ “Україна”, за винятком окремих робіт, завершення яких тривало у Празі, Відні та Позені, поки дійшла до свого завершення.

Робота та співробітники

Робота ГРГ “Україна” [у стадії ліквідації] з часу залишення Моршина та переїзду до Білостока у січні 1944 р. велася мінімально допустимою кількістю [співробітників та співробітниць].

ГРГ “Україна” після переїзду до Білостока мала у своєму розпорядженні наступних співробітників:

гауптайнзацфюрер Прокш;

оберайнзацфюрер Курцвайль як керівник усієї служби у Білостоці;

оберайнзацфюрер Вьоль;

оберайнзацфюрер Ю[ліус] Рюгер як керівник філіалу у Лемберзі до 28.3.[1944] та Криниці до 10.8.1944;

Марго Бааке, до 5.4.1944;

Крістель Бойє

та з 12 червня 1944 р. Маргарита Кюнкель.

Від середини травня фройляйн Кох (ГРГ “Центр”) на підставі своїх товариських відносин зі штабсайнзацфюрером Лангкопфом допомагала щотижня, [працюючи] половину дня протягом багатьох днів.

Від грудня 1943 р. у якості платного перекладача працював айнзацфюрер фон Лампе (Позен), з середини року – і при робочому колі у Позені.

Філіалом у Лемберзі, а пізніше й у Криниці, самостійно керував оберайнзацфюрер Рюгер.

При [нерегулярних] відвідуваннях я робив чорнові начерки щодо тем та обговорював доцільну лінію роботи зі співробітниками, у той час як оберайнзацфюрер Рюгер належно турбувався про їхнє гідне забезпечення, [в тому числі] й соціальне, та про отримання результатів роботи.

Кількість [українських] співробітників у період з січня до серпня 1944 р. коливалася між 28 та 40.

Оберайнзацфюрер Рюгер по суті та гідно повною мірою виконав своє завдання. Результати роботи, що надійшли з Лемберга та Криниці, у більшості є результатом його зусиль.

Я ще раз дякую оберайнзацфюрерові Рюгеру за його зусилля та гарну товариську, яку я також засвідчую.

Ich danke OEF. Rieger hier nochmals für seine Mühe und für seine mir auch menschlich bewiesene gute Kameradschaft.

In der Zeit vom 1. Januar 1944 bis zum 31. August 1944 gingen bei der HAG. Ukraine aus Lemberg, Krynica, Bialystok und Posen

41 Arbeiten in russischer und ukrainischer Sprache mit insgesamt
4.394 Schreibmaschinenseiten ein.

Unter den Arbeiten befinden sich Spezialarbeiten von grosser politischer Bedeutung.

Nummerierter Arbeitsauftrag :

- 1) Fertigstellung der bisher eingegangenen Arbeiten durch Übersetzung und Maschinenschrift.
- 2) Hereinbringung der in Krynica begonnenen Arbeiten von den nach der Slowakei, nach Schlesien und nach Prag und Wien evakuierten ukrainischen Mitarbeitern.
- 3) Persönliche politische Bearbeitung der fertig gestellten Materialien im Sinne der Besprechung mit dem Stabsführer (29. 8. 1944.).

Daneben ergibt sich im Einvernehmen mit dem Stabsführer die Notwendigkeit, die bisher bereits gelegentlich bearbeiteten ukrainischen Fragen umfangreicher weiter zu bearbeiten.

Im Monat Oktober 1944 erfolgte aus Gründen der totalen Kriegsführung die Verkleinerung des Personalbestandes des ERR und damit verbunden eine kräftekonzentrierende Umorganisation.

Die HAG. Ukraine i. L.

wurde aufgelöst und an ihre Stelle trat das "Sonderkommando Osten" mit dem Doppelauftrag :

Weiterführung der bisherigen politisch-wissenschaftlichen Erforschung des Bolschewismus im Sinne der Kiewer Arbeiterichtlinien,

verstärkte Bearbeitung der Ukraineprobleme

und Hereinbringung neuester Unterlagen über den Bolschewismus durch Einsatz von Aussenkommandos (Steinberg - Pfaffen) in den Bereichen der im Osten die Front bildenden Heeresgruppen.

За період з 1 січня 1944 р. до 31 серпня 1944 р. при ГРГ “Україна” [створено] 41 працю російською та українською мовами, загальна кількість сторінок яких складає 4.394.

Серед цих робіт присутні спеціальні праці, що мають велике політичне значення. [...]*

Нинішнє робоче завдання:

- 1) доопрацювання вже отриманих робіт шляхом перекладу та машинописного набору;
- 2) отримання праць, робота над якими була розпочата у Криниці, від українських співробітників, евакуйованих до Словаччини, Сілезії, а також до Праги та Відня;
- 3) опрацювання [в політичному руслі] вже отриманих матеріалів власними силами з огляду на розмову з Управлінням штабу (29.8.1944).

Поруч із цим за погодженням з керівником Штабу визначена потреба далі широко розробляти українські питання, що вже були предметом опрацювання.

[...]***

У жовтні 1944 р. на основі тотального ведення війни відбулися скорочення особового складу ОШР та пов’язана з цим [реорганізація], що сконцентрувала сили.

ГРГ “Україна” [у стадії ліквідації] розпускається і замість неї [створюється] Зондеркоманда “Схід” із подвійним завданням:

- подальше здійснення [здійснюваного до цього моменту] політико-наукового дослідження більшовизму в дусі київських інструкцій;
- посилення опрацювання українського питання та отримання найновіших документів про більшовизм завдяки роботі команд (Штайнберг – Паффен), відряджених до зони дії груп армій, що визначають [лінію] фронту на Сході.

[...]***

* Тут випущено частину звіту, що містить висловлення подяки окремим співробітникам.

** Тут і далі випущено частину звіту, що містить листування Рудольфа Прокиша з різними службовими особами, представниками цивільних та військових інституцій.

*** Тут випущено частину звіту, що містить листування Рудольфа Прокиша з різними службовими особами.

Als Anlage habe ich diesen

Jahresbericht für das Jahr 1944
den Planvergleich mit dem Plan Proksch (A 1)
den Planvergleich mit dem Ostplan der Stabsführung (A 2)
beide durchgeführt mit Stand vom 1. 3. 1944,
ferner

Materialien aus der Arbeitspraxis der Abt. Sichtung der
HAG. Ukraine (Anl. 3)

Auszüge aus meinem

Referat anlässlich der Arbeitstagung des ERR im Mai 1944
in Ratibor (Anl. 4)

und zuletzt

Auszüge aus meinem Referat anlässlich der Dezember-Tagung
des ERR in Ratibor (Anl. 5)

zu den "Fragen einer neuen Ukrainepolitik" beige-schlossen.

Aus diesen Anlagen ist über den Zeitraum des Jahres 1944
h^{ier}aus die innere Organisation der Ukrainearbeit auf dem
Gebiete der geistigen Auseinandersetzung mit dem Bolsche-
wismus, die Zielsetzung, die wir dieser Arbeit bereits zu
Beginn des Jahres 1943 gaben, und nicht zuletzt die Methode
erkennbar, unter der sie durchgeführt wurde.

Ausgehend von der in den Monaten Januar und Mai des Jah-
res 1943 dieser Arbeit gegebenen Aufgabenstellung kann
festgestellt werden, dass durch den Arbeitskreis der Ab-
teilung Sichtung der HAG. Ukraine

" die systematische Erforschung der politischen
und weltanschaulichen Führungseinrichtungen und
Führungsmethoden "

weitestgehend durchgeführt wurde, besonders umfassende
Ergebnisse aber zu Punkt 4) der am 29. 1. 1943 gegebenen
Aufgabenstellung :

" die systematische Erforschung der praktischen
Verwirklichung des Bolschewismus im Aufbau von
Staat, Wissenschaft und Armee "

erzielt wurden.

У якості додатків до цього річного звіту за 1944 рік у мене є:

порівняння плану [робіт] з планом Прокша (д[одаток] 1);
порівняння плану [робіт] з планом “Схід” Управління штабу (д[одаток] 2);
обидва зроблені станом на 1.3.1944.

Крім цього:

матеріали з роботи від[ділу] “Контроль” ГРГ “Україна” (д[одаток] 3);
витяги з моєї доповіді з приводу робочого засідання ОШР у травні 1944 р.
у Ратіборі (д[одаток] 4);
витяги з моєї доповіді з приводу засідання ОШР у Ратіборі у грудні (д[одаток] 5),
додані до “Питання щодо нової української політики”.

Ці додатки засвідчують, що під час 1944 року стали зрозумілими внутрішня організація роботи в Україні у сфері ідейного протистояння з більшовизмом, цільова установка, яку ми надали цій роботі вже на початку 1943 року, і, не в останню чергу, методи, за допомогою яких вона здійснюється.

З огляду на завдання цієї роботи у січні і травні 1943 р., можна визначити, що робочі кола відділу “Контроль” ГРГ “Україна” широко здійснювали “систематичне дослідження політичних та ідеологічних засобів та методів управління”*, але, зокрема, було досягнуто найбільше за п. 4 завдання, визначеного 29.1.1943, [що звучить як] “систематичне дослідження практичного втілення більшовизму в побудові держави, науки та армії”.

* Тут і далі латки у тексті.

Wohl konnte zu dem Fragenkreis der " Roten Armee " wenig Klärendes und Einblick gebendes Material hereingebracht werden, desto umfangreicher aber und desto ergiebiger waren die Arbeiten, die über den Stand der wirtschaftlichen Aufrüstung, der Industrialisierung, des Verkehrswesens, der Landwirtschaft und der Bevölkerungsbewegungen Aufschluss gaben. Damit ist in weitestem Masse gelungen, was wir im Monatsbericht Mai 1943 wie folgt formulierten :

- 1) jene Unterlagen herbeischaffen, die innerhalb der augenblicklichen Kriegsführung für die richtige Beurteilung des Gegners von Bedeutung sein können (Kenntnis der Bevölkerung, / Rasse und Nationalität /, Strukturwandlung der Bevölkerung, Industrialisierung, Gesundheitsstand - politische und geistige Aufgeschlossenheit - Methoden des Menscheneinsatzes und der Menschenführung durch den Staat und durch die KPdSU(B) usw.),
- 2) den Nachweis der jahrzehntelangen Kriegsvorbereitung durch die Sowjets, der nur total, d. h. am Beispiel ihres Staatsaufbaues, ihrer Wirtschaftsformen, der Steigerung ihrer Produktion, der Ausrichtung dieser auf die kommende militärische Auseinandersetzung, der Methoden des Arbeitseinsatzes und der Lebensführung der Staatsbevölkerung zu führen ist, erbringen und
- 3) der NSDAP. für ihren augenblicklichen und ihren ferneren Kampf mit dem Bolschewismus jene Unterlagen beschaffen, die sie zur Führung dieses Kampfes benötigt.

Das bisherige tatsächliche Ergebnis dieser in Kiew im Jahre 1943 eingeleiteten Arbeit wird aus den beiden Planvergleichen und aus den Mitteilungen dieses Jahresberichtes, aufgegliedert nach den einzelnen Fragenkomplexen den der Arbeit zugrundeliegenden Plänen deutlich.

Er kann als umfassend und für alle weitere politische Forschungsarbeit in dieser Richtung als grundlegend bezeichnet werden.

Хоча наданий матеріал зміг додати мало нового щодо кола питань “Червона Армія”, тим значнішими та змістовнішими видаються праці, що висвітлюють стан економічного забезпечення, індустріалізації, транспортну справу, сільське господарство та міграцію населення. Зрештою, нам у звіті за травень 1943 р. вдалося визначити такі завдання:

1. Розшукувати всі документи, що можуть мати значення під час оперативного ведення війни для вірної оцінки ворога (знання щодо населення / раса і національність / структурні зміни населення / індустріалізація / стан здоров'я / політична та ідейна зацікавленість / методи залучення людей до роботи та керівництво людьми державою і КППС (б) тощо);
2. Збирати свідчення щодо підготовки Советів до війни, що тривала десятиліттями і мала бути всеохоплюючою, тобто на прикладі побудови їхньої держави, форм господарства, збільшення продукції, спрямування цього на майбутнє військове протистояння, методи використання робочої сили та спосіб життя громадян;
3. Надавати НСДАП для її теперішньої та подальшої боротьби з більшовизмом будь-які матеріали, що потрібні для її здійснення.

Попередній фактичний результат роботи, що велась у Києві в 1943 р., з обох порівняльних планів та повідомлень цього річного звіту чітко окреслений за окремими комплексами питань за планами, що покладені в основу роботи.

[Цей результат] у даному напрямку можна визначити як всеосяжний та основоположний для всієї подальшої дослідницької роботи політичного характеру.

Die organisatorischen Massnahmen, die das Hereinkommen dieses Arbeitsergebnisses sicherten, können aus der Anlage A. 3 entnommen werden.

Das eigentliche Geheimnis des Arbeitsergebnisses der Abt. Sichtung der HAG Ukraine aber ist in folgenden zwei besonderen Faktoren zu sehen :

- 1) In der bestehenden guten Kameradschaft innerhalb der Abt. Sichtung in der HAG. Ukraine und zwischen dem HAGL. STEF. Anton, und nicht minder in dem Verständnis, das der Stabsführer und Dr. Will der Arbeit entgegenbrachten.

Diese Kameradschaft sicherte insbesondere eine ständige geistige Aufgeschlossenheit für die gestellten Aufgaben bei allen Mitarbeitern und Mitarbeiterinnen, sowie eine stetige, auch dem zur Ablieferung gelangten Volumen nach beachtliche Arbeitsleistung, ohne dabei den helfenden Mitarbeitern und Mitarbeiterinnen irgendwie unsozial zu begegnen oder ihre Arbeitskräfte über Gebühr in Anspruch zu nehmen.

Auf diese Frage habe ich im Laufe des Jahres 1944 mehrfach Gelegenheit gehabt, hinzuweisen. Es bedarf daher keiner weiteren Unterstreichung und Hervorhebung im einzelnen.

- 3) In der richtigen Begegnung mit den mir helfenden ukrainischen Wissenschaftlern.

Wir haben immer die Auffassung vertreten, dass es in der Begegnung mit andersvölkischen Menschen darauf ankommt, sie anständig und gerecht zu behandeln, und dass jede Arbeit mit andersvölkischen Menschen nur dann wird von Erfolg begleitet sein, wenn sie auf dem Boden eines klaren gegenseitigen menschlichen Achtungsverhältnisses und damit auf dem Boden gegenseitigen Vertrauens erfolgt.

Und dieses Vertrauen zu gewinnen, waren wir bestrebt. Um es zu rechtfertigen und nicht zu enttäuschen, und es uns

Про організаційні заходи, що забезпечували отримання цих робочих результатів, можна [довідатися] з додатка № 3.

Власне, загадку належних робочих результатів від[ділу] “Контроль” ГРГ “Україна” слід вбачати у двох наступних факторах:

1. В існуванні гарних товариських відносин між від[ділом] “Контроль” ГРГ “Україна” і керівником ГРГ штабсайнзацфюрером Антоном та, не менше, – розумінні, яке виявили до роботи керівник Штабу та д-р Вілль.

Це товариство, зокрема, забезпечило постійну ідейну зацікавленість у виконанні поставлених завдань з боку всіх співробітників та співробітниць, як і постійний [рівень] зростання обсягів [матеріалів] призначених для відправлення [до райху], причому за відсутності нелюдського поводження зі співробітниками та співробітницями, що допомагають, або без надмірного, понаднормового залучення робочої сили.

Протягом 1944 року я неодноразово мав нагоду звертатися до цього питання. Тому немає потреби в подальшому окремому підкреслюванні та виокремленні цього.

- 3.* У правильному поводженні з українськими науковцями, що нам допомагають.

Ми завжди дотримувалися точки зору, що до представників інших народів слід ставитися гідно та справедливо і що будь-яка праця з представником іншого народу лише тоді матиме успіх, коли вона здійснюється на основі людяного й уважного ставлення, до того ж – на підставі взаємної довіри.

[...]**

* Нумерація порушена у тексті.

** Тут і далі випущено частину звіту, що містить листування Рудольфа Прокша з колегами та різними службовими особами.

Also sei dieser Jahresbericht zugleich auch das
Politische Testament
einer kleinen Gemeinschaft politisch wirkender Soldaten
des Führers, die den ewigen Auftrag des Reiches : die
Gestaltung des Ostens mit Hirn und Herz verschworen sind.

Rudolf Proksch
(Proksch)

Stabseinsatzführer.

Führer des Sonderkommandos Osten.

Frauenberg, den 27. Januar 1945,
am Tage der Kämpfe um die Marien-
burg, dem Symbol der deutschen
Sendung im Osten.

5 Anlagen.

Водночас цей річний звіт є й політичним заповітом невеликого товариства солдатів фюрера, що здійснюють політичну роботу, які розумом і серцем залишилися відданими одвічному завданню райху, [а саме] перетворенню Сходу.

[підпис]
Прокш,
штабсайнцацфюрер,
керівник Зондеркоманди “Схід”

Фрауенберг, 27 січня 1945 р.,
в день боротьби за Марієнбург*,
символ німецької [місії] на Сході.

5 додатків**.

* Марієнбург – колишній замок Тевтонського ордену, за яким отримало назву однойменне середньовічне місто; зараз це місто Мальборк (польськ.: Malbork) у Польщі.

** У цьому виданні публікуються лише додатки № 1, № 3 та № 4.

Anlage: 1

128
61

Planvergleich
der Arbeiten der
HAG. Ukraine Abteilung Sichtung

mit
Plan Proksch.

(Stand : 1.3.1944)

Bialystok, den 9.3.1944.
Bo.

[Handwritten signature]

Додаток 1

Порівняння плану робіт
відділу “Контроль” ГРГ “Україна”

з планом Прокша
(станом на 1.3.1944)

Білосток, 9.3.1944
Во.

[Прокш]

Plan Proksch.

I. Der Neuaufbau des Staates.

1. Der Staatsaufbau.
2. Das Volkskommissariat für innere Sicherheit.
3. Der Verwaltungsaufbau der UdSSR und die Frage der Rayone.
4. Die Nationalitätenfrage in der UdSSR.
5. Die sowjetische Staatswirtschaft.
6. Die sowjetische Arbeitspolitik.
7. Das Finanz- und Steuerwesen.
8. Das sowjetische Verkehrswesen.
9. Das sowjetische Agrarrecht, die Bodenordnung und Kollektivierung.
10. Die sowjetische Wohnungsgesetzgebung und der sowjetische Wohnungs- und Städtebau.

II. Der Kampf gegen Religion und Kirche.

III. Das sowjetische Rechtsleben.

IV. Die Politische und weltanschauliche Erziehung.

1. Das staatliche Erziehungs- und Bildungswesen.
2. Die politische und weltanschauliche Erziehung der Jugend.
3. Die politische und weltanschauliche Erziehung innerhalb der KPdSU (B).
4. Die sowjetische Schrifttumspolitik.
5. Das sowjetische Pressewesen.
6. Das sowjetische Filmwesen.
7. Das sowjetische Theater.
8. Die sowjetische Architektur.
9. Die sowjetische Malerei und Plastik.
10. Die sowjetischen Museen.
11. Allgemeine Führungsmittel (Staatsfeiertage / Staatspreise / das politische Plakat / die sowjetische Briefmarke).

V. Die physische Gesunderhaltung der Sowjetbevölkerung.

1. Die sowjetische Bevölkerungspolitik.
2. und das sowjetische Gesundheitswesen.
2. Die sowjetische Sozialpolitik.
3. Die Körpererziehung in der UdSSR.

VI. Die Rote Armee und die Vorbereitung auf den Krieg.

План Прокша

I. Відновлення держави*:

1. Державне будівництво.
2. Народний комісаріат внутрішньої безпеки**.
3. Адміністративна структура СРСР та питання районування.
4. Питання національностей у СРСР.
5. Радянська державна економіка.
6. Радянська робоча політика.
7. Фінансова і податкова справа.
8. Радянська транспортна справа.
9. Радянське аграрне право, правила землекористування та колективізація.
10. Радянське житлове законодавство і радянське житлове будівництво та містобудування.

II. Боротьба проти релігії та церкви.

III. Радянське правове життя.

IV. Політичне та світоглядне виховання:

1. Державна справа виховання та навчання.
2. Політичне та світоглядне виховання молоді.
3. Політичне та світоглядне виховання у КПРС(б).
4. Радянська політика щодо письменства.
5. Радянська журналістика.
6. Радянський кінематограф.
7. Радянський театр.
8. Радянська архітектура.
9. Радянські живопис та скульптура.
10. Радянські музеї.
11. Загальні засоби керівництва (державні свята / державні нагороди / політичний плакат / радянська марка).

V. Підтримання охорони здоров'я радянських людей:

1. Радянська політика у сфері народонаселення та радянська охорона здоров'я.
2. Радянська соціальна політика.
3. Фізичне виховання у СРСР.

VI. Червона Армія та підготовка до війни.

* Мається на увазі побудова радянської держави після 1917 р.

** Тут і далі так у тексті.

I.

Der

Neuaufbau des Staates.

- 4 -

102

64

I. / 1

Der Staatsaufbau.

<u>Verfasser</u>	<u>Thema</u>	<u>Bearbeiter</u>	<u>Seitenzahl</u>
	Die Struktur des " Gos- planes " beim Rat der Volkskommissare der SSSR.	Proksch	3
	Geheimes statistisches Verzeichnis über den Stand der leitenden Per- sonen in der USSR. (113 Fotokopien).	Rüger	113
	Die Struktur des ZK und seiner Organe.	Proksch	12
Dubrowsky	Bemerkungen über die Ent- wicklung der Konstitution der UdSSR in ihrer ge- schichtlichen Konsequenz und im Zusammenhang mit dem System der WKP(b).	Proksch	27
	Statistik der Stellenbe- setzung durch Juden.		5

I.

Відновлення держави

I. / 1

Державне будівництво

<u>Укладач</u>	<u>Тема</u>	<u>Редактор</u>	<u>Кількість сторінок</u>
	Структура “Держплану” при Раді народних комісарів СРСР	Прокш	3
	Таємний державний перелік складу керівних осіб у СРСР (113 фотовідбитків)	Рюгер	113
	Структура ЦК та його органів	Прокш	12
Дубровський	Зауваження щодо розвитку Конституції СРСР у її історичному розвитку та зв’язку з системою ВКП(б)	Прокш	27
	Статистика призначень євреїв на посади		5

I. / 2

Das Volkskommissariat
für innere Sicherheit.

<u>Verfasser</u>	<u>Thema</u>	<u>Bearbeiter</u>	<u>Seitenzahl</u>
Dubowik	Verbannungsorte in der SSSR. (1 Landkarte).	Proksch	6
Dubowik	Die Lagererziehungen in den Konzentrationslagern der NKWD (6 Teile).		100
Dubowik	Wie man Galitulin verur- teilte.		25
Moissew	Material über Methoden der GPU. Tatsachenbericht.	Weisser	2
Wasilj Irig	Die Methoden der Tscheka, des GPU und des NKWD.	Paffen	9

I. / 3

Der Verwaltungsaufbau der UdSSR
und die Frage der Rayone.

<u>Verfasser</u>	<u>Thema</u>	<u>Bearbeiter</u>	<u>Seitenzahl</u>
Dragomanow	Die Verwaltung der Stadt Kiew (I. Teil)	Proksch	15
Dragomanow	Die Verwaltung der Stadt Kiew (II. Teil)	Proksch	14
Dragomanow	Der Kiewer Stadtrat (III. Teil).	Proksch	28
Dragomanow	Kommunal- und Finanz- wirtschaft der Stadt Kiew.	Proksch	150
Pancw	Die autonome Krim- republik.	Baerent	21
Gadsinskyj	Die Organisation der Staats- und Kommunalver- waltung in der UdSSR.	Proksch	

(bis zum 1.3.1944 in Lemberg in Bearbeitung
befindliches Thema).

I. / 2

Народний комісаріат внутрішньої безпеки

<u>Укладач</u>	<u>Тема</u>	<u>Редактор</u>	<u>Кількість сторінок</u>
Дубовик	Місця заслань у СРСР (1 карта)	Прокш	6
Дубовик	[Виховання] у концентраційних таборах НКВС (6 частин)		100
Дубовик	Як засуджували Галітуліна		25
Моїсеєв	Матеріал про методи ДПУ. Донесення на основі фактичних даних	Вайссер	2
Василій Іріг	Методи НК, ДПУ та НКВС	Паффен	9

I. / 3

Адміністративна структура в СРСР та питання районування

<u>Укладач</u>	<u>Тема</u>	<u>Редактор</u>	<u>Кількість сторінок</u>
Драгоманов	Адміністрація міста Києва (I частина)	Прокш	15
Драгоманов	Адміністрація міста Києва (II частина)	Прокш	14
Драгоманов	Адміністрація міста Києва (III частина)	Прокш	28
Драгоманов	Комунальне та фінансове господарство міста Києва	Прокш	150
Панов	Автономна Республіка Крим	Берент	21
Гадсинський	Організація державного та комунального управління в СРСР (тема, що станом на 1.3.1944 перебувала в роботі у Лемберзі)	Прокш	

I. / 4

Die Nationalitätenfrage
in der UdSSR.

<u>Verfasser</u>	<u>Thema</u>	<u>Bearbeiter</u>	<u>Seitenzahl</u>
Dubrowsky	Nationalitätenpolitik der UdSSR (Teilabschnitt).	Proksch	62
Popow	Die nationale Politik der Bolschewisten.	Proksch	150
Sossnowy	Garantien für die Einheit des Sowjet - Staates.	Proksch	45
Dubrowsky	Nationalitätenpolitik der Bolschewisten in der Ukraine.	Proksch	150
Dubrowsky	Die Nationalitätenpolitik der Sowjets (Rest).	Proksch	60
Dubrowsky	Die Nationalitätenpolitik der Sowjets. (Teil)	Proksch	349
Dubrowsky	Das ukrainische Staatswappen	Proksch	30
Dubrowsky	Die Nationalitätenpolitik der UdSSR in der Ukraine. (Teil)	Proksch	120
Dubrowsky	Die Nationalpolitik der Sowjets. (Teil)	Proksch	
	(bis zum 1.3.44 in Lemberg in Bearbeitung befindliches Thema).		

Питання національностей
у СРСР

<u>Укладач</u>	<u>Тема</u>	<u>Редактор</u>	<u>Кількість сторінок</u>
Дубровський	Політика СРСР щодо національностей (розділ)	Прокш	62
Попов	Політика більшовиків щодо національностей	Прокш	150
Сосновий	Гарантії єдності Радянської держави	Прокш	45
Дубровський	Політика більшовиків щодо національностей в Україні	Прокш	150
Дубровський	Політика СРСР щодо національностей (закінчення)	Прокш	60
Дубровський	Політика СРСР щодо національностей (частина)	Прокш	349
Дубровський	Український державний герб	Прокш	30
Дубровський	Політика СРСР щодо національностей в Україні (частина)	Прокш	120
Дубровський	Політика СРСР щодо національностей (частина) (тема, що станом на 1.3.1944 перебувала в роботі у Лемберзі)	Прокш	

Die sowjetische Staatswirtschaft.

<u>Verfasser</u>	<u>Thema</u>	<u>Bearbeiter</u>	<u>Seitenzahl</u>
Schwittau	Die Industrialisierung der Sowjet - Union, I. Teil, 2. Kapitel : Die Industrialisierung in Russland vor den Bolschewismus.	Proksch	23
Schwittau	Die Industrialisierung der Sowjet - Union, I. Teil, 3. Kapitel; Die Industrialisierung in der Periode des Bolschewismus.	Proksch	23
Schwittau	Die Industrialisierung der Sowjet - Union, I. Teil, 6. Kapitel : Die Planung in der Sowjet-Industrie.	Proksch	28
Schwittau	Die Industrialisierung der Sowjet - Union, I. Teil, 5. Kapitel : Die Organisation der Sowjet - Union.	Proksch	28
Schwittau	Die Industrialisierung der Sowjet - Union, I. Teil, 9. Kapitel : Die technische Basis der Sowjet - Industrie.	Proksch	22
Schwittau	Die Industrialisierung der Sowjet - Union, I. Teil, 12. Kapitel : Die Sowjetindustrie im Spiegel der bolschewistischen Selbstkritik.	Proksch	22
Schwittau	Die Industrialisierung der Sowjet - Union, I. Teil, 1. Kapitel : Einführung.	Proksch	15

Радянська державна економіка

<u>Укладач</u>	<u>Тема</u>	<u>Редактор</u>	<u>Кількість сторінок</u>
Швіттау	Індустріалізація Радянського Союзу, частина I, глава 2: Індустріалізація в Росії до більшовизму	Прокш	23
Швіттау	Індустріалізація Радянського Союзу, частина I, глава 3: Індустріалізація у період більшовиків	Прокш	23
Швіттау	Індустріалізація Радянського Союзу, частина I, глава 6: Планування у радянській промисловості	Прокш	28
Швіттау	Індустріалізація Радянського Союзу, частина I, глава 5: Організація Радянського Союзу	Прокш	28
Швіттау	Індустріалізація Радянського Союзу, частина I, глава 9: Технічна основа радянської промисловості	Прокш	22
Швіттау	Індустріалізація Радянського Союзу, частина I, глава 12: Радянська промисловість у відображенні більшовицької самокритики	Прокш	22
Швіттау	Індустріалізація Радянського Союзу, частина I, глава 1: Вступне слово	Прокш	15

<u>Verfasser</u>	<u>Thema</u>	<u>Bearbeiter</u>	<u>Seitenzahl</u>
Schwittau	Die Industrialisierung der Sowjet - Union, I. Teil, 4. Kapitel : Die soz. Industrialisierungspolitik in der Landwirtschaft.	Proksch	30
Schwittau	Die Industrialisierung der Sowjet - Union, I. Teil, 11. Kapitel : Die Lage der Industriearbeiter in der Sowjet - Union.	Proksch	29
Schwittau	Die Industrialisierung der Sowjet - Union, I. Teil, 7. Kapitel : Das Produktionsvolumen der sowjetischen Industrie und das Tempo ihrer Entwicklung.	Proksch	20
Schwittau	Die Industrialisierung der Sowjet - Union, I. Teil, 8. Kapitel : Die Struktur der Sowjet-Industrie (nach sozialen und Branchen - Merkmalen)	Proksch	29
Schwittau	Die Industrialisierung der Sowjet - Union, I. Teil, 10. Kapitel : Die Finanzierung der Sowjet - Industrie.	Proksch	28
Schwittau	Die Industrialisierung der Sowjet - Union, Schlussfolgerungen zum I. Teil.	Proksch	34
Chaustow	Ideen und Planungsentwürfe für landwirtschaftliche Siedlungen, Kolchosen, MTS und Sowchosen.	Proksch	35

<u>Укладач</u>	<u>Тема</u>	<u>Редактор</u>	<u>Кількість сторінок</u>
Швіттау	Індустріалізація Радянського Союзу, частина I, глава 4: Соціалістична політика індустріалізації у сільському господарстві	Прокш	30
Швіттау	Індустріалізація Радянського Союзу, частина I, глава 11: Становище працівників промисловості у Радянському Союзі	Прокш	29
Швіттау	Індустріалізація Радянського Союзу, частина I, глава 7: Обсяги продукції радянської промисловості та темпи їхнього зростання	Прокш	20
Швіттау	Індустріалізація Радянського Союзу, частина I, глава 8: Структура радянської промисловості (за соціальними напрямками і галузями – особливості)	Прокш	29
Швіттау	Індустріалізація Радянського Союзу, частина I, глава 10: Фінансування радянської промисловості	Прокш	28
Швіттау	Індустріалізація Радянського Союзу, висновки по частині I	Прокш	34
Хаустов	Ідеї та проекти планування сільськогосподарських поселень, колгоспів, МТС та радгоспів	Прокш	35

<u>Verfasser</u>	<u>Thema</u>	<u>Bearbeiter</u>	<u>Seitenzahl</u>
Schwittau	Die Industrialisierung der Sowjet - Union, II. Teil, 1. Kapitel : Die regionale Aufteilung der Sowjet - Industrie.	Proksch	25
Schwittau	Die Industrialisierung der Sowjet - Union, II. Teil, 3. Kapitel : Die Brennstoffe und die Brennstoffindustrie.	Proksch	38
Schwittau	Die Industrialisierung der Sowjet - Union, Schlussfolgerungen.	Proksch	8
Schwittau	Die Industrialisierung der Sowjet - Union, II. Teil, 2. Kapitel.	Proksch	16
Peschkow	Die Führung der Sowjet - Industrie, 1. Kapitel.	Proksch	50 (handschr.)
Schwittau	Die Industrialisierung der Sowjet - Union, II. Teil, 4. - 12. Kap.	Proksch	293
Morgun	Das Kleingewerbe in der Ukraine. I., II. und III. Teil.	Proksch	224
Schkurkow	Die Industrie in der Ukraine unter den Sowjets.	Proksch	80
Schkurkow	Die Entwicklung der Industrie in der USSR.	Proksch	
Morgun	Handwerk und Gewerbe in der Sowjetukraine.	Proksch	

(bis zum 1.3.44 in Lemberg in Bearbeitung befindliche Themen).

<u>Укладач</u>	<u>Тема</u>	<u>Редактор</u>	<u>Кількість сторінок</u>
Швіттау	Індустріалізація Радянського Союзу, частина II, глава 1: регіональний розподіл радянської промисловості	Прокш	26
Швіттау	Індустріалізація Радянського Союзу, частина II, глава 3: Пальне та паливна промисловість	Прокш	38
Швіттау	Індустріалізація Радянського Союзу, заключне слово	Прокш	8
Швіттау	Індустріалізація Радянського Союзу, частина II, глава 2	Прокш	16
Пешков	Керівництво радянською промисловістю, глава 1	Прокш	50 (рукоп.)
Швіттау	Індустріалізація Радянського Союзу, частина II, глави 4–12	Прокш	293
Моргун	Дрібне кустарне виробництво в Україні. Частина 1, 2, 3	Прокш	224
Шкурков	Промисловість в Україні за часів Радянського Союзу	Прокш	80
Шкурков	Розвиток промисловості у Радянському Союзі	Прокш	
Моргун	Ремісничє виробництво та промисловість (теми, що станом на 1.3.1944 перебували в роботі у Лемберзі)	Прокш	

I. / 6

Die sowjetische Arbeitspolitik.

<u>Verfasser</u>	<u>Thema</u>	<u>Bearbeiter</u>	<u>Seitenzahl</u>
	Anlagen zur Arbeit : Sozialistischer Wettbewerb - Stachanowarbeit.	Proksch	135
Peschkow	Der sozialistische Wettbe- werb und die Stachanowbe- wegung. II. Kapitel : Die Formen des Wettbewerbs in der Zeit- periode von 1917 - 1927.	Proksch	36
Peschkow	Der sozialistische Wettbe- werb, die Stosstrupparbeit und die Stachanowbewegung.	Proksch	57
Peschkow	Der sozialistische Wettbe- werb (Teil).	Proksch	10
Peschkow	Der sozialistische Wettbe- werb (Teil).	Proksch	30
Satschenko- Sankun	Die Vorbereitung der Arbei- terkader.	Proksch	50
Peschkow	Der sozialistische Wettbe- werb. Teil IV.	Proksch	105
Martynenko	Die Versorgung der Industrie der USSR mit Arbeitskräften und die Heranbildung der Kader und Spezialisten.	Proksch	

(bis zum 1.3.44 in Lemberg in Arbeit
befindliches Thema.)

Радянська робітничка політика

<u>Укладач</u>	<u>Тема</u>	<u>Редактор</u>	<u>Кількість сторінок</u>
	Додатки до роботи: Соціалістичне змагання та стахановський рух	Прокш	135
Пешков	Соціалістичне змагання та стахановський рух. Глава II: Форми соціалістичного змагання у період з 1917 по 1927 рр.	Прокш	36
Пешков	Соціалістичне змагання, робота передових груп та стахановський рух	Прокш	57
Пешков	Соціалістичне змагання (частина)	Прокш	10
Пешков	Соціалістичне змагання (частина)	Прокш	30
Саченко- Санкун	Підготовка робітничих кадрів	Прокш	50
Пешков	Соціалістичне змагання (частина 4)	Прокш	105
Мартиненко	Забезпечення промисловості СРСР робочою силою та підготовка кадрів (тема, що станом на 1.3.1944 перебувала в роботі у Лемберзі)	Прокш	

I. / 7

Das Finanz- und Steuerwesen.

<u>Verfasser</u>	<u>Thema</u>	<u>Bearbeiter</u>	<u>Seitenzahl</u>
Martschenko	Die Sowjetfinanzen.	Proksch	23
Tobolnitski	Die Geld- und Steuerpolitik der Sowjets. II. Teil : Die Geldpolitik der Sowjets.	Proksch	49
Tobolnitski	Die Geld- und Steuerpolitik der Sowjets, Kritische Bemerkungen zum III. Teil.	Proksch	5

I. / 8

Das sowjetische Verkehrswesen.

<u>Verfasser</u>	<u>Thema</u>	<u>Bearbeiter</u>	<u>Seitenzahl</u>
Oberemko	Das Eisenbahntransportwesen im zaristischen Russland und unter den Sowjets (2 Teile).	Proksch	130
	Eisenbahntarife und Tarifpolitik.	Proksch	190
+)	Oberemko	Stachanowarbeit im sowjetischen Verkehrswesen.	Proksch
+)	Oberemko	Militärtransportwesen.	Proksch.
+)	(bis zum 1.3.44 in Lemberg in Bearbeitung befindliche Themen.)		
+)	Klimenko	Das Transport- u. Verkehrswesen in der USSR.	Proksch - 13 -

I. / 7

Фінанси та податки

<u>Укладач</u>	<u>Тема</u>	<u>Редактор</u>	<u>Кількість сторінок</u>
Марченко	Радянські фінанси	Прокш	23
[Топольницький]	Грошова та податкова політика Радянського Союзу. Частина II: Грошова політика Радянського Союзу	Прокш	49
Топольницький	Грошова та податкова політика Радянського Союзу. Критичні зауваження до частини III	Прокш	5

I. / 8

Радянська транспортна система

<u>Укладач</u>	<u>Тема</u>	<u>Редактор</u>	<u>Кількість сторінок</u>
Оберемко	Залізнична справа у царській Росії та за часів Радянського Союзу	Прокш	130
	Залізничні тарифи та тарифна політика	Прокш	190
+) Оберемко	Стахановський рух на радянському залізничному транспорті	Прокш	
+) Оберемко	Військова транспортна система	Прокш	
+)	(теми, що станом на 1.3.1944 перебували в роботі у Лемберзі)		
+) Клименко	Транспортна справа та інфраструктура у СРСР	Прокш	

I. / 9

Das sowjetische Agrarrecht,
die Bodenordnung und Kollektivierung.

<u>Verfasser</u>	<u>Thema</u>	<u>Bearbeiter</u>	<u>Seitenzahl</u>
	Das vereinigte Plenum des ZK und der Zentralkommission der WKP(b) 7.-12.3 1.33 Ziele und Aufgaben der politischen Abteilungen der MTS und der Sowchosen.	Proksch	11
Nossow	Der Gegensatz zwischen der Stadt und dem Dorf und dessen Beseitigung in der UdSSR.	Proksch	48
Adler	Die Verwandlung der landwirtschaftlichen Arbeit in eine Abart der industriellen.	Proksch	10
Karakasch	Die Kollektivierung der Landwirtschaft.		65
Sossnowy	Die Ergebnisse der bolschewistischen Agrarpolitik in der Ukraine (in ukr.Spr.)	Proksch	270
Berwický	Die Agrarpolitik der Sowjets im Vergleich zur zaristischen Agrarpolitik. { 1871 - 1941).	Proksch	
Widmitsch	Die Veränderungen in der Arbeitsorganisation der sowjetischen Landwirtschaft.	Proksch	
	(bis zum 1.3.44 in Lemberg in Bearbeitung befindliche Themen).		

Радянське аграрне право, правила землекористування та колективізація

<u>Укладач</u>	<u>Тема</u>	<u>Редактор</u>	<u>Кількість сторінок</u>
	Об'єднаний пленум ЦК та Центральної комісії ВКП(б) 7–12.1.33. Цілі та завдання політичних відділів МТС та радгоспів	Прокш	11
Носов	Конфронтація міста і села та [шляхи] її подолання в СРСР	Прокш	48
Адлер	Перетворення сільськогосподарської праці на різновид індустріальної	Прокш	10
Каракаш	Колективізація сільського господарства		65
Сосновий	Результати більшовицької аграрної політики в Україні (укр. мовою)	Прокш	270
Бервицький	Аграрна політика Радянського Союзу в порівнянні з царською аграрною політикою (1871–1941)	Прокш	
[Відміч]	Зміни в організації роботи сільського господарства (теми, що станом на 1.3.1944 перебували в роботі у Лемберзі)	Прокш	

Die sowjetische Wohnungsgesetzgebung
und der sowjetische Wohnungs- und Städtebau.

<u>Verfasser</u>	<u>Thema</u>	<u>Bearbeiter</u>	<u>Seitenzahl</u>
	Die Wahl des Baugeländes für die Stadt Stalinsk.	Proksch	5
Chaustow	Planung, Neubau und Rekonstruktion der sowj. Städte (Theorie, Diskussion, Verwirklichung) ; " Die sozialpolitischen Thesen und ihr Niederschlag in den Entwürfen zur Planung neuer - und Konstruierung alter Städte in der UdSSR ". (I. Kap.)	Proksch	42
Nakonetsch-ny	Bolschewistische Wohnungswirtschaft.	Proksch Anton	26
Abramowitsch	Die sowjetische Wohnungsgesetzgebung.	Proksch	103
Anton	Bolschewistische Bauweise (Haus der Architekten in Kiew).	Anton	12
Anton	Bolschewistische Bauweise (Städtisches Stadion in Kiew).	Anton	6
Grigorieff	Bemerkungen über den Bau des Dienstgebäudes des heutigen Generalkommissariats "	Proksch	49
	Bolschewistische Bauweise (Einleitung eines technischen Handbuches für Maler)	Anton	5
Chaustow	Ideen und Planungsentwürfe für landwirtschaftliche Siedlungen, Kolchosen, MTS und Sowchosen.	Proksch	35
<u>Verfasser</u>	<u>Thema</u>	<u>Bearbeiter</u>	<u>Seitenzahl</u>
Gurin	Der Schulbau und die Grossbauten in der kommunalen Wohnungswirtschaft.	Proksch	160
Chaustow	Planung, Neubau und Rekonstruktion von Städten in der UdSSR.	Proksch	300

Радянське житлове законодавство і радянське житлове будівництво та містобудування

<u>Укладач</u>	<u>Тема</u>	<u>Редактор</u>	<u>Кількість сторінок</u>
	Вибір території під забудову для міста Сталінська	Прокш	5
Хаустов	Планування, нове будівництво та реконструкція радянських міст (теорія, дискусії, реалізація): “Соціально-політичні тези та їх відображення у проєктах щодо планування нових та реконструкції старих міст у СРСР” (Глава I)	Прокш	42
Наконечний	Більшовицьке житлове господарство	Антон	26
Абрамович	Радянське житлове законодавство	Прокш	103
Антон	Більшовицьке будівництво (Будинок архітекторів у Києві)	Антон	12
Антон	Більшовицьке будівництво (міський стадіон у Києві)	Антон	6
Григор'єв	Зауваження щодо спорудження службової будівлі нинішнього генералкомісаріату	Прокш	49
	Більшовицьке будівництво (вступне слово до одного з посібників для художників)	Антон	5
[Хаустов]	Ідеї та планові проєкти сільськогосподарських поселень, колгоспів, МТС та радгоспів	Прокш	35
<u>Укладач</u>	<u>Тема</u>	<u>Редактор</u>	<u>Кількість сторінок</u>
Гурін	Спорудження шкіл та великі споруди у комунальному житловому господарстві*	Прокш	160
[Хаустов]	Планування, нове будівництво та реконструкція міст у СРСР	Прокш	300

* Так у тексті.

II.

Der Kampf

gegen Religion und Kirche.

<u>Verfasser</u>	<u>Thema</u>	<u>Bearbeiter</u>	<u>Seitenzahl.</u>
	Texte der Diapositivreihen zu dem Thema " Antireligiöse Propaganda " .	Kurzweil	63
Warchow	Die Säkularisation und Zerstörung der Kirchen in Simferopol.	Schmidt	8
	Die Handhabung der naturwissenschaftlichen anti-religiösen Propaganda muss verbessert werden.	Baerent	12
Michailow	Das Wachstum der Gottlosigkeit in den Kollektivwirtschaften (Reisenotizen aus Musterkollektivwirtschaften)	Bärent	16
Schrattenecker	Betrachtungen über Religiosität, Kirche und Geistlichkeit in zaristischen Russland und im Sowjetstaat.		19
Frau Bruhne	Die Geschichte der Kirche in Sowjetrussland.		8
	Technik und Praxis der anti-religiösen Propaganda.		13
Popow	Das religiöse Gefühl des ukrainischen Volkes. (bis zum 1.3.44 in Lemberg in befindliches Thema) .	Proksch	

Ц.

Боротьба
проти релігії та церкви

<u>Укладач</u>	<u>Тема</u>	<u>Редактор</u>	<u>Кількість сторінок</u>
	Тексти до серії діапозитивів за темою “Антирелігійна пропаганда”	Курцвайль	63
[Вархов]	Секуляризація та руйнування церков у Сімферополі	Шмідт	8
	Використання природничої антирелігійної пропаганди має бути покращене	Берент	12
Михайлов	Зростання безбожності у колективних господарствах (подорожні нотатки щодо зразкових колективних господарств)	Берент	16
Шратгенеккер	Роздуми щодо релігійності, церкви та духовенства у царській Росії та у радянській державі		19
фрау Бруне	Історія церкви у Радянській Росії		8
	Техніка [здійснення] і практика антирелігійної пропаганди		13
Попов	Релігійність українського народу (тема, що станом на 1.3.1944 перебувала в роботі у Лемберзі)	Прокш	

III.

Das sowjetische Rechtsleben.

<u>Verfasser</u>	<u>Thema</u>	<u>Bearbeiter</u>	<u>Seitenzahl</u>
Freschko	Recht und Gericht auf der Sowjet - Krim.	Tenschert	24
Freschko	Die sowjetischen Juristen, ihre gesellschaftliche Stellung und berufsständische Organisation.	Baerent	19
Puschkin	Materialien zur Frage : Das russische und bolschewistische Gerichtswesen.	Proksch	200 60
	Die sowjetische Rechtsprechung im Zivilprozess.		97
Philofejew	Die juristischen Probleme der sowjetischen Planwirtschaft.	Tenschert	46

III.

Радянське правове життя

<u>Укладач</u>	<u>Тема</u>	<u>Редактор</u>	<u>Кількість сторінок</u>
[Фрешко]	Право та суд у радянському Криму	Теншерт	24
[Фрешко]	Радянські юристи, їхнє суспільне становище та корпоративна організація	Берент	19
Пушкін	Матеріали до питання: російське та більшовицьке судочинство	Прокш	60
	Радянське правосуддя у цивільному процесі		97
Філофеев	Юридичні проблеми радянської планової економіки	Теншерт	46

IV.

Die politische und weltanschauliche Erziehung.

IV. / 1

Das staatliche Erziehungs- und Bildungswesen.

<u>Verfasser</u>	<u>Thema</u>	<u>Bearbeiter</u>	<u>Seitenzahl</u>
Paffen	Zur Die Lage der Studentenschaft an der Staatsuniversität in Dnjepropetrowsk im letzten Jahrzehnt vor dem Kriege.	Paffen	19
	Wissenschaft in der UdSSR.	Proksch	21
Martschenko	Stellungnahmen zum Aufsatz von A.A.Bogomolez " Die ukr. Akademie der Wissenschaften während des vaterländischen Krieges ".	Proksch	8
	Anlagen zu dem Thema : " So- wjetpädagogik und sowj. Schul- und Bildungswesen " v. Martschenko.	Proksch	2
Wascht- schenko	Die theoretischen Grundlagen der Sowjetpädagogik (I. Kapitel).	Proksch	47
Wascht- schenko	Die Etappen in der Entwicklung der Sowjetpädagogik und - Schule (II. Teil).	Proksch	80
Wascht- schenko	Die Verwirklichung der Pro- gramme des GUS, des staatli- chen wissenschaftlichen Rates u. Fragen des polytechnischen Unterrichtes in der Zeit vom 23. Jahre bis zum Jahre 1931". (III.Teil" Sowj. Pädagogik u. Schule ")	Proksch	107
Freschko	Die russische Intelligenz und die Bolschewisten.	Tenschert	11

IV.

Політичне та світоглядне виховання

IV. / 1

Державна справа виховання та навчання

<u>Укладач</u>	<u>Тема</u>	<u>Редактор</u>	<u>Кількість сторінок</u>
Паффен	До становища студентства державного університету у Дніпропетровську в передвоєнне десятиліття	Паффен	19
	Наука у СРСР	Прокш	21
Марченко	Зауваження щодо праці О.О. Богомольця “Українська академія наук в роки Вітчизняної війни”	Прокш	8
	Додатки до роботи Марченка: “Радянська педагогіка і радянська шкільна та освітня справа”	Прокш	2
Ващенко	Теоретичні засади радянської педагогіки (глава I)	Прокш	47
Ващенко	Етапи розвитку радянської педагогіки та школи (частина II)	Прокш	80
Ващенко	Реалізація програми [Державної вченої ради*] та питань політехнічного викладання у період з 1923 по 1931 рр. (частина III роботи “Радянська педагогіка та школа”)	Прокш	107
[Фрешко]	Російська інтелігенція та більшовики	Теншерт	11

* Державна вчена рада – керівний науково-методичний центр Народного комісаріату освіти РРФСР (1919–1932).

<u>Verfasser</u>	<u>Thema</u>	<u>Bearbeiter</u>	<u>Seitenzahl</u>
Braune	Schulen und Lehrer der Ukraine (Briefe an die Schriftleitung der Kiewer Lehrer-Zeitung " Sowjet-Bildung " (Radjansjka Oswita).	Braune	78
Polixanow	Die Umschulung der Lehrer.	Baerent	8
Waschtschenko	Sowjet - Pädagogik und Schule (Teil).	Proksch	30
Waschtschenko	2. Teil der grossen Arbeit: Die Sowjetschule und die sowjetische Pädagogik.	Proksch	47
Philipow	Marxismus und die sowjetische Wissenschaft.	Proksch	300
Waschtschenko	Die sowjetische Pädagogik und das sowjetische Schulwesen.	Proksch	
(bis zum 1.3.44 in Lemberg in Arbeit befindliches Thema).			

IV. / 2

Die politische und weltanschauliche Erziehung der Jugend.

<u>Verfasser</u>	<u>Thema</u>	<u>Bearbeiter</u>	<u>Seitenzahl</u>
	Programm und Statut des Leninschen Kommunistischen Jugendverbandes der Sowjetunion.	Proksch	31
Schweder	Der Pionierpalast in Dnjepropetrowsk.	Paffen	8
	Materialien zur Frage : Die Erziehung innerhalb der KPdSU (B) II. Teil.	Proksch / Rüger	54

<u>Укладач</u>	<u>Тема</u>	<u>Редактор</u>	<u>Кількість сторінок</u>
Брауне	Школи та вчителі України (листи до редакції київської газети для вчителів “Радянська освіта”)	Брауне	78
[Поліксанов]	Перекваліфікація вчителів	Берент	8
Ващенко	Радянська педагогіка та школа (частина)	Прокш	30
Ващенко	Друга частина великої праці “Радянська школа та радянська педагогіка”	Прокш	47
Філіппов	Марксизм та радянська наука	Прокш	300
Ващенко	Радянська педагогіка та радянська шкільна справа (тема, що станом на 1.3.1944 перебувала в роботі у Лемберзі)	Прокш	

IV. / 2

Політичне та світоглядне виховання молоді

<u>Укладач</u>	<u>Тема</u>	<u>Редактор</u>	<u>Кількість сторінок</u>
	Програма і статут Ленінського комуністичного союзу молоді Радянського Союзу	Прокш	31
Шведер	Палац піонерів у Дніпропетровську	Паффен	8
	Матеріали до питання про виховання в КПРС(б), частина II	Прокш / Рюгер	54

IV. / 3

Die politische und weltanschauliche Erziehung
innerhalb der KPdSU (B) .

<u>Verfasser</u>	<u>Thema</u>	<u>Bearbeiter</u>	<u>Seitenzahl</u>
	Über die Arbeit auf dem Lande.	Proksch	12
	Bemerkungen zu dem Ergebnis der XVIII. Konferenz der WKP (B) der UdSSR 1941.	Proksch	13
	Zum 10-jährigen Jubiläum des Erlasses des ZK der WKP(B) über die Zeitschrift " Unter dem Banner des Marxismus " .	Proksch	29
	Materialien zur Frage : Die Erziehung innerhalb der KPdSU (B) I. Teil.	Proksch/ Rüger	225
	Die Entstehung der partei-lichen Propaganda.	Proksch	30
	Bericht der im Klub für politische Aufklärung Tätigen.	Proksch	10
H. Braun	Partei- und gesellschaftl. Organisationen und ihre Beziehungen zur Studentenschaft.		3
Olechowsky	Die ukrainische Folkloristik unter den Sowjets. (Verwandlung des Ursprünglichen).	Proksch	
	(bis zum 1.3.44 in Lemberg in Bearbeitung befindliches Thema).		

IV. / 3

Політичне та ідеологічне виховання у КПРС(б)

<u>Укладач</u>	<u>Тема</u>	<u>Редактор</u>	<u>Кількість сторінок</u>
	Про роботу на селі	Прокш	12
	Зауваження щодо результатів XVIII конференції ВКП(б) СРСР у 1941 р.	Прокш	13
	До 10-річного ювілею постанови ЦК ВКП(б) щодо журналу “Під прапором марксизму”	Прокш	29
	Матеріали до питання про виховання у КПРС(б), частина I	Прокш/Рюгер	225
	Походження партійної пропаганди	Прокш	30
	Донесення про членів клубу політичної освіти	Прокш	10
Г. Браун	Партійні та громадські організації та їхні зв'язки зі студентством		3
Ольховський	Українська фольклористика за часів радянської держави ([перетворення первісного])* (тема, що станом на 1.3.1944 перебувала в роботі у Лемберзі)	Прокш	

* Так у тексті.

IV. / 4

Die sowjetische Schrifttumspolitik.

<u>Verfasser</u>	<u>Thema</u>	<u>Bearbeiter</u>	<u>Seitenzahl</u>
	Über den Dienst des Buches für die XXXXXX Massen.	Proksch	5 3/4
Gorocho- linskaja	Das Bibliothekswesen in der UdSSR.	Schüller	30
	Anlagen zu dem Thema : " Sowj. Schrifttumspolitik" (Planungsthema).	Proksch	30
Sokalenko Rudewsky	Das Verlagswesen in der Ukraine 1893 - 1941.	Proksch	52
	Anlagen zum Thema Verlags- wesen. Produktionsverzeich- nisse eines Kiewer Ver- lages.	Proksch	200
Dragomanow	Materialien zum Thema : Das sowjetische Verlags- wesen.	Proksch	150
Christopen- ko	Die Arbeit des Kiewer sowje- tischen Verlages für Kinder- literatur.	Proksch	
Christopen-	Politische Analyse der Pro- duktion der Kinderliteratur und Periodisierung derselben nach sowj. Gesichtspunkten.	Proksch	
Kowalow	Die Politik der Sowjets in Sprache und Literatur.	Proksch	
Miakowsky	Ukrainische Literatur zur Sowjetzeit.	Proksch	

(bis zum 1.3.44 in Lemberg in Bearbeitung befindliche Themen).

IV. / 4

Радянська політика щодо письменства

<u>Укладач</u>	<u>Тема</u>	<u>Редактор</u>	<u>Кількість сторінок</u>
	[Книгу – на службу масам]	Прокш	5 3/4
Горохолінська	Бібліотечна справа в СРСР	Шюллер	30
	Додатки до теми “Радянська політика щодо письменства” (планова тема)	Прокш	30
Сокаленко Рудевський	Видавнича справа в Україні. 1893–1941	Прокш	52
	Додатки до теми щодо видавничої справи. Переліки продукції одного київського видавництва	Прокш	200
Драгоманов	Матеріали до теми “Радянська видавнича справа”	Прокш	150
Христопенко	Робота київського радянського видавництва дитячої літератури	Прокш	
Христопенко	Політичний аналіз продукції дитячої літератури та її періодизація з радянської точки зору	Прокш	
[Ковальов]	Політика Советів щодо мови і літератури	Прокш	
Міяковський	Українська література радянського періоду (теми, що станом на 1.3.1944 перебували в роботі у Лемберзі)	Прокш	

IV. / 5

Das sowjetische Pressewesen.

<u>Verfasser</u>	<u>Thema</u>	<u>Bearbeiter</u>	<u>Seitenzahl</u>
Lintschewsky u. Pridhaniij	3 Teilarbeiten des The- mas: Das sowjetische Pressewesen.	Proksch	260
	Die Wandzeitung als Mittel der Agitation und Propa- ganda.		15
Krujkw	Die Führung der sowjetischen Presse durch die KPdSR(B).	Proksch	39
Saitzow	Der Einfluss der Juden auf die sowjetische Presse.	Proksch	37
	Sowjetgesetz über die Presse und die Organisation der sowj. Journalisten und Schriftsteller.	Proksch	45
	Verzeichnis der Zeitschrif- ten, die in der Stadt Charkow herausgegeben wurden.		4

IV. / 6

Das sowjetische Filmwesen.

<u>Verfasser</u>	<u>Thema</u>	<u>Bearbeiter</u>	<u>Seitenzahl</u>
	Anlagen zu dem Thema " Das sowjetische Filmwesen " v. Toropow.	Proksch	16
Toropow	Das sowjetische Filmwesen.	Proksch	110

IV. / 5

Радянська журналістика

<u>Укладач</u>	<u>Тема</u>	<u>Редактор</u>	<u>Кількість сторінок</u>
Лінчевський та [Підчаний]	Три частини роботи за темою “Радянська журналістика”	Прокш	260
	Стінна газета як засіб агітації та пропаганди		15
Круйков	Керівництво радянською пресою [з боку] КПРС(б)	Прокш	39
Зайцев	Вплив євреїв на радянську пресу	Прокш	37
	Радянське законодавство про пресу та організація радянських журналістів і письменників	Прокш	45
	Перелік журналів, що видавалися у м. Харкові		4

IV. / 6

Радянський кінематограф

<u>Укладач</u>	<u>Тема</u>	<u>Редактор</u>	<u>Кількість сторінок</u>
	Додатки до теми Торопова “Радянський кінематограф”	Прокш	16
Торопов	Радянський кінематограф	Прокш	110

IV. / 7

Das sowjetische Theater.

<u>Verfasser</u>	<u>Thema</u>	<u>Bearbeiter</u>	<u>Seitenzahl</u>
Olchowsky	Abriss des Konzert-, Musik- und Theaterlebens in der USSR.	Rudolph	100
	Anlagen zu dem Thema : "Das sowj. Theater als politisch-agitatorisches Führungsmittel " (Planungsthema)	Proksch	7
Lintschewsky	Das Theater als politisches Führungsmittel der Bolschewisten.	Proksch	
	(bis zum 1.3.44 in Lemberg in Bearbeitung befindliches Thema).		

IV. / 8

Die sowjetische Architektur.

<u>Verfasser</u>	<u>Thema</u>	<u>Bearbeiter</u>	<u>Seitenzahl</u>
	Anlagen zu dem Thema : "Die sowj. Architektur als politisches Führungsmittel ".	Proksch	6
Nakonetsch- ny	Sowjetische Architektur.	Proksch	66

IV. / 7

Радянський театр

<u>Укладач</u>	<u>Тема</u>	<u>Редактор</u>	<u>Кількість сторінок</u>
Ольховський	Нарис концертного, музичного та театрального життя в СРСР	Рудольф	100
	Додатки до теми “Радянський театр як засіб політично-агітаційного керівництва” (планова тема)	Прокш	7
Лінчевський	Театр як засіб політичного керівництва більшовиків (тема, що станом на 1.3.1944 перебувала в роботі у Лемберзі)	Прокш	

IV. / 8

Радянська архітектура

<u>Укладач</u>	<u>Тема</u>	<u>Редактор</u>	<u>Кількість сторінок</u>
	Додатки до теми “Радянська архітектура як засіб політичного керівництва”	Прокш	6
Наконечний	Радянська архітектура	Прокш	66

IV. / 9

Die sowjetische Malerei und Plastik.

<u>Verfasser</u>	<u>Thema</u>	<u>Bearbeiter</u>	<u>Seitenzahl</u>
	Sowjetschrifttum zur russischen Kunst.	Dr. Thomson	93

IV. / 10

Die sowjetischen Museen.

<u>Verfasser</u>	<u>Thema</u>	<u>Bearbeiter</u>	<u>Seitenzahl</u>
Rudensky	Stellung und Bedeutung des Museums innerhalb des Bolschewismus.		19
Prof. Müller	Das Sowjetmuseum.	Dr. Modrijan	26

IV. / 11

Allgemeine Führungsmittel

(Staatsfeiertage / Staatspreise / das politische Plakat / die sowjetische Briefmarke).

<u>Verfasser</u>	<u>Thema</u>	<u>Bearbeiter</u>	<u>Seitenzahl</u>
Schweder	Die sowjetische Briefmarke als politisches Führungsmittel.	Paffen	24
Wachomsky	Sowjetische Auszeichnungen, Urkunden, Orden, Medaillen u.a. als Propaganda und Agitation.	Proksch	21
Wachomskyj	Sowjetische Orden und Ehrenzeichen.	Proksch	

(bis zum 1.3.44 in Lemberg in Bearbeitung befindliches Thema).

IV. / 9

Радянські живопис та скульптура

<u>Укладач</u>	<u>Тема</u>	<u>Редактор</u>	<u>Кількість сторінок</u>
	Радянська література щодо російського мистецтва	д-р Томсон	93

IV. / 10

Радянські музеї

<u>Укладач</u>	<u>Тема</u>	<u>Редактор</u>	<u>Кількість сторінок</u>
Рудинський	Місце та значення музею в системі більшовизму		19
проф. Мюллер	Радянський музей	д-р Модریان	26

IV. / 11

Загальні засоби керівництва (державні свята / державні нагороди / політичний плакат / радянська марка)

<u>Укладач</u>	<u>Тема</u>	<u>Редактор</u>	<u>Кількість сторінок</u>
Шведер	Радянська поштова марка як засіб політичного керівництва	Паффен	24
[Вахомський]	Радянські нагороди, грамоти, ордени, медалі тощо як засіб пропаганди та агітації	Прокш	21
[Вахомський]	Радянські ордени та відзнаки (тема, що станом на 1.3.1944 перебувала в роботі у Лемберзі)	Прокш	

V.

Die physische Gesunderhaltung
der Sowjetbevölkerung.

V. / 1

Die sowjetische Bevölkerungspolitik
und das sowjetische Gesundheitswesen.

<u>Verfasser</u>	<u>Thema</u>	<u>Bearbeiter</u>	<u>Seitenzahl</u>
	Anlage zu dem Thema : " Frau, Familie und Ehe in der UdSSR ".	Proksch	4
Dr. Gepechin	Über das Gesundheitswesen in Russland vor der Revo- lution.	Proksch	26
Dr. Pluschtsch	Über den Aufbau der Tuber- kulosebekämpfung in der Ukraine u. die Durchseuchung der Bevölkerung der Ukraine mit Tuberkulose in den Jah- ren 1912 - 1942.	Proksch	27
Dr. Ufinzew	Über die Organisation und die Funktionen des Amtes für Gesundheitswesen bei den Sowjets.	Proksch	63
Dr. Zimmer- mann	Bevölkerungsstatische u, schulische Erhebungen aus einem ukrainischen Dorfe.		6
Butowitsch	Die Lage der Frau im häus- lichen Leben in der UdSSR.	Paffen	28
Krujkow	Frau, Ehe, Familie u. Kind in der UdSSR.	Tenschert Schratten- ecker Anton	50
Rudensky	Die Dynamik in der Bevöl- kerungszahl in der natür- lichen Bevölkerungsbewegung der UdSSR von 1924 - 1941.	Proksch	63

V.

Охорона здоров'я радянських людей

V. / 1

Радянська політика у сфері народонаселення
та радянська охорона здоров'я

<u>Укладач</u>	<u>Тема</u>	<u>Редактор</u>	<u>Кількість сторінок</u>
	Додаток до теми “Жінка, родина та шлюб в УРСР”	Прокш	4
д-р [Чепехін]	Про охорону здоров'я в Росії перед революцією	Прокш	26
д-р Плющ	Про організацію боротьби з туберкульозом та зараженням туберкульозом в Україні у 1912–1942 рр.	Прокш	27
д-р Уфимцев	Про організацію та функції служби охорони здоров'я за радянських часів	Прокш	63
д-р Ціммерманн	Збирання інформації про постійний склад населення та школу в одному українському селі		6
Бутович	Становище жінки у побуті в УРСР	Паффен	28
[Круйков]	Жінка, шлюб, родина та дитина в УРСР	Теншерт, Шраттенеккер, Антон	50
Руденський	Динаміка чисельності населення у природному русі населення УРСР у 1924–1941 рр.	Прокш	63

<u>Verfasser</u>	<u>Thema</u>	<u>Bearbeiter</u>	<u>Seitenzahl</u>
Nedeschew	Psychiatrische Hilfe in Russland und der SSR.	Proksch	53
Rudensky	Die Dynamik der Bevölke- rungszahl und -bewegung der Ukraine in den Jah- ren 1924 - 1941.	Proksch	66
Sossnowy	Tabelle über den Altersauf- bau der Bevölkerung der UdSSR in den Jahren 1920, 1930 und 1939.	Proksch	5
Iepechin	Das Programm für die medi- zinisch - topographische Beschreibung.	Proksch	80
Dr.Ufinzew	Die Bedeutung des Gesund- heitsschutzes bei den Sowjets.	Proksch	40
Dr. Hirsch	Prostitution bei den So- wjets.	Proksch	25
Dr.Busch-	Das Kurortewesen bei den Sowjets.	Proksch	250
Prof.Sche- palewsky	Die sowjetische Gerichts- medizin.	Proksch	70
Tschebo- darew	Materialien zum : Mutter- u. Säuglinge-, Kinder- u. Jugendschutz bei den Sowj.	Proksch	100
Lebedjew	Allgemeine Arbeitshygiene	Proksch	40
Dr.Ufimzew	Materialien zur Frage : Das Das Gesundheitswesen der Sowjets.	Proksch	200
Saposchkow	Der Typhus in der Ukraine. Der Kampf mit den Epidemien bei den Sowjets.	Proksch	45 150

<u>Укладач</u>	<u>Тема</u>	<u>Редактор</u>	<u>Кількість сторінок</u>
[Недешев]	Психіатрична допомога в Росії та СРСР	Прокш	53
Руденський	Динаміка чисельності населення та рух населення в Україні у 1924–1941 рр.	Прокш	66
Сосновий	Таблиці щодо вікового складу населення УРСР у 1920, 1930 та 1939 рр.	Прокш	5
[Лепехін]	Програма для медико-топографічного опису	Прокш	80
д-р Уфимцев	Значення охорони здоров'я за радянської влади	Прокш	40
д-р Гірш	Проституція за радянських часів	Прокш	25
д-р Буш[...]	Курортна справа за радянських часів	Прокш	250
проф. Шепалевський	Радянська судова медицина	Прокш	70
[Чеботарьов]	Матеріали щодо охорони материнства, грудного вигодовування, дітей та молоді за радянських часів	Прокш	100
Лебедев	Загальна робоча гігієна	Прокш	40
д-р Уфимцев	Матеріали до питання щодо охорони здоров'я за Советів	Прокш	200
Сапожков	Тиф в Україні	Прокш	45
	Боротьба з епідеміями за радянських часів		150

<u>Verfasser</u>	<u>Thema</u>	<u>Bearbeiter</u>	<u>Seitenzahl</u>
Lepachin	Die Gesundheitsführung zur Zarenzeit (mit Tabellen)	Proksch	120 95
Dobrowolsky	Die Kommunalhygiene zur Zaren- und Sowjetzeit.	Proksch	120
Sosnowy	Die Bevölkerung in der Ukraine in den Jahren 1917 - 1941.	Proksch	70
Sosnowy	Die Verstädterung in der UdSSR.	Proksch	
Sosnowy	Die soziale Klassenstruktur der Bevölkerung der UdSSR.	Proksch	
Sapochkow	Die Erziehung der medizinischen Kader.	Proksch	
Mischtschenko	Die Überanstrengung der Menschen durch die Arbeitsüberlastung bei den Sowjets.	Proksch	

(bis zum 1.3.44 in Lemberg in Bearbeitung befindliche Themen).

<u>Укладач</u>	<u>Тема</u>	<u>Редактор</u>	<u>Кількість сторінок</u>
[Лепехін]	Управління охороною здоров'я за царату (з таблицями)	Прокш	95
Добровольський	Комунальна гігієна за царату та за радянських часів	Прокш	120
Сосновий	Населення в Україні у 1917–1941 рр.	Прокш	70
Сосновий	Урбанізація в СРСР	Прокш	
Сосновий	Соціально-класова структура населення УРСР	Прокш	
Сапожков	Виховання медичних кадрів	Прокш	
Міщенко	Перевантаження людей роботою за радянських часів (теми, що станом на 1.3.1944 перебували в роботі у Лемберзі)	Прокш	

Die sowjetische Sozialpolitik.

<u>Verfasser</u>	<u>Thema</u>	<u>Bearbeiter</u>	<u>Seitenzahl</u>
Dr. Dirks	Facharbeiterausbildungs- und Lehrlingswesen.	Proksch	8
Dr. Dirks	Frauenarbeit.	Proksch	7
Dr. Dirks	Auszeichnungen für Arbeiter und Angestellte (Orden usw.) und die damit verbundenen materiellen Vorteile.	Proksch	4
Dr. Dirks	Massenaushebungen der Arbeiter bei besonders vor- dringlichen Bauvorhaben und Werbung und Aushebungen für die Saisonarbeiten.	Proksch	6
Dr. Dirks	Einsatz der beschränkt Ar- beitsfähigen (Invaliden, Tuberkulosekranken)	Proksch	5
Dr. Dirks	Arbeit der Jugendlichen.	Proksch	5
Dr. Dirks	Aufgaben und praktische Ar- beit des Berufsverbände. Auswahl gewisser Bestimmun- gen unter dem Gesichtspunkte : Erhaltung und Förderung der Arbeitskraft.	Proksch	5
Dr. Dirks	Kranken-, Sozial- und Ren- tenversorgung.	Proksch	11
Dr. Dirks	Bestimmungen zur Hebung der Arbeitsdisziplin - die letz- ten Massnahmen hinsichtlich des Arbeitsplatzwechsels, der Verspätungen usw.	Proksch	8
Paffen (Solnzew)	Der Erfolg der Gesetze zur Stärkung der Arbeitsdisziplin vom Jahre 1940.		21

V. / 2

Радянська соціальна політика

<u>Укладач</u>	<u>Тема</u>	<u>Редактор</u>	<u>Кількість сторінок</u>
д-р Діркс	Фахова робітнича освіта та учнівська справа	Прокш	8
д-р Діркс	Жіноча праця	Прокш	7
д-р Діркс	Нагороди для робітників та службовців (ордени тощо) та пов'язані з ними матеріальні винагороди	Прокш	4
д-р Діркс	Масова мобілізація робітників на особливо важливі будівельні об'єкти та їх вербування і залучення до сезонних робіт	Прокш	6
д-р Діркс	Залучення до праці людей з обмеженими можливостями (інвалідів, хворих на туберкульоз)	Прокш	5
д-р Діркс	Праця неповнолітніх	Прокш	5
д-р Діркс	Завдання та практична робота профспілок. [Правильний вибір професії]: підтримка робітників та сприяння їм	Прокш	5
д-р Діркс	Забезпечення хворих, соціальне та пенсійне забезпечення	Прокш	11
д-р Діркс	Норми посилення трудової дисципліни –заходи щодо переміщення кадрів, боротьби із запізненнями тощо	Прокш	8
Паффен (Солнцев)	Результати введення закону про посилення трудової дисципліни від 1940 р.		21

<u>Verfasser</u>	<u>Thema</u>	<u>Bearbeiter</u>	<u>Seitenzahl</u>
Martschenko	Begriff und Wirkungssphäre der sowjetischen Sozialpolitik.	Proksch	121
Anton (Martschenko)	Einige wesentliche Unterschiede zwischen bolschewistischem u. nationalsozialistischem Sozialismus.	Anton	15
	Die Erziehung zum kommunistischen Verhalten zur Arbeit.	Proksch	26
	Lenin und Stalin über die Arbeit.	Proksch	12
Borowsky	Die kulturelle Arbeit der Gewerkschaften.	Proksch	125
Jacenko	Die sowjetische Pensions-, Invaliden- u. Altersversorgung.	Proksch	30
Abramowitsch	Arbeitsschutz	Proksch	30
Iwanitzky	Die Sozialversicherung der Sowjets.	Proksch	75
	Der Arbeitsschutz in der Zarenzeit.		12
Basilewitsch	Die russische Sozialgesetzgebung am Vorabend der Revolution.	Proksch	100
Irino-Denisijewskij	Über die Sozialpolitik der Sowjetunion.	Proksch	34

<u>Укладач</u>	<u>Тема</u>	<u>Редактор</u>	<u>Кількість сторінок</u>
Марченко	Поняття та сфери дії радянської соціальної політики	Прокш	121
Антон (Марченко)	Деякі суттєві відмінності між більшовицьким та націонал-соціалістським соціалізмом	Антон	15
	Виховання комуністичного ставлення до роботи	Прокш	26
	Ленін, Сталін про роботу	Прокш	12
Боровський	Культурна робота профспілок	Прокш	125
Яценко	Радянське забезпечення пенсіонерів, інвалідів, літніх людей	Прокш	30
Абрамович	Охорона праці	Прокш	30
Іваницький	Соціальне страхування в радянській державі	Прокш	75
	Охорона праці за царату		12
Базилевич	Російське соціальне законодавство напередодні революції	Прокш	100
[Рино-Денисієвський]	Про соціальну політику в Радянському Союзі	Прокш*	[3]4

* У тексті закреслено.

Die Körpererziehung in der UdSSR.

Fehlmeldung.

VI.

Die Rote Armee

und die Vorbereitung auf den Krieg.

<u>Verfasser</u>	<u>Thema</u>	<u>Bearbeiter</u>	<u>Seitenzahl</u>
	Anlegen zu dem Thema : " Die Vorbereitung des Krieges durch die Sowjets" (Planungsthema)	Proksch	25
Proksch	Die strukturelle Verände- rung des russischen Volks- körpers durch den Bolsche- wismus und die Bedeutung dieser Veränderung für die Kriegsführung der Sowjets.	Proksch	34

V. / 3

Фізичне виховання у СРСР

[помилкове]*

VI.

Червона Армія

та підготовка до війни

<u>Укладач</u>	<u>Тема</u>	<u>Редактор</u>	<u>Кількість сторінок</u>
	Додатки до теми “Підготовка війни радянською державою” (планова тема)	Прокш	23
Прокш	Структурні зміни російського народу під впливом більшовизму та значення цих змін для ведення війни радянською державою	Прокш	34

* Так у тексті.

Themen.

deren Bearbeitung ausserhalb

des Planes Proksch

erfolgte.

<u>Verfasser</u>	<u>Thema</u>	<u>Bearbeiter</u>	<u>Seitenzahl</u>
Stepanow	Woraus erklärt sich der zähe und hartnäckige Widerstand der Bolschewiki.	Proksch	17
F.Dubowik	Fedor Dubowik's Schicksal	Proksch	9
F.Dubowik	Anekdoten I.	Proksch	7
F.Dubowik	Anekdoten II.	Proksch	9
Iwanowitsch	Aus dem Brief des russischen Kriegsgefangenen Iwanow Aleyander Iwanowitsch an Toropow " Neues Wort " vom 6.4.1943.	Proksch	2
Martschenko	Bemerkungen zu der im Jahre 1942 in Lemberg erschienenen Karte der Ukraine . (1 Landkarte.)	Proksch	1
Martschenko	Bemerkungen über das Flugblatt des Russischen Komitees vom 30.1.43.	Proksch	4
Martschenko	Wie verhielten sich die Bolschewiken in Charkow.	Proksch	9
Martschenko	Über die Propaganda in der Ukraine.	Proksch	10
Martschenko	Bemerkungen über die militärisch-politische Lage im Osten.	Proksch	32

Теми,
опрацювання яких не передбачене
планом Прокша

<u>Укладач</u>	<u>Тема</u>	<u>Редактор</u>	<u>Кількість сторінок</u>
Степанов	Витоки жорсткого та стійкого опору більшовиків	Прокш	17
Ф. Дубовик	Доля Федора Дубовика	Прокш	9
Ф. Дубовик	Анекдоти I	Прокш	7
Ф. Дубовик	Анекдоти II	Прокш	9
Іванович	З листа російського військовополоненого Іванова Олександра Івановича до Топорова, "Нове слово", 6.4.1943	Прокш	2
Марченко	Нотатки до карти України, що вийшла друком у Лемберзі у 1942 р. (1 фізична карта)	Прокш	1
Марченко	Нотатки щодо листівки Російського комітету від 30.1.1943	Прокш	4
Марченко	Як поводити себе більшовики у Харкові	Прокш	9
Марченко	Про пропаганду в Україні	Прокш	10
Марченко	Нотатки щодо військово-політичного становища на Сході	Прокш	32

<u>Verfasser</u>	<u>Thema</u>	<u>Bearbeiter</u>	<u>Seitenzahl</u>
Maklawejskij	Der Einfluss der Juden im Gebietskulturausschuss Dnjepropetrowsk.	Paffen	19
Schüller	Philosophie als Instrument der bolschewistischen Diktatur.	Schüller	12 1/2
Dr. Dirks	Der Volkscharakter des ukrainischen Volkes.	Proksch	8
Dr. Dirks	Raum und Volk der Ukraine als elementare Grundlage.	Proksch	4
Proksch	Referat anlässlich der Tagung in Minsk am 20.6.43 "Die strukturelle Veränderung des russ. Volkskörpers durch den Bolschewismus.	Proksch	25
Dr. Dirks	Substanz und soziologische Struktur des ukr. Volkes.	Proksch	6
xxxxx	Angesichts eines doppelten Angriffs.	Paffen	13
Wendnagel	Meine Erlebnisse bei der NKWD während der Wiederbesetzung Charkows durch die Sowjets im Februar und März 1943.	Wendnagel	3 1/2
Stojatschko	Das Schicksal der deutschen Ansiedler auf der Krim.	Schmidt	
Dwoitschenko	Die Steinweiber "Balbaly" der Polowzer mit "Kaptar" (Schale) XI.-XIII.Jhdt.	Schmidt	35
Dwoitschenko	Über die materielle Kultur der ältesten geschichtlichen Bevölkerung der Berg-Krim (Die Begräbnisdolmen der Taurier).	Schmidt	10

<u>Укладач</u>	<u>Тема</u>	<u>Редактор</u>	<u>Кількість сторінок</u>
[Макавейський]	Вплив євреїв у комітеті з питань культури Дніпропетровської області	Паффен	19
Шюллер	Філософія як інструмент більшовицької диктатури	Шюллер	12 1/2
д-р Діркс	Характер українського народу	Прокш	8
д-р Діркс	Простір та народ України як [першо]основа	Прокш	4
Прокш	Доповідь “Структурні зміни російського народу під впливом більшовизму” у зв’язку із засіданням у Мінську 20.6.43 р.	Прокш	25
д-р Діркс	Сутність та соціологічна структура українського народу	Прокш	6
Паффен*	Перед обличчям подвійного наступу	Паффен	13
Венднагель	Мої враження від НКВС під час повторної окупації Харкова Советами у лютому та березні 1943 р.	Венднагель	3 1/2
Стоячко	Доля німецьких переселенців Криму	Шмідт	
Двойченко	Кам’яні баби [...] половців з чашею XI–XIII ст.	Шмідт	35
Двойченко	Про матеріальну культуру найдавнішого населення гірського Криму (поховальні дольмени [...])	Шмідт	10

* У тексті закреслено.

<u>Verfasser</u>	<u>Thema</u>	<u>Bearbeiter</u>	<u>Seitenzahl</u>
Palkanow	Peter Simon Pallas.	Weisser	2
Palkanow	Peter Iwanowitsch Köppen.	Weisser	2
Frau Tschepurina	Ornamentik der Krim - Tataren.	Weisser	14
Martschenko	Über die Bedeutung der gegenwärtigen Sowjet- propaganda.	Proksch	6
	Brief von W.G.Belinski an N.W.Gogol als Antwort auf das Werk " Ausge- wählte Briefe an die Freunde".	Proksch	13
Wolodimirow	Die ukrainische Erde.	Proksch	26
Karakasch	J.J. Zeeb Naturwissen- schaftler und Zoologe.	Weisser	3
Schewelew	Prof. Julius Marti, ehemaliger Dir. des arch. Museums, Kertsch.	Weisser	5
Sarantscha	Volksabstimmung à la Stalin.	Paffen	15
	Farbaufnahmen (Porzellan) aus dem Osteurop. Museum Kiew.)	Goiny	2
Anton	Bilddokumente aus einem ukr. Dorf.	Riek	7
Karakasch	W.A. Menzbier.	v. Renngarten	2
Dr. Granzin	Das schwarze Hundert.	Dr. Granzin	34
Martschenko	Die Kraft der Idee.	Proksch	5

<u>Укладач</u>	<u>Тема</u>	<u>Редактор</u>	<u>Кількість сторінок</u>
[Полканов]	Петер Симон Паллас	Вайссер	2
[Полканов]	Петро Іванович Кеппен	Вайссер	2
фрау Чепуріна	Декоративне мистецтво кримських татар	Вайссер	14
Марченко	Про значення нинішньої радянської пропаганди	Прокш	6
	Лист В. Г. Белінського до М. В. Гоголя як відповідь на твір “Вибрані листи друзям” [*]	Прокш	13
Володимиров	Українська земля	Прокш	26
Каракаш	Я. Я. Цееб, натураліст та зоолог	Вайссер	3
Шевелєв	Проф. Юлій Марті, колишній директор арх[еологічного] музею Керчі	Вайссер	5
Саранча	Всенародне голосування по-сталінськи	Паффен	15
	Кольорові фотознімки (фарфор) з Музею східноєвропейського мистецтва у Києві	Гойни	2
Антон	Фотодокументи з одного українського села	Рік	7
Каракаш	М. О. Мензбір	фон Реннгартен	2
д-р Гранцін	Чорна сотня	д-р Гранцін	34
Марченко	Сила ідеї	Прокш	5

^{*} Так у тексті. Ймовірно, мається на увазі праця М. В. Гоголя “Выбранные места из переписки с друзьями”.

<u>Verfasser</u>	<u>Thema</u>	<u>Bearbeiter</u>	<u>Seitenzahl</u>
Freschko	Kritische Betrachtungen eines Russen über 2 Werke von Krasnow .	Tenschert	5
Tschepurina	Tatarische Volkskunst in Simferopol.	Weisser	2
Schratten-ecker	Eine wunderbare Begebenheit bei Smitomir.		3
Philipow	Zur Psychologie des Sowjetmenschen.	Baerent	6
Stojatschko	Die autonome Sowjetrepublik Krim. (1. Teil)	Baerent	10
Karakasch	Mineraloge Alexander Eugen Fersmann.	Weisser	2
Karakasch	Otto Ferdinand Retowiky	Weisser	1
Karakasch	Gustav Iwan Radde, Ornithologe.	Weisser	1
Karakasch	A. Brauner.	Weisser	2
Iwanow	Stalin und der Leninismus.	Paffen	41
Iwanow	Einige Worte über Lenin u. den Leninismus.	Paffen	23
Peschkow	Bemerkungen über Politik, Krieg und Propaganda.	Proksch	22
Martschenko	Aufzeichnung über die Einteilung der sowj. Aussenpolitik in best. Zeitabschnitte.	Proksch	27
Gespr.m. Dorfbewohn.	Die Geschichte eines Stependorfes unter den Sowjets.	Paffen	16
Stankewitsch	Was wusste der Sowjetbürger von der Kultur des Westens.?	Paffen	11

<u>Укладач</u>	<u>Тема</u>	<u>Редактор</u>	<u>Кількість сторінок</u>
Фрешко	Критичні зауваження одного росіянина щодо двох творів Краснова	Теншерт	5
Чепуріна	Народне татарське мистецтво у Сімферополі	Вайссер	2
Шраттенеккер	Дивний випадок під Житомиром		3
Філіппов	До психології радянської людини	Берент	6
Стоячко	Автономна Радянська Республіка Крим (частина I)	Берент	10
Каракаш	Мінералог Олександр Євгенович Ферсман	Вайссер	2
Каракаш	Отто Фердинанд Ретовський	Вайссер	1
Каракаш	Густав Іванович Радде, орнітолог	Вайссер	1
Каракаш	О. Браунер	Вайссер	2
Іванов	Сталін та ленінізм	Паффен	41
Іванов	Декілька слів про Леніна та ленінізм	Паффен	23
Пешков	Нотатки щодо політики, війни та пропаганди	Прокш	22
Марченко	Нарис щодо напрямків радянської зовнішньої політики у певні проміжки часу	Прокш	27
Розм[ова] з [селянином]	Історія одного степового села за радянської влади	Паффен	16
Станкевич	Що знав радянський громадянин про культуру Заходу?	Паффен	11

<u>Verfasser</u>	<u>Thema</u>	<u>Bearbeiter</u>	<u>Seitenzahl</u>
Karakasch	Karl Fedor Kessäer	Weisser	1
Karakasch	Edmund Friedrich Zeissler	Weisser	1
Weisser	Das tatarische Theater auf der Krim.		7
Waschtschenko	Einfluss der Sowjetherrschaft auf die ukr. und russ. Volkspsyche.	Proksch	71
	Dialektik und Politik (Teil)	Proksch	29
	Dialektik und Politik . (Teil 3)	Proksch	28
Martschenko	Worauf beruhte die Autorität der sowj. Regierung bei den Arbeitern.	Proksch	29
Martschenko	Die Autorität der Sowjets bei den Bauern.	Proksch	7
Peschkow	Plattform der Kriegsführung	Proksch	12
Kolostenko	Materialien zur Frage G. Schidels.	Proksch	40
Konorenko	Reise in Deutschland.	Proksch	25
Dragomanow	Stadt und Dorf und der Bolschewismus.	Proksch	40
Michailow	Die Juden auf der Krim.	Weisser	71
Rolik	4 Aufsätze über Marx u. Marxismus.	Proksch	29

<u>Укладач</u>	<u>Тема</u>	<u>Редактор</u>	<u>Кількість сторінок</u>
Каракаш	Карл Федорович Кесслер	Вайссер	1
Каракаш	Едмунд Фрідріх Цейслер	Вайссер	1
Вайссер	Татарський театр у Криму		7
Ващенко	Вплив радянського панування на українську і російську народну психологію	Прокш	71
	Діалектика і політика (частина)	Прокш	29
	Діалектика і політика (частина 3)	Прокш	28
		Прокш	29
Марченко	Витоки авторитету радянського уряду в робітників		
Марченко	Авторитет Советів у селян	Прокш	7
Пешков	Основи ведення війни	Прокш	12
[Колостенко]	Матеріали до питання про Г. Шеделя	Прокш	40
[Коноренко]	Поїздка до Німеччини	Прокш	25
Драгоманов	Місто, село та більшовизм	Прокш	40
Михайлов	Євреї в Криму	Вайссер	71
[Ролик]	Чотири твори про Маркса та марксизм	Прокш	29

<u>Verfasser</u>	<u>Thema</u>	<u>Bearbeiter</u>	<u>Seitenzahl</u>
Olchow/sky	Analysw der ukr. Intelligenz (Herkunft, gesch. Entw. Tatbestand usw.)	Proksch	
Ogloblin	Deutsche Einflüsse in die Industrie der Ukr. in XVII., XV.II. u. XIX. Jndt.	Proksch	
Dragonanow	Die Frage Stadt und Land in der Diskussion der Sowj. und d. Überwindung d. Gegensatzes zw. Stadt u. Land in der Praxis.	Proksch	
Staritzky	Das System der Versorgung d. sowj. Bevölkerung mit Nahrungsmitteln.	Proksch	
Derschawin	Die Grundlagen d. sowj. Sozialpsychologie mit bes. Berücksichtigung des Rassen- u. Nationalitätenprobleme.	Proksch	
Wetuchow	Die sowj. Biologie im Dienste des Bolschewismus.	Proksch	

(bis zum 1.3.44 in Lemberg in Bearbeitung befindliche Themen).

<u>Укладач</u>	<u>Тема</u>	<u>Редактор</u>	<u>Кількість сторінок</u>
Ольховський	Аналіз [питання щодо] української інтелігенції (походження, іст[оричний] роз[виток], факти тощо)	Прокш	
Оглоблін	Німецький вплив на промисловість України у XVII, XVIII та XIX ст.	Прокш	
Драгоманов	Проблема села і міста в ідеології Советів та подолання протиріч між містом і селом на практиці	Прокш	
Старицький	Система забезпечення рад[янського] населення продовольством	Прокш	
Державин	Засади рад[янської] психології з огляду на проблеми рас та національностей	Прокш	
[Ветухов]	Рад[янська] біологія на службі більшовизму (теми, що станом на 1.3.1944 перебували в роботі у Лемберзі)	Прокш	

M a t e r i a l i e n
aus der Arbeitspraxis der Abteilung Sichtung in der HAG,
Ukraine/Kiew.

Der Arbeitsauftrag :

Auszug aus dem Schreiben vom 29. 1. 1943.

Nach den in Berlin und hier gewonnenen Einsichten hat die Abt. Auswertung bei der Hauptarbeitsgruppe folgende Aufgabe :

- 1) Die systematische Bearbeitung der philosophischen Grundlegung des Bolschewismus (Marxismus und Leninismus).
- 2) Die systematische Bearbeitung der bolschewistischen Wissenschaft, ihre Kritik und Abgrenzung gegenüber der deutschen Auffassung und dem Stand der deutschen Forschung.
- 3) Die systematische Erforschung der politischen und weltanschaulichen Führungseinrichtungen und Führungsmethoden.
- 4) Die systematische Erforschung der praktischen Verwirklichung des Bolschewismus im Aufbau von Staat, Wissenschaft und Armee.

Aus dem Monatsbericht 5/1943.

Ich habe meiner Arbeit und der Arbeit meiner Kameraden die gründliche Erforschung des Bolschewismus als Ziel gesetzt.

Es kam mir dabei nicht so sehr auf augenblicklich verwertbare Einzelergebnisse, sondern vielmehr auf die Erstellung einer stichhaltigen, möglichst auch noch in der Zukunft Geltung besitzenden Diagnose unseres Gegners an. Ich habe darum, entsprechend meinem Vorschlag vom 29. 1. 1943, die systematische Erforschung der politischen und weltanschaulichen Führungseinrichtungen und Führungsmethoden

[...]*

Додаток 3

Матеріали

щодо практичної роботи відділу “Контроль” ГРГ “Україна”, Київ

Робоче завдання

Витяг з листа від 29.1.1943

Відповідно до міркувань, висловлених тут і в Берліні, відділ “Використання” при Головній робочій групі має такі завдання:

- 1) Систематичне опрацювання філософських засад більшовизму (марксизму-ленінізму);
- 2) Систематичне опрацювання більшовицької науки, її критики та розмежування з німецькою точкою зору та станом німецької дослідницької роботи;
- 3) Систематичне дослідження організації політичного та світоглядного управління та її методів;
- 4) Систематичне дослідження практичного втілення ідей більшовизму при розбудові держави, науки та армії.

З місячного звіту 5/1943 р.:

Я визначив за мету своєї роботи та роботи моїх товаришів грунтовне дослідження більшовизму.

Для мене це вимірюється не лише окремими результатами, придатними для оперативного використання, а й значною мірою виробленням чіткого грунтового результату, що матиме значення й у майбутньому, наскільки це можливо, для [визначення] діагнозу нашому ворогові.

* Тут вилучено додаток 2, що містить порівняння тем із тематичним планом “Схід”.

und

die systematische Erforschung der praktischen Verwirklichung des Bolschewismus in allen Bereichen des sowjetischen Lebens in die Wege geleitet.

Ich wollte damit :

- 1) jene Unterlagen herbeischaffen, die innerhalb der augenblicklichen Kriegsführung für die richtige Beurteilung des Wegners von Bedeutung sein können (Kenntnis der Bevölkerung, / Rasse und Nationalität / Strukturwandlung der Bevölkerung, Industrialisierung, Gesundheitsstand - politische und geistige Aufgeschlossenheit - Methoden des Menscheneinsatzes und der Menschenführung durch den Staat und durch die KPdSU(B) usw.)
- 2) den Nachweis der jahrzehntelangen Kriegsvorbereitung durch die Sowjets, der nur total, d. h. am Beispiel ihres Staatsaufbaues, ihrer Wirtschaftsformen, der Steigerung ihrer Produktion, der Ausrichtung dieser auf die kommende militärische Auseinandersetzung, der Methoden des Arbeitseinsatzes und der Lebensführung der Staatsbevölkerung zu führen ist,

erbringen und

- 3) der NSDAP. für ihren augenblicklichen und ihren ferneren Kampf mit dem Bolschewismus jene Unterlagen beschaffen, die sie zur Führung dieses Kampfes benötigt.

Die Organisation der Arbeit.

Auszug aus dem Schreiben vom 29. 1. 1943.

I.

Arbeitsrichtlinien.

- 1) Das Ziel jeder Themenbehandlung muss die Feststellung des staatlichen Willens in Theorie, Gesetz, Organisation und Einrichtungen, sowie die Darstellung der zur Anwendung gekommenen Durchführungsmethoden bilden. Es ist darum jede Arbeit durch eine möglichst vollständige Quellensammlung der Gesetze, Verordnungen, Urkunden, Akten, Reden, Leitartikel und Organisationspläne, sowie durch eine möglichst vollständige Bibliographie der diesbezüglichen Literatur (unabhängig von der Anführung der für die Arbeit selbst benützten Quellen) zu ergänzen.

- 3 -

Тому я, згідно зі своєю доповіддю від 29.1.1943, організував систематичне вивчення організації політичного й ідеологічного управління та її методів, а також систематичне дослідження практичного втілення більшовизму в усі сферах радянського життя.

Цим самим я прагнув до такого:

- 1) Зібрати будь-які матеріали, що можуть мати значення в межах нинішнього ведення війни для об'єктивної оцінки ворога (знання населення / раса та національність / зміни у структурі населення, індустріалізація, стан здоров'я – політична та ідейна зацікавленість – методи використання людей та керівництва людьми з боку держави та КПРС(б) тощо);
- 2) Навести свідчення підготовки до всеохоплюючої війни, що проводилася радянською державою десятиліттями, а саме на прикладах будівництва держави, форм її економічного існування, приросту продукції, підготовки цього очікуваного протистояння, методів організації праці та управління життям населення держави, а також:
- 3) Зібрати всі матеріали для теперішньої та подальшої боротьби НСДАП з більшовизмом, яких вона потребує для її ведення.

Організація роботи

Витяг з листа від 29.1.1943

I.

Робочі інструкції:

- 1) Мета кожної розробки теми – скласти уявлення щодо державної волі в теорії, законодавстві, організації та [облаштуванні держави], як і картину використання відповідних методів.

При цьому кожну роботу потрібно супроводжувати якомога повнішим зібранням джерел: законів, розпоряджень, статистичних даних, документів, промов, передових статей та організаційних планів, а також якнайповнішим бібліографічним переліком літератури за темою (незалежно від посилань у цій роботі на безпосередньо використані джерела);

- 2) Die anschließende Darstellung der Durchführung dieses staatlichen Willens und die Feststellung der Auswirkungen in der sowjetischen Wirklichkeit hat die gewonnenen Ergebnisse quellenmässig zu belegen und durch Befragungsprotokolle, Frageaktionen und Betriebsuntersuchungen zu ergänzen.

Grundsätzliches und Ziel der Arbeiten.

Für die Arbeit der Abteilung Auswertung kommt es weniger darauf an, die persönliche Meinung und die persönlichen Folgerungen des jeweiligen Bearbeiters als Arbeitsergebnis zu erhalten, sondern vielmehr darauf, das zu dem in Bearbeitung befindlichen Thema vorhandene Material möglichst lückenlos herbeizuschaffen und es durch Befragung und persönliche Untersuchungen der Wirklichkeit sachlich zu ergänzen. Denn eine wirklich erschöpfende und endgültige Bearbeitung eines Themas, besonders eines solchen, welchem Gestaltungsfragen der Wirklichkeit zu Grunde liegen, kann erst nach Vorliegen umfangreichsten Materials, also erst in späterer Zeit erfolgen.

Das Ziel aller Auswertungsarbeiten lautet darum :

- 1) Strengste Konzentration auf die Herbeiführung erschöpfenden Grundlagematerials bei Vermeidung frühzeitiger und damit unrichtiger Folgerungen.
- 2) Rationellste Auswertung des hereinkommenden Quellenmaterials durch archivmässige Aufbereitung desselben.....

.....

II.

Kritik, Beurteilung und weitere Behandlung der eingehenden Auswertungsarbeiten.

Die inhaltliche Überprüfung und Kritik in der HAG, Abt. Auswertung eingehenden Arbeiten kann sachlich nur bedingt erfolgen.

Die politische Überprüfung ist dagegen möglich und als solche Aufgabe der Abteilung Auswertung bei der HAG. Sie hat zugleich die sich als notwendig ergebenden Ergänzungsarbeiten festzustellen und für die Bearbeitung vorzumerken und vorzubereiten.

Die inhaltlich technische Überprüfung der abgelieferten Auswertungsarbeiten hat :

- 1) Die Einhaltung des Arbeitsplanes und der Arbeitsrichtlinien zu sichern.
- 2) Auf die Vollständigkeit und Genauigkeit der Quellangaben und auf die Vollständigkeit und Genauigkeit der beigefügten Materialbelege (Auszüge) zu achten.

- 2) [Подану в роботі картину] реалізації цієї державної думки та висвітлення її впливу на радянську дійсність слід супроводжувати першоджерелами та доповнювати протоколами опитувань, запитальниками і результатами досліджень в установах.

Суть і мета роботи

Для роботи відділу “Використання” менш [важливо] отримати особисту думку та власні висновки виконавця в якості результату, ніж, скоріше, по можливості зібрати найповніший наявний матеріал з розроблюваної теми та предметно поповнювати його шляхом опитування та власного дослідження дійсності. Адже справді всебічне та вичерпне опрацювання теми, особливо такої, основу якої становить відображення дійсності, може бути реалізоване за наявності найбільш вичерпного матеріалу, але й у більш тривалий строк.

Мета всіх робіт з метою використання окреслюється так:

- 1) Суворі концентрація на збиранні ґрунтового вичерпного матеріалу задля уникнення передчасних і тому невірних висновків;
- 2) Якнайдоцільніше використання джерельних матеріалів, що надходять, завдяки [архівному] опрацюванню.

II.

Критика, оцінювання та подальша робота з отриманими розробками

Перевірка змісту та критика праць, що надходять до Головної робочої групи, відділу “Використання”, предметно можуть бути здійснені лише умовно.

Натомість, перегляд на предмет змісту політичного характеру можливий як відповідне завдання відділу “Використання” Головної робочої групи. Одночасно воно має визнаватися необхідною роботою з поповнення, відбору та підготовки для опрацювання.

Технічна перевірка змісту робіт для використання, що знаходять, має на меті:

- 1) Забезпечувати дотримання робочого плану та робочих інструкцій;
- 2) Гарантувати повноту та точність посилань на джерела, а також повноту та точність облікових матеріалів (витягів).

Aus dem Monatsbericht 5/1943.

Ich habe mit Schreiben vom 29. 1. 1943 entsprechend meiner Grundauffassung über die Arbeit einen Themenplan nach Berlin eingereicht und danach den Neuaufbau der Sichtungsarbeit in Kiew, ursprünglich unter Pg. Rudolph, ab dem 17.5.43 als kom. Leiter der Abt. Sichtung dann selbstverantwortlich durchgeführt. Die politische Haltung, mit der Pg. Anton als Hauptarbeitsgruppenleiter der Gesamtarbeit gegenübersteht, hat mir diese Auffassung der Arbeit ermöglicht.

Die Grundlage der Arbeit bildet ab nun der Plan.

Um diesen zu erfüllen, wurde der dafür geeignete Mitarbeiter gesucht. Der ursprünglich von mir ausgearbeitete Themendetailplan (Grundplan) wurde nun mit dem Bearbeiter durchgesprochen, von diesem ergänzt und gemäss seiner besseren Sachkenntnis erweitert.

Nach Übersetzung des von Bearbeiter eingereichten erweiterten Arbeitsplanes wurde dieser in oft mehrmaligen Besprechungen ergänzt und ungearbeitet.

Nach dem fertigen Plan wurde dann die Arbeit (das Thema) in Auftrag gegeben.

Öfters erwies sich dabei die Bildung von Arbeitskreisen als notwendig.

Der jeweilige plan bildet heute die Voraussetzung der Kiewer Sichtungsarbeiten.

Nach den geeigneten Mitarbeitern zur Bearbeitung der vorgesehenen Themen wird bewusst gesucht.

Im Grundsätzlichen ist eine völlige Abkehr vom Zufälligen erfolgt. Der zufällig sich meldende Professor oder Sachkennner wird heute nurmehr dann eingesetzt, wenn er sich zur Bearbeitung eines planmässig vorgesehenen Themas eignet.

Arbeiterichtlinien für die wissenschaftlichen Mitarbeiter des IRR.

Jede im Auftrage des IRR erfolgende Themenbehandlung hat die Feststellung des staatlichen Willens in Theorie, Gesetz, Organisation und Einrichtungen sowie die Darstellung der zur Anwendung kommenden Durchführungsmethoden zur Aufgabe.

Es ist daher jede Arbeit unter Berücksichtigung

der Reden der führenden Bolschewisten,

der für das Thema bedeutsamen Erlässe und Beschlüsse des Präsidiums des Obersten Rates der UdSSR (Anordnungen im Verordnungsblatt des Obersten Rates),

der Verfügungen des ZK. der KPdSU(B),

der Berichte und Beschlüsse der Volkskommissariate,

der Berichte und Beschlüsse der Kollegien innerhalb dieser,

З місячного звіту 5/1943 р.:

У листі від 29.1.1943 я, згідно з власною основною точкою зору щодо роботи, направив до Берліну на розгляд тематичний план та, відповідно, провів реорганізацію роботи з перегляду в Києві, спочатку при пг. Рудольфі, з 13.5.43 виконуючому обов'язки керівника відділу “Контроль”, потім самостійно. Політична лінія, [підкреслена] пг. Антоном як керівником Головної робочої групи по загальній роботі, зробила можливим для мене розуміння цієї роботи.

Засади роботи тепер визначає план.

Задля його виконання проводився пошук придатного для цього співробітника. Детальний тематичний план (основний план), спочатку розроблений мною, обговорювався з редактором, доповнювався ним та розширювався згідно з його най-грунтовнішим знанням предмета.

Розширений тематичний план після перекладу доповнювався та опрацьовувався шляхом постійних неодноразових обговорень.

Згідно з готовим планом робота (тема) передавалася до виконання.

Часто при цьому виникала потреба в організації робочої групи.

На сьогодні цей план є [основою] для київських оглядових робіт.

Після цього відбувається цілеспрямований пошук співробітників, придатних для опрацювання передбачуваних тем.

Як правило, відбувається повна відмова від непередбачуваності. На сьогодні залучення до роботи професора чи спеціаліста відбувається лише тоді, коли він підходить для опрацювання теми, передбаченої планом.

Робочі інструкції для наукових співробітників ОШР*

Розроблення кожної теми, що здійснюється в межах повноважень ОШР, має своїм завданням визначення державної думки в теорії, законодавстві, організації та [облаштуванні держави], а також картини використання відповідних методів.

Тому в кожній роботі беруться до уваги:

- промови провідних більшовиків;
- важливі для теми накази та резолюції Президії Верховної Ради СРСР (постанови у “Відомостях” Верховної Ради);
- постанови ЦК КППС(б);
- доповіді та резолюції народних комісаріатів;
- донесення (доповіді) та резолюції колегіальних органів при них;

* Ці ж самі інструкції російською мовою (1943 р.) див. у документі № 75. Щодо оригінального німецького документа від 1 червня 1943 р. див.: BArch, NS 30/169/38–39. Цифрову копію онлайн див.: http://startext.netbuild.de:8080/barch/Midosasearch/NS30_25600/index.htm.

der Gesetze und Verordnungen,

der dazu in der "Iswestija", der "Pravda" und der ukrainischen zentralen Parteizeitung "Kommunist" erschienenen Kommentare sowie

der in der speziellen Fachpresse veröffentlichten grundsätzlichen Stellungnahme

aufzubauen.

Dabei sind die wesentlichen Stellen der zitierten Belege in ihrem für die Arbeit bedeutsamen Wortlaut in den Arbeiten selbst anzuführen.

Ebenfalls beizufügen sind die Organisationsschematas der durch die diesbezgl. Gesetze geschaffenen Einrichtungen.

Die Arbeiten sind, wenn möglich, auch durch eine Bibliographie der wichtigsten das Thema betreffenden Literatur (unabhängig von der Anführung der für das Thema selbst benutzten Quellen) zu ergänzen.

Die Arbeiten haben grundsätzlich

einen kurzen Überblick über die Lage zur Zeitenzeit und darauf aufbauend die Entwicklung vom Jahre 1917 - 1941

(konkret, sachlich, unter strengster Vermeidung unrichtiger und unsachlicher Berichterstattung und unter Beachtung der vorhandenen Quellen) darzustellen.

Die Arbeiten sollen ein möglichst vollständiges Bild des theoretischen Fundamentes (bolschewistische Ideologie), welches der jeweiligen Gesetzgebung oder Sachgestaltung zugrunde liegt unter Zitierung der staatlichen und parteilichen Meinung (Lenin, Stalin, Molotow usw.) erbringen und die sich daraus ergebende Sachgestaltung in der Wirklichkeit des sowjetischen Lebens konkret und sachlich darstellen.

In einem abgeschlossenen dritten Teil ist dem Bearbeiter die Möglichkeit gegeben, seine persönliche Stellungnahme etwa unter dem Leitwort

"Diagnose und Kritik der Wirklichkeit"

darzulegen.

In den ersten beiden Teilen soll der Bearbeiter jedoch eine persönliche Meinungsäußerung, d. h. eine subjektive Stellungnahme möglichst vermeiden.

Höchste Genauigkeit bei der Zitierung von Quellen ist Voraussetzung für die Abnahme der Arbeit.

Bei der Zitierung von Gesetzen ist das genaue Datum, an dem sie erlassen und die genaue Formulierung, unter der sie veröffentlicht wurden, anzugeben.

- закони і постанови;
- роз’яснення, надруковані в “Известиях”, “Правде” та центральній українській партійній газеті “Комуніст”, як і
- оприлюднені через спеціалізовану пресу [основні державні ідеї].

При цьому необхідно наводити суттєві фрази цитованих документів у важливому для роботи дослівному викладі.

Також потрібно додавати схему структури установ, що створюються відповідно до цього закону.

Праці, якщо можливо, мають бути доповнені бібліографією найважливішої літератури до теми (незалежно від безпосередньо використаних у цій темі джерел).

Праці мають містити короткий, але ґрунтовний огляд стану питання за часів царату та [його] розвитку у 1917–1941 рр. (конкретно, по суті, із суворим запобіганням невірному та непередметному викладу та з урахуванням наявних джерел).

Праці мають змальовувати якнайповнішу картину теоретичної основи більшовицької ідеології, яка лежить в основі відповідного законодавства чи предметного втілення [шляхом] цитування законів та праць державних і партійних діячів (Ленін, Сталін, Молотов та ін.) та відображати чітко й предметно її втілення в реалії радянського життя.

У завершальній, третій частині укладачеві надається можливість певною мірою викласти свою особисту думку під заголовком “Характеристика та критика дійсності”.

У двох перших частинах укладач має уникати висловлення власної думки, т. зв. суб’єктивної точки зору.

Найбільша точність при цитуванні джерел є умовою приймання роботи.

При цитування законів необхідно вказувати точну дату, коли вони набули чинності та [цитувати їх] у тому викладі, в якому вони були опубліковані.

Die Arbeiten sollten so umfangreich sein - als es im Hinblick auf das gestellte Thema notwendig ist - um ein umfassendes und klares Bild auf dem betreffenden Sektor des sowjetischen Lebens zu erhalten.

Kiew, den

Auszug aus der Vereinbarung zwischen dem Haus der Gelehrten, Kiew und dem Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg, Kiew, (14. 9. 1943).

- 1) Das Haus der Gelehrten berät den Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg bei der Auffindung der für seine Arbeiten notwendigen wissenschaftlichen Mitarbeiter in personeller und sachlicher Hinsicht.
- 2) Das Haus der Gelehrten unterstützt den Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg in der Beurteilung hiesiger wissenschaftlicher Arbeiter, die ohne die Vermittlung des Hauses der Gelehrten an den Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg herantreten.
- 3) Das Haus der Gelehrten unterstützt die im Auftrage des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg arbeitenden und dem Haus der Gelehrten angehörenden Wissenschaftler durch die zur Verfügungstellung der im Haus der Gelehrten vorhandenen Arbeitsmittel und Arbeitsräume.
- 4) Das Haus der Gelehrten veranstaltet mit den jeweils vom Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg beauftragten wissenschaftlichen Mitarbeitern vor der Ablieferung der ihnen von der Dienststelle gegebenen Themen eine kritische Besprechung (Rezension) im Rahmen der zuständigen Sektion des Hauses der Gelehrten. Diese Überprüfung und kritische Durchsprache soll keinen politischen, sondern nur einen sachlichen Charakter tragen.

Desgleichen soll eine solche Rezension der Arbeiten nicht vor einem allgemeinen Plenum, sondern nur vor und innerhalb der dafür zuständigen Sektion gegebenenfalls unter ihrer persönlichen Anwesenheit oder unter Anwesenheit eines von ihnen beauftragten Vertreters durchgeführt werden. Politische Gegensätze, die gegebenenfalls aufkommen könnten, dürfen dabei die sachliche Beurteilung der Arbeiten und des Autors in keiner Weise beeinflussen.

Die kritischen Durchsprachen der im Auftrag des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg angefertigten Themen haben folgende Aufgabe :

- a) die Garantie herbeizuführen, dass die an den Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg zur Ablieferung gelangenden Arbeiten

Праці мають бути настільки всеохоплюючими, наскільки це необхідно з точки зору поставленої теми, щоб створити повну та зрозумілу картину про [різні сфери] радянського життя.

Київ. Дата

Витяг з угоди між Будинком учених, Київ, та Оперативним штабом Розенберга, Київ (14.9.1943)

1. Будинок учених надає консультації Оперативному штабові райхслайтера Розенберга у пошуку наукових співробітників, потрібних для роботи, [оцінюючи їх] з особистої та професійної точки зору.
2. Будинок учених підтримує Оперативний штаб райхслайтера Розенберга при оцінюванні місцевих наукових працівників, які звертаються до Оперативного штабу райхслайтера Розенберга без посередництва Будинку вчених.
3. Будинок учених підтримує вчених, що працюють згідно з повноваженнями Оперативного штабу райхслайтера Розенберга або належать до Будинку вчених, шляхом надання засобів для роботи та робочих приміщень, які є в розпорядженні Будинку вчених.
4. Будинок учених організовує критичне обговорення (рецензування) з науковими співробітниками, уповноваженими Оперативним штабом райхслайтера Розенберга, що перед поданням теми, визначеної службою*, в межах відповідної секції Будинку вчених. Ця перевірка та критичне обговорення повинні мати не політичний, а виключно науковий характер.

Подібне рецензування роботи має проводитися як на загальному пленарному засіданні, так і в рамках відповідної секції за особистої присутності [відповідального співробітника] або одного з уповноважених представників.

Політичні протиріччя, які могли б виникнути у подібному випадку, жодною мірою не мають впливати на предметне обговорення робіт чи автора.

Критичні обговорення тем, що виконуються за дорученням Оперативного штабу райхслайтера Розенберга, мають своїм завданням:

- а) гарантувати, що роботи, призначені для подання до Оперативного штабу райхслайтера Розенберга, відповідають вимогам, викладеним у робочих інструкціях;

* Тут і далі мається на увазі місцева група Оперативного штабу.

den in den Arbeiterichtlinien zum Ausdruck gebrachten Anforderungen entsprechen;

- b) die unbedingte Objektivität der Bearbeitung für jene Teile der Arbeiten zu sichern, die eine subjektive Stellungnahme nicht wünschenswert erscheinen lassen;
- c) den Sachgehalt und die Quellenvollständigkeit der Arbeiten zu verbessern und die in diesem Sinne notwendigen Ergänzungen und Erweiterungen zu veranlassen.
Die vom Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg zur Vergabung gelangenden wissenschaftlichen Aufträge hatten in erster Linie die Aufgabe, das vorhandene sowjetische Quellenmaterial in einem so umfangreich als nur möglichem Ausmass aufzuschliessen. In zweiter Linie, allerdings gleich wichtig, steht die subjektive Stellungnahme des Autors zu den im Thema behandelten Fragen. Diese subjektive Stellungnahme ist jedoch nur dann für die Dienststelle von Bedeutung, wenn sie die eigene, sozusagen sowjetische Erfahrung des Autors innerhalb seines Sachgebietes aufzeigt, also eine Meinungsäusserung auf Grund konkreter Erfahrungen darstellt.
Jedoch auch diese subjektive Stellungnahme hat leidenschaftslos und ohne Verzerrung durch irgendwelche Gefühle zu erfolgen.

Im Anschluss an diese Rezensionen ist der Autor unter allen Umständen zu verpflichten, der tatsächlich stichhaltigen Kritik zu entsprechen und sein Thema dieser Kritik gemäss zu ergänzen oder im einzelnen zu verändern.

Das Ergebnis dieser kritischen Besprechungen ist für jede Arbeit gesondert schriftlich kurz niederzulegen und dem Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg mitzuteilen. Sollte der Autor einer Arbeit nicht in der Lage sein, die von der Sektion als notwendig festgestellten Ergänzungen selbst zu bearbeiten, so schlägt das Haus der Gelehrten einen neuen Mitarbeiter für diese Ergänzungen an den Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg vor.

Vereinbarung mit Dr. Benzling, Leiter des Landesbibliothek, Kiew.

Herr
bearbeitet zur Zeit im Auftrage des
Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg,
Hauptarbeitsgruppe Kiew
folgendes Thema :

- б) забезпечувати повну об'єктивність при опрацюванні кожної частини роботи, брати до уваги небажаність суб'єктивного ставлення;
- в) покращувати фактичний зміст і повноту джерел до робіт та сприяти у цьому плані необхідному доповненню та розширенню роботи. Надані Оперативним штабом райхсляйтера Розенберга доручення мали своїм завданням, по-перше, збирати весь наявний радянський джерельний матеріал у такому обсязі, як це тільки можливо. По-друге, щоправда, так само важливим, є суб'єктивне ставлення автора до питань предмета, про який ідеться. Ця суб'єктивна позиція також важлива для служби, якщо вона свідчить про окремий, так би мовити, радянський, досвід автора у його сфері, таким чином демонструючи думку на підставі конкретного досвіду.
Тим не менш, ця суб'єктивна точка зору має вести до неупередженого [підходу], не спотвореного будь-якими емоціями.

У зв'язку з цими рецензіями автор повинен за будь-яких обставин відповідати на справді обгрунтовану критику та доповнювати цю тему або частково змінювати її відповідно до цієї критики.

Результат цих критичних обговорень для кожної роботи має бути коротко та окремо викладений у письмовому вигляді і переданий Оперативному штабові райхсляйтера Розенберга.

Якщо автор не в змозі самостійно опрацювати доповнення, визнані секцією за необхідні, то Будинок учених пропонує Оперативному штабові райхсляйтера Розенберга нового співробітника для цієї роботи.

Домовленість з д-ром Бенцінгом, керівником Крайової бібліотеки у Кисві

Пан.....
Опрацьовує на даний момент за дорученням
Оперативного штабу райхсляйтера Розенберга,
Головна робоча група "Україна", Київ,
таку тему:

Ich bitte Sie, dem Bearbeiter dieses Themas die Entleihung der von ihm zur Durchführung seines Auftrages benötigten Literatur aus der Landesbibliothek, Kiew, und der ihr angeschlossenen Bibliotheken unter Wahrung der gebräuchlichen Benutzungsbestimmungen durch den Bearbeiter, zu genehmigen.
Befristet bis zum

Vereinbarung mit dem Bearbeiter :

Ich bestätige den Erhalt eines Schreibens, auf Grund welchem mir durch Dr. Benzings die Benutzung der Zentralbibliothek K i e w genehmigt wird.

Ich verpflichte mich, für die dort entliehenen Bücher, Zeitschriften und Zeitungen persönlich und verantwortungsvoll zu haften.

Ich nehme zur Kenntnis, dass ich bei der Ablieferung der Arbeit an den Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg eine Bestätigung Dr. Benzings beizuschliessen habe, durch welche mir die ordnungsgemässe Rückgabe der von mir aus der Zentralbibliothek entliehenen Literatur bestätigt wird.

Kiew, den

Die damals gesehenen Einsatzmöglichkeiten der Arbeit.
=====

Aus dem Monatsbericht 5/1943.

Die Einsatzmöglichkeiten der Arbeitsergebnisse :

Daneben müssten die in der nächsten Zeit hereinkommenden Ergebnisse der Arbeiten ihre Verwendung finden können :

- a) über Reichsleiter Bormann zur Information des Führers,
- b) über die Dienststellen des Reichsleiters Rosenberg für die augenblickliche Parteiarbeit,
- c) für die Arbeiten der Hohen Schule,
- d) für die Erfüllung der Aufgaben des Ostministeriums,
- e) für eine sachliche Information der General- und Gebietskommissare,
- f) für eine sachliche Information verschiedener Reichsdienststellen der NSDAP., des Staates und der Wissenschaft :

Reichsleiter Dr. Ley über Wohnungsbau und Wohnungsgesetzgebung,

Я прошу Вас дозволити видати виконавцеві цієї теми літературу, необхідну для виконання його доручення, з Крайової бібліотеки та приєднаних до неї бібліотек із дотриманням виконавцем вимог користування.

Дійсне до.....

Домовленість з виконавцем

Я підтверджую отримання цього листа, на підставі якого д-ром Бенцінгом мені дозволяється користування Центральною бібліотекою Києва. Я зобов'язуюсь нести особисту відповідальність за видані мені книги, журнали та газети.

Я беру до відома, що при передаванні роботи до Оперативного штабу райхслайтера Розенберга я маю додавати підтвердження д-ра Бенцінга, що засвідчує повернення належним чином літератури, виданої мені в Центральній бібліотеці.

Київ, дата

Можливості використання результатів роботи

З місячного звіту 5/1943 р.:

Можливості використання результатів роботи

Результати роботи, що надійшли останнім часом, могли б знайти своє застосування:

- а) через райхслайтера Борманна для інформування фюрера;
- б) через служби райхслайтера Розенберга для поточної партійної роботи;
- в) для роботи Вищої школи;
- г) для виконання завдань Східного міністерства;
- д) для предметного інформування генерал- та гебітскомісарів;
- е) для предметного інформування різних імперських служб НСДАП, держави та науки:
 - райхслайтера д-ра Лея про житлове будівництво та житлове законодавство;

das Arbeitswissenschaftliche Institut in Berlin
über sozial und wirtschaftspolitische Fragen und über
Fragen der Industrialisierung,

Staatssekretär Baacke, Staatssekretär Reinthaler und
Staatssekretär Willikins über Fragen der sowjetischen
Agrarpolitik und über den Gesamtfragenkreis der Kollektivierung,

das Reichsamt für das Landvolk über Fragen der Berufsa-
erziehung und der Menschenführung, in den Kolchosen,
den Sowchosen und den KTS,

der Oberbürgermeister von Stuttgart, als Leiter des
internationalen Verbandes für Städtebau, sowie Staats-
rat Syber, Staatsrat Giessler und Professor E. Mayer
in der Reichsstelle für Raumforschung und Raumordnung
über kommunal-~~raumforschungs- und raumordnungs-~~politische
Fragen und über Fragen des sowjetischen Städteneu-
baus und der Rekonstruktion bestehender Städte,

Professor Burgdörfer über bevölkerungspolitische Fra-
gen und Massnahmen zur Hebung der Geburtenfreudigkeit,
Reichsärztführer Dr. Conti über den Gesamtfragenkreis
der sowjetischen Gesundheitsführung.

Ministerialdirektor Professor Holfelder als persönlicher
Referent von Reichsminister Rust über alle Fragen
der sowjetischen Pädagogik, Schulpsychologie und der
Schule und Hochschule überhaupt,

Staatssekretär Reinhardt über den Gesamtfragenkreis der
sowjetischen Geld- und Finanz- und Steuerpolitik usw.
usw. usw.

Bemerkungen zur Technik der Arbeit und zu der Frage : Umgang
mit Menschen.

=====

Aus dem Monatsbericht 9/1943.

Die Arbeit der Abteilung Sichtung, Kiew, wurde im Februar
1943 nach mehrtägigen Besprechungen mit dem HAOI Anton im
wesentlichen a l l e i n nach den bei diesen Besprechungen
klar gewordenen Grundsätzen aufgebaut (s. Plan Proksch).
Danach wurde die Sichtungsarbeit

- 1) als ein politischer Auftrag aufgefasst,
- 2) soweit als möglich planmässig und systematisch durchge-
führt und
- 3) die mit der Bearbeitung von Themen beauftragten Wissen-
schaftler zu einer umfangreichen quellenmässig u sreichend
fundierten Bearbeitung verpflichtet (s. Kiewer Arbeits-
richtlinien).

- Наукового інституту праці щодо соціальних і господарсько-політичних питань та питань індустріалізації;
- державних секретарів Бааке, Райнталера та Віллікінса щодо питань радянської аграрної політики та загального кола питань щодо колективізації;
- Імперського відомства у справах сільського населення щодо питань розвитку професійних навичок та керівництва людьми у колгоспах, радгоспах та МТС;
- обер-бургомистра м. Штуттгарт як керівника Міжнародного союзу містобудування, а також державного радника Шпесера, державного радника Гіслера та професора Е. Майєра з Імперської служби територіальних досліджень та планування землекористування* щодо [...]–політичних питань і питань радянського міського будівництва та перебудови існуючих міст;
- професора Бургдюрфера щодо демографічних питань та заходів підвищення народжуваності;
- керівника імперських лікарів д-ра Конті щодо загальних питань організації радянської охорони здоров'я;
- міністеріальдиректора** професора Гольфельдера як особистого референта міністра Руста щодо всіх питань радянської педагогіки, шкільної психології, школи та загалом вищої школи;
- державного секретаря Райнхардта щодо загального кола питань радянської грошової, фінансової та податкової політики тощо.

Зауваження щодо методів роботи та щодо питання “Поводження з людьми”

З місячного звіту 9/1943 р.:

Робота відділу “Контроль” у Києві у лютому 1943 р. після тривалих обговорень з керівником Головної робочої групи Антоном була організована згідно з основними положеннями, виробленими, по суті, саме в результаті цих обговорень (див. план Прокша).

Відповідно робота з контролю:

- 1) набула політичного значення;
- 2) проводилася планово та систематично, як тільки можливо;
- 3) мала здійснюватися при опрацюванні теми уповноваженим науковцем відповідно до об'ємного та вичерпного опрацювання джерел (див. київські інструкції).

* Установу не ідентифіковано.

** Звання, що, як правило, відповідає посаді керівника структурного підрозділу міністерства або поєднувалося з нею.

Von Anbeginn der Arbeit wurde darauf geachtet, zu den für die Bearbeitung von Themen gewonnenen Mitarbeitern in ein Vertrauensverhältnis zu kommen und ihnen achtungsvoll und zuvorkommend zu begegnen.

Die Vergebung der Arbeitsaufträge erfolgte etwa Mitte April nurnoch r auf Grund eines vorher durchgesprochenen Arbeitsplanes.

Für die Erstellung der Arbeitspläne wurde dem Verfasser in oft mehrtägigen und mehrmaligen Besprechungen ~~für~~ die Auffassung der Abteilung zu den zur Bearbeitung stehenden Fragen klargelegt, oft eigene Themenpläne ausgearbeitet, im wesentlichen aber auf die sachliche Meinung des Bearbeiters schon bei der Konzeption des Themas Wert gelegt.

Später wurden dann einzelne Arbeitspläne noch mit einem der ständigen einheimischen Mitarbeiter der Dienststelle durchgearbeitet und erst nach Erreichung einer gewissen Endgültigkeit in der Präzisierung des Themas der Auftrag zu dessen Bearbeitung an den Autor weitergegeben.

Das Ergebnis der Sichtungsarbeit innerhalb der Hauptarbeitsgruppe Ukraine ist nur möglich geworden :

- 1) weil der HAGI Pg. Anton der Abteilung Sichtung volles Vertrauen entgegengebracht hat, ihr die Freiheit zur verantwortlichen Arbeit gab und sie personell in weitestem Ausmass förderte;
- 2) weil die Arbeit als die Arbeit eines aufeinander sachlich wie menschlich fast reibungslos eingespielten Kameradenkreises durchgeführt wurde, dem der HAGI genau so selbstverständlich angehörte wie die mit der Abschrift der Themen befassten Mitarbeiterinnen.

Уже від початку роботи увага зверталася на те, щоб досягти довірливих відносин зі співробітниками, залученими до опрацювання тем, і ставитися до них уважно та з повагою.

Розподіл робочих доручень, наприклад, у середині квітня, здійснювався на підставі попередньо обговореного робочого плану.

Для складання робочих планів виконавцям під час тривалих і численних нарад була викладена позиція відділу щодо питань, які перебувають в опрацюванні, часто розроблялися власні плани до тем, але фактично вже на стадії вироблення концепції теми приділялося значення об'єктивній думці самого виконавця.

Пізніше окремі робочі плани розроблялися постійними місцевими співробітниками служби та лише після безумовного й остаточного уточнення теми авторіві давалося доручення на її опрацювання.

Результат оглядової роботи у Головній робочій групі “Україна” став можливим лише завдяки такому:

- 1) Керівник Головної робочої групи “Україна” пг. Антон ставився до [працівників] відділу “Контроль” з огляду з повною довірою, надавав їм свободу дій щодо відповідальної роботи та особисто підтримував у найширших масштабах;
- 2) Робота здійснювалась як робота професійного та досить злагодженого товариського кола, до якого належали [різні співробітники], як особисто керівник Головної робочої групи, так і [навіть] співробітниця, пов'язані з копіюванням робіт.

Zweite Arbeitstagung
des ERR in R a t i b o r am 5. bis 7. Mai 1944.
Auszug aus dem Referat von HEF. R. Proksch.
Zu der Frage : Ostplan der Stabsführung.

=====

Als wir 1941/42 in den HAGs des Ostens die Arbeit begannen, standen wir mehr oder weniger fremd und in naiver Unbedenklichkeit dem Problem " Bolschewismus " gegenüber.

Aus der Praxis der Arbeitsgruppen Cherson, Kiew und Riga haben sich dann jene ersten Ansätze entwickelt, die in der Folge zum Kiewer Auswertungsplan (Plan Proksch) und danach zum endgültigen

" Ostplan der Stabsführung "

führten.

Der Ostplan stellt in erster Linie einen politischen Arbeitsplan gegenüber dem Bolschewismus dar.

Er stösst mit seinen sieben Kapiteln in die Ungeklärtheit des

Problems Bolschewismus

hinein

und will, indem er die Fülle des vorhandenen Materials und den riesigen Fragenkomplex wie durch ein Brennglas auf wenige, aber politisch bezeichnende Fragen konzentriert, den Boden für eine grössere und umfassendere Fragestellung, die ja doch einer ersten Kenntnis des Gegenstandes bedarf, um auf ihr aufbauend, zu brauchbaren, gewissenmassen endgültigen Ergebnissen vorstossen zu können, vorbereiten.

In diesem Sinne hat sich der Ostplan und die von ihm geleitete Sichtungsarbeit in den drei HAGs :

Ostland, Mitte und Ukraine

dabei drei Hauptaufgaben gestellt :

Додаток 4

Друге засідання
ОШР у Ратіборі з 5 по 7 травня 1944 р.
Витяг з доповіді гауптайнзацфюрера Р. Прокша.
До питання: План “Схід” Управління штабу

Коли ми у 1941/1942 рр. розпочали роботу у головних робочих групах Сходу, то перебували у стані більшої чи меншої невідомості та наївної необізнаності з проблемою більшовизму.

Крім того, діяльність робочих груп у Херсоні, Києві та Ризі заклала перші підвалини створення у майбутньому київського плану з використання (план Прокша) та, слідом за цим, появи остаточного “плану “Схід” Управління штабу”. План “Схід” являє собою насамперед політичний робочий план [боротьби, спрямований] проти більшовизму. Сім його розділів руйнують необізнаність із проблемою більшовизму, і, концентруючи наявні матеріали та окреслюючи величезне коло проблем, що виринають як через збільшувальне скло, з невеликих, але політично значущих питань, він спрямований на підготовку підґрунтя для глибшої та вичерпнішої постановки [загальної] проблеми [дослідження більшовизму]; такого [плану] потребували наші попередні знання з даного предмета, щоб на цій підставі певною мірою збагатити наявне підґрунтя, посунути вперед, до остаточних результатів.

У цьому розумінні план “Схід” та організована згідно з ним робота з перегляду у трьох головних робочих групах – “Остланд”, “Центр” та “Україна” – мають три основні завдання:

1. Пізнати більшовизм як світоглядну [основу].
2. Зібрати свідчення підготовки більшовизму до війни.
3. Дослідити військовий потенціал більшовизму.

- 1) den Bolschewismus als eine weltanschauliche Macht zu erkennen,
- 2) den Nachweis der bolschewistischen Kriegsvorbereitung zu erbringen,
- 3) das Kriegspotential des Bolschewismus zu erforschen.

Die bisherige Arbeit soll demnach

- a) eine Bearbeitung der philosophischen Grundlegung des Bolschewismus (Marxismus, Leninismus, Stalinismus)
- b) einer Erforschung der politischen und weltanschaulichen Führungseinrichtungen und Führungsmethoden, sowie
- c) eine umfassende und möglichst weitgehende Erforschung der praktischen Verwirklichung des Bolschewismus im Aufbau von Staat, Wirtschaft und Partei innerhalb der UdSSR vor.

Das kennzeichnende und unsere Arbeit von jeder anderen bisherigen politischen Forschungsarbeit unterscheidende Merkmal liegt nach meiner Meinung im folgenden :

Die Sichtungsarbeit des ERR, insbesondere in den drei HAGs des Ostens baut in ihrer inneren wissenschaftlichen Organisation auf

deutsche Planung und Führung (Plan, Aufsicht der Durchführung, Kontrolle) und nahezu ausschließlich auf die Erfüllung des Planes durch fremdländische, sogenannte einheimische Mitarbeiter auf.

Der einheimische Mitarbeiter hat im Arbeitsverhältnis mit dem ERR den Auftrag, die vorhandenen Materialien und Quellen (Bibliotheken, Archive usw.) auf Grund seiner besonderen Sachkenntnis entsprechend den Themen des Ostplanes aufzuschliessen und zu bearbeiten und durch seine persönliche Stellungnahme und Kritik die Diskrepanz zwischen bolschewistischer Theorie und sowjetischer Wirklichkeit erkennen zu lassen.

Відповідно, попередня робота передбачала:

- а) опрацювання філософських засад більшовизму (марксизм, ленінізм, сталінізм);
- б) дослідження політичних та ідеологічних органів управління та методів управління, а також
- в) вичерпне та найширше дослідження практичного втілення ідей більшовизму при розбудові держави, економіки та партії у СРСР.

Визначальна риса нашої роботи, на відміну від будь-якої іншої попередньої політичної дослідницької діяльності, на мою думку, полягає в тому, що:

робота з перегляду ОШР, зокрема у трьох основних головних робочих групах Сходу, за своєю внутрішньою науковою структурою ґрунтується на німецькому плануванні та керуванні (план, спостереження за здійсненням, контроль) і на виконанні плану майже виключно іноземними, т. зв. місцевими, співробітниками.

Місцевий співробітник в умовах роботи з ОШР має доручення зібрати наявні матеріали та джерела (в бібліотеках, архівах тощо) на основі власних фахових знань та на основі теми плану “Схід”, опрацювати та шляхом подання власної точки зору та критики продемонструвати невідповідність між більшовицькою теорією та радянською дійсністю.

Der Ostplan der Stabführung ist dabei zur Basis der gesamten Sichtungsarbeit der HAGs des Ostens geworden.

Jedoch ist dieser Plan kein absolut gültiges Dogma, kein starres Schema, nach dessen trockenen Buchstaben allein gearbeitet werden darf.

In der bisherigen Sichtungsarbeit der 3 HAGs des Ostens haben sich der Ostplan der Stabführung und die in der Sichtungsarbeit verantwortlich tätigen Kameraden sozusagen gegenseitig geholfen - um den Feind heranzukommen und ihn wieder an irgendeiner Stelle besser zu erkennen - oder neues Material, um ihn tiefer zu begreifen, zu erhalten.

So kann wohl gesagt werden, dass der Plan der Ergänzungen durch den Menschen bedarf, der über genügend Fingerspitzengefühl für die politisch bedeutsamen Fragestellungen verfügt und dem ein ihn voll begreifender Mitarbeiterkreis kameradschaftlich zur Seite steht.

Zu der Frage des Härtle - Planes :

Auf Grund einer Entscheidung des Reichsleiters vom 1. Febr. 44 wurde unser Kamerad Oberreichsleiter H a e r t l e mit der Föhrung der geistigen Auseinandersetzung mit dem Bolschewismus im Bereich des Reichsleiters beauftragt.

Der Umfang dieses Aufgabengebietes wird in dem Plan, den Oberbereichsleiter Härtle seiner Arbeit vorerst zugrunde legte, deutlich.

Das Ziel des Planes H a e r t l e ist eine weitgehende Heranziehung der deutschen Wissenschaft an das Problem :
Marxismus - Bolschewismus.

Es stellt also einen grosszügigen politischen Auftrag an die deutsche Wissenschaft dar.

Das Schwergewicht verteilt sich dabei gleichermassen auf eine umfassende historische

Grundlagenforschung
(hist. Marxismus)

План “Схід” Управління штабу при цьому став основою для всієї роботи Штабу з перегляду.

Звичайно, цей план не є абсолютною догмою чи застиглою схемою, за умови суворого дотримання якого тільки й можна працювати.

У попередній подібній роботі трьох головних робочих груп Сходу та відповідальних товаришів, задіяних в оглядовій роботі, план “Схід” Управління штабу певною мірою обопільно допомагав наблизитися до ворога та краще пізнати його з будь-якого боку або отримати новий матеріал, щоб поглибити ці знання.

Таким чином, імовірно, можна говорити, що план потребує доопрацювання людиною з достатньо тонким відчуттям стосовно визначення політично важливих питань, діяльність якої знаходить підтримку з боку колег, що оточують її [...]*

До питання щодо плану Гертле:

На підставі рішення райхсляйтера від 1 лютого 1944 р. наш товариш, оберрайхсляйтер Гертле, був уповноважений щодо керування ідейним протистоянням із більшовизмом у сфері діяльності райхсляйтера.

Обсяг цього кола обов’язків зрозумілий з плану, який на даний момент покладений в основу роботи оберберайхсляйтера Гертле.

Мета плану Гертле – залучення значною мірою німецької науки до дослідження проблеми марксизму-більшовизму.

Це висуває перед німецькою наукою також і значне політичне завдання.

При цьому наголос робиться на вичерпне грунтовне історичне дослідження (іст[оричний] марксизм) і такою ж мірою – на грунтовне дослідження сучасного більшовицького експерименту та “сучасних дійових ідейних засад”**, як і його досягнень.

* Тут і далі пропуски в тексті.

** Так у тексті.

und auf eine möglichst ebenso gründliche Erforschung des gegenwärtigen bolschewistischen Experimentes in seinen " gegenwärtigen wirksamen geistigen Grundlagen ", gleichwie in seinen Ergebnissen in der Wirklichkeit.

Die bisher geleistete und in Zukunft zu leistende Arbeit des ERR bildet für die Durchführung dieser Aufgabe teilweise die Voraussetzung, teilweise die Ergänzung.

Der eigentliche Beitrag, den der ERR in der durch die Person und durch den Plan Haertles geschaffenen Arbeitsgemeinschaft von Politik und Wissenschaft zu leisten hat, wird danach ein dreifacher sein :

- 1) Die bis heute im Archiv des ERR vorhandenen politisch-wissenschaftlichen Untersuchungen gestatten der deutschen Wissenschaft, sich, mehr als dies bisher möglich war, über den Bolschewismus zu informieren und auf Grund der so gewonnenen Einblicke ihre politisch-wissenschaftliche Fragestellung, d. h. die Formulierung ihrer Themen und Aufgaben in der notwendigen und richtigen Richtung vorzunehmen.
In diesem Zusammenhang erscheint heute jedes, in der bisherigen Methode zur Bearbeitung vergebene Thema auch für alle weitere, gründliche deutsche wissenschaftliche Erforschung von Bedeutung.
- 2) Die in der Ortbücherei des ERR bereits schon heute zur Verfügung stehende sowjetische Literatur stellt der deutschen Wissenschaft die für ihren Auftrag unerlässlichen Originalquellen zur Verfügung.
- 3) Die in den Hauptarbeitsgruppen des ERR mit den dortigen Abteilungen Sichtung zusammen arbeitenden russischen, weißruthenischen und ukrainischen Fachleute und Sachkenner bilden für die deutsche Wissenschaft jenes Reservoir wissenschaftlich oftmals erstklassi-

Здійснена до цього моменту робота та робота, що проводитиметься у майбутньому, слугуватимуть для здійснення [вищезазначеного] завдання частково передумовою, частково – доповненням.

Безпосередній внесок, який ОШР має зробити за допомогою [різних] осіб і завдяки впровадженню плану Гертле в [роботу] створеного робочого товариства з питань політики та науки, включатиме при цьому три аспекти:

- 1) Політико-наукові дослідницькі праці, що на даний момент наявні в архіві ОШР, дозволяють німецькій науці, більш ніж було можливо до цього, інформувати про більшовизм і на основі отриманих спостережень формувати політико-наукову постановку питання, що означає формулювання його тем і завдань у необхідному та вірному напрямкові.
У зв'язку з цим на сьогодні кожна тема, надана для опрацювання за попередньою методикою, також видається [важливою] для всіх подальших ґрунтовних німецьких наукових досліджень;
- 2) Радянська література, що вже зараз перебуває у розпорядженні у Східній бібліотеці ОШР, надає німецькій науці необхідні для її завдань оригінальні джерела;
- 3) Російські, білоруські й українські спеціалісти та фахівці різних галузей, що співпрацюють із відділами “Контроль” при головних робочих групах ОШР, становлять для німецької науки резерв наукових, часто першокласних спеціалістів, від допомоги яких при виконанні її завдань, поставлених пг. Гертле, німецька наука навряд чи зможе відмовитися.

ger Fachkräfte, auf deren Mithilfe die deutsche Wissenschaft bei der Erfüllung ihres durch den Pg. Haertle gestellten Auftrages kaum wird verzichten können.

Schon heute bemüht sich eine Reihe wissenschaftlicher Institute im Reich, solche erstklassigen Sachkenner der bolschewistischen Sachwelt an ihre Institute zu verpflichten, um dort mit ihnen die gestellten Probleme zu bearbeiten. Insbesondere Prof. Hippius, PRAG, der Direktor des Institutes für

" Sozial- und Völkerpsychologie "

hat sich bereits eine Reihe namhafter Sachkenner der Probleme des Ostens an sein Institut verpflichtet.

Darunter allein aus dem Kreise meiner ehemaligen ukrainischen Wissenschaftler die Professoren :

Prof. Philippow, Charkow,

Prof. Schwittau, Kiew, (als fest angestellt)

und die

Prof. Dragomanow, Kiew,

Prof. Ogloblin, Kiew,

Prof. Morgun, Kiew, als Honorar-Mitarbeiter.

Es wird sich dann, wenn die deutsche Wissenschaft den durch den Pg. Haertle vergebenen politischen Auftrag voll begriffen hat und beginnt, ihn in Angriff zu nehmen, eine stärkere Nachfrage nach einheimischen Sachkennern bemerkbar machen.

Diese Nachfrage wird durch die MAGs des ERR, teils aus den Kreisen ihrer bisherigen Mitarbeiter, teils aus neu zu findenden Kreisen befriedigt werden.

In diesem Zusammenhang wird der ERR damit zu einer Aussenposition der deutschen Wissenschaft, welche ihr hilft, auch die personell - fachlichen Voraussetzungen ihres Arbeitsauftrages einer befriedigenden Lösung zuzuführen.

Уже сьогодні низка наукових інститутів у райху намагається залучити до себе подібних найкращих знавців сутності більшовизму, щоб разом з ними опрацювати поставлені проблеми. Зокрема, проф. Гіппіус із Праги, директор Інституту соціальної та народної психології, вже залучив до свого інституту низку відомих фахівців з проблем Сходу.

Серед них лише з кола моїх колишніх українських співробітників:

проф. Філіппов, Харків;

проф. Швіттау, Київ (визначений як [постійний]);

проф. Драгоманов, Київ;

проф. Оглоблін, Київ;

проф. Моргун як [почесний співробітник].

Саме тоді, коли німецька наука повністю зрозуміє своє політичне завдання, визначене пг. Гертле, і розпочне його виконання, стане відчутною [значна потреба] в місцевих спеціалістах*.

Цю потребу задовольнять головні робочі групи ОШР, частково з кола його колишніх співробітників, частково – із заново створених кіл.

Тим самим та у зв'язку з цим ОШР стає [начебто] зовнішнім [рубежем] німецької науки, що їй допомагає, а також забезпечуватиме особово-робочі** передумови для задовільного вирішення робочого завдання [Штабу].

* Маються на увазі спеціалісти, що виїхали з німцями з окупованих східних територій.

** Так у тексті.

Dazu ist für den ERR die Aufrechterhaltung seiner Aussenpositionen - intensivste Weiterarbeit im Sinne seiner bisherigen Arbeitsmethoden und ständige Erweiterung seiner Arbeitskreise notwendig.

Dazu kommt jedoch noch ein weiteres :

Die Fragestellung und die Aufgabenstellung des Planes
H a e r t l e

ist gesamteuropäisch, d. h. es ist notwendig, zu dieser Frage alle europäischen Quellen zu finden und zu erschliessen.

Die deutsche Wissenschaft wird diese gesamteuropäische Fragestellung und die Erschliessung der gesamteuropäischen Quellen allein nicht beantworten und nicht durchführen können.

Der ERR bietet hier mit seinen HAGs der deutschen Wissenschaft eine Arbeitsgrundlage ausserhalb der Reichsgrenze und hat von sich aus selbst die Möglichkeit, diesen Quellen nachzuforschen, wissenschaftliche Aufträge in Richtung des Planes Haertle, etwa in Anlehnung an die bisher von den im Ostraum tätigen HAGs entwickelten Arbeitsmethoden zu vergeben und so einen

tatsächlich gesamteuropäischen Beitrag zur Erforschung der im Plan Haertle gestellten Aufgaben auch in den
HAGs Frankreich,
Italien und des
Südostens
zu leisten.

Der Arbeitsauftrag des Einsatzstabes in der Sicht des Jahres 1944.

Ich möchte es so formulieren :

Окрім того, Штабові необхідна підтримка його зовнішньої позиції – інтенсивна подальша робота в руслі попередніх робочих методів та постійне розширення його робочого кола.

До цього належить також наступне:

Постановка питання та завдань плану Гертле має загальноєвропейське значення, тобто необхідно виявляти та опрацьовувати всі європейські джерела з цього питання.

Німецька наука не може самостійно шукати відповіді на цю загальноєвропейську проблему та здійснювати освоєння загальноєвропейських джерел.

Тут ОШР разом з його головними робочими групами надає німецькій науці підстави для роботи поза межами райху та можливість досліджувати ці джерела, розподіляти наукові завдання у напрямку плану Гертле за зразком методів роботи, раніше розроблених головними робочими групами, що працювали у східному просторі, і таким чином зробити справжній загальноєвропейський внесок у [виконання] дослідницьких завдань плану Гертле у головних робочих групах “Франція”, “Італія” та “Південний Схід”*.

Робоче завдання Оперативного штабу з позицій 1944 року

Я б хотів сформулювати його так.

Мета роботи чи загального робочого завдання головних робочих груп Оперативного штабу райхсляйтера Розенберга в Європі може бути сформульована таким чином:

* Неточність у тексті – в Італії не було створено головної робочої групи, діяла лише окрема робоча група, а коректна назва згаданої у тексті Головної робочої групи “Франція” – Головна робоча група “Північна Франція”.

Das Ziel der Arbeit oder der arbeits-
Gesamtauftrag des Einsatz-
stabes Reichsleiter Rosenberg in seinen europäischen Haupt-
arbeitsgruppen kann wie folgt formuliert werden :

- 1) Einbringung der in Ordnung der Stabführung
geforderten Themen und Ergänzung der vorlie-
genden Arbeiten, bei teilweiser Erweiterung
der Fragestellung.
- 2) Einschaltung in den Plan Haertle.
Mitarbeit an der Erfüllung des Planes.
Bildung einer Basis für den Einsatz deutscher
Wissenschaftler im gesamt-europäischen Raum.
Findung örtlicher Sachkennner, insbesondere
in den östlichen MAG.
Arbeitsmäßiger Einsatz dieser und nach
Überprüfung Empfehlung derselben für einen
evtl. Einsatz im Reich.
- 3) Beobachtung der in den einzelnen Ländern wirksamen poli-
tischen Strömungen, insbesondere Beobachtung der bolsche-
wistischen Agitation und der allgemeinen Ausstrahlung
des Bolschewismus auf die europäischen Länder.
- 4) Volkssoziologisches und ethnopsychologisches Felderfor-
schung der einzelnen Völkerschaften als Beurteilungsgrund-
lage zur Feststellung ihrer sozialen und politischen An-
sprechbarkeit von Seiten des Bolschewismus und gleichwie
als Grundlage für unsere eigenen politischen Entschlüsse
gegenüber diesen Völkern.

Zu Punkt 1) und 2) ist das notwendige Grundsätzliche bereits
gesagt.

Zu Punkt 3) ist keine arbeitstechnische Bemerkung möglich.
Hier entscheidet allein die politische Befähigung der jeweils
im betreffenden Raum tätigen Persönlichkeit, ihr politischer
Takt, ihre Feindsichtigkeit und nicht minder das Vertrauen, wel-
ches ihr von Seiten der politisch tätigen Kreise entgegen-
gebracht wird.

1. Внесення до плану “Схід” Управління штабу потрібних тем та доповнення наявних праць, при частковому розширенні постановки питання.
2. Внесення уточнень до плану Гертле.
Співпраця над його поповненням. Створення основи для [роботи] німецьких науковців у загальноєвропейському просторі. Пошук місцевих спеціалістів, зокрема у східних головних робочих групах. Задіяння їх у роботі та після перевірки рекомендація їх по можливості для роботи у райху.
3. Спостереження за діючими політичними течіями в окремих країнах, зокрема спостереження за більшовицькою агітацією та загальним поширенням більшовизму в європейських країнах.
4. Часткове дослідження окремих народностей з точки зору соціології та етно-психології як основи для оцінки та виявлення здатності реагувати з боку більшовизму, так само як основи для наших власних рішень щодо цих народів.

Щодо п. 1 та п. 2 основне вже сказане.

Щодо п. 3 не можна зробити зауважень технічного змісту. Тут у кожному випадку вирішальну роль відіграє політична схильність особистості, що залучена до роботи [на територіях], про які йдеться, її політичний такт, [уміння дослуховуватися] та, не менш за це, довіра, надана їй з боку політично задіяних сил.

Pg. M u c h o w , der heute leider nicht hier ist, hat zu diesem Punkt bisher wohl die erfolgreichste Arbeit geleistet.

Pg. S c h r a t t e n e g g e r folgt heute bereits dem Beispiel Pg. Muchow's mit viel Erfolg.

Ich selbst bemühe mich, im Spiel der gegenwärtigen Ukrainepolitik langsam an Boden zu gewinnen.

Das aber nur nebenbei.

Zu punkt 4) den Themenkreis "Die w l k s o z i o l o g i s c h e u n d e t h n o p s y c h o l o g i s c h e E r f o r s c h u n g d e r e i n z e l n e n V ö l k e r s c h a f t e n" könnte gegebenenfalls folgender Rahmen- oder Grundplan als Arbeitsrichtung angegeben werden :

Monographie des Raumes :

(Raum, Klima, Grenze als Grundlage von Volk und Wirtschaft)

Historische Entwicklung unter Herausarbeitung der politischen Grundströmungen.

Rassische Substanz der Bevölkerung :

(deutsche und eigenvölkliche Forschung : Typus und Charakterbeschreibung)

Biologisches Bild und Bevölkerungsstruktur :

(Geburtenlage, Geschlechterverteilung, Altersaufbau.
Bevölkerungsstruktur - Stadt - Land -
Wachstum seit der Jahrhundertwende,
Entwicklung der Jahrgänge 1900, 1914, 1920,
1930, 1940,
voraussichtliche Weiterentwicklung.

Hygienisches und allgemein-gesundheitliches Bild :

(Lebensverhältnisse, Wohnverhältnisse,
die Lage von Kind und Frau.
Die typischen Volkskrankheiten
Gesetz der Erkrankungen,
Gesetz der Todesfälle.

Soziologisches Bild

(Klassen-, Berufsstruktur und Bildungsstand.
Verwandlung dieses Bildes ab der Jahrhundertwende.)

Пг. Мухов, якого, на жаль, сьогодні немає тут, за цим пунктом провів найбільш успішну роботу.

Пг. [Шраттенеккер] вже сьогодні з успіхом наслідує приклад пг. Мухова.

Я сам намагаюся поступово здобути вплив у сучасній політиці [щодо] України.

Але це поміж справами.

До п. 4: для кола тем “Дослідження окремих народностей з точки зору соціології та етнопсихології” можна буде запропонувати наступний план або схему:

Монографія щодо території:

територія, клімат, кордони як основа для населення та господарства.

Історичний розвиток [у світлі дослідження] основної політичної течії.

Расова складова населення:

дослідження як німців, так і [самого народу].

Біологічна картина та структура населення:

народжуваність, статевий поділ, вікова структура. Структура народу: зростання міст та земель на початку століття. Розвиток у роки 1900, 1914, 1920, 1930, 1940, передбачуваний подальший розвиток.

Картина стану санітарії та гігієни:

умови життя, умови проживання, становище дитини та жінки. Типові захворювання: процентне співвідношення випадків захворюваності та смертності.

Соціологічна картина:

класова, професійна, освітня структури. Їхні зміни з початку століття.

Релігійні почуття, релігійні форми та їхній перетин:

церква, іслам, атеїзм.

Політичні уявлення та бажання:

норми, державний устрій, межі, територія.

Religiöses Grundgefühl und religiöse Formen und Überdeckungen :

(Kirche - Islam - Atheismus)

Politische Vorstellungen und Wünsche :

(Normen, Staatsformen, Grenze, Territorium)

Die sozialen Verhältnisse und Einrichtungen.

(Arbeitsverfassung, Arbeiterecht, Lohn, Verhältnis Arbeitgeber und Arbeitnehmer, Sozialleistungen des Staates, Pensionsgesetzgebung, Sozialversicherung usw.)

Die kulturellen Einrichtungen : (Staatl. Organe und praktische Auswirkung.)

(Schulen, Hochschulen, Universitäten, Bibliotheken, Zeitungen, Zeitschriften, Verlagswesen, Theater, Kino und dergl.)
Satz der daran teilnehmenden Bevölkerung, Beurteilung des Leistungsstandes usw.

Die sanitären Einrichtungen : (Staatl. Organe und praktische Auswirkung.)

(ärztl. Betreuung,
Die Betreuung von Kind und Mutter,
Die Betreuung bei der Arbeit.
Die Betreuung im Alter.
Krankenhäuser, Sanatorien, Kinderheime,
Kindergärten.

Die allgemeine Wirtschaftsstruktur :

Frage des Bauerntums,
Frage des Handwerks,
Frage des Mittelstandes,
Frage der Industrie,
Frage des Verkehrswesens.

Allgemein volkpsychologische Fragen :

Frage Frau und Mann (Geschlechter)
Frage Familie und Verwandtschaft,
Frage Kind und Eltern.

Verhältnis zum Privatbesitz - zu Boden und Eigentum.

Verhältnis zur Arbeit,
Verhältnis zur Technik,

Gemeinschaftsbildende Faktoren,
soziale Grundformen (bäuerl. Patriarchat)
und soziale Versuche (Genossenschaft usw.)

Dies jedoch nicht als festen Plan, sondern nur als vorläufiger Hinweis.

Соціальні відносини та інституції:

закон про працю, трудове право, зарплатня, відносини між роботодавцем та робітником, результати держави в соціальній [сфері], пенсійне законодавство, соціальне забезпечення тощо.

Заклади культури (держ[авні] установи та практичні результати):

школи, вищі навчальні заклади, університети, бібліотеки, газети, журнали, видавнича справа, театр, кіно тощо.

Санітарні заклади (держ[авні] установи та практичні результати):

лікарське забезпечення;
турбота про дитину та матір;
забезпечення [на робочому місці];
турбота про літніх людей;
дитячі лікарні, санаторії, дитячі будинки, дитячі садки.

Загальна структура господарства:

питання про селянство;
питання про ремесло;
питання про [малі і середні підприємства];
питання про промисловість;
питання про транспортну справу.

Загальні питання щодо психології народу:

питання про жінку та чоловіка (родина);
питання про сім'ю та родинні зв'язки;
питання про дитину та батьків;
ставлення до приватної власності – до землі та майна;
ставлення до роботи;
ставлення до техніки;
фактори, що ведуть до утворення общини;
основні соціальні форми (селянський патріархат)
та [інші] соціальні [форми] (товариство тощо).

Але це не чіткий план, а лише попередня вказівка.

[...]*

BArch NS 30/211/4–102, 149–167. Оригінал. Машинопис. Мова німецька. Цифрову копію онлайн див.:

http://startext.net-build.de:8080/barch/Midosasearch/NS30_25600/index.htm

* Тут вилучено додаток 5, що містить витяг із доповіді Рудольфа Прокша, прочитаної на засіданні Штабу в Ратіборі у грудні 1944 р., яка присвячувалася політиці Німеччини щодо України.

Документи з питань використання
матеріалів Оперативного штабу Розенберга
іншими службами

Dokumente über die Beziehungen
des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg
zu anderen Dienststellen
und wissenschaftlichen Einrichtungen

Merkblatt zur Anschaffungspolitik
der Zentralbibliothek der Hohen Schule.

(Nur für den internen Gebrauch.)

Vorbemerkung.

Die zentrale Leitidee, welche unsere Anschaffungspolitik bestimmen muss, kann etwa so formuliert werden:

Die germanisch-deutsche Kontinuität mit ihrer Verwurzelung im indogermanisch-arischem Raum. Ihre Erscheinungsformen, ihre Auswirkung, ihre Auseinandersetzung mit artähnlichem und artfremdem Volkstum. Unter diesem Leitsatz ergeben sich praktisch folgende Sammelfächer für die Zentralbibliothek:

Die Kerngebiete.

- I. Biologie. Anthropologie (Erblehre, Rassenkunde, Erbhgiene, Physiologie und Morphologie der Menschen, Tier- und Pflanzenbiologie, soweit für Erb- und Rassenkunde notwendig).
Randgebiet u.a. S.B.: Aus der Landwirtschaft die Tierzucht soweit Hilfswissenschaft zu I.
- II. Vorgeschichte mit Hilfswissenschaften (Paläobotanik, Paläozoologie für die Umweltkunde unserer Vorfahren).
- III. Geschichte, Altertumskunde (soweit nicht II im wesentlichen also klass. Archäologie). Insbesondere deutsche Geschichte mit Randgebieten und Hilfswissenschaften: Genealogie, Heraldik, soweit wichtig für Symbolforschung. Münzkunde als rassenkundliches Porträtmaterial. Geopolitik, Grenz- und Auslandsdeutschtum, Sozialgeschichte und Volkswirtschaft. (bes. Wirtschaftsgeschichte) Klass. Archäologie in besonderer Bindung an die Leitidee
- IV. Indogermanistik, einschliesslich Iranologie und Indologie. Germanenkunde, Germanistik, der Norden.
Beispiel für Randgebiete:
 1. Vergleichende Sprachwissenschaft.
 2. Orientalistik.
 3. Germanenrechte aus der Rechtswissenschaft.

[Берлін, 19 грудня 1941 р.]*

Пам'ятка щодо політики
комплектування Центральної бібліотеки Вищої школи
(тільки для службового користування)**

Попереднє зауваження

Основні напрями, на яких ґрунтується наша політика комплектування, можуть бути сформульовані так: постійна германо-німецька присутність з укоріненням у індогермано-арійському просторі, форми її виникнення, вплив, зіткнення зі спорідненими та чужорідними народностями. За таким принципом відбувається формування практично всіх нижчезазначених галузей науки для Центральної бібліотеки.

Основні галузі:

I. Біологія, антропологія (вчення про спадковість, расова теорія, гігієна спадковості, фізіологія і морфологія людини як галузі науки, необхідні для дослідження питання спадковості та расової теорії).

Суміжна галузь сільського господарства – тваринництво як допоміжна наука до пункту I.

II. Прадавня історія із допоміжними науками (палеоботаніка, палеозоологія для вивчення зовнішнього середовища наших предків).

III. Історія і археологія (не п. 2; значною мірою класична археологія). Особливо німецька історія, з суміжними та допоміжними науками: генеалогією, геральдикой, як необхідними для дослідження символіки, нумізматикою як ілюстративним матеріалом для расової теорії. Геополітика – німці, які живуть у прикордонних областях, та етнічні німці, соціальна історія і народне господарство (передусім, історія господарства). Класична археологія у особливому зв'язку з керівною ідеєю [націонал-соціалізму].

IV. Індogerманістика, включаючи іранологію та індологію, германознавство, германістика, нордизм.

Суміжні галузі:

1. Порівняльне мовознавство.
2. Орієнталістика.
3. Право у германців (з правознавства).

* Документ датовано за копією.

** Переклад Н. І. Малолетової (2004); публікується за редакцією та з доповненнями Н. Г. Кашеварової.

- V. **Volkskunde, bes. deutsche Volkskunde mit Randgebieten:** Medizin (Volkshelkunde), Zoologie und Botanik, (Tiere und Pflanzen in Beziehung zur Volkskunde); aus der Geschichte der Landwirtschaft: Bäuerliche Rechts- und Wirtschaftserdmg., deutsches Bauerntum, Rechtswissenschaft (deutsche Rechtsaltertümer).
- VI. **Philosophie, Psychologie, Pädagogik mit Randgebieten, ua.:** Geschichte der Medizin (z.B. Paracelsus), Psychiatrie, Astronomie (Kosmologie), Sport und Fei ergestaltung.
- VII. **Religionswissenschaft (einschl. christl. Theologie unter Ausschluss des rein pastoralen Schrifttums und der unübersehbaren reinen Erbauungsliteratur, Politische Kirche. Berührungspunkte zur Astrologie und Astronomie, Archäologie, Volkskunde usw.**
- VIII. **Kunst im gesamten Umpfange: bildende Künste, Dichtung, Musik, Theater, Film und Funk. (Ausgenommen Belletristik ab etwa 1880, hier nur das zeitgeschichtlich Bedeutsame.)**
- IX. **Allgemeine Wissenschaftskunde, Geschichte der Wissenschaften, Methodik, allgemeine Nachschlagewerke, Encyklopädien, allgem. Biographien, die allgemein wissenschaftlichen Zeitschriften.**
- X. **Nationalsozialismus. Geschichte der Partei und ihrer Gliederungen usw., nat.-soz. Weltanschauung mit allen ihren Teilgebieten als umfassende einheitliche Bindung der Einzelergebnisse der Forschung für die praktische Gestaltung des Lebens.**
- XI. **Die grossen gegnerischen Mächte des Nationalsozialismus, Politik, (politische Tagesliteratur nur, soweit sie Wert als Geschichtsquelle beanspruchen kann.**
- XII. **Buch- und Bibliothekswesen, bibliographischer Apparat.**

- V. Народнознавство, передусім німецьке, з суміжними галузями: медицина (народна медицина), зоологія, ботаніка (тварини, рослини, їхній зв'язок з народознавством). З історії сільського господарства: право та економіка в сільському господарстві, німецьке селянство, правознавство (німецьке давнє право).
- VI. Філософія, психологія, педагогіка з суміжними галузями: історія медицини (напр., Парацельс), астрономія (космологія), психіатрія, спорт та організація дозвілля.
- VII. Релігієзнавство (включаючи християнську теологію, за винятком явно пасторальної та великої кількості повчальної літератури). Політика церкви. Точки зіткнення з астрологією та астрономією.
- VIII. Мистецтво у повному обсязі: образотворче мистецтво, поетична творчість, музика, театр, кіно і радіомовлення.
- IX. Загальне наукознавство, історія науки, методика, загальні довідники, енциклопедії, загальні біографії, загальнонаукові журнали.
- X. Націонал-соціалізм. Історія партії, її підрозділів тощо, націонал-соціаліський світогляд з усіма відгалуженнями як єдина всеохоплююча організація, результат дослідження для практичного втілення в життя.
- XI. Великі держави, ворожі націонал-соціалізму, політика (повсякденна політична література в тій мірі, наскільки вона може слугувати історичним джерелом).
- XII. Книгознавство та бібліотекознавство, бібліографічний апарат.

Die Randgebiete und entlegenen Wissensgebiete in ihrer
Beziehung zur Leitidee (soweit noch nicht unter I - XII
genannt.)

1. Allgemeine Naturwissenschaften. Die grossen Nachschlagewerke und Zeitschriftenreihen, allgemeine Orientierungsmöglichkeiten für den Benutzer.
2. Aus Zoologie und Botanik, die für den Benutzer zur allgemeinen Orientierung dienende Literatur, z.B. Tier- und Pflanzenschutz. Geschichte der Waldlandschaft als Umweltkunde der Vorfahren, Staatenbildung der Tiere sind Beispiele für Berührungspunkte mit Kerngebieten. (Abstammungslehre in ihrer Berührung mit Rassenproblemen.)
3. Paläontologie und Geologie (Geschichte der Erde als Material zum Weltbild).
4. Aus Physik und Technik allgemeine Orientierungsmittel für die Benutzung. Wichtige Spezialgebiete: Angewandte Photographie in der Wissenschaft, Astrophysik als Beitrag zur Weltbildkunde, Philosophie der Technik (Mensch und Maschine!). Gerade auf technischem Gebiet wird das Orientierungsbedürfnis der Benutzer^{en} berücksichtigt sein, auch wenn Technik als solche weder Forschungs-, noch Lehr- und Schulungsgebiet der Hohen Schule ist.
5. Mathematik, angewandte Mathematik (Berührungspunkte zwischen Mathematik und Philosophie, Descartes, Leibniz). Allgem. Orientierungsmöglichkeit für den Benutzer.
6. Medizin. Berührungspunkte: Erbpathologie und Biologie, Geschichte der Medizin. Arbeitsphysiologie. Benutzungspolitisch gesehen: Orientierungsmittel für Ärzte und Medizinstudenten unter den Dozenten und Hörern der Hohen Schule.
7. Erdkunde in ihrem mannigfachen Berührungspunkten mit Geschichte, Wirtschaftsgeschichte, Völkerkunde usw. Kartenlehre, Atlanten.
8. Rechts- und Staatswissenschaften in mannigfacher Überschneidung; Rechtsphilosophie, Staatsphilosophie, Rechtsbräuche

Суміжні галузі й віддалені наукові галузі в їхньому зв'язку з провідною ідеєю [націонал-соціалізму] (ще не названі у пп. I–XII)

1. Загальні природничі науки. Великі довідники та журнальні серії, загальна можливість орієнтування для користувача.
2. Зоологія і ботаніка, що слугують для користувача літературою для загального орієнтування, наприклад, тваринництво і рослинництво. Історія лісового ландшафту як знання предків про оточуючий світ, [дослідження процесів утворення зграї] у тварин як приклади дотичних пунктів з основними галузями [наук] (вчення про еволюцію у його зв'язку з проблемами расових [досліджень]).
3. Палеонтологія та геологія (історія Землі як матеріал для світогляду).
4. Фізика і техніка (філософія техніки) – загальна можливість орієнтування для користувача. Важлива спеціальна галузь – прикладна фотографія в науці; астрофізика як внесок до вивчення будови Всесвіту, філософія всесвіту (людина та машина!). Саме у галузі техніки слід враховувати потребу користувача в обізнаності, навіть якщо техніка не є у Вищій школі ані галуззю досліджень, ані напрямком навчання.
5. Математика, прикладна математика (точки зіткнення між математикою та філософією) – для загальної можливості орієнтування користувача.
6. Медицина. Точки зіткнення – спадкова патологія і біологія, історія медицини, фізіологія праці, передбачені для користувача: засіб орієнтування для лікарів, студентів-медиків, викладачів та слухачів Вищої школи.
7. Географія з її різними точками зіткнення з історією, історією господарства, народознавством, картографією; атласи.
8. Науки про державу та право, різноманітні [суміжні науки], крім уже названих – філософії права, філософії держави, правових норм, вчення про державу

- Staatslehre (Lehre vom nat.-soz. Staat gehört zum Kerngebiet Nationalsozialismus). Im wesentlichen als Hilfsgebiet für Geschichte, Kulturgeschichte und Volkskunde.
9. Wehrwissenschaft, Kriegsgeschichte, Heeresgeschichte in ihren Zusammenhängen mit der Geschichte überhaupt. Die lokale und speziell gebundene Literatur ist entbehrlich. Jedoch kommt aus dem speziellen Fachschriften^{tum} der Wehrwissenschaft z.B. in Betracht: Wehrpolitische Erziehung, Wehrpsychologie.

Schlussbemerkung.

Ist die thematische Wahl entschieden, gilt als weiteres Kriterium für die Anschaffung der wissenschaftliche Wert eines Werkes der wissenschaftlichen Literatur. Auch diese Regel gilt nicht ohne Ausnahme.

Für die Anschaffung alles nicht wissenschaftlichen oder pseudowissenschaftlichen Schrifttums gilt als Wertmassstab sein gemeinschaftbildender Einfluss oder das Interesse, welches es als Zeitsignatur beanspruchen darf.

Dieses Merkblatt dient nur dem internen Anstaltsgebrauch und dem Orientierungsbedürfnis des Sonderstabes BHS. Die Vertreter des Sonderstabes BHS sind mir dafür verantwortlich, daß das Merkblatt nur für den Dienstgebrauch der Hauptarbeitsgruppen und der Arbeitsgruppe des Einsatzstabes R R. verwendet wird.

12/1/21

(вчення про націонал-соціалістську державу відноситься до [основних засад] націонал-соціалізму, передусім як допоміжна галузь для історії, історії культури і народознавства).

9. Військова наука, історія війни в її зв'язку з історією взагалі, історія сухо-дільних військ (локальна та спеціально зброшурована література не потрібна). Щодо військової науки з її спеціальною фаховою літературою, то потрібні, напр.: військова освіта, військова психологія.

Підсумок

Після тематичного відбору наступним критерієм для придбання є наукова цінність літератури. Це правило також має винятки.

При придбанні всієї ненаукової чи псевдонаукової літератури принципом відбору є її загальноосвітнє значення або інтерес, який вона становить як визначник свого часу.

Ця пам'ятка призначена лише для внутрішнього службового користування та для потреб орієнтації зондерштабу БВШ*. Представники зондерштабу БВШ несуть переді мною відповідальність за те, щоб пам'ятка була використана тільки для службового користування головних робочих груп та робочої групи Оперативного штабу Р. Р.

[підпис нерозбірливий]

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 136, арк. 222–225. Копія. Машинопис. Мова німецька.

*Опубл.: Малолетова Н., Дубровіна Л. *Нацистська політика щодо вивезення бібліотечних фондів з окупованих східних територій у 1941–1944 р. і формування Східної бібліотеки і Центральної бібліотеки Вищої школи у Німеччині // Пам'ятки: археографічний щорічник.* – К., 2003. – Т. 4. – С. 52–54 (скороч.); *Бібліотеки Києва в період нацистської окупації (1941–1943): дослідження. Анотований покажчик. Публікації документів.* – К., 2004. – С. 619–625.*

* *Бібліотеки Вищої школи (скорочення подано за публікацією 2004 р.).*

Der Reichsminister der Luftfahrt
und Oberbefehlshaber der Luftwaffe
Generalstab 7. Abteilung (Kart. und Luftgeo.)
Az.: 13 x/Nr. 107/42 (III)

(Bitte in der Heimat vornehmlich Buchhändler, die den
Texten ausserhalb des Reichsgebietes...)

Berlin W 8, den 13.1.1942
Zehlhofer Str. 7
Postnummer: 17 00 01 / App. 3254
Zell. 930r. Reichsamt Berlin

Herrn
Braun
Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg

Berlin-Schöneberg
Innsbrucker Strasse 33^{II}

Betr.: Russisches Schrifttum über den unbesetzten Teil der Sowjetunion.
Bezug: Mündliche Rücksprache mit Dr. Mädje am 13.1.1942.

Laut Mitteilung von Dr. Mädje ist die etwa 4 Millionen Bände um-
fassende Bibliothek der Akademie der Wissenschaften zu Kijew in Cherson
sichergestellt worden. Es wird gebeten, prüfen zu wollen, ob einige
geographische oder wirtschaftskundliche Werke teilweise überlassen werden
können. In Frage kommen u.a.

I. Standwerke

1. Grosse Sowjet-Enzyklopädie (Bolschaja Sowjetskaja Enziklopedija)
2. Ural-Sowjet-Enzyklopädie (Uralakaja Sowjetskaja Enziklopedija)
3. Sibirische Sowjet-Enzyklopädie (Sibirskaja Sowjetskaja Enziklopedija)

II. Atlanten

1. Grosser Sowjet-Weitatlant (Bolschoi Sowjetski Atlas Mira), II. Teil
2. Atlas der Kola-Halbinsel (Atlas Kolskogo Poluostrowa)

III. Landschaftsbeschreibungen, insbesondere bebilderte

IV. Wirtschaftsgeographische Sonderabhandlungen

1. über das Donetz-Becken
2. über das Zweite Baku (Wtoroje Baku)
3. über das Emba-Erdölgebiet
4. über das Erdölgebiet von Baku
5. über die Erz- und Kohle-Industriegebiete des Kaukasus

№ 89

Міністр авіації
та верховний командувач військово-повітряних сил
Генеральний штаб, 7-й відділ
(картографії та географії)
Az.: 13 x/№ 107/42 (III)

Берлін В. 8, 13.1.1942
Leipziger Str. 7
[Anrufnummer 120047]/App/3254
[...] * Berlin

Пану Брауну
Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга

Berlin-Schöneberg,
Innsbrucker Strasse 33

Щодо: Російська література про неокуповану частину Радянського Союзу
Підстава: усна розмова з д-ром Медьє 13.1.1942.

Згідно з повідомленням д-ра Медьє бл. 4 мільйонів томів великої бібліотеки Академії наук у Києві зібрані у Херсоні. Було висловлено прохання перевірити, чи можуть бути надані книги географічного чи господарського змісту. Мова, серед іншого, йде про:

I. Загальні посібники:

1. Велика радянська енциклопедія (“Большая советская энциклопедия”);
2. Уральська радянська енциклопедія (“Уральская советская энциклопедия”);
3. Сибірська радянська енциклопедія (“Сибирская советская энциклопедия”).

II. Атласи:

1. Великий радянський атлас світу (“Большой советский атлас мира”) (II частина);
2. Атлас Кольського півострова (“Атлас Кольского полуострова”).

III. Описові матеріали з питань сільського господарства, особливо ілюстровані.

IV. Економіко-географічні спеціалізовані праці з таких питань:

1. Донецький басейн;
2. “Друге Баку”^{***} (“Второе Баку”);
3. Нафтовий район [р.] Емби^{***};
4. Нафтовий район поблизу Баку;
5. Рудно-вугільна промисловість Кавказу;

* Не прочитано.

** Поширена назва Ішимбайського родовища нафти і газу в суч. Башкортостані (Російська Федерація).

*** Включає в себе декілька нафтогазових областей у нижній та середній течії річки Емби у Казахстані.

6. Über die Ural-Industriegebiete
 7. Über die Kohlengebiete Kasachstans (insbes. Karaganda)
 8. Über die Nichteisenmetalle Kasachstans (insbes. Kupfer, u.a.
Balchasschtoi)
 9. Über die Kohlengebiete von Mittelsibirien (insbes. Kusnez,
Minussinsk und Irkutsk)
- V. Klimakundliche Werke.

Im Auftrage

H. Löwen

6. Промислові області Уралу;
7. Вугільні області Уралу (зокрема біля м. Караганда);
8. Кольорові метали Казахстану (особливо мідь, серед іншого про Балхашбуд*);
9. Вугільні області Середнього Сибіру (зокрема Кузнецьк**, Мінусинськ та Іркутськ).

V. Праці з кліматології.

За доруч.
[підпис нерозбірливий]

*BArch, NS 30/170/14–15. Засвідчена копія. Машинопис. Мова німецька.
Цифрову копію онлайн див.:
http://startext.net-build.de:8080/barch/MidosasSEARCH/NS30_25600/index.htm*

* Будівництво великого комбінату з виплавки міді на озері Балхаш у Казахстані.

** У березні 1932 р. став частиною Новокузнецька, одного з важливих вугільнодобувних та промислових центрів Сибіру (Кемеровська область, РФ).

№ 90

Die Offenen Abende.

Zusammenfassender Bericht über die ersten 10 Offenen Abende der Dienststelle Riga.

Die Offenen Abende der Dienststelle Riga haben den Zweck, einem verbreiteten Bedürfnis nach geistiger Anregung abzu- helfen und zwanglose Zusammenkünfte zu ermöglichen, die ihren Sinn nicht vom Alkoholkonsum , sondern vom Gedanken- austausch erhalten. An jedem dieser Abende sollte zunächst in einem Referat von höchstens einer Stunde ein Thema des Neuaufbaues oder ein Thema des Ostlands behandelt und dann im zwanglosen Beisammensein zur Unterhaltung und Aussprache Gelegenheit gegeben werden. An den ersten 10 Abenden wur- den folgende Themen behandelt:

- 1) 20.1.42 Pg. Hans Otto (Gast): Nationalsozialistische Schrifttumspolitik.
- 2) 31.1.42 Pg. Waldemar Reichard (Einsatzstab): Probleme des russischen Menschen.
- 3) 7.2.42 Dr. Mayer (Gast): Aufgaben des Reichssippenamts.
- 4) 18.2.42 Dr. Werner Essen (Reichskommissariat): Litauen.
- 5) 26.2.42 Dr. W. Bötticher, Pg. Reinhardt (Einsatzstab): Dichtung und Musik.
- 6) 7.3.42 Dr. Hans Strobel (Einsatzstab): Volkskunde als politische Wissenschaft.
- 7) 13.3.42 Dr. J. Pohl (Einsatzstab): Die Religion des Tal- mud.
- 8) 15.4.42 Prof. Carl Engel (Einsatzstab): Indogermanen und Germanen im Ostland.
- 9) 23.4.42 Dr. Esser (Einsatzstab): Zarenschlösser im Pe- terburger Gebiet.
- 10) 13.5.42 Dr. Karl Küssner (Reichskommissariat): Arbeits- und Sozialpolitik im Ostland.

Ergänzt wurden diese Offenen Abende durch Schulungsvorfüh- rungen bolschewistischer Filme mit Einführung und Erläute- rung durch sprachkundige Mitarbeiter:

- Am 6.2.42 Peter der Große
- " 21.2.42 Mann mit Gewehr
- " 6.3.42 Peter der Große
- " 10.4.42 Kinokonzert
- " 4.5.42 Alexander Newski.

“Відкриті вечори”

Зведений звіт про 10 перших “відкритих вечорів” служби у Ризі*

“Відкриті вечори” служби у Ризі мають своєю метою задовольнити широку потребу в ідейному збуренні та зробити можливими невимушені спільні зібрання, сутність яких – не у вживанні алкоголю, а в обміні думками. На кожному такому вечорі спочатку має бути доповідь щонайбільше на годину на тему відбудови** або на тему, пов’язану з Остландом, а потім – спільне зібрання для того, щоб поспілкуватися та за можливості провести дискусію. На перших десяти “вечорах” було порушено такі теми:

- 1) 20.1.[19]42 пг. Ганс Отто (гість): націонал-соціалістська політика щодо письменства;
- 2) 31.1.[19]42 пг. Вальдемар Райхард[т] (Оперативний штаб): проблеми російської людини;
- 3) 7.2.[19]42 д-р Майер (гість): завдання Імперського відомства з генеалогії;
- 4) 18.2.[19]42 д-р Вернер Ессен (райхскомісаріат): Литва;
- 5) 26.2.[19]42 д-р В. Бьоттіхер, пг. Райнхардт (Оперативний штаб): поезія та музика;
- 6) 7.3.[19]42 д-р Ганс Штробель (Оперативний штаб): фольклористика як політична наука;
- 7) 13.3.[19]42 д-р Й. Поль (Оперативний штаб): релігія талмуду;
- 8) 15.4.[19]42 проф. Карл Енгель (Оперативний штаб): індогерманці та германці в Остланді;
- 9) 23.4.[19]42 д-р Ессер (Оперативний штаб): царські палаци навколо Петербурга;
- 10) 13.5.[19]42 д-р Карл Кюснер (райхскомісаріат): робітнича та соціальна політика в Остланді.

Ці “відкриті вечори” були доповнені навчальною демонстрацією більшовицьких фільмів з передмовою та коментарями співробітників, що знають іноземні мови***:

- 6.2.42 “Петр Великий”;
- 21.2.42 “Человек с ружьем”;
- 6.3.42 “Петр Великий”;
- 10.4.42 Кіноконцерт;
- 4.5.42 “Александр Невский”.

* Тут і далі під службою розуміється Головна робоча група “Остланд” Оперативного штабу.

** Нового порядку.

*** Тут, імовірно, мова йде про знавців східнослов’янських мов, зокрема російської.

Bei den Offenen Abenden wurden in wechselnden Ausstellungen besondere Fundstücke und Arbeitsergebnisse aus der Arbeit des Einsatzstabes gezeigt.

Die Zahl der Gäste wechselte zwischen 9 und 18, ausserdem waren jeweils etwa 20 eigene Mitarbeiter anwesend. Die Bewirtung hielt sich in mäßigen Grenzen. Unter den Gästen waren regelmäßig vertreten die Kulturabteilungen der Zivilverwaltung, verschiedene andere Abteilungen des Reichskommissariats, die Dienststelle des Wehrmachtbefehlshabers, die Front-Zeitung, die Deutsche Zeitung, die Deutsche Buchhandlung. Mehrfach vertreten war auch der SD, die OT, der BDO, die STRALO und andere. Zu den ständigen Gästen gehören Major Daven, der Ic des Wehrmachtbefehlshabers, die Herren der Kulturabteilung des Reichskommissariats, Dr. Essen und Dr. Käßner vom Reichskommissariat und Dr. Redlich vom Gebietskommissariat.

Die bisherigen Offenen Abende boten in ihren Vorträgen beachtliche Leistungen guter Fachkennner. Im Gespräch boten sie Gelegenheit zur Fühlungnahme mit Vertretern verschiedener Dienststellen, die sonst selten oder nie zusammenkommen. Besonders die regelmäßige Anwesenheit von Wehrmacht und Zivilverwaltung ist dabei hervorzuheben. Öffentliche Kulturveranstaltungen zeigten, dass es gelungen ist, den Kreis der besonders Kulturinteressierten Menschen zu erfassen.

Durch diese regelmäßigen Zusammenkünfte bot sich Gelegenheit zur Einzelaussprache über wichtige Fragen, die nicht nur den Einsatzstab zugute kamen, sondern oft auch Gäste untereinander betrafen, deren Gespräche in keiner Beziehung zur Arbeit im Einsatzstab standen. Wir wurden in zwangloser Form über personelle und sachliche Änderungen unterrichtet, fanden aber auch Gelegenheit, Missverständnisse und Unklarheiten richtigzustellen. So entwickelte sich eine persönliche Bekanntschaft und Fühlungnahme mit Leuten, die für unsere Arbeit nützlich waren.

Einen gewissen Höhepunkt erreichten diese Veranstaltungen am 23.4. in dem Empfang, den der Stabsführer dem Wehrmachtbefehlshaber, dem Generalkommissar und einigen anderen Spitzenvertretern der Behörden in den Räumen der Dienststelle gab. Der Stabsführer wies dabei auch auf die Offenen Abende hin und erinnerte an die Aufgabe der Partei, Dinge bereits zur Sprache zu bringen und anzuregen, die in der Verwaltung noch nicht spruchreif seien. Wenn

Під час “відкритих вечорів” на поточних експозиціях демонструвались окремі знахідки та результати роботи Оперативного штабу.

Кількість гостей коливалася між 9 та 18, без урахування близько 20-ти присутніх щоразу співробітників*. Пригощання відбувалось у помірних межах. Серед гостей постійно були представники відділів культури цивільної адміністрації, інших відділів райхскомісаріату, служб Вермахту, [газет] “Die Front-Zeitung”, “Die Deutsche Zeitung”, німецьких книгарень. Неодноразово були присутні також представники СД, ОТ**, БДО***, ШТРАЛО****, та ін. Серед постійних гостей – майор Давен, [відділ] І с, панове з відділу культури райхскомісаріату, д-р Ессен та д-р Кюснер з райхскомісаріату і д-р Редліх з гебітскомісаріату.

Попередні “відкриті вечори” у доповідях продемонстрували результати гарних спеціалістів. У розмові їм випала нагода налагодити зв’язки з представниками різних служб, що зазвичай дуже рідко або ніколи не зустрічаються. Особливо важливою є регулярна присутність представників Вермахту та цивільної адміністрації. Публічні культурні заходи засвідчили, що вдається охопити коло найбільш зацікавлених людей.

Завдяки цим регулярним зустрічам випала нагода проведення дискусій з важливих питань, що не лише ідуть на користь Оперативному штабові, а й часто мають відношення до гостей, чії розмови ніяким чином не пов’язані з роботою в Оперативному штабі. Ми у невимушеній формі повідомляємо про кадрові та інші зміни, знаходимо також можливість узгоджувати всі непорозуміння та неясності. Таким чином відбулися також особисте знайомство та зустрічі з людьми, що були корисні Оперативному штабові.

Ці заходи сягнули піку 23.4. на прийомі, який дав керівник Штабу командувачеві Вермахту, генералкомісарові та іншим окремим високим представникам органів влади у приміщенні служби. Керівник Штабу наголосив на важливості “відкритих вечорів” та нагадав про завдання партії пропонувати до обговорення та порушувати питання щодо справ, ще не підготовлених до вирішення в адміністрації. Якщо проведення політики чи висування політичних гасел також не

* Оперативного штабу.

** ОТ (“Organisation Todt”) – “організація Тодта”, урядова будівельна організація військового характеру, створена генеральним інспектором з будівництва шляхів, генеральним уповноваженим у справах будівельного господарства Фріцем Тодтом (1891–1941) у 1938 р. шляхом об’єднання низки будівельних фірм для будівництва так званого Західного валу – лінії оборонних укріплень на західному кордоні Третього райху від Люксембурга до Швейцарії, а також для забезпечення потреби німецької держави в автомобільних шляхах та залізниці. Масштаби діяльності ОТ щодо ремонту шляхів та мостів, а також у справі їхнього створення суттєво зросли у 1941 р., після окупації нацистськими військами значної частини території СРСР.

*** BdO (Befehlshaber der Ordnungspolizei) – командувач охоронної поліції.

**** Straßentransportleitung Ost (Stralo) – Управління з перевезень “Схід”.

es auch nicht die Aufgabe des Einsatzstabes sein kann, Politik zu machen oder politische Parolen aufzubringen, so bietet doch andererseits das zwanglose Beisammensein in den "neutralen" Räumen des Einsatzstabes den Kameraden der Zivilverwaltung oder der Wehrmacht die Möglichkeit, bestimmte Gedanken zu besprechen oder bestimmte Anregungen weiterzutragen, die später für ihre Arbeit nutzbar werden können. Gerade der bevorstehenden Gründung der Partei im Ostland kann hier eine gewisse Plattform geboten werden. Von unseren Gästen wurde auch bereits angeregt, von diesem Kreise aus eine gewisse Mundpropaganda gegenüber den lettischen unterirdischen Parolen und den widersprechenden Meinungen unserer Landsleute in Gang zu bringen. Hier könnte sich die politische Verwaltung der gebotenen Gelegenheiten bedienen.

Riga, den 14. Mai 1942.

(Dr. Wunder)
Hauptarbeitsgruppenleiter.

можуть бути завданнями Оперативного штабу, то, з іншого боку, невимушені зустрічі на “нейтральній території” Оперативного штабу пропонують товаришам з цивільної адміністрації чи Вермахту можливості обговорити конкретні думки чи певні актуальні питання, що пізніше можуть бути корисними для їхньої роботи. Перед очікуваним заснуванням партії в Остланді тут може бути створена певна основа. Нашими гостями також уже було запропоновано задіяти усну пропаганду проти латвійських нелегальних гасел та суперечливих думок наших співвітчизників. Тут політичне управління могло б скористатися випадком, що став у нагоді.

Рига, 14 травня 1942 р.

[підпис]
д-р Вундер,
керівник Головної робочої групи

*ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 145, арк. 357–359. Засвідчена копія. Машинопис.
Мова німецька.*

№ 91

A b s c h r i f t

76

A u f t r a g

Im Rahmen des Instituts für Kontinentaleuropäische Forschung
beim Reichsleiter Rosenberg wird hiermit

O t t o W a l k e r

beauftragt, in Cherson, Kiew und Simferopol Schulfragen an Ort
und Stelle zu studieren und Schulschriftenmaterial (Schul- und
Lehrbücher) zu sammeln.

Der Auftrag wird unter Zugrundelegung der Arbeitsbedingungen
für Sonderstäbe im Rahmen des Einsatzstabes Reichsleiter
Rosenberg für die besetzten Ostgebiete durchgeführt werden.

I.V.

(Ebeling)

Berlin, den 20. Mai 1942.

№ 91

Копія

Доручення

У межах Інституту дослідження континентальної Європи при райхсляйтері Розенбергу Отто Валькер уповноважується цим у Херсоні, Києві та Сімферополі на місці вивчати та збирати навчальний матеріал (підручники та посібники).

Доручення виконуватиметься на основі умов роботи зондерштабів у складі Оперативного штабу райхсляйтера Розенберга для окупованих територій.

За доруч.:

[підпис відсутній]

Ебелінг

Берлін, 20 травня 1942 р.

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, стр. 59, арк. 76. Копія. Машинопис. Мова німецька.

Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei

Reichsleitung

NSD-Dozentenbund
Wissenschaftler
Der Reichsdozentenführung

München 33, Den 22. September 1932
Karlfraße 14, Telefon: Ortsverkehr 5798, Fernverkehr 51931

V. a.

Arbeitsbesprechung des Ost- Arbeitskreises.

Unter Zeichen und Tgb.-Nr. bei der Antwort Reize angeben!

Tgb.-Nr.:

Herrn

Dr. F u n f e r
Leitungstab Rosenberg

Berlin - Charlottenburg

Blaschkestrasse 1

Ihr Zeichen:

E i n l a d u n g .

Betrifft:

Die Reichsdozentenführung beabsichtigt, in der Zeit vom 1.-3. Oktober (Anreisetag 30.9., Abreisetag 4.10.) eine erste Arbeitsbesprechung ihres Ostarbeitskreises durchzuführen. Tagungsort ist Posen. Ich lade Sie zu dieser Besprechung ein und bitte Sie, mir baldmöglichst mitzuteilen, ob Sie bereit sind, daran teilzunehmen. Die im Dienst der Wehrmacht Stehenden bitte ich um Mitteilung, ob ein Urlaubsantrag seitens der Reichsdozentenführung erforderlich ist und an welche Dienststelle er gerichtet werden müsste. Die Kosten für Fahrt, Unterkunft und Verpflegung werden von der Reichsdozentenführung getragen.

Für den Zweck und die Ausgestaltung der Besprechung verweise ich auf die beiliegende Darstellung.

F.d.R.:
v. A. Tielkerth

Heil Hitler!
gez. Dr. Schultze
Reichsdozentenführer.

1 Anlage.

№ 92

Імперський союз викладачів
Керівник Імперського союзу викладачів

Відомство “Наука”
[...]*

Робоча нарада робочої групи з
дослідження Сходу

Мюнхен 33, 22 вересня 1942 р.
Karlstraße 14, Telefon:
Ortsverkehr 57 98, Fernverkehr 51931

Пану Вундеру,
Оперативний штаб Розенберга

Berlin-Charlottenburg
Bismarckstrasse, 1

Запрошення

Керівництво Імперського союзу викладачів має намір провести у період з 1 по 3 жовтня (прибуття 30.09., від'їзд 4.10.) першу робочу нараду його робочої групи з дослідження Сходу. Місце проведення – Позен. Я запрошую Вас на цю нараду та прошу повідомити мені якнайшвидше, чи готові Ви взяти у ній участь. Тих, хто перебуває на службі Вермахту, я прошу повідомити, чи потрібний з боку Імперського союзу викладачів запит на надання відпустки і до яких служб він має звернутися. Витрати на проїзд, розміщення та забезпечення нестиме керівництво Імперського союзу викладачів.

Для ознайомлення з метою та планом наради я надаю наступну програму.

Засвідчено:
[підпис нерозбірливий]

Хайль Гітлер!
підп. Шульце [підпис відсутній],
керівник Імперського союз викладачів

1 додаток

* Не прочитано.

Die erste Arbeitsbesprechung des Ostarbeitskreises der Reichsdozentenführung wird rassenkundlichen, historischen und völkerpsychologischen Problemen des russischen und ukrainischen Ostens gewidmet sein.

Die Reihenfolge der Referate und Verhandlungen ist wie folgt gedacht (Änderungen vorbehalten):

Donnerstag, 1. Oktober 1942

- vormittags Prof. Dr. Gerhard von Mende - Posen (z. Z. Bln)
"Die Rassenverwirrung im Ostraum"
Prof. Dr. Julius Forssmann-Posen:
"Das Wikingererbe im russischen und ukrainischen Raum"
Aussprache;
- nachmittags Dozent Dr. Werner Philipp - Königsberg:
"Die Entwicklung des russischen Geschichtsbildes"
Dr. Werner Markert - Berlin:
"Die 'Petersburger Periode' und ihre Nachwirkungen im Bolschewismus"
Dozent Dr. Hans-Joachim Beyer - Prag:
"Grundfragen der ukrainischen Geschichte im deutschsprachigen Schrifttum"
Aussprache

Freitag, 2. Oktober 1942

- vormittags Dozent Dr. Rudolf Hippius - Posen:
"Volksführung und Massenführung"
Dr. Werner von Harpe - Berlin:
"Zielsetzung und Wesen der bolschewistischen Massenführung"
Prof. Dr. Hans Koch - Wien:
"Landes- und volkspolitische Erfahrungen aus dem Ostfeldzug 1941/42"
- nachmittags Werner Hasselblatt - Berlin:
"Das Russische im Bolschewismus"
Aussprache
- 20 Uhr Kameradschaftsabend mit Gästen im Birnbaumzimmer des Hotels Ostland

Перша робоча нарада робочої групи з дослідження Сходу буде присвячена расовим, історичним проблемам психології населення російського та українського Сходу.

Очікується така послідовність доповідей та засідання (можуть бути внесені зміни):

Четвер, 1 жовтня 1942 р.

Перша половина дня:

Проф. Герхард фон Менде – Позен (у даний момент – Берлін):

“Расове змішування у східному просторі”;

Проф. д-р Юліус Форсманн – Позен:

“Спадщина вікінгів у російському та українському просторі”;

Обговорення.

Друга половина дня:

Доцент д-р Вернер Філіпп – Кьонігсберг:

“Розвиток картини російської історії”;

Д-р Вернер Маркерт – Берлін:

“Петербурзький період” та його наслідки для більшовизму”;

Доцент д-р Ганс-Йоахім Бейєр – Прага:

“Основні питання української історії в німецькомовній літературі”;

Обговорення.

П'ятниця, 2 жовтня 1942 р.

Перша половина дня:

Доцент д-р Рудольф Гіппіус – Позен:

“Керівництво народом і керівництво масами”;

Д-р Вернер фон Гарпе – Берлін:

“Мета та сутність більшовицького керівництва людьми”;

Проф. д-р Ганс Кох – Відень:

“Досвід військової кампанії на Сході 1941/1942”.

Друга половина дня:

Вернер Гассельблатт – Берлін:

“Російське в більшовизмі”;

Обговорення.

20.00

Товариська вечеря з гостями в готелі “Остланд”.

Sonnabend, 3. Oktober 1942

vormittags Prof. Dr. Reinhard Wittram - Posen:
"Die Entdeutschung Russlands unter den
letzten Zaren und das Wesen der deut-
schen Aufbaukräfte in der osteuropäi-
schen Geschichte."
Aus sprache

An einem der genannten drei Tage, zu einer Stunde, die
noch bekanntgegeben wird, ist ein Empfang beim Gauleiter und
Reichsstatthalter Arthur Greiser vorgesehen.

Субота, 3 жовтня 1942 р.

Перша половина дня:

Проф. д-р Райнхард Віттрам – Позен:

“Дегерманізація Росії за останнього царя та сутність німецьких виробничих сил у східноєвропейській історії”.

Обговорення.

В один із указаних трьох днів, про що буде повідомлено додатково, передбачається годинна зустріч з гауляйтером та райхштаттгальтером Артуром Грайзером*.

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 22, арк. 184–186. Засвідчена копія. Машинопис. Мова німецька.

* Артур Грайзер на той час був намісником провінції Вартеланд (нім.: Wartheland) з центром у м. Позен.

Abt. Erfassung und Planung.

Kiew, den 12.10.42.
W/Re. 263/42.

An die Arbeitsgruppen Charkow mit Aussenstelle Dnjepro und
Simaferopol,
an die Verbindungsstelle Cherson und
an die Stützpunkte Rostow und Sk.Kaukasus.

19 OKT 1942

Betrifft: Bucherfassung.

Vorgang: Dienstreisebericht über Teilnahme an der Arbeitstagung der
Stabsführung - Referat Osten - in Riga am 29.9.42.

Zu 1) ---

zu 2) Ostbücherei Rosenberg.

Das Wesen der Ostbücherei Rosenberg wurde wie folgt dargestellt:

Die Ostbücherei Rosenberg ist der Sammelpunkt aller vom Einsatzstab
und den Sond. Stäben erfassten Buchbestände.

Die Aufgabe besteht darin:

- 1) den noch uneinheitlichen Bestand auf einen wissenschaftlich voll
einsatzfähigen Stand einer das wesentliche bolschewistische und vor-
bolschewistische Schrifttum umfassenden Bücherei zu bringen, die den
im Kriegseinsatz und für den Osteinsatz interessierten Stellen
Arbeitsforschungsmaterial ausleiht,
- 2) Das Material zu sammeln und vorläufig aufzustellen, das für die
spätere Arbeit der Hohen Schule und der NSDAP nach dem Kriege diesen
Stellen zugeleitet wird,
- 3) wissenschaftlichen Einrichtungen usw., die für ihre Arbeit dauernd
Exemplare russischen Schrifttums gebrauchen, Doublettenbestände zu
verschaffen.

Zu 3) Besonders wichtige Buchbestände.

Als besonders wichtige Buchbestände wurden bezeichnet:

- a) das Schrifttum seit Kriegsbeginn. Die in die neu eroberten Gebiete
hinausgehenden Sonderkommandos haben dieses Schrifttum so schnell wie
möglich der Stabsführung zuzuleiten. Falls dieses Schrifttum als beson-
ders wichtig erkannt wird, braucht es in den Hauptarbeitsgruppen
nicht verkartet zu werden.
- b) Atlanten, Statistiken, geographische Werke, geologische Werke,
Wörterbücher, Nachschlagewerke, landeskundliche Werke. Vorge-
schichte, Volkskunde, Kunst, Erziehung, antireligiöses Schrifttum.

Zu 4) Besonders wichtige Einsatzorte.

Als besonders wichtig wurde die Arbeit in Kiew, Charkow und Minsk
hervorgehoben.

5) Arbeitsgang.

Der bisher durchgeführte Arbeitsgang wurde grundsätzlich beibehalten.
Danach findet die Übersetzungs- und Verkartungsarbeit sowie die Verwie-
fältigung der Karteizettel bei den Hauptarbeitsgruppen statt.

Die Buchbestände gehen von den Arbeitsgruppen direkt nach Berlin,
nachdem durch Übersendung von Listen an die Hauptarbeitsgruppe der
Bestand kontrolliert worden ist.

№ 93*

Головна робоча група “Україна”
Відділ “Облік та контроль”

Київ, 12.10.42
W/Re. 263/42

До робочих груп “Харків” з філією у Дніпропетровську
та “Сімферополь”,
до зв’язкового пункту у Херсоні,
до опорного пункту “Ростов” та з[ондеркоманди] “Кавказ”.

Щодо: Облік книг

[Підстава]: Службовий звіт щодо участі у робочій нараді сектору “Схід”
Управління штабу у Ризі 29.9.1942

До п. 1. ---

До п. 2. Східна бібліотека Розенберга.

Суть Східної бібліотеки Розенберга визначена так:

Східна бібліотека Розенберга є збірним пунктом всіх книжкових фондів, взятих на облік Оперативним штабом та зондерштабами; її завдання полягає у тому, щоб:

- 1) Досі не впорядкований важливий фонд більшовицької та революційної літератури опрацювати для сприятливого для роботи стану на належному науковому рівні у рамках окремих бібліотек, які будуть надавати матеріал для організацій, зацікавлених у період бойових дій проблемами Сходу;
- 2) Збирати матеріал і попередньо встановити, що буде надіслано для наступної роботи Вищої школи та НСДАП після війни;
- 3) Наукових установам і т. п., які потребують для своєї роботи примірники окремих видань на тривалий час, передавати дублети.

До п. 3. Найбільш важливі книжкові фонди.

Особливо важливими книжковими фондами є:

- а) література, видана після початку війни. Зондеркоманди, що діють у нових захоплених районах, повинні якнайшвидше передавати цей матеріал до Управління штабу. У разі, коли ця література визнана особливо важливою, здійснювати каталогізацію у головних робочих групах немає потреби;
- б) атласи, статистичні довідники, географічні та геологічні праці, словники, довідники, краєзнавчі праці, розвідки з питань прадавньої історії, етнографії, мистецтва, освіти, антирелігійної літератури.

До п. 4. Найбільш важливі оперативні пункти.

Особливо важливою була робота у Києві, Харкові та Мінську.

[...]**

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 58, арк. 392. Засвідчена копія. Машинопис. Мова німецька.

Опубл.: Малолетова Н., Дубровіна Л. Бібліотеки Києва в період нацистської окупації (1941–1943): дослідження. Анотований покажчик. Публікації документів. – К., 2004. – С. 692–693.

* Переклад Н. І. Малолетової (2004); публікується за редакцією Н. Г. Кашеварової.

** Тут випущено частину звіту, що висвітлює загальні рекомендації щодо обліку книг для Східної бібліотеки та процесу каталогізації.

154

Bede bei der Eröffnung der vorgeschichtlichen Ausstellung
des Einsatzstabes III in Charkow am 1. November 1942.

Herr Standortkommandant, meine Herren Generale, meine Damen und Herren!

Als Leiter der Arbeitsgruppe Charkow des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg für die besetzten Gebiete habe ich die Ehre, Sie hier zu begrüßen.

Der Führer hat mit Erlass vom 1. März 1942 dem Reichsleiter Rosenberg mit der geistigen Bekämpfung der Juden, Freimaurer und der mit ihnen verbündeten Weltanschaulichen gegen den Nationalsozialismus als den Urheber des gegenwärtigen Krieges beauftragt. Der Führer hat dabei die planmäßige geistige Bekämpfung dieser Mächte als kriegswesentliche Aufgabe erklärt.

Im Rahmen dieser Aufgabe hat der Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg in Charkow durch den Sonderstab Vorgeschichte eine Ausstellung vorgeschichtlicher Fundamente aufgebaut, die im ersten Sinne der Gruppenbetreuung dienen soll.

In nur achtwöchiger Arbeit wurde das vor- und frühgeschichtliche Material aus dem ukrainischen Historischen Museum, dem geologischen Museum der Universität und dem mathematisch-physikalischen Institut hier zusammengetragen und zu einer Schauausstellung zusammengeordnet. Die reichhaltig, übersichtlich und eindrucksvoll inszenierte Ausstellung ist die Tatsache, daß nur etwa der zehnte Teil der vorgeschichtlichen Fundamente in Charkow aufgestellt werden konnte, können Sie ersehen, wie reich die Fundamente in der Ukraine in ostukrainischen Raum fließen.

Der Beauftragte für die vorgeschichtlichen Fundamente in den Ostgebieten, Prof. Dr. Hans G. Müller, hat die Beauftragung für vor- und frühgeschichtliche Fundamente in der Ukraine, Prof. Dr. Rudolf S. G. Müller, und die Beauftragung für die vielfach verstreuten vorgeschichtlichen Fundamente zu sichern, zu sammeln und sie der Forschung zugänglich zu machen, um aus ihnen die vorgeschichtliche Grundlagen und die frühgeschichtlichen Zusammenhänge weiter erarbeitet zu lassen.

In Charkow haben sich die Fundamente in der Ukraine, die in den Jahren des Standorts des Einsatzstabes III in Charkow in langen Jahren mit dieser wissenschaftlich beschäftigt und durch seine Ausgrabungen in Mitteldeutschland bekannt geworden ist, Herr Oblt. G. Müller. Er wurde mit dieser Aufgabe betraut und hat sich ihr rühmlich und neben seinen Pflichten als Gruppenoffizier mit Hingabe gewidmet. Es ist allein seiner Initiative und Tatkraft zu verdanken, daß in so kurzer Zeit eine Ausstellung aufgebaut werden konnte, die Prof. Dr. Heinerth bei einem Besuch noch vor ihrer Fertigstellung als "tadellos in ihrer Art" bezeichnet hat. Herrn Oblt. Müller gilt daher vor allen der besondere Dank des Einsatzstabes. Daß er sich dieses Dank so eingehend widmen konnte, ist dem Kommandeur des Arzteequiparques 661, Herrn Hauptmann Heinrich zu verdanken.

Die entstehende Ausstellung genößt das besondere Interesse des Standortkommandanten, Herrn Generalleutnant S. O. S. - S. O. S., dessen Quartier das Gebäude zur Verfügung stellte, während die Abt. VII den Transport des vorgeschichtlichen Materials ermöglichte und veranlasste. Einheiten der Wehrmacht haben durch Abstellung von Fachmannschaften zur Einrichtung der Ausstellung beigetragen. Vor allem aber waren es ukrainische Fachkräfte, die sich mit Hingabe, Fleiß und Energie in den Dienst dieses Werkes stellten, so vor allen der Leiter des ukr. Historischen Museums, Herr R. U. S. K. I. und Frau, sowie Frau Prof. R. O. S. K. I. vom archäologischen Museum hier mit weiteren ukrainische Mitarbeiter. Ihnen allen statt ich den Dank des Einsatzstabes ab. Alle an diesem Werk Beteiligten applaudieren mit Recht der Leistung über das Galistete und über das große Interesse, das die Ausstellung noch vor ihrer Eröffnung gefunden hat. Große Aufgaben stehen noch bevor. Wie lange noch nicht bearbeiteten Materials harret der Auswertung und wie weit eine Reihe, die die gesamte

№ 94

Промова [керівника робочої групи “Харків” Оскара Венднагеля] на відкритті історичної виставки Оперативного штабу райхсляйтера Розенберга у Харкові 1 листопада 1942 р.

Пане штандорткомендант, панове генерали, пані та панове!

Як керівник робочої групи “Харків” Оперативного штабу райхсляйтера Розенберга для окупованих територій маю честь привітати Вас тут.

Фюрер своїм наказом від 1 березня 1942 р. доручив райхсляйтеру Розенбергу боротьбу з євреями, масонами та іншими пов’язаними з ними ідейними противниками націонал-соціалізму в духовному плані як з винуватцями теперішньої війни. При цьому фюрер оголосив планомірну боротьбу з цими силами завданням воєнної необхідності. У рамках цього завдання Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга за посередництвом Зондерштабу “Прадавня історія” створив виставку зібрань з давньої історії, що має слугувати передусім військовим підрозділам.

Лише за вісім тижнів роботи матеріал з давньої історії з Українського історичного музею, геологічного музею університету та Фізико-математичного інституту був зібраний тут, оформлений в експозицію змістовно, наочно й виразно складений відповідно до його мети. Враховуючи той факт, що лише десята частина зібрань увійшла до експозиції, Ви можете собі уявити, якими багатими є джерела з давньої історії на східноукраїнських теренах.

Уповноважений з питань первісної та давньої історії на східних територіях проф. Ганс Райнерт та Уповноважений з питань первісної та давньої історії в Україні проф. Штампус прагнули зберегти неодноразово розосереджені історичні фонди, зібрати їх та зробити придатними для досліджень історичних основ і ранньо-історичного розвитку цього регіону.

У Харкові волею випадку склалося так, що серед місцевих офіцерів був історик, який протягом багатьох років займався цією наукою та став відомим завдяки своїм розкопкам у Середній Німеччині. Це пан оберлейтенант Отто Мюллер. Він опікувався цим завданням та із завзяттям присвятив йому себе, суміщаючи це зі своїми обов’язками як військового офіцера.

Лише завдяки його ініціативі та діяльності, що дозволили створити виставку в такий короткий час, проф. д-р Райнерт, відвідавши виставку ще до завершення її підготовки, визначив її як “єдину у своєму роді”. Тому передусім саме пан оберлейтенант Отто Мюллер отримує особливу подяку Оперативного штабу. За те, що він зміг такою великою мірою опікуватися цією справою, дякуємо комендантові парку військової техніки № 661, пану гауптманну Гайнрі[ку].

Створена виставка викликала особливий інтерес штандорткоменданта пана генерал-лейтенанта Шмідта-Логана, управління якого надало з цією метою будівлю у користування, в той час як Відділ VII розпорядився щодо транспортування історичних матеріалів та уможливив його. Підрозділи Вермахту сприяли оснащенню виставки, залучаючи до цього професіоналів. Певна річ, це були передусім українські спеціалісти, які стали на службу даній справі з ретельністю, старанністю та самовідданістю, як, насамперед, керівник Українського історичного музею пан Рудинський, а серед жінок – фрау проф. Кордіш з археологічного музею Києва, інші українські працівники. Усім їм я висловлюю подяку Оперативного штабу. Усі, причетні до цієї праці, по праву відчують задоволення від виконаного та у зв’язку з великим інтересом, виявленим до виставки ще до її відкриття. Попереду – нові великі завдання, значна кількість ще не опрацьованих матеріалів з багатьма цінними

198

europäische Vorgeschichte wertvolle Ausbeute. Die Ausstellung, die die schönsten Stücke des Materials umfaßt, wird zum bodenständigen Museum ausgebaut werden.

-eine Basis und Herren!

Die Stellung des Bolschewismus zur Vorgeschichte ist durch seine weltanschauliche Konzeption klar bestimmt. Wie alle geschichtlichen Vorgänge durch den Bolschewismus zu einer Geschichte des Klassenkampfes, des Kampfes der Unterdrückten gegen ihre Ausbeuter, umgeschrieben und umgeformt werden, so auch die Vor- und Frühgeschichte. Dabei ist es vor allem die mutmaßliche gesellig-stämmliche Lebensform des Steinzeitmenschen, die den Bolschewisten entzückt die Sorge. In ihr herrschte Kommunismus. gab es kein Eigentum, keine Unterschiede und keine Klassen. Also - folgert der Bolschewist - ist die klassenlose Gesellschaft das ursprüngliche. Sie gilt es im kommunistischen Staat wieder herzustellen, nachdem sie durch den Ausbeuter gesprengt wurde und entartet ist.

Da es sich bei den vorgeschichtlichen Funden selbstverwundlich im wesentlichen um solche der materiellen Kultur handelt, scheint die Vorgeschichte auch hier zur Ideologie des Bolschewismus wichtiges beizutragen. Denn der Bolschewist sieht als Marxist in allen menschlichen, völkischen und staatlichen Geschehen nur den Kampf um das Materielle. Für ihn wird jede geschichtliche Entwicklung und Entscheidung nur durch wirtschaftlich-ökonomische Triebkräfte ausgelöst.

Auf diese Art und Weise würdigte der Bolschewismus die Vorgeschichte zur Magd der materialistischen Geschichtsauffassung herab und widmete sich ihr nur dort, wo sie zur Illustration seiner internationalen Klassenkampftheorie beizutragen schien. Er hätte sich dabei aber peinlich, sich wissenschaftlich und nicht nur demagogisch mit der Frage zu beschäftigen, auf die man durch die Vorgesichte geradezu gestoßen wird, nämlich der Rassenfrage.

Wie anders sehen die Gründe aus, die den Nationalsozialisten und jeden nicht international, sondern national denkenden und empfindenden Menschen zur Beschäftigung mit der Vorgeschichte veranlassen!

Der Führer hat einmal festgestellt, daß, wie damals der Deutsche Kopenhagen durch seine Entdeckung des alten, von den herrschenden Mächten sanktionierte und leidenschaftlich verteidigte Weltbild zertrümmert habe, so in unserer Zeit durch die Rassenlehre die gesamte herrschende Geschichtsauffassung revolutioniert und das bisherige Geschichtsbild völlig umgewandelt werde.

Die gestaltenden, formenden geschichtsbildenden Kräfte sind nicht die wirtschaftlich-ökonomischen, nicht die kulturellen, religiösen oder politischen, sondern einzig und allein die Kräfte der Rasse und des Raumes. Sie formen die Völker, sie führen zu den Auseinandersetzungen mit der Umwelt und gestalten so die Geschichte. Das ist keine "Rasentheorie" mehr, über die der Bolschewist zu spotten pflegte, sondern wissenschaftlich erwiesene Tatsache.

Dieser unwillkürlichen intuitiven Selbsteinsicht des Führers haben die Wissenschaft des Spätens, die Vorgeschichte, und die Wissenschaft vom Leben, die Biologie, die klaren Beweise und wissenschaftliche Untermauerung geliefert. Und umgekehrt verdanken die beiden Wissenschaften ihr das Interesse, das sie ihnen seit der nationalsozialistischen Revolution entgegengebracht wird.

Wer einmal weiß, daß der Kresten eines Volkes, das auf Reinheit des Blutes hält, unverwundlich durch die Generationen, durch die Jahrhunderte und Jahrtausende fließt, daß die weltlichen, geistigen und körperlichen Eigenschaften der Enkel ihnen durch die Blutbahnen der Vererbung von den Ahnen her zugeflossen sind, der sucht das Gesetz seines Lebens nicht mehr bei fremden Völkern in fremden Zonen, sondern ~~unverwundlich~~ in der Heimat der Väter. Und so suchen wir, indem wir den Spuren unserer Vorfahren durch die Jahrtausende nachgehen, den Ursprung unseres eigenen Seins. Wir stehen ergreifen vor den aufgefundenen und ausgegrabenen Hinterlassenschaften derer, von denen wir Fleisch und Blut sind, und sehen als beglückenden Beweis für die Unverwundlichkeit des Erbstromes, wie in ihnen schon all das keimhaft angelegt war, was im Laufe der Jahrtausende durch die Wechselwirkung von Rasse und Raum, durch den Kampf um das Sein und den Einsatz für Sippe und Volk in den Enkeln sich entwickelte. Und es ist beruhigend

даними з європейської давньої історії. Виставка, що охоплює найкращі зразки цих матеріалів, буде перетворена на місцевий музей.

Пані та панове!

Точка зору більшовизму на давню історію ясно визначається його ідеологічною концепцією. Як усі історичні події переписуються та спотворюються більшовизмом відповідно до класової боротьби, боротьби пригнічених проти своїх експлуататорів, так само ведеться й щодо первісної та давньої історії. Це стосувалося насамперед ймовірного суспільного способу життя людей доби палеоліту, яким захоплювалися більшовики: первісного стада. За панування в них комунізму* не існувало поняття власності, не було жодних відмінностей та жодних класів. Таким чином, робить висновок більшовик, це безкласове суспільство є першопочатковим. Необхідно знову відтворити його у вигляді комуністичної держави, оскільки воно було підірване експлуататорами та виродилося.

Само собою зрозуміло, йдеться про це за наявності історичних фондів, переважно про матеріальну культуру, відповідно до якої давня історія також, здається, додає важливого до ідеології більшовизму. Тоді більшовик як марксист бачить у всіх людських, народних та державних подіях лише боротьбу за матеріальне. Для нього кожне історичне становлення та кожне рішення спричинюється виключно економічними рушійними силами.

Таким чином, більшовизм низводив давню історію до рівня служниці матеріалістичного сприйняття історії і звертався до неї лише тоді, коли вона могла слугувати ілюстрацією його теорії інтернаціональної класової боротьби. Але при цьому він остерігався науково, а не лише демагогічно займатися питанням, до якого прямо підводила давня історія, – расовим.

Якими відмінними виглядають причини, які давали націонал-соціалістам та кожній людині, що думає і відчуває не лише по-інтернаціональному, а й по-національному, привід займатися давньою історією!

Фюрер зазначив одного разу, що так, як свого часу німець** Коперник завдяки своєму відкриттю зруйнував стару картину світу, якої дотримувалися та яку палко захищали панівні держави, так і в наш час завдяки расовій теорії панівна точка зору на загальну історію революційно змінюється; повністю перетворюється і картина історії, що існувала до цього часу.

Сили, що визначали та формували обличчя історії, виступають не лише економічними, культурними, релігійними чи політичними, а й виключно єдиними висхідними силами раси та території. Вони формують народи, вони ведуть до зіткнення з навколишнім середовищем і таким чином визначають історію. Це більше не “расова теорія”, над якою більшовики мали звичку іронізувати, а науково доведений факт.

Цьому революційному інтуїтивному баченню фюрера “наука лопати”, прадавня історія***, та наука про життя, біологія, надали чітких доказів та наукових пояснень. І, навпаки, обидві науки завдячують йому за той інтерес, що проявляється до них від часу націонал-соціалістської революції.

Хто одного разу зрозумів, що спадковий потік народу, на якому тримається чистота крові, незмінно тече через покоління, через століття та тисячоліття, що душевні, духовні та фізичні якості нащадків передаються їм шляхом крові, успадкуванням від предків, той більше не шукає закону свого життя в чужих народів на чужих територіях, а шукає на батьківщині. І, відповідно, ми шукаємо, тоді, коли йдемо слідами наших предків, походження нашого існування. Ми схвильовано стоїмо перед знайденою та розкопаною спадщиною тих, від кого маємо плоть

* Мається на увазі первісний комунізм.

** Так у тексті.

*** Мається на увазі археологія, методами якої пізнається давня історія.

159

zu wissen, daß an diesen Quellen kein Fälscher und kein Heider,
kein Fälscher und kein Schreiber etwas zu ändern vermöchte; so wie sie aus
den Büchern kennen, sprechen sie zu uns von den Ahnen unseres Volkes und von
den Ahnvätern Europas.

„Doch aber können stärkere Kräfte uns zutreiben als aus dem Wissen,
daß wir - auch in die engeren Kreise - ein Leben zu führen haben, das von unabhän-
gigen Schicksalen von uns geschützt und mit Blut und Leben verteidigt
wurde? Daß dieses Erbe ein europäisches ist, zeigt uns die Vorgeschichte
auf, und gerade ist sie eine wahrhaft europäische Wissenschaft. Daß dieses
Erbe fast überall in heutigem Europa als ein europäisches empfunden
wird, beweist am klarsten der um uns tobende Krieg. Dann in ihm stehen
Schulter an Schulter mit den deutschen Soldaten Kühne aller europatreuen
Völker und Kämpfer - wieder einmal - für Europas Freiheit und Zukunft.

Darum soll diese Ausstellung der Gruppenbetreuung dienen.
Sie soll in den deutschen und verbündeten Soldaten das Wissen wecken, daß
der Kampf das tragende, ewige Grundgesetz des Lebens ist, daß nur deshalb
Blut und Erbe der Ahnen in uns heute noch lebendig sind, weil jene sich
nicht nur Tapferkämpfer, sondern auch Schwärmer setzten, mit denen sie
siegreich für ihre und ihrer Enkel Zukunft kämpften, wenn die Stunde es
befahl.

Die Ausstellung soll zeigen und beweisen, daß dieser Raum aus seiner
ganzen Geschichte heraus als untrennbarer Bestandteil zu Europa gehörte,
daß seine vorgeschichtlichen Grundlagen dieselben sind wie die des übrigen
Europa und daß er deshalb in das gesamteuropäische Schicksal einbezogen
werden muß.

Die Ausstellung soll davon zeugen, wie immer wieder im Laufe der
Jahrtausende europäische Menschen von Norden, Westen und Süden her in die-
sen Raum strömten und in ihm die Grenze gegen Asien hielten zur Schutz
und für den Frieden Europas, nicht anders als die tapferen deutschen und
verbündeten Soldaten in gegenwärtigen Kriegen.

Durch den Kampf um die Freiheit, um die Freiheit und geschichtlichen
Zusammenhänge wird der kriegsrechtliche Kampf in den Soldaten Europas noch
wacher, klarer und härter werden.

Der totale Krieg, trotz et geistlichlich die Mobilisierung aller körperl-
lichen, geistigen und seelischen Kräfte zu Kampf und Arbeit, für den Sieg,
die Freiheit und den Frieden. Dieser totale Mobilisierung, soll auch diese
Ausstellung des kriegswichtigen Reichsleiter Rosenberg in Berlin können die-
nen.

Ich bitte Sie, Herr General, die Ausstellung zu erblicken und sie in den
Schutz der deutschen Wehrmacht zu nehmen.

Oskar Neuhägel.

і кров, і сприймаємо це як доказ незмінності потоку, того, що в ньому було закладене все, що протягом тисячоліть розвивалося в нащадках завдяки взаємодії рас і територій, боротьбі за існування та появі роду і народу. І приємно відчувати, що ці джерела жоден спотворювач, заздрісник, поборник, жоден писар не може змінити, адже вони походять від землі, говорять до нас від предків нашого народу, від прародителів Європи.

І чи ж можуть бути могутніші сили, як не знання, що ми – навіть на цій території – маємо оберігати землю, яку до нас обороняли та захищали кров'ю й життям численні покоління?! Те, що ця земля – європейська, засвідчує давня історія, і тому вона справді європейська наука. Що ця земля майже повсюдно в сучасній Європі сприймається як європейська, відчутніше доводить нам війна. У ній пліч-о-пліч з німецькими солдатами стоять сини всіх вірних Європі народів і ведуть боротьбу – знову і знову – за свободу Європи й майбутнє.

Тому ця виставка має слугувати військовим підрозділам. Вона повинна зміцнювати в німецьких та союзницьких з ними солдатах знання, що боротьба є рушійним споконвічним основним законом життя, що лише тому кров і плоть предків у нас, нащадках, ще живі, бо вони створювали не лише лемеші, а й мечі, з якими переможно боролися за своє майбутнє та майбутнє нащадків, коли наставав час.

Виставка має показати й довести, що цей регіон за всією своєю історією належав до Європи як невід'ємна її частина, що його прадавні основи – ті самі, як і в усій Європі, й тому він має поділяти загальноєвропейську долю.

Виставка має засвідчити, як усе знову й знову протягом тисячоліть європейці з півночі, заходу та півдня прямували сюди, на цю територію, та тримали тут кордони з Азією задля захисту й миру Європи, так само, як і німецькі та союзницькі солдати в нинішній війні.

Завдяки знанням про ці расові, просторові та історичні зв'язки воля до боротьби у солдатів Європи стане ще наполегливішою, виразнішою та міцнішою.

Тотальна війна вимагає всебічної мобілізації всіх фізичних, моральних та душевних сил для боротьби й оборони, задля перемоги, свободи і миру. Цій цілковитій мобілізації і має слугувати у своїх межах ця виставка.

Я прошу Вас, пане генерале, відкрити виставку та взяти її під захист німецького Вермахту.

Оскар Венднагель

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 58, арк. 157–159. Копія. Машинопис. Мова німецька. Опубл.: Кашеварова Н. Обґрунтування історичних прав на українські території в ідеологічній доктрині нацизму: промова гаупттайнзацфюрера Оскара Венднагеля на відкритті історико-археологічної виставки у Харкові 1 листопада 1942 р. //Архіви України. – № 3. – 2005. – С. 226–232.

In der Presse veröffentlichte Berichte

139

- Pg. Reichardt: Bolschewistische Schulungs- und Propagandamethoden
"Der Befehl" Nr. 1, 1942
- G. Stöve: Portrait eines Gentleman
NSK. Folge 106, v.8.5.42
- Pg. Dr. Pohl: Stalins jiddische Barden
NSK Folge 5, v.29.3.1942
- Pg. Reichardt: Die nationalistische Agitation der Sowjets
IdP. Nr.120 v.16.10.42
- " Die bolschewistische Kriegsagitation 1941/42
IdP. Nr.117 v.9.10.42
- " Die militärische Agitation der Sowjets
IdP. Nr.118 v. 12.10.42
- Frl. Michelson: Indien und der zweite imperialistische Krieg (Teil I und II)
(Übersetzg) IdP. Nr.87 u.Nr.88 v.31.7.42 u. 3.8.42
- Pg. Reichardt: Was die Sowjets über Deutschland wissen
(Übersetzg.) IdP Nr.100 v.31.8.1942
- Dr. Will: Ukraine-Reise-Bericht (am 13.10.42 an Vera-Konzern gegeben,
von dort an zahlreiche Zeitungen vertrieben)
Königsberger Allg. Zeitung v.6.11.42
Hannoverscher Anzeiger v.2.11.42
Litsmannstädter Zeitung v.1.11.42
Freiburger Zeitung v.23.10.42
Volksblatt v. 5.11.42
Der neue Tag v.24.10.42
" " " v.30.10.42
Hamburger Anzeiger v.30.10.42
- Dr. Brethauer: Erbschleicher der Unsterblichkeit
Westdeutscher Beobachter, Köln v.1.3.42

№ 95

Опубліковані в пресі донесення:

- Пг. Райхардт: Методи радянської пропаганди та навчання
“Der Befehl”, № 1, 1942
- Г. Штьове: Портрет джентльмена
“NSK”*, випуск 106 від 8.5.1942
- Пг. д-р Поль: Єврейські барди Сталіна
“NSK”, випуск 5 від 29.3.1942
- Пг. Райхардт: Націоналістична агітація Советів
“IdP”** , № 120 від 16.10.[19]42
- " Більшовицька агітація щодо війни 1941/[19]42
“IdP”, № 117 від 9.10.[19]42
- " Мілітаристська агітація Советів
“IdP”, № 118 від 12.10.[19]42
- Фрл. Міхельсон: Індія та друга імперіалістична війна (частини I і II)
(Переклад) “IdP”, № 87 та № 88 за 31.7.42 та 3.8.[19]42
- Пг. Райхардт: Що Совети знають про Німеччину
(Переклад) “IdP”, № 100 за 31.8.[19]42
- Д-р Віль: Звіт про мандрівку Україною
(наданий 13.10.42 концерну “Вера”*** ,
звідки він розповсюджений по численних газетах)
“Königsberger Allg. Zeitung” від 6.11.[19]42
“Hannoverscher Anzeiger” від 2.11.[19]42
“Litzmannstädter Zeitung” від 1.11.[19]42
“Freiburger Zeitung” від 23.10.[19]42
“Volksblatt” від 5.11.[19]42
“Der neue Tag” від 24.10.[19]42
" від 30.10.[19]42
“Hamburger Anzeiger” від 30.10.[19]42
- Д-р Бретгауер: “Той, хто хоче обманом успадкувати безсмертя”
“Westdeutscher Beobachter”, Кельн, від 1.3.1942

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, стр. 16, арк. 179. Копія. Машинопис. Мова німецька.

* “Nationalsozialistische Parteikorrespondenz” – назва періодичного партійного видання НСДАП.

** Видання прес-служби “Informationen der Presse”.

*** Vera Verlagsanstalt GmbH – видавництво концерну “Eher Verlag”, Центрального видавництва НСДАП, що з 1937 р. контролювало понад 50 %, а з 1944 – понад 80 % усіх періодичних видань Третього райху та бл. 150 видавництв.

Stabs Reichsleiter Rosenberg
für die besetzten Gebiete
 Berlin W 35, Margaretenstraße 18
 Telefon: 22 93 36

Berlin, den 20. November 1942.
 IV/Dr. Wu./Ha.

Die Stabsführung
Abt. Auswertung

Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
 Hauptarbeitsgruppe Ostland

R i g a

Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
 Hauptarbeitsgruppe Ukraine

K i e w

Empf. am	23. 11. 42
Nr.	2848
Gesehen	
von Abt.	
Urt. cm	21. 12. 42. H.
Abgabe	

Gewünschte Bücher :

- I. G. Farbenindustrie AG.
 Volkswirtschaftliche Abt.
1. Geologie Sowjet-Rußlands in XXV Bänden
 Ausgabe der geologischen Kommission des Kommissariats
 der Schwerindustrie.
 2. Index zum II. Teil des großen Wirtschaftsatlases der UdSSR.
 3. Reisekursbuch für 1941/42.
 4. Gubkin. Die Mineralressourcen der UdSSR (1937).
 5. Raswedka Nedr (1940, 1941).
 6. Fersmann (Mineralogie).
 7. Trudy Instituta Geologitscheskich Nauk.
 Mineralogische Serie
 Geologische Serie
 8. Vorkommen von seltenen Metallen in der UdSSR.
 Folge 1 und 2
 9. Technische Enzyklopädie.
 10. Industriatlas 1933/34.

Der Reichsminister für die besetzten
 Ostgebiete Nr. RO.

1. Statistische Handbücher aller Art über die UdSSR.
2. Wörterbücher, insbesondere Spezialwörterbücher.
3. Bücher und Zeitschriften aus allen Sachgebieten, die statistische Angaben über die ehemalige Sowjetunion enthalten.
4. Gebietsbeschreibungen.
5. wirtschaftsgeographische Beschreibungen.
6. Veröffentlichtes und unveröffentlichtes Material über Pläne und Arbeitsergebnisse der sowjetischen Plankommissionen und Planausschüsse.
7. Veröffentlichungen aller Art über die Verwaltungseinteilung der ehemaligen Sowjetunion.

№ 96

Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга
для окупованих територій
Berlin 35 W, Margaretenstraße 18
Telefon: 22 95 36

Берлін, 20 листопада 1942 р.
IV/Dr. Wu./Ha

Управління штабу

Відділ “Використання”

Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга
Головна робоча група “Остланд”
Рига

Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга
Головна робоча група “Україна”
Київ

Потрібні книги* :

I.G. Farbenindustrie AG** ,
відділ народного господарства.

1. Геологія Радянської Росії в 25-ти томах,
видання Геологічної комісії [Народного] комісаріату важкої промисловості.
2. Показчик до II частини Великого атласу господарства СРСР.
3. [Путівник залізничного сполучення] за 1940/1941 рр.
4. [Губкин. Мінеральні ресурси], 1937 р.
5. “Разведка недр”**** (1940, 1941).
6. Ферсман (мінералогія).
7. “Труды Института геологических наук”,
серія “Минералогия”, серія “Геология”.
8. [Месторождения редких металлов в СССР], [выпуски] 1 та 2.
9. “Техническая энциклопедия”.
10. “Атлас промышленности” 1933/1934 рр.

Міністр окупованих
східних територій № RO****

1. Статистичні довідники будь-якого роду про Радянський Союз.
2. Словники, особливо спеціалізовані.
3. Книги та журнали з будь-яких тематичних галузей, що містять
статистичні дані щодо колишнього***** Радянського Союзу.
4. Описи областей.
5. Науково-географічні описи.
6. Опублікований та неопублікований матеріал щодо планів та результатів
роботи радянських планових комісій та планових комітетів.
7. Публікації будь-якого роду щодо адміністративного поділу колишнього
Радянського Союзу.

* Подані в переліку назви книг не є точними.

** “Interessen-Gemeinschaft Farbenindustrie AG” – синдикат корпорацій красильних матеріалів,
створений у Німеччині у 1925 р. як об’єднання шести великих хімічних корпорацій; проіснував до
1952 р., коли був поділений на 12 великих компаній.

*** Науково-технічний щомісячник “Разведка и охрана недр” (видається з перервами; з липня 1931
р. до 1954 року мав назву “Разведка недр”).

**** Не ідентифіковано.

***** Тут і далі так у тексті.

8. Verwaltungskarten, insbesondere über den europäischen Teil der UdSSR oder einzelne Gebiete, möglichst auch Karten der Rayongrenzen.

Wirtschaftsstab Ost
Chefgruppe La

1. Neue Technische Kulturen (Bedeutung, Botanik, Biologie, Agrotechnik, Ernte, Bearbeitung, Qualität, Selektionsfrage, Rayonierung)
2. Der Tee, Anbau, Fälschung, Untersuchung der Handelssorten, Technologie, Ersatz.
3. Back- und Mahleigenschaften von Getreide (Weizen, Gerste)
4. Gerbstoffe, Sammeln und Anschaffung der Rinde.
5. Die technischen Kulturen im Süden (Rayon, Anbauversuche, Entwicklung, Bodenwahl, Düngung, Samenwahl, Saat, Saatzeit, Saatmethode, Fürsorge, Ernte, Sorten, Schädlinge, Rentabilität).
6. Die neuen Pflanzenkulturen der UdSSR. (Vorkommen, wirtschaftliche Bedeutung, botanische Beschreibung, Versuche, Biologie, Agrotechnik, Ernte, Qualität, Selektionsfrage, Kulturrayon. Literatur).
7. Hanf in der UdSSR. Ergebnisse und Aussichten der Fettpflanzenkultur. Sonnenblume für Silos.

Die Bücher sind über die Abteilung Auswertung, Berlin,

zu leiten!

(Dr. Wunder.)

8. Адміністративні карти, зокрема щодо європейської [частини] СРСР чи окремих областей, по можливості карти з межами районів.

Господарський штаб “Схід”*,
Головна група [сільського господарства].

1. Нові технічні культури (значення, ботаніка, біологія, агротехніка, врожай, культивування, якість, питання селекції, районування).
2. Чай, вирощування, фальсифікація, ринкові сорти, технологія, замітник.
3. Хлібопекарські та харчові якості зерна (пшениця, жито).
4. Дубильні речовини, збирання та купівля кори.
5. Технічні культури на Півдні (район, досвід обробітку, розвиток, вибір ґрунту, внесення добрив, [селекція], насіння, строк посіву, методи посіву, догляду, врожай, сорти, шкідники, прибутковість).
6. Нові культури рослин СРСР (наукове значення, біологія, агротехніка, врожай, якість, питання селекції, література).
7. Конопля в СРСР. Досягнення та перспективи олійних культур. Соняшник для силосування.

Книги слід пересилати через відділ “Використання” у Берліні!

[підпис]
д-р Вундер

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 118, арк. 88–88 зв. Оригінал. Машинопис. Мова німецька.

* Інший поширений варіант перекладу назви цієї організації – Економічний штаб “Схід”.

№ 97

Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
für die besetzten Gebiete
Berlin W 35, Margaretenstraße 18
Telefon: 22 95 36

Berlin, den 20. November 1942. 7
IV/Dr. Wu./Ha.

Die Stabsführung
Abt. Auswertung.

Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
Hauptarbeitsgruppe Ostland

R i g a

Eing. am	23. 11. 42
Nr.	1147
Carsten	
en Abt.	
erl. am	9. 11. 42
Ablage	

1.) Manuskript Dr. Pohl.

Beiliegend übersende ich Ihnen ein Manuskript von Dr. Pohl, das zwei Zusammenstellungen der jiddischen Presse im zaristischen Rußland und in der Sowjetunion und einen Artikel über die jiddische Buchproduktion 1917-21 enthält. Ich bitte, mit Pg. Holzner zu besprechen, ob der Druck dieses Manuskripts unter ähnlichen Bedingungen wie s. Z. das der Zusammenstellung der Juden in der Sowjetunion möglich ist. Sobald Ihr Bescheid vorliegt und über die Bedingungen etwas gesagt werden kann, wird eine endgültige Anweisung der Stabsführung zu dieser Angelegenheit ergehen.

2.) Judenbücher für SD.

Das Reichssicherheitshauptamt benötigt Material über die Ostjuden. Ich bitte daher die Arbeitsgruppen, besonders Wilna und Minsk anzuweisen, daß das von uns ausgeschiedene Material nicht wie bisher vernichtet, sondern dem SD zur Auswahl zur Verfügung gestellt werden soll (nicht Gebetbücher und dergl., sondern nur Material über die Ostjuden). Das Angebot soll nicht am Orte geschehen sondern über die Stabsführung.

3.) Die Arbeitsgruppe Minsk wird durch Fernschreiben angewiesen, folgende jiddische Zeitschriftenjahrgänge zur Bearbeitung durch Dr. Pohl nach Berlin zu schicken :

Morgen - Freiheit Newjork, 1939-40

Emes - Moskau 1936-38

Oktober - Minsk 1938-40

Birobidschaner - Stern 1939-41

Die Zeitungen sollen als Kurierpaket geschickt werden und können in der Mitte geknickt werden.

1 Anlage!

Heil, Hitler !

i. V.

(Dr. Wunder)

№ 97

Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга
для окупованих територій
Berlin 35 W, Margaretenstraße 18
Telefon: 22 95 36

Берлін, 20 листопада 1942 р.
IV/Dr. Wu./Ha

Управління штабу

Відділ “Використання”

Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга
Головна робоча група “Остланд”
Рига

1. Рукопис д-ра Поля.

Цим пересилаю Вам рукопис д-ра Поля*, що містить два переліки [найменувань] преси на ідиш, [що видавалася] у царській Росії, та статтю про книжкову продукцію на ідиш у 1917–1921 рр. Я прошу обговорити з пг. Гольцнером, чи можлива публікація цього рукопису за таких самих умов, як свого часу і перелік євреїв у Радянському Союзі. Як тільки буде рішення та щось можна буде сказати про умови, надійде остаточне розпорядження Управління штабу щодо цієї справи.

2. Єврейські книги для СД.

Головне управління імперської безпеки потребує матеріалів щодо східних євреїв. Тому я прошу робочі групи, особливо у Вільно та Мінську, розпорядитися, щоб відібраний нами матеріал не знищувався, а надавався у розпорядження СД на вибір (не молитовники тощо, а лише матеріал про євреїв на Сході). Запит має бути виконаний через Управління штабу.

3. Робочій групі “Мінськ”** телеграмою доручається надіслати до Берліну д-ру Полю на опрацювання комплекти наступних журналів на ідиш:

- “Morgen – Freiheit”, Нью-Йорк, 1939–40 рр.
- “Emes”, Москва, 1936–38 рр.
- “Oktober”, Мінськ, 1938–40 рр.
- “Birobidschaner Stern”, 1939–41 рр.

Газети мають бути відправлені пакетом з кур’ером та можуть бути згорнуті пополам.

Хайль Гітлер!
За доруч.
[підпис]
д-р Вундер

1 додаток!

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 118, арк. 87. Оригінал. Машинопис. Мова німецька.

* Додаток до документа відсутній.

** Робоча група “Білорусія” у складі ГРГ “Остланд”.

STAB REICHSLEITER ROSENBERG
 FÜR DIE BESETZTEN GEBIETE
 ARBEITSGRUPPE UKRAINE Abschrift

Abkommen

zwischen dem Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
 und der Chefgruppe Landwirtschaft des Wirtschafts-
 stabes Ost bzw. des Reichsministeriums für die besetzten
 Ostgebiete.

Btr.: Landwirtschaftliche Bibliotheken.

Die landwirtschaftliche Forschung wird in den besetzten Gebieten
 durch die Chefgruppe Landwirtschaft des Wirtschaftsstabes Ost bzw.
 des Reichsministeriums für die besetzten Ostgebiete betreut. Die bei
 ihr von den Wirtschaftsinspektionen bzw. Reichskommissaren bestell-
 ten Referanten sorgen für die Sicherstellung und Auswertung der
 landwirtschaftlichen Bibliotheken.

Die in diesen Buchereien vorhandenen Bestände politischer Literatur
 werden nach ihren Weisungen in Übereinstimmung mit den Richtlinien
 des Einsatzstabes RR. - und im Benehmen mit dessen Dienststellen -
 ausgedient und unter Verschluss aufbewahrt, bis der Einsatzstab RR.
 über sie weiter verfügt hat.

Etwa vorhandene Bestände schöner Literatur verbleiben den Bibliothe-
 ken. Ihre anderweitige Verbringung erfolgt nur im Einverständnis
 mit dem Einsatzstab RR.

Meldungen über erfolgte Sicherstellung ergeben an eine der nachste-
 henden Dienststellen des Einsatzstabes RR.:

- Hauptarbeitsgruppe Ostland, Riga, Wilh. Purvitisstr. 6a
- Arbeitsgruppe Lettland, Riga " "
- Arbeitsgruppe Estland, Reval, Fernauerstr. 10
- " " Außenstelle Dorpat, Gartenstr. 19
- Arbeitsgruppe Litauen, Wilna, Zyglantstr. 18/7
- Arbeitsgruppe Weißruthenien Minsk, Postrach 24
- Sonderkommando Mitte Smolensk (Feldpostnummer 38 925)
- Hauptarbeitsgruppe Ukraine, Kiew, Schewtschenko 8
- Arbeitsgruppe West-Ukraine, Kiew, " "
- Arbeitsgruppe Ost-Ukraine, Dnjepropetrowsk, Oktoberstr. 3
- Arbeitsgruppe Charkow, Sunskaja 48
- Arbeitsgruppe Krim, Simferopol, Puschkinstr. 27
- Sonderkommando Kaukasus, Krasnodar, Oktoberstr. 60
- Sonderkommando Rostow, Puschkinstr. 129

Einsatzstab Reichsleiter
 Rosenberg:
 i. A. gez. Will
 (Dr. Will)
 Stabschef

Wirtschaftsstab Ost
 Reichsministerium f. d. b.
 i. A. gez. v. Rosenstiel
 OKVR

Nachrichtlich an:
 Einsatzstab RR, Stabsführung (4 x)
 Wi in Chefgr. La (4 x)
 RK Ra E u. L (2 x)
 Prof. Sommer, Kiew
 Dr. von Bogulawski, Cherson
 Graf Mengersen

Berlin, den 4. Dezember 1942

№ 98

Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга
для окупованих територій
Головна робоча група “Україна”

Копія

Угода

між Оперативним штабом райхсляйтера Розенберга та Головною групою “Сільське господарство” Господарського штабу “Схід” при Міністерстві окупованих східних територій

Щодо: Сільськогосподарські бібліотеки

Дослідження сільського господарства на окупованих територіях куруються Головною групою “Сільське господарство” Господарського штабу “Схід” при Міністерстві окупованих східних територій. Відповідальні співробітники, представлені при ній від господарських інспекцій при райхскомісарах, опікуються питаннями конфіскації та використання сільськогосподарських бібліотек.

Зібрання політичної літератури, наявної в цих бібліотеках, відбираються за їхніми вказівками відповідно до погодження з інструкціями Оперативного штабу РР та окремо зберігаються доти, доки Оперативний штаб РР не перебере їх у своє розпорядження.

[Ймовірно], наявні зібрання художньої літератури залишаються бібліотекам. Інше їхнє переміщення здійснюється лише за погодженням з Оперативним штабом РР.

Повідомлення щодо здійснених конфіскацій передаються до таких служб Оперативного штабу РР:

Головна робоча група “Остланд”, Рига, вул. Вільгельма Пурвітіца (Wilh. Purvītisstr.), 6a;

Робоча група “Латвія”, Рига;

Робоча група “Естонія”, Ревель, вул. Пярну (Pernauerstr.), 10,
філіал у Дерпті, вул. Садова (Gartenstr.), 19;

Робоча група “Литва”, Вільно, вул. Сигізмунда (Zygmantustr.), 18;

Робоча група “Білорусія”, Мінськ, а/с 24;

Зондеркоманда “Центр”, Смоленськ (тел. номер 38 925);

Головна робоча група “Україна”, Київ, Шевченка, 8;

Робоча група “Західна Україна”, Київ, ”

Робоча група “Східна Україна”, Дніпропетровськ, вул. Октябрська, 3;

Робоча група “Харків”, вул. Сумська, 48;

Робоча група “Крим”, Сімферополь, вул. Пушкіна, 27;

Зондеркоманда “Кавказ”, Краснодар, вул. Октябрська, 60;

Зондеркоманда “Ростов”, вул. Пушкінська, 129*.

Оперативний штаб райхсляйтера
Розенберга

За доруч. підп. Вілль

д-р Вілль,

штабсайнзацфюрер

До відома:

Оперативний штаб РР, Управління штабу (4 [прим.]);

Госп[одарська команда] при Головні [групі “Сільське господарство”] (4 [прим.]);

РК [На Е. u. L]*** (2 [прим.]);

проф. Зоммер, Київ;

д-р фон [Богулавський], Херсон;

граф Менгерсен.

Господарський штаб “Схід”,

Міністерство [окупованих

східних територій]

за доруч. підп. фон Розенштіль

OKVR**

Берлін, 4 грудня 1942 р.

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 26 а, арк. 123. Копія. Машинопис. Мова німецька.

* Ростов-на-Дону.

** OKVR (“Oberkriegsverwaltungsrat”) – радник вищого військового управління.

*** Ймовірно тут вказані головні відділи продовольства та сільського господарства райхскомісаріатів.

No 99

Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
für die besetzten Gebiete
Berlin W 35, Margaretenstraße 18
Telefon: 22 95 86

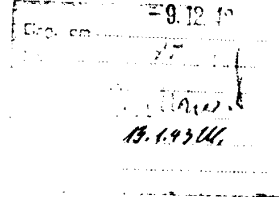
Berlin, den 7. Dezember 1942
IV/ Rf.

Am 10.12. an Abt. ...
52

Die Stabsführung
Abtl. Auswertung

An den
Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
Hauptarbeitsgruppe Ostland

R i g a

Betr: Russisches Schrifttum über Wehrwesen.

Das Oberkommando der Wehrmacht, Kriegsgeschichtliche Abtl., Berlin, bittet um Überlassung der folgenden in Ihren Listen über russisches Schrifttum über Wehrwesen angezeigten Werke:

- III. Folge der Liste: Nr. 30.090;
- IV. " " " Nr. 32.815, 32.802, 32.788, 32.786 und 30.554
- V. " " " Nr. 30.517, 22.636, 30.502, 30.346, 30.326, 23.267.
- VI. " " " Nr. 32.758, 33.082, 33.081, 32.958, 32.946 und 30.911
~~22.636~~ *copyell*
- VII. " " " Nr. 30.652, 30.674.

Soweit die angegebenen Nummern aus den Doublettenbeständen verfügbar sind, bitten wir sie an die Abteilung Auswertung, Berlin, zu übersenden. Andernfalls bitten wir um Nachricht, welche Bücher nur einmalig vorhanden bzw. welche davon in Minsk sind.

Heil Hitler!

H. Engelbach
(Dr. Engelbach)

Von der Nummer 23267 bis 30087 sind die Bücher vorhanden, gehen Montag per Post an die Abteilung
Alle übrigen Nummern sind nur einmalig vorhanden.

№ 99

Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга
для окупованих територій
Berlin W 35, Margaretenstraße 18
Telefon 22 95 36

Берлін, 7 грудня 1942 р.
IV/Rf.

Управління штабу

Відділ “Використання”

До Оперативного штабу райхсляйтера Розенберга
Головна робоча група “Остланд”

Рига

Щодо: Російська література з військової справи

Верховне командування Вермахту, військово-історичний відділ, Берлін, просить про передавання наступних праць, вказаних у Ваших переліках російської літератури з військової справи:

III. Номер за списком:	№ 30.090;
IV. " " "	№ 32.815, 32.802, 32.788, 32.786 та 30.554;
V. " " "	№ 30.517, 22.636, 30.502, 30.346, 30.326, 23.267;
VI. " " "	№ 32.758, 33.082, 33.081, 32.958, 32.946 та 30.911, 22.636 [дублет];
VII. " " "	№ 30.652, 30.674.

Якщо зазначені номери можуть бути надані з дублетних фондів, ми просимо надіслати їх до відділу “Використання”, Берлін. У протилежному випадку просимо повідомити, які книги наявні в одному примірнику та, відповідно, які з них є в Мінську.

Хайль Гітлер!
За доруч. [підпис]
д-р Енгельбах,

Від номеру 23267 до 3[9]08[1] є дублети, [вони] у понеділок поштою [надійдуть] до [відділу “Використання”].

Всі інші номери наявні лише в [одному примірнику]*.

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 118, арк. 53. Оригінал. Машинопис. Мова німецька.

* *Притисано чорнилом від руки.*

№ 100

Riga, den 7. Dezember 1942
Dr.M./W.

3000

59

An den
Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
- Stabsführung, Abt. Auswertung -
Berlin - Charlottenburg 2.
Bismarckstr.1

Betr.: Schrift von Dr. Pohl "Die Juden in der Sowjetunion".

Von der im Verlag Holzner in Riga erschienenen Schrift von Dr. Pohl "Die Juden in der Sowjetunion" sind von den 10.000 Exemplaren der 1. Auflage etwa 5.000 im Ostland verkauft worden. Der Versuch, in Tilsit oder Leipzig eine Auflage für das Reichsgebiet herstellen zu lassen, schlug fehl, da die Genehmigung dazu wegen der Papierknappheit nicht erteilt wurde. Beim Verlag Holzner liegen jedoch zahlreiche Bestellungen aus dem Reichsgebiet vor, die wegen des Verbots der Buchausfuhr aus dem Ostland ins Reich nicht erledigt werden können.

Der Verlag Holzner hält den Bedarf des Ostlandes mit den abgesetzten 5.000 Exemplaren für gedeckt. Es ergibt sich also die Sachlage, dass in Riga noch 5.000 Exemplare unverkäuflich daliegen, die im Reich mühelos verkauft werden könnten.

Da es im Interesse des Einsatzstabes liegt, dass die Schrift von Dr. Pohl auch im Reichsgebiet verbreitet wird, schlagen wir im Einvernehmen mit dem Verlag Holzner vor, dass die Stabsführung beim Reichskommissariat für das Ostland, Abteilung III. A. t für Verlagswesen, den Antrag stellt, die im Ostland noch nicht abgesetzten und 5.000 Exemplare der Schrift zur Ausfuhr ins Reich freizugeben.

Heil Hitler !

(Dr. Nerling)

Der komm. Hauptarbeitsgruppenleiter

№ 100

Рига, 7 грудня 1942 р.
Dr. M./W.

3120

До Оперативного штабу райхсляйтера Розенберга
Управління штабу, відділ “Використання”

Berlin – Charlottenbrung 2.
Bismarckstr. 1

Щодо: Праця д-ра Поля “Євреї у Радянському Союзі”

Праця д-ра Поля “Євреї у Радянському Союзі”, що вийшла друком у видавництві “Holzner” у Ризі, у кількості 5 000 з 10 000 примірників першого накладу була розкуплена в Остланді. Спроба виготовити наклад у Тільзіті або Ляйпцигу для [поширення на] території райху зазнала поразки, оскільки не було отримано дозвіл на це через обмежену кількість паперу. Щоправда, у видавництві “Holzner” мають численні замовлення з території райху, які через заборону переміщення книг з Остланду до райху не можуть бути виконані.

Видавництво “Holzner” вважає, що потреби Остланду задовольняють ці 5 000 примірників. Також склалася ситуація, що у Ризі залишаються непроданими 5 000 примірників, які можуть бути без проблем розпродані у райху.

Оскільки Оперативний штаб зацікавлений у тому, щоб праця д-ра Поля також поширювалась у райху, ми пропонуємо за домовленістю з видавництвом “Holzner”, щоб Управління штабу при райхскомісаріаті “Остланд”, відділ III, звернулося з проханням до відомства “Видавнича справа” про дозвіл вивезти у райх ще не реалізовані в Остланді 5 000 примірників цієї праці.

Хайль Гітлер!

[підпис]

д-р Нерлінг,

виконуючий обов’язки керівника Головної робочої групи

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 118, арк. 54. Засвідчена копія. Машинопис. Мова німецька.

№ 101

**Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
für die besetzten Gebiete**

Berlin ID 35, Margaretenstraße 18
Telefon: 22 95 36

Berlin, den 12. Dezember 1942.
IV/Dr. Wu./Ha. 1447/42

33

Stabsführung
Auswertung.

Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
Hauptarbeitsgruppe Ostland

R i g a

Gen. am	15.12.42
St.	12.63
Gen. St.	149
St. St.	13.1.43/44
St. St.	
St. St.	

Betrifft Buchanforderungen.

Beiliegend übersende ich Abschrift eines Schreibens des Institut für Osteuropäisches Recht. Ich bitte, die Wünsche des Instituts aus den dortigen Dublettenbeständen zu befriedigen, soweit entsprechendes Material anfällt. Prof. Dr. Maurach hat bereits direkten Bescheid von uns bekommen.

Die Buchanforderungen für Sonderführer Arro im Führerhauptquartier sind sofort bearbeitet worden. Folgende 5 Nummern müssen jedoch falsch besetzt sein :

- 5924 (Übersetzungen von Conan Doyle)
- 8497 (ein Roman)
- 9871 (russische Künstler in Amerika)
- 21000 (Geschichte der Gesellschaft)
- 21527 (Roman)

Ich bitte um Nachprüfung der Nummern.

Heil Hitler !

v.

(Dr. Wunder)

Nachtrag! Da das Referat Raumordnung im Ostministerium dauernd mahnt, bitte ich um baldige Erledigung der betr. Buchanforderungen.

1 Anlage!

№ 101

Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга
для окупованих територій
Berlin W 35, Margaretenstraße 18
Telefon 22 95 36

Берлін, 12 грудня 1942 р.
IV/Dr. Wu./Ha. 1447/42

Управління штабу
Відділ “Використання”

До Оперативного штабу райхсляйтера Розенберга
Головна робоча група “Остланд”
Рига

Щодо: Замовлення книг

У додатку надсилаю Вам копію листа Інституту східноєвропейського права. Прошу задовольняти прохання Інституту завдяки дублетним фондам, якщо надходить відповідний матеріал. Д-р Маурах уже отримав від нас пряме розпорядження.

Замовлення на книги для зондерфюрера Арро у ставці фюрера були відразу опрацьовані. Наступні 5 номерів, імовірно, помилкові:

- 5924 (переклади Конан Дойла);
- 8497 (роман);
- 9897 (російські митці в Америці);
- 21000 (історія суспільства);
- 21527 (роман).

Прошу перевірити номери.

Хайль Гітлер!
За доруч.
[підпис нерозбірливий]
д-р Вундер

Доповнення!

Оскільки відділ землеустрою у Східному міністерстві вже тривалий час звертається до нас із проханням, прошу про швидке вирішення цього питання.

1 додаток!

A b s c h r i f t !

34

Institut für Osteuropäisches Recht
an der Albertus-Universität

Königsberg (Pr.), den 9. Dezember 1942.
Mitteltragheim 31

Herrn

Dr. W u n d e r
Einsatzstab Rosenberg
Berlin-Charlottenburg
Bismarckstraße 1.

Lieber Herr Dr. Wunder!

Nach Königsberg zurückgekehrt, darf ich heute gleich auf das lebenswürdige Angebot zurückgreifen, welches Sie den an der Tagung in Posen beteiligten Institutsleitern machten. Entgegen seiner etwas weiter ausholenden Bezeichnung beschränkt sich mein Institut praktisch auf die Erforschung des russischen Rechts und zwar in erster Linie des sowjetrussischen, erst in 2. Linie des zaristischen Rechts. Ich wäre Ihnen zu besonderem Dank verpflichtet, wenn es Ihnen möglich wäre, mir im Wege einer langfristigen Leihe Bücher, Zeitschriften und Gesetzessammlungen der Sowjet-Union zur Verfügung zu stellen, wobei ich in Folgendem eine kurze Aufstellung der einzelnen Sachgebiete folgen lasse:

A. Allgemeines

1. Juristische Zeitschriften, der Zeiträume von 1917-1942, insbesondere erwünscht sind die folgenden Zeitschriften "Wochenschrift der Rätejustiz", "Sowjet-Justiz", "Sowjet-Recht", "Der Sowjetstaat und das Sowjet-Recht".
2. Gesetzessammlungen, und zwar insbesondere die Amtlichen Gesetzessammlungen der Sowjet-Union, Großrußlands, der Ukraine und Weißrußlands, ferner der drei baltischen Staaten für die Dauer ihrer Zugehörigkeit zur Sowjetunion.

B. Bücher, und zwar insbesondere aus den folgenden Fachgebieten:

in Kassing

1. Allgemeine Rechtstheorie
2. Rechtsphilosophie,
3. Rechtsgeschichte
4. Rechtszyklopädien
5. Staatsrecht
6. Völkerrecht
7. Verwaltungsrecht
8. Bürgerliches Recht

Копія

Інститут східноєвропейського права
при університеті ім. Альберта

Кьонігсберг (Пруссія), 9 грудня 1942 р.
Mitteltragheim 31

Панові
д-ру Вундеру
Берлін-Шарлоттенбург
Bismarckstraße 1

Любий пане д-р Вундер!

Повернувшись до Кьонігсберга, я користуюся тією люб'язною пропозицією, яку Ви зробили на засіданні у Позені керівникам інститутів, що брали у ньому участь. Незважаючи на дещо широку звучну назву, мій інститут фактично обмежується дослідженням російського права, хоча в першу чергу – радянського, в другу чергу – часів царизму. Я був би Вам дуже зобов'язаний, якщо б Ви могли надати мені у розпорядження у вигляді тривалого користування книги, журнали та зібрання законів Радянського Союзу та дозволу собі навести наступний короткий перелік:

А. Загальне:

1. Юридичні журнали, часового проміжку 1917–1942 рр., зокрема бажаними є такі журнали: “Еженедельник советской юстиции”, “Советская юстиция”, “Советское право”, “Советское государство и советское право”;
2. Зібрання законів, зокрема зібрання законів Радянського Союзу, Росії, України та Білорусії, крім того – трьох балтійських держав за час їхньої належності до Радянського Союзу.

Б. Книги переважно з таких галузей*:

1. Загальна теорія права;
2. Філософія права;
3. Історія права;
4. Енциклопедії з права;
5. Державне право;
6. Міжнародне право;
7. Адміністративне право;
8. Цивільне право;

* *Навпроти цієї позиції на полі дописано чорнилом: Frau Rassing.*

Frau
Rassig

2/1930

9. Familienrecht
10. Arbeitsrecht
11. Landwirtschaftsrecht,
12. Industrie- und Handelsrecht, insbesondere das Recht
13. Strafrecht, einschließlich Gefängniswesen
14. Strafprozeßrecht
15. Zivilprozeßrecht.

Es kommt mir keineswegs darauf an, nur etwa Neuerscheinungen genannten Rechtsgebieten zu erwerben. Auch ältere Bücher und Auflagen, von 1917 ab, sind mir stets willkommen, da ich in Jahren des Bestehens meines Instituts zwar verhältnismäßig viele Erscheinungen erhalten habe, die Möglichkeit des Erwerbes anderer Schriften recht gering war.

Sehr interessieren würde es mich, ob die von Ihnen grundsätzlich gebotenen Materialien sich noch außerhalb der Reichsgrenzen oder sich schon zum Teil in Berlin angesammelt haben. Im letzteren Falle würde es nämlich unsere beiderseitige Arbeit wesentlich erleichtern, wenn ich in die Möglichkeit versetzt würde, mir einen Überblick über das bei Ihnen bereits Vorhandene zu verschaffen.

Mit den besten Grüßen und

Heil Hitler !

Ihr sehr ergebener

Prof. Dr. Kaurach

9. Сімейне право;

10. Трудове право;

11. Сільськогосподарське право;

12. Індустріальне та торгівельне право, зокрема право [довірчої власності];

13. Кримінальне право, з виправно-трудоим законодавством включно;

14. Кримінально-процесуальне право;

15. Цивільно-процесуальне право.

При цьому мені не видається важливим отримувати лише нові видання з названих галузей права. Більш старі книги та серії, з 1917 р., для мене завжди бажані, тому що я за роки існування мого інституту отримав відносно багато нових видань, можливість придбання рідкісного видання була досить незначною.

Мене б дуже цікавило, чи загалом запропоновані Вами матеріали ще знаходяться поза кордонами райху або вже частково зосереджені в Берліні. В останньому випадку це суттєво полегшило б нашу спільну роботу, оскільки я отримав би можливість створити своє власне уявлення щодо того, що у Вас є*.

Із найкращими побажаннями та
Хайль Гітлер!

Щиро Ваш
підп. [Маурах]
[підпис відсутній]

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 118, арк. 33–34 зв. Оригінал. Машинопис. Мова німецька.

* При Оперативному штабі та Східній бібліотеці.

№ 102

**Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
für die besetzten Gebiete**
Berlin W 35, Margaretenstraße 18
Telefon: 22 95 36

Berlin, den 15. Dezember 1942. 23
IV/Dr. Wu./Ha. 1447/42

Die Stabsführung
Abt. Auswertung

Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
Hauptarbeitsgruppe Ostland

R i g a

W. W.
2.1.43 W.

Auf Grund einer dringenden Anforderung der Reinhard Heydrich Stiftung in Prag bitte ich um gesonderte Zusendung von Material, das sich auf das Tschechentum in Böhmen und Mähren sowie in Wolhynien bezieht. Außerdem interessiert alles, was in der Sowjet-Union über die Slowaken und die Slowakei erschienen ist, ferner über das Deutschtum in Böhmen, Mähren und der Slowakei und über die Tschechoslowakische Republik. Besonderes Interesse besteht auch an der in Kiew erschienenen Zeitschrift "Českoslovan".

Heil Hitler !

Wunder
(Dr. Wunder)

№ 102

Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга
для окупованих територій
Berlin 35 W, Margaretenstraße 18
Telefon: 22 95 36

Берлін, 15 грудня 1942 р.
IV/Dr.Wu./Ha 1479/42

Управління штабу

Відділ “Використання”

Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга
Головна робоча група “Остланд”
Рига

На виконання термінового запиту Фонду ім. Райнхарда Гейдріха у Празі я прошу щодо додаткового пересилання матеріалів, що стосується чехів у Богемії та Моравії, а також на Волині. Крім того, представляє інтерес все, що публікувалось у Радянському Союзі про словацький народ та Словаччину, а також про німців у Богемії, Моравії і Словаччині та про Чехословацьку Республіку. Особливий інтерес представляє також журнал “Čechoslovan”*, що видавався у Києві.

Хайль Гітлер!
За доруч.
[підпис]
д-р Вундер

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 118, арк. 23. Оригінал. Машинопис. Мова німецька.

* “Čechoslovan” (1911–1914, 1916–1918), друковане видання чеської громади у Києві. Ред. Б. Швігорський і В. Хорват.

Abschrift

Die Stabsführung
Abt. Auswertung

Berlin, den 19. Dezember 1942
IV/Dr. Sgb./Ra.

46

An den S t a b s f ü h r e r

Am 18.12.42 gegen 12 Uhr kamen mehrere Adrafte der Herren von Stakelberg und Grünbaum von der Presse- und Propaganda-Abteilung des Ostministeriums, ob wir 1 bis 2 sowjetrussische Filme für eine wichtige Filmveranstaltung um 17 Uhr nachmittags zur Verfügung stellen könnten, zu der der Herr Reichsminister und Reichsleiter nebst 6 Generalen, Gauleiter Dr. Meyer und den Ministerialdirektoren des Ostministeriums erscheinen würde. Alle Versuche des Ostministeriums, vom Reichsfilmarchiv und einigen anderen Stellen Filme zu erhalten, seien trotz Hinweises auf die Wichtigkeit der Veranstaltung durch die Teilnahme des Herrn Reichsministers fehlgeschlagen.

Obwohl die Zeit für eine ordnungsgemäße Durchführung einer schnellen Herbeischaffung der Filme - unsere Filme lagern bekanntlich in Rangsdorf und können frühestens in 2 Stunden herangebracht werden, sie müssen alsdann noch von Herrn Reinsch auf ihre Spielbarkeit, Zusammensetzung der Akte usw. durchgesehen und schließlich Herrn Reichardt als Übersetzer in einer Probevorführung vorgespielt werden - viel zu kurz war und überdies das Programm noch nicht einmal feststand (entweder Suvorow, Peter der Große, Zirkus oder Mannerheimlinie), sagten wir zu, die gewünschten Filme zur festgesetzten Stunde vorführen zu wollen und Herrn Reichardt zur Verfügung zu stellen.

Die Schwierigkeiten im einzelnen - 2 Filme mußten durch zwei Männer der Abteilung Auswertung aus Rangsdorf, 2 Filme durch zwei andere Männer der Stabsführung, Bismarckstraße aus der Margaretenstraße geholt werden, unterdes Herr Reinsch und der Unterzeichnete sofort an die Durchsicht der im Vorführungsraum, Bismarckstr. zufällig vom Vortage noch dort lagernden Filme herangingen, usw. - sollen hier nicht besonders geschildert werden.

Erwähnt werden soll nur noch, daß am gleichen Tage um 2 1/2 Uhr im Kinoraum in der Bismarckstraße noch eine andere Filmvorführung vor etwa 25-30 von Pg. Künkler geladenen Gästen durchgeführt werden mußte und die Veranstaltung vor dem Reichsleiter von ihm in letzter Minute um 3/4 Stunde vorverlegt wurde! Trotzdem konnte der vom Ostministerium angesetzte Termin eingehalten und die Gesamtvorführung reibungslos durchgeführt werden.

I.A. gez. Dr. Engelbach

№ 103

Копія

Управління штабу
Відділ “Використання”

Берлін, 19 грудня 1942 р.
IV/Dr. Eng./Ra.

Керівникові Штабу

18.12.42 біля 12-ї години дня надійшло декілька запитів панів фон Штакельберга та Грюнбаума з відділу преси та пропаганди Східного міністерства щодо того, чи можемо ми надати один чи два радянські кінофільми для важливого кіноперегляду у другій половині дня, о 17-й годині, щоб показати їх панові міністру та райхсляйтеру, а також шести генералам, гауляйтерові д-ру Мейєру та декільком начальникам відділів міністерства. Всі спроби Східного міністерства отримати фільми від імперського кіноархіву та декількох інших служб не вдалися, незважаючи на важливість заходу з огляду на участь пана міністра.

Хоча часу для здійснення швидкої доставки фільмів було обмаль – наші фільми, як відомо, зберігаються у Рангсдорфі та можуть бути привезені не раніше, ніж через 2 години, потім вони мали ще [бути] перевірені паном Райншем на предмет [придатності для перегляду], складу та, нарешті, продемонстровані для пробного перегляду панові Райхардту як перекладачеві, крім того, програма ще жодного разу не була визначена (або “Суворов”, або “Петр Первый”, “Цирк” чи “Линия Маннергейма”) – ми запевнили, що доставимо бажані фільми у вказаний час та передамо панові Райхардту.

Зокрема, були труднощі, які не варто тут особливо розписувати, – два співробітники відділу “Використання” мали доставити два фільми з Рангсдорфу, дві особи з Управління штабу на Бісмаркштрассе мали отримати два інших фільми на Маргаретенштрассе, тим часом пан Райнш та той, хто підписався нижче, терміново приступили до перегляду фільмів, що випадково відучора знаходилися у приміщенні для переглядів на Бісмаркштрассе тощо.

Слід ще згадати, що того ж дня о другій тридцять у приміщенні для перегляду на Бісмаркштрассе мав відбутися ще один перегляд для 25–30 гостей, запрошених пг. Кюнклером, та райхсляйтер в останню хвилину переніс перегляд фільмів на $\frac{3}{4}$ години раніше! Незважаючи на це, термін, встановлений Східним міністерством, був дотриманий та загальний показ [фільмів] відбувся без перешкод.

За доруч. підп. д-р Енгельбах

3. Der weit größte Teil meiner Zeit und Arbeitskraft gehörte der Auslese von Büchern, die abgesondert wurden zur Beförderung ins Reich, später für die Ost-Bibliothek, bzw. zur späteren Beantragung für die ZBHS. Da anfangs nähere Richtlinien zum Komplettieren einer zentralen Ost-Bibliothek fehlten, konnte die Arbeit nicht genügend einheitlich und systematisch durchgeführt werden. Es wurde möglichst jegliches russische Schrifttum, das nicht direkt als Kalkulation bezeichnet werden konnte, aufgehoben und zur Bearbeitung genommen. Besonders war ich aber bemüht, dasjenige Schrifttum zu finden, was bei der administrativen Verwaltung und wirtschaftlichen Auswertung des Landes von Nutzen sein konnte oder das von einigen staatlichen Behörden bereits verlangt wurde.

Was dagegen die Auslese für die ZBHS, bzw. eine Beantragung für dieselbe betrifft, so konnte diese Arbeit einheitlich und systematisch durchgeführt werden, da von

vornherein bestimmte Richtlinien zur Anschaffung vorlagen. In Rahmen dieser Richtlinien hatte ich mir zum Grundsatz genommen, dass es nicht auf eine möglichst große Zahl von Werken und Bänden ankommt, sondern nur darauf, dass das ausgewählte Schrifttum wirklich eine vielseitige und gründliche Unterlage zur Erfassung des russischen Ostraumes in Land und Volk, in Natur und Leben bieten kann. Der gewaltige Entscheidungskampf im Osten hat es mit sich gebracht, dass dieses Land in seiner Gegenwart und Vergangenheit einen viel wichtigeren Platz in der Interessensphäre der deutschen Politik und daher auch in der deutschen wissenschaftlichen Forschung eingenommen hat, als es bis jetzt der Fall war. Nur ein oberflächlicher Blick in die Verhältnisse dieses Ostraumes genügen, um von der Schicksalhaftigkeit dieses Raumes für Europa und das ganze Indogermanentum überzeugt zu werden. Der gegenwärtige Kampf steht trotz seiner Insigartigkeit nicht allein da, sondern ist Krönung einer Jahrtausende alten Auseinandersetzung zwischen dem nordrussisch vorbestimmten Indogermanentum und den Fremdkräften der östlichen Steppen. Eine vielseitige Erfassung der Formen und Unterlagen dieses Kampfes kann erzielt werden durch Forschungen auf dem Gebiete der Geschichte des Landes mit allen ihren Randgebieten, besonders der Vor- und Frühgeschichte, der Volks- und Völkerkunde, sämtlicher Äußerungen des geistigen Lebens, der Religion, der Kunst, der Literatur, der politischen und weltanschaulichen Verhältnisse, der wirtschaftlichen und kulturellen Entwicklung und zuletzt auch des gegenwärtigen Zustandes der Länder und Völker des Ostraumes. Die Standardwerke zu diesem Studium bin ich bemüht gewesen zusammenzubringen.

[...]**

3. Найбільше мого власного часу і часу працівників займав відбір книг, вилучених для відправлення до райху, потім – для Східної бібліотеки та для наступної пропозиції Центральній бібліотеці Вищої школи. Оскільки спочатку не було інструкцій щодо комплектування центральної Східної бібліотеки, робота проводилася недостатньо уніфіковано та систематично. По можливості, відбиралася для опрацювання література, яка, на перший погляд, не визначалась як макулатура. Я намагався, головним чином, знаходити ту літературу, яка могла бути корисною для адміністративного управління та економічного використання країни або яка вже була замовлена деякими державними установами.

Натомість, стосовно відбору або пропозиції книг для Центральної бібліотеки Вищої школи, то ця робота проводилася уніфіковано та систематично, тому що заздалегідь були підготовлені відповідні інструкції відносно політики її комплектування. Основним положенням цих інструкцій був принцип відбору не власне якнайбільшої кількості літератури, а лише тієї, в якій дійсно містилися різносторонні та ґрунтовні матеріали, що мали слугувати розумінню російського східного простору – його краю та народу, природи та життя. Вирішальна боротьба на Сході підтвердила, що цей регіон у своєму минулому та на сучасному етапі посідає більш важливе місце у сфері німецької політики, а також у німецьких наукових дослідженнях, ніж це було колись. Навіть поверхового огляду на перетворення у східному просторі досить, щоб переконатися у доленосному значенні цього краю для Європи та всього індогерманізму. Нинішня боротьба, незважаючи на свою винятковість, є вершиною тисячолітніх дискусій між раніш визначеним нордично-расовим індогерманізмом та чужорідними силами східних степів. Різностороннє розуміння форм та підстав цієї боротьби може бути досягнуте лише завдяки дослідженням в галузі історії краю та всіх її суміжних галузей, особливо давньої та прадавньої історії, народного мистецтва та етнографії, всіх проявів духовного життя, релігії, мистецтва, літератури, політичних та світоглядних перетворень, економічного та культурного розвитку і, нарешті, сучасного стану країн та народів східного простору. Типові видання для таких досліджень я й був уповноважений збирати для Центральної бібліотеки Вищої школи.

* Переклад Н. І. Малолетової (2004); публікується за редакцією Н. Г. Кашиєварової.

** Тут випущено частину щодо основних засад роботи д-ра Нея, підготовки восени 1941 р. перших інструкцій з каталогізації книжкових фондів, а також перелік бібліотек на окупованих східних територіях, де тривала робота з опрацювання фондів.

[...]

B. Unabhängig von der allgemeinen Tätigkeit der Arbeitsgruppen des Einsatzstabes bestand die Arbeit des Sonderstabes Bibliothek der Hohen Schule in der

1) Besichtigung der größten Bibliotheken des Einsatzlandes;

2) Erfassung und Bearbeitung der Handschriftensammlungen dieser Bibliotheken;

3) Austauschaktion von Dubletten und Publikationen.

[...]*

Незалежно від загальної діяльності робочих груп Оперативного штабу, робота Зондерштабу “Бібліотека Вищої школи” полягала в:

- 1) огляді найбільш значних бібліотек Оперативного штабу;
- 2) обліку та опрацюванні рукописних зібрань цих бібліотек;
- 3) обміні дублетами та публікаціями.

[...]**

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 136, арк. 238–239. Засвідчена копія. Машинопис. Мова німецька.

Опубл.: Малолетова Н., Дубровіна Л. Бібліотеки Києва в період нацистської окупації (1941–1943): дослідження. Анотований покажчик. Публікації документів. – К., 2004. – С. 708–711.

* Тут вилучено частину про відбір д-ром Неєм для Центральної бібліотеки Вищої школи певної кількості книг, конфіскованих при головних робочих групах “Остланд” та “Україна”.

** Тут вилучено частину, що містить перелік бібліотек на окупованих східних територіях, що мали у складі рукописні фонди, стисло висвітлює питання опрацювання Крайової бібліотеки Латвії, а також придбання видань різних навчальних закладів та наукових установ на окупованих східних територіях.

**EINSATZSTAB REICHSLEITER ROSENBERG
FÜR DIE BESETZTEN GEBIETE
HAUPTARBEITSGRUPPE UKRAINE**

Kier, den 15. 1. 1943
Wfr/H1

Abteilung Erfassung und Planung

An den

Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
für die besetzten Gebiete
Aussenstelle

Dajepropetrowsk.

Arbeitsauftrag Nr. 3/43

Betr.: Zeitschriften für das Wirtschaftsinstitut für die
Oststaaten in Königsberg.

Das Königsberger Institut benötigt dringend:

- Planowoje chozjajstvo, Jg. 1939, H. 1-6 1-5
Jg. 1941
- Problemy ekonomiki, Jg. 1941 1
- Sobranie zakononij i rasporjasenij rabocco-krest'
janskogo pravitel'stva RSPSR,
Jg. 1938 (H. 1-13 vorh.)
Jg. 1939
Jg. 1940
Jg. 1941

Wenn vorhanden, sind die Zeitschriften unmittelbar über
die Stabsführung Berlin an das

Wirtschaftsinstitut
für die Oststaaten

Königsberg
Adolf-Hitler-Strasse 6-8

zu senden. Fehlensige erforderlich.

Heil Hitler!

H. Wehendorf
(Wehendorf)
Obereinsatzführer

№ 105

Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга
для окупованих територій
Головна робоча група “Україна”

Київ, 15.[1].1943
Wfr./НІ.

Відділ “Облік та планування”

До Оперативного штабу райхсляйтера Розенберга
для окупованих територій

Філіал у Дніпропетровську

Циркуляр № 3/43*

Щодо: Журнали для Інституту економіки східноєвропейських країн у Кьонігсберзі

Інститутіві у Кьонігсберзі терміново потрібні:

“Плановое хозяйство”, 1939 р., вип. 1–6;
1941 р., вип. 1–5;
“Проблемы экономики”, 1941 р.;
“Собрание узаконений и распоряжений рабоче-крестьянского
правительства РСФСР”, 1938 р. (№ 1–13 [наявні])
1939 р.
1940 р.
1941 р.

Якщо журнали є, їх необхідно надіслати безпосередньо через Управління штабу
до:

Інституту економіки
східноєвропейських країн
Königsberg
Adolf-Hitler-Straße 6–8

Бажаним є повідомлення у разі відсутності.

Хайль Гітлер!
[підпис]
Вебендюрфер,
оберштабсайнзацфюрер

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 26 а, арк. 127. Засвідчена копія. Машинопис. Мова німецька.

* *Дописано від руки.*

№ 106

Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
für die besetzten Gebiete

Berlin, den 5. Februar 1943
Kr/Gr.

Reichsleitung
Abt. Erfassung u. Sichtung

Aktenvermerk für Stabsführer Pg. U t i k a l

München

Betr.: Ausstellung, 10 Jahre Machtübernahme der NSDAP am 3. März 1943.
Telefongespräch zwischen Leiter des Ausstellungsamtes Pg. Schneider
und Pg. Krulick.

Pg. Schneider wurde gebeten anzugeben, was er zur obengenannten Ausstellung vom Einsatzstab RR an Material benötigt bzw. wie er sich nach seinem Besuch in der Margaretenstraße die Herausstellung des Einsatzstabes RR denkt.

Pg. Schneider stehen nur etwa 1 1/2 qm Ausstellungsfläche zur Verfügung.
Er bittet:

- 1) Daß der Stabsführer in 4 bis 5 Sätzen Wesen und Aufgabe des Einsatzstabes RR aufzeigt. Diese Sätze sollen sauber geschriebene Überschrift für den zur Verfügung stehenden Ausstellungsraum darstellen.
- 2) Nennungen des betreffenden Göring-Befehls und des Wehrmachtbefehls in geeigneter Form.
- 3) Kartografische oder ähnlich geartete Darstellungen ~~wo~~ Einsatzstellen des Einsatzstabes RR arbeiten.
- 4) Foto einzelner Arbeitsstellen.

Pg. Schneider ist der Ansicht, daß bei dem beschränkten Ausstellungsraum eine Ausstellung von Gegenständen nicht angebracht ist. Er will also ausschließlich mit Text, Fotos bzw. Statistiken arbeiten.

Ergänzender Vorschlag des Pg. Krulick: Ausstellungen von Fotos, welche zerstörte Städte zeigen, aus denen vom Einsatzstab RR wertvolles Material geborgen wurde; Nennungen einzelner geborgener Kulturgüter und Ähnliches; Zeigen einzelner Stücke z.B. das Partisanen-Handbuch oder das bekannte bolschewistische, antifaschistische Kinderhetschbuch mit Angaben, daß auf Grund dieser Funde Maßnahmen zur Partisanenbekämpfung erarbeitet werden konnten.

Pg. Schneider braucht Übersicht über das zur Ausstellung Gelangende bis spätestens Mittwoch, den 10.2.1943 vormittags.

Es wird um Ihre Stellungnahme zur vorstehenden Aktenvermerk gebeten.

(Krulick)

№ 106

Оперативний штаб райхслайтера Розенберга
для окупованих територій

Берлін, 5 лютого 1943 р.
Kr./Gr.

Імперське управління

Відділ “Облік та контроль”*

Службова записка для керівника Штабу пг. Утікаля

Щодо: Мюнхен, виставка “10 років приходу до влади НСДАП” 3-го березня 1943 р. Телефонна розмова між керівником відомства “Виставки” пг. Шнайдером и пг. Круликом.

Пг. Шнайдера попросили зазначити, який матеріал Оперативного штабу РР йому потрібен для вищеназваної виставки відповідно до його думки після відвідання експозиції Оперативного штабу РР на вул. Маргаретенштрассе.

Пг. Шнайдер має у своєму розпорядженні лише 1,5 кв. м виставкової площі.

Він просить:

- 1) щоб керівник Штабу чотирма чи п'ятьма експонатами продемонстрував сутність та завдання Оперативного штабу РР. Ці предмети повинні мати чіткі підтекстівки для виставкових приміщень, що є у розпорядженні;
- 2) наведені належним чином накази Гьорінга та Верховного головнокомандувача збройних сил;
- 3) картографічні або подібні до них зображення місць, де виконує свої завдання оперативний Штаб РР;
- 4) фотографії окремих місць роботи.

Пг. Шнайдер дотримується точки зору, що при обмеженому виставковому приміщенні експозиція з предметів не може бути розміщена. Він також бажає працювати виключно з текстами, фотографіями та, відповідно, статистикою.

Додаткова пропозиція пг. Крулика: демонстрація фото із зображенням зруйнованих міст, з яких Оперативний штаб РР вивіз цінні матеріали; перелік окремих культурних цінностей та подібного до них; окремі свідчення, наприклад інструкція партизана або відома більшовицька антифашистська пропагандистська дитяча книжка з інформацією, на підставі якої могли бути розроблені заходи щодо боротьби проти партизанів.

Пг. Шнайдер потребує перелік того, що може бути на виставці, найпізніше до середи, 10.2.1943.

Просимо Вашого висновку щодо наданої службової записки.

[підпис]

Крулик

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 22, арк. 161. Оригінал. Машинопис. Мова німецька.

* *Дописано від руки: 9.2.43 переправлено до [нерозбірливо].*

Aktenvermerk für den Reichsleiter

Kanzlei Rosenberg	
Eins. Nr. 248 I. - 121843	
abl.	2

Betr.: Besichtigung des Einsatzstabmaterials durch die Amtsleiter

Am Mittwoch, dem 3.2., 16 Uhr, haben die Leiter der Hauptämter und Ämter der Dienststelle das in der Margaretenstr. 18 ausgestellte Material des Einsatzstabes besichtigt. Anwesend waren die Parteigenossen Hagemeyer, Härtle, Reinerth, Dr. Strobel, Dr. Payr, Schneider, Dr. Benatzky. An die Besichtigung schloss sich eine kurze Besprechung über die Möglichkeiten, die sich für die Auswertung des Materials für die Dienststelle ergeben könnten. Pg. Hagemeyer bedankte sich im Namen aller anwesenden Amtsleiter dafür, dass durch die Ausstellung ein klarer Einblick in die Arbeit und die Ergebnisse des Einsatzstabes gegeben wurde. Er brachte zum Ausdruck, dass alle Anwesenden von dem Ergebnis und der Leistung beeindruckt seien. Er habe deshalb mit den anwesenden Amtsleitern den gemeinsamen Wunsch, das zeitweise aus Unkenntnis der Sachlage erhobene Kriegsbeil wieder einzustecken, um mit aller Energie seitens der Dienststelle an die Auswertung des durch den Einsatzstab sichergestellten Materials, das für die geistige Kriegführung von Bedeutung ist, planmässig und tatkräftig heranzugehen. Es bestünde allgemein die Auffassung, dass man die Tätigkeit des Auspackens und Sichtens des Materials noch ganz erheblich beschleunigen und durch Ansatz entsprechender Kräfte einer sinnvollen Auswertung für das Kriegesgeschehen entgegenführen müsste.

Pg. Härtle schlug vor, dass man die bei der in Aussicht stehenden Schliessung einer grösseren Anzahl von deutschen Universitäten nun frei werdenden Wissenschaftler älterer Jahrgänge für die Auswertung des Materials gewinnen und ansetzen müsste, um so

b.w.

Доповідна записка на ім'я райсхляйтера*

Щодо: Огляд матеріалів Оперативного штабу керівниками відомств

У середу, 3.2, о 16-й годині керівники головних відомств та співробітники служби оглянули матеріали Оперативного штабу, виставлені на Маргаретенштрассе, 18. Були присутні партайгеноссе Гагемейер**, Гертле, Райнерт, д-р Штробель, д-р Пайр, Шнайдер, д-р Бенацьки. Під час огляду відбулася коротка розмова щодо можливостей використання зазначених матеріалів для потреб служби. Пг. Гагемейер подякував від імені усіх присутніх керівників відомств організаторам виставки за те, що завдяки їй подано ясну картину щодо роботи Оперативного штабу та її результатів. Він висловив думку, що всі присутні мають бути вражені результатами та досягненнями. Тому він має бажання разом з усіма присутніми керівниками час від часу від незнання стану справ знову заховати підняту “сокиру війни”, щоб з усією енергією зі сторони служби планомірно та активно вдатися до використання матеріалів, конфіскованих Оперативним штабом, що мають значення для ідеологічного аспекту ведення війни. В загальних рисах існує точка зору, що діяльність з розпаковування та перегляду матеріалів значною мірою може бути пришвидшена та мала б шляхом залучення відповідних робочих рук привести до доречного використання у ході ведення війни.

Пг. Гертле запропонував, щоб тепер, аби швидко досягти мети, слід було б залучити та задіяти для використання матеріалу вчених старшого віку, що лишаються без роботи за умов закриття значної кількості університетів.

* Альфреда Розенберга.

** Ганс Гагемейер (1899–1993), у 1934–1943 рр. – керівник відомства “Письменство” при Відомстві Розенберга – службі Уповноваженого фюрера у справі нагляду за загальним духовним і світоглядним навчанням та вихованням у НСДАП, у 1943–1944 рр. – керівник відомства “Наддержавні сили” при цьому ж Відомстві Розенберга.

recht schnell zum Ziel zu kommen.

Es wurde vereinbart, das Material dem Leiter des Hauptamtes Wissenschaft, Hauptdienstleiter Dr. Gross, noch zu zeigen, um dann mit ihm, Pg. Hagemeyer und Pg. Härtle gemeinsam einen Vorschlag auszuarbeiten, in welcher Weise das vom Einsatzstab sichergestellte Material sinnvoll für die geistige Kriegführung ausgewertet werden kann. Wir würden dann Ihnen, Reichsleiter, gemeinsam einen entsprechenden Vorschlag unterbreiten.

M. Michel

den 8.2.43 - U/Sz

Було домовлено, що матеріал ще буде продемонстрований керівникові Головного відомства “Наука”, гауптдінстляйтеру д-ру Гросу, щоб потім спільно з ним пг. Гагемейер та пг. Гертле розробили проект, яким чином матеріал, конфіскований Оперативним штабом, може бути повноцінно використаний для ведення війни. Потім ми спільно надали б Вам, пане райхсляйтере, відповідний проект.

[підпис]

Утікаль

8.2.[19]43 U/Sz

BArch, NS 8/260/83–84. Оригінал. Машинопис. Мова німецька.

Цифрову копію онлайн див.:

<http://startext.net-build.de:8080/barch/Midosasearch/NS8/index.htm>

342

Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
für die besetzten Gebiete

Stabsführung, Abt. Erf. u. Sichtung

Berlin, am 17. Februar 1943.

IIc/Dr. Wu./Rei. 1333/43

An den Sonderstab Wissenschaft, im Hause I

Nach Rücksprache mit Frau Dr. Puschke übersende ich Ihnen beiliegend einige Auszüge aus der Arbeit von Frau Dr. Puschke mit der Bitte um Weitergabe.

Das Kapitel über Tuberkulose bittet Frau Dr. Puschke weiterzugeben an :

- 1.) Reichsausschuss für Tbc und die
- 2.) Deutsche Tbc-Gesellschaft.

Den Abschnitt über Geburtshilfe, Mutter und Kind usw. bitte ich weiterzugeben an das :

- 1.) Amt für Rassenkunde und das
- 2.) Stuttgarter Institut.

Den Abschnitt über Arbeitshygiene bitte ich weiterzuleiten an :

- 1.) Ostministerium, Sondergruppe Arbeitspolitik u. Sozialverwaltung, Berlin-Berolinahaus, Alexanderplatz
- 2.) Wirtschaftsstab Ost, z.H.v. K.V. Chef Dr. Rachner, Berlin, Saarlandstr. 96 (R.Arbeitsministerium)
- 3.) Reichsarbeitsministerium, Min. Rat Dr. med. Petzold, Berlin, Saarlandstr. 96
- 4.) Arbeitswissenschaftliches Institut der DAF, z.H.v. Ministerialdirektor Dr. Pohl, Berlin, Potsdamer Platz. (Diese Stelle leitet den Bericht den interessierten DAF-Stellen zu)
- 5.) Dr. Küssner, Stuttgart-Sillenbuch, Hohenringweg 34.

Ausserdem schlage ich Ihnen vor, aus den beiden Abschnitten über Hungerkrankheiten und über Geschlechtskrankheiten einen verkürzten Auszug unter Weglassung der gesamten fachlichen Einzelheiten zu machen, um ihn dem Reichsleiter und Ministerialdirektor Dr. Leibbrandt vorzulegen.

Von uns aus sind die Abschnitte über Hungerkrankheiten und über Geschlechtskrankheiten dem OKW zugeleitet worden.

Heil Hitler !

Anlagen 1

i.V.:(Dr. Wunder)

№ 108

Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга
для окупованих територій

Управління штабу, відділ “Облік та контроль”

Берлін, 17 лютого 1943 р.
Пс/Dr. Wu./Rei. 1833/43*

До Зондерштабу “Наука”, безпосередньо!

Після розмови з фрау д-ром Леонорою Пушке я пересилаю Вам у додатках декілька фрагментів роботи фрау д-ра Пушке із проханням про їхнє розповсюдження.

Фрау д-р Пушке просить переслати главу про туберкульоз:

- 1) до Імперського комітету з туберкульозу;
- 2) до Німецького товариства з туберкульозу.

Розділ про допомогу при народженні, матір та дитину тощо я прошу передати:

- 1) до Відомства з расової теорії;
- 2) до Інституту у Штуттгарті .

Розділ про гігієну праці я прошу передати до:

- 1) Східного міністерства, особливій групі “Трудова політика та соціальне управління”, Berlin-Berolinahaus, Alexanderplatz;
- 2) Господарського штабу “Схід”, особисто K.V.Chef*** д-ру Рахнеру, Berlin, Saarlandstr., 96 (Міністерство праці);
- 3) Міністерства праці, мін[істерському] раднику д-ру медицини Петцольду, Berlin, Saarlandstr., 96;
- 4) Наукового інституту праці Німецького трудового фронту****, міністеріаль-директору***** д-ру Полю, Berlin, Potsdamer Platz (ця установа направить донесення до зацікавлених підпорядкованих йому служб);
- 5) д-ру Кюсснеру, Stuttgart-Sillenbuch, Hohenringweg 34.

Крім цього, я пропоную із двох розділів – про захворювання через нестачу їжі та про венеричні захворювання – зробити один скорочений витяг, випустивши з них частини загального змісту, щоб показати його райхсляйтеру та міністеріаль-директору д-ру Ляйббрандту*****.

Розділи щодо захворювань через нестачу їжі та венеричні захворювання ми також направили до ОКВ.

Хайль Гітлер!

[підпис]

За доруч. д-р Вундер

Додатки!*****

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 215, арк. 342. Засвідчена копія. Машинопис. Мова німецька.

* Притисано від руки.

** Інститут біології та расової теорії Вищої школи (Institut für Biologie und Rassenkunde der Hohen Schule).

*** Kriegsverwaltungschef – керівник військового управління (військове звання).

**** Deutsche Arbeitsfront (DAF) – Німецький трудовий фронт, об'єднаний союз роботодавців і робітників.

***** Міністеріаль-директор (Ministerialdirektor) – звання, яке означало водночас посаду керівника одного з відділів міністерства як державної установи.

***** Георг Ляйббрандт був керівником Головного відділу I (“Політика”) в Міністерстві окупованих східних територій.

***** Додатки при документі відсутні.

16. März 1943

411

29. Offener Abend am 3. März 1943

Herr v. Bautenfeld vom Auswärtigen Amt hielt einen Vortrag über die Sowjetische Aussenpolitik. S. anliegenden Bericht v. Pg. Typke.

Anwesende Gäste:

Vom Reichskommissariat:

Reg. Rat Trampedach
Dr. Lenz und Frau
Rittmeister Floegel
Pg. Neugabauer
Pg. Donath
Dr. Stifia

Vom Generalkommissariat:

Schulrat Tiedmann

Von der Wehrmacht:

Major Dr. Juncker
Hauptmann Dr. Andrich
Sonderführer Strodthoff
Hauptmann Stahlkopf
Oberstleutnant Klebs von Halle
v. Rosenblatt
Sonderführer Drennert
Reg. Rat Dr. Lenke
Sonderführer Spinatloff
Major Daven
Hauptmann Dr. Lecayk
Sonderführer Voll

Von SD:

Dr. Goegginger und Frau

NSDAP:

Pg. Schmidt
Pg. Sasse
Pg. Walter
Pg. Wulf
Pg. Ellerbrock

Wirtschaft:

Sonderführer Holzner - Deutsche Buchhandlung

D. W. G.

16 березня 1943 р.
4181

29-й “відкритий вечір” 3 березня 1943 р.

Пан фон Раутенфельд із Зовнішньополітичного відомства проголошує доповідь про радянську зовнішню політику. Див. донесення пг. Тіпке, що додається.

Присутні гості:

З райхскомісаріату:

рег. рат. Трампедах
д-р Ленц із дружиною
рітгмайстер Фльогель
пг. Нойгебауер
пг. Донат
д-р Шті[...]*

З генералкомісаріату:

шульрат Тідманн

З Вермахту:

майор д-р Юнкер
гауптманн д-р Андріх
зондерфюрер Штродтгофф
гауптманн Шталькопф
оберстлейтенант Клебс фон Галле
фон Розенбладт
зондерфюрер Дроммерт
рег. рат. ** д-р Ленке
зондерфюрер Епінатіфф***
майор Давен
гауптманн д-р Лецик
зондерфюрер Фоль

Із СД:

д-р Гьоггінгер з дружиною

НСДАП:

пг. Шмідт
пг. Зассе
пг. Вальтер
пг. Вульф
пг. Еллерброк

Господарська сфера:

зондерфюрер Гольцнер – Німецький книжковий магазин

* Не прочитано.

** *Регірунгсрат (Regierungsrat)* – “урядовий радник”, звання.

*** Так у тексті.

Frau Olf - Ostland-Film G.m.b.H.
Dr. Winter- DNE
Schwarz - Deutsche Zeitung Ostland

Sonstige Gäste

Staatsanwalt Dr. Wisbrock
Pg. Junkermann
Frau Burmeister
Pg. Roettig
Pg. Weltersmann.

Der komm. Leiter der HAG.Ostland

NY
(Dr. Nyfling)
Haupteinsatzführer

фрау Ольфф – Ostland-Film G.m.b.H.*
д-р Вінтер – DNB**
Шварц – “Deutsche Zeitung”, Остланд

Інші гості:

прокурор д-р [Віттрок]
пг. Юнкерманн
фрау Бурмайстер
пг. Рьоттіг
пг. [Вольтерманн]

В. о. керівника ГРГ “Остланд”

[підпис]

д-р Нерлінг,
гауптайнзацфюрер

*ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 145, арк. 328–329. Засвідчена копія. Машинопис.
Мова німецька.*

* G.m.b.H. (Gesellschaft mit beschränkter Haftung – товариство з обмеженою відповідальністю; тут товариство з обмеженою відповідальністю “Ostland-Film”).

** Структуру не ідентифіковано.

Einsatzstab - Stabsführung
Abtlg. Erfassung u. Sichtung.

Berlin, den 28.6.1943
II c -Re/Df: 4
1896/43

A k t e n v e r m e r k

f. M. H. E.

Betr.: Filmeinsatz von Sowjet-Filmen für Schulungszwecke.

Hg. Brendel vom Hauptamt Lehrmittel rief mich gestern in der Frage des Filmeinsatzes an und teilte mir folgendes mit:

Es sollen Ausschnitte von Sowjetfilmen auch als Filmbildstreifen für die großen Schulungsthemen eingesetzt werden.
Diese Themen sind:

- "Deutscher Schicksalskampf im Osten"
- "Europa und Amerika"
- "Der Jude als Weltparasit"
- "Rassenkundliches"

Darüberhinaus ist auch die Zusammenstellung von Ausschnitten für Aufklärungszwecke über den Bolschewismus im allgemeinen erwünscht.

Ich erwiderte darauf, daß es durchaus möglich sei, Ausschnitte von Sowjetfilmen unter die allgemeinen Schulungsthemen einzuordnen, daß es aber zweckmässig sei, Aufklärungsfilme über den Bolschewismus im allgemeinen vom vorliegenden Material ausgehend in Angriff zu nehmen und erst nach einer Prüfung des Materials die thematische Ausrichtung der Schulungsfilme vorzunehmen.

Ob diese Schulungsfilme im einzelnen deutsch besprochen oder der russische Ton durch Erklärungen in deutscher Schrift ergänzt werden, ist eine Zweckmässigkeitsfrage, über die erst im einzelnen verhandelt werden müsste.

Wenn grundsätzlich derartige Schulungsfilme hergestellt werden sollen, wird es erforderlich sein, ausser den in dem beigelegten Filmverzeichnis aufgeführten Filmen noch weitere Filmstreifen zurückzuhalten. Es müsste dann in Kürze eine Prüfung des von uns bisher noch nicht gesichteten Materials erfolgen, damit geeignetes zurückgehalten und ungeeignetes Material ausgeschieden wird.

Diese Angelegenheit soll in einer Besprechung am 29.6.1943 im einzelnen geklärt werden.

Anlage

Reichardt
(Reichardt)

№ 110

Оперативний штаб – Управління штабу
Відділ “Облік та контроль”

Берлін, 28.06.1943
П с – Re/Dg.

Службова записка*

Щодо: Використання радянських кінофільмів з метою навчання

Пг. Брендель з Головного відомства “Навчальні засоби” зателефонував мені вчора з питання використання кінофільмів та повідомив наступне:

Фрагменти радянських кінофільмів слід використовувати як діафільми для великих навчальних тем.

Це теми:

- “Німецька доленосна війна на Сході”;
- “Європа та Америка”;
- “Євреї як світовий паразит”;
- “Расове [вчення]”.

При цьому підбірки фрагментів слід використовувати з просвітницькою метою щодо більшовизму.

На це я відповів, що цілком можливо упорядкувати фрагменти радянських кінофільмів відповідно до навчальних тем, але доречно в цілому брати кінофільми просвітницького змісту з наявного матеріалу і лише після їх перевірки визначати тематичний підбір навчальних фільмів.

Чи будуть ці фільми озвучені німецькою чи озвучення російською буде супроводжене написами німецькою мовою, є питанням доцільності, про що, зокрема, насамперед має йти мова.

Якщо подібні навчальні фільми принципово мають бути виготовлені, потрібно, крім плівок, наведених у переліку, що додається, тримати в резерві більше кіноплівок. Тому загалом слід здійснити перевірку матеріалів, що нами ще не перевірені, щоб відібрати бажане і вилучити небажане.

Це ретельно має бути з’ясоване при обговоренні 29.6.1943.

[підпис]
Райхардт

* Притис від руки нерозбірливий.

A n l a g e
zum Aktenvermerk betr. Filmeinsatz von Sowjetfilmen
für schulungszwecke.

Vorläufiges Verzeichnis der für Schulungszwecke benötigten
Filme:

Peter I. 1. und 2. Teil	Regierungsmitglied
Alexander Newski	Tschaipajew
Minin und Posharski	Schtschors
Suworow	Der lichte Weg
Der Mann mit Wewehr	Trilogie "Die Jugend Maxim's
Der große Bürger, 1. u. 2. Teil	"Maxims Rückkehr"
Der Deputierte des Baltikums	"Wiborger Seite"
Lenin im Oktober	Zirkus
Lenin 1918	Der große Eid
Die Parteimitgliedskarte	Papanin-Leute
Der Lehrer.	

Da die Filmkartei unvollständig ist, lassen sich sämtliche schulungs-
wichtigen Filme noch nicht anführen. Unter allen Umständen müssten
aber über die großen Spielfilme hinaus auch einige Reportage-Filme
sowie Wochenschauen zurückgehalten werden, die im einzelnen erst
nach Durchsicht des Inhalts gewichtet werden können.

Reichardt
(Reichardt)

Додаток
до службової записки щодо використання радянських кінофільмів
з метою навчання

Попередній перелік фільмів, потрібних для навчання:

“Петр I”, частини 1–2	“Член правительства”
“Александр Невский”	“Чапаев”
“Минин и Пожарский”	“Щорс”
“Суворов”	“Светлый путь”
“Человек с ружьем”	трилогія “Юность Максима”
“Великий гражданин”, частини 1–2	“Возвращение Максима”
“Депутат Балтики”	“Выборгская сторона”
“Ленин в Октябре”	“Цирк”
“Ленин в 1918 году”	“Великая клятва”
“Партийный билет”	“Папанинцы”
“Учитель”	

Оскільки картотека фільмів неповна, залучено не всі фільми, важливі для використання у навчанні. За всіх обставин щодо великих ігрових фільмів мають існувати також окремі кінорепортажі, подібні до кінохроніки тижня, і вони могли б бути відібрані після перегляду їхнього змісту.

[підпис]
Райхардт

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, стр. 21, арк. 4–5. Оригінал. Машинопис. Мова німецька.

* *Притисано від руки.*

Einsatzstab RR
Hauptarbeitsgruppe Ukraine
Abteilung Erfassung

Mosk., den 30. Juni 1943 108

Original an Stabsführung IIIc

1. Durchschlag an Stabsführung IIB
2. Durchschlag HMG Ukraine Abtg. I.

Regeln für die Aufnahme von Büchern
in die Ergänzungsmagazine.

Die Ergänzungsmagazine vereinigen die vom ERR sichergestellten Buchbestände, die in der OBR-Berlin aus Raummangel keine Aufnahme finden können, deren Erhaltung aber wegen ihres Wertes für eine zukünftige Forschung geboten erscheint.

Um eine Anhäufung von unnützen Büchern in den Ergänzungsmagazinen zu vermeiden, werden folgende Richtlinien für die Aufnahme gegeben:

I. Aufgenommen werden unbedingt:

- 1) Veröffentlichungen der Akademien, Hochschulen, wissenschaftlichen Institute und gelehrten Gesellschaften (Trudy, Zapiski, Soobschtschenija, Jeshegodniki etc.), sowohl der vor- als auch der nachrevolutionären Zeit (vor und nach 1918).
- 2) Quellenmaterial jeglicher Art (Dokumente) ohne Zeitgrenze.
- 3) Alles wissenschaftliche Schrifttum der Gebiete: Medizin, Naturwissenschaften, Technik (im weitesten Sinne), Land- und Forstwissenschaft, Mathematik, soweit nicht veraltet. (Diese Gebiete sind in der OBR-Berlin nur in enger Auswahl vertreten).
- 4) Archäologie (alles).
- 5) Kunst (alles, auch Ausstellungskataloge)
- 6) Gute Klassikerausgaben, auch aus der Zeit vor 1918.
- 7) Nachschlagewerke (seit etwa 1880)

II. Mit Auswahl aufgenommen wird vorrevolutionäres Schrifttum folgender Gebiete:

- 1) Politische Geschichte
- 2) Innenpolitik (besonders Nationalitätenfrage und Kolonisation)
- 3) Wirtschaftsgeschichte
- 4) Kulturgeschichte
- 5) Erd- und Völkerkunde
- 6) Rechtsgeschichte
- 7) Literaturgeschichte

№ 111*

Оперативний штаб РР
Головна робоча група “Україна”
Відділ “Облік”

Київ, 30 червня 1943 р.

Оригінал до Управління штабу, [відділ] II с;

1. Копія до Управління штабу, [відділ] II б;
2. Копія до Головної робочої групи “Україна”, відділ I.

Правила щодо приймання книг у допоміжних книгосховищах

У допоміжних книгосховищах концентруються конфісковані ОШР книжкові фонди, що за браком місця не можуть бути прийняті до Східної бібліотеки (Берлін), проте їхнє збереження, враховуючи їхню цінність, є необхідним для подальших досліджень.

Для уникнення накопичення непотрібних книг пропонуються такі правила приймання.

I. Обов'язково беруться:

- 1) Публікації академій наук, вищих шкіл, наукових інститутів та вчених товариств (праці, записки, повідомлення, щорічники тощо) як дореволюційні, так і пореволюційного часу (до і після 1918 р.);
- 2) Усі першоджерела (документи) без обмеження в роках;
- 3) Усі наукові праці у галузі медицини, природничих наук, техніки (у широкому розумінні), сільського та лісового господарства, математики (якщо вони не втратили актуальності). (Ці галузі у Східній бібліотеці (Берлін) представлені у незначній кількості);
- 4) Археологія (все);
- 5) Мистецтво (все, включаючи каталоги виставок);
- 6) Добре оздоблені видання класиків, також і до 1918 р.;
- 7) Довідники (приблизно від 1880 р.).

II. Вибірково беруться дореволюційні видання з таких галузей:

- 1) Історія політики;
- 2) Внутрішня політика (передусім національне питання та колонізація);
- 3) Історія господарства;
- 4) Історія культури;
- 5) Географія та етнографія;
- 6) Історія права;
- 7) Історія літератури;

* Переклад Н. І. Малолетової (2004); публікується за редакцією Н. Г. Кашеварової.

146

- 8) Kriegsgeschichte
- 9) Religionsgeschichte
- 10) Juden-und Freimaurer-Literatur

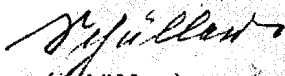
Die Auswahl beschränkt sich auf namhafte wissenschaftliche Werke, die noch aktuelle Bedeutung haben (Zeitgrenze etwa 1890).

III. Nicht aufgenommen werden:

- 1) Schulbücher
- 2) Marx-Engels-Lenin-Stalinausgaben
- 3) Broschüren populären Inhalts, sofern sie nicht von politischer Bedeutung sind.

Der Aufnahme unterliegen auch alle Werke, die in den Augen der Leiter der Buchsammellager genügend Wert besitzen, um der Vernichtung entzogen zu werden, so vor allem besonders schöne Buchausgaben, künstlerisch illustrierte Werke, Bücher mit wertvollen Einbänden, alte Drucke (16.-18. Jahrh.), Handschriften usw. Zeitschriften in engerem Sinne sind der Zeitschriftenabteilung zuzuführen.

D. U.

(Schüller)

Obereinsatzführer

- 8) Воєнна історія;
- 9) Історія релігії;
- 10) Література про євреїв та масонів.

Вибір обмежується науковою літературою, яка ще не втратила актуальності (приблизно від 1890 р.)

III. Не беруться:

- 1) Шкільні підручники;
- 2) Твори Маркса–Енгельса–Леніна–Сталіна;
- 3) Брошури популярного змісту, якщо вони не мають політичного значення.

Беруться також всі видання, які, на думку керівника Книжкового збірного сховища, мають достатню цінність, щоб не бути знищеними; це, передусім, добре ілюстровані видання, книги у коштовних обкладинках, стародруки (XVII–XVIII ст.), рукописи тощо.

Журнали передаються до Журнального відділу.

[Заступник]
[підпис]
Шюллер,
оберайнцацфюрер

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, стр. 31, арк. 145–146. Засвідчена копія. Машинопис. Мова німецька.

Опубл.: Малолетова Н., Дубровіна Л. Бібліотеки Києва в період нацистської окупації (1941–1943): дослідження. Анотований покажчик. Публікації документів. – К., 2004. – С. 762–765.

Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
für die besetzten Gebiete

Handwritten: 21. 12. 1943
Berlin-Charlottenburg 2,
Bismarckstr. 1. Ruf: 34 00 18

Sonderstab Wissenschaft

Hä/Sch

Vereinbarung.

Handwritten: 21. 12. 1943
(siehe Handführung vom 15.7.43)

Zwischen dem Sonderstab Wissenschaft des Einsatzstabes
Reichsleiter Rosenberg und dem Auslandswissenschaftlichen
Institut wurde folgende Vereinbarung getroffen:

- I. Der Sonderstab Wissenschaft errichtet Planstellen
bei sämtlichen Arbeits- und Hauptarbeitsgruppen
des Einsatzstabes RR, in welchen von Studierenden
des Auslandswissenschaftlichen Instituts festge-
legte Themen der Gruppen

Judentum,
Bolschewismus,
Liberalismus,
Universalismus,
Europäische Erneuerung

bearbeitet werden.

Als voraussichtliche Einsatzstellen kommen in Frage:

Osten: Wilna, Reval, Riga,

Hauptarbeitsgruppe Ostland,
etwa 6 Planstellen,

Minsk,

Hauptarbeitsgruppe Mitte,
etwa 3 Planstellen

Kiew, Charkow

Hauptarbeitsgruppe Ukraine,
etwa 3 Planstellen.

Südosten: Belgrad,
etwa 3 Planstellen.

Westen: Paris, Brüssel, Amsterdam
etwa 10 Planstellen.

- II. Das Auslandswissenschaftliche Institut reicht 2 Monate
vor Schluss eines jeden Semesters, beginnend mit dem
1. August dieses Jahres, eine Liste von Studierenden ein,
die für einen Einsatz in Frage kommen.

№ 112

Оперативний штаб райхслайтера Розенберга Берлін-Шарлоттенбург, 2
для окупованих територій Bismarckstr, 1. Ruf: 34 00 18

Зондерштаб “Наука” Нд/Сh

Угода*

Між Зондерштабом “Наука” Оперативного штабу райхслайтера Розенберга та Інститутом зовнішньої політики** досягнуто такої угоди:

I. Зондерштаб “Наука” створює штатні місця при всіх робочих групах та головних робочих групах Оперативного штабу РР, де студенти Інституту зовнішньої політики опрацюватимуть такі теми:

єврейство;
більшовизм;
лібералізм;
універсалізм;
відновлення Європи.

У якості передбачуваних місць розглядаються наступні:

Схід: Вільно, Ревель, Рига,
Головна робоча група “Остланд”,
орієнтовно 6 місць.

Мінськ,
Головна робоча група “Центр”,
орієнтовно 3 місця.

Київ, Харків,
Головна робоча група “Україна”,
орієнтовно 3 місця.

Південний Схід: Белград,
орієнтовно 3 місця.

Захід: Париж, Брюссель, Амстердам,
орієнтовно 10 місць.

II. Інститут зовнішньої політики за два місяці до закінчення кожного семестру подає список студентів, яких передбачається залучити до виконання завдання.

* *Притисано від руки: “[нерозбірливо] Управління штабу від 15.7.43”.*

** *При Берлінському університеті.*

- III. Die endgültige Auswahl behält sich der Sonderstab Wissenschaft nach einer Besprechung mit den einzelnen Anwärtern vor. Hierbei erfolgt auch die Wahl des Themas und des Einsatzortes. Der Einsatz erfolgt nach Möglichkeit im wissenschaftlichen Interessengebiet der Studierenden.
- IV. Alle zum Einsatz gelangenden Studierenden unterliegen als Angehörige des Einsatzstabes RR den Bestimmungen für Wehrmachtsgelinge.
- V. Die Honorierung erfolgt - der Vorbildung entsprechend - nach den Tarifen des Einsatzstabes.
- VI. Einsatzdauer: 6 Monate. Unterbrechungen nur in Krankheitsfällen. Urlaubsanspruch besteht nicht. X
- VII. Über alles im Rahmen des Einsatzes erarbeitete Material besitzt der Einsatzstab bzw. Sonderstab Wissenschaft alleiniges Verfügungsrecht.
- VIII. Der Einsatzstab hat das Recht, den Einsatz der Studierenden zu unterbrechen, falls grobe Verstöße gegen die Disziplin vorliegen, oder sich sonstige Mängel bemerkbar machen, die einen weiteren Einsatz nicht mehr gerechtfertigt erscheinen lassen.
- IX. Der Einsatz neuer Studierender muss jeweils 1 Monat vor Ablauf des Einsatzes der bisherigen Inhaber der Planstellen erfolgen.
- X. Bei Entlassungen nach fristgemässer oder auch vorzeitiger Beendigung des Einsatzes erhält jeder Studierende ein Einsatzzeugnis.

Berlin, den 8. Juli 1943

gez. Härtle
Oberbereichsleiter

- III. Остаточний відбір залишається за Зондерштабом “Наука” після розмови з окремими претендентами. При цьому здійснюється вибір теми та місця роботи. Визначення завдання за можливості здійснюється згідно з науковими інтересами студента.
- IV. Усі відібрані студенти як службовці Оперативного штабу РР підпадають під дію постанов для допоміжних сил Вермахту.
- V. Виплата винагороди здійснюється згідно з тарифами Оперативного штабу відповідно до [освітньої] підготовки.
- VI. Тривалість: 6 місяців. Переривання здійснюється лише у випадку хвороби. Права на відпустку немає.
- VII. Право розпоряджатися всім матеріалом, що опрацьовується в рамках завдання, належить виключно Оперативному штабу, Зондерштабу “Наука”.
- VIII. Оперативний штаб має право перервати роботу студента у разі значного порушення дисципліни чи невиконання завдань, що не дає підстав для його подальшої роботи.
- IX. Призначення нового студента має у кожному випадку здійснюватися за місяць до закінчення роботи попереднього студента, що перебуває на посаді.
- X. При звільненні після належного строку і виконання завдання, як і достроково, кожен студент отримує свідоцтво.

Берлін, 8 липня 1943 р.

підп. Гертле,
[підпис відсутній]
оберберайхслайтер

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 226, арк. 2–3. Копія. Машинопис. Мова німецька.

Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
für die besetzten Gebiete
Die Stabsführung

Abt. Erfassung und Sichtung
Ostbücherei

Berlin-Charlottenburg, den 1.9.1943.
Bismarckstr.1
IIC Re/Ba

26

25/4/43

Reichsminister f.d.besetzten Ostgebiete
Aufbaustab "K", Dienststelle Gohdes
z.Hdn. v. Herrn Eberling

N-S Ordensburg "Die Falkenburg am Krössinsee"
Falkenburg/Pom.

Auf Ihren Wunsch erhalten Sie nachstehend ein Verzeichnis der Bücher,
die Sie aus der Ostbücherei entliehen und bisher noch nicht zurück-
gegeben haben.

- Am 20.11.42: 20549 Bejer-Dezimon: Aeroporty
12612 Proizvodsto. normy na ustrojstvo... putej
15305 Sokovic: Organizacija dvizenija
- Am 5.12.42: 22318 Cumakov: Po gornym tropam Chevsurii
22109 Gebenko: Strana zdotovja Dagestan
16249 Sysoev: Kratkij putevoditel' gor. Baku
1866 Bondarin: Putesestvie k gornomu perevalu
6941 Leonidov: Kislovodsk
40189 Kurorty kavkazskich mineralnych vod
- Am 6.5.43: 21986 Jakovlev: Ingusi
30214 Pozidaev: Gorcy severnago Kavkaza
20420 Gornaja krov
- Am 12.5.43: Dbl.40187. SSSR, Administrativno-territorialnve
delenie sojuznych respublik.1941.g.Szd.3.

Die von Ihnen am 30.8.43 übersandten 8 Bücher sind aus Ihrem Leihschein
gestrichen worden.

Der Ausleihetermin für den Grossen Sowjet-Weltatlas Bd.1 und 2 ist noch
bis zum 15.11.43 verlängert worden.

Heil Hitler!

i.A.

Red
(Redlich)

Leiterin der Ostbücherei

№ 113

Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга
для окупованих східних територій

Управління штабу

Відділ “Облік та контроль”

Східна бібліотека

Берлін-Шарлоттенбург, 1.9.1943

Bismarckstr. 1

Пс Re/Ba

Міністр окупованих східних територій
Організаційний штаб “К”, служба Годеса
Особисто [панові Еберлінгу]

[Націонал-соціалістська] фортеця “Die Falkenburg am Krössinsee”
Фалькенбург / Пом[єранія]

За Вашим побажанням надаємо перелік книг, які Ви взяли зі Східної бібліотеки та досі не повернули:

- 20.11.[19]42: 20549 Бейєр-Дезімон “Аэропорты”
12612 “Производство: нормы на устройство.... путей”
15305 Соколович “Организация движения”
- 5.12.[19]42: 22318 Чумаков “По горным тропам Хевсурии”
22109 Цебенко “Страна здоровья – Дагестан”
16249 Сисоев “Краткий путеводитель [по древностям] г. Баку”
1866 Бондарін “Путешествие к горному перевалу”
6941 Леонідов “Кисловодск”
40189 “Курорты кавказских минеральных вод”
- 6.5.[19]43: 21986 Яковлев “Ингуши”
30214 Пожидаев “Горцы Северного Кавказа”
20420 “Горная кровь”
- 12.5.[19]43: дубл. 40187 “СССР. Административно-территориальное деление союзных республик [на 1 января] 1941 года. [Изд-во “Советские железные дороги”]”

Книги, надіслані Вами 30.8.43, були викреслені з Вашої [абонементної] картки.

Термін “Большого советского атласа мира” Т. 1 та Т. 2 був продовжений до 15.11.1943.

Хайль Гітлер!

за доруч.

[підпис]

Редліх,

керівник Східної бібліотеки

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 213, арк. 26. Оригінал. Машинопис. Мова німецька.

* Одна з трьох фортець (орденських замків), створених для проведення політичного навчання та підготовки молодих лідерів НСДАП.

ANTI-KOMINTERN

Gesamtverband deutscher antikommunistischer Vereinigungen e. V.

Berlin W 9, Potsdamer Straße 17

Fernsprecher: Sammel-Nr. 228881

Rodis ¹⁸

R/B8,

Berlin, den 16.9.1943

Rosenberg

Überstaatliche Angelegenheiten	
Datum:	18/9.43 NW 103
1.	Hg
2.	
3.	
d/A.	

Dienstleiter H a g e m e y e r M.d.R.
Dienststelle Rosenberg

Berlin-Ohlbg. 2
Bismarckstr. 1

Sehr geehrter Parteigenosse Hagemeyer !

Unter Bezugnahme auf die mit dem Unterzeichneten in Frankfurt a.M. gehabte Unterredung nahmen wir mit verbindlichstem Dank davon Kenntnis, dass Sie uns bei der Beschaffung bolschewistischen Buchmaterials behilflich sein wollen. Uns würde vor allem an möglichst kompletten Jahrgängen der bolschewistischen theoretischen Zeitschrift "Unter dem Banner des Marxismus", die in deutscher Sprache erschienen ist, liegen.

Ferner an Schriften der marxistischen Theoretiker wie Bucharin, Plechanow usw., sowie die gesamte deutschsprachliche Literatur.

Wir würden uns ausserordentlich freuen, wenn wir in den Besitz der einen oder anderen Sache gelangen würden und danken Ihnen für Ihre Mühewaltung im voraus.

Heil Hitler !

Rodis.

(Rodis)

№ 114

R/Bö*

Берлін, 16.9.1943

Керівникові служби Гагемейєру M.d.R. **
Служба Розенберга

Berlin-Chlbg. 2
Bismarckstr., 1

Вельмишановний партайгеноссе Гагемейєр!

Із посиланням на розмову, що відбулась у Франкфурті-на-Майні [за участю] того, хто підписався, ми із надзвичайною вдячністю отримали інформацію про те, що Ви бажаєте допомогти нам у збиранні більшовицького матеріалу. Перш за все, нас зацікавили б якомога повніші річні комплекти більшовицького теоретичного журналу “Під прапором марксизму”, що виданий німецькою мовою.

Крім того, праці теоретиків марксизму, таких як Бухарін, Плеханов та ін., а також загальна література німецькою мовою.

Ми були б надзвичайно раді, якби могли отримати [перше або друге] та заздалегідь вдячні Вам за товариську допомогу.

Хайль Гітлер!

[підпис]

Родіс

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 2, арк. 18. Оригінал. Машинопис. Мова німецька.

* Штамп про отримання: “Наддержавні сили”, 18.9.43. “Наддержавні сили” – одна зі служб так званого Відомства Розенберга (або Служби Розенберга), яку очолював Ганс Гагемейєр.

** Major der Reserve – майор запасу.

Abschrift.

Die Stabsführung
Abt. Erfassung und Sichtung

Berlin, den 1. Oktober 1943
II c - Dr.wn./Do.

An die
Stabsführung,
im H a u s e.

Betr.: Mitarbeit in der Schriftenreihe der NSDAP.

Am 30.9.1943 fand eine Besprechung über die Schriftenreihe der NSDAP. bei Dienstleiter H a g e m e y e r statt. Es nahmen teil: Dienstleiter Hagemeyer, Dr. v. Werder, Dr. Westenburger, Pg. Braun und der Unterzeichnete.

Dienstleiter Hagemeyer billigte den Plan, innerhalb der Schriftenreihe der NSDAP. eine Gruppe "Überstaatliche Mächte" einzuführen. Er sprach den Wunsch aus, sofort in der Besprechung einen Plan über die zu bearbeitenden Themen aufzustellen, um nicht planlos und zufällig zu arbeiten. Es wurde besprochen, dass die zweite Hälfte des Planes "Liberalismus und Westeuropa" mit Pg. Richter und Pg. Muchow im einzelnen beraten werden soll. Hierzu gehört u.a. das Thema "Rassenkampf der Rassengegner." Für die erste Hälfte "Bolschewismus" wurde folgender Plan in Laufe der Besprechung vorgeschlagen (die Titel sind Arbeitstitel, die Verfasser sind vorerst unsererseits in Aussicht genommen):

- 1.) Was sind Überstaatliche Mächte ? (Dr. v. Werder)
- 2.) Die bolschewistische Weltanschauung (Pg. Hürtle)
- 3.) Völkergemisch Sowjetunion (Prof. v. Mende)
- 4.) Die Träger der bolschewistischen Führung (Führung von Staat, Partei und Weltanschauung, abwechselnde Generallinien (Pg. Albrecht)
- 5.) Stalin in Legende und Wirklichkeit (Pg. Reichardt)
- 6.) Methoden der Menschenverführung (Pg. Dr. Wunder)
- 7.) Verstärkung (Pg. Prokach)
- 8.) Die Gigantomanie (Schwarz van Berg)
- 9.) Die Frau als Produktionsmittel (ERR)

№ 115

Копія

Управління штабу
Відділ “Облік та контроль”

Берлін, 1 жовтня 1943 р.
П с – Dr. Wn./Do.

До Управління штабу
Для внутрішнього користування

Щодо: Співпраця із серією видань НСДАП

30.09.1943 у пг. Гагемейера відбулася розмова щодо серії видань НСДАП.

Взяли участь: керівник служби Гагемейер, д-р фон Вердер,
 д-р Вестенбургер, пг. Браун та я, що підписався нижче.

Керівник служби Гагемейер ухвалив план запровадження у серії видань НСДАП серії “Наддержавні сили”. Одночасно у розмові він висловив побажання скласти план до тем, що опрацьовуються, щоб не працювати без плану та непослідовно. Було узгоджено, що друга частина плану “Лібералізм та Західна Європа” в окремих деталях має бути обговорена з пг. Ріхтером та пг. Муховим. Сюди, серед іншого, відноситься також тема “Расова боротьба расового ворога”. Для першої частини під назвою “Більшовизм” під час обговорення був запропонований такий план (назва є робочою, виконавці на даний момент розглядаються з нашого боку):

1. Що таке наддержавні сили? (д-р фон Вердер);
2. Більшовицький світогляд (пг. Гертле);
3. Багатонаціональність у Радянському Союзі (проф. фон Менде);
4. Носії більшовицького керівництва (керівництво державою, партією та ідеологією, генеральні лінії) (пг. Альбрехт);
5. Сталін за легендою та у дійсності (пг. Райхардт);
6. Методи керівництва людьми (пг. д-р Вундер);
7. Урбанізація (пг. Прокш);
8. Гігантоманія (Шварц фон Берг);
9. Жінка як засіб виробництва* (ОШР);

* Так у тексті.

- 10.) Weltbolschewismus (Dr.Greife)
- 11.) Die Volksfront als Mittel (Weltdienst)
- 12.) Bolschewisierung des Ostlandes als Beispiel (Pg.Rudolph)
- 13.) Bolschewismus im Mittelmeer:
 Vorderer Orient (Ohlrich)
 Bolschewismus auf dem Balkan (Dr.Zimmermann)
- 14.) Bolschewismus im fernen Osten (?)
- 15.) So lebt der Sowjetmensch (Pg.Reichardt)

Dabei ist es möglich, dass einzelne dieser Themen noch weiter entwickelt und durch Beispiele ergänzt werden, oder dass andere Themen zusammenschrumpfen. Es ist auch möglich, dass durch die Schulung oder durch Veröffentlichungen an anderer Stelle Anregungen erfolgen. Dienstleiter Hagemeyer legt aber darauf Wert, dass der Grundgedanke festgehalten wird und in der ganzen Gruppe zum Ausdruck kommt: "Die überstaatlichen Mächte im Gegensatz zur völkischen Gemeinschaft des neuen Europa". Diese völkische Gemeinschaft soll in Gestalt der Erneuerungsbewegung in einer anderen Gruppe der Schriftenreihe behandelt werden, die der Gruppe "Überstaatliche Mächte" entgegengestellt wird. Hier könnten z.B. die Führer der Erneuerungsbewegungen selbst zu Wort kommen.

Der Unterzeichnete hat es übernommen, den Plan in der kommenden Woche mit den Mitarbeitern in Ratibor gründlich durchzusprechen.

Dr. Westenburger wird versuchen, um den 15.10.1943 einen Teil der Autoren beim Eher-Verlag vorzubereiten. Dabei wird Dienstleiter Hagemeyer eine Einführung in die Gruppe "Schriftenreihe" geben, Dr. Westenburger wird über die praktischen Einzelheiten der Schriftenreihe und den augenblicklichen Stand berichten, Pg. Härtle wird gebeten, grundsätzlich zum Thema "Bolschewismus" in Bezug auf die Schriftenreihe Stellung zu nehmen, und der Unterzeichnete wird auf die Möglichkeiten der Materialbeschaffung für den Einsatzstab hinweisen. Die Autoren erhalten daraufhin vom Einsatzstab Unterlagen.

Die fertigen Manuskripte werden zur Prüfung bei Dienstleiter Hagemeyer dem Einsatzstab und Dr. Westenburger eingereicht.

10. Світовий більшовизм (д-р Грайфе);
11. Народний фронт як засіб (“Світова служба”^{*});
12. Більшовизація Остланду як приклад (пг. Рудольф);
13. Більшовизм у Середземномор’ї:
 Близький Схід (Ольріх);
 Більшовизм на Балканах (д-р Ціммерманн);
14. Більшовизм на Далекому Сході (?)^{**};
15. Як живе радянська людина (пг. Райхардт).

При цьому можливо, що окремі теми розробляються далі та доповнюються прикладами, а окремі – обмежуються. Також можливо, що шляхом навчання або публікації можна стимулювати інші служби. Але керівник служби Гагемейер надає значення тому, що основна думка залишатиметься, і в усієї групи^{***} [вона] звучатиме так: “Наддержавні сили на противагу народній спільноті нової Європи”. Ця народна спільнота має бути відображена у формі руху за оновлення в іншій серії видань, що протиставляється групі “Наддержавні сили”. Тут також могли б, наприклад, керівники руху за оновлення [казати] самі за себе.

Я, що підписався нижче, взяв на себе [завдання] докладно обговорити план зі співробітниками у Ратіборі на наступному тижні.

Д-р Вестенбургер спробує підготувати 15.10.1943 чаювання з авторами при видавництві “Eher”^{****}. При цьому керівник служби Гагемейер підготує вступне слово до групи “Наддержавні сили”, д-р Вестенбургер доповість щодо практичних деталей серії видань та нинішнього становища, пг. Гертле попросять висловитися за темою “Більшовизм” у зв’язку з серією видань, а той, хто підписався нижче, вкаже на можливості забезпечення матеріалами для Оперативного штабу. При цьому автори отримують матеріали від Оперативного штабу.

Готові рукописи подаватимуться керівником служби Гагемейером на перевірку до Оперативного штабу та д-рові Вестенбургеру.

^{*} “Weltdienst” – журналістська служба, агентство, яке з 1930-х років поширювало, в основному, інформацію щодо більшовизму, єврейства тощо.

^{**} Так у тексті.

^{***} Мається на увазі вищезгадана тематична група “Наддержавні сили” серед серійних видань НСДАП.

^{****} Eher-Verlag – з 1920 р. центральне видавництво НСДАП.

Der Umfang der einzelnen Schriften soll in der Regel etwa 80 Maschinenseiten betragen. Ausländische Autoren können nicht teilnehmen, doch können Beiträge ausländischer Autoren unter der Sammelbezeichnung: Mitarbeiter des Einsatzstabes und unter der verantwortlichen Redaktion eines reichsdeutschen Mitarbeiters Verwendung finden. In diesem Fall wird das Honorar auf den Namen des Herausgebers gezahlt und von ihm dem ausländischen Mitarbeiter anteilmässig zugewiesen. Die Möglichkeiten einer anderen Verwendung eingereichten Materials bestehen ebenfalls. Zu der Sitzung beim Eher-Verlag sollen ferner einige der namhaftesten Autoren eingeladen werden, die sich mit dem Bolschewismus beschäftigt haben, da vielleicht aus diesem Plan Anregungen auch für anderweitige Bearbeitungen entstehen.

gez. Dr. Wunder
Oberstabs Einsatzführer

Обсяг окремих робіт, як правило, має складати близько 80 сторінок машинописного тексту. Закордонні автори можуть не брати участі, але статті закордонних авторів можуть бути використані за збірним підписом: співробітник Оперативного штабу та за редакції співробітника-райхсдойче. У цьому випадку гонорар буде виплачено на ім'я редактора, який перерахує його долю закордонному співробітникові. Також існують можливості використання поданого матеріалу з іншою метою. На засідання при видавництві "Eher" надалі мають бути запрошені декілька з найбільш відомих авторів, що займаються більшовизмом, тому що з цього плану, можливо, постануть пропозиції для інших розробок.

підп. д-р Вундер,
оберштабсайнзацфюрер

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, стр. 51, арк. 37–39. Копія. Машинопис. Мова німецька.

Alles t

WIRTSCHAFTSWISSENSCHAFTLICHES
INSTITUT ODER-DONAU 42

Prof. Dr. P.H. Seraphim

ZU
STETTIN
Regierungsgebäude
Hakenterrasse 4

An den
Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg
z. Hd. Stabsführer Pg. Utikal

Tag: 5. 10. 1943

B e r l i n - Charlottenburg
Bismarkstrasse 1

Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg	
Eing. - 7. 10. 43	
an	<i>H.</i>
Kg.	
Ant.	

Sehr geehrter Pg. Utikal!

Auf Wunsch des Gauleiters des Gaues Pommern, ist gemeinsam mit der pommerechen Wirtschaft und der Landesuniversität in Greifswald in diesen Monaten in Stettin ein Wirtschaftswissenschaftliches Institut Oder-Donau gegründet worden, das die besondere Aufgabe hat, die Wirtschaft Nord- Südost- und Osteuropas wissenschaftlich zu erforschen. Die dem Institut gegebenen Richtlinien weisen ihm unmittelbar kriegewichtige Aufgaben zu. Der Gauleiter hat mich mit der Leitung des Instituts beauftragt. Wir stehen im Begriff, den notwendigen Arbeitsapparat zu schaffen und das Institut wird demnächst schon mit Publikationen, vertraulichen Dentschriften usw. hervortreten.

Da zu dem Aufgabenbereich des Instituts auch die Behandlung der Osteuropäischen Wirtschaftsfragen gehört, für die ich mich, wie Sie wissen, besonders interessiere, so wäre ich sehr dankbar, wenn uns die Unterstützung Ihrer Dienststelle insofern zuteil werden könnte, als dem Institut aus den doubletten Beständen der Ostbücherei Material zur Verfügung gestellt werden könnte, sei es in Form der Übereignung einer Dauerausleihe oder in einer anderen Weise. Wesentlich ist für uns, dass wir, ebenso wie die Institute in Breslau, Königsberg usw., zweite oder dritte Exemplare dort vorhandener Veröffentlichungen erhalten könnten.

Ich bitte, Pg. Wunder freundlicherweise von Ihrer Zustimmung zu meiner Bitte zu verständigen, an den ich mich dann wegen der Überlassung des Materials im einzelnen wenden würde.

Mit verbindlichem Dank im voraus

Heil Hitler!

Ihr sehr ergebener

Dr. Seraphim

№ 116

Проф. д-р П. Г. Серафім

До Оперативного штабу райхсляйтера Розенберга
керівникові Штабу пг. Утікалю особисто

5.10.1943

Berlin-Charlottenburg
Bismarckstrasse 1

Вельмишановний пг. Утікаль!

За бажанням гауляйтера округу Померанія, [в світлі місцевої економіки] та спільно з Грайфсвальдським університетом у Штеттіні* цього місяця був заснований Науково-економічний інститут “Одер–Дунай”, окремим завданням якого є наукове дослідження економіки Північної, Південно-Східної та Східної Європи. Директиви, які отримав Інститут, включають завдання безпосередньо військового значення. Гауляйтер доручив мені керівництво Інститутом. Ми маємо намір створити належний робочий штат та зарекомендувати себе шляхом публікацій, конфіденційних доповідних записок тощо.

Оскільки до сфери роботи Інституту належить також розроблення питань, пов'язаних з економікою Східної Європи, які особливо мене цікавлять, як Вам відомо, я був би дуже вдячний, якби щодо цього могла б бути надана підтримка Вашої служби; якби з дублетних фондів Східної бібліотеки Інституту міг би бути наданий у розпорядження матеріал у формі тривалого користування або іншим шляхом. Для нас важливо, щоб ми, як і інститути в Бреслау**, Кьонігсберзі та ін., могли отримувати другий або третій примірник наявних там публікацій***.

Я прошу люб'язно про Вашу згоду щодо мого прохання повідомити пг. Вундера, до якого я міг би звернутися, зокрема, щодо надання матеріалу.

Заздалегідь дуже вдячний

Хайль Гітлер!

З повагою,
[д-р Серафім]

ЦДАВО України, ф. 3676, оп. 1, спр. 22, арк. 42. Оригінал. Машинопис. Мова німецька.

* “Штеттін” (нім.: “Stettin”) – стара німецька назва польського міста Щецин (польськ.: Szczecin).

** Німецька назва польського міста Вроцлав (польськ.: Wrocław).

** Мова йде про книги з фондів Східної бібліотеки.

№ 117

Verzeichnis

der mit der OBR in Verbindung stehenden Dienststellen und Institute

1. Beauftragter für den Vierjahresplan	Berlin W 9, Saarlandstr. 128
2. Institut für Deutsche Volkskunde H. S.	Rein b. /Graz
3. Wirtschafts-Institut f. d. Oststaaten (Dr. Schmücker)	Königsberg, Adolf-Hitler-Str. 6-8
4. Wirtschaftsstab Chefgruppe W. Sondergr. G. B. Chemie	Berlin W 9, Saarlandstr. 128
5. Kontinentaleuropäische Forschung; Ausweichstelle	Berlin W 35, Schwarzenfeld (Opf) Postfach 5
6. Forschungsinstitut d. dt. Reichspost	Berlin-Zehlendorf, II Ei.
7. Stammlager VI/G	Bonn, Koblenzstr. 56
8. Reichsmin. f. d. bes. Ostgebiete, Dienststelle Gohdes	Falkenburg/Pommern, NS Ordensburg "Die Falkenburg am Krössinsee"
9. Ukrainisches Wissensch. Institut	Berlin C 2, Breite Str. 36
10. Präsident des Reichspostzentralamtes	Berlin-Tempelhof, Ringbahnstr. 126-134
11. Reichsmin. f. d. bes. Ostgebiete; Abt. Presse u. Propaganda	Berlin SO 16, Rungestr. 25 (Köppen)
12. Reichsmin. f. d. bes. Ostgeb. Abt. Raumordnung	Berlin W 35, Kurfürstenstr. 134
13. Ost-Europa-Institut	Breslau 1, Neue Sandstr. 18
14. Reichsuniversität Institut f. Alterumsk.	Posen, Rob.-Koch-Str. 4/6
15. Verband Dt. Elektro-Techniker	Berlin-Charlth.4. Bismarckstr. 33
16. Reichsm. f. d. bes. Ostgeb. Min.-Rat Dr. Ter-Nedden	Berlin W 35, Kurfürstenstr. 134
17. Wissenschaftl. Abt. des Stickstoff-Syndikats	Berlin NW 7, Neustädtische Kirchenstr. 9
18. Wirtschaftsstab Ost, Chefgruppe La 2e (Ing. H. Meyer)	Meseritz/Brdbg. Landgericht, Zim. 43
19. Hamburgisches Welt-Wirtschaftsinstitut	Hamburg 36, Poststr. 13-19
20. Patent-Inform.	Berlin 68, Oranienstr. 49

№ 117

[1 жовтня 1944 р.]*

Перелік

служб та інституцій, що підтримують зв'язки зі Східною бібліотекою Розенберга

1. Уповноважений з чотирирічного плану	Berlin W 9, Saarlandstr. 128
2. Інститут німецької фольклористики Вищої школи	Rein b. / Graz
3. Інститут економіки східноєвропейських країн (д-р Шмюкер)	Königsberg, Adolf-Hitler-Str. 6–8
4. Господарський штаб [“Схід”], головна група [“Економіка”], особлива група [Генерального уповноваженого у справі хімічного виробництва]	Berlin W 9, Saarlandstr. 128
5. Інститут дослідження континентальної Європи, Ausweichstelle**	Berlin W 35, Schwarzenfeld (Opf)
Postfach 5
6. Дослідницький інститут Німецької імперської пошти	Berlin-Zehlendorf, II Ei.
7. Стационарний табір військовополонених VI/G***	Bonn, Koblenzstr. 56
8. Мін[істерство] ок[упованих] східних територій, служба Годеса	Falkenburg/Pommern, NS Ordensburg
“Die Falkenburg am Krössinsee”
9. Український науковий інститут	Berlin C 2, Breite Str. 36
10. Президент Центрального імперського поштового відомства	Berlin-Tempelhof, Ringbahnstr. 126–134
11. Мін[істерство] ок[упованих] східних територій, відділ преси та пропаганди	Berlin SO 16, Rungestr. 25 (Köppen****)
12. Мін[істерство] ок[упованих] східних територій, відділ [землеустрою]	Berlin W 35, Kurfürstenstr. 134
13. Інститут Східної Європи	Breslau 1, Neue Sandstr. 18
14. Імперський університет [у Позені], Інститут [...]*****	Posen, Rob.-Koch-Str. 4/6
15. Союз німецьких електротехніків	Berlin-Charltb. 4. Bismarckstr. 33
16. Мін[істерство] ок[упованих] східних територій, мін[істеріальрат] д-р Тер-Недден	Berlin W 35, Kurfürstenstr. 134
17. Синдикат [з виробництва] азоту, науковий відділ	Berlin NW 7, Neustädtische Kirchenstr. 9
18. Господарський штаб “Схід”, головна група “Сільське господарство” 2с***** (інж[енер] Г. Мейєр)	Meseritz/Brdbg. Landgericht, Zim. 43
19. Інститут світової економіки у Гамбурзі	Hamburg 36, Poststr. 13–19
20. Патент-Інформ.	Berlin 68, Oranienstr. 49

* Датовано за оригіналом документа, див.: BArch, NS 30/55/5–8. Цифрову копію онлайн див.: http://startext.net-build.de:8080/barch/MidosasSEARCH/NS30_25600/index.htm

** Структуру не ідентифіковано.

*** Стационарний табір для військовополонених рядового складу.

**** Притисано від руки.

***** Не прочитано.

***** Так у тексті; структуру не ідентифіковано.

21. R. min. f. d. bes. Ostgeb. Prof. v. Mende	Berlin, NW 7, Hegelplatz 2
22. Zentralstelle f. Angehörige d. Ostvölker (Dr. Pallon)	Berlin-Charltb. 4
Wustrau Kr. Ruppın über Neuruppın
23. Oberkommando d. Heeres Abt. Fremde Heere Ost III	H.Qu.
24. Anti-Komintern	Berlin W 35, Bülowstr. 29
25. Reichsmin. f. Volksaufkl. u. Propaganda	Berlin W 8, Wilhelmplatz 8–9
26. OKW/OKH, der Beauftragte des Führers f. d. milit. Geschichtsschreibung	Liegnitz, König-Wilhelm Kaserne
27. Arbeitsgemeinschaft "Turkestan"	Dresden A 1, Am Taschenberg 3
28. Städtisches Krankenhaus	Ratibor
29. Gemeinschaftslager "Trzynietz"	Trzynietz
30. Schwarzmeer Lager- und Kabelbau-Gesellschaft	Wien 1, Strauch-Gasse 1
31. SS-Hauptkommando, Nord – Unternehmen Zeppelin	O.U. (Riga)
32. Wiener Hafen- und Lagerhaus AG	Wien 11/27. Handelskai 269
33. Reichsminist. f. Rüstung und Kriegsproduktion	Berlin NW 40, Am Königsplatz 6
34. Publikationsstelle Ost	Berlin
35. Reichsuniv. Posen (Prof. Bittner) Seminar f. Sprache u. Völkerkunde Osteuropas	Posen, Robert-Kochstr. 29
36. Institut für Großraum-Wirtschaft a. d. Univ.	Heidelberg
37. Dt. Gesellschaft für Islamkunde	Berlin NW 7, Dorotheenstr. 7
38. Gauschulungsamt Kattowitz	Kattowitz, Gauhaus
39. Landesbauernwirtschaft	Wien 1/1. Postschl. Fach 182
40. Prüfungsamt f. Volkswirte, Kaufleute u. Handelslehrer (Dr. Oberländer)	Prag I, Mozartplatz 2/IV

21. Мін[істерство] ок[упованих] східних територій, проф. фон Менде	Berlin, NW 7, Hegelplatz 2
22. [Центральна служба з питань народів східних територій]* (д-р Пальон)	Berlin-Charltb. 4 Wustrau Kr. Ruppın über Neuruppın H.Qu.
23. Верховне командування суходільних військ, відділ “Іноземні армії Сходу”, III**	
24. Антикомінтерн	Berlin W 35, Bülowstr. 29
25. Міністерство народної освіти та пропаганди	Berlin W 8, Wilhelmplatz 8–9
26. ОКВ/ОКН, Уповноважений фіурера з питань військової історіографії	Liegnitz, König-Wilhelm Kaserne
27. Робоче об’єднання “Туркестан”***	Dresden A 1, Am Taschenberg 3
28. Міська лікарня	Ratibor
29. Загальний табір “Тршинець”	Trzynietz****
30. Schwarzmeer Lager- und Kabelbau-Gesellschaft*****	Wien 1, Strauch-Gasse 1
31. Головна команда СС “Північ”, організація “Цеппелін”*****	O.U. (Riga)
32. Віденське портове та складське [акціонерне товариство]	Wien 11/27. Handelskai 269
33. Міністерство озброєння та військової продукції	Berlin NW 40, Am Königsplatz 6
34. Видавнича служба “Схід”*****	Berlin
35. Імперський університет у Позені (проф. Бітнер), семінар з мови та етнографії [народів] Східної Європи	Posen, Robert-Kochstr. 29
36. Інститут економіки великих територій при університеті [м. Гайдельберг]	Heidelberg
37. Німецьке товариство з ісламознавства	Berlin NW 7, Dorotheenstr. 7
38. Відомство з навчання округу Каттовіц	Kattowitz***** , Gauhaus
39. “Селянське господарство”*****	Wien 1/1. Postschi. Fach 182
40. [Екзаменаційне відомство для економістів, торговців та викладачів комерційної справи (д-р Оберлендер)]	Prag I, Mozartplatz 2/IV

* При Міністерстві окупованих східних територій.

** Третій відділ Генерального штабу Верховного командування суходільних військ, метою якого було оцінювання інформації про становище супротивника.

*** Створений Головним управлінням імперської безпеки.

**** Trzynietz – німецьке написання назви чеського містечка Тршинець (чеськ.: Třinec).

***** Ймовірно, одна з компаній, що забезпечувала судноплавство по Дунаю.

***** Розвідувально-диверсійний орган при Головному управлінні імперської безпеки, створений для роботи у радянському тилу.

***** Служба Міністерства окупованих східних територій.

***** Німецька назва польського міста Катовіце (польськ.: Katowice).

***** Структуру не ідентифіковано.

41. Orient-Institut	Frankfurt a/M, Savignystr. 65
42. SS-Führungshauptamt	Berlin-Wilmersdorf, Kaiserallee 188
43. Reichsmin. f. d. bes. Ostgeb.
Tatarische Leitstelle	Berlin SW 68, Neuenburger Str. 14
44. Institut f. Osteurop. Recht (Prof.
Maurach)	Königsberg, Mitteleittragheim 31
45. Wirtschaftsstab Ost, Cheftruppe La	Meseritz z. Amtsgericht
46. Institut für Religions-Wissenschaft der
H. Schule, Außenstelle Halle (S)	Halle (S)
47. Chef d. Sicherheitspolizei u. des SD	Berlin SW 11, Prinz-Albrecht-Str. 8
48. Reichsführer SS, Reichssicherheits-
hauptamt Militärisches Amt	Berlin W 35, Potsdamer Str. 56
49. Hauptamt Lehrmittel (Dr. Otto)	Berlin
50. Hohe Schule	St. Andrä, Postst. Ruprecht b/Villach
51. Oberkommando der Wehrmacht	Berlin W 35, Tirpitzufer 72-76
52. Institut f. Geschichte d. medizin.
Naturw. (Prof. Schuster)	Berlin NW 7, Universitätsstr. 38
53. I.G. Farbenindustrie A/G	Frankfurt a/M-Höchst
54. Hohe Schule (Institut z. Erforschung d.
Judenfrage)	Hungen/Oberhessen
55. Reichsmin.f.d.bes.Ostgeb. Zentrale f.
Ostforschung	Berlin NW 7, Hegelplatz 2
56. Rassenbiol. Institut (Dr. Löffler)	Wien IX/71, Kinderhospitalgasse 15
57. Dt. Arbeitsfront	Berlin W 9, Leipziger Platz 14
58. Kriegslazarett 946 (S)	Laubach (Schlesien) Pestalozzischeule 10/
59. Ostminist.Sonderlager Wustrau (Dr.
Pallon)	Wustrau Kr. Ruppín über Neuruppín
60. Landmaschinen Inst. d. Univ. Posen	Posen
61. Oberkom. d. Wehrmacht,
Kriegsgeschichte Abt.	
62. Turkestanische Leitstelle (Ostminist.)	Berlin NW 7, Hegelplatz 2
63. Bergverwaltung "Hermann Göring"	Kattowitz, Ludendorffstr. 10
64. Wirtschaftsstab Ost Chefgruppe La	Berlin SW, Dessauer Str. 26
65. Arbeitsgemeinschaft f.d.Erforschung
der bolschew. Weltgefahr (Pg. Härtle)	Berlin, Sonderstab Wissenschaft

41. Інститут [Близького та Середнього] Сходу	Frankfurt a/M, Savignystr. 65
42. Головне оперативне управління СС	Berlin-Wilmersdorf, Kaiserallee 188
43. Мін[істерство] ок[упованих] східних територій, татарська координаційна служба	Berlin SW 68, Neuenburger Str. 14
44. Інститут східноєвропейського права (д-р Маурах)	Königsberg, Mitteintragheim 31
45. Господарський штаб “Схід”, головна група “Сільське господарство”	Meseritz z. Amtsgericht
46. Інститут релігієзнавства Вищої школи (Галле/З[аале])	Halle (S)
47. Керівник поліції безпеки та СД	Berlin SW 11, Prinz-Albrecht-Str. 8
48. Райхсфюрер СС, Головне управління імперської безпеки, військове управління*	Berlin W 35, Potsdamer Str. 56
49. Головне відомство “Навчальні засоби” (д-р Отто)**	Berlin
50. Вища школа	St. Andrä, Postst. Ruprecht b/Villach
51. Верховне командування Вермахту	Berlin W 35, Tirpitzufer 72-76
52. Інститут медицини та природознавства (проф. Шустер)	Berlin NW 7, Universitätsstr. 38
53. I.G. Farbenindustrie A/G	Frankfurt a/M-Höchst
54. Вища школа (Інститут дослідження єврейського питання)	Hungen/Oberhessen
55. Мін[істерство] ок[упованих] східних територій, Центральна служба дослідження Сходу	Berlin NW 7, Hegelplatz 2
56. Інститут [расової біології]	Wien IX/71, Kinderhospitalgasse 15
57. Німецький трудовий фронт	Berlin W 9, Leipziger Platz 14
58. Військовий лазарет 946 (S)	Laubach (Schlesien) Pestalozzischule 10/
59. [Східне міністерство], спецтабір Вустрау (д-р Палльон)	Wustrau Kr. Ruppın über Neuruppın
60. Інститут сільськогосподарської техніки при університеті м. Позен	Posen
61. Верховне командування Вермахту, військово-історичний відділ	
62. Туркестанська координуюча служба (Східне мін[істерство])	Berlin NW 7, Hegelplatz 2
63. Гірниче управління “Герман Гьорінг”	Kattowitz, Ludendorffstr. 10
64. Господарський штаб “Схід”, головна група “Сільське господарство”	Berlin SW, Dessauer Str. 26
65. Робоче товариство дослідження світової більшовицької загрози (пг. Гертле)	Berlin, Sonderstab Wissenschaft

* Військове управління при Головному управлінні імперської безпеки було сформоване у лютому 1944 р. після розформування абверу, органу військової розвідки, при Верховному командуванні Вермахту.

** При службі Альфреда Розенберга як Уповноваженого у справі нагляду за загальним духовним і світоглядним навчанням та вихованням у НСДАП.

66. AEG	Berlin-Oberschöneweide, Wilhelminen- hofstr. 76/77
67. NSDAP, Überstaatliche Mächte	Berlin C 2, Oranienburger Str. 79
68. Forschungsstelle Wasser im Ostraum (Prof. Ludin)	Berlin-Dahlem, Kiebitzweg 19
69. NSDAP-Gauleitung Kurhessen	Kassel
70. Generalinspektor für Wasser u. Energie	Berlin, Pariser Platz 3
71. Forschungsstelle für landw. Raumforschung	Kraftborn Kr. Breslau
72. L.B.G.U.m.b.H. Reparaturwerk	Pinne (Wartheland)
73. Kriegslazarett 947 (S)	Feldpostnummer 29 655
74. Kommissar der Landes- u. Universitäts-bibl.	Prag I, Klementinum
75. Forschungsstelle f. Bodenbearbeitung	Pillnitz/Elbe, Schloss-Str. 3
76. NSDAP-Gauleitung Mainfranken	Würzburg, Ludwigstr. 8
77. NSDAP Gauleitung Niederschlesien	Breslau 5, Eichbornstr. 2
78. Der Weißruthenische Zentralrat	Berlin
79. Nachr. Dolm. Ers. u. Ausb. Abt.	Halle/Saale, Klüber-Kaserne

66. AEG*	Berlin-Oberschöneweide, Wilhelminen-
hofstr. 76/77
67. НСДАП, відомство “Наддержавні сили”	Berlin C 2, Oranienburger Str. 79
68. Дослідницька служба “[Водні ресурси на
східних територіях]” (проф. Лудін)	Berlin-Dahlem, Kiebitzweg 19
69. Управління НСДАП округу Кургессен	Kassel
70. Генеральний інспектор [водних ресурсів] та
енергетики	Berlin, Pariser Platz 3
71. Дослідницька служба в галузі [сільського
господарства]	Kraftborn Kr. Breslau
72. L.V.G.U.m.b.H. Reparaturwerk**	Pinne (Wartheland)
73. Військовий лазарет 947	Feldpostnummer 29 655
74. Комісар крайової та університетської
бібліотеки	Prag I, Klementinum
75. Дослідницька служба з питань обробітку
землі***	Pillnitz/Elbe, Schloss-Str. 3
76. Управління НСДАП в окрузі Східна
Франконія	Würzburg, Ludwigstr. 8
77. Управління НСДАП в окрузі Нижня Сілезія	Breslau 5, Eichbornstr. 2
78. Білоруська центральна рада	Berlin
79. Запасний та тренувальний під[розділ]
перек[ладачів] [зв’язку]****	Halle/Saale, Klüber-Kaserne

BArch, NS 30/55/5–8. Копія. Машинопис. Мова німецька.

Опубл.: Hartung U. Verschleppt und verschollen: eine Dokumentation deutscher, sowjetischer und amerikanischer Akten zum NS-Kunstraub in der Sowjetunion (1941–1948). – Bremen: Ed. Temmen, 2000. – S. 194–196.

* Allgemeine Elektrizitäts-Gesellschaft – Загальна електрична компанія.

** Ремонтне підприємство з обмеженою відповідальністю.

*** Була створена у Берлін-Далемі під керівництвом Вернера фон Ніча (Werner von Nitzsch), пізніше включена до складу Інституту рослинництва при університеті у Гаале, а з 1941 року переведена до околиці Дрездена під назвою Пільніц і приєднана до Саксонського дослідницького центру рослинництва та ґрунтознавства.

**** У складі суходільних військ.

Покажчик імен*

- Абб Густав (Abb Gustav) 219
Абельс Менно (Abels Menno) 276, 277
Абібулаєв 409
Аблаєв Ф. 409, 471
Абрамович 465, 709, 737
Августін Ингеборг (Августін Инге; Augustin Ingeborg) 375, 417
Адлер 707
Айкслебен (Eixleben) 635
Айнзідель Гелена (Einsiedel Helene) 279
Айсманн (Eismann) 467
Айхнер Віллі (Eichner Willy) 215
Александров 429, 431
Александрови 531
Алексеев 559, 563
Альбрехт (Albrecht) 511, 885
Альбрехт фон Гогенцоллерн (Бранденбург-Ансбахський) (Albrecht von Brandenburg-Ansbach) 843
Андріх (Andrich) 865
Андрюсов (Andrjusow) 541
Антон Георг (Anton Georg) 179, 217, 281, 293, 325, 327, 337, 411, 423, 463, 465, 537, 591, 595, 683, 709, 729, 737, 745, 759, 769, 771
Апац Франц (Apatz Franz) 223
Арро (Arro) 841
Архангельський 425
Ассман Ервін (Assmann Erwin) 501, 503
- Бааке (Baacke) 769
Бааке Марго (Baake Margot) 277, 281, 547, 637, 675
Бадер (Bader) 109, 365
Бадер К. Г. (Bader K. H.) 635, 653
Базилевич 737
Баранова 553, 557
Барон (Baron) 588, 589
Бауер Вальтер (Bauer Walter) 203, 583, 601
Баур Альберт (Baur Albert) 221
Бейер Ганс-Йоахім (Beyer Hans-Joachim) 815

* До покажчика увійшли імена всіх осіб, згадуваних у текстах (за винятком бібліографічних посилань). У тих випадках, коли повне ім'я особи встановити не вдалося, подаються лише прізвище та ініціал після нього (за наявності). Посилання подано на всі тексти без винятку, незалежно від мови документа. В українській частині покажчика імена радянських громадян, походження яких не встановлено, а також історичних діячів попередніх епох подано лише кирилицею. Німецькомовний ряд імен дублюється в німецькій частині покажчика (Personenregister).

Бейер-Дезімон 881
Бек (Beck) 367
Беккер Карл-Гайнц (Becker Karl-Heinz) 277, 281, 589
Бенацьки (Benatzky) 859
Бенеке Йоахім (Benecke Joachim) 415, 511
Бенрат (Benrath) 553, 559, 561, 611
Бенцінг Йозеф (Benzing Josef) 219, 423, 765, 767
Бер Курт фон (Behr Kurt von) 193, 592
Бервицький 707
Берг Шварц фон (Berg Schwarz von) 885
Бергер (Berger) 661
Бергер Готтлоб (Berger Gottlob) 653
Берент Гайнріх (Baerent Heinrich) 18, 81, 111, 277, 425, 427, 693, 711, 713, 717, 747
Бернхард Егідіус-Гаррі (Bernhard Egidius-Harry) 215
Бехер (Becher) 425
Белінський В. Г. 745
Бідерманн Отто (Biedermann Otto) 289, 579, 633
Бізанц фон (Bisanz von) 663
Бірон (Biron) 429
Бітнер (Bittner) 895
Бішоф Аннамарі (Bischof Annemarie) 281
Богомолець О. О. 715
Богулавський 835
Бойє Крістель (Boye Christel) 277, 281, 637, 673, 675
Бондарін 881
Бонч-Осмоловський 427
Борисковський 425
Борковські Луці (Borkowsky Luzie) 279
Борманн Мартін (Bormann Martin) 767
Боровський 647, 737
Бот Персі (Both Percy) 279
Браун Ганс (Braun Hans) 103, 119, 121, 301, 315, 337, 365, 371, 377, 403, 417, 541, 719, 801, 885
Брауне (Braune) 717
Брауне Ганс (Braune Hans) 111
Брауне Йоганнес (Braune Johannes) 219, 281
Браунер Олександр Олександрович 747
Брендель Г. (Brendel G.) 869
Бретгауер Карл (Brethauer Karl) 129, 221, 305, 591, 595, 827
Брехт Альфред (Brecht Alfred) 223
Бредов фон (Bredow von) 653
Бройнсбах (Breunsbach) 633
Брузе Ріхард (Bruse Richard) 279, 281
Бруне (Brühne) 711
Брюн (Brühn) 653
Брюшвайлер Георг (Brüschweiler Georg) 359, 425
Брем Бруно (Brehm Bruno) 637
Бургдюрфер (Burgdörfer) 609, 769
Бурмайстер (Burmeister) 867
Бутович 425, 729
Бухарін Микола Іванович 883

Бучек Фріц (Butschek Fritz) 637, 561
Бьоніш Гайнц (Böhnisch Heinz) 413
Бьоттіхер Вольфганг (Bötticher Wolfgang) 805
Бьоттнер (Böttner) 297, 299, 309
Бюсбек Огье (Busbecq Ogier de) де 415

Вагнер [Курт] (Wagner [Kurt]) 187
Вайссер Отто (Weisser Otto) 111, 219, 279, 281, 427, 523, 591, 693, 745, 747, 749
Вакс Йоганнес (Wachs Johannes) 205
Валь Поль (Wahl Pohl) 219
Вальєв (Wailjew) 471
Валькер Отто (Walker Otto) 811
Вальтер (Walter) 865
Вальтер Еміль (Walter Emil) 217
Варенальп Барт фон (Wahrenalp Barth von) 633
Варрес Еріх (Warres Erich) 205, 233
Вархов 711
Василяка 627, 645, 659
Вахомський 647, 727
Вашенко Григорій Григорович 467, 547, 549, 657, 671, 715, 717, 749
Вебєндьорфер Фріц (Webendörfer Fritz) 217, 327, 379, 599, 855
Вєнднагель Оскар (Wendnagel Oskar) 23, 117, 219, 399, 425, 743, 821, 825
Вердер фон (Werder von) 199, 633, 885
Вєстенбургер (Westenburger) 885, 887
Вєтухов Михайло Олексійович 655, 659, 751
Винниченко Володимир 627, 645
Відеманн (Wiedemann) 653
Відміч 707
Візе Віллі (Wiese Willi) 219
Вікберг Фрідріх-Вільгельм (Wieckberg Friedrich-Wilhelm) 221
Вікентій, єпископ 415
Віллікінс (Willikins) 769
Вілль Гельмі (Will Helmi) 277
Вілль Герберт (Will Herbert) 115, 129, 207, 233, 271, 283, 287, 291, 315, 345, 579, 595, 659, 661, 665, 667, 683, 827, 835
Вільде Ганс (Wilde Hans) 215
Вінтер (Winter) 867
Вінтер Георг (Winter Georg) 189, 421
Вірт Ганс-Ульріх (Wirth Hans-Ulrich) 213
Віттрам Райнхард (Wittram Reinhard) 609, 817
Віттрок (Wittrock) 867
Власов 635
Воїнов 425
Володимир, князь 339
Володимиров (Wolodimirow) 745
Вольтерманн (Woltermann) 867
Вольф Фрідріх (Wolff Friedrich) 425
Вульф (Wulf) 865

Вундер Герхард (Wunder Gerhard) 179, 193, 207, 233, 235, 253, 271, 283, 293, 297, 299, 317, 321, 345, 347, 361, 367, 489, 517, 533, 537, 539, 549, 595, 601, 615, 633, 809, 813, 831, 833, 841, 843, 847, 863, 885, 889, 891
Вуц Йозеф (Wutz Josef) 223
Вьоль Ріхард (Wöhl Richard) 81, 281, 425, 547, 637, 653, 673, 675
Вьормке Петер (Wörmke Peter) 221

Гагемейер Ганс Йоганн Герхард (Hagemeyer Hans Johann Gerhard) 859, 861, 883, 885, 887
Гадсинський 693
Гайдінг Карл (Haiding Karl) 199
Гайнрік (Heinrick) 821
Галітулін 693
Галле Клебс фон (Halle Klebs von) 865
Гальбе Георг (Halbe Georg) 651
Гантьєвич 665
Гарпе Вернер фон (Harpe Werner von) 815
Гаройтер Фріц (Hareuter Fritz) 219, 281
Гартунг Ульріке (Hartung Ulrike) 17
Гассельблатт Вернер (Hasselblatt Werner) 815
Гейдріх Райнхард (Heydrich Reinhard) 847
Гейнен (Heunen) 267
Гельбінг (Helbing) 233
Гентріх Альберт (Hentrich Albert) 111, 219
Гербен Францискус (Herben Franziskus) 179
Гергле Гайнріх (Härtle Heinrich) 97, 199, 289, 353, 355, 365, 577, 603, 617, 651, 665, 777, 779, 781, 783, 785, 859, 861, 879, 885, 887, 897
Герцен 659
Гесс Фріц (Hess Fritz) 213
Гехлер (Hechler) 231, 237
Гілле Франц (Hille Franz) 223
Гільгерс Ганс (Hilgers Hans) 401
Гімпель Олександр Юліус (Himpel Alexander Julius) 423
Гінготт Франц (Hingott Franz) 111, 219, 281
Гіннерікс (Hinnerichs) 343, 469
Гіннінгс фон (Hinnings von) 559
Гіппіус Рудольф Вернер Георг (Hippius Rudolf Werner Georg) 277, 635, 653, 655, 781, 815
Гірш 731
Гітлер Адольф (Hitler Adolf) 113, 425, 433
Гоголь М. В. 745
Голланд Герда (Holland Gerda) 279, 637
Гольбек фон (Hollbeck von) 553
Гольберг (Holberg) 615
Гольфельдер (Holfelder) 769
Гольцнер (Holzner) 833, 865
Горн Вальтер (Horn Walter) 651
Городовенко Нестор 467
Горохолінська 469, 721
Горький 361, 427, 429, 491
Горнунг [Герман] (Hornung [Hermann]) 279

Грабов 427
Григор'єв 465, 709
Грушевський Михайло 627
Губкін 829
Гузemann (Husemann) 179
Гурін 465, 709
Гюлле Вернер Matthias (Hülle Werner Matthias) 119, 175, 199, 279, 497, 499, 509
Гюттіг Вернер (Hüttig Werner) 371, 401
Гюттіг Карла (Hüttig Carla) 401

Гаагна (Gaagna) 553
Герік Герберт (Gerigk Herbert) 20, 67, 69, 199, 287, 575
Герке Фрідріх (Gerke Friedrich) 415, 511, 513
Герліх (Gerlich) 637, 653
Гісслер (Giessler) 769
Гогартен (Gogarten) 369
Годес [Отто] (Gohdes [Otto]) 881, 893
Гозевіш Аннеліза (Gosewisch Annelise) 279
Гойни Ерхард (Goiny Erhard) 279, 745
Готтхард Герберт див. Готтхард Герберт
Готтхард Герберт (Gotthard Herbert) 215, 299
Готчевські (Gottschewski) 609
Грайзер Артур (Greiser Arthur) 817
Грайнке (Greinke) 207, 231
Грайфе (Greife) 887
Грайфе Герман (Greife Hermann) 633, 653
Грайфе Маргарита (Грайфе Марга; Greife Margarete) 279
Гранцін Мартін (Granzin Martin) 219, 341, 421, 423, 549, 557, 563, 615, 745
Грезе Вернер (Grese Werner) 221
Грім Пауль (Grimm Paul) 119, 121, 341, 499, 509
Грімстед Патриція Кеннеді (Grimsted Patricia Kennedy) 607
Гронау (Gronau) 501, 503
Грос Вальтер (Groß Walter) 355, 861
Гросскопф (Grosskopf) 353, 355
Гроте Вальтер (Grothe Walter) 177, 577
Грюнбаум (Grünbaum) 849
Грюневальд (Grünewald) 257
Грюнталь Курт (Grünthal Kurt) 279
Гуггенгайм (Guggenheim) 477
Гуммерт Вернер (Gummert Werner) 207, 233, 591
Гюнтер Ганс (Günther Hans) 635, 653
Гюнтер Еріх (Günther Erich) 653
Гьоггінгер (Goegginger) 865
Гьорінг Герман (Goering Hermann) 19, 20, 65, 857, 897

Давен (Daven) 807, 865
Дайхгольц Карл (Deichholz Karl) 277
Дайндль Антон (Deindl Anton) 257
Дарвін (Darwin) 341

Дахзель Ганс (Dachsel Hans) 277, 281
Двойченко Петро Абрамович 427, 743
Державин Володимир Миколайович 645, 655, 657, 751
Діркс (Dirks) 735, 743
Доббельманн Кріста-М. (Dobbelmann Krista-M.) 279, 547, 641
Добровольський 733
Дойль Конан (Doyle Conan) 841
Дойхлер Густав (Deuchler Gustav (Gustaf) 367, 373, 417
Донат (Donath) 865
Достоевський 361
Драгоманов 627
Драгоманов Михайло Петрович 627, 659
Драгоманов Світозар Михайлович 465, 635, 647, 655, 659, 693, 721, 749, 751, 781
Дроммерт (Drommert) 865
Дубовик Ф. 693, 741
Дубровський Василь Васильович 467, 627, 645, 647, 656, 657, 675, 691, 695
Дьорінг Лізелотта (Дьорінг Ліло; Döring Liselotte) 279, 425, 635, 637
Дюрр Гайнц (Dürg Heinz) 511

Ебелінг Ганс-Вольфганг (Ebeling Hans-Wolfgang) 127, 173, 179, 205, 207, 233, 271, 293,
217, 317, 323, 591, 811
Ебель Георг (Ebel Georg) 215
Еберлінг (Eberling) 881
Едельштейн-Удянський 425
Еггерс Курт (Eggers Kurt) 635, 653
Еллерброк (Ellerbrock) 865
Ельверс (Elvers) 231
Епінатіфф (Epinatieff) 865
Енгель Карл (Engel Carl) 501, 503, 505, 805
Енгельбах (Engelbach) 233, 837, 849
Енгельс Фрідріх (Engels Friedrich) 875
Ердманн (Erdmann) 653
Еренбург Ілля (Ehrenburg Ілля) 431
Ессен Вернер (Essen Werner) 805, 807
Ессер Карл-Гайнц (Esser Karl-Heinz) 213, 805

Жакс (Jaques) 423

Загер (Sager) 81
Зайбот Франц (Seiboth Franz) 79, 81, 89, 111, 121, 179, 635
Зайцев 723
Заммет Герміна (Sammet Hermine) 401
Заславський 429
Зассе (Sasse) 865
Зельцнер Клаус (Selzner Claus) 315
Зіблер Бернхард (Siebler Bernhard) 367, 375, 417
Зідшлаг Еллен (Siedschlag Ellen) 81
Зоммер (Sommer) 469, 835
Зоммер Бербль (Sommer Bärbl) 179

Зоргенфрей Олексій Густавович 615, 617
Зотке (Sotke) 633

Іваницький 737
Іванов 747
Іванов Олександр Іванович 741
Іванович 741
Інграм Герман фон (Ingram Hermann von) 127, 207, 235
Ірино-Денисієвський 737
Іріг Василій 693

Йегер Роман (Jäger Roman) 651
Йерхель Гайнріх (Jerchel Heinrich) 213

Каніц Горст (Kanitz Horst) 223
Каракаш 707, 745, 747, 749
Кауліх Ернст-Губерт (Kaulich Ernst-Hubert) 217
Кауфманн Гюнтер (Kaufmann Günther) 633, 637, 651
Кашеварова Наталія Григорівна 17, 18, 793, 819, 851, 873
Кекало М. 657
Керн (Kern) 553
Кесслер Карл Федорович 749
Кізеріцьки Гелена фон (Kieseritzky Helene von) 367, 375, 417
Кіндт Вернер (Kindt Werner) 633
Кінкелін (Kinkelin) 653
Кіров 341
Кларр В. (Klarr W.)
Клаусберг (Clausberg) 193
Клаусберг Герберт (Clausberg Herbert) 81
Клеопов 343
Клименко 705
Клімантат Отто (Klimantat Otto) 221
Клінгер (Klinger) 559
Клот [Майя] фон (Klot [Maja] von) 415
Кляйн 423
Кляйн Адольф (Klein Adolf) 369
Кляйн Отто (Klein Otto) 81, 119, 121, 213, 339, 341, 413
Кляйн Франц див. Кляйн-Брукшвайгер Франц
Кляйн-Брукшвайгер Франц (Klein-Bruckschweiger Franz) 367, 377, 421
Князевська (Kniasewsky) 641
Ковальов (Ковалів) Пантелеймон Кіндратович 635, 655, 721
Кокот Сергій Арсенійович (Ледянський Сергій) 431, 467
Коль (Kohl) 431
Колостенко 749
Компагнейський див. Компанейський
Компанейський 373, 423
Кононенко Костянтин Семенович 467, 645, 655, 657
Коноренко 749
Конріх Єва (Konrich Eva) 277, 279

Конті (Conti) 769
Коперник 823
Кордиш див. Кордиш-Головко Неоніла Леонтіївна
Кордиш-Головко Неоніла Леонтіївна 821
Коркхаус (Korkhaus) 401
Короленко В. Г. 529
Кох (Koch) 491, 675
Кох Ганс (Koch Hans) 815
Кох Еріх (Koch Erich) 20, 411, 433
Краснов Петро Миколайович 747
Крафт Гюнтер (Kraft Günter) 179, 217
Крес (Kress) 339
Крістоф Інґрід (Christoph Ingrid) 375, 417
Кроон Ганс (Kroon Hans) 277, 279, 553
Кроске Гельмут (Kroske Helmut) 221
Кроуг (Kroug) 397, 399
Крузе (Kruise) 121
Крузенштерн Георг Фрідріх фон (Krusenstjern Georg Friedrich von) 179, 215, 267, 559
Круйков 465, 723, 729
Крулик Ганс (Kulick Hans) 221, 857
Крюгер Курт (Krüger Kurt) 205, 207, 233
Крюденер Доротеа фон (Kruedener Dorothea von) 279
Крупенко А. 657
Кульп (Kulp) 365
Кундерт Володимир Іванович 431
Кунце Фрідріх-Франц (Kuntze Friedrich-Franz) 213, 413
Курцвайль Франц (Kurzweil Franz) 217, 277, 281, 327, 547, 637, 653, 661, 673, 675, 711
Куцке Георг (Kutzke Georg) 277, 279
Кьоппен [Кеппен] Петро Іванович 745
Кьорбер Зіґрід (Körber Siegrid) 111
Кюнкель Маргарита (Künkel Margarete) 637, 673, 675
Кюнклер Карл (Künkler Karl) 579
Кюнсберг Еберхард фон (Künsberg Eberhard von) 529
Кюснер (Küssner) 863
Кюснер Карл (Küßner Karl) 805, 807

Ладевіґ Герман (Ladewig Hermann) 277, 281
Лампе Вальтер фон (Lampe Walter von) 277, 637, 675
Ланге (Lange) 653
Ланге Ернст (Lange Ernst) 81, 119, 179, 365, 371, 421
Ланґкопф Герман (Langkopf Hermann) 127, 205, 207, 235, 267, 269, 271, 291, 359, 483, 487, 495, 591, 661, 675
Лей Роберт (Ley Robert) 767
Леонідов 881
Ленін Володимир Ілліч 173, 341, 389, 441, 443, 479, 507, 514, 629, 737, 747, 761, 871, 875
Ленке (Lenke) 865
Ленц (Lenz) 865
Лецик (Leczyk) 865
Лебедев 731

Лепехін 647, 731, 733
Леріх Рудольф (Lerich Rudolf) 413
Лисенко Трохим Денисович 343, 371, 317, 419, 429, 431, 467, 481
Лінчевський 647, 723, 725
Ліпке [Вільтруда] (Lipke [Wiltrud]) 339
Ліст Ганс (List Hans) 213
Лозовський 425
Ломмач Герберт (Lommatzsch Herbert) 117, 187, 207, 233, 235, 345, 347, 379, 381, 555, 595, 597, 615
Лоренцен Ганс (Lorenzen Hans) 279, 413
Лорц Флоріан (Lorz Florian) 652, 653
Лудін 899
Льобзак (Löbsack) 603, 609
Льоффлер (Löffler) 655
Люддекенс Еріх (Lüddeckens Erich) 421
Ляйббрандт Георг (Leibbrandt Georg) 863
Ляйштріц К. Г. (Leistriz K. H.) 653

Мазепа Іван 627
Майер (Mayer) 805
Майер Ангеліка (Mayer Angelika) 279
Майер Ганс (Maier Hans) 179, 215, 293, 363, 591
Майер Е. (Mayer E.) 769
Майр Евальд (Mayr Ewald) 223
Макавейський 743
Макогон Іван Васильович 371, 421
Маленко 431
Малолетова Ніна Іванівна 17, 18, 793, 819, 851, 873
Маннергейм див. Маннергайм
Маннергайм (Mannerheim) 849
Маркерт Вернер (Markert Werner) 815
Маркс Карл (Marx Karl) 749, 875
Маркус (Markus) 553
Мароссен Ганс (Maroussen Hans) 179
Мартиненко 659, 703
Марті Юлій Юлійович (Marti Julius) 745
Марченко Василь Петрович 655, 705, 715, 737, 741, 745, 747, 749
Маттес Вальтер (Matthes Walther) 281, 513
Маурах Райнхарт (Maurach Reinhart) 841, 845, 897
Медьє (Mädje) 801
Мейер (Meyer) 849
Мейер Г. (Meyer H.) 893
Менгерсен (Mengersen) 835
Менде Герхард фон (Mende Gerhard von) 815, 885, 895
Мензбір Михайло Олександрович 745
Миколай, святий 339
Мінін 871
Михайлов 525, 711, 749
Міллер Михайло Олександрович 397, 471

Мінке (Minke) 633
Мінке Пауль (Minke Paul) 653
Міст Ерна (Miest Erna) 277, 279, 281, 663
Міхаель див. Міллер Михайло Олександрович
Міхельсон (Michelson) 553, 827
Мічурін І. В. 343, 419, 429
Міщенко 733
Міяковський 721
Модріян Вальтер (Modrijan Walter) 278, 415, 499, 509, 727
Моїсеєв 427, 693
Молотов 514, 761
Моммзен Вольфганг Артур (Mommsen Wolfgang Arthur) 189
Монтанер (Montaner) 609
Моргун Олександр 655, 701, 781
Мстислав, єпископ 415
Мухов Ганс (Muchow Hans) 221, 293, 581, 591, 787, 885
Мюке Густав (Mücke Gustav) 217, 529
Мюллер (Müller) 179, 343, 509, 727
Мюллер Г. (Müller H.) 365
Мюллер Гельмут (Müller Hellmuth) 277, 281
Мюллер Георг (Müller Georg) 179
Мюллер Отто (Müller Otto) 821

Нагель Отто (Nagel Otto) 219
Надь Ласло (Nagy László) 499, 509
Назаренко 657
Нак Гайнц (Nack Heinz) 111
Наконечний Євген Ларіонович 423, 709, 725
Натуш Отто (Natusch Otto) 215
Неандер Ірене (Neander Irene) 345
Ней Готтліб (Ney Gottlieb) 529, 853
Немцов Конрад (Nehmzow Konrad) 217
Нерлінг Отто (Nerling Otto) 179, 215, 269, 291, 379, 591, 839, 867
Недешев 731
Никанор, єпископ 415, 423
Ніггеманн (Niggemann) 413
Нікольський 471
Ніч Вернер фон (Nitzsch Werner von) 899
Ноак Герман (Noack Hermann) 367
Новиков-Прибой О. С. 557
Нойгебауер (Neugebauer) 865
Носов 707

Оберемко 645, 649, 655, 657, 705
Оберлендер (Oberländer) 895
Оглоблін (Оглоблин) Олександр Петрович 627, 635, 655, 659, 751, 781
Олександр, архімандрит 429
Олександр Невський 805, 871
Ольріх (Öhlich) 887

Ольховський Андрій Васильович (Оленський Євген) 533, 627, 645, 647, 655, 659, 719, 725, 751
Ольфф (Olf) 867
Отто Ганс (Otto Hans) 579, 805, 897

Павлов 633
Пайр (Paug) 859
Паллас Петер Симон 745
Палльон (Pallon) 895, 897
Панов 693
Пантелеймон, архієпископ див. Рудик Петро
Папанін 871
Парамонов 431
Парацельс 795
Пастор Альфред (Pastor Alfred) 217
Паффен Карл-Август (Paffen Karl-August) 279, 281, 397, 399, 425, 635, 639, 677, 693, 715, 717, 727, 729, 735, 743, 745, 747
Пель Ріхард (Pehl Richard) 279, 281
Петлюра Семен 631
Петро Перший 805, 849, 871
Петцольд (Petzold) 863
Перрет Густав (Perret Gustav) 401
Пешков 533, 633, 643, 671, 701, 703, 745, 747, 749
Пілер (Pieler) 559
Піпер Карл (Piper Karl) 81
Пірсон Елізабет (Pirson Elisabeth) 279
Пішке Вільям (Pischke William) 221
Плеханов 883
Плющ 729
Пожарський 871
Пожидаєв 881
Пойкер Володимир (Peucker Wladimir) 215
Пойкерт Руд[ольф] (Peukert Rud[olf]) 653
Поліксанов 717
Полканов Олександр Іванович 427, 471, 745
Поль (Pohl) 863
Поль Йоганн (Pohl Johann) див. Поль Йоганнес
Поль Йоганнес (Pohl Johannes) 223, 423, 805, 827, 833, 839
Попов 643, 645, 695, 711
Порат Ельза (Porath Else) 277, 279
Порчі (Porschy) 653
Пошивайло 657
Презент Ісаак Ізраїльович 431, 481
Приходько 423, 431
Придчаний 723
Прокоф'єв 429
Прокш Рудольф (Proksch Rudolf) 21, 111, 119, 219, 281, 293, 327, 333, 347, 367, 371, 391, 395, 397, 411, 429, 435, 437, 445, 463, 514, 533, 535, 537, 547, 591, 595, 633, 637, 647, 651, 653, 659, 663, 665, 667, 673, 675, 677, 679, 683, 685, 687, 689, 691, 693, 695, 697,

699, 701, 703, 705, 707, 709, 711, 713, 715, 717, 719, 721, 723, 725, 727, 729, 731, 733,
735, 737, 739, 741, 743, 745, 747, 749, 751, 769, 773, 789, 885
Пушке Леонора (Puschke Leonore) див. Пушке-Рецлафф Леонора
Пушке Фріц (Puschke Fritz) 367, 375, 417
Пушке-Рецлафф Леонора (Puschke-Retzlaff Leonore) 22, 367, 375, 417, 863
Пушкін 713
Пфайффер Макс (Pfeiffer Max) 425
Пфітцнер (Pfitzner) 609

Радде Густав Іванович 747
Радегозе Вернер (Radehose Werner) 205, 207, 231
Радзивілли 173
Райнеке (Reinecke) 571
Райнерт Ганс (Reinerth Hans) 20, 71, 175, 289, 497, 511, 513, 575, 821, 859
Райнталер (Reinthal) 651, 769
Райнхардт (Reinhardt) 769
Райнш (Reinsch) 849
Райсснер Еріх (Reissner Erich) 367, 375, 421
Райхардт Вальдемар (Reichardt Waldemar) 235, 297, 311, 313, 315, 323, 325, 347, 351, 379,
465, 489, 491, 529, 539, 589, 615, 805, 827, 849, 869, 871, 885, 887
Райхе Еллен (Reiche Ellen) 81
Рассінг (Rassing) 844
Рау Лізелотта (Rau Liselotte) 279
Раутенфельд (Rautenfeld) 865
Рахнер (Rachner) 863
Реннгартен Роберт фон (Renngarten Robert von) 279, 281, 745
Ребок Вальтер (Rehbock Walter) 129, 207, 237, 283, 293, 597, 633
Редліх (Redlich) 807, 881
Рем Фріц (Rehm Fritz) 635, 653
Ремолі Фріц (Remoli Fritz) 281
Рессін Еллі (Ressin Elli) 281
Ресслер Йозеф (Ressler Josef) 111, 221
Решетнік 431
Рік Маргарита (Rick Margarete) 279, 745
Ріхель А. (Richel A.) 217
Ріхтер (Richter) 885
Родіс (Rodis) 883
Розенберг Альфред (Rosenberg Alfred) 20, 21, 22, 65, 71, 75, 79, 91, 93, 113, 181, 183, 185,
197, 207, 255, 311, 313, 335, 353, 383, 429, 519, 531, 565, 573, 579, 609, 621, 623, 625,
767, 821, 859, 897
Розенбладт (Rosenblatt) 865
Розенфельдер Карл (Rosenfelder Karl) 415
Розенштіль фон (Rosenstiel von) 835
Ролик (Rolik) 749
Роскамп Дітріх (Roskamp Dietrich) 213, 413
Рудевський 643, 721
Рудик Петро (Пантелеймон, архієпископ) 415
Руденський 729, 731
Рудинський Олег Миколайович 727, 821

Рудольф Ганс-Йоахім (Rudolph Hans-Joachim) 65, 81, 117, 217, 341, 343, 355, 367, 377, 423, 429, 431, 473, 514, 521, 529, 537, 615, 617, 725, 759, 887
Руст Бернхард (Rust Bernhard) 769
Рюгер Юліус (Rüger Julius) 277, 281, 637, 653, 661, 663, 665, 667, 669, 671, 673, 675, 691, 717, 719
Рьок Ганс (Röck Hans) 219, 591
Рьоріхт Лотар (Röhricht Lothar) 207, 237
Рьоснер Роман (Rösner Roman) 651
Рьоттіг (Roettig) 867

Сабсович Л. М. 467
Санкевіч 429
Сапожков 429, 469, 647, 731, 733
Саранча 745
Себта Тетяна Миколаївна 18
Серафимович 557
Серафім Петер-Гайнц (Seraphim Peter-Heinz) 277, 891
Сирянський (псевдонім) див. Алексеев
Сисоєв 881
Скласхус Еріх (Sklaschus Erich) 207, 231
Сковорода 569
Сколауде Бруно (Skolaude Bruno) 425, 589
Скоропадський Павло 631, 659
Соболев Л. С. 557
Сокаленко 721
Соколович 881
Солнцев 735
Сосновий 467, 643, 655, 695, 707, 731, 733
Сталін 389, 421, 441, 443, 447, 459, 477, 514, 605, 629, 737, 745, 747, 761, 827, 875, 885
Станкевич 747
Старицький 751
Степанов 741
Стоячко 471, 743, 747
Суварін 605
Суворов 849

Таган Г. (Tagán G.) 499, 509
Тахтай Олександр Кузьмич 427
Теншерт Герхард (Tenschert Gerhard) 279, 281, 523, 525, 527, 549, 599, 615, 633, 713, 715, 729, 747
Тер-Недден (Ter-Nedden) 893
Тихонов 557
Тідманн (Tiedmann) 865
Тіле Рольф (Thiele Rolf) 635
Тіле Рудольф (Thiele Rudolf) 119, 343, 367, 371, 417
Тіпке (Турке) 865
Тісс 425
Тодосов А. 657
Тодт Фріц (Todt Fritz) 807

Толстой 361
Томс Вальтер (Thoms Walter) 367, 373
Томсон В. (Thomson W.) 367, 373, 419
Томсон Гарри (Thomson Harry) 279, 727
Топольницький 465, 643, 705
Торопов М. 655, 723, 741
Торгес (Torges) 81, 365, 369
Трампедах (Trampedach) 865
Тьольке Ганс Вільгельм (Tölke Hans Wilhelm) 413, 415

Унгер Вальтер (Unger Walter) 653
Унру Вальтер фон (Unruh Walter von) 197, 205, 209
Унтерманн Вернер (Untermann Werner) 223
Утікаль Герхард (Utikal Gerhard) 20, 21, 65, 73, 75, 79, 81, 97, 109, 111, 117, 127, 153, 175, 177, 179, 181, 189, 195, 205, 211, 229, 237, 251, 261, 265, 271, 273, 291, 293, 305, 311, 317, 517, 537, 565, 651, 857, 861, 891
Уфімцев 647, 729, 731

Фадєєв 557
Фассбендер Вільлі (Fassbender Willi) 277
Федоренко Лаврентій (Feodoronok Lavrenti) 179
Фервільг'ю Жан (Verwilghen (Verwilgen) Jean) 277
Ферсман 829
Ферсман Олександр Євгенович 747
Феттіх Нандор (Fettich Nandor) 499, 509
Філіпп Вернер (Philipp Werner) 815
Філіппов (Філіпов) Олександр Павлович 635, 645, 655, 717, 747, 781
Філофєєв 713
Фішер Гаральд (Fischer Harald) 367, 373, 419
Фішер Лотар (Fischer Lothar) 367, 375, 419
Фльогель (Floegel) 865
Фляйшгауер Ульріх (Fleischhauer Ulrich) 603
Фляйшер Вальтер (Fleischer Walter) 213
Фогель Адольф (Vogel Adolf) 223
Фолль (Voll) 865
Форсманн Юліус (Forssmann Julius) 815
Франк Рудольф (Frank Rudolf) 289, 575
Франке Вольфганг фон (Franqué Wolfgang von) 81, 365, 369, 415, 417
Франц (Franz) 609
Фрауенфельд (Frauenfeld) 373
Фрешко 713, 715, 747
Фройнд Лотар (Freund Lothar) 111, 223
Фльотер Ганс-Гінріх (Flöter Hans-Hinrich) 215
Фукс Райнхард (Fuchs Reinhard) 219, 277, 281, 341
Фурманов 557

Хаустов 465, 699, 709
Хорват В. 847
Христопенко 721

Цайс Фрідріх (Zeiss Friedrich) 123, 205, 207, 233, 275, 291, 595
Цан Ернст (Zahn Ernst) 375, 417
Цвібель Август (Zwiebel August) 215
Цебенко 881
Цеєб Яков Яковлевич 745
Цейслер [Цайслер] Едмунд Фрідріх 749
Ценський Сергій 427, 429
Церфф (Cerff) 653
Цех Леоні (Cech Leonie) 637
Циновські Ернст (Zinowsky Ernst) 279, 637
Ципфель Ернст (Zipfel Ernst) 189
Ціглер Маттес (Ziegler Matthes) 635, 653
Ціммерманн (Zimmermann) 729, 887
Ціммерманн Карл (Zimmermann Karl) 277
Цьольффель Еріх (Zölffel Erich) 207, 231, 233, 283, 293, 597, 633

Чапасв 557, 871
Чеботарьов 731
Чепехін 729
Чепуріна П. Я. 427, 429, 471, 745, 747
Черняхівський Іван Данилович 479
Чішгале (Tschischgale) 653
Чумаков 881

Шапшал Сергій Маркович 423
Швайцер Г. (Schweitzer H.) 633
Шварц (Schwartz) 367, 373, 417, 419, 867
Шведер (Schweder) 717, 727
Швігорський Б. 847
Швігтау Георгій Георгійович 635, 643, 655, 697, 699, 701, 781
Шевельов Олексій 427, 745
Шевченко 339
Шедель Йоганн Готтфрід 425, 749
Шепалевський 731
Шеттлер (Schettler) 297
Шефер Віллі (Schäfer Willi) 217
Шефер Герберт (Schäfer Herbert) 223
Шкурко А. 645, 657, 675
Шкурков 701
Шмідт (Schmidt) 865
Шмідт Герберт (Schmidt Herbert) 81, 111, 117, 221, 277, 281, 427, 429, 511, 711, 743
Шмідт Отто (Schmidt Otto) 199
Шмідт-Логан Вольфганг (Schmidt-Logan Wolfgang) 821
Шмідт-Штєлер Альберт (Schmidt-Stähler Albert) 223, 591
Шмюкер (Schmücker) 893
Шнайдер (Schneider) 857, 859
Шнайдер Ян Петер (Schneider Jan Peter) 653
Шок Макс (Schock Max) 651
Шольц Роберт (Scholz Robert) 225, 229, 235, 287, 551, 573

Шомбург Вернер (Schomburg Werner) 221
Шпан Гелла (Spahn Hella) 375, 417
Шпарманн (Sparmann) 633, 653
Шпац Франц (Spatz Franz) 281
Шпет (Speth) 633
Шпеєр (Speer) 655, 769
Шпоркет Альберт (Sporket Albert) 179
Шпрінгеншмід Карл (Springenschmid Karl) 651, 667
Шраттенеккер Зепп (Schrattenecker Sepp) 277, 281, 711, 729, 747, 787
Штайнберг (Steinberg) 635, 639, 677
Штайнманн (Steinmann) 421
Штаккельберг (Stakkelberg) 849
Шталькопф (Stahlkopf) 865
Штампфус Рудольф (Stampfuß Rudolf) 19, 119, 121, 415, 473, 497, 499, 507, 509, 511, 591, 821
Штарке Фріц-Йоахім (Starke Fritz-Joachim) 119, 121, 179, 423
Штау-Тіме (Stau-Thieme) 635
Штеєрманн (Steegmann) 539
Штельрехт (Stellrecht) 313
Штепа Костянтин Теодосійович 429, 655
Штратманн Гуго (Stratmann Hugo) 653
Штраубе Еберхард (Straube Eberhard) 217, 267, 365
Штрінсько Паулі (Strinsko Pauli) 279, 281
Штробель Ганс (Strobel Hans) 199, 289, 511, 577, 633, 805, 859
Штродтгофф (Strodthoff) 865
Штйове Гюнтєр (Stöve Günter) 215, 299, 437, 827
Штюльпнагель (Stülpnagel) 569
Шульга 427, 471
Шульце (Schultze) 813
Шустєр (Schuster) 897
Шюллер (Schüller) 743
Шюллер Фрідріх (Schüller Friedrich) 221, 281, 591, 721, 743, 875
Шюттауф Альфред (Schüttauf Alfred) 206
Шьоц Гертруда (Schötz Gertrud) 277, 279, 281

Щорс 871

Юнкєр (Juncker) 865
Юнкєрманн (Junkermann) 867
Юрі (Jury) 651

Якобі (Jacobi) 635
Яковлєв 881
Янс (Jahns) 365
Япойков 355
Япошков А. В. 377
Яценко 465, 737

Personenregister

Abb, Gustav 28, 218
Abels, Menno 276
Abibulajew (Abibulajeff, Abibulajev) 408
Ablajev, F. 408, 470
Abramowitsch 464, 708, 736
Adler 706
Albrecht 510, 884
Albrecht von Brandenburg-Ansbach 842
Alexander, Newski 804, 870
Alekseew 558, 562
Alexander 428
Alexandrow 428, 430, 530
Andrich 864
Andrjusow 540
Anton, Georg 178, 216, 280, 292, 326, 336, 410, 422, 462, 536, 590, 594, 682, 708, 728, 736,
744, 758, 768, 770
Apatz, Franz 222
Archangelski 424
Arro 840
Assmann, Erwin 500, 502
Augustin, Ingeborg (Inge) 374, 416

Baacke 768
Baake, Margot 276, 280, 546, 636, 674
Bader 108, 364
Bader, K. H. 634, 652
Baerent, Heinrich 80, 110, 276, 424, 426, 692, 710, 712, 716, 746
Baranowa 552, 556
Baron 588
Basilewitsch 736
Bauer, Walter 202, 582, 600
Baur, Albert 220
Becher 424
Beck 366
Becker, Karl-Heinz 276, 280, 588
Behr, Kurt von 192, 592
Bejer-Dezimon 880
Belinski, W. G. 744
Benatzky 858
Benecke, Joachim 414, 510
Benrath 552, 558, 560, 610
Benzing, Josef 218, 422, 764, 766
Berg, Schwarz von 884
Berger 660
Berger, Gottlob 652

Bernhard, Egidius-Harry 214
Berwick 706
Beyer, Hans-Joachim 814
Biedermann, Otto 28, 288, 578, 632
Biron 428
Bisanz, von 662
Bischof, Annemarie 280
Bittner 894
Bogomolez, A. A. 714
Bogulawski 834
Böhnisch, Heinz 412
Bonč-Osmolowski 426
Bondarin 880
Boriskowski 424
Borkowsky, Luzie 278
Bormann, Martin 766
Borowsky 646, 736
Both, Percy 278
Bötticher, Wolfgang 804
Böttner 296, 298, 308
Boye, Christel 276, 280, 636, 672, 674
Braun, Hans 102, 118, 120, 300, 314, 336, 364, 370, 376, 402, 416, 540, 718, 800, 884
Braune 716
Braune, Hans 110
Braune, Johannes 218, 280
Brauner, A. 746
Brecht, Alfred 222
Bredow, von 652
Brehm, Bruno 636
Brendel, G. 868
Brethauer, Karl 128, 220, 304, 590, 594, 826
Breunsbach 632
Brühn 652
Bruhne 710
Brüschweiler, Georg 358, 424
Bruse, Richard 278, 280
Bucharin 882
Burgdörfer 608, 768
Burmeister 866
Busbecq, Ogier de 414
Butowitsch 424, 728
Butschek, Fritz 636, 650

Cebenko 880
Cech, Leonie 636
Censki, Sergej 426, 428
Cepechin 728
Cepurina 426, 428, 470, 744, 746
Cerff 652

Chaustow (Chaustoff) 464, 698, 708
Christopenko 720
Christoph, Ingrid 374, 416
Clausberg 192
Clausberg, Herbert 80
Cleopow 342
Conti 768
Čumakov 880

Dachsel, Hans 276, 280
Darwin 340
Daven 806, 864
Deichholz, Karl 276
Deindl, Anton 256
Dershawin, Wolodymyr 644, 654, 656, 750
Deuchler, Gustav (Gustaf) 366, 372, 416
Dirks 734, 742
Dobbelmann, Krista-M. 278, 546, 640
Dobrowolsky 732
Donath 864
Döring, Liselotte (Lilo) 278, 424, 634, 636
Dostojewski 360
Doyle, Conan 840
Dragomanow, Michajlo Petrowitsch 626, 658
Dragomanow, Switozar Michajlowitsch 464, 626, 634, 646, 654, 658, 692, 720, 748, 750, 780
Drahomanow s. Dragomanow, Switozar Michajlowitsch
Drommert 864
Dubowik, F. 692, 740
Dubrowskij (Dubrowsky), Wassyl 466, 626, 644, 646, 654, 656, 674, 690, 694
Dürr, Heinz 510
Dvojcenko 426, 742

Ebel, Georg 214
Ebeling, Hans-Wolfgang 126, 172, 178, 204, 206, 232, 270, 292, 216, 316, 322, 590, 810
Eberling 880
Edelstein-Udjanski 424
Eggers, Kurt 634, 652
Ehrenburg, Ilja 430
Eichner, Willy 214
Einsiedel, Helene 278
Eismann 466
Eixleben 634
Ellerbrock 864
Elvers 230
Engel, Carl 500, 502, 504, 804
Engelbach 232, 836, 848
Engels, Friedrich 874
Epinatieff 864
Erdmann 652

Essen, Werner 804, 806
Esser, Karl-Heinz 212, 804

Fadeew 556
Fassbender, Willi 276
Feodoronok, Lavrenti 178
Fersmann 828
Fersmann, Alexander Eugen 746
Fettich, Nandor 498, 508
Fischer, Harald 366, 372, 418
Fischer, Lothar 366, 374, 418
Fleischer, Walter 212
Floegel 864
Flöter, Hans-Hinrich 214
Forssmann, Julius 815
Frank, Rudolf 28, 288, 574
Franqué, Wolfgang von 80, 364, 368, 414, 416
Franz 608
Frauenfeld 372
Freschko 712, 714, 746
Freund, Lothar 110, 222
Fuchs, Reinhard 218, 276, 280, 340
Furmanow 556

Gagna 552
Gadsinskyj 692
Galitulin 692
Gerigk, Herbert 28, 29, 66, 68, 198, 286, 574
Gerke, Friedrich 414, 510, 512
Gerlich 636, 652
Giessler 768
Goegginger 864
Gogarten 368
Gogol, N. W. 744
Gohdes, [Otto] 880, 892
Goiny, Erhard 278, 744
Göring, Hermann 64, 856, 896
Gorki, Maxim 360, 426, 428, 490
Gorocholinskaja (Gorocholinska) 468, 469, 720
Gosewisch, Annelise 278
Gotthard, Herbert 214, 298
Gotthardt, Herbert s. Gotthard, Herbert
Gottschewski 608
Grabow 426
Granzin, Martin 218, 340, 420, 422, 548, 556, 562, 614, 744
Greife 886
Greife, Hermann 632, 652
Greife, Margarete (Marga) 278
Greinke 204, 230

Greiser, Arthur 816
Grese, Werner 220
Grigorjew (Grigorieff) 464, 708
Grimm, Paul 118, 120, 340, 498, 508
Gronau 500, 502
Groß, Walter 354, 860
Grosskopf 352, 354
Grothe, Walter 28, 176, 576
Grünbaum 848
Grünewald 256
Grünthal, Kurt 278
Gruschewsky, Michael s. Gruschewsky, Michajlo
Gruschewsky, Michajlo 626
Gubkin 828
Guggenheim 476
Gummert, Werner 206, 232, 590
Günther, Erich 652
Günther, Hans 634, 652
Gurin 464, 708

Hagemeyer, Hans Johann Gerhard 858, 860, 882, 884, 886
Haiding, Karl 198
Halbe, Georg 650
Halle, Klebs von 864
Hantjewitsch 664
Hareuter, Fritz 218, 280
Harpe, Werner von 814
Härtle, Heinrich 28, 96, 198, 288, 352, 354, 364, 576, 602, 616, 650, 664, 776, 778, 780, 782,
784, 858, 860, 878, 884, 886, 896
Hasselblatt, Werner 814
Hechler 230, 236
Heinrick 820
Helbing 232
Hentrich, Albert 110, 218
Herben, Franziskus 178
Herzen 658
Hess, Fritz 212
Heydrich, Reinhard 846
Heynen 266
Hilgers, Hans 400
Hille, Franz 222
Himpel, Alexander Julius 422
Hingott, Franz 110, 218, 280
Hinnerichs 342, 468
Hinnings, von 558
Hippius, Rudolf Werner Georg 276, 634, 652, 654, 780, 814
Hirsch 730
Hitler, Adolf 112, 424, 432
Holberg 614

Holfelder 768
Holland, Gerda 278, 636
Hollbeck, von 552
Holzner 832, 864
Horn, Walter 650
Hornung, [Hermann] 278
Horodowenko, Nestor 466
Hülle, Werner Matthias 118, 174, 198, 278, 496, 498, 508
Husemann 178
Hüttig, Carla 400
Hüttig, Werner 370, 400

Ingram, Hermann von 126, 206, 234
Irig, Wasilij 692
Iriño-Denisijewskij 736
Ivanitzky 736
Iwanow 746
Iwanow, Alexander Iwanowitsch 740
Iwanowitsch 740

Jacobi 634
Jäger, Roman 650
Jahns 364
Jakowlew 880
Japojkow 354
Japoschkow, A. W. 376
Jaques 422
Jatschenko 464, 736
Jerchel, Heinrich 212
Juncker 864
Junkermann 866
Jury 650

Kanitz, Horst 222
Karakasch 706, 744, 746, 748
Kaufmann, Günther 632, 636, 650
Kaulich, Ernst-Hubert 216
Kekalo, M. 656
Kern 552
Kessler, Karl Feodor 748
Kieseritzky, Helene von 366, 374, 416
Kindt, Werner 632
Kinkelin 652
Kirow 340
Klarr, W. 636
Klein 422
Klein, Adolf 368
Klein, Otto 80, 118, 120, 212, 338, 340, 412
Klein, Franz s. Klein-Bruckschweiger, Franz

Klein-Bruckschweiger, Franz 366, 376, 420
Klimantat, Otto 220
Klimenko 704
Klinger 558
Klot, [Maja] von 414
Kniasewsky 640
Koch 490, 674
Koch, Erich 410, 432
Koch, Hans 814
Kohl 430
Kokot, Sergij 430, 466
Kolostenko 748
Kompaneiski (Kompagneyski) 372, 422
Kononenko, Kostjantyn 466, 644, 654, 656
Konorenko 748
Konrich, Eva 276, 278
Kopernikus 822
Köppen, Peter Iwanowitsch 744
Körber, Siegrid 110
Kordisch s. Kordisch-Golowko, Neonila
Kordisch-Golowko, Neonila 820
Korkhaus 400
Kowalew, Pantelejmon 634, 654, 720
Kraft, Günter 178, 216
Krasnow, Pjotr 746
Kress 338
Kroon, Hans 276, 278, 552
Kroske, Helmut 220
Kroug 396, 398
Kruedener, Dorothea von 278
Krüger, Kurt 204, 232
Krujkow 464, 722, 728
Krulick, Hans 220, 856
Krupenko, A. 656
Kruse 120
Krusenstjern, Georg Friedrich von 178, 214, 266, 558
Kulp 364
Kundert, Wolodymyr 430
Künkel, Margarete (Marg) 636, 672, 674
Künkler, Karl 28, 578
Künsberg, Eberhard von 528
Kuntze, Friedrich-Franz 212, 412
Kurzweil, Franz 216, 276, 280, 326, 546, 636, 652, 660, 672, 674, 710
Küssner 862
Küßner, Karl 804, 806
Kutzke, Georg 276, 278

Ladewig, Hermann 276, 280
Lampe, Walter von 276, 636, 674

Lange 652
Lange, Ernst 80, 118, 178, 364, 370, 420
Langkopf, Hermann 126, 204, 206, 234, 266, 268, 270, 290, 358, 482, 486, 494, 590, 660, 674
Lebedjew 730
Leczyk 864
Leibbrandt, Georg 862
Leistritz, K. H. 652
Lenin 172, 340, 388, 440, 442, 478, 508, 628, 736, 746, 760, 870, 874
Lenke 864
Lenz 864
Leonidov 880
Lepechin (Lepichin) 646, 730, 732
Lerich, Rudolf 412
Ley, Robert 766
Lintschewsky 646, 722, 724
Lipke, [Wiltrud] 338
List Hans 212
Löbsack 602, 608
Löffler 654
Lommatzsch, Herbert 116, 186, 206, 232, 234, 344, 346, 380, 554, 594, 596, 614
Lorenzen, Hans 278, 412
Lorz, Florian 652
Lozofski 424
Lüddeckens, Erich 420
Ludin 898
Lissenko, T. s. Lyssenko, Trophim Denisowitsch
Lyssenko, Trophim Denisowitsch 342, 370, 316, 418, 428, 430, 466, 480

Mädje 800
Maier, Hans 178, 214, 292, 362, 590
Makawejskij 742
Makogon, Iwan 370, 420
Malenko 430
Mannerheim 848
Markert, Werner 814
Markus 552
Maroussen, Hans 178
Marti, Julius 744
Martinenko 658, 702
Martschenko, Wassyl 654, 704, 714, 736, 740, 744, 746, 748
Marx, Karl 748, 874
Matthes, Walther 280, 512
Maurach, Reinhart 840, 844, 896
Mayer 804
Mayer, Angelika 278
Mayer, E. 768
Mayer, Ewald 222
Mazeppa, Iwan 626, 644
Mende, Gerhard von 814, 884, 894

Mengersen 834
Menzbier, W. A. 744
Meyer 848
Meyer, H. 892
Miakowsky 720
Michailow 524, 710, 748
Michelson 552, 826
Miest, Erna 276, 278, 280, 662
Michael s. Miller, Michael
Miller, Michael 396, 470
Minin 870
Minke 632
Minke, Paul 652
Mischtschenko 732
Mitschurin, I. W. 342, 418, 428
Modrijan, Walter 278, 414, 498, 508, 726
Moiseiew 426, 692
Molotow 760
Mommsen, Wolfgang Arthur 188
Montaner 608
Morgun, Oleksandr 654, 700, 780
Mstyslaw 414
Muchow, Hans 220, 292, 580, 590, 786, 884
Mücke, Gustav 216, 528
Müller 178, 342, 508, 726
Müller, Georg 178
Müller, H. 364
Müller, Hellmuth 276, 280
Müller, Otto 820

Nack, Heinz 110
Nagel, Otto 218
Nagy, László 498, 508
Nakonetschnyj (Nakonetschni, Nakonetschny), Jewhen 422, 708, 724
Nasarenko 656
Natusch, Otto 214
Neander, Irene 344
Nedeschew 730
Nehmzow, Konrad 216
Nerling, Otto 178, 214, 268, 290, 378, 590, 838, 866
Neugebauer 864
Ney, Gottlieb 528
Nicholski 470
Niggemann 412
Nikanor 414, 422
Nitzsch, Werner von 898
Noack, Hermann 366
Nossow 706

Oberemko 644, 648, 654, 656, 704
Oberländer 894
Ogloblin (Ohloblyn), Oleksandr 626, 634, 654, 658, 750, 780
Öhlrich 886
Olchowsky (Olchowski), Andrij 532, 626, 644, 646, 654, 658, 718, 724, 750
Olf 866
Otto, Hans 28, 578, 804, 896

Paffen, Karl-August 278, 280, 396, 398, 424, 634, 638, 676, 692, 714, 716, 726, 728, 734, 742,
744, 746
Palkanow s. Polkanow, Oleksandr Iwanowitsch
Pallas, Peter Simon 744
Pallon 894, 896
Panow 692
Pantelemon s. Rudyk, Petro
Papanin 870
Paracelsus 794
Paramonow 430
Pastor, Alfred 216
Pawlow 632
Payr 858
Pehl, Richard 278, 280
Perret, Gustav 400
Peschetnik 430
Peschkow 532, 632, 642, 670, 700, 702, 744, 746, 748
Peter der Große 804, 848, 870
Petljura, Simon 630
Petzold 862
Peucker, Wladimir 214
Peukert, Rud[olf] 652
Pfeiffer, Max 424
Pfitzner 608
Philipp, Werner 814
Philipow s. Philippow Oleksandr
Philippow, Oleksandr 634, 644, 654, 716, 746, 780
Philofejew 712
Pieler 558
Piper, Karl 80
Pirson, Elisabeth 278
Pischke, William 220
Plechanow 882
Pluschtsch 728
Pohl 862
Pohl, Johann s. Pohl, Johannes
Pohl, Johannes 28, 222, 422, 804, 826, 832, 838
Polixanow 716
Polkanow (Polkanoff, Palkanow), Oleksandr Iwanowitsch 426, 470, 744
Popow 642, 644, 694, 710
Porath, Else 276, 278

Porschy 652
 Poscharski, Dmitri 870
 Poschiwajlo 656
 Pozidaev 880
 Present, Isaak 430, 480
 Prichodko 422, 430
 Pridhanij 722
 Prokowjew 428
 Proksch, Rudolf 29, 110, 118, 218, 280, 292, 326, 332, 346, 366, 370, 390, 394, 396, 410, 428,
 434, 436, 444, 462, 532, 534, 536, 546, 590, 594, 632, 636, 646, 650, 652, 658, 662, 672,
 674, 678, 684, 686, 688, 690, 692, 694, 696, 698, 700, 702, 704, 706, 708, 710, 712, 714,
 716, 718, 720, 722, 724, 726, 728, 730, 732, 734, 736, 738, 740, 742, 744, 746, 748, 750,
 768, 772, 884
 Puschke, Fritz 366, 374, 416
 Puschke, Leonore s. Puschke-Retzlaff, Leonore
 Puschke-Retzlaff, Leonore 366, 374, 416, 862
 Puschkin 712

Rachner 862
 Radde, Gustav 746
 Radehose, Werner 204, 206, 230
 Radziwill 172
 Rassing 844
 Rau, Liselotte 278
 Rautenfeld 864
 Redlich 806, 880
 Rehbock, Walter 128, 206, 236, 282, 292, 596, 632
 Rehm, Fritz 634, 652
 Reichard, Waldemar s. Reichardt, Waldemar
 Reichardt, Waldemar 234, 296, 310, 312, 314, 322, 346, 350, 488, 490, 528, 538, 588, 614, 804,
 826, 848, 868, 870, 884, 886
 Reiche, Ellen 80
 Reinecke 570
 Reinerth, Hans 28, 70, 174, 288, 496, 510, 512, 574, 820, 858
 Reinhardt 768
 Reinsch 848
 Reinthaler 650, 768
 Reissner, Erich 366, 374, 420
 Remoli, Fritz 280
 Renngarten, Robert von 278, 280, 744
 Reschednik s. Peschetnik
 Ressin, Elli 280
 Ressler, Josef 110, 220
 Rheintaler s. Reinthaler
 Richel, A. 216
 Richter 884
 Rick, Margarete 278, 744
 Röck, Hans 218, 590
 Rodis 882

Roettig 866
Röhricht, Lothar 206, 236
Rolik 748
Rosenberg, Alfred 27, 64, 70, 74, 78, 90, 92, 112, 182, 184, 310, 312, 334, 352, 382, 428, 518,
564, 572, 578, 608, 620, 622, 624, 766, 820, 858
Rosenblatt 864
Rosenfelder, Karl 414
Rosenstiel, von 834
Roskamp, Dietrich 212, 412
Rösner, Roman 650
Rudensky 728, 730
Rudewsky 642, 720
Rudolph, Hans-Joachim 64, 80, 116, 216, 340, 342, 354, 366, 376, 422, 428, 430, 472, 520,
528, 536, 614, 616, 724, 758, 886
Rudyk, Petro 414
Rudenski s. Rudynskij Oleh
Rudynskij, Oleh 726, 820
Rüger, Julius 276, 280, 636, 652, 660, 662, 664, 666, 668, 670, 672, 674, 690, 716, 718
Rust, Bernhard 768

Sabsowitsch, L. M. 466
Sager 80
Saitzow 722
Sammet, Hermine 400
Sankewitsch 428
Sapojkow s. Saposchkow
Saposchkow (Saposchkow) 428, 468, 646, 730, 732
Sarantscha 744
Saslowski 428
Sasse 864
Schädel, Johann Gottfried 424, 748
Schäfer, Herbert 222
Schäfer, Willi 216
Schapschal, Serhij 422
Schepalewsky 730
Schettler 296
Schewelew (Chewelow, Schewelow), Oleksij 426, 744
Schewtschenko 338
Schkurko, A. 644, 656, 674
Schkurkow 700
Schmidt 864
Schmidt, Herbert 80, 110, 116, 220, 276, 280, 426, 428, 510, 710, 742
Schmidt, Otto 198
Schmidt-Logan, Wolfgang 820
Schmidt-Stähler, Albert 222, 590
Schmücker 892
Schneider 856, 858
Schneider, Jan Peter 652
Schock, Max 650

Scholz, Robert 28, 224, 228, 234, 286, 550, 572
Schomburg, Werner 220
Schötz, Gertrud 276, 278, 280
Schrattenegger s. Schrattenecker, Sepp
Schrattenecker, Sepp 276, 280, 710, 728, 746, 786
Schtschors 870
Schulga 426, 470
Schüller 742
Schüller, Friedrich 220, 280, 590, 720, 742, 874
Schultze 812
Schuster 896
Schüttauf, Alfred 205
Schwartz 366, 372, 416, 418, 866
Schweder 716, 726
Schweitzer, H. 632
Schwittau, Georgij G. 634, 642, 654, 696, 698, 700, 780
Seiboth, Franz 78, 80, 88, 110, 120, 178, 634
Selzner, Claus 314
Sepurina s. Cepurina
Serafimowitsch 556
Seraphim, Peter-Heinz 276, 890
Siebler, Bernhard 366, 374, 416
Siedschlag, Ellen 80
Sklaschus, Erich 204, 230
Skolaude, Bruno 424, 588
Skoropadskij (Skoropatzki, Skoropatzky), Pawlo 630, 658
Skoworoda 658
Sokalenko 720
Sokolovič 880
Solnzew 734
Sommer 468, 834
Sommer, Bärbl 178
Sorgenfrey, Alexej G. 614, 616
Sosnowy 466, 642, 654, 694, 706, 730, 732
Sotke 632
Spahn, Hella 374, 416
Sparmann 632, 652
Spatz, Franz 280
Speer 654, 768
Speth 632
Sporket, Albert 178
Springenschmid, Karl 650
Stahlkopf 864
Stakkelberg 848
Stalin 388, 420, 440, 442, 446, 458, 476, 604, 628, 736, 744, 746, 760, 826, 874, 884
Stampfuß, Rudolf 118, 120, 414, 472, 496, 498, 506, 508, 510, 590, 820
Stankewitsch 746
Staritzky 750
Starke, Fritz-Joachim 118, 120, 178, 422
Stau-Thieme 634

Steedmann 538
Steinberg 634, 638, 676
Steinmann 420
Stellrecht 312
Stepanow 740
Steppa, Kostjantyn 428, 654
Stojatschko 470, 742, 746
Stöve, Günter 214, 298, 436, 826
Stratmann, Hugo 652
Straube, Eberhard 216, 266, 364
Strinsko, Pauli 278, 280
Strobel, Hans 28, 198, 288, 510, 576, 632, 804, 858
Strodthoff 864
Stülpnagel 568
Sulga s. Schulga
Suvorow 848
Suwarin 604
Syrjanskij (Pseudonym) s. Alekseew
Sysoev 880

Tachtaj, Oleksandr 426
Tagán, G. 498, 508
Tartaj s. Tachtaj, Oleksandr
Tenschert, Gerhard 278, 280, 522, 524, 526, 548, 598, 614, 632, 712, 714, 728, 746
Ter-Nedden 892
Thiele, Rolf 634
Thiele, Rudolf 118, 342, 366, 370, 416
Thiess 424
Thoms, Walter 366, 372
Thomsen, Harry s. Thomson, Harry
Thomson, Harry 278, 726
Thomson, W. 366, 372, 418
Tichonow 556
Tiedmann 864
Tobolnitzki s. Topolnitzkij
Todossow, A. 656
Tölke, Hans Wilhelm 412
Tolstoi 360
Topolnitzkij 464, 642, 704
Toporow, M. 654, 722, 740
Torges 80, 364, 368
Trampedach 864
Tschapajew 556, 870
Tschebodarew s. Tschebotarew
Tschebotarew 730
Tschernjachowsky (Tschernjachosky), Iwan 478
Tschischgale 652
Typke 864

Ufimzew 646, 728, 730
Ufimzow s. Ufimzew
Unger, Walter 652
Unruh, Walter von 196, 204, 208
Untermann, Werner 222
Utikal, Gerhard 64, 72, 74, 78, 80, 96, 108, 110, 116, 126, 152, 174, 176, 178, 180, 188, 194,
204, 210, 228, 236, 250, 260, 264, 270, 272, 290, 292, 304, 310, 316, 516, 536, 564, 650,
856, 860, 890

Verwilghen (Verwilgen), Jean 276
Vikentiy 414
Vogel, Adolf 222
Voinoff 424
Voll 864

Wachomskyj (Wachomsky) 646, 726
Wachs, Johannes 204
Wagner, [Kurt] 186
Wahl, Pohl 218
Wahrenalp, Barth von 632
Wailjew 470
Walker, Otto 810
Walter 864
Walter, Emil 216
Warchow 710
Warres, Erich 204, 232
Waschtschenko (Waschtenko), Hrihorij 466, 546, 548, 656, 670, 714, 716, 748
Wassiljaka 626, 644, 658
Webendörfer, Fritz 216, 326, 378, 598, 854
Weisser, Otto 110, 218, 278, 280, 426, 522, 590, 692, 744, 746, 748
Wendnagel, Oskar 116, 218, 398, 424, 742, 820, 824
Werder, von 198, 632, 884
Westenburger 884, 886
Wettuchow, Michajlo 654, 658, 750
Widmitsch 706
Wieckberg, Friedrich-Wilhelm 220
Wiedemann 652
Wiese, Willi 218
Wilde, Hans 214
Will, Helmi 276
Will, Herbert 28, 114, 128, 206, 232, 270, 282, 286, 290, 314, 344, 578, 594, 658, 660, 666,
682, 826, 834
Willikins 768
Winnitschenko, Wolodymyr 626, 644
Winter 866
Winter, Georg 188, 420
Wirth, Hans-Ulrich 212
Wittram, Reinhard 608, 816
Wittrock 866

Wladimir 338
Wlasow, Andrei A. 634
Wöhl, Richard 80, 280, 424, 546, 636, 652, 672, 674
Wolff, Friedrich 424
Wolodimirow 744
Woltermann 866
Wörmke, Peter 220
Wulf 864
Wunder, Gerhard 178, 192, 206, 232, 234, 270, 282, 292, 296, 298, 316, 320, 344, 346, 360,
366, 488, 516, 532, 536, 538, 548, 594, 600, 614, 632, 808, 812, 830, 832, 840, 842, 846,
862, 884, 888, 890
Wutz, Josef 222

Zahn, Ernst 374, 416
Zeeb, J. J. 744
Zeiss, Friedrich 122, 204, 206, 232, 274, 290, 594
Zeissler, Edmund Friedrich 748
Ziegler, Matthes 634, 652
Zimmermann 728, 886
Zimmermann, Karl 276
Zinowsky, Ernst 278, 636
Zipfel, Ernst 188
Zölffel, Erich 206, 230, 232, 282, 292, 596, 632
Zwiebel, August 214

Географічний покажчик*

- Австралія 387
Австрія 651, 665
 Нижня Австрія 221
Автономна Радянська Республіка Крим див. Кримська Автономна Соціалістична Радянська Республіка
Автономна Республіка Крим 693; див. також Крим
Аграм (Agram) див. Загреб
Адмонт (Admont) 651
Азія 505
Азовське море 119
Альпи 601
Америка 191, 387, 389, 603, 841, 868, 869
Амстердам 223, 475, 591, 877
Анапа 513
Англія 387, 389
Асканія-Нова 429
Астрахань 423
Афіни 585
Африка 387, 585
- Баку 801, 881
Балканський півострів (Балкани) 73, 187, 201, 497, 513, 575, 579, 585, 593, 887; див. також Європа / Південно-Східна Європа
Балтика 871
Балхаш 803
Барановичі 543
Башкортостан 801
Белград 161, 179, 223, 475, 489, 529, 591, 877
Бельгія 255, 387, 501, 603
Берген-на-Рюгені (Bergen auf Rügen) 501
Берлін (Berlin) 18, 77, 93, 95, 109, 115, 123, 125, 127, 147, 149, 153, 173, 175, 177, 179, 181, 189, 195, 197, 201, 213, 237, 251, 253, 271, 277, 279, 283, 285, 293, 297, 299, 305, 307, 309, 313, 315, 317, 319, 323, 333, 335, 339, 345, 347, 351, 359, 361, 365, 367, 379, 389, 475, 485, 487, 489, 491, 517, 519, 527, 529, 539, 589, 593, 601, 605, 607, 627, 633, 641, 659, 753, 759, 793, 801, 811, 813, 815, 829, 833, 835, 837, 841, 845, 847, 849, 857, 863, 869, 871, 873, 879, 883, 885, 893, 895, 899
Берлін-Вільмерсдорф (Berlin-Wilmersdorf) 67, 69, 71, 73, 105, 285, 829, 833, 837, 841, 847, 893, 897

* До покажчика включено всі географічні назви, що зустрічаються в документах. Частина з них має іншомовні еквіваленти (часто застарілі), під якими вони фігурують у документах ОШР, здебільшого німецькі. У цьому випадку у покажчику представлені: сучасна назва в її написанні мовою країни походження, переклад українською, іншомовний еквівалент за німецькими документами. Німецькі назви подаються двома мовами: німецькою та українською. У німецькій частині покажчика реєстрове слово подається за написанням у документі. У дужках – інваріанти та сучасні транслітеровані назви.

Берлін-Далем (Berlin-Dahlem) 899
Берлін-Темпельгоф (Berlin-Tempelhof) 893
Берлін-Целендорф (Berlin-Zehlendorf) 893
Берлін-Шарлоттенбург (Berlin-Charlottenburg) 67, 101, 127, 131, 353, 355, 813, 839, 843, 877, 881, 891, 893, 895
Західний Берлін 279
Східний Берлін 279
Шарлоттенбург-Вільмерсдорф (Charlottenburg-Wilmersdorf) 67
Білорусія (Білорусь) 19, 123, 269, 387, 439, 479, 501, 843; див. також Білоруська Радянська Соціалістична Республіка
Білоруська Радянська Соціалістична Республіка (БРСР) 477, 479; див. також Білорусія
Білорутенія (Weißruthenien) див. Білорусія
Білосток (Białystok) 547, 549, 651, 653, 659, 661, 663, 667, 671, 673, 675, 687
Близький Схід 387, 887, 897
Богемія 179, 847
Болгарія 387
Болеславець (Bolesławiec) 655, 657
Бонн (Bonn) 401, 893
Бреслау (Breslau) див. Вроцлав
Брест 117
Брюссель 221, 475, 529, 591, 877
Брянськ 543
Бунцлау (Bunzlau) див. Болеславець

Валуїки 117
Вартеланд (Wartheland) 651, 817, 899
Варшава 589, 673
Верро (Werra) див. Виру
Вестфалія (Westfalen) 601
Виру (Võru) 503
Відень 633, 637, 651, 653, 655, 657, 659, 675, 677, 815, 895, 897
Візантійська імперія 511
Вільно (Wilna) див. Вільнюс
Вільнюс (Vilnius) 217, 279, 475, 477, 479, 503, 543, 833, 835, 877
Вінниця 117, 119, 533
Вісбаден (Wiesbaden) 569
Вітебськ 505, 555, 557
Волинь 415, 847
Воронеж 199, 543
Ворошиловград див. Луганськ
Вроцлав (Wrocław) 655, 891, 893, 899
Вустрау (Wustrau) 895, 897
Вюрцбург (Würzburg) 613, 899

Гайдельберг (Heidelberg) 373, 609, 895
Галичина 663, 665, 667, 671
Галле (Halle) 499, 897, 899
Галле-на-Заале (Halle (Saale)) див. Галле
Гамбург (Hamburg) 373, 517, 601, 893

Гатчина 543
Генерал-губернаторство (Генеральне Губернаторство; Генеральна губернія; Generalgouvernement) 183, 415, 533, 535
 Дистрикт (округ) “Галичина” (Distrikt Galizien) 663
Генічеськ 119
Герцфельд (Herzfeld) 613
Гессен (Hessen) 601
Горки 273, 481, 491
Греція 79, 387, 497, 499, 575, 585
Гунген (Hungen) 897

Гданськ (Gdansk) 275
Грац (Graz) 641, 653, 893

Дагестан 881
Далекий Схід 887
Данія 585
Данциг (Danzig) див. Гданськ
 Данциг-Олива (Danzig-Oliva) 275
Данциг–Західна Пруссія (Danzig-Westpreußen) 579
Даугавпілс (Daugavpils) 18, 503, 543
Дерпт (Dorpat) див. Тарту
Дніпро 339, 423, 425, 575
Дніпропетровськ 22, 111, 117, 193, 277, 279, 281, 315, 325, 371, 373, 375, 395, 415, 417, 419, 421, 423, 463, 475, 509, 529, 543, 717, 819, 835, 855
Дніпропетровська область 743
Дон 477
Донецьк 117, 119, 199, 543
Дрезден (Dresden) 895, 899
Дрогобич 663
Дунай (Donau) 601
Дюнабург (Dünaburg) див. Даугавпілс

Емба 801
Ерфурт (Erfurt) 603
Ескі-Кермен 511
Естонія 299, 387, 389, 479, 501
Ешвеге (Eschwege) 612, 613

Європа 77, 387, 389, 437, 477, 565, 577, 581, 601, 605, 525, 631, 635, 651, 659, 783, 825, 851, 869, 877, 887
 Західна Європа 593, 673, 885
 Південна Європа 387
 Південно-Східна Європа 673, 891; див. також Балканський півострів
 Північна Європа 497, 891
 Східна Європа 17, 22, 355, 429, 501, 607, 891, 895; див. також Схід
 Центральна Європа 497, 501; див. також Схід, Східна Європа

Житомир 413, 747

Загреб (Zagreb) 193
Зальцбург (Salzburg) 633, 635, 651, 653, 667
Запоріжжя 111, 117, 421
Захід 75, 187, 191, 193, 207, 367, 381, 551, 565, 573, 575, 577, 579, 581, 589, 593, 595, 597,
603, 747; див. також Європа / Західна Європа
Злоценець (Złocieniec) 881, 893

Ікскюль (Üxküll) див. Ікшкіле
Ікшкіле (Ikškile) 18, 503
Інстербург (Insterburg) див. Черняхівськ
Іркутськ 803
Італія 575, 591, 783

Йена (Єна; Jena) 609

Кавказ 199, 387, 415, 511, 513, 539, 585, 801, 881
Казахстан 801, 803
Калінінградська область 125
Кам'янець-Подільський 533
Канада 657
Караганда 803
Карадаг 373, 419
Карлсруе (Karlsruhe) 373
Карнак 575
Карпати 663
Кассель (Kassel) 613, 899
Катовіце (Katowice) 895, 897
Каттовіц (Kattowitz) див. Катовіце
Каунас (Kaunas) 503
Кемеровська область 803
Керч 419, 513, 543, 745
Керченська затока 427
Керченський півострів 111, 119
Київ 81, 117, 179, 213, 217, 277, 279, 281, 325, 335, 337, 339, 341, 343, 347, 353, 369, 371,
373, 379, 383, 395, 401, 403, 405, 411, 413, 415, 417, 419, 421, 423, 431, 433, 435, 455,
459, 461, 463, 465, 467, 469, 475, 477, 479, 485, 489, 491, 507, 509, 527, 529, 533, 537,
543, 585, 587, 589, 591, 647, 655, 671, 681, 693, 709, 745, 753, 759, 763, 765, 767, 769,
773, 781, 801, 811, 819, 821, 829, 835, 847, 855, 873, 877
Поділ 341, 469
Київська округа 425
Кисловодськ 881
Кіровоград 111, 421
Ковно (Kaun) див. Каунас
Кольський півострів 801
Краків 653, 661
Краснодар 221, 499, 513, 543, 835
Крафтборн (Kraftborn) див. Сехніце
Кременчук 111, 415
Кривий Ріг 117, 279, 281

Крим 81, 111, 119, 199, 371, 373, 413; 415, 427, 429, 471, 507, 511, 585, 591, 713, 743, 749;
див. також Автономна Республіка Крим, Кримська Автономна Соціалістична Радянська Республіка
Північний Крим 427
Кримська Автономна Соціалістична Радянська Республіка (Кримська АСРР) 747; див.
також Автономна Республіка Крим, Крим
Кримське ханство 471
Криниця (Krynica) див. Криниця-Здруй
Криниця-Здруй (Krynica-Zdrój) 651, 655, 669, 671, 675, 677
Крит 575, 585
Крьоссінзее (Krössinsee) 881
Кубань 513
Кундорф (Kuhndorf) див. Нестахув
Кузнецьк 803
Кургессен (Kurhessen) 613, 899
Курляндія 503
Курськ 199, 543, 589
Кьонігсберг (Königsberg; Калінінград) 18, 22, 655, 815, 843, 855, 891, 893, 897

Латвія 299, 387, 389, 423, 491, 501, 853
Легниця (Legnica) 895
Лемберг (Lemberg) див. Львів
Ленінград 429, 431, 475, 479, 555; див. також Санкт-Петербург
Литва 299, 387, 389, 501, 805
Лібау (Libau) див. Ліепая
Лігниця (Liegnitz) див. Легниця
Ліепая (Liepāja) 543
Лівонія 503
Лубни 421
Луганськ 199
Любін (Lüben) 655, 657
Люксембург 807
Ляйпциг (Leipzig) 18, 839
Львів 533, 651, 661, 663, 667, 669, 671, 673, 675, 693, 695, 701, 703, 707, 711, 717, 719, 721,
725, 727, 733, 741, 751

Магдебург (Magdeburg) 377
Майкопська округа 419
Мальборк (Malbork) 685
Мангуп-Кале 511
Марбург (Marburg) див. Марбург-на-Лані
Марбург-на-Лані (Marburg an der Lahn) 613
Марієнбург (Marienburg) див. Мальборк
Маріуполь 423, 463
М'єндзижеч ((Międzyrzecz) 893, 897
Мезеріц (Meseritz) див. М'єндзижеч
Мекленбург (Mecklenburg) 653
Мелітополь 415, 419
Миколаїв 81, 119, 281, 371, 421, 543

Мінськ 173, 217, 267, 269, 277, 279, 475, 481, 483, 485, 489, 491, 493, 505, 529, 537, 587,
589, 591, 673, 819, 833, 835, 837, 877

Мінусинськ 803

Могильов 117, 273, 505

Моравія (Mähren) 179, 847

Моршин 533, 535, 659, 661, 671, 675

Москва 313, 467, 585, 589

Мюнхен (München) 18, 609, 813, 857

Нестахув (Niestachów) 651

Нижній Дунай (Niederdonau) 633, 637, 651

Нідерланди 255, 387, 591, 603

Нікіта 419

Нікополь 117

Німецький райх (Deutsches Reich) див. Третій райх

Німеччина (Deutschland) 18, 91, 307, 373, 437, 567, 591, 645, 649, 749, 789, 827, 829

Середня Німеччина (Mitteldeutschland) 821

Новгород 543, 589

Новокузнецьк 709, 803

Новоросійськ 513

Новочеркаськ 477

Нойвід (Neuwied) 223

Нордерней (Norderney) 613

Одеса 371, 417, 535, 661

Орел 489, 543, 589

Остланд (Ostland) 125, 201, 297, 379, 387, 475, 477, 501, 535, 597, 805, 809, 839, 867, 887;
див. також Прибалтика

Павловськ 543

Палестина 387

Париж 213, 221, 475, 489, 529, 565, 587, 591, 595, 877

Перекоп 111, 119

Петербург див. Санкт-Петербург

Південний Схід див. Балканський півострів

Південь Росії 505; див. також Росія / Південна Росія

Пільніц (Pillnitz) 899

Піренеї 585

Плауен (Plauen) 655

Позен (Posen) див. Познань

Познань (Poznań) 277, 367, 373, 609, 637, 651, 659, 675, 813, 815, 817, 843, 893, 895, 897

Полоцьк 505

Полтава 111, 353, 421, 509

Польща 655, 685

Померанія (Pommern) 881, 891, 893

Потсдам (Potsdam) 189

Прага 22, 561, 563, 577, 609, 635, 653, 655, 659, 675, 677, 781, 815, 847, 895, 899

Прибалтика 23, 453; див. також Остланд

Прилуки 117

Пруссія (Preußen) 655
Східна Пруссія (Ostpreußen) 601

Радянський Союз див. Союз Радянських Соціалістичних Республік
Райх див. Третій райх
Рангсдорф (Rangsdorf) 849
Ратібор (Ratibor) див. Рацібуж
Рацібуж (Racibórz) 21, 187, 279, 529, 533, 535, 537, 547, 553, 557, 559, 563, 601, 605, 611, 613, 615, 627, 635, 639, 641, 643, 651, 655, 659, 673, 679, 773, 789, 887, 895
Ревель (Reval) див. Таллінн
Рига (Riga) 23, 125, 179, 213, 215, 269, 297, 299, 347, 361, 363, 379, 383, 475, 477, 479, 485, 491, 503, 529, 543, 587, 591, 627, 773, 805, 809, 819, 829, 833, 835, 837, 839, 841, 847, 877
Рим 585
Ромни 117, 421
Російська Радянська Федеративна Соціалістична Республіка (РРФСР) 715; див. також Радянська Росія, Росія
Росія 67, 193, 269, 311, 361, 419, 423, 425, 479, 505, 539, 575, 613, 615, 635, 647, 697, 705, 711, 729, 731, 817, 833, 843; див. також Російська Радянська Федеративна Соціалістична Республіка, Російська Федерація
Південна Росія 425, 507; див. також Південь Росії
Північна Росія 539
Радянська Росія 425, 429, 629, 829; див. також Російська Радянська Федеративна Соціалістична Республіка
Російська Федерація (РФ) 125, 801, 803; див. також Російська Радянська Федеративна Соціалістична Республіка, Росія
Ростов див. Ростов-на-Дону
Ростов-на-Дону 199, 219, 415, 423, 477, 543, 671, 835
Румунія 387
Рутцау (Rutzau) див. Руцава
Руцава (Rucava) 503

Саксонія (Sachsen) 601
Салоніки 161, 193, 223, 475
Самбір 663
Санкт-Петербург 585, 589, 805; див. також Ленінград
Севастополь 507, 511
Сербія 387
Середземномор'я 887
Сехніце (Siechnice) 899
Сибір 469, 539, 803
Середній Сибір 803
Сілезія (Schlesien) 353, 601, 655, 675, 677
Нижня Сілезія (Niederschlesien) 899
Сімеїз 373, 419
Сімферополь 111, 117, 219, 277, 279, 281, 373, 415, 419, 463, 475, 491, 511, 523, 525, 543, 711, 747, 811, 835
Словаччина 387, 675, 677, 847; див. також Чехословаччина
Смоленськ 199, 217, 273, 387, 475, 477, 479, 489, 491, 505, 543, 589, 835
Совети див. СРСР

Советськ 125, 839
Союз Радянських Соціалістичних Республік (СРСР) 18, 22, 85, 189, 201, 249, 307, 311, 345, 349, 351, 375, 387, 389, 391, 393, 397, 413, 417, 421, 423, 427, 429, 431, 435, 437, 441, 445, 447, 449, 453, 455, 459, 465, 467, 469, 471, 475, 479, 485, 487, 489, 497, 514, 541, 557, 615, 617, 619, 629, 631, 643, 649, 657, 659, 681, 689, 691, 693, 695, 697, 699, 701, 703, 705, 707, 709, 715, 719, 721, 725, 731, 737, 739, 743, 749, 751, 759, 775, 801, 807, 827, 829, 831, 833, 839, 843, 847, 885
Сталінград 433
Сталіно див. Донецьк
Сталінськ див. Новокузнецьк
Старий Крим 413
Стрий 533, 663, 671
Судак 413
Судетська область (Sudetenland) 365, 601
Суми 117
Схід 23, 67, 69, 73, 77, 83, 125, 173, 183, 191, 199, 253, 307, 311, 313, 319, 367, 369, 381, 387, 407, 435, 477, 489, 497, 499, 507, 529, 539, 541, 543, 575, 577, 585, 589, 591, 593, 595, 597, 599, 633, 635, 639, 645, 649, 651, 659, 661, 667, 677, 685, 741, 773, 775, 777, 781, 815, 819, 851, 869, 895; див. також Європа / Східна Європа, Центральна Європа
Східна Франконія (Mainfranken) 899

Таганрог 119, 423
Таллінн (Tallinn) 19, 215, 475, 479, 503, 835, 877
Тамань 513
Тарту (Tartu) 193, 475, 477, 503, 543, 835
Тільзіт (Tilsit) див. Советськ
Трансністрія (Transnistrien) 119
Третій райх (Drittes Reich)* 17, 20, 22, 95, 153, 209, 249, 367, 521, 535, 545, 551, 565, 567, 569, 571, 573, 635, 781, 785, 807, 839
Трієст (Triest) 591
Трускавець 277, 281
Тршинець (Trzynietz; Trinec) 895
Туреччина 387
Тюрінгія (Thüringen) 653

Угорщина 387, 499
Україна 22, 79, 99, 201, 301, 337, 347, 353, 355, 367, 377, 387, 411, 413, 415, 431, 433, 439, 467, 469, 471, 481, 499, 507, 591, 627, 631, 643, 645, 647, 657, 659, 679, 695, 701, 707, 717, 721, 729, 731, 733, 741, 743, 751, 787, 789, 821, 827, 843; див. також Україна / Радянська Україна; Українська Радянська Соціалістична Республіка

* Офіційна назва нацистської Німеччини з 1933 по 1943 рр. – Німецька держава (Deutsches Reich), а у 1943–1945 рр. – Великонімецька держава (Großdeutsches Reich). Традиційно слово “Reich” перекладається не лише як “державна”, але й як “імперія”, тому іноді у перекладах німецьких документів можна зустріти такі варіанти перекладу, як “імперський комісаріат”, “імперське міністерство”, “імперський керівник” та ін. Але є й випадки, коли при перекладі складних словосполучень та офіційних назв складову “Reich” подають у транслітерованому вигляді (“райхскомісаріат”) або опускають, зазначаючи, наприклад, не “імперське міністерство”, а “міністерство”.

Західна Україна 421, 535
Південна Україна 353
Північна Україна 353
Радянська Україна 415, 657; див. також Україна; Українська Радянська Соціалістична Республіка
Східна Україна 535, 663, 669, 671
Українська Радянська Соціалістична Республіка (УРСР) 729, 733; див. також Україна, Радянська Україна
Урал 803

Фалькенбург (Falkenburg) див. Злоценець
Феодосія 413, 511
Філлах (Villach) 897
Фінляндія 477
Фогтланд (Vogtland) 655
Франкфурт-на-Майні (Frankfurt am Main) 361, 529, 883, 897
Франція 79, 201, 255, 387, 499, 501, 567, 569, 575, 593, 603
Фрауенберг (Frauenberg) 603, 627, 637, 639, 641, 647, 651, 673, 675, 685
Фульда (Fulda) 613
Фюссен (Füssen) 193, 213, 223

Харків 23, 111, 199, 219, 371, 373, 375, 415, 417, 419, 421, 423, 425, 463, 475, 481, 485, 491, 499, 509, 585, 655, 671, 723, 741, 743, 781, 819, 821, 835, 877
Хевсуреті 881
Хевсурія див. Хевсуреті
Херсон 81, 117, 179, 193, 301, 325, 371, 417, 421, 423, 429, 543, 773, 801, 811, 819, 835
Херсонес 415, 427, 511, 513
Хорватія 387

Черкаси 117
Чернігів 421
Черняхівськ 501
Чехословацька Республіка див. Чехословаччина
Чехословаччина 847; див. також Словаччина
Чорне море 119, 419, 505

Швейцарія 807
Штеттін (Stettin) див. Щецин
Штирія (Steiermark) 651
Штуттгарт (Stuttgart) 769, 863
Шунтук 419

Щецин (Щецин; Szczecin) 22, 891

Ялта 413, 511

Ortsregister*

- Admont 650
Afrika 386, 584
Agram (Zagreb) 192
Alpen 600
Amerika 190, 386, 388, 602, 840, 868
Amsterdam 222, 474, 590, 876
Anapa 512
Asien 504
Askania Nova (Askania-Nowa) 428
Asowsches Meer 118
Astrachan 422
Athen 584
Australien 386
Autonome Krimrepublik 692; s. a. Autonome Sozialistische Sowjetrepublik der Krim, Krim
Autonome Sozialistische Sowjetrepublik der Krim 746; s. a. Autonome Krimrepublik, Krim
- Baku 800, 880
Balkan (Balkanhalbinsel) 72, 186, 200, 496, 574, 578, 584, 592, 886; s. a. Europa / Südosteuropa
Baltikum 870
Baranowitschi (Baronowitschy; Baranawitschy) 542
Belarussische Sozialistische Sowjetrepublik (BSSR) 476; s. a. Weißruthenien
Belgien 254, 386, 602
Belgrad 178, 222, 474, 488, 528, 590, 876
Bergen auf Rügen 500
Berlin 25, 76, 92, 94, 108, 114, 122, 126, 146, 148, 152, 172, 174, 176, 178, 180, 188, 194, 196,
200, 212, 236, 250, 252, 270, 276, 278, 282, 284, 292, 296, 298, 304, 306, 308, 312, 314,
316, 318, 322, 332, 334, 338, 344, 346, 350, 358, 360, 364, 366, 378, 388, 474, 484, 486,
488, 490, 516, 518, 526, 528, 538, 588, 592, 600, 604, 606, 626, 632, 640, 658, 752, 758,
800, 810, 812, 814, 828, 832, 834, 836, 840, 844, 846, 848, 856, 862, 868, 870, 872, 878,
882, 884, 892, 894, 898
Berlin-Charlottenburg 100, 126, 130, 352, 354, 812, 838, 842, 876, 880, 890, 892, 894
Berlin-Dahlem 898
Berlin-Tempelhof 892
Berlin-Wilmersdorf 66, 68, 70, 72, 104, 284, 828, 832, 836, 840, 846, 892, 896
Berlin-Zehlendorf 892
Bialystok (Białystok) 546, 548, 650, 652, 658, 660, 662, 666, 670, 672, 674, 686
Böhmen 178, 846
Bolesławiec s. Bunzlau
Bonn 400, 892
Breslau (Wrocław) 654, 890, 892, 898
Brest 116
Briansk (Brjansk) 542

* Die Schreibung der Ortsnamen folgt hier der Schreibung in den Dokumenten des ERR. In den runden Klammern werden die heutige Ortsnamen und Invarianten angegeben.

Brüssel 220, 474, 528, 590, 876
 Bulgarien 386
 Bunzlau (Bolesławiec) 654, 656
 Byzanz (Byzantinisches Reich) 510

Carnac 574
 Charkow (Charkiw) 110, 198, 218, 370, 372, 374, 414, 416, 418, 420, 422, 424, 462, 474, 480,
 484, 490, 498, 508, 584, 654, 670, 722, 740, 742, 780, 818, 820, 834, 876
 Cherson 80, 116, 178, 300, 324, 370, 416, 420, 422, 428, 542, 772, 800, 810, 818, 834
 Chersones 414, 426, 510, 512

Dagestan 880
 Dänemark 584
 Danzig (Gdansk) 274
 Danzig-Oliva 274
 Danzig-Westpreußen 578
 Daugavpils s. Dünaburg
 Deutsches Reich s. Drittes Reich
 Deutschland 90, 306, 372, 436, 566, 590, 644, 648, 748, 826
 Mitteldeutschland 820, 821
 Dnjepr (Dnipro) 338, 422, 424, 574
 Dnjepro s. Dnjepropetrowsk
 Dnjepropetrowsk (Dnipropetrowsk) 110, 116, 276, 278, 280, 314, 324, 370, 372, 374, 394, 414,
 416, 418, 420, 422, 462, 474, 508, 528, 542, 716, 742, 818, 834, 854
 Don 476
 Donau 600
 Donezk s. Stalino
 Dorpat (Tartu) 474, 476, 502, 542, 834
 Dresden 894, 898
 Drittes Reich 25, 27, 28, 30, 94, 152, 208, 248, 534, 544, 550, 564, 566, 568, 570, 572, 634,
 780, 784, 838
 Drohobytsch (Drohobycz) 662
 Dünaburg (Daugavpils) 502, 542

Emba 800
 England 386, 388
 Eschwege 612
 Eski-Kermen 510
 Estland 298, 386, 388, 478, 500
 Europa 76, 386, 388, 436, 476, 564, 576, 580, 600, 604, 624, 630, 634, 650, 658, 782, 824, 850,
 868, 876, 886
 Mitteleuropa 496, 500; s. a. Osten, Osteuropa
 Nordeuropa 496, 890
 Osteuropa 354, 428, 500, 606, 890, 894; s. a. Osten, Mitteleuropa
 Südeuropa 386
 Südosteuropa 890; s. a. Balkan
 Westeuropa 884

Falkenburg (Złocieniec) 880, 892
Feodosia (Feodossija) 412, 510
Ferner Osten 886
Frankfurt am Main 360, 528, 882, 896
Frankreich 78, 200, 254, 386, 498, 566, 568, 574, 602
Frauenberg 602, 626, 636, 638, 640, 646, 650, 672, 674, 684
Fulda 612
Füssen 212, 222

Galizien 662, 664, 666, 670
Gatschina 542
Gdansk s. Danzig
Generalgouvernement 182, 414, 532, 534
Genitschesk 118
Gorki 272, 480, 490
Graz 640, 652, 892
Griechenland 78, 386, 496, 498, 574, 584

Halle (Saale) 498, 896, 898
Hamburg 372, 516, 600, 892
Heidelberg 372, 608, 894
Herzfeld 612
Hessen 600
Hungen 896

Ikšķile s. Üxküll
Insterburg (Tschernjachowsk) 500
Irkutsk 802
Italien 574, 590

Jalta 412, 510
Jena 608

Kaliningrad s. Königsberg
Kamenez-Podolsk (Kamjanez-Podilskyj) 532
Kanada 656
Karadag (Karadagh) 372, 418
Karaganda 802
Karlsruhe 372
Karpaten 662
Kasachstan 538, 802
Kassel 612, 898
Kattowitz (Katowice) 894, 896
Kauen (Kaunas) 502
Kaukasus 198, 386, 414, 510, 512, 584, 800, 880
Kertsch 418, 426, 512, 542, 744
Kertsch, Halbinsel 110, 118
Khanat der Krim (Krimkhanat) 470

Kiew (Kyjiw) 80, 116, 178, 212, 216, 276, 278, 280, 324, 334, 336, 338, 340, 342, 346, 352, 368, 370, 372, 378, 394, 400, 402, 404, 410, 412, 414, 416, 418, 420, 422, 430, 432, 434, 454, 458, 460, 462, 464, 466, 468, 474, 476, 478, 484, 488, 490, 506, 508, 526, 528, 532, 536, 542, 584, 586, 588, 590, 646, 654, 670, 680, 692, 708, 744, 752, 758, 762, 764, 766, 768, 772, 780, 800, 810, 818, 820, 828, 834, 846, 854, 872, 876
Podol (Podil) 340, 468

Kiew, Gebiet 424

Kirowograd (Kirowohrad) 110, 420

Kislowodsk 880

Kola-Halbinsel 800

Königsberg (Kaliningrad) 654, 814, 842, 854, 890, 892, 896

Kraftborn (Siechnice) 898

Krakau 652, 660

Krasnodar 220, 498, 512, 542, 834

Kremenschug (Kremenschuk) 110, 414

Kreta 574, 584

Krim (Krym) 80, 110, 118, 198, 370, 372, 412, 414, 426, 428, 470, 506, 510, 584, 590, 712, 742, 748;
s. a. Autonome Krimrepublik, Autonome Sozialistische Sowjetrepublik der Krim
Nordkrim 426

Kriwoj Rog (Krywyj Rih) 116, 278, 280

Kroatien 386

Krössinsee 880

Krynica (Krynica-Zdrój) 650, 654, 668, 670, 674, 676

Kuban 512

Kuhndorf (Niestachów) 650

Kurhessen 612, 898

Kurland 502

Kursk 198, 542, 588

Kusnezsk 802

Kyjiw s. Kiew

Legnica s. Liegnitz

Leipzig 838

Lemberg (Lwiw) 532, 650, 660, 662, 666, 668, 670, 672, 674, 692, 694, 700, 702, 706, 710, 716, 718, 720, 724, 726, 732, 740, 750

Leningrad (Sankt-Petersburg) 428, 430, 474, 478; s. a. Petersburg

Lettland 298, 386, 388, 422, 490, 500

Libau (Liepāja) 542

Lieben s. Lüben

Liegnitz (Legnica) 894

Liepāja s. Libau

Litauen 298, 386, 388, 500, 804

Livland 502

Lüben 654, 656

Lubny 420

Luhansk s. Woroschilowgrad

Lwiw s. Lemberg

Magdeburg 376

Mähren 178, 846
 Maikop, Bezirk 418
 Mainfranken 898
 Malbork s. Marienburg
 Mangup-Kale 510
 Marburg an der Lahn 612
 Marburg s. Marburg an der Lahn
 Marienburg (Malbork) 684
 Mariupol 422, 462
 Mecklenburg 652
 Melitopol 414, 418
 Meseritz (Międzyrzecz) 892, 896
 Minsk 172, 216, 266, 268, 276, 278, 474, 480, 482, 484, 488, 490, 492, 504, 528, 536, 586,
 588, 590, 672, 818, 832, 834, 836, 876
 Minussinsk 802
 Mittelmeer 886
 Mogilew (Mohilew, Mogiljow; Mahiljou) 116, 272, 504
 Morszyn (Morschyn) 532, 534, 658, 660, 670, 674
 Moskau 312, 466, 584, 588
 München 608, 812, 856
 Mykolajiw s. Nikolajew

 Niestachów s. Kuhndorf
 Neu-Sandez (Nowy Sącz) 668
 Neuwied 222
 Niederdonau 632, 636, 650
 Niederlande 254, 386, 590, 602
 Nikita 418
 Nikolajew (Mykolajiw) 80, 118, 280, 370, 420, 542
 Nikopol 116
 Norderney 612
 Nowgorod 542, 588
 Nowokusnezsk s. Stalinsk
 Noworossijsk 512
 Nowotscherkassk 476
 Nowy Sącz s. Neu-Sandez

 Odessa 370, 534, 660
 Orel 488, 542, 588
 Orient 386, 886, 896
 Osten 27, 28, 66, 68, 72, 76, 82, 116, 124, 172, 182, 190, 252, 306, 310, 312, 318, 366, 368,
 380, 386, 406, 434, 476, 488, 496, 498, 506, 528, 538, 540, 542, 574, 576, 584, 588, 590,
 592, 594, 596, 598, 634, 638, 644, 648, 650, 658, 660, 666, 676, 684, 740, 772, 774, 776,
 780, 814, 818, 850, 868, 894; s. a. Europa / Osteuropa, Mitteleuropa
 Ostland 124, 154, 200, 296, 378, 386, 474, 476, 500, 534, 596, 804, 808, 838, 866, 886, s. a.
 Baltikum

 Palästina 386
 Paris 212, 220, 474, 488, 528, 564, 586, 590, 594, 876

Pawlowsk 542
 Perekop 110, 118
 Petersburg (Sankt-Petesburg) 584, 588, 804; s. a. Leningrad
 Pillnitz 898
 Plauen 654
 Polozk 504
 Poltawa 110, 352, 420, 508
 Pommern 880, 890, 892
 Posen (Poznań) 276, 366, 372, 608, 636, 650, 658, 674, 812, 814, 816, 842, 892, 894, 896
 Potsdam 188
 Poznań s. Posen
 Prag 560, 562, 576, 608, 634, 652, 654, 658, 674, 676, 780, 814, 846, 894, 898
 Preußen 654
 Ostpreußen 600
 Prikuly s. Priluki
 Priluki (Pryluky) 116
 Pyrenäen 584

Racibórz s. Ratibor
 Rangsdorf 848
 Ratibor (Racibórz) 186, 278, 528, 532, 534, 536, 546, 552, 556, 558, 562, 600, 604, 610, 612,
 614, 626, 634, 638, 640, 642, 650, 654, 658, 678, 772, 886, 894
 Reval (Tallinn) 214, 474, 478, 502, 834, 876
 Riga 178, 212, 214, 268, 296, 298, 346, 360, 362, 378, 474, 476, 478, 484, 490, 502, 528, 542,
 586, 590, 626, 772, 804, 808, 818, 828, 832, 834, 836, 838, 840, 846, 876
 Rom 584
 Romny 116, 420
 Rostow am Don 198, 218, 414, 422, 476, 542, 670, 834
 Rostow s. Rostow am Don
 Rucava s. Rutzau
 Rumänien 386
 Russische Sozialistische Föderative Sowjetrepublik (RSFSR) 714; s. a. Russland / Sowjetrußland
 Russland 66, 192, 268, 310, 360, 418, 422, 424, 478, 504, 538, 574, 612, 614, 634, 646, 696,
 704, 710, 728, 730, 816, 832, 842; s. a. Russische Sozialistische Föderative Sowjet-
 republik, Russische Föderation
 Nordrußland 538
 Sowjetrußland 424, 428, 628, 828; s. a. Russische Sozialistische Föderative Sowjetrepublik
 Südrussland 424, 504, 506, 507
 Rutzau (Rucava) 502

Sachsen 600
 Saloniki 222, 474
 Salzburg 632, 634, 650, 652, 667
 Sambor (Sambir) 662
 Sankt-Petersburg s. Leningrad; Petersburg
 Saporoshje (Saporischschja) 110, 116, 420
 Schlesien 352, 600, 654, 674, 676
 Niederschlesien 898
 Schuntuk 418

Schwarzes Meer 118, 418, 504
 Serbien 386
 Sewastopol 506, 510
 Shitomir (Schytomyr) 412, 746
 Sibirien 468, 538
 Mittelsibirien 802
 Siechnice s. Kraftborn
 Simeis (Simais; Simejis) 372, 418
 Simferopol 110, 116, 218, 276, 278, 280, 372, 414, 418, 462, 474, 490, 510, 522, 524, 542, 710,
 746, 810, 834
 Slowakei 386, 674, 676, 846; s. a. Tschechoslowakei
 Smolensk 198, 216, 272, 386, 474, 476, 478, 488, 490, 504, 542, 588, 834
 Sowetsk s. Tilsit
 Sowjets s. Union der Sozialistischen Sowjetrepubliken
 Sowjetunion s. Union der Sozialistischen Sowjetrepubliken
 Stalingrad (Wolgograd) 432
 Stalino (Donezk) 116, 118, 198, 542
 Stalinsk (Nowokusnezsk) 708
 Stari-Krim (Staryj Krym) 412
 Stettin (Szczecin) 890
 Stryj 532, 662, 670
 Stuttgart 768, 862
 Sudak 412
 Sudetenland 364, 600
 Südosten s. Balkan
 Sumy 116
 Szczecin s. Stettin

Taganrod s. Taganrog
 Taganrog 118, 422
 Tallinn s. Reval
 Taman 512
 Tartu s. Dorpat
 Tschernjachowsk s. Insterburg
 Thüringen 652
 Tilsit (Sowetsk) 838
 Triest 590
 Třinec s. Trzynietz
 Truskawiec (Truskawez) 276, 280
 Trzynietz (Třinec) 894
 Tschechoslowakei 846; s. a. Slowakei
 Tscherkassy 116
 Tschernigow (Tschernihiw) 420
 Türkei 386

Ukraine 78, 98, 154, 200, 300, 336, 346, 352, 354, 366, 376, 386, 410, 412, 414, 430, 432, 438,
 466, 468, 470, 480, 498, 506, 590, 626, 630, 642, 644, 646, 656, 658, 678, 694, 700, 706,
 716, 720, 728, 730, 732, 740, 742, 750, 786, 820, 826, 842; s. a. Ukraine / Sowjetukraine;
 Ukrainische Sozialistische Sowjetrepublik

Nordukraine 352
Ostukraine 534, 662, 668, 670
Sowjetukraine (Sowjet-Ukraine) 414, 656; s. a. Ukraine / Ukrainische Sozialistische
Sowjetrepublik
Südukraine 352
Westukraine 420, 534
Ukrainische Sozialistische Sowjetrepublik (USSR) 728, 732; s. a. Ukraine / Sowjetukraine
Ungarn 386, 498
Union der Sozialistischen Sowjetrepubliken (UdSSR) 84, 188, 200, 248, 306, 310, 344, 348,
350, 374, 386, 388, 390, 392, 396, 412, 416, 420, 422, 426, 428, 430, 434, 436, 440, 444,
446, 448, 452, 454, 458, 464, 466, 468, 470, 474, 478, 484, 486, 488, 496, 556, 614, 616,
618, 628, 630, 642, 648, 656, 658, 680, 688, 690, 692, 694, 696, 698, 700, 702, 704, 706,
708, 714, 718, 720, 724, 730, 736, 738, 742, 748, 750, 758, 774, 800, 826, 828, 830, 832,
838, 842, 846, 884
Ural 802

Üxküll (Ikškile) 502

Villach 896
Vilnius s. Wilna
Vogtland 654
Vöru s. Werro

Walujky 116
Warschau 588, 672
Wartheland 650, 898
WeiBruthenien (WeiBrussland) 122, 268, 386, 438, 478, 500, 842; s. a. Belarussische Sozialisti-
sche Sowjetrepublik
Werro (Vöru) 502
Westen 74, 186, 190, 192, 206, 366, 380, 550, 564, 572, 574, 576, 578, 580, 588, 592, 594, 596,
602, 746; s. a. Europa / Westeuropa
Westfalen 600
Wien 632, 636, 650, 652, 654, 656, 658, 674, 676, 814, 894, 896
Wiesbaden 568
Wilna (Vilnius) 216, 278, 474, 476, 478, 502, 542, 832, 834, 876
Winniza (Winnyzja) 116, 118, 532
Witebsk 504, 554, 556
Wolgograd s. Stalingrad
Wolhynien 412, 846
Woronesch 198, 542
Woroschilowgrad (Luhansk) 198
Wroclaw s. Breslau
Würzburg 612, 898
Wustrau 894, 896

Zagreb s. Agram
Złocienec s. Falkenburg

Показчик установ та організацій*

I. Структури Оперативного штабу та інших служб і організацій райхсляйтера А. Розенберга**

I.1. Структури Оперативного штабу

Архів розробок Оперативного штабу див. Управління штабу / Головний відділ II “Завдання” (Оперативний відділ) / Відділ “Облік та контроль” (II c)
Бюро перекладів див. Управління штабу / Головний відділ I “Використання”
Відділи Управління штабу див. Управління штабу
Головна робоча група “Бельгія” (Hauptarbeitsgruppe Belgien) 161
Головна робоча група “Бельгія та Північна Франція” (Hauptarbeitsgruppe Belgien und Nordfrankreich) 193, 221, 587, 591; див. також Робоча група “Бельгія”
Головна робоча група “Італія” (Hauptarbeitsgruppe Italien) див. Робоча група “Італія”
Головна робоча група “Нідерланди” (Hauptarbeitsgruppe Niederlande) 161, 193, 223
Головна робоча група “Остланд” (Hauptarbeitsgruppe Ostland) 22, 23, 73, 161, 179, 193, 215, 267, 269, 291, 297, 299, 347, 367, 379, 453, 461, 485, 487, 493, 595, 629, 641, 773, 805, 809, 829, 833, 835, 837, 839, 841, 847, 853, 867, 877
Бюро перекладів та використання (Auswertungs- und Übersetzungsbüro) 22, 297, 347
Відділ “Використання” (Abteilung Auswertung) 269, 379, 381, 521
Основна служба ГРГ “Остланд” у Ризі (Hauptdienststelle Riga, Dienststelle Riga) 805
Головна робоча група “Південний Схід” (Hauptarbeitsgruppe Südosten) 223, 783
Головна робоча група “Схід” (Hauptarbeitsgruppe Osten); див. також Зондеркоманда “Схід”

* Установи, організації та товариства у показчику подано за алфавітом; їхні підрозділи та підпорядковані їм структури розміщено за алфавітом під основною для них позицією (у різні періоди існування вони неодноразово зазнавали реорганізацій та перепідпорядкування, а також змінювали свій статус, насамперед служби Оперативного штабу). Наприклад, структури (відділи, сектори, служби) Управління штабу представлені у переліку під основною позицією – “Управління штабу”, відділи головних робочих груп, інститути Вищої школи, головні відомства і відомства служби Уповноваженого фюрера у справі нагляду за загальним духовним і світоглядним навчанням та вихованням у НСДАП також подані під однойменними позиціями. Назви цих структурних одиниць супроводжуються у дужках назвами німецькою мовою згідно із документами Штабу; виняток становлять загальні та сукупні поняття, які подекуди автор вживає на позначення окремих служб ОШР, наприклад, “Підрозділи ОШР на окупованих територіях СРСР”, “Служба ОШР у Харкові” тощо. З огляду на повторюваність до показчика не включено такі реєстрові гасла, як “Оперативний штаб”, “Штаб”. Не подано також назви посад, не забезпечених штатом, таких як “Комісар з питань захисту бібліотек та забезпечення збереженості книжкових зібрань на окупованих східних територіях”, “Уповноважений генерального директора державних архівів у справі захисту архівів”, “Уповноважений з питань прадавньої та ранньої історії при райхскомісаріаті “Україна” та ін. Натомість включено архітектурні та археологічні пам’ятки, що перебували у полі зору нацистських служб.

** Головні робочі групи, робочі групи, зондеркоманди, мобільні та оперативні команди ОШР, зондерштаби, а також інші структури А. Розенберга, крім Міністерства окупованих східних територій, подано у першій частині показчика.

Головна робоча група “Україна” (Hauptarbeitsgruppe Ukraine) 20, 21, 22, 29, 77, 79, 81, 87, 89, 95, 99, 101, 111, 117, 119, 121, 161, 179, 193, 217, 277, 281, 301, 325, 327, 333, 335, 337, 341, 343, 347, 353, 355, 379, 393, 395, 397, 401, 405, 407, 409, 411, 413, 421, 423, 425, 427, 429, 433, 435, 457, 461, 465, 471, 473, 485, 493, 514, 523, 533, 547, 549, 585, 629, 635, 637, 643, 655, 659, 663, 667, 673, 675, 677, 679, 683, 687, 753, 755, 759, 765, 771, 773, 819, 829, 835, 853, 855, 873, 877

Бюро каталогізації (Verkartungsbüro) 341

Відділ “Використання” (Відділ II) (Abteilung Auswertung) 327, 333, 335, 343, 353, 379, 381, 521, 663, 753, 755; див. також Головна робоча група “Україна” / Відділ “Контроль Бюро перекладачів (Übersetzerbüro) 337, 341

Фотолабораторія (Fotolabor) 337, 339

Відділ “Контроль” (Abteilung Sichtung) 21, 407, 411, 461, 463, 514, 547, 661, 679, 683, 687, 753, 759, 769, 771, 779

Відділ “Облік” (Abteilung Erfassung) 411, 463, 873

Відділ “Облік та планування” (Відділ I) (Abteilung Erfassung und Planung) 325, 333, 335, 819, 855, 873

Головна робоча група “Франція” (Hauptarbeitsgruppe Frankreich) 161, 193, 221, 595, 783

Головна робоча група “Центр” (Hauptarbeitsgruppe Mitte) 20, 267, 269, 271, 273, 291, 483, 485, 487, 493, 495, 661, 663, 667, 673, 675, 773, 877

Відділ “Використання” (Abteilung Auswertung) 267, 269, 493

Відділ “Облік” (Abteilung Erfassung) 267

Головні робочі групи ОШР (Hauptarbeitsgruppen des ERR) 21, 29, 30, 75, 109, 115, 125, 131, 135, 137, 139, 141, 143, 145, 147, 151, 153, 159, 161, 163, 165, 171, 181, 201, 209, 211, 235, 243, 305, 311, 319, 321, 331, 379, 381, 437, 463, 483, 487, 521, 583, 587, 591, 599, 665, 779, 781, 783, 799, 819

Головні робочі групи Сходу (у Східній Європі) (Hauptarbeitsgruppen Osten, Hauptarbeitsgruppen im Osten) 381, 773, 775, 777

Головні робочі групи у Західній Європі (Hauptarbeitsgruppen im Westen, westliche Hauptarbeitsgruppen) 201, 381

Зв’язковий пункт в Аграмі (Verbindungsstelle Agram) 193

Зв’язковий пункт в Белграді (Verbindungsstelle Belgrad) 161, 193

Зв’язковий пункт ГРГ “Україна” (Verbindungsstelle der HAG Ukraine) див. Зв’язковий пункт при райхскомісарі України

Зв’язковий пункт при райхскомісарі України (Verbindungsstelle beim Reichskommissare der Ukraine) 81, 89, 193

Зв’язковий пункт у Херсоні (Verbindungsstelle Cherson) 193, 325, 819

Зондеркоманда “Греція” (Sonderkommando Griechenland) 585

Зондеркоманда “Захід” (Sonderkommando Westen) 287, 293

Зондеркоманда “Кавказ” (Sonderkommando Kaukasien (Kaukasus) 193, 819, 835

Зондеркоманда “Курськ” (Sonderkommando Kursk) 193

Зондеркоманда м. Горки (Sonderkommando Gorki) 273

Зондеркоманда м. Могильов (Sonderkommando Mogilew) 273

Зондеркоманда “Москва” (Sonderkommando Moskau) 313

Зондеркоманда “Петербург” (Sonderkommando Petersburg) 313; див. також Передова команда “Петербург”

Зондеркоманда “Південний Схід” (Sonderkommando Südosten) 287, 293

Зондеркоманда “Південь” (Sonderkommando Süd) 287, 293

Зондеркоманда “Північ” (Sonderkommando Nord) 287, 293, 591

Зондеркоманда “Ростов” (“Ростов/Дон”) (Sonderkommando Rostow, Sonderkommando Rostow/Don) 193, 219, 411, 835

Зондеркоманда “Схід” (Sonderkommando Osten) 21, 287, 293, 627, 637, 639, 655, 677, 685;
див. також Головна робоча група “Схід”

Зондеркоманда у Салоніках (Sonderkommando Saloniki) 193; див. також Передова коман-
да у Салоніках

Зондеркоманда “Центр” (Sonderkommando Mitte) 161, 193, 267, 835; див. також Передова
команда “Центр”

Зондеркоманди ГРГ “Центр” (Sonderkommandos der HAG Mitte) 483

Зондеркоманди ОШП (Sonderkommandos ERR) 91, 93, 161, 183, 185, 187, 285, 291, 293,
585, 587, 621, 819

Зондерштаб “Американізм” (“Лібералізм та американізм”*) (Sonderstab Amerikanismus,
Sonderstab Liberalismus und Amerikanismus) 287, 289, 291, 579, 609

Зондерштаб “Архіви” (“Архівна справа”; Sonderstab Archive) 20, 189, 421

Зондерштаб “Бібліотека Вищої школи” (Sonderstab Bibliothek der Hohen Schule) 20, 177,
577, 799, 853

Зондерштаб “Бібліотеки” (“Бібліотечна справа”, “Бібліотекознавство”) (Sonderstab Biblio-
theken, Sonderstab Dr. Abb, Sonderstab Bibliothekswesen) 119, 219, 423

Зондерштаб “Бібліотечна справа” (Sonderstab Bibliothekswesen) див. Зондерштаб “Бібліотеки”

Зондерштаб “Генеалогія” (Sonderstab Sippenkunde, Sonderstab Sippenforschung) 20, 253

Зондерштаб “Зображальне мистецтво” (Sonderstab Bildende Kunst) 20, 22, 119, 207, 211,
213, 225, 227, 229, 287, 413, 551, 573

Робоча група “Лувр” (Arbeitsgruppe Louvre) 229

Зондерштаб Інституту дослідження єврейського питання Вищої школи (“Юдаїка”; Sonderstab
Judeninstitut) 423

Зондерштаб “Лібералізм та американізм” (Sonderstab Liberalismus und Amerikanismus)
див. Зондерштаб “Американізм”

Зондерштаб “Музика” (“Музикознавство”) (Sonderstab Musik, Sonderstab Musikwissen-
schaft) 20, 67, 287, 413, 575

Зондерштаб “Навчальні засоби” (Sonderstab Lehrmittel) 579

Зондерштаб “Наука” (Sonderstab Wissenschaft) 20, 22, 95, 99, 101, 105, 107, 109, 119, 121,
181, 289, 301, 315, 333, 337, 343, 347, 355, 365, 367, 369, 377, 401, 415, 421, 437, 453,
459, 539, 541, 563, 577, 877, 879

Зондерштаб “Прадавня історія” (Sonderstab Vorgeschichte) див. Зондерштаб “Прадавня та
рання історія”

Зондерштаб “Прадавня та рання історія” (Sonderstab Vor- und Frühgeschichte) 20, 22, 119,
121, 175, 281, 289, 397, 415, 473, 497, 501, 503, 507, 511, 513, 575, 591, 821

Зондерштаб “Преса” (Sonderstab Presse) 287, 289, 579, 609

Зондерштаб “Світоглядна інформація” (Sonderstab Weltanschauliche Information) 255, 289, 575

Зондерштаб “Театр” (Sonderstab Theater) 579

Зондерштаб “Фольклористика” (Sonderstab Volkskunde) 155, 289, 413, 415, 577

Зондерштаб “Центральна бібліотека Вищої школи” див. Зондерштаб “Бібліотека Вищої школи”

Зондерштаб “Юдаїка” див. Зондерштаб Інституту дослідження єврейського питання Ви-
щої школи

Зондерштаби ОШП (Sonderstäbe des ERR) 147, 149, 151, 153, 157, 159, 161, 163, 165, 169,
173, 193, 211, 245, 253, 259, 261, 319, 347, 365, 407, 437, 459, 499, 575, 579, 581, 621, 811

Мобільні команди ОШП (Mobilen Kommandos des ERR) 199

* Тут і далі в дужках при реєстровій позиції назви зондерштабу зведено усі інваріанти, що зустрічаються у дослідженні та документах. Якщо у дослідженні зондерштаб зустрічається під двома і більше назвами, робиться посилання на основну позицію.

Оперативна команда “Могильов–Горки” (Einsatzkommando Mogilew-Gorki) 493
Оперативна команда “Орел” (Einsatzkommando Orel) 493
Оперативна команда у м. Горки (Einsatzkommando Gorki) 485
Оперативні команди ОШП (Einsatzkommandos des ERR) 483
Опорний пункт у Ростові (Stützpunkt Rostow) 819
Передова команда “Петербурґ” (“Гатчина”) (Vorkommando für Petersburg (Gatschina) 161, 215, 273; див. також Зондеркоманда “Петербурґ”
Передова команда у Салоніках (Vorkommando Saloniki) 161; див. також Зондеркоманда у Салоніках
Передова команда “Центр” (Vorkommando Mitte) 273; див. також Зондеркоманда “Центр”
Робоча група “Білорусія” (Arbeitsgruppe Weißruthenien) 179, 193, 267, 485, 833, 835
Робоча група “Вільно” (Arbeitsgruppe Wilna) 833; див. також Робоча група “Литва”
Робоча група “Дніпропетровськ” (Arbeitsgruppe Dnjepropetrowsk) 395, 411
Робоча група “Естонія” (Arbeitsgruppe Estland) 179, 193, 273, 297, 299, 835
Філіал у Дерпті (Außenstelle Dorpat) 193
Робоча група “Західна Україна” (Arbeitsgruppe West-Ukraine, Arbeitsgruppe Westukraine) 20, 65, 81, 89, 117, 119, 121, 367, 835; див. також Робоча група “Київ”
Робоча група “Італія” (Arbeitsgruppe Italien) 783
Робоча група “Київ” (Arbeitsgruppe Kiew) 193, 325, 401, 411; див. також Робоча група “Західна Україна”
Робоча група “Крим” (Arbeitsgruppe Krim) 20, 111, 117, 119, 193, 369, 409, 523, 525, 527, 835; див. також Робоча група “Сімферополь”
Відділ “Контроль” (Abteilung Sichtung) 527
Робоча група “Латвія” (Arbeitsgruppe Lettland) 179, 193, 273, 297, 299, 835
Робоча група “Литва” (Arbeitsgruppe Litauen) 179, 193, 273, 297, 299, 835
Робоча група “Мінськ” (Arbeitsgruppe Minsk) див. Робоча група “Білорусія”
Робоча група “Південна Україна” (Arbeitsgruppe Süd-Ukraine, Arbeitsgruppe Südukraine) 20, 81, 89, 117, 119, 121
Робоча група “Північна Україна” (Arbeitsgruppe Nordukraine) 117
Робоча група “Сімферополь” (Arbeitsgruppe Simferopol) 325, 411, 819; див. також Робоча група “Крим”
Робоча група “Смоленськ” (Arbeitsgruppe Smolensk) 485, 493
Робоча група “Східна Україна” (Arbeitsgruppe Ost-Ukraine, Arbeitsgruppe Ostukraine) 20, 111, 117, 315, 835
Робоча група Утікаля (Arbeitsgruppe des Pg. Utikal) 75
Робоча група у Фюссені (Arbeitsgruppe Füssen) 193
Робоча група “Харків” (Arbeitsgruppe Charkow) 23, 117, 193, 325, 819, 821, 835
Робочі групи ГРГ “Центр” (Arbeitsgruppen der HAG Mitte) 483
Робочі групи ОШП (Arbeitsgruppen des ERR) 69, 109, 115, 125, 131, 135, 137, 139, 141, 143, 145, 147, 151, 153, 159, 161, 163, 165, 171, 173, 201, 209, 211, 237, 243, 305, 311, 331, 369, 393, 405, 459, 489, 583, 585, 599, 773, 853
Служба у Білостоці (Dienststelle Bialystok) 661, 673
Служба у Фрауенберзі (Dienststelle Frauenberg) 603
Управління штабу (Stabsführung) 18, 20, 21, 81, 89, 101, 111, 113, 115, 117, 121, 127, 129, 131, 137, 139, 145, 147, 149, 151, 153, 159, 161, 163, 171, 175, 177, 181, 191, 193, 201, 203, 205, 209, 211, 225, 227, 239, 249, 253, 259, 261, 263, 265, 267, 271, 275, 283, 285, 287, 291, 305, 311, 315, 317, 319, 321, 323, 335, 347, 353, 357, 359, 361, 369, 379, 381, 391, 395, 401, 405, 407, 409, 411, 425, 435, 437, 457, 461, 463, 475, 485, 487, 493, 501, 517, 521, 529, 533, 557, 563, 579, 591, 595, 597, 627, 629, 633, 649, 651, 667, 673, 677, 679, 773, 777, 785, 819, 829, 833, 835, 837, 839, 841, 847, 849, 855, 863, 869, 871, 873, 877, 881, 885

- Відділ “Використання” (Abteilung Auswertung) (1942) 21, 129, 175, 177, 181, 191, 193, 253, 305, 311, 315, 317, 319, 323, 335, 345, 347, 357, 361, 377, 595, 597, 831, 833, 837, 839, 841, 847, 849; див. також Головний відділ II “Завдання” (Оперативний відділ) / Відділ “Облік та контроль”
- Група “Бібліотеки” (Gruppe Büchereien) 129
- Група “Загальне” (Gruppe Allgemeine) 129
- Група “Облік” (Gruppe Inventarisierung) 129
- Група “Фотографування” (Gruppe Lichtbild) 129
- Відділ кадрів (I a) (Abteilung I a) див. Головний відділ I “Керівництво справами та організація” / Відділ I a “Діловодство та кадрові питання”
- Відділ “Організація” (Abteilung Organisation) (1942) 127, 207, 231, 317; див. також Головний відділ I “Керівництво справами та організація”
- Група “Автогосподарство” (Gruppe Fahrbereitschaft) 127
- Група “Внутрішня служба” (Gruppe Innendienst) 127
- Група “Забезпечення” (“Постачання та забезпечення”) (Gruppe Beschaffung (Gruppe Beschaffung und Nachschub) 127, 205
- Група “Кадри” (Gruppe Personal) 127; див. також Головний відділ I “Керівництво справами та організація” / Відділ I a “Діловодство та кадрові питання”
- Відділ “Сектор “Захід та Південний Схід” (Abteilung Referat Westen und Südosten) (1942) 127, 595; див. також Головний відділ II “Завдання” (Оперативний відділ) / Відділ “Сектор “Захід та Південний Схід”
- Група “Звітність” (Gruppe Bericht) 127
- Група “Планування” (Gruppe Planung) 127
- Відділ “Сектор “Схід” (Abteilung Referat Osten) (1942) 129, 207, 347, 595, 819; див. також Головний відділ II “Завдання” (Оперативний відділ) / Відділ “Сектор “Схід”
- Група “Звітність” (Gruppe Bericht) 129
- Група “Планування” (Gruppe Planung) 129
- Відділ “Спеціальні завдання” (Abteilung Sonderaufgaben) (1942) 129
- Відділи Управління штабу (Abteilungen der Stabsführung) 19, 133, 239
- Головний відділ I (Hauptabteilung I) (листопад 1943 р. – жовтень 1944 р.) 283
- Головний відділ I “Використання” (Hauptabteilung I Auswertung) (кінець 1944 р.) 289, 293, 557, 615, 627
- Бюро перекладачів (I b) (Übersetzerbüro (I b) 553, 559, 563, 611, 617
- Головний відділ I “Керівництво справами та організація” (Hauptabteilung I Geschäftsführung und Organisation) (січень–жовтень 1943 р.) 231; див. також Відділ “Організація”
- Відділ “Діловодство та кадрові питання” (I a) (Abteilung Geschäftsverteilung und Personaleinsatz (I a) 205, 231, 235, 237, 239, 241, 251, 359
- Група “Внутрішня служба” (Gruppe Innendienst) 231
- Група “Кадри” (Gruppe Personal) 231
- Відділ “Організація” (I b) (Abteilung Organisation (I b) 231, 233, 235, 237, 241, 243
- Група “Вермахт, забезпечення товарами та автогосподарство” (Gruppe Wehrmacht, Marketenderei und Fahrbereitschaft) 233
- Група “Інформація” (Gruppe Information) 233
- Головний відділ II (Hauptabteilung II) (листопад 1943 р. – жовтень 1944 р.) 283, 547
- Головний відділ II “Завдання” (Оперативний відділ) (Hauptabteilung II Einsatz) (січень–жовтень 1943 р.) 233, 249, 251, 271
- Відділ II d див. Відділ “Звітність та центральна служба” (II d)
- Відділ “Звітність та центральна служба” (II d) (Berichtswesen und Zentralstelle (II d) 235, 245, 247, 271

- Відділ “Облік та контроль” (II c) (Abteilung Erfassung und Sichtung (II c) 21, 233, 263, 265, 271, 379, 381, 391, 405, 409, 411, 437, 475, 485, 487, 497, 517, 519, 529, 533, 539, 857, 863, 869, 871, 873, 881, 885; див. також Відділ “Використання”; Східна бібліотека
- Архів розробок ОШР (Archiv der Originalausarbeitungen des ERR, “Sowjet-Archiv”) 485, 545, 609
- Група “Актуальні опрацювання” (Gruppe Aktuelle Bearbeitungen) 235
- Група “Інформація та надання матеріалів” (Gruppe Information und Materialabgabe) 235
- Група “Контроль” (Gruppe Sichtung) 233
- Група “Облік” (Gruppe Erfassung) 233
- Група “Східна бібліотека” (Gruppe Ostbücherei) 235
- “Керівний центр” відділу “Облік та контроль” (Führungszentrale der Abteilung Erfassung und Sichtung) 519, 521
- “Робоча група Штабу” відділу “Облік та контроль” (Stabsarbeitsgruppe der Abteilung Erfassung und Sichtung) 519, 521
- Філіал відділу “Облік та контроль” (Zweigstelle der Abteilung Erfassung und Sichtung) 517
- Фотолабораторія (Fotolabor) 613
- Відділ “Сектор “Захід та Південний Схід” (II a) (Abteilung Referat Westen und Südosten (II a) 205, 233, 237, 241, 249, 271, 291; див. також Відділ “Сектор “Захід та Південний Схід” (1942)
- Відділ “Сектор “Схід” (II b) (Abteilung Referat Osten (II b) 233, 237, 241, 249, 251, 271, 437, 873; див. також Відділ “Сектор “Схід” (1942)
- Головний відділ II “Зовнішня служба” (Hauptabteilung II Außendienst) (кінець 1944 р.) 289, 291, 293, 597, 635
- Головний відділ III (Hauptabteilung III) (листопад 1943 р. – жовтень 1944 р.) 283, 597
- Головний відділ III “Керівництво справами та кадри” (Hauptabteilung III Geschäftsführung und Personaleinsatz) (кінець 1944 р.) 289, 291, 293
- Головний відділ III “Спеціальні завдання” (Hauptabteilung Sonderaufgaben) (січень–жовень 1943 р.) 225, 227, 229, 235
- Відділ “Організація конфіскації предметів мистецтва з єврейської власності” (III a) (Abteilung Organisation der Sicherstellung von Kunstgegenständen aus jüdischem Besitz (III a) 235
- Відділ “Ведення справ Зондерштабу “Зображальне мистецтво” (III b) (Abteilung Geschäftsführung für [den] Sonderstab “Bildende Kunst” (III b) 235
- Головний відділ IV (Hauptabteilung IV) (листопад 1943 р. – жовтень 1944 р.) 283, 547; див. також Відділ “Використання”, Відділ “Облік та контроль”, Головний відділ II “Завдання” (Оперативний відділ)
- Фотоархів (Fotoarchiv) 613
- Фотолабораторія (Fotolabor) 613
- Філіал у Дніпропетровську (Außenstelle Dnjepropetrowsk) 193, 325, 819, 855; див. також Робоча група Східна Україна”, Робоча група “Дніпропетровськ”
- Філіал у Криниці (Außenstelle Krynica) 669, 675
- Філіал у Лемберзі (Außenstelle Lemberg, Nebenstelle Lemberg) 661, 663, 667, 673, 675
- Філіал у Харкові (Außenstelle Charkow); див. також Робоча група “Харків”

I.2. Служби та організації А. Розенберга

- Адміністративне управління служб райхсляйтера Розенберга (Verwaltungsamt der Dienststellen des Reichsleiters Rosenberg) 193; див. також Уповноважений фюрера у справі нагляду за загальним духовним і світоглядним навчанням та вихованням у НСДАП
- Вища школа (Hohe Schule) 69, 83, 175, 177, 305, 401, 577, 607, 621, 767, 797, 819, 897, 897
- Бібліотека Вищої школи (Bibliothek der Hohen Schule) див. Вища школа / Центральна бібліотека
- Інститут біології та расової теорії (Інститут біології та расового вчення) (Institut für Biologie und Rassenlehre) 371, 401, 609, 897
- Інститут дослідження єврейського питання у Франкфурті-на-Майні (Institut zur Erforschung der Judenfrage) 361, 609
- Бібліотека Інституту дослідження єврейського питання у Франкфурті-на-Майні 577
- Інститут німецької етнографії (фольклористики) (Institut für deutsche Volkskunde) 893
- Інститут німецької фольклористики див. Вища школа / Інститут німецької етнографії
- Інститут релігієзнавства університету м. Галле (Institut für Religionswissenschaft an der Universität Halle) 897
- Інститут фольклористики див. Вища школа / Інститут німецької етнографії
- Філіали Вищої школи (Aussenstellen der Hohen Schule) 621
- Філіал Вищої школи з питань расового вчення та біології див. Інститут біології та расової теорії
- Центральна бібліотека Вищої школи (Zentralbibliothek der Hohen Schule (ZBHS) 22, 177, 577, 603, 793, 851
- Відомства Уповноваженого фюрера у справі нагляду за загальним духовним і світоглядним навчанням та вихованням у НСДАП див. Уповноважений фюрера у справі нагляду за загальним духовним і світоглядним навчанням та вихованням у НСДАП, Розділ I.2., с. 958.
- Відомство Розенберга (Amt Rosenberg) див. Уповноважений фюрера у справі нагляду за загальним духовним і світоглядним навчанням та вихованням у НСДАП, Розділ I.2., с. 958
- Зовнішньополітичне відомство НСДАП (Außenpolitisches Amt der NSDAP (APA) 865
- Інститут дослідження континентальної Європи при райхсляйтері Розенбергу (Institut für kontinentaleuropäische Forschung beim Reichsleiter Rosenberg) 607, 811, 893
- Інститут континентально-європейських досліджень див. Інститут дослідження континентальної Європи при райхсляйтері Розенбергу
- Міністерство окупованих східних територій див. Розділ II., с. 965
- Служба Розенберга (Dienststelle Rosenberg) див. Уповноважений фюрера у справі нагляду за загальним духовним і світоглядним навчанням та вихованням у НСДАП, Розділ I.2., с. 958
- Служби Розенберга; див. також Уповноважений фюрера у справі нагляду за загальним духовним і світоглядним навчанням та вихованням у НСДАП
- Східна бібліотека див. Східна бібліотека Розенберга
- Східна бібліотека Оперативного штабу райхсляйтера Розенберга див. Східна бібліотека Розенберга
- Східна бібліотека Розенберга (Ostbücherei Rosenberg (OBR) 21, 22, 193, 201, 267, 313, 319, 361, 475, 485, 521, 529, 545, 595, 605, 607, 779, 819, 845, 851, 873, 881, 891, 893
- Журнальний відділ (Zeitschriftenabteilung) 875
- Книжкове збірне сховище (Buchsammellager) 875
- Товариство з дослідження світової більшовицької загрози (Робоче товариство з дослідження світової більшовицької загрози) (Arbeitsgemeinschaft zur Erforschung der bolschewistischen Weltgefahr) 561, 577, 607, 617, 621, 897

Товариство з питань політики та науки (Робоче товариство з питань політики та науки) (Arbeitsgemeinschaft von Politik und Wissenschaft) 779

Уповноважений фіюрера у справі нагляду за загальним духовним і світоглядним навчанням та вихованням у НСДАП (Відомство Розенберга, Служба Розенберга; Beauftragter des Führers für die Überwachung der gesamten geistigen und weltanschaulichen Schulung und Erziehung der NSDAP (Amt Rosenberg, Dienststelle Rosenberg (DBFU) 20, 73, 97, 105, 155, 175, 181, 183, 197, 199, 203, 205, 231, 239, 241, 243, 311, 313, 361, 437, 497, 531, 545, 573, 581, 583, 583, 597, 601, 603, 609, 611, 613, 623, 767, 883, 897

Відомства служби Уповноваженого фіюрера у справі нагляду за загальним духовним і світоглядним навчанням та вихованням у НСДАП 361, 531, 583, 603, 611, 859

Відомство “Виставки” (“Виставки та організація заходів”) (Amt Ausstellungen, Amt Ausstellungen und Veranstaltungen) 219, 613, 857

Відомство “Драматургія та зображальне мистецтво” див. Відомство “Драматургія” (“Театр”)

Відомство “Драматургія” (“Театр”) (Amt Dramaturgie, Amt Theater) 609

Відомство “Зображальне мистецтво” (Amt Bildende Kunst) 213, 225, 335, 371, 573, 603

Відомство “Лібералізм та американізм” (Amt Liberalismus und Amerikanismus) 291

Відомство “Марксизм та більшовизм” (Amt Marxismus und Bolschewismus) 599

Відомство “Музика” (Amt Musik) 19, 67, 575, 603

Відомство “Наука” див. Головне відомство “Наука”

Відомство “Партійні навчальні засоби” (Amt “Parteiamtliche Lehrmittel”) див. Головне відомство “Навчальні засоби”

Відомство “Письменство” див. Головне відомство “Письменство”

Відомство “Прадавня і рання історія” (Amt für Vor- und Frühgeschichte) 497

Відомство “Преса” (Amt Presse) 311

Відомство “Світоглядна інформація” див. Головне відомство “Світоглядна інформація”

Відомство “Фольклористика” (Amt Volkskunde) 155, 609

Відомство “Фольклористика та облаштування свят” (Amt Volkskunde und Feierstaltung) див. Відомство “Фольклористика”

Головне адміністративне управління (Hauptverwaltungsamt) 193, 199

Головне відомство “Навчальні засоби” (“Навчання”) (Hauptamt Lehrmittel) 22, 313, 579, 869, 897; див. також Головне відомство “Планування навчання”

Головне відомство “Навчання та виховання” (Hauptamt Schulung und Erziehung) 613

Головне відомство “Наддержавні сили” (Hauptamt Überstaatliche Mächte) 23, 291, 529, 564, 609, 859, 883, 885, 899; див. також Головне відомство “Світоглядна інформація”

Головне відомство “Наука” (Hauptamt Wissenschaft) 97, 101, 105, 181, 199, 335, 529, 531, 861, 863

Головне відомство “Письменство” (Hauptamt Schriftumspflege) 199, 529, 557, 839, 859

Головне відомство “Планування навчання” (Hauptamt Lehrplanung) 312, 313; див. також Головне відомство “Навчальні засоби”

Головне відомство “Світоглядна інформація” (Hauptamt Weltanschauliche Information) 199, 255, 257, 313, 361, 635; див. також Головне відомство “Наддержавні сили”

Головні відомства (Hauptämter) 243

Центральне управління служб Розенберга як Уповноваженого фіюрера у справі нагляду за загальним духовним і світоглядним навчанням та вихованням у НСДАП (Zentralamt der Dienststelle des Beauftragten des Führers für die Überwachung der gesamten geistigen und weltanschaulichen Schulung und Erziehung der NSDAP) 193, 197, 199, 205, 207, 211, 231, 239, 241, 597

Головна служба здійснення офіційних заходів (Hauptstelle Veranstaltungen) 207

II. Інші установи, організації

“Agrarverlag”, видавництво 653

Азово-Чорноморський науково-дослідний інститут морського рибного господарства та океанографії (*Південний науково-дослідний інститут морського рибного господарства і океанографії**) 419

Академія наук УРСР (АН УРСР) 509, 715

Бібліотека АН УРСР 801

Інститут ботаніки 343

Інститут геологічних наук (Український науково-дослідний геологічний інститут; *Інститут геологічних наук НАН України*) 419

Київський будинок учених 763, 765

Антикомінтерн (Antikomintern) див. Загальний союз німецьких антикомуністичних організацій

Антирелігійний музей у Києво-Печерській лаврі див. Центральний антирелігійний музей

Археологічний музей в Керчі див. Керченський музей

Археологічний музей Києва див. Райхскомісаріат “Україна” / Крайовий музей первісної та стародавньої історії

Архів революції у Києві 543; див. також Центральний державний архів вищих органів влади та управління України

Архіви Києва 421

Асканія-Нова, заповідник 429

Балтійський полк 469

Бібліотека для дітей і юнацтва у Вітебську 555

Бібліотека “Естради” див. Центральна державна єврейська бібліотека ім. М. Вінчевського

Бібліотека ім. Короленка див. Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка

Бібліотеки Києва 423

Бібліотеки Маріуполя 423

Бібліотеки Ростова-на-Дону 423

Бібліотеки Таганрога 423

Бібліотеки Харкова 423

Білоруська центральна рада 899

Білоруський державний театр (*Національний академічний театр імені Янки Купали*) 479

Більшовицька партія див. Всесоюзна комуністична партія більшовиків

Біологічна станція в Карадазі (Карадазька наукова станція ім. Т. І. Вяземського; *Карадазький природний заповідник НАН України*) 419

Біржа праці у Лемберзі (Arbeitsamt im Lemberg) 663

Біржа праці у м. Новий Сонч (Arbeitsamt Neu-Sandez) 669

“Warthelager”, начальний табір 651

Вермахт (Wehrmacht) 20, 65, 91, 97, 113, 159, 197, 201, 203, 205, 209, 211, 227, 237, 241, 243, 253, 259, 373, 435, 437, 533, 545, 571, 607, 617, 637, 807, 809, 813, 825, 865

Верховне командування Вермахту (ОКВ) (Oberkommando der Wehrmacht (OKW) 22, 83, 113, 137, 183, 209, 491, 597, 607, 609, 621, 633, 837, 863, 895, 897, 897

Військово-історичний відділ (Kriegsgeschichtliche Abteilung) 22, 837, 897

Генеральний штаб військово-повітряних сил (Generalstab der Luftwaffe) 22, 801

* Тут і далі курсивом позначено сучасні назви установ та організацій.

- Сьомий відділ (картографії та географії) (7. Abteilung (Kartographie und Luftgeographie) 800, 801
- Головна польова комендатура [365] [у Львові] (Oberfeldkommandantur 365) 663
- Запасний та тренувальний підрозділ перекладачів зв'язку (Nachrichten-Dolmetscher-Ersatz- und Ausbildungs-Abteilung) 899
- Керівний штаб (Führungsstab OKW) 633, 637
- Таємна польова поліція (Geheime Feldpolizei) 93, 185
- Управління абверу "Закордон" (Amt Abwehr/Ausland) 185
- Управління загальними справами головного штабу збройних сил (Allgemeines Wehrmachtsamt (AWA), Amtsgruppe Allgemeines Wehrmachtsamt) 571
- Центральний відділ Верховного командування вермахту (Zentralabteilung des OKW) 91
- Верховне командування суходільних військ (OKX) (Oberkommando des Heeres (OKH) 20, 90, 91, 182, 183, 186, 187, 194, 195, 240, 241, 274, 275, 570, 571, 594, 595, 608, 609, 620, 621
- Група армій "Південь" (Heeresgruppe Süd) 188, 189
- Відділ пропаганди "Україна" (Propaganda-Abteilung Ukraine) 431
- Комендатура у м. Харків (Kommandantur in Charkow, Standort-Kommandantur Charkow) 821
- Парк військової техніки № 661 (Armeegerätepark 661) 821
- Сьомий відділ (7. Abteilung) 821
- Група армій "Північ" (Heeresgruppe Nord) 189
- Група армій "Центр" (Heeresgruppe Mitte) 179, 189, 313, 589
- Групи армій (армійські групи) (Heeresgruppe) 93, 585
- Штаб Верховного командування суходільних військ (Generalstab des Heeres (Oberkommando des Heeres) 20, 183, 187
- Адміністративний відділ (Abteilung Kriegsverwaltung) 183
- Відділ "Іноземні армії Сходу" (Abteilung Fremde Heere Ost) 895
- Служби флоту (Dienststellen der Marine) 621
- Верховна Рада СРСР 349, 514
- Президія 759
- Видубицький монастир 339
- Вища сільськогосподарська школа м. Горки (Білоруська сільськогосподарська академія, *Білоруська державна ордена Жовтневої революції та ордена Трудового Червоного Прапора сільськогосподарська академія*) 479
- Вищі навчальні заклади Дніпропетровська 22
- Віденське портове та складське [акціонерне товариство] (Wiener Hafен- und Lagerhaus AG) 895
- Відомство "Видавнича справа" (Amt für Verlagswesen) див. Уповноважений фірера у справі нагляду за загальним духовним і світоглядним навчанням та вихованням у НСДАП / Головне відомство "Письменство", Розділ I.2., с. 958
- Відомство з расової теорії (Amt für Rassenkunde) 863
- Військовий архів у м. Данциг (Heeresarchiv Danzig) 275
- Філіал в Данциг-Оливі (Zweigstelle Danzig-Oliva) 275
- Військовий лазарет 946 (Kriegslazarett 946) 897
- Військовий лазарет 947 (Kriegslazarett 947) 899
- Володимирський собор у Києві 341
- Всеросійська комуністична партія більшовиків див. Всесоюзна комуністична партія більшовиків

Всесоюзна комуністична партія (більшовиків) (ВКП(б) 349, 389, 393, 445, 465, 477, 543, 689, 717, 719, 723, 755, 759

Задніпровський районний комітет (Смоленськ) 477

Смоленський обласний комітет

Архів 543

Центральна комісія 707

Центральний комітет 514, 691, 707, 719

Всесоюзний ленінський комуністичний союз молоді (Комсомол) 717

Всесоюзний науково-дослідницький вугільний інститут у Харкові 419

Всесоюзний селекційно-генетичний інститут Всесоюзної академії сільськогосподарських наук ім. В. І. Леніна (*Селекційно-генетичний інститут – Національний центр насін-незнавства та сортовивчення Української академії аграрних наук*) 371, 417

Всеукраїнський центральний фотокіноархів у Києві (Центральний державний кінофото-фоноархів України імені Г. С. Пшеничного) 421, 543

Вугільно-хімічний інститут у Харкові див. Вуглехімічний інститут у Харкові

Вуглехімічний інститут у Харкові (*Український державний науково-дослідний вуглехімічний інститут*) 375, 419

Гайдельберзький університет див. Університет імені Рупрехта-Карла у Гайдельберзі

Географічна служба [Міністерства закордонних справ] (Geographische Dienst) 529

Гірниче управління “Герман Гьорінг” (Bergverwaltung “Hermann Göring”) 897

Гірничий інститут у Дніпропетровську (Інститут гірничої справи у Дніпропетровську; *Національний гірничий університет*) 315, 375

Головний архів (Київ) див. Головний історичний архів ім. В. Б. Антоновича; Центральный державний історичний архів України, м. Київ

Головний історичний архів ім. В. Б. Антоновича (*Центральний державний історичний архів України, м. Київ*) 421

“Holzner”, видавництво (Verlag Holzner) 839

Господарський штаб “Схід” (Економічний штаб “Схід”) (Wirtschaftsstab Ost) 22, 23, 831, 835, 863, 893, 897

Головна група “Економіка” (Chefgruppe Wirtschaft) 893

Головна група “Сільське господарство” (Chefgruppe Landwirtschaft) 22, 23, 831, 835, 893, 897

Господарська команда “Крим” (Wirtschaftskommando Krim (Wiko Krim) 525

Особлива група [Генерального уповноваженого у справі хімічного виробництва] (Generalbevollmächtigte für die Chemische Erzeugung (Sondergruppe G. B. Chemie) 893

Грайфсвальдський університет див. Університет ім. Ернста Моріца Арндта у Грайфсвальді

Державна бібліотека [Берліну] (Staatsbibliothek [Berlin] 359

Державна бібліотека у м. Лемберг (Staatsbibliothek Lemberg; *Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаніка НАН України*) 663

Державна вчена рада див. Народний комісаріат просвіти РРФСР

Державна комісія СРСР з планування див. Рада народних комісарів СРСР

Державне політичне управління Народного комісаріату внутрішніх справ РРФСР (ДПУ НКВС РРФСР) 381, 441, 453, 693

Державний історико-культурний заповідник “Всеукраїнський музейний городок” (Всеукраїнське музейне містечко) 423; див. також Києво-Печерська лавра

- Центральний антирелігійний музей (Музей безвірників, Музей безбожників, Антирелігійний музей, Музей атеїзму) 423, 543
- Державний музей українського мистецтва (Державний музей східноєвропейського мистецтва; *Національний художній музей України*) 339, 341, 745
- Державний таємний архів див. Пруський державний таємний архів
- Дніпропетровський гірничий інститут див. Гірничий інститут у Дніпропетровську
- Дніпропетровський державний університет (*Дніпропетровський національний університет ім. Олесь Гончара*) 397, 417, 715
- Дніпропетровський інститут інженерів залізничного транспорту (*Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту ім. академіка В. Лазаряна*) 417
- Дніпропетровський історичний музей ім. Д. Яворницького (*Дніпропетровський національний історичний музей ім. Д. І. Яворницького*) 415, 509
- Дніпропетровський політехнічний інститут (Дніпропетровський хіміко-технологічний інститут; *Український державний хіміко-технологічний університет*) 397, 421
- Дослідницька служба в галузі [сільського господарства] (Forschungsstelle für landwirtschaftliche Raumforschung) 899
- Дослідницька служба “[Водні ресурси на східних територіях]” (Forschungsstelle Wasser im Ostraum) 899
- Дослідницька служба з питань обробітку землі Саксонського дослідницького центру рослинництва та ґрунтознавства (Forschungsstelle für Bodenbearbeitung der Sächsischen Forschungsanstalt für Pflanzenbau und Bodenkunde) 899
- Дослідницький інститут Німецької імперської пошти (Forschungsinstitut der deutschen Reichspost; Forschungsstelle der Deutschen Reichspost) 893
- Дослідні установи Карадагу 419
- Дослідні установи Нікіті 419
- “Eher Verlag” (Vera Verlagsanstalt GmbH), видавничий концерн 827, 887, 889; див. також НСДАП / Центральне видавництво НСДАП
- Екзаменаційне відомство для економістів, торгівців та викладачів комерційної справи (Prüfungsamt für Volkswirte, Kaufleute und Handelslehrer) 895
- Естонський краєзнавчий музей у Дерпті (Estnisches Volksmuseum in Dorpat) 503
- “Естрада” див. Центральна державна єврейська бібліотека ім. М. Вінчевського
- Житлове управління у м. Самбір 663
- Загальна електрична компанія (Allgemeine Elektrizitäts-Gesellschaft (AEG) 899
- Загальний союз німецьких антикомуністичних організацій (Антикомінтерн) (Gesamtverband Deutscher antikommunistischer Vereinigungen e.V., Antikomintern) 22, 607, 895
- Загальний табір “Тршинець” (Gemeinschaftslager “Trzynietz”) 895
- Західноєвропейський музей у Києві див. Київський музей західного та східного мистецтва
- “I. G. Farbenindustrie”, акціонерне товариство 22, 829, 897
- Імперська бібліотека для молоді див. Націонал-соціалістська німецька робітничка партія
- Імперська канцелярія (Райхсканцелярія) (Reichskanzlei) 195
- Імперська служба територіальних досліджень та планування землекористування (Reichsstelle für Raumforschung und Raumordnung) 769
- Імперське відомство “Прадавня та рання історія” (Reichsamt Vor- und Frühgeschichte) див. Уповноважений фіурера у справі нагляду за загальним духовним і світоглядним

- навчанням та вихованням у НСДАП / Відомство “Прадавня і рання історія”, Розділ 1.2., с. 958
- Імперське генеалогічне відомство Міністерства внутрішніх справ (Імперське відомство з генеалогії; Reichssippenamt im Reichsministerium des Innern) 253, 805
- Імперське радіо (Reichsrundfunk; Großdeutscher Rundfunk) 633
- Імперський архів у Потсдамі (Reichsarchiv in Potsdam) 189
- Імперський кіноархів (Reichsfilmarchiv) 849
- Імперський комітет з туберкульозу (Reichsausschuss für Tuberkulose) 863
- Імперський університет у м. Позен (Reichsuniversität Posen) 893
- Інститут сільськогосподарської техніки (Landmaschinen Institut) 897
- Обсерваторія (Sternwarte) 367, 373
- Семинар з мови та етнографії [народів] Східної Європи (Seminar für Sprache und Völkerkunde Osteuropas) 895
- Інститут [Близького та Середнього] Сходу у Франкфурті-на-Майні (Orient-Institut in Frankfurt am Main) 897
- Інститут генетики та селекції Т. Лисенка див. Всесоюзний селекційно-генетичний інститут Всесоюзної академії сільськогосподарських наук ім. В. І. Леніна
- Інститут геології у Києві див. АН УРСР / Інститут геологічних наук
- Інститут гірничої справи у Харкові див. Всесоюзний науково-дослідницький вугільний інститут у Харкові
- Інститут економіки східноєвропейських країн (Інститут економіки Росії та східноєвропейських країн; Wirtschaftsinstitut für die Oststaaten, Wirtschaftsinstitut für Russland und die Oststaaten) 22, 855, 893
- Інститут Лисенка в Одесі див. Всесоюзний селекційно-генетичний інститут Всесоюзної академії сільськогосподарських наук ім. В. І. Леніна
- Інститут медицини та природознавства (Institut für Geschichte der medizinischen Naturwissenschaft) 897
- Інститут народної психології (Institut für Völkerpsychologie) у Празі див. Німецький Карлів університет у Празі / Кафедра соціальної та народної психології
- Інститут расової біології (Rassenbiologisches Institut) див. Вища школа / Інститут біології та расової теорії, Розділ 1.2., с. 957
- Інститут релігієзнавства див. Вища школа / Інститут релігієзнавства університету м. Галле, Розділ 1.2., с. 957
- Інститут світової економіки у Гамбурзі (Hamburgisches Welt-Wirtschaftsinstitut) 893
- Інститут суднобудування у м. Миколаєві див. Миколаївський кораблебудівний інститут
- Інститут Східної Європи (Osteuropa-Institut) див. Університет у Бреслау
- Інтернаціональний союз журналістів (Internationaler Journalistenverband) 85
- Історичний музей у Сімферополі див. Центральний музей Тавриди
- Історичний музей у Смоленську 505
- Італійська комісія з пропаганди (Italienische Propaganda-Kommission) 421
- Іхтіологічний інститут в Керчі див. Азово-Чорноморський науково-дослідний інститут морського рибного господарства та океанографії
- Карадазька актинометрична лабораторія (станція) (*Карадазька науково-дослідницька геофізична обсерваторія Українського гідрометеорологічного центру Міністерства надзвичайних ситуацій України*) 419
- Керченський музей (*Керченський державний історико-археологічний музей*) 513, 745
- Києво-Печерська лавра 339, 371, 413, 423, 589; див. також Державний історико-культурний заповідник “Всеукраїнський музейний городок”

Київська лавра див. Києво-Печерська лавра
Київський будинок учених див. Академія наук УРСР
Київський музей західного та східного мистецтва (*Національний музей мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків*) 413
Київський обласний архів (*Державний архів Київської області*) 415, 417
Київський університет (*Київський національний університет ім. Тараса Шевченка*) 343, 375, 417
Обсерваторія 419
Юридичний факультет 417
Київський центральний архів давніх актів див. Головний історичний архів ім. В. Б. Антоновича
Колгоспи 469, 699, 709, 711
Комітет з питань культури в Дніпропетровській області 743
Комуністична партія див. Всесоюзна комуністична партія більшовиків
Комуністична партія Радянського Союзу (більшовиків) див. Всесоюзна комуністична партія більшовиків
Комуністичний інтернаціонал (Комінтерн) 349, 381, 449
Концерн “Eher Verlag” див. “Eher Verlag”, видавничий концерн
Крайова бібліотека при райхскомісарі України див. Райхскомісаріат “Україна” / Крайова бібліотека при райхскомісарі України
Крайова бібліотека у Ризі (Земельна бібліотека у Ризі, Ризька крайова бібліотека; *Латвійська національна бібліотека*) (Landesbibliothek Riga, Rigaer Landesbibliothek) 853
Крайовий музей давньої та ранньої історії Криму (Landesmuseum für Vor- und Frühgeschichte der Krim) 511
Крайовий музей у Кременчуці див. Кременчуцький історико-краєзнавчий музей
Кременчуцький історико-краєзнавчий музей (Кременчуцький краєзнавчий музей) 415
Кримський краєзнавчий музей див. Центральний музей Тавриди
Кримський педагогічний інститут (Таврійський університет) (*Таврійський національний університет ім. В. І. Вернадського*) 477
“Kuhndorf”, начальний табір 651

Лабораторія вірусних захворювань рослин у Сімферополі 419
Лавра див. Києво-Печерська лавра
Лазарети у Ризі 361
Латиський національний університет (Lettischen Nationaluniversität; *Латиський університет*) 479
L.V.G.U.m.b.H., ремонтне підприємство (L.V.G.U.m.b.H. Reparaturwerk) 899
Ленінградський державний університет (*Санкт-Петербурзький державний університет*) 431, 475
Ленінський комуністичний союз молоді Радянського Союзу див. Всесоюзний ленінський комуністичний союз молоді
Літературне об'єднання Червоної Армії та Флоту (ЛОКАФ) 557

Масонські ложі 91
Машинно-тракторні станції (МТС) 467, 645, 699, 707, 709
Мелітопольський міський краєзнавчий музей 415
Метеорологічна станція з аналізу хімічного складу повітря у Сімеїзі 419
Мечеті в Сімферополі 415

Миколаївський кораблебудівний інститут (Миколаївський суднобудівний інститут)
(Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова) 371, 417

Міжнародний союз житлової справи та містобудування (Штуттгарт) (Internationaler Verband für Wohnungswesen und Städtebau zu Stuttgart) 768, 769

Міжнародний союз містобудування (Internationaler Verband für Städtebau) див. Міжнародний союз житлової справи та містобудування (Штуттгарт)

Міністерство * народної освіти і пропаганди (Reichsministerium für Volksaufklärung und Propaganda) 651, 895

Вінета (Vineta Propagandadienst Ostraum e. V., Vineta) 633, 635, 653, 655

Філіал у Кьонігсберзі (Aussenstelle Königsberg) 655

Міністерство озброєння та військового виробництва Reichsministerium für Rüstung und Kriegsproduktion) 637, 895

Служба з планування (Planungsamt) 655

Міністерство окупованих областей Сходу див. Міністерство окупованих східних територій

Міністерство окупованих східних територій (Reichsministerium für die besetzten Ostgebiete (RMfdbO) 19, 22, 71, 75, 107, 137, 179, 183, 219, 229, 245, 249, 251, 311, 313, 323, 365, 367, 373, 375, 377, 435, 437, 491, 531, 593, 607, 609, 653, 767, 835, 841, 849, 893, 895

Видавнича служба “Схід” (Publikationsstelle Ost) 895

Відділ здоров’я (Abteilung Gesundheit) 375

Відділ землеустрою (Referat Raumordnung) 841, 893

Відділ преси та пропаганди (Presse- und Propaganda Abteilung) 849, 893

Головний відділ II “Політика” (Hauptabteilung II Politik) 71

Головний відділ III “Загальне управління” (Hauptabteilung III Allgemeine Verwaltung) 71

Організаційний штаб “К” (“Кавказ”) (Aufbaustab “K” (Kaukasus) 881

Служба Годеса (Dienststelle Gohdes) 881, 893

Організаційний штаб “Р” (“Росія”) (Aufbaustab “R” (Russland) 313

Особлива група “Трудова політика та соціальне управління” (Sondergruppe Arbeitspolitik und Sozialverwaltung) 863

Служба “Захід” (Dienststelle Westen) 229

Служби МОСТ 22

Спеціальний табір Вустрау (Sonderlager Wustrau) 897

Татарська координаційна служба (Tatarische Leitstelle) 897

Туркестанська координуюча служба (Turkestanische Leitstelle) 607, 897

Центральна служба з дослідження Сходу (Zentrale für Ostforschung) 367, 377, 539, 541, 897

Центральна служба з питань народів східних територій (Zentralstelle für Angehörige der Ostvölker) 895

Центральна служба зі збереження культурних цінностей на окупованих східних територіях див. Центральна служба обліку та охорони культурних цінностей на окупованих східних територіях

Центральна служба МОСТ для донського, кубанського та кавказького козацтва (Mittelstelle des Ostministeriums für die Don-, Kuban-, Terek-Kosaken) 274

* Тут і далі в українському перекладі назви кожного з міністерств Третього райху подано без зазначення держави, органом виконавчої влади якої вони були (оскільки німецькою мовою кожне з них називалося “імперським міністерством”, “Reichsministerium”, що вказує на приналежність до Третього райху).

Центральна служба обліку та охорони культурних цінностей на окупованих східних територіях (Zentralstelle zur Erfassung und Bergung von Kulturgütern in den besetzten Ostgebieten) 183, 245, 247, 249, 251

Міністерство праці (Reichsarbeitsministerium) 863

Міністерство пропаганди див. Міністерство народної освіти і пропаганди

Міська лікарня у Ратіборі (Städtisches Krankenhaus in Ratibor) 895

Могильовський державний музей (*Могильовський обласний краєзнавчий музей ім. Є. Р. Романова*) 505

Монастир Св. Бригітти поблизу Ревеля (Kloster St. Brigitten bei Reval) 469

Московський державний університет (*Московський державний університет ім. М. В. Ломоносова*) 475

Кафедра марксизму-ленінізму 475

Музей безвірників див. Державний історико-культурний заповідник “Всеукраїнський музейний городок” / Центральний антирелігійний музей

Музей в Анапі 513

Музей давньої історії у Дніпропетровську див. Дніпропетровський історичний музей імені Д. І. Яворницького

Музей давньої історії у Харкові див. Харківський історичний музей

Музей західноєвропейського мистецтва у Києві див. Київський музей західного та східного мистецтва

Музей Леніна у Києві див. Центральний музей В. І. Леніна у Москві / Київський філіал (Музей Леніна)

Музей народного мистецтва у Києві (*Національний музей українського народного декоративного мистецтва*) 413

Музей східноєвропейського мистецтва у Києві див. Державний музей українського мистецтва

Музей у Житомирі (*Житомирський обласний краєзнавчий музей*) 413

Музей у Керчі див. Керченський музей

Музей у Краснодарі (Краснодарський краєзнавчий музей; *Краснодарський державний історико-археологічний музей-заповідник*) 513

Музей у Мінську (Білоруський державний музей; *Національний історичний музей Республіки Беларусь*) 505

Музей у Могильові див. Могильовський державний музей

Музей у Новоросійську (*Новоросійський державний історичний музей-заповідник*) 513

Музей у Полоцьку див. Полоцький краєзнавчий музей

Музей у Старому Криму 413

Музей у Судаку 413

Музей у Тамані (*Таманський археологічний музей, філіал Краснодарського державного історико-археологічного музею-заповідника*) 513

Музей у Феодосії див. Феодосійський музей старожитностей

Музей Херсонеса Таврійського 427; див. також Херсонеський історико-археологічний музей-заповідник

Музеї Кавказу 513

Музеї Києва 413

Музеї Краснодару 499, 543

Музеї Мінська 543

Музеї Радянського Союзу 471

Музеї Ростова 543

Музеї України 471

Музеї Харкова 499

Надзвичайний комітет (НК) див. Рада народних комісарів РРФСР / Всеросійська надзвичайна комісія з боротьби з контрреволюцією і саботажем

Надзвичайний суд м. Краків 653

Геологічна комісія Народного комісаріату важкої промисловості 827

Народний комісаріат внутрішніх справ СРСР (НКВС СРСР) 693, 743

Народний комісаріат внутрішньої безпеки СРСР 391, 689

Народний комісаріат просвіти РРФСР
Державна вчена рада 715

Науковий інститут з розведення культурних рослин на [хуторі] Шунтук Майкопської округи (Наукова лабораторія Майкопської дослідної станції Всесоюзного інституту рослинництва у п. Шунтук Майкопської округи) 419

Науковий інститут захворювань рослин в Сімферополі див. Лабораторія вірусних захворювань рослин у Сімферополі

Наукові установи Дніпропетровська 371

Наукові установи Києва 417

Наукові установи Криму 371

Наукові установи Харкова 371, 417

Науково-дослідницький вугільний інститут Донбасу у Харкові див. Всесоюзний науково-дослідницький вугільний інститут у Харкові

Науково-економічний інститут “Одер-Дунай” у Штеттіні (Wirtschaftswissenschaftliches Oder-Donau-Institut in Stettin) 22, 890, 891

Націонал-соціалістська німецька робітничка партія (НСДАП) (Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei (NSDAP) 65, 69, 159, 201, 203, 207, 209, 243, 259, 311, 433, 437, 531, 545, 565, 567, 571, 577, 579, 601, 607, 617, 623, 681, 755, 767, 795, 819, 865

Вища школа див. Розділ I.2., с. 957

Відомства НСДАП (Ämter in der NSDAP) 583; див. також служби НСДАП

Відомство з навчання округу Відень (Gauschulungsamt Wien) 651

Відомство з навчання округу Зальцбург (Gauschulungsamt Salzburg) 635, 651

Відомство з навчання округу Каттовиц (Gauschulungsamt Kattowitz) 895

Відомство з навчання округу Нідердонау (Gauschulungsamt Niederdonau) 633, 637, 651

Гітлерюгенд (Hitlerjugend) 81, 621

Імперське управління з питань молоді (Reichsjugendführung) 632

Імперська бібліотека для молоді (Reichsjugendbücherei) 603

Головне відомство з навчання (Hauptschulungsamt)

Головне відомство з питань культури (Hauptkulturamt) 635, 653

Зовнішньополітичне відомство (Außenpolitisches Amt (APA) див. Розділ I.2., с. 957

Імперське відомство у справах сільського населення (Reichsamt für das Landvolk) 769

Партійна канцелярія (Parteikanzlei) 653

Націонал-соціалістська жіноча організація (Націонал-соціалістський жіночий союз; NS-Frauenschaft) 621

Націонал-соціалістський механізований корпус (Nationalsozialistisches Kraftfahrkorps) 267

Націонал-соціалістський союз німецьких викладачів (Nationalsozialistischer Deutscher Dozentenbund (NSDDB) 23, 813

Окружне відомство з питань сільського населення (Gauamt für das Landvolk) 637, 651

Окружні відомства з навчання (Gauschulungsämter) 613

Орденський замок Крьоссінзеє (Ordensburg Krössinsee, “Die Falkenburg am Krössinsee”), навчальний центр 603, 615, 881

Охоронні загони (СС) (Schutzstaffel (SS) 353

Війська СС (Waffen-SS) 242, 653

Головне оперативне управління СС (SS-Führungshauptamt) 897

Відомча група “D” (Санітарна служба військ СС) (Amtsgruppe D (Sanitätswesen der Waffen-SS) 633, 653

Головне управління імперської безпеки (Reichssicherheitshauptamt (RSHA) 653, 833, 895

Військове управління (Militärisches Amt) 897

Поліція безпеки (Sicherheitspolizei (SiPo) 897

Служба безпеки (СД) (Sicherheitsdienst (SD) 93, 97, 533, 591, 621, 663, 807, 833, 865, 897

Організація “Цепелін” (Unternehmen Zeppelin) 895

Головна команда СС “Північ” (SS-Hauptkommando Nord) 895

Головне управління СС (SS-Hauptamt) 609, 621, 635, 637

Командувач охоронної поліції (Befehlshaber der Ordnungspolizei) 807

Полк СС “Курт Еггерс” (SS-Standarte Kurt Eggers) 635, 653

Расово-політичне відомство (Відомство у справах расової політики; Rassenpolitisches Amt (RPA) 355

Служби НСДАП (Dienststellen der NSDAP) 20, 69, 531, 605

Уповноважений фіурера у справі нагляду за загальним духовним і світоглядним навчанням та вихованням у НСДАП див. Розділ I.2., с. 958

Фінансове управління [відомства завідувача фінансами НСДАП] (Amt Finanzverwaltung [des Amtes des Reichsschatzmeisters]) 583, 601, 621

Центральне видавництво НСДАП 827; див. також “Eher Verlag”, видавничий концерн

Штурмові загони (СА) (Sturmabteilung (SA) 621

Національний український музей див. Державний музей українського мистецтва

Нікітський ботанічний сад 417, 419

Відділ овочівництва 419

Німецька община у Києві 467

Німецьке товариство з ісламознавства (Deutsche Gesellschaft für Islamkunde) 894

Німецьке товариство з туберкульозу (Deutsche Tuberkulose-Gesellschaft) 863

Німецький Карлів університет у Празі (Karls-Universität Prag, Deutsche Universität von Prag)

Інститут соціальної та народної психології Німецького Карлового університету у Празі див. Німецький Карлів університет у Празі / Кафедра соціальної та народної психології

Кафедра соціальної та народної психології (Lehrstuhl für Sozial- und Völkerpsychologie) 635, 655, 781

Німецький книжковий магазин [у Ризі] (Deutsche Buchhandlung [in Riga]) 865

Німецький трудовий фронт (Deutsche Arbeitsfront (DAF) 897

Науковий інститут праці (Arbeitswissenschaftliches Institut) 769, 863

Німецький Червоний Хрест (Deutsches Rotes Kreuz) 65, 637

Обласний архів Дніпропетровська 421

Обласний архів Києва див. Київський обласний історичний архів

Обласний архів у Харкові див. Харківський обласний державний архів

Обсерваторія з вивчення радіаційного випромінювання в Карадазі див. Карадазька актинометрична лабораторія (станція)

Обсерваторія Київського університету див. Київський університет / Обсерваторія

Обсерваторія у Києві див. Київський університет / Обсерваторія

Обсерваторія у Сімеїзі (філіал Пулковської обсерваторії) 419

Обсерваторія у Харкові див. Харківський державний університет / Обсерваторія

Окружний музей у Мелітополі див. Мелітопольський міський краєзнавчий музей

Окружний музей у Ростові див. Ростовський обласний музей краєзнавства

Організація Тодта (Organisation Todt) 807
Ostland-Film G.m.b.H., товариство 867

Партійний архів Дніпропетровська 543
Партійний архів Смоленська див. Всесоюзна комуністична партія (більшовиків) / Смоленський обласний комітет / Архів
Партія див. Націонал-соціалістська німецька робітничка партія
Педагогічний інститут Херсона див. Херсонський педагогічний інститут ім. Н. Крупської
Полоцький краєзнавчий музей (*Краєзнавчий музей Національного Полоцького історико-культурного музею-заповідника*) 505
“Просвіта”, товариство 657
Профспілки СРСР 646, 647, 736, 737

Рада народних комісарів РРФСР (РНК РРФСР)
Всеросійська надзвичайна комісія з боротьби з контрреволюцією і саботажем 693
Рада народних комісарів СРСР (РНК СРСР) 352
Державна комісія СРСР з планування (Держплан СРСР) 691
Радгоспи в СРСР 699, 707, 709
Райхскомісаріат “Остланд” (РКО) (Reichskommissariat Ostland (RKO) 805, 807, 839, 865
Відділ науки і культури (відділ ІІо) (Abteilung Wissenschaft und Kultur (Abteilung ІІо) 807
Відомство з охорони пам’яток (Denkmalamt) 503
Генерал-комісаріат “Латвія” (Generalkommissariat Lettland) 865
Гебітскомісаріат “Рига” (Gebietskommissariat Riga) 807
Головний відділ ІІІ (Hauptabteilung ІІІ)
Відділ “Продовольство і сільське господарство” (Abteilung Ernährung und Landwirtschaft) 835
Крайове відомство з питань прадавньої та ранньої історії у Ризи (Landesamt für Vor- und Frühgeschichte in Riga) 503
Окружне відомство прадавньої та ранньої історії у Вільно (Bezirkamt für Vor- und Frühgeschichte in Wilna) 503
Райхскомісаріат “Україна” (РКУ) (Reichskommissariat Ukraine (RKU) 835
Генерал-комісаріат Києва (Generalkommissariat Kiew) 371
Відділ культурної політики (Abteilung Kulturpolitik) 371
Головний відділ “Продовольство і сільське господарство” (Hauptabteilung Ernährung und Landwirtschaft) 835
Крайове відомство прадавньої та ранньої історії у Києві (Landesamt für Vor- und Frühgeschichte in Kiew) 507
Крайова бібліотека при райхскомісаріаті України (Центральна бібліотека райхскомісара України; Landesbibliothek beim Reichskommissar der Ukraine) 461, 765, 767
Крайовий музей первісної та стародавньої історії у Києві (Landesmuseum für Vor- und Frühgeschichte Kiew) 821
Крайовий сільськогосподарський дослідницький центр у Києві (Landwirtschaftliche Landesforschungszentrale in Kiew) 469
Російська визвольна армія (РВА) 489; див. також Російський комітет
Російський комітет 741; див. також Російська визвольна армія
Ростовський обласний музей краєзнавства 415

СА див. Націонал-соціалістська німецька робітничка партія / Штурмові загони
“Світова служба” (“Weltendienst”), інформаційне агентство 603, 609, 887

СД див. Націонал-соціалістська німецька робітничка партія / Головне управління імперської безпеки / Служба безпеки
Севастопольська біологічна станція (*Институт біології південних морів ім. О. О. Ковалевського НАН України*) 419
Синагоги в Сімферополі 415
Синдикат [з виробництва] азоту (Stickstoff-Syndikat) 893
Науковий відділ (Wissenschaftliche Abteilung) 893
Сільськогосподарський інститут м. Херсона див. Херсонський сільськогосподарський інститут ім. О. Д. Цюрупи
Служба дослідження Сходу (Любін, Бреслау) (Forschungsstelle Ost von Lüben (Breslau) 655
Служба з дослідження Сходу див. Міністерство окупованих східних територій / Центральна служба з дослідження Сходу
Служба Розенберга (Dienststelle Rosenberg) див. Уповноважений фіурера у справі нагляду за загальним духовним і світоглядним навчанням та вихованням у НСДАП, Розділ I.2., с. 958
Софійський собор у Києві 413
Союз друзів Радянського Союзу (Verband der Freunde der Sowjet-Union, Bund der Freunde der Sowjetunion) 85
Союз німецьких електротехніків (Verband der Deutschen Elektrotechniker) 893
Спілка безвірників (Verband der kämpfenden Gottlosen, Gottloser Verband) 83
СС див. Націонал-соціалістська німецька робітничка партія / Охоронні загони
Стационарний табір військовополонених VI/G (Stammlager VI/G) 893
Східне міністерство див. Міністерство окупованих східних територій

Таврійський університет (*Таврійський національний університет ім. В. І. Вернадського*) див. Кримський педагогічний інститут
Театр Білоруської Радянської Соціалістичної республіки (див. Білоруський державний театр Театри у Мінську 479
Товариство “Туркестан” (Робоче товариство “Туркестан”) (Arbeitsgemeinschaft Turkestan) 607, 895
Транспортний інститут Дніпропетровська див. Дніпропетровський інститут інженерів залізничного транспорту
Туркестанська координуюча служба (Turkestanische Leitstelle) див. Міністерство окупованих східних територій

Український допоміжний комітет 667, 669, 675
Український історичний музей див. Харківський обласний краєзнавчий музей
Український комітет у м. Стрий 663
Український науковий інститут в Берліні (Ukrainisches Wissenschaftliches Institut in Berlin) 893
Університет ім. Альберта у Кьонігсберзі (Кьонігсберзький університет ім. герцога Альбрехта, Альбертіна) (Albertus-Universität Königsberg, Albertina)
Інститут східноєвропейського права (Institut für osteuropäisches Recht) 22, 841, 843, 897
Університет ім. Ернста Моріца Арндта у Грайфсвальді (Ernst-Moritz-Arndt-Universität Greifswald) 891
Університет ім. Рупрехта-Карла у Гайдельберзі (Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg) 609
Інститут дослідження великих економічних регіонів (Institut für Großraumwirtschaft) 895
Університет ім. Фрідріха Вільгельма в Берліні (Friedrich-Wilhelms-Universität zu Berlin) (Берлінський університет ім. Гумбольдта; *Humboldt-Universität zu Berlin*) 637

- Інститут зовнішньої політики при Берлінському університеті (Auslandwissenschaftliches Institut) див. Берлінський університет ім. Фрідріха Вільгельма / Факультет зовнішньої політики
Факультет зовнішньої політики (Auslandswissenschaftliche Fakultät) 23, 367, 877
- Університет у Бонні (Universität Bonn) (*Райнський університет Фрідріха Вільгельма в Бонні (Rheinische Friedrich-Wilhelms-Universität Bonn)*)
Стоматологічний інститут (Zahnärztliches Institut) 401
- Університет у Бреслау (Universität Breslau; *Вроцлавський університет*)
Інститут Східної Європи в Бреслау (Osteuropa-Institut Breslau) 607, 893
- Уповноважений з виконання чотирирічного плану (Beauftragter für den Vierjahresplan) 893
- Управління з перевезень “Схід” (Straßentransportleitung Ost (Stralo) 807
- Уряд Генерал-Губернаторства (Regierung des Generalgouvernements)
Відділ забезпечення (Fürsorgeabteilung) 663
- Федеральний архів у Берліні (Bundesarchiv Berlin) 18
- Філіал Вищої школи з питань расового вчення та біології див. Вища школа / Інститут біології та расової теорії Вищої школи, Розділ I.2., с. 957
- Фонд ім. Райнхарда Гейдріха (Reinhard-Heydreich-Stiftung) 22, 655, 847
- Фортеця Крьоссінзеє див. Націонал-соціалістська німецька робітничка партія / Орденський замок Крьоссінзеє
- Фото-, кіноархів у Києві див. Всеукраїнський центральний фотокіноархів
- Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка 529
- Харківський державний університет (*Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна*) 417
Музей природи 821
Обсерваторія (*Науково-дослідницький інститут астрономії Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна*) 419
- Харківський історичний музей 415, 509; див. також Харківський обласний краєзнавчий музей
- Харківський обласний державний архів 421
- Харківський обласний краєзнавчий музей ім. Артема 821
- Харківський університет див. Харківський державний університет
- Харківський фізико-математичний інститут 821; див. також Харківський державний університет
- Херсонський історико-археологічний музей-заповідник (*Національний заповідник “Херсонес Таврійський”*) 513; див. також Музей Херсонеса Таврійського
- Херсонський музей див. Музей Херсонеса Таврійського
- Херсонський педагогічний інститут ім. Н. Крупської (*Херсонський державний університет*) 371, 417
- Херсонський сільськогосподарський інститут ім. О. Д. Цюрупи (*Херсонський державний аграрний університет*) 417
- Червона Армія 393, 429, 431, 451, 465, 469, 689, 739
- Червоний Флот 429
- Царські палаци біля Петербургу 589
- Центральна бібліотека Києва (Zentralbibliothek Kiew) див. Райхскомісаріат “Україна” / Крайова бібліотека при райхскомісарі України

Центральна бібліотека Херсона (*Херсонська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Олесь Гончара*) 423

Центральна державна єврейська бібліотека ім. М. Вінчевського 341

Центральне імперське поштове відомство (Reichspostzentralamt) 893

Центральний архів давніх актів див. Головний історичний архів ім. В. Б. Антоновича

Центральний державний архів вищих органів влади та управління України 18

Центральний державний історичний архів Харкова див. Харківський обласний державний архів

Центральний інститут біології Чорного моря див. Севастопольська біологічна станція

Центральний історичний архів у Києві див. Головний історичний архів ім. В. Б. Антоновича

Центральний музей В. І. Леніна у Москві 629

Київський філіал (Музей Леніна) 341, 507

Центральний музей Сімферополя див. Центральний музей Тавриди

Центральний музей Тавриди (*Кримський республіканський краєзнавчий музей*) 419, 511

Центральний пункт по збиранню і обліку культурних цінностей див. Міністерство окупованих східних територій / Центральна служба обліку та охорони культурних цінностей на окупованих східних територіях

Церкви Києва 339, 415, 467

Церкви Сімферополя 415

Школи у Ризі 361

Register der Einrichtungen und Organisationen

I. Struktureinheiten des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg, anderen Dienststellen und Einrichtungen des Reichsleiters Alfred Rosenberg*

I.1. Struktureinheiten des Einsatzstabes Reichsleiter Rosenberg

Abteilungen der Stabsführung s. Stabsführung, S. 975–977
Arbeitsgruppe Charkow 116, 192, 324, 818, 820, 834
Arbeitsgruppe des Pg. Utikal 74
Arbeitsgruppe Dnjepropetrowsk 394, 410
Arbeitsgruppe Estland 178, 192, 272, 296, 298, 834; s. a. Arbeitsgruppe Reval
 Außenstelle Dorpat 192
Arbeitsgruppe Füssen 192
Arbeitsgruppe Italien 782
Arbeitsgruppe Kiew 192, 324, 400, 410; s. a. Arbeitsgruppe Westukraine
Arbeitsgruppe Krim 110, 116, 118, 192, 368, 408, 522, 524, 526, 834; s. a. Arbeitsgruppe Simferopol
 Abteilung Sichtung 526
Arbeitsgruppe Lettland 178, 192, 272, 296, 298, 834
Arbeitsgruppe Litauen 178, 192, 272, 296, 298, 834; s. a. Arbeitsgruppe Wilna
Arbeitsgruppe Minsk s. Arbeitsgruppe Weißruthenien
Arbeitsgruppe Nordukraine 116
Arbeitsgruppe Ostukraine (Arbeitsgruppe Ost-Ukraine) 110, 116, 314, 834
Arbeitsgruppe Reval 118, 122; s. a. Arbeitsgruppe Estland
Arbeitsgruppe Simferopol 324, 410, 818; s. a. Arbeitsgruppe Krim
Arbeitsgruppe Smolensk 484, 492
Arbeitsgruppe Südukraine (Arbeitsgruppe Süd-Ukraine) 80, 88, 116, 118, 120
Arbeitsgruppe Weißruthenien 178, 192, 266, 484, 832, 834
Arbeitsgruppe Westukraine (Arbeitsgruppe West-Ukraine) 64, 80, 88, 116, 118, 120, 366, 834;
 s. a. Arbeitsgruppe Kiew
Arbeitsgruppe Wilna 832; s. a. Arbeitsgruppe Litauen
Arbeitsgruppen der HAG Mitte 482
Arbeitsgruppen des ERR 25, 28, 68, 108, 114, 124, 130, 134, 136, 138, 140, 142, 144, 146, 150,
 152, 158, 160, 162, 164, 170, 172, 200, 208, 210, 236, 242, 304, 310, 330, 368, 392, 404,
 458, 488, 582, 584, 598, 772, 852
Archiv der Originalausarbeitungen des ERR (Archiv der Ausarbeitungen) s. Stabsführung /
 Hauptabteilung II Einsatz / Abteilung Erfassung und Sichtung (II c)
Außenstelle Dnjepropetrowsk 192, 324, 818, 854; s. a. Arbeitsgruppe Ostukraine, Arbeitsgruppe
 Dnjepropetrowsk
Außenstelle Krynica 668, 674
Außenstelle Lemberg (Nebenstelle Lemberg) 660, 662, 666, 672, 674
Dienststelle Bialystok 660, 672
Dienststelle Frauenberg 602
Einsatzkommando Gorki 484

* Die unvollständige Liste der Struktureinheiten des ERR und Dienststellen des Reichsleiters Alfred Rosenberg kann man auch im ersten Teil der Monographie finden.

Einsatzkommando Mogilew-Gorki 492
 Einsatzkommando Orel 492
 Einsatzkommandos des ERR 25, 482
 Hauptarbeitsgruppe Belgien 160
 Hauptarbeitsgruppe Belgien und Nordfrankreich 192, 220, 586, 590
 Hauptarbeitsgruppe Frankreich 160, 192, 220, 594, 782
 Hauptarbeitsgruppe Italien s. Arbeitsgruppe Italien
 Hauptarbeitsgruppe Mitte 266, 268, 270, 272, 290, 482, 484, 486, 492, 494, 660, 662, 666, 672, 674, 772, 876
 Abteilung Auswertung 266, 268, 492
 Abteilung Erfassung 266
 Hauptarbeitsgruppe Niederlande 160, 192, 222
 Hauptarbeitsgruppe Ostland 72, 160, 178, 192, 214, 266, 268, 290, 296, 298, 366, 378, 452, 460, 484, 486, 492, 594, 628, 640, 772, 808, 828, 832, 834, 836, 838, 840, 846, 866, 876
 Abteilung Auswertung 268, 379, 381, 521
 Auswertungs- und Übersetzungsbüro 296, 346
 Hauptdienststelle Riga (Dienststelle Riga) 804
 Hauptarbeitsgruppe Südosten 222, 782
 Hauptarbeitsgruppe Ukraine 29, 76, 78, 80, 86, 88, 94, 98, 100, 110, 116, 118, 120, 160, 178, 192, 216, 276, 280, 300, 324, 326, 332, 334, 336, 340, 342, 352, 354, 378, 394, 396, 400, 404, 406, 408, 410, 412, 420, 422, 424, 426, 428, 432, 434, 456, 460, 464, 470, 472, 484, 492, 522, 532, 546, 548, 584, 628, 634, 636, 642, 654, 658, 662, 666, 672, 674, 676, 678, 682, 686, 752, 756, 758, 764, 770, 772, 818, 828, 834, 854, 872, 876
 Abteilung Auswertung (Abteilung II) 326, 332, 334, 342, 352, 378, 380, 520, 662, 752, 756; s. a. Hauptarbeitsgruppe Ukraine / Abteilung Sichtung
 Fotolabor 336, 338
 Übersetzerbüro 336, 340
 Abteilung Erfassung 410, 462, 872
 Abteilung Erfassung und Planung (Abteilung I) 324, 332, 334, 818, 854, 872
 Abteilung Sichtung 406, 410, 460, 462, 546, 660, 678, 682, 686, 752, 758, 768, 770, 778
 Verkartungsbüro 340
 Hauptarbeitsgruppen des ERR 25, 29, 30, 108, 114, 124, 130, 134, 136, 138, 140, 142, 144, 146, 150, 152, 158, 160, 162, 164, 170, 180, 200, 208, 210, 234, 242, 304, 310, 318, 320, 330, 378, 380, 436, 462, 482, 486, 520, 582, 586, 590, 598, 778, 780, 782, 798, 818
 Hauptarbeitsgruppen im Westen (westliche Hauptarbeitsgruppen) 200, 380
 Hauptarbeitsgruppen Osten (Hauptarbeitsgruppen im Osten) 380, 772, 774, 776
 Mobile Kommandos des ERR 198
 Sonderkommando Gorki 272
 Sonderkommando Griechenland 584
 Sonderkommando Kaukasien (Sonderkommando Kaukasus) 192, 818, 834
 Sonderkommando Mitte 160, 192, 266, 834; s. a. Vorkommando Mitte
 Sonderkommando Mogilew 272
 Sonderkommando Moskau 312
 Sonderkommando Nord 286, 292, 590
 Sonderkommando Osten 29, 286, 292, 626, 636, 638, 654, 676, 684
 Sonderkommando Petersburg 312; s. a. Vorkommando für Petersburg (Gatschina)
 Sonderkommando Rostow (Sonderkommando Rostow/Don) 192, 410, 834
 Sonderkommando Saloniki 192; s. a. Vorkommando Saloniki
 Sonderkommando Süd 286, 292
 Sonderkommando Südosten 286, 292

Sonderkommando Westen 286, 292
 Sonderkommando Kursk 192
 Sonderkommandos der HAG Mitte 482
 Sonderkommandos des ERR 25, 29, 90, 92, 160, 182, 184, 186, 284, 290, 292, 584, 586, 620, 818
 Sonderstab Amerikanismus (Sonderstab Liberalismus und Amerikanismus) 28, 286, 288, 290, 578, 608
 Sonderstab Archive 28, 29, 188, 420
 Sonderstab Bibliothek der Hohen Schule 28, 176, 576, 798, 852
 Sonderstab Bibliotheken (Sonderstab Dr. Abb, Sonderstab Bibliothekswesen) 28, 118, 422
 Sonderstab Bildende Kunst 28, 118, 206, 210, 212, 224, 226, 228, 286, 412, 550, 572
 Arbeitsgruppe Louvre 228
 Sonderstab Judeninstitut 28, 422
 Sonderstab Lehrmittel 28, 578
 Sonderstab Musik (Sonderstab Musikwissenschaft) 28, 29, 66, 286, 412, 574
 Sonderstab Presse 28, 286, 288, 578, 608
 Sonderstab Religionswissenschaft (Sonderstab H) 28
 Sonderstab Sippenkunde (Sonderstab Sippenforschung) 28, 29, 252
 Sonderstab Theater 28, 578
 Sonderstab Volkskunde 28, 29, 154, 288, 412, 414, 576
 Sonderstab Vor- und Frühgeschichte 28, 29, 118, 120, 174, 280, 288, 396, 414, 472, 496, 500, 502, 506, 510, 574, 590, 820
 Sonderstab Vorgeschichte s. Sonderstab Vor- und Frühgeschichte
 Sonderstab Weltanschauliche Information 28, 29, 254, 288, 574
 Sonderstab Wissenschaft 28, 29, 30, 94, 98, 100, 104, 106, 108, 118, 120, 180, 288, 300, 314, 332, 336, 342, 346, 354, 364, 366, 368, 376, 400, 414, 420, 436, 452, 458, 538, 540, 562, 576, 876, 878
 Sonderstäbe des ERR 25, 28, 29, 30, 146, 148, 150, 152, 156, 158, 160, 162, 164, 168, 172, 192, 210, 244, 252, 258, 260, 318, 346, 364, 406, 436, 458, 498, 574, 578, 580, 620, 810
 Stabsführung 25, 29, 30, 80, 88, 100, 110, 112, 114, 116, 120, 126, 128, 130, 136, 138, 144, 146, 148, 150, 152, 158, 160, 162, 170, 174, 176, 180, 190, 192, 200, 202, 204, 208, 210, 224, 226, 238, 248, 252, 258, 260, 262, 264, 266, 270, 274, 282, 284, 286, 287, 291, 305, 311, 315, 317, 319, 321, 323, 335, 347, 353, 357, 359, 361, 369, 379, 381, 394, 400, 404, 406, 408, 410, 424, 434, 436, 456, 460, 462, 474, 484, 486, 492, 500, 516, 520, 528, 532, 533, 557, 563, 579, 591, 594, 596, 626, 628, 632, 648, 650, 666, 672, 676, 678, 772, 776, 784, 818, 828, 832, 834, 836, 838, 840, 846, 848, 854, 862, 868, 870, 872, 880, 884
 Abteilung Auswertung (1942) 29, 128, 174, 176, 180, 190, 192, 252, 304, 310, 314, 316, 318, 322, 334, 344, 346, 356, 360, 376, 594, 596, 830, 832, 836, 838, 840, 846, 848; s. a. Hauptabteilung II Einsatz (Januar–Oktober 1943) / Abteilung Erfassung und Sichtung (II c)
 Gruppe Allgemeine 128
 Gruppe Büchereien 128
 Gruppe Inventarisierung 128
 Gruppe Lichtbild 128
 Abteilung I a s. Hauptabteilung I Geschäftsführung und Organisation (Januar–Oktober 1943) / Abteilung Geschäftsverteilung und Personaleinsatz (I a)
 Abteilung Organisation (1942) 126, 206, 230, 316; s. a. Hauptabteilung I Geschäftsführung und Organisation (Januar–Oktober 1943)
 Gruppe Beschaffung (Gruppe Beschaffung und Nachschub) 126, 204
 Gruppe Fahrbereitschaft 126
 Gruppe Innendienst 126

Gruppe Personal 126; s. a. Hauptabteilung I Geschäftsführung und Organisation (Januar–Oktober 1943) / Abteilung Geschäftsverteilung und Personaleinsatz (I a)
 Abteilung Referat Osten (1942) 128, 206, 346, 594, 818; s. a. Hauptabteilung II Einsatz (Januar–Oktober 1943) / Abteilung Referat Osten (II b)
 Gruppe Bericht 128
 Gruppe Planung 128
 Abteilung Referat Westen und Südosten (1942) 126, 594; s. a. Hauptabteilung II Einsatz (Januar–Oktober 1943) / Abteilung Referat Westen und Südosten (II a)
 Gruppe Bericht 126
 Gruppe Planung 126
 Abteilung Sonderaufgaben (1942)
 Abteilungen der Stabsführung 132
 Fotoarchiv 612
 Fotolabor 612
 Hauptabteilung I Geschäftsführung und Organisation (Januar–Oktober 1943) 230; s. a. Abteilung Organisation (1942)
 Abteilung Geschäftsverteilung und Personaleinsatz (I a) 204, 230, 234, 236, 238, 240, 250, 358
 Gruppe Innendienst 230
 Gruppe Personal 230
 Abteilung Organisation (I b) 230, 232, 234, 236, 240, 242
 Gruppe Information 232
 Gruppe Wehrmacht, Marketenderei und Fahrbereitschaft 232
 Hauptabteilung II Außendienst (Ende 1944) 288, 290, 292, 596, 634
 Hauptabteilung II Einsatz (Januar–Oktober 1943) 232, 248, 250, 270
 Abteilung Erfassung und Sichtung (II c) 29, 232, 262, 264, 270, 378, 380, 390, 404, 408, 410, 436, 474, 484, 486, 516, 518, 528, 532, 538, 856, 862, 868, 870, 872, 880, 884; s. a. Abteilung Auswertung (1942), Ostbücherei
 Archiv der Originalausarbeitungen des ERR (Archiv der Ausarbeitungen, “Sowjet-Archiv”) 30, 484, 544, 608
 Führungszentrale der Abteilung Erfassung und Sichtung 518, 520
 Gruppe Aktuelle Bearbeitungen 234
 Gruppe Erfassung 232
 Gruppe Information und Materialabgabe 234
 Gruppe Ostbücherei 234
 Gruppe Sichtung 232
 Stabsarbeitsgruppe der Abteilung Erfassung und Sichtung 518, 520
 Zweigstelle der Abteilung Erfassung und Sichtung 516
 Abteilung Referat Osten (II b) 232, 236, 240, 248, 250, 270, 436, 872; s. a. Abteilung Referat Osten (1942)
 Abteilung Referat Westen und Südosten (II a) 204, 232, 236, 240, 248, 270, 290; s. a. Abteilung Referat Westen und Südosten (1942)
 Abteilung II d s. Berichtswesen und Zentralstelle (II d)
 Berichtswesen und Zentralstelle (II d) 234, 244, 246, 270
 Hauptabteilung Sonderaufgaben (Januar–Oktober 1943) 224, 226, 228, 234
 Abteilung Geschäftsführung für [den] Sonderstab “Bildende Kunst” (III b) 234
 Abteilung Organisation der Sicherstellung von Kunstgegenständen aus jüdischem Besitz (III a) 234
 Hauptabteilung I (November 1943 – Oktober 1944) 282
 Hauptabteilung I Auswertung (Ende 1944) 288, 292, 556, 614, 626
 Übersetzerbüro (I b) 552, 558, 562, 610, 616

Hauptabteilung IV (November 1943 – Oktober 1944) 282, 546; s. a. Abteilung Auswertung
 (1942), Hauptabteilung II Einsatz (Januar–Oktober 1943)
 Hauptabteilung II (November 1943 – Oktober 1944) 282, 546
 Hauptabteilung III (November 1943 – Oktober 1944) 282, 596
 Hauptabteilung III Geschäftsführung und Personaleinsatz (Ende 1944) 288, 290, 292
 Stützpunkt Rostow 818
 Übersetzerbüro (I b) s. Stabsführung / Hauptabteilung I Auswertung (Ende 1944)
 Verbindungsstelle Agram 192
 Verbindungsstelle beim Reichskommissare der Ukraine 80, 88, 192
 Verbindungsstelle Belgrad 160, 192
 Verbindungsstelle Cherson 192, 324, 818
 Verbindungsstelle der HAG Ukraine s. Verbindungsstelle beim Reichskommissare der Ukraine
 Verbindungsstellen des ERR 25
 Vorkommando für Petersburg (Gatschina) 160, 214, 272; s. a. Sonderkommando Petersburg
 Vorkommando Mitte 272; s. a. Sonderkommando Mitte
 Vorkommando Saloniki 160; s. a. Sonderkommando Saloniki

I.2. Dienststellen und Einrichtungen des Reichsleiters Alfred Rosenberg

Amt Rosenberg s. Beauftragter des Führers für die Überwachung der gesamten geistigen und
 weltanschaulichen Schulung und Erziehung der NSDAP
 Arbeitsgemeinschaft von Politik und Wissenschaft 778
 Arbeitsgemeinschaft zur Erforschung der bolschewistischen Weltgefahr 560, 576, 606, 616,
 620, 896
 Außenpolitisches Amt der NSDAP (APA) 864
 Beauftragter des Führers für die Überwachung der gesamten geistigen und weltanschaulichen
 Schulung und Erziehung der NSDAP (Amt Rosenberg, Dienststelle Rosenberg (DBFU)
 25, 28, 72, 96, 104, 174, 180, 182, 196, 198, 202, 204, 230, 238, 240, 242, 310, 312, 360,
 436, 496, 530, 544, 572, 580, 582, 582, 596, 600, 602, 608, 610, 612, 622, 766, 882
 Amt Ausstellungen (Amt Ausstellungen und Veranstaltungen) 218, 612, 856
 Amt Bildende Kunst 212, 224, 334, 370, 572, 602
 Amt für Vor- und Frühgeschichte 496
 Amt Liberalismus und Amerikanismus 290
 Amt Marxismus und Bolschewismus 598
 Amt Musik 29, 66, 574, 602
 Amt Parteiamtliche Lehrmittel s. Hauptamt Lehrmittel
 Amt Presse 310
 Amt Schrifttumspflege s. Hauptamt Schrifttumspflege
 Amt Theater (Amt Dramaturgie) 608
 Amt Volkskunde 154, 608
 Amt Volkskunde und Feierstaltung s. Amt Volkskunde
 Amt Weltanschauliche Information” s. Hauptamt Weltanschauliche Information
 Amt Wissenschaft s. Hauptamtwissenschaft
 Ämter 28, 360, 530, 582, 602, 610, 858
 Hauptamt Lehrmittel 312, 312, 578, 868, 896; s. a. Hauptamt Lehrplanung
 Hauptamt Lehrplanung 312; s. a. Hauptamt Lehrmittel
 Hauptamt Schrifttumspflege 198, 528, 556, 838
 Hauptamt Schulung und Erziehung 612

Hauptamt Überstaatliche Mächte 290, 528, 608, 882, 884, 898; s. a. Hauptamt Weltanschauliche Information
 Hauptamt Weltanschauliche Information 198, 254, 256, 312, 360, 634; s. a. Hauptamt Überstaatliche Mächte
 Hauptamt Wissenschaft 96, 100, 104, 180, 198, 334, 528, 530, 860, 862
 Hauptämter 28, 242
 Hauptverwaltungsamt 192, 198
 Verwaltungsamt s. Hauptverwaltungsamt
 Zentralamt der Dienststelle des Beauftragten des Führers für die Überwachung der gesamten geistigen und weltanschaulichen Schulung und Erziehung der NSDAP 192, 196, 198, 204, 206, 210, 230, 238, 240, 596
 Hauptstelle Veranstaltungen 206
 Dienststelle Rosenberg s. Beauftragter des Führers für die Überwachung der gesamten geistigen und weltanschaulichen Schulung und Erziehung der NSDAP
 Hohe Schule 30, 68, 82, 174, 176, 304, 400, 576, 606, 620, 766, 796, 818, 896, 896
 Aussenstelle für Rassenlehre und Biologie der Hohen Schule s. Hohe Schule / Institut für Biologie und Rassenlehre
 Aussenstellen der Hohen Schule 620
 Bibliothek der Hohen Schule s. Zentralbibliothek der Hohen Schule (ZBHS)
 Institut für Biologie und Rassenlehre 370, 400, 608, 896
 Institut für deutsche Volkskunde 892
 Institut für Religionswissenschaft an der Universität Halle 896
 Institut zur Erforschung der Judenfrage 26, 360, 608
 Bibliothek 576
 Institute der Hohen Schule 30
 Zentralbibliothek der Hohen Schule (ZBHS) 30, 176, 576, 602, 792, 850
 Institut für kontinentaleuropäische Forschung beim Reichsleiter Rosenberg 606, 810, 892
 Reichsministerium für die besetzten Ostgebiete (RMfdbO) s. S. 985–986
 Ostbücherei Rosenberg (OBR) 30, 192, 200, 266, 312, 318, 360, 484, 520, 528, 544, 594, 604, 606, 778, 818, 850, 872, 880, 890, 892
 Buchsammellager 874
 Zeitschriftenabteilung 874
 Ostbücherei s. Ostbücherei Rosenberg

II. Andere Behörden, Dienststellen und Institutionen

Agrarverlag 652
 Akademie der Wissenschaften der USSR 508, 714
 Bibliothek 800
 Institut für Botanik (*Institut für Botanik der Nationalen Akademie der Wissenschaften der Ukraine* *) 342
 Institut für geologische Wissenschaften (*Institut für geologische Wissenschaften der Nationalen Akademie der Wissenschaften der Ukraine*) 418
 Kiewer Haus der Gelehrten 762, 764
 Allgemeine Elektrizitäts-Gesellschaft (AEG) 898
 Allrussische Befreiungsarmee s. Russische Befreiungsarmee

* Hier und weiter unten wurden heutige Namen der Einrichtungen und Organisationen in kursiv hervorgehoben.

Allrussische Kommunistische Partei der Bolschewiken s. Kommunistische Allunions-Partei (Bolschewiki) (WKP(B))
 Allunions-Institut für Genetik und Saatzucht der Sowjetischen Akademie für Landwirtschaftswissenschaften (*Selektionsgenetisches Institut – Nationales Zentrum für Saatgut- und Sortenwissenschaft der Nationalen Akademie für Agrarwissenschaften der Ukraine*) 370, 416
 Amt für Rassenkunde 862
 Amt für Verlagswesen s. Beauftragter des Führers für die Überwachung der gesamten geistigen und weltanschaulichen Schulung und Erziehung der NSDAP / Hauptamt Schrifttumspflege, s. S. 977
 Antikomintern s. Gesamtverband Deutscher antikommunistischer Vereinigungen e.V., Antikomintern
 Antireligiöse Museum zu Kiew s. Museumsstädchen in Lawra / Gottlosenmuseum Kiew
 Arbeitsamt im Lemberg 662
 Arbeitsamt Neu-Sandez 668
 Arbeitsgemeinschaft Turkestan 606, 894
 Archäologisches Museum Kertsch s. Historisches archäologisches Museum Kertsch
 Archäologisches Museum Kiew s. Reichskommissariat Ukraine / Landesmuseum für Vor- und Frühgeschichte
 Archive in Kiew (Kiewer Archive) 420
 Askania nova (Neu-Askanien; *Askania-Nova*), Naturschutzgebiet 428
 Aussenstelle für Rassenlehre und Biologie der Hohen Schule s. Hohe Schule / Institut für Biologie und Rassenlehre, S. 978
 Außerordentliche Allrussische Kommission zur Bekämpfung von Konterrevolution, Spekulation und Sabotage beim Rat der Volkskommissare der RSFSR 692

 Balten-Regiment 468
 Beauftragter für den Vierjahresplan 892
 Bergbauinstitut Dnjepetrowsk (*Nationale Bergbauuniversität Dnipropetrowsk*) 314, 374
 Bergbauwissenschaftliches Forschungsinstitut in Charkow s. Institut für Kohlenchemie Charkow
 Bergverwaltung "Hermann Göring" 896
 Bezirksmuseum Melitopol s. Heimatmuseum Melitopol
 Bezirksmuseum Rostow s. Gebietsmuseum für Heimatkunde in Rostow am Don
 Bibliotheken in Charkow 422
 Bibliotheken in Mariupol 422
 Bibliotheken in Rostow (Bibliotheken Rostow am Don) 422
 Bibliotheken in Taganrog 422
 Bibliotheken Kiews (Bibliotheken in Kiew) 422
 Biologische Station Karadagh (*Karadag Naturschutzgebiet*) 418
 Biologische Station Sewastopol (*Kowalewski-Institut für Biologie der südlichen Meere*) 418
 Bolschewistische Partei s. Kommunistische Allunions-Partei (Bolschewiki)
 Botanischer Garten Nikita 416, 418
 Obstbauabteilung 418
 Bücherei der Estrada s. Zentrale Staatliche Jüdische Wintschewsky-Bibliothek
 Bundesarchiv Berlin 25

 Charkower Historisches Museum (*Historisches Museum von Charkiw*) 414, 508, 820

 Deutsche Arbeitsfront (DAF) 896
 Arbeitswissenschaftliches Institut 768, 862
 Deutsche Buchhandlung [in Riga] 864

Deutsche Gemeinde in Kiew 466
Deutsche Gesellschaft für Islamkunde 894
Deutsche Tuberkulose-Gesellschaft 862
Deutsches Rotes Kreuz 64, 636
Dienststelle Rosenberg s. Beauftragter des Führers für die Überwachung der gesamten geistigen und weltanschaulichen Schulung und Erziehung der NSDAP, s. S. 977–978

Eher Verlag (Vera Verlagsanstalt GmbH) 826, 886, 888
Ernst-Moritz-Arndt-Universität Greifswald 890
Estnisches Volksmuseum in Dorpat 502

Forschungseinrichtungen Karadagh 418
Forschungseinrichtungen Nikita 418
Forschungsinstitut der Deutschen Reichspost 892
Forschungsinstitut für Pflanzenkrankheiten in Simferopol 418
Forschungsinstitut für Pflanzenzüchtung in Schuntuk im Bezirk Maykop 418
Forschungsstelle für Bodenbearbeitung der Sächsischen Forschungsanstalt für Pflanzenbau und Bodenkunde 898
Forschungsstelle für landwirtschaftliche Raumforschung 898
Forschungsstelle Ost von Lüben (Breslau) 654
Forschungsstelle Wasser im Ostraum 898
Foto- Kino-Archiv Kiew s. Zentrales Staatliches Kinofotofonoarchiv Kiew
Freimaurerlogen 90
Friedrich-Wilhelms-Universität zu Berlin (*Humboldt-Universität zu Berlin*) 636
 Auslandswissenschaftliche Fakultät 30, 876
 Auslandswissenschaftliches Institut s. Friedrich-Wilhelms-Universität zu Berlin / Auslandswissenschaftliche Fakultät
Fürsorgeabteilung der Regierung des Generalgouvernements 662

Gebietsarchiv Dnjepropetrowsk 420
Gebietsarchiv in Charkow (Oblastarchiv in Charkow) s. Staatliches Gebietsarchiv Charkiw
Gebietskulturausschuss Dnjepropetrowsk 742
Gebietsmuseum für Heimatkunde in Rostow am Don 414
Gemeinschaftslager "Trzynietz" 894
Geographischer Dienst [des Auswärtigen Amtes] 528
Geologische Kommission des Volkskommissariats für Schwerindustrie der UdSSR 826
Geologisches Institut in Kiew s. Akademie der Wissenschaften der UdSSR / Institut für geologische Wissenschaften
Geologisches Universität-Institut s. Nationale Wassyl-Karasin-Universität Charkiw / Fakultät für Geologie und Geographie
Gesamtsowjetischer Leninscher Kommunistischer Jugendverband (Komsomol) 716
Gesamtverband Deutscher antikomunistischer Vereinigungen e.V. (Antikomintern) 606, 894
Gewerkschaften in den UdSSR 646, 736
Gottloser Verband s. Verband der kämpfenden Gottlosen

Hamburgisches Welt-Wirtschaftsinstitut 892
Hauptarchiv in Kiew s. Zentrales Staatliches Historisches Archiv der Ukraine in Kiew
Haus der Gelehrten in Kiew s. Akademie der Wissenschaften der UdSSR
Heeresarchiv Danzig 274

Zweigstelle Danzig-Oliva 274
 Heimatmuseum Feodosija (*Altertumsmuseum Feodossija*) 412
 Heimatmuseum Kremenschuk 414
 Heimatmuseum Melitopol 414
 Heimatmuseum Mogilew 504
 Heimatmuseum Polozk (*Heimatmuseum des Nationalen Historischen Museum-Naturschutz-
 gebiets Polozk*) 504
 Historisches archäologisches Museum Kertsch 512, 744
 Historisches Museum in Simferopol s. Zentralmuseum von Taurien in Simferopol
 Historisches Museum von Smolensk 504
 Historisches Zentralstaatsarchiv Charkow s. Staatliches Gebietsarchiv Charkiw
 Holzner Verlag 838

Ichthyologisches Institut in Kertsch s. Südliches wissenschaftliches Forschungsinstitut für
 Fischwirtschaft der Meere und Ozeanographie
 I. G. Farbenindustrie 828, 896
 Institut für Genetik und Selektion Lissenko s. Allunions-Institut für Genetik und Saatzucht der
 Sowjetischen Akademie für Landwirtschaftswissenschaften
 Institut für Geschichte der medizinischen Naturwissenschaft 896
 Institut für Kohlenchemie Charkow (Charkower Kohlenchemisches Institut) 374, 418
 Institut für osteuropäisches Recht an der Albertus-Universität Königsberg (Albertina) 840, 842, 896
 Institut für Religionswissenschaft s. Beauftragter des Führers für die Überwachung der gesamten
 geistigen und weltanschaulichen Schulung und Erziehung der NSDAP / Hohe Schule, S. 978
 Institut für Sozial- und Völkerpsychologie s. Lehrstuhl für Sozial- und Völkerpsychologie an
 der Karls-Universität Prag (Deutsche Universität von Prag)
 Institut für Völkerpsychologie in Prag s. Lehrstuhl für Sozial- und Völkerpsychologie an der
 Karls-Universität Prag (Deutsche Universität von Prag)
 Institut für Volkskunde an der Albert-Ludwigs-Universität Freiburg 202
 Institut Lyssenko in Odessa (Institut für Genetik und Selektion Lissenko) s. Allunions-Institut
 für Genetik und Saatzucht der Sowjetischen Akademie für Landwirtschaftswissenschaften
 Internationaler Journalistenverband 84
 Internationaler Verband für Städtebau s. Internationaler Verband für Wohnungswesen und
 Städtebau zu Stuttgart
 Internationaler Verband für Wohnungswesen und Städtebau zu Stuttgart 768
 Italienische Propaganda-Kommission 420

Kiewer Gebietsarchiv (*Staatsarchiv des Gebiets Kiew*) 414, 416
 Kiewer Höhlenkloster (Kijewo-Petscherska Lawra) 338, 370, 412, 422, 588
 Kiewer Universität (*Nationale Taras-Schewtschenko-Universität Kiew*) 342, 374, 416
 Juristische Fakultät 416
 Sternwarte 418
 Kinder- und Jugendbücherei in Witebsk 554
 Kirchen in Simferopol 414
 Kirchen von Kiew 338, 414, 466
 Kloster St. Brigitten bei Reval 468
 Kohlenforschungsinstitut Charkow s. Kohleninstitut Charkow
 Kohleninstitut Charkow (Allsowjetisches wissenschaftliches Kohleninstitut Charkow) 418
 Kolchosen 468, 698, 708, 710

Kommunistische Allunions-Partei (Bolschewiki) (WKP(B) 348, 388, 392, 444, 464, 476, 542,
 688, 716, 718, 722, 754, 758
 Smolensker Gebietskomitee
 Archiv 542
 Smolensker Trans-Dnjepr-Rayonkomitee (Smolensker Rayonkomitee jenseits des Dnjepr) 466
 Zentralkomitee 690, 706, 718
 Zentralkommission 706
 Kommunistische Internationale (Komintern) 348, 380, 448
 Kommunistische Partei der Sowjet-Union s. Kommunistische Allunions-Partei (Bolschewiki)
 Kommunistische Partei s. Kommunistische Allunions-Partei (Bolschewiki)
 Kriegslazarett 946 896
 Kriegslazarett 947 898
 Krimer Pädagogisches Institut (Taurische Universität; *Nationale Taurische Wernadskyj-Universität*) 476
 Kuhndorf, Truppenübungsplatz 650

Landesbibliothek Kiew s. Reichskommissariat Ukraine / Landesbibliothek beim Reichs-
 kommissar der Ukraine
 Landesmuseum für Vor- und Frühgeschichte der Krim 510
 Landesmuseum für Vor- und Frühgeschichte Kiew s. Reichskommissariat Ukraine / Landes-
 museum für Vor- und Frühgeschichte
 Landesuniversität Greifswald s. Ernst-Moritz-Arndt-Universität Greifswald
 Landmuseum Kremenschuk s. Heimatmuseum Kremenschuk
 Landwirtschaftliche Hochschule Gorki s. Weißrussische Staatliche Landwirtschaftliche Akademie
 Landwirtschaftliches Institut Cherson (*Staatliche Agraruniversität Cherson*) 416
 Lawra s. Kiewer Höhlenkloster
 Lazarette in Riga 361
 L.B.G.U.m.b.H. Reparaturwerk 898
 Lehrstuhl für Sozial- und Völkerpsychologie an der Karls-Universität Prag (Deutsche Univer-
 sität von Prag) 634, 654, 780
 Leningrader Universität (Staatliche Universität Sankt-Petersburg) 430, 474
 Leninmuseum in Kiew s. Lenin-Museum in Moskau / Lenin-Museum in Kiew
 Lenin-Museum in Moskau 628
 Lenin-Museum in Kiew 340, 506
 Leninscher Kommunistischer Jugendverband der Sowjetunion s. Gesamtsowjetischer Lenin-
 scher Kommunistischer Jugendverband
 Lettische Nationaluniversität (*Lettische Universität*) 478
 Literarische Vereinigung der Roten Armee und Marine 556

Maschinen-Traktoren-Stationen (MTS) 466, 644, 698, 706, 708
 Meteorologische luftchemische Station in Simais 418
 Moschsen in Simferopol 414
 Museen des Kaukasus 512
 Museen in Charkow 498
 Museen in Kiew 412
 Museen in Krasnodar 498, 542
 Museen in Minsk 542
 Museen in Rostow 542

Museum der westlichen und orientalischen Kunst Kiew (*Nationales Bohdan-und-Warwara-Chanenko-Museum der Künste*) 412
 Museum des taurischen Chersones 426; s. a. Nationales Staatliches Archäologisches Museum-Schutzgebiet Chersones
 Museum für westeuropäische Kunst in Kiew s. Museum der Westlichen und Orientalischen Kunst Kiew
 Museum in Anapa 512
 Museum in Chersones s. Museum des taurischen Chersones
 Museum in Feodosia s. Heimatmuseum Feodossija
 Museum in Kertsch s. Historisch-archäologisches Museum Kertsch
 Museum in Krasnodar (Heimatmuseum Krasnodar; *Staatliches Historisch-Archäologisches Museum Krasnodar*) 512
 Museum in Minsk (*Nationales Historisches Museum der Republik Belarus*) 504
 Museum in Mogilew s. Heimatmuseum Mogilew
 Museum in Noworossijsk (*Staatliches Historisches Museum Noworossijsk*) 512
 Museum in Polozk s. Heimatmuseum Polozk
 Museum in Shitomir (*Heimatmuseum Schytomyr*) 412
 Museum in Stari-Krim 412
 Museum in Sudak 412
 Museum in Taman (*Archäologisches Museum Taman, die Außenstelle des Staatlichen Historisch-Archäologischen Museums Krasnodar*) 512
 Museumsstädchen in Lawra 422; s. a. Kiewer Höhlenkloster
 Gottlosenmuseum Kiew 422, 542

Nationales Kunstmuseum der Ukraine 338, 340, 744
 Nationales Staatliches Archäologisches Museum-Schutzgebiet Chersones 512, 513; s. a. Museum des taurischen Chersones
 Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei (NSDAP) 30, 64, 68, 158, 200, 202, 206, 208, 242, 258, 310, 432, 436, 530, 544, 564, 566, 570, 576, 578, 600, 606, 616, 622, 680, 754, 766, 794, 818, 864
 [Amt] Finanzverwaltung [des Amtes des Reichsschatzmeisters] 582, 600, 620
 Ämter in der NSDAP 582; s. a. Dienststellen der NSDAP
 Außenpolitisches Amt (APA) s. S. 977
 Beauftragter des Führers für die Überwachung der gesamten geistigen und weltanschaulichen Schulung und Erziehung der NSDAP s. S. 977–978
 Dienststellen der NSDAP 68, 530, 604; s. a. Ämter in der NSDAP
 Gauamt für das Landvolk 636, 650
 Gauschulungsamt Kattowitz 894
 Gauschulungsamt Niederdonau 632, 636, 650
 Gauschulungsamt Salzburg 634, 650
 Gauschulungsamt Wien 650
 Gauschulungsämter 612
 Hauptkulturamt 634, 652
 Hitlerjugend 80, 620
 Reichsjugendführung 632
 Reichsjugendbücherei 602
 Hohe Schule s. S. 978
 Nationalsozialistische Frauenschaft 620
 Nationalsozialistischer Deutscher Dozentenbund (NSDDB) 812
 Nationalsozialistisches Kraftfahrkorps 266

Ordensburg Krössinsee (Die Falkenburg am Krössinsee) 602, 614, 880
 Parteikanzlei 652
 Rassenpolitisches Amt (RPA) 354
 Reichsamt für das Landvolk 768
 Schutzstaffel (SS) 352

- Reichssicherheitshauptamt (RSHA) 652, 832
 - Militärisches Amt 896
 - Sicherheitspolizei (SiPo) 896
 - Sicherheitsdienst des Reichsführers-SS (SD) 92, 96, 532, 590, 620, 662, 806, 832, 864, 896
 - Unternehmen Zeppelin 894
 - SS-Hauptkommando Nord 894
- SS-Führungshauptamt 896
 - Amtsgruppe D (Sanitätswesen der Waffen-SS) 632, 652
- SS-Hauptamt 608, 620, 634, 636
 - Befehlshaber der Ordnungspolizei 806
- SS-Standarte Kurt Eggers 634, 652
- Waffen-SS 165, 652
 - Sturmabteilung (SA) 620

National-Ukrainisches Museum s. Nationales Kunstmuseum der Ukraine

Oberster Sowjet der UdSSR (Oberster Rat der UdSSR) 348

- Präsidium 758

Ordensburg Krössinsee s. Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei (NSDAP) / Ordensburg Krössinsee

Organisation Todt 806

Orient-Institut in Frankfurt am Main 896

Osteuropa-Institut Breslau an der Universität Breslau 606, 892

Osteuropa-Institut Breslau s. Osteuropa-Institut Breslau an der Universität Breslau

Osteuropäisches Museum in Kiew s. Nationales Kunstmuseum der Ukraine

Osteuropäisches Museum Kiew s. Nationales Kunstmuseum der Ukraine

Ostland-Film G.m.b.H. 866

Ostministerium s. Reichsministerium für die besetzten Ostgebiete

Pädagogisches Institut Cherson (Pädagogisches Krupskaja-Institut Cherson; *Staatsuniversität Cherson*) 370, 416

Partei s. Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei (NSDAP)

Parteiarchiv der Stadt Dnjepropetrowsk 542

Parteiarchiv der Stadt Smolensk s. Kommunistische Allunions-Partei (Bolschewiki) / Gebietskomitee / Archiv

Polytechnisches Institut Dnjepropetrowsk (Chemisch-technische Institut von Dnjepropetrowsk; *Ukrainische Staatliche Chemisch-technologische Universität*) 396, 420

Propaganda-Ministerium s. Reichsministerium für Volksaufklärung und Propaganda

Prosvita, Kulturorganisation 654

Prüfungsamt für Volkswirte, Kaufleute und Handelslehrer 894

Rassenbiologisches Institut s. Beauftragter des Führers für die Überwachung der gesamten geistigen und weltanschaulichen Schulung und Erziehung der NSDAP / Hohe Schule / Institut für Biologie und Rassenlehre, s. S. 978

Rat der Volkskommissare der UdSSR 352

Staatliche Plankommission (Gosplan) 690
 Reichsamt Vor- und Frühgeschichte s. Beauftragter des Führers für die Überwachung der
 gesamten geistigen und weltanschaulichen Schulung und Erziehung der NSDAP / Amt
 Vor- und Frühgeschichte, S. 977
 Reichsarbeitsministerium 862
 Reichsarchiv in Potsdam 188
 Reichsausschuss für Tuberkulose 862
 Reichsfilmmarchiv 848
 Reichsjugendbücherei s. Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei / Hitlerjugend / Reichs-
 jugendführung
 Reichsjugendführung s. Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei / Hitlerjugend
 Reichskanzlei 26, 194
 Reichskommissariat Ostland (RKO) 804, 806, 838, 864
 Abteilung Wissenschaft und Kultur (Abteilung IIo) 806
 Bezirkamt für Vor- und Frühgeschichte in Wilna 502
 Denkmalamt 502
 Generalkommissariat Lettland 864
 Gebietskommissariat Riga 806
 Hauptabteilung III
 Abteilung Ernährung und Landwirtschaft 834
 Landesamt für Vor- und Frühgeschichte in Riga 502
 Reichskommissariat Ukraine (RKU) 834
 Generalkommissariat Kiew 352, 370
 Abteilung Kulturpolitik 370
 Hauptabteilung Ernährung und Landwirtschaft 834
 Landesamt für Vor- und Frühgeschichte in Kiew 506
 Landesbibliothek beim Reichskommissar der Ukraine 460, 764, 766
 Landesmuseum für Vor- und Frühgeschichte 820
 Landwirtschaftliche Landesforschungszentrale in Kiew 468
 Reichsministerium für die besetzten Ostgebiete (RMfdbO) 26, 70, 74, 106, 136, 178, 182, 218,
 228, 244, 248, 250, 310, 312, 322, 364, 366, 372, 374, 376, 434, 436, 490, 530, 592, 606,
 608, 652, 766, 834, 840, 848, 892, 894
 Abteilung Gesundheit 374
 Aufbaustab "R" (Russland) 312
 Aufbaustab "K" (Kaukasus) 880
 Dienststelle Gohdes 880, 892
 Dienststelle Westen 228
 Hauptabteilung II Politik 70
 Hauptabteilung III Allgemeine Verwaltung 70
 Mittelstelle des Ostministeriums für die Don-, Kuban-, Terek-Kosaken 274
 Presse- und Propaganda Abteilung (Presse und Aufklärung) 848, 892
 Publikationsstelle Ost 894
 Referat Raumordnung (Generalreferat für Raumordnung) 840, 892
 Sondergruppe Arbeitspolitik und Sozialverwaltung 862
 Sonderlager Wustrau 896
 Tatarische Leitstelle 896
 Turkestanische Leitstelle 606, 896
 Zentrale für Ostforschung 366, 376, 538, 540, 896
 Zentralstelle für Angehörige der Ostvölker 894

Zentralstelle zur Erfassung und Bergung von Kulturgütern in den besetzten Ostgebieten
 27, 182, 244, 246, 248, 250
 Reichsministerium für Rüstung und Kriegsproduktion 894
 Planungsamt 654
 Reichsministerium für Volksaufklärung und Propaganda 650, 894
 Vineta Propagandadienst Ostraum e. V. (Vineta) 632, 634, 652, 654
 Aussenstelle Königsberg 654
 Reichspostzentramt 892
 Reichsrundfunk (Großdeutscher Rundfunk) 632
 Reichssippenamt im Reichsministerium des Innern 28, 252, 804
 Reichsstelle für Raumforschung und Raumordnung 768
 Reichsuniversität Posen 892
 Landmaschinen Institut 896
 Seminar für Sprache und Völkerkunde Osteuropas 894
 Sternwarte 366, 372
 Reinhard-Heydrich-Stiftung 654, 846
 Revolutionsarchiv zu Kiew 422, 542; s. a. Zentrales Staatsarchiv der obersten Macht- und
 Verwaltungsorgane der Ukraine
 Rote Armee 392, 428, 430, 450, 464, 468, 688, 738
 Rote Marine 428
 Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg 608
 Institut für Großraumwirtschaft 894
 Russische Befreiungsarmee 488; s. a. Russisches Komitee
 Russisches Komitee 740; s. a. Russische Befreiungsarmee

SA s. Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei / Sturmabteilung (SA)
 Sanitäre Institute in Charkow 416
 Schiffsbauinstitut in Nikolajew (*Nationale Universität für Schiffsbau in Mykolajiw*) 370, 416
 Schulen in Riga 360
 SD s. Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei / Reichssicherheitshauptamt / Sicherheits-
 dienst (SD)
 Sondergericht Krakau 652
 Sophienkathedrale Kiew 412
 Sowchosen 698, 706, 708
 SS s. Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei / Schutzstaffel
 Staatliche Politische Verwaltung beim Volkskommissariats für innere Angelegenheiten der
 RSFSR 380, 440, 452, 692
 Staatlicher Wissenschaftsrat des Volkskommissariats für Bildungswesen der RSFSR 714
 Staatliches Gebietsarchiv Charkiw 420
 Staatsbibliothek [Berlin] 358
 Staatsbibliothek Lemberg (*Nationale Wissenschaftsbibliothek von V. Stefanik*) 662
 Staatsuniversität Moskau (Staatliche Universität Moskau; *Lomonossow-Universität Moskau*) 474
 Lehrstuhl für Marxismus-Leninismus 474
 Städtisches Krankenhaus in Ratibor 894
 Stammlager VI/G 892
 Sternwarte der Kiewer Universität s. Kiewer Universität / Sternwarte
 Sternwarte in Charkow s. Universität Charkow / Sternwarte
 Sternwarte in Kiew s. Kiewer Universität / Sternwarte
 Sternwarte in Simais (Aussenstelle des Pulkowo-Observatoriums) 418

Stickstoff-Syndikat 892
 Wissenschaftliche Abteilung 892
 Strahlungsobservatorium Karadagh (*Geophysikalisches Observatorium Karadag*) 418
 Straßentransportleitung Ost (Stralo) 806
 Stuttgarter Institut s. Hohe Schule / Institut für Biologie und Rassenlehre, S. 978
 Südliches wissenschaftliches Forschungsinstitut für Fischwirtschaft der Meere und Ozeanographie 418
 Synagogen in Simferopol 414

Taurische Universität s. Krimer Pädagogisches Institut
 Theater in Minsk 478
 Trotzisten-Bücherei* 528
 Turkestanische Leitstelle s. Reichsministerium für die besetzten Ostgebiete

Ukrainisches Hilfskomitee 666, 668, 674
 Ukrainisches Historisches Museum s. Charkower historisches Museum
 Ukrainisches Komitee in Stryj 662
 Ukrainisches Wissenschaftliches Institut in Berlin 892
 Universität Charkow (*Nationale Wassyl-Karasin-Universität Charkiw*)
 Naturmuseum 820
 Sternwarte (*Forschungsinstitut für Astronomie an der Nationalen Wassyl-Karasin-Universität Charkiw*) 418
 Universität Dnjepropetrowsk (*Oles Honchar Dnipropetrowsker Nationale Universität*) 396, 416, 714
 Universität Heidelberg s. Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg

Verband der Freunde der Sowjet-Union (Bund der Freunde der Sowjetunion) 84
 Verband der kämpfenden Gottlosen 82
 Verband der Deutschen Elektrotechniker 892
 Verkehrsinstitut Dnjepropetrowsk (*Dnepropetrowsker Institut für Eisenbahn-Ingenieure; Nationale Universität für Eisenbahn- und Schienenverkehr Dnipropetrowsk*) 416
 Volkskommissariat für innere Angelegenheiten der UdSSR 692, 742
 Volkskommissariat für innere Sicherheit der UdSSR 390, 688
 Volkskunstmuseum Kiew (*Nationalmuseum der ukrainischen dekorativen Volkskunst*) 412
 Vorgeschichtsmuseum Charkow s. Charkower Historisches Museum
 Vorgeschichtsmuseum Dnjepropetrowsk (*Nationales Historisches Museum Dnipropetrowsk*) 414, 508

Warthelager, Truppenübungsplatz 650
 Wehrmacht 27–30, 64, 90, 96, 112, 158, 196, 200, 202, 204, 208, 210, 226, 236, 240, 242, 252, 258, 372, 434, 436, 532, 544, 570, 606, 616, 636, 806, 808, 812, 824, 864
 Dienststellen der Marine 620
 Oberkommando des Heeres (OKH) 90, 182, 186, 194, 240, 274, 570, 594, 608, 620
 Generalstab des Heeres 26, 29, 182, 186
 Abteilung Fremde Heere Ost 894
 Abteilung Kriegsverwaltung 182

* Die Sammlung der Staatlichen Wissenschaftlichen Korolenko-Bibliothek (Charkiw), jetzt gehört zu dem Bestand der Nationalen Parlamentsbibliothek der Ukraine.

Heeresgruppe 92, 584
 Heeresgruppe Mitte 178, 188, 312, 588
 Heeresgruppe Nord 188
 Heeresgruppe Süd 188
 Befehlshaber des Rückwärtigen Heeresgebietes Süd
 Kommandantur in Charkow (Standort-Kommandantur Charkow) 820
 7. Abteilung 820
 Armeegerätepark 661 820
 Propaganda-Abteilung Ukraine 430
 Generalquartiermeister (Gen Qu des Heeres) 26
 Propaganda-Abteilungen 26
 Oberkommando der Wehrmacht (OKW) 27, 82, 112, 136, 182, 208, 490, 596, 606, 608,
 620, 632, 836, 862, 894, 896, 896
 Allgemeines Wehrmachtsamt (AWA) (Amtsgruppe Allgemeines Wehrmachtsamt) 570
 Amt Abwehr/Ausland 184
 Führungsstab 632, 636
 Geheime Feldpolizei 92, 184
 Generalstab der Luftwaffe 800
 7. Abteilung (Kartographie und Luftgeographie) 800
 Kriegsgeschichtliche Abteilung 836, 896
 Nachrichten-Dolmetscher-Ersatz- und Ausbildungs-Abteilung (Halle(Saale) 898
 Wehrkreisbefehlshaber im Generalgouvernement
 Oberfeldkommandantur 365 [Lemberg] 662
 Zentralabteilung des OKW 90
 Weißrussische Staatliche Landwirtschaftliche Akademie (*Belarussische Staatliche Akademie
 für Landwirtschaft*) 478
 Weißruthenischer Zentralrat 898
 Weltdienst 602, 608, 886
 Westeuropäisches Museum in Kiew s. Museum der westlichen und orientalischen Kunst Kiew
 Widubetzki kloster in Kiew 338
 Wiener Hafen- und Lagerhaus AG 894
 Wirtschaftsinstitut für die Oststaaten (Wirtschaftsinstitut für Russland und die Oststaaten) 854, 892
 Wirtschaftsstab Ost 30, 830, 834, 862, 892, 896
 Chefgruppe Landwirtschaft 30, 830, 834, 892, 896
 Chefgruppe Wirtschaft 892
 Sondergruppe G. B. Chemie (Generalbevollmächtigte für die Chemische Erzeugung) 892
 Wirtschaftskommando Krim (Wiko Krim) 524
 Wirtschaftswissenschaftliches Oder-Donau-Institut in Stettin 890
 Wissenschaftliche Einrichtungen auf der Krim 370
 Wissenschaftliche Einrichtungen in Charkow (Wissenschaftliche Instituten in Charkow) 370, 416
 Wissenschaftliche Einrichtungen in Dnjepropetrowsk 370
 Wissenschaftliche Einrichtungen in Kiew 416
 Wladimir-Kathedrale in Kiew 340
 Wohnungsamt in Sambor 662

 Zahnärztliches Institut an der Universität Bonn (*Rheinische Friedrich-Wilhelms-Universität
 Bonn*) 400
 Zahnärztliches Institut s. Zahnärztliches Institut an der Universität Bonn
 Zarenschlösser rund um Petersburg 588

Zentralarchiv der alten Akten in Kiew 420; s. a. Zentrales Staatliches Historisches Archiv der Ukraine in Kiew
Zentralbibliothek Cherson (*Wissenschaftliche Gontschar-Regionalbibliothek in Cherson*) 422
Zentralbibliothek Kiew s. Reichskommissariat Ukraine / Landesbibliothek beim Reichskommissar der Ukraine
Zentrale biologische Schwarzmeerinstitut s. Biologische Station Sewastopol
Zentrale Staatliche Jüdische Wintschewsky-Bibliothek 340
Zentrales Staatliches Historisches Archiv der Ukraine in Kiew 340; s. a. Zentralarchiv der alten Akten in Kiew
Zentrales Staatliches Kinofotofonoarchiv Kiew 420, 542
Zentrales Staatsarchiv der obersten Macht- und Verwaltungsorgane der Ukraine 25
Zentralmuseum Simferopol s. Zentralmuseum von Taurien in Simferopol
Zentralmuseum von Taurien in Simferopol 418, 510

SUMMARY

Kashevarova N. H. The *ERR* Activities on the Nazi *Ostraum* Study (1940–1945) / N. H. Kashevarova ; NAS of Ukraine, Institute of History of Ukraine. – K. : Institute of History of Ukraine, 2013. – P. 2 : Documents. – 992 p.

Kashevarova N. H. Diial'nist' Operatyvnoho shtabu Rozenberga z vyvchennia natsystamy "skhidnoho prostoru" (1940–1945) / N. H. Kashevarova ; NAN Ukrainy, Instytut istorii Ukraïny. – K. : Instytut istorii Ukraïny, 2014. – Ch. 2 : Dokumenty. – 992 s.

Part 2 of the monograph "The *ERR* Activities on the Nazi *Ostraum* Study (1940 – 1945)" presents the *ERR* facsimile documents (1941 – early 1945), supported with Ukrainian translation. They provide insight into the *ERR* creation, its ideological grounds, the areas of activity, structure, reorganizations; the place and role of the *ERR* different units (the Headquarters units, Main Task Forces (Ostland, Ukraine, Mitte), Special Staff) in search for, and confiscation of book, archival, museum collections, scholarly treasures on the occupied Eastern territories; generalization and primary scientific data processing related to the occupied Soviet territories; use of the *ERR* outputs by other institutions and agencies.

The publication is intended for historians, experts in source studies, anyone interested in the history of World War II.

АННОТАЦИЯ

Кашеварова Н. Г. Деятельность Оперативного штаба Розенберга по изучению нацистами “восточного пространства” (1940–1945) / Н. Г. Кашеварова ; НАН Украины, Институт истории Украины. – К. : Институт истории Украины, 2014. – Ч. 2 : Документы. – 992 с.

Во второй части монографии “Деятельность Оперативного штаба Розенберга по изучению нацистами “восточного пространства” (1940–1945)” представлен ряд документов Оперативного штаба за 1941 – начало 1945 гг. в виде факсимиле в сопровождении переводов на украинском языке. Они освещают основы и принципы создания Штаба, дают представление об идеологических основаниях и направлениях его деятельности, его структуре и ее реорганизации, роли разных подразделений Оперативного штаба – отдельных отделов Управления штаба, главных рабочих групп “Остланд”, “Украина”, “Центр”, зондерштабов – в процессе поиска и конфискации книжных, архивных, музейных собраний, научных ценностей на оккупированных восточных территориях, обобщения и первичного научного изучения ими сведений об оккупированных территориях Советского Союза, а также об использовании результатов работы Оперативного штаба другими учреждениями и организациями.

Издание предназначено для историков, источниковедов, всех, кто интересуется вопросами истории Второй мировой войны.

Наукове видання

Наталія КАШЕВАРОВА

**Діяльність
Оперативного штабу Розенберга
з вивчення нацистами “східного простору”
(1940–1945)**

**Частина 2
Документи**

Відповідальний редактор:
Геннадій Боряк

Редактор:
Людмила Васько

Комп’ютерна верстка:
Світлана Блащук

Переклад німецькою:
Наталія Кашеварова

Переклад англійською:
Ольга Шаленко

Технічний супровід:
Ірина Хромова (обкладинка)

Підписано до друку 15.04.2014 р. Формат 70x100/16.
Ум. друк. арк. 80,6. Обл. вид. арк. 84,88.
Наклад 150 прим. Зам. 12. 2014 р.
Поліграфічна д-ція Ін-ту історії України НАН України
01001, Київ, вул. Михайла Грушевського, 4